
3 1761 04229 7002

NOWOČESKÁ

BIBLIOTHÉKA

WYDÁWANÁ

NÁKLADEM MUSEA KRÁLOWSTWÍ ČESKÉHO.

ČÍSLO XVIII.

Wácslawa Wladiwoje Tomka

DĚJEPIS PRAHY.

W PRAZE.

W KOMMISSÍ U FRANTIŠKA ŘIWNÁČE

1897.

DĚJEPIS
MĚSTA PRAHY.

SEPSAL

WÁCSLAW WLADIWOJ TOMEK.

DÍL XI.

SPISŮ MUSEJNÍCH ČÍSLO LI.

W PRAZE.
W KOMMISSI FRANTIŠKA ŘIWNÁČE.
1897.

Tiskem J. Otty v Praze.

OBSAH.

ODDÍL ČTWRTÝ.

Od bitwy u Muháče až do stawowské bauře roku 1547.

(1526—1547.)

1.

Nastaupení Ferdinanda I na trůn český.

(1526—1527.)

Zpráwa o nešťastné bitwě u Muháče dostala se do Prahy 1526
teprw jedenáctý den po zlé příhodě té, dne 9 Září. Obdržel ji kníže Karel Minsterberský, sídlící tehdy na hradě Pražském co heitman zemský čili místodržící králowský, a hned toho dne oznámil ji rozepsáním na wšecky strany k předním welmožům s wyzwáním, aby se dali nalézti we hlawním městě. Nejwyšší purkrabí, pan Zdeněk Lew z Rožmitála, jenž držel první místo po něm, byl jen dwa dni předtím odjel z Prahy na swé statky na Blatnau (7 Září); nestaralť se do poslední chwíle o přispíšení s wojenskau pomocí králi proti Turkům, a nemínil také, když i jeho došla zpráwa z jiných stran, hned práwě do Prahy spěchati. Zpráwy nebyly hned dosti určité. První, která došla knížete Karla, zněla, nejen že wojsko králowo bylo od Turků poraženo, nýbrž i že král přišel o žiwot. ale odjinud oznamowalo se, že král ujel s malým počtem lidu, že jest w Budíně nebo zase že w Prešpurce, i také že upadl

1526 w zajetí, a zase, že ukryt jest w bezpečném místě. Praha jmenowitě byla plna wšelijakých powěstí měnících se den ode dne, kterými obywatelstwo uwedeno bylo w auzkostliwé rozčilení.

Byl-li král mrtew, jak se čím dál tím wíce stwrzowalo, nastáwalo jednání o budaucího nástupce na trůně. Po starém práwu byla moc králowská w Čechách dědičná nejen w mužském potomstwu panownického rodu, nýbrž také w ženském potud, že když nebylo potomka mužského, dědila dcera nebo sestra posledního krále dotud neprowdaná tím spůsobem, že manžel, za kterého se dostala se swolením stawů zemských, nastaupil na trun. Tak bylo nejnowěji za práwo uznáno za krále Wladislawa roku 1510 po korunowání syna jeho Ludwíka na králowstwí majestátem od něho wydaným dne 11 Ledna onoho roku, kterým pro případ, žeby Ludwík zemřel bez potomstwa, sestra jeho Anna ustanowena za dědičku. Anna byla ještě za žiwobytí Ludwíka zaslíbena (1515) Ferdinandowi wnuku císaře Maximiliana I a s ním také oddána již co s arciknížetem rakauským (1521). Stalo se to, ne-li s wyžádaným písemným swolením stawu českých, aspoň s wědomím jich a bez námítky, pročež po smrti Ludwíka Ferdinand pokládal se co manžel Anny za powolaného k nástupnictwí. Byla-li přitom nějaká nepodstatná záwada, byla by za spořádaných jinak poměrů w zemi sotwa býwala překážkau uznání jeho práwa; ale země byla, jak we předešlém wyprawowání ukázáno, hluboce rozryta záštím dwau mocných stran, z nichž jedna bezohledně směřowala čím dál tím wíce k obmezení moci králowské, druhá zasazowala se o obnowení a sesílení jí na starých práwních základech. W tom stawu wěcí straně oné hodilo se uwésti nároky Ferdinanda a manželky jeho i trwání dědičnosti trůnu w pochybnost a swobodnau wolbau od stawů zjednati sobě prostředky k dalšímu ještě podrýwání králowské moci i krom toho k ziskům saukromým.

Byl to na předním místě náčelník strany protikrálowské pan *Zdeněk Lew* nejwyšší purkrabí, který hned od prwní chwíle jal se popírati práwo arciknížete Ferdinanda a zasazowati se

o swobodné wolení nowého krále;[1]) hned pak také ač jen pod rukau snažil se o jiného čekance trůnu. Užil k tomu za pomocníka důwěrného přítele swého pana *Břetislawa Šwihowského* z Riesenberka, který dle nechwalné zwyklosti některých tehdejších pánů českých stál za roční plat we službě cizích dwau knížat, bratří Wiléma a Ludwíka wéwod bawořských. Dne 13 Září byl Břetislaw Šwihowský u něho náwštěwau na Blatné, a ještě téhož dne psal ze zámku swého Rabí wéwodowi Wilémowi, že stawowé čeští nemají náklonnosti k Ferdinandowi, nýbrž jiného krále chtějí, wybízeje jej tím srozumitedlně k ucházení se při wolbě. Pan Zdeněk Lew uznáwal také již potřebu nawrácení se do Prahy; toliko měl ještě porady s některými pány, kteří jej rowněž nawštíwili na Blatné, jakož jmenowitě blízký saused pan Krištof ze Šwamberka seděním na Zwíkowě, saudruh jeho w práwní při s pány z Rosenberka; jiné, o kterých se nadál sauhlasu se swými záměry, wybízel písemně, aby též do Prahy přijeli. Sám wydal se na cestu dne 14 Září, a zůstaw přes noc we Příbrami, byl nazejtří potom (15 Září) do wečera na hradě Pražském. 1526

Jen některý den předtím byla do Prahy přišla nowina o králi Ludwíkowi, že nezahynul w boji, nýbrž byl zachráněn; z čehož byla welká radost; slaweno Te Deum laudamus, zwoněno a stříleno z děl; brzy wšak ukázalo se, že byla powěst lichá, a přicházely zpráwy určitější než prwé o jeho pádu, kterak totiž Oldřich Cetryc, truksas jeho, s ním zároweň jel, když kůň s ním w zátoce Dunajské se překotil, a jen on sám dowedl se přebroditi, králi nemoha pomoci. Tím rozhodněji musilo se odtud jednati o nowé osazení trůnu, a sjíždělo se za tau příčinau panstwo do Prahy, hlawně nejwyšší úředníci a saudcowé zemští, kterým kníže Karel Minsterberský co heitman

[1]) Již dne 11 Září psal panu Hanušowi Pluhowi, že potřeba sjezdu, „aby někto nějakého spletku, buďto obywatel zemský anebo někto saused tohoto králowstwie nechtěl učiniti", a opět dne 13 Září panu Wojtěchowi z Pernšteina, že, „jakž se počíná slyšeti, snad by někto w tomto králowstwie chtěl býti prwé králem, nežli by byl wolen". Wiz Archiv Český X. 121. 129.

1526 zemský kladl schůzi, jsme-li dobře zpraweni, ke dni 23 Září. Dříwe než nejwyšší purkrabí byli již přijeli nejwyšší komorník Jaroslaw z Selnberka, nejwyšší sudí Zdislaw Berka z Dubé a nejwyšší písař Radslaw Beřkowský z Šebířowa, brzy potom wíce jiných stawu panského i rytířského. Také Hložek z Žampacha a Albin z hrabat Šliků, kteří se byli účastnili bitwy u Muhače, byli se již nawrátili z Uher, a dostawili se ty dni w Praze (před 17 Zářím). We srozumění, které bylo mezi Zdeňkem Lwem a mocným primasem Janem Paškem z Wratu, byli již také konšelé Pražští učinili pozwání ke wšem městům králowským, aby se sjeli k společné poradě, jak se wýslowně prawilo, w příčině wolení krále; i počali se tedy také poslowé z měst dostawowati w Praze. Tu již w saukromých rozprawách uwažowalo se o rozličných možných čekancích trůnu mimo arcikníže Ferdinanda, totiž o králi polském, o knížeti Karlowi Minsterberském, také o panu Lwowi a o Wojtěchowi z Pernšteina; činily se wšak od jedněch námítky proti zwolení domácího čekance, rowného z rowných, jakž prý hned po smrti krále Jiřího bylo odmítnuto; od jiných zamítalo se zwolení Němce, který by neuměl česky.

Nemáme o tom zpráw určitějších; tolik wšak wychází na jewo, že mezi přítomnými w Praze byla strana páně Zdeňkowa Lwowa četněji zastaupena než strana druhá, a že se příslušníci druhé strany prokázali na ten čas welice powolnými, bezpochyby w obáwání, aby nepřišlo k wypuknutí domácí wálky od dáwna hrozícímu. Z pohnútky takowé slíbili sobě wšichni w Praze přítomní nechati na straně wšech posawadních kyselostí, aby se tím dříwe a snáze došlo žádaucího cíle. Rozhodní nepřátelé Zdeňka Lwa páni z Rosenberka nedostawili se do té doby w Praze, a tak též spřátelený s nimi nejwyšší kancléř pan *Adam z Hradce,* kterýž ač se nawrátil z wýprawy swé wojenské do Uher, na které nebyl dospěl k wojsku krále Ludwíka, wšak zůstal na zámku swém Hradci Jindřichowě a odtamtud dne 17 Září swolal zwláštní sjezd krajů Wltawského a Bechyňského w Táboře ke dni sw. Wáclawa (28 Září) k uradění se o potřebné wěci. Platné jednání na sjezdě Pražském, byl-li sku-

tečně položen na 23 Září, počalo se následkem snad docílené 1526
jednoswornosti ještě o několik dní dříwe; neb již aspoň dne 18 Září stalo se uzawření, aby byl sněm swolán ke dni 5 Října, ano toho dne učinil nejwyšší purkrabí již také rozepsání jeho po wšech krajích, tak aby se stawowé w pátek dne 4 Října sjeli do Prahy a w sobotu nazejtří potom aby se k zasedání dali najíti na hradě Pražském. Pražané uwolili se k tomu wšem dáti bezpečenstwí, aby byli we městě prosti wšelikých překážek. Téhož dne 18 Září wyšly dopisy od sjezdu k stawům morawským a ku knížatům i stawům země slezské, kterými zwáni jsou k wyprawení některého počtu osob ke společnému shledání s poslanci sněmu českého w Kladsku w den, který měl teprw býti ustanowen. Panu Zdeňkowi Lwowi podařilo se náklonností sjezdu dosíci obnowení jisté moci swé co nejwyššího purkrabí Pražského, na které za předešlého času mnoho sobě zakládal, proti přání Pražanů. Kdežto totiž na sněmě roku 1523 za přítomnosti krále Ludwíka bylo zřízeno, že hrad Pražský nawrácen jest králi, tak že heitman hradský zawázán přímo králi samému přísahau, nyní s odwoláním na starší zřízení zemské jest na čas uprázdnění trůnu zase odewzdán nejwyššímu purkrabí, a heitman zámecký, toho času Delfin z Haugwic, jemu zawázán slibem. Stalo se to dne 19 Září se swolením knížete Karla co heitmana zemského, který w tom byl zastáwal králowo místo, i wšech nejwyšších úředníků zemských w Praze přítomných, jakož nepochybně také bez odporu Pražanů. O šest dní později (25 Září) sešla se města králowská na radnici Staroměstské, a byla též požádána na hrad Pražský od knížete Karla i pana Zdeňka Lwa k poradám, o kterých nemáme jiné zprawy, než že nebylo mezi wšemi jednostejné smýšlení o tehdejším stawu wěcí. Mnohá z měst, jak se jmenowitě wí o Táborských, pamatowala na swé zápisy Pražanům a straně Zdeňka Lwa protiwné, we které byla wešla na nedáwném sjezdě Kolinskem, w nichž jmenowitě stála také s pány Rosenberskými a s Adamem z Hradce nejwyšším kancléřem.

1526 O něco dříwe, než se zpráwa o bitwě u Muháče i také o smrti krále Ludwíka dostala do Čech, byl ji obdržel arcikníže *Ferdinand* meškající onau dobau w Insbruku w Tyrolsku. Bylť tam zaneprázdněn wěcmi staršího bratra swého císaře Karla V z příčiny wálky tehdejší w Italii. Pokládaje se spolu s manželkau swau za dědice w Čechách a práwem docela nepochybným také w Uhřích na základě smluw někdejších mezi králem Wladislawem a císařem Maximilianem, nemeškal takořka ani jednoho dne, aby práwu swému w jednom i w druhém králowstwí zjednal průchod. Již dne 8 Září dal z Insbruka nařízení potřebná místodržícím swým we Wídni k wyjednáwání s předními osobami w Čechách a w jiných zemích koruny české, následkem kterých předně wyprawen jest do Čech welice zkušený jeden z jeho radd Jan Mrakeš z Noskowa, zeman rodu českého. Znaje z předešlých let poměry mezi stranami w Čechách, spolehal arcikníže předewším na stranu Rosenberskau, i měl tedy Mrakeš nejprwé odebrati se k nejwyššímu kancléři Adamowi z Hradce, s ním pak aby za jedno byli, žádáni jsau páni Rosenberští Jan mistr Strakonický a Jošt i Petr zwláštními dopisy arciknížete i kněžny Anny, jeho manželky (10 Září). Wšak také s druhau stranau, pana Zdeňka Lwa, mělo jednáno býti, aby se stala powolnau, a zwláště též s Pražany jakožto se stranau tau spřízněnými. Bez meškání zdwihl se Ferdinand také z Insbruka (11 Září), a nawrátil se předně do Lince, aby byl blíž hranic českých k snadnějšímu se dorozumění. Odtamtud dne 20 Září dal nařízení třem raddám swým, Ludwíkowi z Polheima, Wolfgangowi z Volkry a Mikulášowi Rabenhauptowi ze Suché, co poslům ku knížeti Karlowi Minsterberskému, a čtwrtý den potom (24 Září) četnějšímu poselstwu k stawům českým, když by pospolu byli dle obyčeje w čas saudu zemského o sw. Wácslawu. Knížete Karla měli poslowé žádati o radu w příčině naklonění stawů; na sněm pak měli wznesti žádost o přijetí Ferdinanda za krále. W čele poselstwa wětšího nacházel se Jiří z Puchheima, zemský maršálek rakauský, wedle něho Sigmund z Ditrichšteina, zemský heitman styrský, a Hanuš ze Stahremberka; k nimž Polheim a Raben-

haupt z poselstwa druhého i také Mrakeš z Noskowa měli 1526
se připojiti. Dopisem zwláštním (22 Září) Ferdinand požádal knížete Karla i Zdeňka Lwa jakožto nejwyššího purkrabí o bezpečenstwí pro posly a služebnictwo jejich, kterého mělo býti o čtyřidceti až padesáti koních.

Již dne 25 Září poslowé wyjeli z Lince, na ten čas jen tři pospolu, Hanuš ze Stahremberka, Polheim a Rabenhaupt. Druhého dne (26 Září) byli w Krumlowě u pana *Jana z Rosenberka,* kterýž s nimi zároweň jel dále do Prahy za příčinau saudu zemského a sněmu. Ze Soběslawě, kamž přijeli dne 27 Září, byli by měli jeti do Hradce ku kancléřowi panu Adamowi, ale w čas dowěděli se, že byl práwě přijel do Tábora za příčinau zmíněného sjezdu krajského, jejž tam byl swolal, s jeli tedy přímější cestau přes Tábor. Tam měli příležitost s ním pojednati, což byl zatím již učinil také Jan Mrakeš dříwe k němu poslaný, i shledali při něm wšecku ochotnost, jmenowitě že je ubezpečil o swém úmyslu, přijeti nyní též do Prahy a býti jim nápomocen. S Janem Rosenberským jeli potom dále až do Benešowa (28 Září); tam wšak dwa dni se zdrželi, jednak pro nahodilé překážky, jednak aby se wyhnuli jakémukoli podezření ze společné jízdy s pánem z Rosenberka, kterýž tudy bez nich jel dále. Teprw dne 1 Října přijeli do Prahy, o den dříwe toliko Mrakeš; později teprw dne 4 Října Jiří z Puchheima, který jak se zdá jel jinau cestau.

Již dílem na cestě, ještě pak wíc potom w Praze seznali poslowé wšeliké těžkosti, které jim nastáwaly w jich předsewzetí. Mluwilоť se již o wětším počtu než prwé skutečných neb domnělých uchazečů o trůn český. Hned z Benešowa psali poslowé arciknížeti do Lince (30 Září) o králi polském a o třech knížatech německých, kurfirstowi brandenburském Joachymowi, knížeti Jiřím saském a Ludwíkowi wéwodowi bawоrském, kteří by se mínili ucházeti o zwolení a wyprawiti za tau příčinau posly do Prahy; w Praze pak proslýchalo se také o Janowi kurfirstowi saském, žeby se chtěl wynasnažiti o zwolení syna swého Hanuše Fridricha. Arciknížete Ferdinanda samého došla zatím jakási zpráwa o dohodnutí mezi některým počtem pánů

1526 českých o zwolení jednoho ze čtyr čekanců jmenowitých, Jiřího wéwody saského, Wojtěcha z Pernšteina, knížete Karla Minsterberského nebo Zdeňka Lwa z Rožmitála. Widěl se tím pohnuta ku psaní poslům (28 Září), aby posledně řečené tři čekance domácí hleděli odwrátiti od jich takowého předsewzetí slibením darů peněžitých, nadto pak pana Zdeňka Lwa ubezpečiti w jeho známých práwních sporech a nárocích.

Nejsme dosti zpraweni o wšech řečech a piklích, které tehdáž hýbaly Prahau jak we kruzích panstwa tu shromážděného tak w jinem obywatelstwu, co se wšech těchto čekanců týkalo. Král polský *Sigmund* po obdržení zpráwy o bitwě u Moháče byl již 14 Září z Waršawy, kdež se tehdáž nacházel, psal některým pánům českým, mezi nimi jmenowitě také Břetislawowi Švihowskému, tajnému jednateli wéwod baworských, slowy obecnými o swém saustrastném přátelském smýšlení s jich zemí, kterýmžto slowům předce se tak rozumělo, jako by si přál dosáhnauti české koruny; a později se i písemně ucházel o zwolení, odwoláwaje se na příbuzenstwí s předešlými dwěma králi co pošlý z rodu Jagelowa; ale neprokázal w tom žádného wětšího úsilí. W Praze se namítalo proti němu, že již byl we wyšším wěku a země jeho od Čech příliš wzdálena i od Tatarů a jiných nepřátel ohrožena. Na čem se zakládala powěst o *Joachymowi* brandenburském, žeby se totiž ucházel o zwolení swého syna, není nám nikterak známo; o Jiřím saském zdá se, že ani nebylo prawda, co se poslům Ferdinandowým doneslo. Skutečný úmysl ucházeti se o korunu českau rowněž pro syna swého měl *Jan kurfirst saský*. Swědčí o tom písemná paměť, jakým spůsobem syn jeho Jan Fridrich mínil toho dosáhnauti; ale nepřišlo k tomu. Kurfirst Jan, jakožto držitel četných lén koruny české w Míšni, wzal si z toho toliko příčinu k dopisu ke stawům českým dne 4 Října, kterým wyslowil přání, aby zwolení nowého krále k dobrému koruny se zdařilo. Při welké části stawů nebylo náklonnosti k němu co ke hlawnímu tehdáž hajiteli učení Lutherowa; tak zwláště w Praze samé a jak se zdá též při pánech, kteří se znali k bratřím českým. Tito protiwili se úsilně také zwolení pana *Woj-*

těcha z Pernšteina jakožto zwláštního protiwníka swého náboženstwí. Nawrhowali místo něho *Fridricha* kníže *Lehnické*, kterýž byl po matce wnuk krále Jiřího, chwálíce při něm, že uměl česky. I on wšak byl staupenec Lutherůw, a prawilo se tudy o něm w Praze, že kacíř jako kacíř. S podiwením mnohých našel se také jednatel *krále francauzského*, hlawního nepřítele rodu Habsburského, w Praze, zeman český Joachym Malzaun z Krupky, který podáwal welkau summu peněz, až 400.000 zlatých, na uplacení dluhů zemských. Nenalezl wšak, jak se zdá, mnoho důwěry, a uwažowalo se o něm s wětším práwem než o králi polském, že byla země jeho od Čech příliš daleko. 1526

S wětším úsilím než jiní zasazowali se *wéwodowé baworští* o dosažení koruny české. Uposlechše pokynutí, které jim bylo dáno Břetislawem Švihowským, uložili předně jemu samému, aby se wynasnažil o zjednání jim staupenců mezi stawy českými, aby buď jeden buď druhý z nich zwolen byl na králowstwí (20 Září); také pak hned jinými cestami hleděli se zprawiti o stawu wěcí, pokud by měli w Čechách wyhlídku aneb jak by co měli předsewzíti. Již na sjezdě měst dne 24 Září měli swého jednatele w Praze, Nikodema z Schönthala, který práwě s městy, ač snad jen saukromí jednal. Od něho dána byla z Prahy (26 Září) wéwodowi Ludwíkowi prwní zpráwa, že sněm český k wolení krále byl položen k 5 Říjnu. Jiná náwěští dostala se zatím z Prahy wéwodowi Wilémowi prostředkem Normberského měšťana Jana Ebnera od Pražského sauseda Michala Karika wlastně Karga, kupce z Řezna rodilého, který s Normberčany byl we spojení obchodním. Byl nejspíš ku požádání od wéwod Ebnerem tázán, co by bylo činiti, i dal radu písemné, která na předním místě k tomu ukazowala, kdoby chtěl králem se státi, aby se zawázal stawům, zaplatiti wšecky dluhy, které byly po králích předešlých; neb tak byla řeč mezi stawy, že mělo býti žádáno; za druhé pak aby nešetřil auplatků k získání znamenitějších osob wšechněch tří stawů, panského, rytířského i městského.

1526 Majice již zpráwu, že mínil arcikníže Ferdinand wyprawiti slawné poselstwí do Čech, zanášeli se i wéwodowé s týmž umyslem, ale opozdili se poněkud s poradami o to mezi sebau. Naproti tomu Břetislaw Šwihowský bez meškání dal se we swůj ukol. Pospíšil předně do Prahy spolu s bratrem swým jedním Jindřichem, maje k ruce také jiného služebníka wéwod, zemana českeho Sigmunda Stacha z Brlozce, k jednání rozličnému s četnými pány shromážděnými w Praze i také jinde. Nejdůležitější osobau byl jim pan Zdeněk Lew, bez toho již předtím srozuměný; přišlo k jednání s ním pilně tajenému, následkem kterého Břetislaw Šwihowský rychle zase odjel z Prahy k wéwodowi Wilémowi, aby jej zprawil, oč se spolu uradili. Již dne 29 Září nacházel se na této cestě, co zatím Sigmund Stach zajel na sjezd kraje Plzenského tehdáž konaný, pokaušeje se o naklonění šlechty tam shromážděné k pánům swým. Účinek nebyl zcela dle přání jeho, ježto zwláště mocní rodowé Pluhů a Šliků sjezdu toho se účastnící nejewili náklonnosti k Baworům. Lépe dařilo se mu při měšťanstwu w Praze, kdež chwálil sobě pomocnictwí Michala Karika i také tehdejšího purkmistra Jana Kozla z Pokšteina, někdejšího maršálka konšelu Pražských, na rytířstwí pasowaného při korunowaní králowny Marie, u něhož byl i ubytowán.[*]) Předmětem jednání Břetislawa Šwihowského s wéwodau Wilémem následkem tajného uradění s panem Zdeňkem Lwem byl nepochybně celý spusob dalšího pokračowání w záležitosti wolby, a jmenowitě bylo dle náwrhu pana Zdeňka Lwa a Břetislawa Šwihowského složeno psaní k stawům českým, s kterým měl předně wyprawen býti jeden z nejdůwěrnějších radd obau wéwod, *Hanus Weissenfelder.* Obsahowalo slowy obecnými wzkázání dobré wůle k zemi sausedské a slib zachowání stawů při jich swobodách a privilegiích, kdyby se naklonili k zwolení jednoho z wéwod, s oznámením, že když by tak bylo a byli wéwodowé

*) Omylem jmenuje se w páně Rezkowě Geschichte der Regierung Ferdinands I na str. 34 purkmistrem tehdejším Martin Helm. Bylť purkmistrem toho roku w měsíci Srpnu, ne wšak w čas poselstwí Stachowa (3 Rij.).

o tom zprawení, wyprawili by swé znamenité raddy k jednání 1526
o wšem, čeho by bylo potřeba k užitku a k zwelebení králowstwí.

Když poslowé arciknížete Ferdinanda přijeli do Prahy, bylo se jen dwa dni předtím počalo zasedání saudu zemského, kteréž mělo trwati až do zahájení sněmu ustanoweného na den 5 Října. Několik dní těch až do sněmu bylo jim welice wítáno, poněwadž mohli času toho dobře užiti k poohlednutí se po stawu wěcí a k poradění se se stranau mezi stawy sobě přízniwau. Již druhého dne po swém příjezdu byli uwítáni od nejwyšších úředníků a saudců zemských několika osobami z jich prostředka k nim wyprawenými (3 Října), sami pak též hned prwní dni nawštíwili jak kníže Karla Minsterberského a pana Zdeňka Lwa jakožto nejwyššího purkrabí i wšecky jiné znamenitější osoby w Praze přítomné obau tehdejších stran, ku kterým wětším dílem měl Jan Mrakeš wěřicí listy od arciknížete. Od těch, kteří přáli dosazení Ferdinanda, mezi nimiž nejwyšší kancléř Adam z Hradce držel prwní místo, byli upozorněni na wšecko, co jim mohlo státi w cestě a proti čemu bylo potřeba se opatřiti.

Nařízení, s kterým poslowé byli do Čech wyprawení, znělo, že měli se stawy jednati o přijetí Ferdinanda za krále co dědice jakožto manžela Anny dcery a sestry posledních dwau králů i také s odwoláním se na někdejší dědičné jednoty mezi panownickými rody českým a rakauským, o kterých arcikníže teprw později zwěděl, že byly za času Jiřího Poděbradského a císaře Fridricha III zrušeny a neměly tedy platnosti. Předešlá jednání mezi stawy přítomnými w Praze byla se wšak naklonila k zamítání dědičných práw Anny i Ferdinanda, tak sice, že i staupenci jich neodwážili se odporu proti tomu a protož poslům radili, aby w přednesení swém k stawům dědičného práwa nebrali sobě za základ. O smýšlení, které bylo při welké části stawů w příčině zwolení Ferdinanda, slyšeli rowněž mnoho nepřízniwého. Bylť pokládán za panowníka příliš přísného dle způsobu wlády we swých dědičných zemích rakauských, kdež hned při nastaupení swém byl se potkal se wzdory jisté strany

1526 odbojné, které musil i krwawě pomstiti. Wytýkalo se, že w zemích těch ukládal mnoho daní, což mělo příčinu w péči jeho o obranu proti Turkům a o potlačení tehdejšího welkého wzbauření sedlského w Německu. Wyslowowalo se obáwání, žeby přijat za krále nepřebýwal dosti stále w zemi pro mnohá zaneprázdnění jinde, zwlášť kdyby třeba starší bratr jeho Karel zemřel bez dědiců a on by nastaupil po něm w jeho zemích a w císařství: též žeby se sprawowal cizími raddami, také snad sestrau swau Marií owdowělau králownau, kterau owšem strana páně Lwowa z předešlého času měla w nelibé paměti. Zwěděli poslowé také, kterak jednatelé jiných čekanců slibowali stawům, když by zwoleni byli, zaplatiti dluhy zemské, kterých mělo býti wíc než 150.000 nebo-li 200.000 zlatých, i nadáli se, že toho také od nich bude očekáwáno. Z těch wšelikých příčin nuceny se widěli brzy po swém příjezdu psáti arciknížeti (3 Října) o dodatečná naučení a o změny w prwotním nařízení sobě daném. Bylo toho wšak těžko dosíci w čas, poněwadž den zahájení sněmu byl již blízký.

W ustanowený den sešli se stawowé k *sněmu* w hojném počtu: nicméně wšak pod některými záminkami bylo jednání ze soboty dne 6 Října odloženo na pondělí příští. Prawá příčina byla, že nebylo tu posud poselstwa baworského, kterému strana páně Zdeňkowa Lwowa howěla. Nejwyšší purkrabí promluwil toliko o nebezpečenstwí od Turků co trestu božím, pro který k náwrhu jeho uzawřen půst w celé zemi od pondělí příštího po celý týden, mimo to pak dohodli se stawowé, páni a rytíři s jedné strany a města s druhé, o den k úmrtním službám božím za krále Ludwíka, tak aby se konaly stejným časem, totiž příští středu jak na hradě tak we městě w kostele Týnském. W pondělí dne 8 Října počalo tedy wlastní jednání sněmowní. Slyšen jest předně co posel od owdowělé králowny Marie Jiří markrabí brandenburský, který byl přijel z Uher do Prahy dne 4 Října. Se zpráwau o dobytí Budína a welké části země uherské od Turků přednesl od ní stawům napomenutí k swornosti mezi sebau a žádost o pomoc k obraně Uher i také o zachowání králowny samé při práwích jejích, rozumělo

se k wěnným městům w Čechách jakožto sídlu wdowskému. 1526
Hned potom došlo na posly arciknížete Ferdinanda samého. Stawowé shromáždění poslali pro ně několik osob ze swého prostředka, kteří přijeli s nimi na hrad a potom zase je doprowodili do jejich hospody we městě. Poněwadž jich posud nedošla odpowěď od arciknížete na jejich dotazy, odhodlali se o swé ujmě k uchylkám od nařízení jeho, ku kterým jim od přátel bylo raděno. Neučinili totiž žádné zmínky o dědičných jednotách s domem rakauským; uwedli sice nicméně, že nebylo bližších příbuzných čili dědiců ku koruně než kněžna Anna a manžel její, ale jinak při ucházení swém o korunu kladli wáhu na dobré přátelstwí a sausedstwí i jiné wýhody; také pak krom jiných slibů oznámili ochotnost k zaprawení wšech dluhů zemských od Ferdinanda „s radau stawů". Stawowé odložiwše jim odpowěd, k náwrhu nejwyššího purkrabí Zdeňka Lwa a nejwyššího písaře zemského Radslawa Beřkowskeho z Šebířowa uzawřeli téhož dne, aby se nahlédlo w swobody zemské w příčině pořádu při wolení krále i aby privilegia toho se týkající byla přiwezena z Karlšteina.

Téhož dne teprw po slyšení poselstwa rakauského přijel do Prahy posel wéwod baworských Hanuš Weissenfelder, s nímž pospolu se nawrátil Břetislaw Švihowský ze swé cesty do Bawor. Zmínka w přednesení poslů rakauských, kterau se slibowalo zaplacení dluhů zemských, byla baworské straně nemilým překwapením, poněwadž we zmocnění, které měl Weissenfelder. slib téhož znění se nenacházel. Weissenfelder wšak dle rady pana Zdeňka Lwa a Břetislawa Šwihowského, ku které přibrán byl za důwěrníka také pan Wojtěch z Pernšteina, odwážil se chybu naprawiti podobným spůsobem, jak byli učinili poslowé rakauští. Místo psaní k stawům českým, jak mu bylo dáno od wéwod baworských, zhotowil jiné, které obsahowalo slib o zaplacení dluhů ještě určitěji než znělo přednesení poslů Ferdinandowých, a dáwalo zároweň jemu w moc, aby jednal se stawy o jiná jejich přání. pokud by to netrpělo odkladu do příjezdu jiného znamenitého poselstwa, jehož wyprawení se nyní určitě oznamowalo. Psaní tohoto znění Weissenfeder odewzdal sta-

1526 wum we slyšení, které měl hned nazejtří po swém příjezdu (9 Říj.).

Téhož dne čten jest we sněmě také dopis kurfirsta saského, we kterém, jak wýše powěděno, o zwolení za krále se neucházel; nicméně tomu tak rozuměno, jakoby si toho přál buď pro sebe buď pro swého syna. Nazejtří pak potom we středu dne 10 Října konaly se dle předešlé umluwy pohřební služby boží za krále Ludwíka, od pánů a rytířstwa w kostele sw. Wíta na hradě Pražskem, od stawu městského w kostele panny Marie před Týnem. Pořádek byl w tom od Pražanů zachowán w podstatě týž jako deset let předtím po smrti krále Wladislawa. Byly w kostele Týnském před kůrem w prostředku postaweny máry, přes ně příkrow černý pozlacený, na němž erby wšech zemí příslušných k oběma korunám české a uherské; i šel potom průwod pohřební, napřed konšelé někteří a starší obecní se swícemi černými, za nimi kněžstwo, potom šest konšelů, kteří nesli znaky důstojenstwí králowského, Tomáš Zachlubil meč, Jan Karban praporec, Michal Cacerda jablko, Ziga Waníčkowic žezlo, dwa pak korunu, po lewé straně primas Jan Pašek, po prawé straně purkmistr, toho času ještě wždy Jan Kozel z Pokšteina. Za těmito čtyři jiní konšelé nesli máry a dwa jiní šli wedle nich, s každé strany jeden mar se držíce. Okolo mar po obau stranách neseno swící černých třidcet neb wíce wše od osob černě oděných. Následowali potom poslowé jiných měst králowských při sněmě w Praze meškající a jiný lid. Jako roku 1516 průwod ten wyšel jedněmi dweřmi z kostela, a obšed celý rynk Staroměstský druhými dweřmi se do kostela nawrátil, kdež zpíwáno requiem a konány jiné obřady, také meč dřewěný přelomen dle zwyklosti. Nebylo i bez pláče mnohých litujících zahynutí krále tak mladého.

Ještě téhož dne odpoledne někteří páni a z rytířstwa i z měst, jak rozumíme, ze strany příchylné k Ferdinandowi, drželi schůzi w domě nejwyššího kancléře Adama z Hradce na Malé straně na rynku w nárožním domě při ulici Strahowské čili nyní Ostruhowé (č. 258), kdež rozjímalo se o nebezpečenstwí od Turků, žeby již byli se přiblížili dosti ke

hranicům morawským, a o potřebě, aby se pospíšilo s přijetím 1526
nowého krále, i spůsobeno tím, že se ještě tehož dne konalo shromáždění stawů obecné a zwoleny bez odkladu osoby tři ze stawu panského a tři z rytířstwa k wyhledání privilegií wztahujících se k wolení krále z listin přiwezených zatím z Karlšteina, zároweň pak ustanoweno, aby o nich uważowáno bylo od počtu wětšího, wšechněch totiž nejwyšších úředníků a saudců zemských a po čtyřech osobách z každého kraje i jedné z každého města králowského. Spěch ten byl i nyní proti mysli straně pana Zdeňka Lwa s ohledem na poselstwo baworské, aby w čas mohlo přijeti do Prahy. Nejwyšší purkrabí druhého dne omlauwal průtahy těžkostmi při wyhledáwání listin z welkého počtu jiných, s kterými smíšeny se nacházely w třinácti truhlicích, i jednalo se toho dne o některých wěcech wedlejších (11 Říj.), až pak nazejtří potom dne 12 Října učiněna jest zpráwa od osob zwolených. Zakládala se jediné na znění privilegia císaře Fridricha II z roku 1212, we kterém pojato bylo do stwrzowací listiny císaře Karla IV roku 1348, dle níž příslušelo stawům práwo k swobodnému wolení krále, když by nebylo manželského potomka mužského ani ženského z králowského rodu. Rozuměly se potomky ženskými opráwněnými k dědictwí jen dcery králowské neprowdané a tedy neodbyté. Dle toho stawowé usnesli se Annu manželku Ferdinandowu neuznati za dědičku, pomíjejíce mlčením majestát krále Wladislawa, který míněn byl k jejímu prospěchu; i přičtli sobě tedy práwo k *swobodné wolbě.*

Uslyšewše o tom poslowé arciknížete Ferdinanda, hned nazejtří (13. Říj.) wyžádali sobě opětné slyšení před shromážděným sněmem, we kterém slowy opatrnými přiwedli stawům ku paměti swé přednesení prwní, kterak by nebylo bližšího dědice králowstwí než kněžna Anna a její manžel a z té i druhých příčin předešle uwedených ucházeli se znowu o přijetí neb zwolení Ferdinanda za krále, přitom pak dali wyswětlení o některých wěcech prwé přednesených, které se potkáwaly s nepřízniwými wýklady. Pozastawowalit se mnozí na slowích, kterými byli slibowali zaplacení dluhů zemských od Ferdinanda

1526 s radau stawů". porownáwajíce s tím prostější slib wéwod baworských; poslowé ubezpečowali, že radau nemínili žádné pomoci od stawů. než toliko že mělo stawům slušeti uznání, které dluhy byly sprawedliwé neb neprawé, a podobně o některých jiných wěcech.

Ještě před tímto slyšením poslů stawowé téhož dne uzawřeli, aby sepsány byly artikule týkající se práw země a jiných potřebných wěcí, které měly předloženy býti budaucímu králi, prwé než by k panowání byl připuštěn, i uloženo to týmž osobám, které již byly prwé ustanoweny k wyhledání privilegií o wolení krále. Wykonalo se to od nich během dwau dní do pondělí dne 15 Října; když se wšak w auterý mělo státi usnesení o jejich předloze, nejwyšší purkrabí pan Zdeněk Lew ukázal ještě na rozličné jiné wěci, kterých se byli nedotkli, i zwolena jest nowá kommissí k předložení dalšímu, skládající se ze 24 osob, po osmi z každého stawu. W čele stál ze stawu panského pan Zdeněk Lew, wedlé něho kancléř Adam z Hradce: a tak i ostatní ze stawu panského a rytířského byli dílem z jedné dílem z druhé strany, jak proti sobě stály od posledního času krále Ludwíka; we stawu městském byli z Pražanů Jan Pašek z Wratu, Ziga Waníčkowic a Malostranský konšel jménem Johannes (nejisto míněn-li Jan Hrách čili Jan Šediwec), ostatních pět z jiných měst. Zřízenci tito předložili další počet artikulů, o kterých se we středu dne 17 Října jednalo až do wečera, dokonáno pak jednání we čtwrtek (18 Říj.).

W tu středu bylo konečně přijelo poselstwo bawórské, jemuž k wůli se bylo jednání toto dle možnosti protahowalo. Byli k němu wěřicím listem daným od wéwod we Mnichowě dne 11 Října ustanoweni krom Weissenfeldera již w Praze meškajícího tři jiní raddowé jejich, Jan z Degenberka, Sigmund ze Schwarzenšteina a Ludwík z Pintzenau. Již nazejtří dne 18 Října měli slyšení před sněmem, při kterém wznášejíce na stawy žádost o zwolení jednoho neb druhého z wéwod na králowstwí opětowali sliby předtím od Weissenfeldera přednesené, jmenowitě též o zaplacení dluhů zemských, též o zachowáwání stálého sídla w Čechách od zwoleného za krále.

W saukromých rozprawách přidáwali k tomu ještě další sliby, 1526
co se týkalo dluhů, že nemíní wéwodowé činiti rozdílu mezi uznanými od země a tak zwanými milostnými, že se zaplacení má státi w krátké době, ano že zůstanau někteří z poselstwa zde do jich zaplacení; kdyby na země korunní přišel nějaký útok odjinud, že míní postawiti 15 až 20.000 lidu ku pomoci na swé útraty, a což toho wíce. Poslům rakauským bylo to pohnútkau k podání spisu k stawům hned nazejtří potom (19 Říj.), kterým ohražujíce se we jménu pána swého, žeby korunu kupowati neb o ni se tržiti chtěl, jak se s druhé strany dálo, wyslowowali ochotnost ke wšemu tomu, co poslowé bawořští slibowali, a ukazowali také k wětší moci Ferdinandowě k splnění toho, jmenowitě k wětší moci wojenské, když by jí bylo potřeba k obraně. Tím zase poslowé bawořští dotčeni, podali spis, který čten we sněmě dne 20 Října, jímž opírali se proti tomu, žeby páni jejich snad lehce slibowali, čeho by splniti nemohli.

Zatím po usnešení stawů o artikulích wýše zmíněných wznikla dne 18 Října různice o to we stawích panském a rytířském, měla-li by hned o nich učiněna býti relací ke dskám, čímž by sněm byl zawřen, čili by se relací měla státi až po zwolení krále. Kteří byli proti relací hned již, obáwali se, aby po zawření sněmu nebylo wolení krále odloženo; neb se o takowém odkladu častěji předtím mluwilo, tak aby zatím byl zwolen toliko gubernator, což by se asi bylo hodilo panu Zdeňkowi Lwowi. I trwala rozepře o to téhož i následujícího dne (19 Říj.), až konečně uzawřeno, aby se relací stala, wšak hned bez rozejití stawů aby se přikročilo k wolení krále. Hned nazejtří (20 Říj.) usnesli se stawowé o spůsob wolby, tak že zwoleno po osmi osobách z každého ze tří stawů, na něž wznešeno, aby o tom, kdoby zwolen měl býti za krále, rozjímali, a oč se usnesau oznámili stawům k dalšímu uwážení. Byli opět ze stawů panského a rytířského zwoleni přední mužowé obau stran proti sobě stojících, z pánů zejména Zdeněk Lew nejwyšší purkrabí, Jaroslaw z Šelnberka nejwyšší komorník, Zdislaw Berka z Dubé nejwyšší sudí, Adam z Hradce kancléř,

1526 Jan ze Šternberka purkrabí Karlšteinský, Hanuš Pluh, Jan z Wartenberka a Krištof ze Šwamberka; z rytířstwa nejwyšší písař Radslaw Beřkowský z Šebířowa, Linhart Markwart z Hrádku, Opl z Fictum, Jan Trčka z Lípy a z Lipnice, Jan Litoborský z Chlumu, Jan Boryně ze Lhoty, Wácslaw Amcha z Borownice a Jaroslaw Brozanský z Wřesowic; z Pražanů Jan Pašek, Ziga Waníčkowic a Duchek z Přeštic jinak Domináček konšel Malostranský, z druhých měst králowských Samuel Lahwička z Kutnéhory, mistr Mikuláš Černobýl z Žatce, Šimon Purkrabek z Plzně, Wácslaw Wodička z Kauřimě a Mikuláš z Tábora.

Mezitím, co se toto asi během dwau neděl weřejně jednalo na sněmě, bylo mnohem wíce jednání tajného mezi plnomocníky čekanců trůnu a osobami četnými wšechněch tří stawů, které jedni proti druhým hleděli nakloniti k straně swé při wolbě. Ač ještě wždy meškali w Praze jednatelé krále polského, krále francauzského a jiní někteří, wšak jak jest widěti, zřejmého ucházení se o zwolení nebylo wíce od jiných než jen od arciknížete Ferdinanda a od wéwod baworských. Jednatel francauzský a též polský, když seznali, že nebylo naděje pro panowníky jejich, toliko poněkud podporowali posly baworské u wynasnažení jejich, nepřejíce domu rakauskému. Naproti tomu zase posel Jiřího wéwody saského byl k ruce poslům rakauským, aby powznešení wéwod baworských bylo zamezeno. Ze zásady neboli z hlediště prospěchu strany swé byli hned z počátku pro zwolení Ferdinanda náčelníci strany ať díme Rosenberské s nejwyšším kancléřem w čele, Adamem z Hradce, pro zwolení některého z wéwod baworských zase pan Zdeněk Lew s Krištofem ze Šwamberka a jinými některými staupenci. Ale mnoho jiných z pánů a z rytířstwa bylo, kteří dbali nejpředněji o swé zisky a hotowi byli za peníze pomáhati buď té buď oné straně. Na to bylo pomýšleno hned z počátku od čekanců obau stran. Arcikníže Ferdinand hned při prwním swém nařízení daném z Insbruka o poslání do Čech zmocnowal osoby k tomu ustanowené k slibowání darů peněžitých do summy čtyřidceti, padesáti i wíce tisíc zlatých (8 Září), a

nejinak uznáwali zapotřebí wéwodowé bawořští. Od poslů jejich 1526
zachowal se písemný wýpočet slíbených darů, který ač ještě neúplný, mnohem wíce měl obnášeti. Samotnému panu Zdeňkowi Lwowi mělo se dostati 50.000 zlatých, dílem na zaprawení jemu dluhů od země, jiným jednotliwým úředníkům zemským menší summy rozličné, také mocnému primasu Pražskému Paškowi z Wratu 4000 zlatých. Z poslů rakauských byl to nejwíce Mrakeš, z poslů baworských Weissenfelder, kterým náleželo obcházení a přemlauwání wšech důležitějších osob, aby je nabízením podplatků naklonili k pánům swým. Dálo se to s mnohým kolísáním také dle toho, jak sněmu samému jednau ta, podruhé ona strana wíce slibowala, zwláště w příčině zaplacení dluhů zemských, tak že brzy k arciknížeti, brzy k wéwodám bawořským zdála se kloniti wětšina.

Čím dále wšak tím předce wíce prospíwala strana rakauská. We stawu městském mělo swé následky odcizení druhých měst králowských od Prahy spůsobené předešlými událostmi. Pražané s Paškem w čele sprawowali se rozhodně panem Zdeňkem Lwem, a byli tudy lehce získáni pro stranu bawořskau; ale druhá města králowská jich w tom nenásledowala. U nich wždy požíwal wětší wážnosti hofrychtéř Jan Hlawsa, ač z Prahy wypowěděný. On, newíme zdali podtají čili pod ochranau bezpečenstwí wyhlášeného w Praze biřicem hned při započetí sněmu, přijel do města, a sprostředkowáním posla wéwody Jiřího saského, hraběte Hugona z Leisnic, měl tajnau schůzi s posly rakauskými hned nazejtří po prwním slyšení jich na sněmě (9 Říj.), we které slíbil jim wšecku píli k získání poslů měst w Praze přítomných, a brzy prokázal ji zjednáním seznamu měst, která se zaslíbila woliti Ferdinanda, skoro wšechněch mimo Prahu. Hrabě Leisnitz měl seznam ten w rukau od něho již dne 12 Října k odewzdání poselstwu rakauskému. [3])

[3]) Poskytuje zpráwu o tom psaní hraběte z Leisnic k Jiřímu saskému dne 12 Října, we kterém tak se čte: „Den andern dack habe ich czu ein (totiž k poslům rakauským) in einer geheim brachte den, der die stat iczunt an stat des postkommersche in befel hat; der

1526 Z panstwa a z rytířstwa podařilo se záhy Weissenfelderowi ještě před příjezdem druhých poslů baworských mnohé získati pomocí bratří Švihowských i brzy také mocného pána Wojtěcha z Pernšteina, tak že přijali sliby od wéwod baworských a jim se zawázali. Ale jiní mnozí se rozpakowali ze strachu před mocí domu rakauského, a žádali zabezpečení pomocí, dle potřeby i brannau, kdyby na ně přišlo nějaké protiwenstwí. Měli na mysli i domácí protiwníky, žeby mohlo od nich přijíti ke zdwižení zbraně. K naléhání Weissenfeldera činěnému dopisy již dne 11 a 12 Října wéwodowé oba, Wilém a Ludwík, zaslali písemné takowé zabezpečení do Čech s oznámením, že konali k tomu hned také zbrojení. K tomu směřowalo též i potomní slibowání pomoci 15 až 20.000 wojska, kdyby se na zem stal útok odjinud; rozumělo se nepochybně od druhého čekance trůnu. Přese wšecko to zmáhal se počet staupenců strany rakauské mezi osobami stawu panského a rytířského u wětší míře. Dříwe než došlo ku konečnému usnešení sněmu, kterým wznešena jest wolba na 24 osob ze tří stawů, přistaupili k straně Ferdinandowě krom kancléře Adama z Hradce a pánů Rosenberských zejména také nejwyšší komorník Jaroslaw z Šelnberka a páni Jan z Wartenberka, Konrad z Krajku, který měl za sebau jiné ze staupenců bratří českých, Šebestian z Weitmile, Hanuš Pluh z Rabšteina, Albrecht Šlik, Jan ze Švamberka, Albrecht z Gutšteina a Dobrohost z Ronšperka. Tito wšichni s četnými přátely a staupenci jinými a se wšemi téměř městy králowskými krom Prahy učinili zápis mezi sebau, kterým se zawázali nemíti žádným spůsobem jiného než arciknížete Ferdinanda za pána. Darmo byli poslowé baworští třem z nich, pokud známo, nabízeli znamenité dary, Jaroslawowi

hat ein czugeschlaget allen fleisse bey den steden czu duen. Nue habe ich iczunt bey mir ein vorczeigunge, was stede geneget sein herczoge Ferdenandes czu welln und er steime czu gebnn, der do fast ist an Prage fast alle. Die wil ich ein haut vbergeben in einer geheim. Wiz Sněmy české I 172. Že zde tím, jenž zastáwal místo podkomořího při městech, nelze na jiného mysliti než na hofrychtéře a tedy na Hlawsu, nelze zwláště w uwážení wšelikých tehdejších okolností pochybowati.

z Šelnberka a Janowi z Wartenberka po 8000, Hanušowi Pluhowi, když by i jiné zjednal, 15 až 18.000 zlatých. Ještě marnější byly pokusy jejich o získání kancléře Adama z Hradce; nicméně wšak spoléhajíce na počet staupenců swých, který wždy byl dosti značný, a přitom na mocný wplyw pana Zdeňka Lwa, zachowáwali silnau naději na swé konečné wítězstwí. 1526

Naděje tato byla mimo wšeliké tušení jich sklamána práwě panem Zdeňkem Lwem, jenž přese wšecky jiné ohledy, kterými se dotud řídil co hlawa strany swé, nade wšecko jiné konečně wážil swůj prospěch osobní. Arcikníže Ferdinand, znaje dobře poměry w Čechách, od počátku kladl na to wáhu, aby obě tehdejší strany w zemi získal pro uwarowání zmatků, které mohly wzejíti, nebylo-li přijetí nebo zwolení jeho za krále dosti jednosworné. Ukládal proto poslům swým zwláště jednání se Zdeňkem Lwem. Dle dopisu, který následkem dotazu jejich z Prahy učiněného k nim zaslal dne 9 Října z Wídně, kamž toho práwě dne byl přijel z Lince, měli Zdeňkowi Lwowi podáwati odpuštění zadržalého počtu jeho ze spráwy důchodů korunních, o nějž byl we při se stawy, a kdyby byl proti tomu odpor, že jej dokonale jinak opatří. Dopis tento došel poslů w Praze dne 14 Října, i jednal proto Jan Mrakeš s panem Lwem několikkrát pomocí pana Šebestiana z Weitmile. Od wéwod baworských byla wšak zatím Zdeňkowi Lwowi, jak zmíněno, podáwána welká summa peněžitá; k tomu pak dne 20 Října, w který zwolen byl co jeden ze 24 k wolení krále, učiněn mu z uložení wéwod od plnomocníků jejich slib, že když hlasem swým nápomocen bude k jich zwolení, mají jemu i příteli jeho Krištofowi ze Šwamberka co účastníku dopomoci práwa jeho na dědictwí Rosenberské. Wolenci ten den celý až do noci zůstáwali pohromadě, radíce se, wšak bez konečného dohodnutí, i odložili další jednání ze soboty, která byla, na pondělí dne 22 Října. Poněwadž byl jich bezmála rowný počet z jedné i druhé strany, nešla wěc nikterak ku předu, aby se bylo nadíti pokojného konce. Tu odebrali se, nepochybně w neděli, dwa z pánů strany rakauské wýše jmenowaných, Hanuš Pluh, který byl sám také wolencem, a Albrecht Šlik k panu

1526 Zdenkowi Lwowi ku pokusu ještě jednomu o získání jeho. Po přátelsku žádali, aby jim oznámil, jaké má snad stížnosti, které jej od arciknížete odwracejí, žeť by snad bylo rady proti tomu. Dal si říci, a prawil, že w nemilosti byl u krále Ludwíka a manželky jeho, sestry Ferdinandowy, bez zawinění swého, jediné prý že se upřímně zasazowal o dobré koruny; nyní aby měl míti nowého krále opět nemilostiwého, žeby mu owšem bylo za těžko. Maje sliby od jedné i od druhé strany, pan Zdeněk Lew bezpochyby uważowal, při které z nich byla spíše možnost splnění jich, a snad také wíce než poslowé baworšti pochybowal o naprosté wětšině jich strany mezi wolenci, a z pohnútky té dal si obáwání swé wymluwiti. Wyžádal si wšak za to troje upsání od poslů na místě arciknížete, jedno, kterým se arcikníže zawázal zaplatiti jemu wšecky dluhy, které si počítal za zemí a za korunau asi w 50.000 zlatých, a zůstawiti jej při zápise králů Wladislawa a Ludwíka w příčině počtů, druhý, kterým slíbil newzpomínati toho nikterak přátelům jeho, dle jmen uwedeným, kteří wedlé něho dotud nestáli při jeho straně, třetí, kterým zůstawil jeho a Krištofa ze Šwamberka i pány Šliky při jistém důchodu, který jim wyplácen byl ročně ze stříbrných dolů Jáchimowských.

Pan Zdeněk Lew dowedl dobře zachowati w tajnosti před posly baworskými jak umluwy tyto tak další kroky, které nepochybně musil činiti, aby jiné wolence s ním spřátelené od wéwod baworských odwrátil. Když se wolenci opět sešli w pondělí dne 22 Října, uważowáno jest mezi nimi, že když by se usnesli wětšinau o osobu budaucího krále, a měli to wznésti na stawy k dalšímu rozhodnutí celého sněmu, bylo se obáwati nowého roztržení, i uzawřeno proto dle náwrhu jak nejwyššího purkrabí tak kancléře Adama z Hradce, wznésti na stawy, aby na wolencích přestali; o koho by se usnesli, aby byl králem. Po některém odporu jen malého počtu osob stawowé swolili k tomu, a uložili wolencům toliko přísahu, aby wolili dle nejlepšího swědomí. Opět pak wolenci učinili dotaz, mají-li woliti ze wšech rozličných čekanců, kteří se za takowé pokládali (nejwyšší purkrabí wypočetl jich jedenáct) čili jen z těch, kteří

se zřejmě o zwolení ucházeli, což byli toliko tři, totiž Ferdinand a wéwodowé baworští Wilém a Ludwík. Jednosworně uzawřeno, aby jen ze tří těchto přihlášených bylo woleno. Obojí uzawření wykládali sobě jak rakauští tak baworští poslowé k swému prospěchu. O změněném úmyslu pana Zdeňka Lwa, zdá se, že newěděl ani důwěrník jeho zwláštní Břetislaw Šwihowský. Měw rozprawu s Janem ze Šternberka, jedním z wolenců strany baworské, radil toliko Weissenfelderowi téhož dne (22 Říj.), aby ještě zejtra před přísahau promluwil s wolenci Pražskými. Paškem, Zigou a Duchkem Přeštickým, a též s wolenci druhých měst aby dal jednati prostředkem Nikodema z Schönthala. 1526

W auterý dne 23 Října byla přísaha konána ode wšech 24 wolenců před 24 osobami k tomu ustanowenými rowněž po osmi z každého stawu w kapli sw. Wácslawa w kostele Pražském, kdež po mši ukládal ji každému jednotliwě děkan kapitulní ozdoben infulí. Přísahaje každý wložil dwa prsty na missal. Po wykonání toho w hodinu šestnáctau, dle nynějšího počtu asi jedenáctau, wolenci w kapli se uzawřewše počali znowa swau poradu, o kteréž nezachowala se nám žádná širší zpráwa, nežli že trwala pět hodin až téměř do západu slunce. Snadno jest se domysliti, že se tu podařilo panu Zdeňkowi Lwowi aspoň wětšinu strany baworské, jmenowitě pány a Pražany potáhnauti za sebau k straně druhé. Ostatní se nejspíš ostýchali protiwiti se do posledka, a tím spůsobem docílilo se wolby jednosworné. Wolenci oznámili o tom stawům shromážděným po ten čas we swětnici saudní; ohlášení wšak zwoleného krále zůstawili si pro některé prý příčiny na zejtřek. Poslům baworským dostalo se náwěští důwěrné, že zwolen jest jeden z jejich wéwod; nebyl jmenowán který; i psali to bez meškání ještě téhož dne pánům swým s welkau radostí. Náwěští bylo wšak liché. Druhý den we středu dne 24 Října, když se stawowé opět sešli u weliké swětnici, učinili wolenci zpráwu o wykonané wolbě ústy nejwyššího purkrabí, pana Zdeňka Lwa, a wyhlásili za krále zwoleného Ferdinanda arcikníže rakauské. Hned začali shromáždění stawowé zpíwati píseň

swatý Wáeslawe, a odebrali se do kostela, kdež zpíwáno Te Deum laudamus, wenku pak z děl stříleno. S welkým zaražením slyšeli to poslowé baworšti, a psali opět wéwodům swým zprawu proti předešlé opačnau, welice stěžujíce na newěru a zradu, kterau byli oklamáni, měwše do posledka naději na dobré pořízení. Hned také strojili se k odjezdu.

Poslům rakauským bylo hned téhož dne *zwolení Ferdinanda* oznámeno nejwyššími úředníky zemskými a několika jinými osobami ze sněmu, kteří se k tomu odebrali do jich hospody, žádajíce přitom, aby se ještě několik dní pozdrželi w Praze k pořízení některých potřebných wěcí. Poslowé učinili poděkowání austně i písmem, čteným we shromáždění sněmu nazejtří potom dne 25 Října; za několika pak potomních dní učinili dílem ještě zadost slibům týkajícím se peněžitých darů rozličným osobám. Uwádí se z nich jmenowitě Pašek, kterému wyplaceno 3000 zlatých Rýnských. Dne 28 Října byli pozwáni k snídaní od nejwyššího purkrabí Zdeňka Lwa, a byli tu pospolu na rozlaučenau s nejwyšším sudím Zdislawem z Dubé, panem Wojtěchem z Pernšteina a několika pány jinými; nazejtří pak potom (29 Říj.) z Prahy odjeli. Zatím rozjížděli se již také stawowé, zwoliwše prwé poselstwo, které mělo arcikníželi Ferdinandowi osobně oznámiti zwolení jeho za krále a předložiti jemu artikule žádostí, o které se bylo stalo usnešení sněmowní. Zwoleno do něho 18 osob, po šesti z každého stawu; ze stawu panského sudí zemský, kancléř Šebestian z Weitmile, Jan z Wartenberka, Břetislaw Šwihowský a Albrecht Šlik; ze stawu rytířského nejwyšší písař Radslaw Beřkowský, Opl z Fictum, Jan Trčka, Jan Planknar z Kinšperka, Jaroslaw Brozenský a Mikuláš Hieserle; z měst Jan Pašek, Ziga Waníčkowic, Oldřich kancléř Pražský, Mikuláš Konáč z Hodištkowa, Mikuláš z Práchňan, znamenitý saused Kutnohorský, a mistr Mikuláš Černobýl ze Žatce. Měli se wšichni sjeti na sw. Kateřinu (25 Listop.) w Jindřichowě Hradci a odtamtud jeti dále pospolu.

Arcikníže Ferdinand byl jak zmíněno dne 9 Října přijel z Lince do Wídně, kdež tu dobu hlawní péče jeho byla obrá-

cena k obhájení práwa jeho na králowstwí uherské. Překážky, 1526
s kterými se w tom potkal, byly weliké. Sultan Soliman byl po bitwě u Muháče se záhubami hroznými táhl w Uhřích dále až k Budinu, zmocnil se tohoto města i Peště, wrátil se wšak po druhé straně Dunaje zpátky přes jižní hranice země, podržew pod mocí swau toliko část krajiny pomezní w Uhřích i také w králowstwí charwátském. Wojwoda sedmihradský Jan Zápolský, jenž se znamenitau mocí wojenskau byl zůstal stranau a neúčastnil se Muháčské bitwy, uhnul se také nyní před sultanem na zpátečné cestě jeho w zrádném dorozumění s ním, a po odtažení Turků nastaupil na uskutečnění dáwných záměrů swých o zmocnění se panstwí. Bylo mu snadno wojenskau mocí, kterau wládl, opanowati největší část králowstwí. Dne 14 Října, za trwání sněmu českého, na kterém se jednalo o wolení krále, držel sjezd se staupenci swými w Tokaji, z něhož jako zmocněný spráwce zemský položil stawům uherským sněm k wolení krále w Bělehradě stoličném. Přes námitky činěné proti tomu owdowělau králownau Marií, zůstáwající w Prešpurce, jakož i palatinem Štěpánem Bátorem w ustanowený čas ke 4 Listopadu sešla se šlechta, zwláště nižší, u welkém počtu ke sněmu tomuto. Krátce předtím bylo teprw nalezeno tělo krále Ludwíka w místě, kdež byl zahynul, o čemž na wolebním sněmě českém w Praze ještě do posledka se newědělo. Tu wykonán jest we Bělehradě slawný pohřeb krále dne 9 Listopadu, a již nazejtří potom (10 Listop.) Jan Zápolský zwolen jest za krále a prwní den potom také korunowán (11 Listop.). Bez ostýchání wyprawil odtudž z Bělehradu (14 Listop.) posla do Morawy k sněmu, jejž byl heitman zemský Jan z Pernšteina položil na den 18 Listopadu w Olomauci. Odwoláwaje se po něm na smlauwy někdejší mezi králi Matiášem a Wladislawem, potahowal Morawu ku koruně uherské, a wyzýwal stawy, aby za příčinau přiznání se k němu co králi uherskému wyprawili posly k němu. Jiné poselstwo wyprawil k Ferdinandowi samému, po kterém wzkazowal radost swau z toho, že oba takořka stejným časem zwoleni jsau za krále, on za uherského a Ferdi-

1526 nand za českého, též naději na dobré přátelstwí mezi nimi a wzájemnau pomoc proti Turkům.

Stawowé morawští byli w newoli se stawy českými pro wykonání wolby nowého krále bez jich účastenstwí, ku kterému pokládali sobě práwo, od českých stawů tehdáž jako za přešlých časů wždy popírané. Tím wšak snáze naklonili se k Ferdinandowi, když již zwolen byl, tak totiž, že ne na základě zwolení tohoto, nýbrž uznáwajíce manželku jeho Annu za sprawedliwau dědičku, poslům od něho wyprawenym na sněm Olomaucký oznámili ochotnost swau ku přijetí jeho za krále a úmysl wyprawiti k němu posly k potřebnému jednání z té příčiny. Srownale s tím dali poslu Jana Zápolského odpowěd krátkau, že majíce nowého krále woleného a přijatého, potřeby wyprawení poslů k němu na ten čas žádné nenacházejí.

Za takowých okolností přijelo poselstwo stawů českých do Wídně w sobotu dne 1 Prosince. Stkwělo se četnau družinau o 450 koních: i wyprawil jim arcikníže naproti tolikéž osob, kolik poslů bylo, rowněž každého stawu po šesti, jimiž uwedeni jsau do města. Přední z nich, nejwyšší kancléř pan Adam z Hradce, ubytowal se w hospodě u jednorožce. Tam k němu arcikníže hned toho dne poslal některé z radd swých, aby se smluwili s nimi o spůsob wykonání swého poselstwí; i uradili se o to poslowé w neděli hned potom tak, aby slyšení měli w četném a slawném shromáždění dne následujícího. Arcikníže ustanowil k tomu hodinu sedmau na půl orloji, to jest sedmau ranní dle našeho počtu nynějšího. Tauž neděli obdrželi poslowé dary od něho na přiwítanau, 18 lahwí wína Rivolského, dwanáct wozů s wínem jiným, 32 wolů, něco ryb a 50 korců owsa pro koňstwo swé.

Dle nařízení čili instrukcí od sněmu sobě dané měli poslowé oznámiti Ferdinandowi zwolení jeho za krále s doložením, že se stalo ze swobodné wůle stawů, a předložiti jemu žádost o stwrzení četných artikulů oněch na sněmě uzawřených, které měly býti wýminkau přijetí nowého krále, i některé žádosti další, o které se stawowé ještě po zwolení jeho usnesli. Artikule ony týkaly se rozličných řádů w zemi, o které se dílem

jednalo již mnoho za času předešlých dwau králů Wladislawa 1526
a Ludwíka, zwláště také, které se týkaly poměrů mezi králem a stawy se směrem k wětšímu ještě než doposud pojištění stawům wšeho, co sobě a zemi pokládali za práwo. Byl mezi nimi na prwním místě artikul, kterým se napotom zbraňowalo wolení neb korunowání krále za žiwota králowa, byť to byl i dědic králůw. Obmezowalo se práwo králowo k osazowání úřadů zemských ustanowením, aby nesměl nikomu úřad odejmauti bez sprawedliwého rozeznání a tedy swolení druhých úředníků a saudců zemských. Nowý král měl se zawázati obyčejné stálé sídlo swé míti w zemi; když by se jinam na čas musil odebrati, měl spráwu země na swém místě poručiti ne jinému než obywateli králowstwí tohoto. Rozkazy neb majestáty králowské jak do Čech tak do zemí přiwtělených aby nebyly wydáwány odjinud než z kanceláře české; a úřady, které od starodáwna příslušely w zemích přiwtělených rodilým Čechům, jakož zwláště we Slezsku a w obau Lužicích, aby i budaucně jiným se dostáwati nesměly. Dále mimo žádost o stwrzení těchto artikulů i jiných wšech swobod a zwyklostí starodáwných, také náboženstwí se týkajících, měli králi zwolenému oznámiti powinnost přísahy dwojí a po případě trojí, kterau měl učiniti předně na pomezí zemském, zadruhé na hradě Pražském w kostele, též pak Pražanům před městem jejich, „pokudž by jim sprawedliwě náleželo“. Měli žádati w příčině dluhů, jichž zaplacení poslowé jeho byli slíbili, aby se zaplacení to stalo do sw. Jiří příštího roku, kromě tak zwaných dluhů milostiwých, o kterých bylo ještě potřeba určitějšího dohodnutí: dále aby král brzy zřídil raddy české při sobě pro záležitosti české; obzwláště pak také, aby dal stawům list čili rewers na to, že jej „za krále zwolili ze swé dobré a swobodné wůle, podlé swobod swých a ne z powinnosti“, i aby jim stwrdil bullu zlatau císaře Karla IV o wolení krále s určitým wyslowením, že když by „žádného dědice mužského pohlawí nepozůstalo, tehdy dcera krále českého posledního, kteráž by byla newdána a neodbyta, má dědičkau zůstati a žádný jiný z mužského pohlawí ani z ženského“. Několik jiných ještě žá-

1526 dosti týkalo se poměrů ku koruně uherské, hrabstwí Lucemburského jakožto někdejšího příslušenstwí koruny české a jiných zwláštních wěcí; také pak měl král žádán býti, aby za zle neměl knížatům jiným, kteří se mimo něj ucházeli o králowstwí, aniž osobám ze stawů, kteří k nim se byli naklonili. Když by král ke wšem těmto wěcem swolil, teprw tehdy měli s ním jednati o čas a spůsob příjezdu jeho do země.

Dne 3 Prosince, jak bylo ustanoweno, poslowé znamenitými osobami pro ně wyslanými uwedeni jsau před krále do slawného shromáždění panstwa a dwořenínstwa jeho, mezi kterým nacházel se také Kazimír z markrabí brandenburských we službě králowny Marie stojící; i učinili přednesení swé, kterým oznámili celý běh zwolení wykonaného na sněmě českém s wyslowením žádosti, aby král we příhodnau sobě chwíli pojednal s nimi o artikulích, které mu měli předložiti. Učiněno jim poděkowání a oswědčení dobré wůle od nowého panowníka; i odebrali se s podobným oznámením ku králowně Anně, odkudž prowodíni jsau s tauž ctí, jak přišli, do příbytku kancléřowa a tudíž na zejtřek (4 Pros.) zwáni k slawné mši do kostela sw. Štěpána a k obědu u krále. Mši slaužil biskup Nowoměstský, a hostina byla welmi skwostná, při které poslowé s králem a s králownau, markrabím Kazimírem, Bernardem biskupem Tridentským a pánem z Dietrichšteina wšichni seděli za jedním stolem, wyjma Paška a Zigu z Pražanů, kteří se oba toho dne roznemohli (4 Pros.). Při odchodu po obědě král oznámil poslům, žeby jednati s nimi chtěl nazejtří potom ráno w sedmau hodinu.

Toho dne tedy (5 Pros.) počalo se wlastní wyjednáwání. Poslowé wyložili před králem a raddami jeho wšecky články swé instrukcí, a zmínili se také o Morawanech, jejichž snešení sněmowní týkající se Ferdinanda i Zápolského bylo jim přišlo u wědomost hned prwní den pobytu jejich we Wídni. Zamítali totiž i při té příležitosti nárok jejich na účastenstwí při wolení krále, naznačujíce zemi jejich jako i Slezsko a Lužici co léna koruny české k ní prostě příslušná.

Ferdinand nebyl ten muž, který by se byl chtěl spokojiti 1526
pauhým jménem neb nějakým stínem moci králowské; i shledáwal tudy w žádostech stawů českých owšem rozličné skrácení neb ohrožení práw panownických. Staw wěci, jaký tehdy byl, nutil jej wšak ku powolnosti; pokaušel se toliko o průtahy, a žádal předně, aby mu wše sepsané bylo podáno, než by dal odpowěd. Poslowé byli toho dne opět pozwáni k obědu s ním a toliko s markrabím brandenburským Kazimírem za jedním stolem; téhož pak dne král u přítomnosti jich, aby swědky byli, dal teprw slyšení poslům Zápolského již od 14 dní we Wídni meškajícím. Neprokazuje jim žádné úcty jako poslům králowským, dal jim krátce říci biskupem Tridentským, aby mu wzkázání pána swého podali písemně. Teprw čtwrtý den potom (9 Pros.) dostala se poslům českým odpowěd písemná, která jim wšak nikterak nepostačowala. Král potwrdil toliko, že artikule sobě podané přijal, ale wyslowil přitom očekáwání swé, že na něm stawowé nebudau žádati, co by mu bylo obtížné; že proto po swém příjezdu do země bude s nimi o to jednati, jak by užitečno bylo jemu i zemi. Slibowal přitom držeti, co bylo od poslů jeho w Praze wyjednáno, a žádal, aby poslowé zůstawili dwa ze sebe hned při něm co raddy we wěcech králowstwí českého se týkajících. S tím poslowé nechtíce se spokojiti, hned wyprawili několik ze sebe ku králi, aby na něm wyžádali slyšení opětné nazejtří (10 Pros.), kdež pak žádali za odpowěd otewřenější. Slíbil tak učiniti, a dal dne 11 Prosince odpowěd druhau písemnau. Oznamowal jí ochotnost swau ku přijetí a stwrzení wšech artikulů sobě předložených, ale opět s wyslowením důwěry, až by do země přijel a na stawy wznesl, coby jemu bylo škodného a králowstwí samému neprospěšného, přitom neujímajícího nic jejich swobodám, že mu w tom budau powolni. I tato odpowěd widěla se poslům býti nedostatečná; byla jim příliš wšeobecná; pohřešowali w ní určité wytknutí jednotliwých artikulů, jmenowitě zmínku o zaplacení dluhů zemských. Wyžádawše si tedy ještě jednau slyšení téhož dne odpoledne, oznámili, že nemínil-li by král dáti odpowěd jistější, přestali by na tom pod wýminkau, že oni

1526 napřed oznámí odpowěd sobě danau stawům zemským a tedy že bez konce do Prahy se nawrátí. To bylo dle přání členů poselstwa, kteří prwe náleželi k straně baworské, i musil z toho wzniknauti strach zlých následků. Král bezpochyby nebyl na to nepřipravwen. Dalť poslům toliko odstaupiti do jiných pokoju, a brzy zase poslaw pro ně, dal jim odpowěd třetí ústy biskupa Tridentského i potom na požádání jejich písemně.

Třetí tato odpowěd měla pokládána býti za wýklad odpowědi druhé. Opakowalo se w ní, že král přijímá a potwrditi míní wšecky artikule na minulém sněmě usnešené a do desk wložené i které předloženy byly od poslů dle jejich instrukcí. Wýslowně pak obsahowala slib králůw, že wydá hned tudíž poslům, po příjezdu pak do země opět stawům pod pečetí králowskau zápis čili revers žádaný od nich w příčině dobrowolného zwolení jeho za krále; že zaplatí dluhy wšecky, jak bylo od jeho poslů slíbeno, že wykoná přísahy w tom znění, jak mu bylo oznámeno, že potwrdí wšecky swobody a chwalitebné zwyklosti země. K tomu wšak nicméně přidáwalo se, že až král přijede do země, wyhražuje si, co by w řečených wěcech seznal sobě obtížného a na čem by zemi mnoho nezáleželo aniž bylo proti swobodám zemským, o tom se stawy jednati; jestliže by wšak od řečených artikulů w ničem upustiti nechtěli, že je zachowá při nich, jak slíbil.

S tím se poslowé konečně spokojili; učinili králi poděkowání, a hned žádali ho o brzký příchod do země. Král bez odkladu slíbil, že se wydá na cestu w pondělí po třech králích, tedy 7 Ledna roku 1527; i jednalo se potom w den sw. Lucie (13 Pros.) o spůsob cesty, kudy by měl jeti a jaké by se mělo státi opatření w Praze pro jeho komonstwo. Zrowna den předtím (12 Pros.) bylo přijelo do Wídně poselstwo morawske, 18 osob ze wšech stawů s biskupem Stanislawem Olomauckým w čele, a zwěděli poslowé čeští hned, že mělo žádati na králi, aby jel do Čech přes Morawu a předně stawům té země učinil powinnost. Proti tomu se hned wyslowili, a žádali, aby bylo Morawanům řečeno, že král již slíbil nejprwé jeti do Čech, až pak tam wykoná co potřeba, že se k nim obrátí. Jinak

wyslowili také přání, aby král o něco později wyjel, než oznámil, poněwadž by překážkau byl sněm, který dle uzawření sněmu předešleho, pojateho do artikulů, měl držán býti o nowém létě. Přání tomu král wyhowěl odložením cesty swé o týden. Nazejtří pak měli poslowé slawné slyšení na rozlaučenau (14 Pros.) u krále i u králowny. Učinili opět poděkowání za swé pořízení, a král oswědčil jim dobrau wůli swau, zwláště také w příčině náboženstwí, zmíniw se o řečech, které by o něm byly co nepřízniwém Čechům pro přijímání pod obojí spůsobau. Když potom při rozžehnání poslowé měst podotkli něčeho o saukromé záležitosti jistého kupce swého stawu, král wzal sobě z toho příležitost k ubezpečení stawu městského zwláštní swau náklonností, což zwláště Paškowi bylo po chuti, tak že opakowal to swým saudruhům, jestližeby wšichni toho byli nedoslechli, když se od krále ubírali ku králowně. Dle slibu králowa jsau poslům ještě téhož dne odewzdány tři listy zatím zhotowené, jeden, tak zwaný revers, jímž se znal k tomu, že jej stawowé čeští zwolili za krále ze swobodné wůle swé, ne z powinnosti, druhý se wztahem k nárokům Zápolského o příslušnosti Morawy, Slezska a Lužic co manstwí ku koruně české, třetí stwrzení wšech privilegií zemských, týkající se také kompaktat, aby byla k platnosti přiwedena zjednáním arcibiskupa papežem stwrzeného. Nazejtří potom, dne 15 Prosince, odjeli poslowé z Wídně po různu, každý k swému domowu. W nelibosti měli mnozí z nich, že se jim při odjezdu nedostalo žádných darů zwláštních od krále. 1526

Teprw po odjezdu poslů českých bylo we Wídni jednáno s posly morawskými. Král s wděkem přijal od nich uznání práwa swé manželky a swého ku králowstwí, a slíbil stwrzení jejich swobod jakož i příjezd do Brna, jak nejdříw bude moci, wšak bez určení času; stížnosti pak jejich proti stawům českým odkázal na přátelské jednání mezi stawy obau zemí (17 Pros.). Podobně jako Morawané byli zatím také knížata a stawowé slezští uznali dědičné práwo Anny a Ferdinanda na sněmě, který sobě byli položili we Hlubčicích dne 5 Prosince, a wyprawili odtudž stawowé poselstwo do Wídně (7 Pros.). I oni

1526 wedli stížnost na stawy české pro wolení krále bez jich aučastenstwí, a dána jim k tomu odpowěd táž jako stawům morawským. Bez obtíží takowých byli se přiznali k Ferdinandowi Horní Lužičané již dne 25 a 27 Listopadu, Dolní Lužičané tak též na sněmě w Lubně dne 17 Prosince. Zatím byla w Uhřích králowna Marie spolu s palatinem Štěpánem Bátorem w čas, když poslowé Jana Zápolského ještě wždy meškali we Wídni, položila sněm w Prešpurce (8 Pros.), na kterém Ferdinand zwolen jest za krále (16 Pros.) od magnatů strany Zápolskému protiwné, owšem na ten čas s malým účinkem, poněwadž skoro celá země byla w moci Zápolského, wyjma jen některé krajiny na obau stranách Dunaje při hranicích rakauských a štyrských.

W den wyhlášení wolby Ferdinandowy w Praze, 24 Října, byl z wězení swého po wíce než půldruhém roce propuštěn *bratr Matěj* paustewník, welký spolupůwodce náboženských nowot tehdejších w Čechách, ač na ten spůsob, aby ještě téhož dne opustil město do západu slunce. Měl to asi býti milosrdný skutek dle tehdejší zwyklosti, že totiž radostné události oslawowaly se druhdy odpauštěním trestů winníkům. Z jiného ducha pošel skutek ohyzdný, kterým pohnuta byla celá Praha zrowna w čas, když se poslowé měst wraceli k domowu od swého jednání we Wídni. Jakožto w čas před wánoci kněží Pražští, jak byli zwykli od několika let, obcházeli po domích a wyzýwali lidi k zpowědem, pátrajíce tím spůsobem po kacířích. W osadě sw. Štěpána na Nowém městě byla wdowa zámožná *Klára,* jíž náležel znamenitý dům řečený na Zbiroze proti klášteru sw. Kateřiny (č. 479), a u ní co podruh bydlil řemeslník *Mikuláš wřetenář,* oba lidé staří, w létech šedesáti. Když se zpěčowali přihlásiti se k zpowědi, prawíce, že jest to wěc dobrowolná, udali je třídníci faráři swému Jiřímu Aulehli, a ten bez meškání administratorowi Hawlowi Caherowi. Z jeho uložení jsau oba wzati do těžkého wězení a zawedeno wyslýchání jich z wíry. Postaweni jsau k tomu na radnici we swětnici obecné před konšely a starší obecní, w jichž přítomnosti administrator a členowé konsistoře strany pod obojí kladli jim otázky o swátosti oltářní, o panně Marii a o přímluwě swatých i jiných wě-

cech, k nimž odpowídaje Mikuláš we jménu swém i Kláry, 1526
objewil se co staupenec ano jeden ze čtyr kněží tak zwané malé stránky, oddělíwší se od bratří českých, z níž byl Jan Kalenec, před dwěma léty zmrskaný a wyhnaný z Prahy. Od něho byl Mikuláš naweden k této blauzniwé wíře, w níž projewowal welké sebewědomí. Tázán, co by saudil o bratru Lukášowi, tehdejším náčelníku bratrského kněžstwa, uznal jej za člowěka dobrého a znajícího se také w zákoně, ale nechuť proti němu wyslowil, že o lidech jiných dobře nesmýšlí; myslilť patrně na sebe; podobně o bratru Matěji paustewníku, že jest „člowěk swatý, dobrý, ale nedokonalý". Potupně přitom mluwil o kněžstwu wůbec, uwáděje za příklad nemrawný skutek, který na něm samém spáchal prý jeden kněz za jeho mládí. Po marném wyzwání, aby bludy swé odwolal, administrator a druzí kněží prohlásili Mikuláše i Kláru, jeho we wšem následowníci, za kacíře a upálení hodné, i wyřkli tedy konšelé odsauzení jich, aby byli upáleni. Purkmistrem, jenž tomu předsedal, byl Jakub bakalář od kocaurů na Poříčí (č. 1078).

We středu dne 14 Prosince wedeni jsau na poprawu k obyčejnému místu za Horskau branau. Oba zachowali neohroženost a přitom zarytost we swých míněních po celé cestě i až do posledního okamžení. Od šatlawy na radnici Staroměstské až k domu Jana Opice z Třebska w Celetné ulici (č. 559) zpíwal sobě Mikuláš písničku o umučení pána Krista, co zatím biřic wykřikowal o příčině jeho odsauzení pro bludy we wíře. W tom přihodil se k tomu mladý zeman z wenkowa přišlý Jan *Perknowský* z krajiny u Turnowa, a we shonu lidu zjednaw sobě přístup k Mikulášowi, počal s ním rozprawu o wíře, kterau skončil zwoláním, že se s ním srownáwá. Bylo z toho welké pohoršení w lidu, tak že wolali mnozí, aby lotr s lotry byl upálen, což slyše rychtář, toho času Jiří Komedka, dal Perknowskeho odwésti do šatlawy. Před Templem, toho času domem bekyň (č. 589), kdež byly boží muky namalowány, rychtář dle obyčeje wyzýwal wězně, aby poklekli. Odepřeli toho, klaněti se obrazům, a tak opět, když přišli na místo poprawné k slaupu, na němž byly rowněž boží muky, Mikuláš přes na-

1526 pomínání rychtáře klekl obrácen od slaupu. Zde připuštěny jsau k nim na rozlaučenau dwě deery jejich, jedna Klářina, druhá Mikulášowa. Rozžehnali se s nimi s napomínáním k pobožnosti, a Klára dceři swé oznámila také swau poslední wůli. S pláčem odešly obě zpátky do města, a mnozí z diwáků při te žalosti slzeli. Hned potom katowé přiwázali odsauzence krutě k slaupům a zapálili pod nimi hranici. Ani Mikuláš ani Klára neprojewili žádným steskem swé bolesti. Modlíce se, pokud mohli, zahynuli pokládajíce sebe za mučenníky. [4])

W den této poprawy mistr Jan Pašek sotwa mohl již býti zpátky z Wídně co jeden z poslů stawu městského; ale owšem byl to skutek, který pocházel z jeho směru ku krutějšímu čím dále pronásledowání jinowěrců, w němž se odtud i dále pokračowalo.

1527 Za nedlauho potom počal se sněm o nowém létě roku 1527, na němž poslowé nawrátiwší se z Wídně učinili zprávu o swém tamějším jednání a předložili jmenowitě tři králowské listy, Ferdinandem jim wydané, které měly po příjezdu jeho do země býti nowě zhotoweny pod pečetí králowskau. Sněm schwálil

[4]) Skladatel rukopisu Brněnského nadepsaného Učení Hawla Cahery, wydaného prof. Rezkem w Pojednáních kr. české společnosti nauk roku 1882, klade příběh tento na rok 1527, ale w odporu nejen s Bartošem písařem, nýbrž také se saučasnau paměti děkana tehdejšího fakulty artistské w Monum. univ. Prag. Tom. I. 2. pag. 293. Ač se sám uwodí co očitého swědka při upálení Mikuláše a Kláry, jest udání onoho roku mylné, jakož i některá jeho udání jiná. Jmenujeť farářem u sw. Štěpána Mikuláše příjmím Prowazníka. O tom nenacházíme jinde zmínky. Bartoš písař nazýwá jej na stránce též (243) jednau Jakubem, potom Jiříkem, což správnější se býti widí, protože w Aktech konsistoře strany pod obojí (I 25) uwodí se dne 18 Čerwence roku 1526 co farář sacerdos Georgius Aulehle. Mylně uwodí onen skladatel také purkmistrem toho dne Martina Smila. Bartoš písař správně udáwá Jakuba Kocaura bakaláře z Poříčí; tenť w knihách městských se uwodí i dwa dni předtím 17 Prosince 1526 i ještě 3 Ledna roku 1527. Martin Smil co purkmistr nehodí se také k roku 1527 ke dni upálení Mikuláše a Kláry, který by připadal na 18 Prosince; neb se Martin Smil toho roku w knize městské uwodí co purkmistr dne 18 Listopadu, a tudy purkmistrstwí jemu aspoň již 16 Prosince (totiž po čtyrnedělním trwání) došlo.

pořízení poslů, a jednal krom některých jiných potřeb hlawně 1527
jen o spůsobu přijetí nowého krále. Zwoleno totiž poselstwo četné a slawné, které jemu mělo wyjeti wstříc na pomezí zemské ku přijetí umluwené přísahy. Mělo to býti nejblíže města Jihlawy, kdež říčka Jihlawka činí hranici mezi Čechy a Morawau, na lauce na straně české při kamenném můstku přes řeku. Tam mělo poselstwo krále čekati dne 4 Unora, tedy značně později, než bylo namluweno we Wídni. Sněm se skončil již po sedmi dnech (8 Ledna); ale potom nepochybně cestau písemní stalo se dorozumění s králem, kterým dle přání jeho den přísahy na pomezí položen jest aspoň o několik dní dříwe, totiž na 30 Ledna, a také již den korunowání na 17 Unora.

Následkem toho Ferdinand a Anna s četným komonstwem wyjeli z Wídně dne 21 Ledna, a wzali cestu přes Korneuburk a Štokrawu (22 Led.) ke Znojmu, zdržewše se pak tam jeden den (26 Ledna), dále k *Jihlawě* přes Budějowice morawské (27 Ledna), tak že do Jihlawy přijeli dne 29 Ledna. W obau městech morawských, we Znojmě i w Jihlawě, byli s poctau wítáni toliko od měšťanstwa: neb stawů zemských se to netýkalo pro rozepři se stawy českými doposud nesrownanau. Poselstwo české bylo zatím již na místě asi o den dříwe, skládající se z četných osob wšechněch tří stawů se stkwělým průwodem. Ač ještě wšichni nedojeli, čítali se o wíce než 600 koních. Také Pražané s Horníky a posly jiných měst králowských nacházeli se mezi nimi. Ještě wšak četnější byla družina, s kterau přijel král, asi prý o 1200 koní. Wykonání přísahy, které se mělo státi hned ráno dne 30 Ledna, opozdilo se až do poledne pro různici wzniklau mezi nejwyššími úředníky zemskými, kteří tu byli skoro wšichni krom nejwyššího purkrabí, a pány Rosenberskými, Janem a Petrem, o přednost místa, kterau král konečně jen prozatím srownal wykázáním pánům Rosenberským místa nejpřednějšího mezi swým wlastním průwodem wedlé osoby swé. Když konečně přišlo k tomu, páni čeští sestaupiwše s koní, přešli přes most ku poctě králi na půdu morawskau, a prowodili jej zpět na českau stranu, kdež potom na lauce zmíněné král též sestaupil s koně a *pří-*

*

1527 *sahu* wykonal wůči nejwyššímu komorníku, Jaroslawowi z Šelnberka, přiložiw prawau ruku k prsaum, co zatím králowna na koni sedíc zůstala státi wedlé.

Ještě tehož dne konala se cesta dále až do Německého Brodu, druhého pak dne do Čáslawě (31 Led.) a třetího dne (1 Ún.) do Hory. Asi míli před Čáslawí shromáždilo se k uwítání krále w poli na jednom wrchu asi 10.000 lidu sedlského, nejwíce uhlířů powinných robotau k stříbrným dolům, wšelijak ozbrojených pod četnými korauhwemi. Žádali krále, aby je chránil při dáwných jejich swobodách a zwyklostech; což milostiwě jim přislíbil. Z Kutnéhory přijelo wstříc dewět pánů ze wzdálenějších krajin, kteří se byli opozdili, jakož Wojtěch z Pernšteina, Pluhowé a Šlikowé asi o 200 koních, a na šesti wozích rozličné šlechtičny i měštky Kutnohorské s paní Tunklowau mincmistrowau w čele, aby se představily králowně; we městě samém pak wšechno sausedstwo s kowkopy we zbroji postaweno bylo we dwau řadách činíc ulici, kterau král jel středem až k Wlaskému dworu, sídlu mincmistrowu, kdež byl ubytowán. Zdržew se w Hoře po dwa dni, swátek Hromnic (2 Ún.) a neděli potom (3 Ún.), kdež prohlédl sobě doly a hutě, jel dne 4 Února dále až do Českého Brodu, odtud pak nazejtří (5 Ún.) ku Praze.

Zde byly k slawnému *wjezdu* jeho učiněny wšecky přípravy, podobné jako předtím za krále Wladislawa a za krále Ludwíka. Král se swými wyjel z Brodu nepochybně welmi časně ráno, a zastawil se na snídani w Malešicích na malém zámku, který náležel obci Nowoměstské. Až sem přijelo mu naproti panstwo české, pokudž nenacházelo se již prwé při něm na cestě od Jihlawy a od Hory, w čele jeho pan Zdeněk Lew co nejwyšší purkrabí, též pak něco branného lidu Pražského bez mála we 300 koní. U malého lesa na blízku stalo se prwní potkání, a spořádán průwod odtud až ku Praze tak, že zástupy české a z jiných zemí byly mezi sebau promíšeny. Napřed jel wojenský heitman Pražský s řečeným lidem branným, potom něco panstwa a rytířstwa, mezi nímž pan Zdeněk Lew o 382 koních. Následowal lid markrabí brandenburského Kazimíra,

biskupa Tridentského a pánů Rosenberských, potom branný 1527
lid králůw z Rakaus, ze Štyrska, z Korutan, z Tyrolu i z Wirtenberka, w jehož držení se Ferdinand tehdáž nacházel; za těmi páni čeští z poselstwa, jakož i poslowé měst, kteří krále doprowázeli od Jihlawy; potom pak wlastní dworská družina, 12 pacholat šlechtických, trubač a bubenník králůw, trubač a bubenník královny, několik nejpřednějších pánů českých, asi ti, kterých lid se nacházel w přednějších zástupích, potom nejwyšší komorník zemský pan Jaroslaw z Šelnberka, který zastupowal úřad maršálka, meč před králem nesa. Za ním hned jeli král a královna wedlé sebe, královna po prawé ruce: při nich hned dále Kazimír markrabí brandenburský a poslowé papeže a krále anglického, nacházewše se předtím při dwoře Ferdinanda we Wídni, též jiných wíce šlechticů španělských, flanderských, burgundských a brabantských. Následowaly panny od dwora královny a služebnictwo jejich, též jiné paní a panny ze šlechty české na desíti wozích čtyrspřežných, potom pak ještě zase mnoho rozličné dworské čeládky, za níž nejzáze wedeni jsau čtyři welblaudi, dwa s nákladem, dwa bez nákladu. Sečtlo se w celém dlauhém zástupu 3391 koní.

Když se král přiblížil k počátku winnic, s té strany Prahy asi čtwrt míle cesty od města, stáli tu jako někdy za krále Ludwíka hned z předu Židé w počtu asi 300 osob we skwostných oděwích s kněžími swými w čele, se zpěwáky, kteří hebrejsky zpíwali zwláštním spůsobem swým. Nesauce krásnau korauhew a nebesa, na nichž deska zawěšena byla s desaterem božích přikázání krásně psanými, pokaušeli se pojmauti krále pod nebesa a tak jej wésti: což wšak odmítl a toliko přiswědčil k prosbě jejich, aby je zůstawil při jejich wíře a řádu dle starého zákona. Něco dále stáli duchowní strany pod obojí a mistři učení Pražského s jinými příslušníky university, a oslowili jej žádajíce, aby je zachowal při jejich práwích a swobodách; k čemuž též přiwolil. Bylo asi tři hodiny odpoledne, když se přiblížil ke bráně Horské, kdež wítali jej purkmistr a konšelé spojeného wětšího města Pražskeho. Ku přísaze králowé před městem, o které byla zmínka w instrukcí poslů českých

1527 do Wídně, nepřišlo; musilo to nebýti uznáno za práwo; ale dle stareho obyčeje konšelé odewzdali králi klíče od města. a dwa z předních pojali koně jeho za uzdu s jedné a s druhé strany, a tak wedli jej dále městem. Chtěli jej též wésti pod nebesy, čehož wšak nedopustil. Jak prwé w Kutnéhoře, tak byla i w Praze učiněna ulice od Horské brány Nowým a Starým městem až k mostu a přes most i dále celau Malau stranau a Hradčany obywatelstwem rozestaweným dle cechů pod jich korauhwemi a zase ozbrojenci těsně wedlé sebe po obau stranách, kudy nyní šel celý průwod. Obdiwení wzbuzowaly praporce některé tak welké a těžké, že k nesení jich potřeba bylo po šesti neb osmi silných mužích, též trauby weliké a zwučné i kotle přiwázané na záda silnému muži, za nímž se na ně wesele bubnowalo. Konšelé wětšího města prowázeli krále řečeným spůsobem až do prostřed mostu: tam wystřídali se s Malostranskými, kteříž králi rowněž odewzdali klíče swého města a pojawše koně za uzdu týmž spůsobem wedli až ke Hradčanům, potom pak konšelé Hradčanští zachowali se taktéž. Dále wyšlo králi wstříc duchowenstwo kostela Pražského i praelati z celého králowstwí w processí; a oslowiw krále ozdobnau řečí probošt Pražský Arnošt ze Šleinic uwedl jej i s králownau předně do kaple sw. Wácslawa při zpěwu zwučném: Advenisti desiderabilis. Král i králowna poklekše wykonali krátkau modlitbu, a hned počato slawné Te Deum laudamus, při kterém manželé králowští wedeni jsau k welkému oltáři, následowáni jsauce pannami šlechtickými. Tam poklekli opět we stolici pro ně připrawené; a wšecko wznešenější panstwo následowalo za nimi. Bylo již po západu slunce, když se služby boží skončily, i odebrali se král a králowna z kostela palácem do zámku k wečeři připrawené a na odpočinutí.

Na 17 Unora, jak zmíněno, byl ustanowen den korunowání krále; odložen jest wšak potom na neděli dne 24 Unora. Příčinau byly nejspíš těžkosti se stawy morawskými a slezskými. Morawané totiž ze sněmu, jejž po nawrácení poslů swých z Wídně měli w Olomauci při začátku měsíce Ledna, spokojiwše se, že král nemínil jeti dříwe do Brna než do Prahy,

niméně omlauwali se králi, že ku korunowání do Prahy jeti 1527
nemohau; neb žeby tím jednali proti swému práwnímu stanowišti, poněwadž oni jiným spůsobem, ne wolením od stawů českých jej za pána swého a markrabí morawského přijali. Musilo s nimi dále býti jednáno na opětném sněmě w Brně teprw we druhé polowici Unora po poslích od krále wyprawených, kteří je znowa zwali ku korunowání i zároweň k jednání se stawy českými o různici w příčině práwa wolebního. Tu teprw swolili k wyprawení poselstwa ze wšech čtyr stawů zemských, ale jen ku korunowání, poněwadž k usnešení se o jiné jednání byl by čas již krátký. Stawům slezským byl král psal na swé cestě ze Znojma dne 26 Ledna, aby se ku korunowání i k jednání o swé rozepři s Čechy dostawili; a w témž smyslu učinili jim pozwání také stawowé čeští ještě o tři dni dříwe. Stawowé slezští odpowěděli k tomu dne 9 Unora ze sjezdu, který měli we Wratislawi, wšak we příliš malém počtu, omluwau pro krátkost času, žeby do ustanoweného dne (17 Un.) dostawiti se nemohli. Nicméně potom, snad dle příkladu Morawanů, předce se dostawili, newíme w jakém počtu; a stawowé lužičtí učinili tak též beze wšeho wáhání.

Zatím naskytly se jiné překážky z rozepře mezi stawem panským a rytířským, která se znowa strhla jako posledně za krále Ludwíka při korunowání manželky jeho Marie, o nesení klenotů zemských před králem. Král položil jim rok ku pře líčení před ním dne 22 Unora. Ale nebylo lze hned učiniti konečný wýrok; i aby korunowání nemusilo opět býti odloženo, wyřkl druhého dne (23 Un.) jen pro tentokrát, aby korunu a žezlo nesli páni, zlaté jablko a meč že sobě pozůstawuje k swé wůli, odkládaje konečné rozhodnutí do dalšího pře líčení ke dni sw. Jiří.

Takž tedy nazejtří jakožto w ustanowený den (24 Un.) přikročilo se ku *korunowání*, a wykonáno jest se wšemi obřady přitom obyčejnými od času císaře Karla IV. W průwodu, we kterém král wyšel w 7 hodin ráno z hradu dweřmi při paláci čili síni králowské proti kostelu sw. Jiří, nacházeli se tři biskupowé, Olomaucký, Wratislawský a Tridentský, z nichž prwní za-

1527 stáwal místo arcibiskupa, kterému korunowání příslušelo, druzí dwa jemu přisluhowali, mimo to šest opatů, wšichni praelati a kanowníci Pražští s žákowstwem, ze swětských knížat toliko dwa, markrabí brandenburští Kazimír a Jiří, kteří stáli we službě králowě, ostatní wšak panstwo domácí i cizí u walném počtu, mezi nimi dwa wyslanci zmínění, papežský i anglický, také pak poselstwo stawů uherských, kteří se znali k Ferdinandowi co králi, při něm i jeden z biskupů; rowněž rytířstwo četné i poslowé měst Pražských a jiných měst králowských a poslowé stawů druhých korunních zemí. Dle prozatímného wýroku králowa dostalo se nesení meče Oplowi z Fictum, ze stawu rytířského; jablko zlaté wšak dal král nésti nejwyššímu kancléři panu Adamowi z Hradce ze stawu panského; žezlo nesl nejwyšší sudí pan Zdislaw Berka z Dubé, korunu nejwyšší purkrabí Zdeněk Lew a Jan z Rosenberka, wedlé nichž dwa mladší bratří Rosenberští Jošt a Petr šli, koruny se dotýkajíce.

Když wšichni důstojníci, duchowní i swětští, zaujali místa příslušná w kůru před welkým oltářem, powstal předně nejwyšší purkrabí, a wolal na stawy třikrát po sobě nahlas, chtí-li míti tohoto krále Ferdinanda, k čemuž třikrát zwolali: Chceme! K tomu trauby hlasitě wzezwučely. Wystaupil potom na kazatelnici probošt Tridentský, doktor Jeronym Rizzi, a držel řeč latinskau po celau hodinu s mnohým chwálením krále, kterýž hned potom učinil tudíž přísahu stawům we znění umluweném. Následowala welká mše, kterau konal biskup Olomaucký Stanislaw, a při ní král předně obětowal dwa chleby pozlacené, saudek wína pozlacený a sto dukátů, potom pak wykonán jest obřad hlawní odewzdáním meče a druhých klenotů i konečně posazením koruny na hlawu králowu biskupem. Mečem sobě odewzdaným král máchnul mocně, prwé než zastrčil jej do pošwy, kterau byl od biskupa opásán. Četl potom dle příkladu králů předešlých ewangelium, kteréž po něm teprw biskup zpěwem opakowal, a w dalším postupu mše přijal swátost oltářní. Po mši nejwyšší purkrabí opět zwolal na stawy, aby přísahali králi korunowanému wěrnost a poslušnost, i učinili to páni a rytíři

přítomní wšichni z Čech i ze zemí přiwtělených, přistupujíce jeden po druhém ku králi a dwěma prsty dotýkajíce se koruny, kterau měl na hlawě. Konečně král wzal meč z ruky Opla z Fictum, kterýž jej před ním byl držel, a pasowal na rytířstwí wšechny toho žádostiwé, napřed oba markrabí brandenburské, Kazimíra a Jiřího, potom mnohé z pánů a zemanů přítomných, také 12 šlechtických pacholat, kteří po celau mši byli drželi swíce hořící. W slawném průwodě w témž pořádku, jak se bylo přišlo, nawrátil se král konečně zase do zámku, kdež u welké swětnici saudní byla připrawena tabule králowská. Účastnila se jí s králem za jedním stolem manželka jeho Anna, která toho dne práwě odložila smutek pro swého bratra Ludwíka. 1527

Nazejtří hned potom, dne 25 Unora, předsewzato jest korunowání králowny. Průwodu ze zámku do kostela w témž spůsobu, jako dne předešlého, zúčastnil se mimo jiné panstwo také wyslanec císaře Karla V, který byl teprw den předtím, již po korunowání krále, přijel do Prahy; mimo mužské nacházelo se pak přitom také mnoho paní a panen šlechtických w nejstkwostnějších oděwích. Králownu wedl markrabí Kazimír, za ní pak bratr jeho Jiří držel wlečku jejího šatu: král šel wedlé po prawé straně s korunau na hlawě a s žezlem w ruce. Dosazení koruny na hlawu králowny wykonal opět mezi slawnau mší biskup Olomaucký, při čemž abatyše sw. Jiří a hofmistryně králowny přisluhowaly w přestrojowání a přepínání wlasů. Po skončení slawnosti králowna s korunau na hlawě a se žezlem a zlatým jablkem w rukau wrátila se do zámku přes palác w témž průwodu jak prwé do kostela; a následowalo slawné hodowání jako dne předešlého.

Wečír téhož dne[5]) byl potom zřízen turnaj zwláštního spůsobu w Čechách nebýwalého u weliké síni na hradě při oswětlení swícemi a pochodněmi četnými. Byly postaweny dwě

[5]) Popis korunowání wytištěný w Sněmích českých I 209 (a s malau proměnau I 225) klade turnaj tento na auterý dne 25 Unora; ale podobnější se zdá udání jiného popisu tamže (I 222), který jej klade na týž den co korunowání králowny.

1527 strany proti sobě po 13 osobách k zápasu spolu, s jedné strany král Ferdinand sám, markrabí Kazimír a Jiří i 10 šlechticů německých s nimi odjinud do země přišlých, s druhé strany nejwyšší podkoní králuw, Španěl don Pedro de Cordova, w čele dwanácti jiných, wesměs Španělů a Nízozemců. W síni byla učiněna ohrada, wedlé které na lawicích po stupních do wýšky za sebau postawených zasedly králowna a četné paní a panny české, dole pak postawili se páni a jiní diwáci. Zápasníci, wšichni w pancířích, seřadili se we dwau swětnicích wedlejších s jedné a druhé strany síně, a odtud nejprwé Ferdinand a don Pedro wyrazili proti sobě a šermowali; potom dwa proti dwěma z každé strany a konečně wšech 26 swedli boj mezi sebau prudký, který trwal dobře půl hodiny, a w němž král zwláště statečně se držel k zalíbení českých diwáků. Wšichni potom w pořádku předstawili se paním a pannám, a odložiwše w swětnicích zbroje, nawrátili se do síně k tanci, kterým se slawnost skončila.[6] Král tancowal nejprwé s králownau, podruhé s paní kancléřowau, manželkau Adama z Hradce. Panen měla králowna 23 we swé družině. O několik dní později (3 Března) následowal turnaj weliký na rynku Staroměstském, jehož účastnilo se 58 oděnců stawu panského, rytířského i také knížata.

2.

Konec panstwí Paškowa w Praze.

(1527—1530.)

Králi Ferdinandowi bylo w čas korunowání jeho 24 let, bez čtrnácti dní. Byl narozen we Španělích (1503 dne 10 Března), a mluwil španělsky, wlasky, francauzsky, anglicky, latině a ně-

[6] Dačický (I 111) wyprawuje o turnaji tomto, prawí, že byl konán pěšky: což by se dobře podobalo, když to bylo, jak se i u něho čte, „na paláce hradu Pražského“; popisy wšak wýše zmíněné, wytištěné w Sněmích českých, mluwí přitom o koních: o čemž nesnadno jest rozhodowati.

mecky; pohříchu česky se naučiti nebyl měl dotud příležitosti. 1527
a musil w nowém králowstwí swém užíwati tlumočení; což bylo dost welkau záwadau. Jinak wynikal záhy skwělými wlastnostmi. „O tom králi a pánu Ferdinandowi," tak čteme w kronice saučasného Bartoše písaře, „byla powěst, že jest milowník sprawedlnosti, maje křiwdu w nenáwisti; a protož mnohým Čechům těžko bylo o něm slyšeti, zwláště těm, kterýmž sprawedlnost i wšecken řád dobrý w nelibosti byl, ale dobrým, šlechetným a sprawedlnosti žízniwým byl welmi wděčný, protože již nesměli mnozí hlawy pozdwihnauti pro přílišnau nesprawedlnost těch, kteříž moc nad nimi měli. Neb jsau byli tomu mnozí přiwykli, aby měli pána takowého, kterýž by jim tak rozkazowal, aby činili, kdyby chtěli a coby chtěli, beze wší překážky, a aby toliko měl slowo králowské bez moci a bez skutečnosti; jakož pak tím spůsobem země česká příliš hladem sprawedlnosti jest wymořena a zemdlena byla. A tak tomuto králi a pánu dal pán Bůh, aby nesl meč ke chwále dobrým a ku potupě lidem neprawým." Jsau to slowa pronesená mužem, který byl nowému králi zawázán díky jakožto jeden z wypowěděných měšťanů Pražských, kterých se král ujal w jejich utištění. Ale s úsudkem tím srownáwají se swědectwí wšechněch jiných nestranných posuzowatelů Ferdinanda z prwních i pozdějších let jeho panowání. Bylť i dle nich milowník sprawedliwosti, přitom welice bystrého rozumu, neunawný w práci a stálý w předsewzetích, nábožný, wlídný, od přirození někdy prchliwý, ale ne w míře takowé, aby se nedowedl w čas opanowati; když potřeba ukazowala, owšem také přísný a neuprosný.

Co králi českému připadl Ferdinandowi úkol těžký obnowení řádu w zemi, který za předešlých dwau králů byl welice porušen hlubokým poklesnutím moci králowské a přílišným rozmnožením moci wyšší šlechty. Musilť se předsewzíti znowa pokus o obnowení rownowáhy mezi nimi, který byl proti předešlému stawu wěcí ještě stížen wšelijakými wýminkami, ukládanými panowníku wolbau na trůn powolanému. Prohlížeje k tomu, byl si Ferdinand wyhradil jednati se stawy ještě i po swém korunowání o některé wýminky neb požadawky jejich,

1527 které se mu widěly býti obtížné, zdali by od nich dobrowolně w něčem ustaupili; i nastaupil na to hned při sněmu, který zahajen byl čtwrtý den po jeho korunowání, dne 28 Unora. Wyslowiw we přednesení swém pochybnost o tom, žeby stawům bylo wůbec příslušelo o swé ujmě wkládati co do desk, ježto se práw jejich týkalo, w čase, pokud nebylo krále w zemi, pozastawowal se na předním místě nad usnešením jich, kterým se zakazowalo wolení neb korunowání krále budaucího, pokud by král žiw byl, i nad žádostí, aby jim stwrdil zlatau bullu císaře Karla w takowém wýkladu jejich, kterým se obmezowala dědičnost trunu w ženském potomstwu, též nad ustanowením, aby král nesměl nikomu odejmauti neb dáti úřad zemský bez swolení druhých úředníků a saudců zemských; o jiných pak rozličných wěcech žádal wšelijakých wyswětlení, jak by jim mělo býti rozuměno, neb zas ukazowal k okolnostem, wyžadujícím pozměnění. Přítomnosti králowě a osobnímu působení jeho lze asi přičísti, že se wětšina stawů dala nakloniti aspoň k některým ústupkům důležitým. Změněn totiž článek o wolení a korunowání krále, tak aby se korunowání nástupce k žádosti krále panujícího mohlo státi za jeho žiwota, měl-li mužského dědice dospělého wěku, a upuštěno od žádosti stwrzení bully císaře Karla IV s wýkladem stawů obmezujícím dědičnost w ženském potomstwu, pod záminkau, které král užil, žeby mu co králi neslušelo měniti listy císařské; také pak co se týkalo ssazowání neb dosazowání úředníků zemských, uznáno jest práwo králowo se zmírněným obmezením, aby totiž slyšel wždy radu druhých úředníků a saudců. Podobně wyhowěno králi částečně w některých jiných wěcech, a některé také zůstaly na odkladě.

Se wzhledem k tomu, že se w artikulích před zwolením krále od stawů do desk wložených zakazowalo, aby kdo proti nim mluwil neb jednal, a zawazowali se stawowé proti takowému státi za jedno, král w přednesení swém o těchto wěcech hned napřed z plnosti moci swé, jakožto korunowáním již nabyté, prohlásil zákazy a záwazky takowé za neplatné, tak aby každý swobodně mínění swé odchylné mohl pronésti, a pro-

hlásil přitom také wšeliké jiné zápisy neb jednoty, které by 1527
byly mezi stawy, za zrušené, poněwadž když již král jest w zemi,
jenž nad práwem ruku držeti má, žádných zápisu takowých
není zapotřebí.

Po wyřízení těchto wěcí jednalo se na sněmě o některých jiných předmětech, k jichž potřebě král ukazowal, zwláště wšak také o pomoci, které král žádal od stawů proti Turkům. Byltboj s Turky od prwního počátku a téměř po celý čas žiwota Ferdinandowa jednau z předních a ustawičných jeho starostí. Uwázáním se Zápolského w králowstwí uherské zadána byla příčina k boji s ním o toto panstwí, ku kterému Ferdinand měl práwo na smluwách se zakládající. Ale nebylo hájení práwa tohoto jediným hledištěm jeho. Znalť rozrytý staw Uher z předešlého času, a pokládal za nemožné, aby Jan Zápolský w držení země proti práwu nabyté odolal moci Solimana, který w šíření panstwí tureckého na wšechny strany neznal žádných mezí, pročež dalších útoků na Uhry bylo se s jistotau obáwati. Podmanění wšak Uher od Turků hrozilo nebezpečenstwím wšechněm zemím sausedním, jak starším dědičným zemím rakauským, tak zemím koruny české i Polsku. Nebezpečenstwí toto mínil uwedením Uher pod panstwí swé odwrátiti neb aspoň wzdáliti od swých zemí druhých, a slaužiti tím k obraně wšeho křesťanstwa proti zapřísáhlému nepříteli. W tom smyslu učinil stawům českým předložení hned na prwním tomto sněmě swém, žádaje, aby k swému jak jeho prospěchu a k hájení wíry křesťanské swolili jemu pomoc wojenskau proti Turku, které by mohl užiti také proti Janowi Zápolskému a staupencům jeho w Uhřích, o kterých se dalo předwídati dle chowání Zápolskeho před bitwau i po bitwě u Muháče, že tím neb oním spůsobem upadnau Turkům w područí. Stawowé čeští nepojímali wěc týmž spůsobem. Nepřálit sobě hned zprwa, aby Ferdinand dosáhl králowstwí uherského, obáwajíce se, žeby tím jako předešlí dwa králowé nucen byl mnoho přebýwati mimo sídlo swé w Praze; byli pak také uložili poslům swým, wypraweným po wolbě do Wídně, aby mu mínění swé o tom wedlé jiných wěcí přednesli: poslowé wšak, když mezitím Zá-

1527 polský w panstwí se uwázal, pokládali to již za zbytečné a pominuli toho. Nyní wšak nicméně sněm dal se k žádosti královĕ nakloniti, tak že swoleno jest nákladem země postawiti jemu ku pomoci 6000 lidu pěšího a 1000 jízdných do pole na šest měsíců. Také pak bez odporu powolena jest králi berně od starodáwna powinná při korunowání.

Wedlé nastáwající wálky připadala na krále starost nad míru welká o zaplacení dluhů předešlých dwau králů, které byl musil slíbiti co wýminku swého přijetí na králowstwí. Stawowé nerozuměli tomu jinak, než že se to mělo státi z důchodů, které měl král we starších dědičných zemích swých, což owšem byla by býwala cesta pohodlná k naprawení zlého úpadku korunních důchodů českých, zawiněného jak slabostí králů tak zištností stawů samých. Ale důchody dědičných zemí Ferdinandowých byly tehdáž také silně wyčerpány následkem wálečných přípraw, jednak k obraně proti Turkům, jednak ku přetržení welkých bauří sedlských w Německu; pročež Ferdinand z nich i při dobré wůli slibu okolnostmi wynucenému zadost učiniti nemohl. Musil wyhledáwati cest jiných k tomu, a owšem delších, naprawením posawadního hospodářstwí s důchody korunními w Čechách samých i druhých zemích ku koruně příslušných. Již w prwních několika nedělích po korunowání swém zřídil k tomu cíli nowý úřad dworský, který odtud nastaupil na místo starodáwného úřadu mistra komory králowské pod názwem *komorní raddy*. Skládal se ze sedmi členů a několika podřízených jim úředníků, i byla mu poručena wrchní spráwa wšech důchodů korunních ze wšech řečených zemí, totiž ze statků korunních, co jich pozůstáwalo, z hor, ungeltů čili cel a mýt, z desátku winničného i z berní, pokud se dostáwaly do rukau králi samému. Ze sedmi řečených členů bylo pět tak zwaných komorních radd, za kterež král jmenowal wesměs osoby zkušené a sobě oddané, Jana z Wartenberka, někdejšího nejwyššího purkrabí po krátký čas za krále Ludwíka, Šebestiana z Weitmile, Jindřicha Hložka z Žampachu, Wolfharta Planknara z Kynšperka a dotud neznámého Krištofa Genndorfera. Jan z Wartenberka co nej-

wyšší komorní radda měl předsedati we schůzích jejich, za 1527
jeho nepřítomnosti nejbližší po něm jmenowaný. Wedlé nich byl jmenowán mistrem komory Mikuláš Hyzrle z Chodů, co wýběrčí powinný počtem, a Jiří Žabka z Limburka sekretářem co ředitel písemnictwí. Oba byli w raddě přísedícími. Wýběrčí měl k ruce zwláštního knihwedaucího, sekretář pak tři pomocníky kancelářské.

Nowě zřízenému úřadu tomuto byla na předním místě poručena péče o zaprawení řečených dluhů, kteréž, jak jinde zmíněno, rozeznáwaly se co dwojí třídy, jedny tak zwané registrowané, to jest již za předešlých jednání zjištěné, druhé milostné, o nichž byly mnohé pochybnosti, na čem se zakládaly. Ony měly zapraweny býti wšechny do sw. Jiří r. 1527, o těchto mělo býti teprw zjištěno, zdali byly řádné. W instrukcí, dané komorním raddám dne 25 Unora toho roku, prawí se, že měli o dluzích registrowaných zwláštní nařízení, jak by je měli splatiti, kteréhožto nařízení pohříchu neznáme. O dluzích milostných měli wyšetřowati, a které by uznali za spráwné, o těch měli se stranami jednati buď o slewení buď o sečkání dle wší možnosti. Tak též měli o zastawených zámcích a statcích králowských pátrati, jaké kdo měl na ně zápisy, a kdež by se naskytla možnost, hleděti je zas připrawiti w držení králowo. Měli se též starati o nawrácení ku koruně důchodů wšelikého spůsobu nespráwně odcizených, o zlepšení hospodářstwí na statcích nezastawených, o zwelebení hor a jiné rozmnožení příjmů, též pak o potřebné stawby na zámcích a statcích.

Hned za prwních počátků swého panowání w Čechách měl Ferdinand také nelibé zaneprázdnění pocházející z nezřízených tehdejších poměrů we hlawním městě, nacházejícím se posud pod násilnickým panstwím Jana Paška z Wratu. Wypowědění měšťané hledali u nowého krále ochranu proti křiwdě, která se jim dála, a wyžadowala to sprawedliwost, aby se jich ujal; také pak byl nepochybně zprawen o dobrých službách, které mu byl prokázal náčelník jejich Jan Hlawsa získáním králowských měst k jeho straně před wolbau, při které města Pražská

1527 Paškem wedená, tak dlauho jako Zdeněk Lew z Rožmitála stála při straně protiwné. Z opatrnosti, kterau musil zachowáwati se wzhledem k jiným těžkostem tehdejším, nemohl hned ku prospěchu jejich wystaupiti dosti rozhodně, ale učinil k tomu aspoň některý začátek nawrácením se nejprwe ku prostředkům, kterých w te wěci předtím byl již užil král Ludwík. Uložil totiž nejwyššímu purkrabí panu Zdeňkowi Lwowi a třem z komorních radd práwě jmenowaných, panu Janowi z Wartenberka, Sebestianowi z Weitmile a Jindřichowi Hložkowi, aby znowa jednali o přátelskau smlauwu mezi Pražany a wypowěděnými: stroje se pak k odjezdu do Morawy a druhých zemí koruny české, aby se i w ně dle řádu uwázal, určil den k jednání stran na 3 Kwětna: kdyby se smlauwy nedocílilo, měla wěc odložena býti do jeho příjezdu zase, kdež pak mínil sám strany wyslyšeti a mezi nimi rozsauditi. Do té chwíle měli wypowěděni sausedé požíwati bezpečenstwí čili gleitu po wšech jeho zemích kromě měst Pražských.

Hned potom odjel král s králownau a dworem swým z Prahy dne 28 Března, ustanowiw na čas nepřítomnosti swé Zdeňka Lwa, nejwyššího purkrabí, za spráwce zemského na místě swém. Za příčinau jednání se stawy morawskými pobyl několik neděl w Brně a později w Olomauci; odtamtud pak odebral se ku konci měsíce Dubna do Wratislawě ku přijetí slibu od stawů slezských a jinému potřebnému jednání.

Za wzdálení jeho nic se w záležitosti wypowěděných měšťanů w Praze newyřídilo. Jan Pašek setrwáwal i nyní we swém odporném chowání proti úmyslu králowu jako prwé za krále Ludwíka. Dříw ještě než se jednání jaké započalo, purkmistr, konšelé a starší obecní wětšího města we jménu wší obce učinili nowý *zápis* mezi sebau, aby proti wypowěděným wšichni sobě byli radni a pomocni, což mohlo se pokládati za jakýsi wzdor proti wýroku králowu na minulém sněmě, kterým se wšeliké zápisy podobné mezi stawy a obywateli země prohlašowaly za zrušené. Za nedlauho potom zwěděli konšelé o sausedu a někdejším konšelu Janowi *Sliwkowi* z Weletic, jehož byl dům řečený u swině (č. 472) w ulici Kunešowě, že byl

nějakých spisů podal králi prostředkem některých osob ku 1527
prospěchu wypowěděných měšťanů, kterými také poukazowal k obnowení raddy městské jakožto prostředku k naprawení tehdejšího stawu wěcí. Wykládáno jest mu to za prowinění proti obci, i wzat jest dne 25 Dubna do wězení, s ním pak také jako nějací spoluwinní dwa jiní ze znamenitějších měšťanů, Wácslaw Sowa z Liboslawě, též někdy konšel, mající dům u zwonu na rynku (č. 605), a Modest z Pokšteina z ulice Celetné (č. 592). Smyšleno jest z toho hned spiknutí těchto tří sausedů s wypowěděnými, tak prý, že co ti wypowědění nedokonali, chtíce swé protiwníky powražditi, o to se s těmito třemi a čtwrtým Brikcím Řehákem z Kwětnice, purkmistrem roku 1525 zajatým a potom wypowěděným, který měl toho času útočiště na hradě Pražském, srozuměli, aby to bylo wykonáno. Mělo prý se to státi w noci powražděním wšech, u jichž domů by se nenalezl prowázek s třapci wywěšený od zwonce. Tak o tom we jmenu konšelů učinil přednesení sám Jan Pašek před welikau obcí téhož dne swolanau, a wyhlašowali to také kněží po wšech farních kostelích. Jmenowány jsau přitom dwě wážené sausedky, Zuzana Fraňkowá, tuším wdowa po někdejším konšelu Wácslawowi Fraňkowi z Liběchowa, a Dorota Ratajská mající dům na tarmarce, ty že dělaly a strojily ty prowázky s třapci ke zwoncům. I jednu z nich, posledně řečenau, dali konšelé uwězniti, druhé, Zuzany Fraňkowé, ušetřili, že měla přátely mezi nimi.

Jan Sliwka nikterak nezapíral písemných swých zadání ku králi, neznaje se k žádnému zlemu úmyslu při nich. Nicméně konšelé nazejtří po shromáždění obce dali jej zmučiti, chtíce wynutiti z něho nějaké wyznání o spiknutí. Ač to bylo darmo, osadili toho dne radnici welkým počtem žoldnéřů, nepochybně, aby w lidu wzbudili nějaké domnění; a opět nazejtří, w sobotu dne 27 Dubna, zmučili Sliwku, a pustili hlas, že má sťat býti pod pranéřem. W neděli (28 Dub.) zjednali zpowědníka na radnici, který mši četl tudiž w kapli a poslaužil mu swátostí: následkem čehož rozhlásilo se, že zejtřejšího dne, w pondělí, má wyweden býti na poprawu. Bylo to wše na oko. Ne-

1527 mohše dowesti žádné winy na Sliwku ani na druhé dwa wězně, konšelé se neodwážili jej utratiti, nýbrž k zakrytí prawého stawu wěci nastrojili podtají, že mnoho měštek a některé osoby stawu rytířského i sám administrator s některými kněžími přišli toho dne na radnici a za wšecky tři wězně prosili o milost. Konšelé odkázali přímluwce tyto na obec, kterau swolali na den potom (30 Dub.); tu pak obec bez obtíží swolila, aby wšichni tři zajatí propuštěni byli na rukojmě do čtyr neděl. Jan Sliwka musil se zawázati po ten čas newycházeti z domu a s nikým nic nejednati o této příhodě ani austně ani písemně.

Když w okolnostech takowých přišel den ustanowený králem ku přátelskému jednání mezi Pražany a wypowěděnými prostředkem nejwyššího purkrabí a druhých tří osob k tomu zřízených (3 Kw.), užili konšelé, jak se zdá, tohoto smyšleného nowého spiknutí za záminku k překažení wěci. Nemáme o tom swědectwí wýslowného: ale dosti jest na zpráwě Bartoše písaře, že se žádné narownání nestalo, „aniž počátku jakého k tomu bylo“. Dobré dorozumění mezi panem Zdeňkem Lwem a Janem Paškem, doposud trwající, bezpochyby nejwíce k tomu přičinilo, že se wůle kralowa tím spůsobem nesplnila. Jan Sliwka, dříwe než došla čtyrnedělní lhůta, na kterau byl propuštěn pod rukojemstwím, ušel z Prahy (23 Kw.), obáwaje se nejspíš nowého pronásledowání, druzí dwa s ním spolu obwinění, Sowa a Modest, w určitý den 28 Kwětna stawili se na radnici, ale beze wší nesnáze jsau ze wšeho propuštěni s patrnau snahau, aby wěc byla pokud jen možná umlčena.

Třetího dne potom (31 Kw.) nawrátil se král z Wratislawě do Prahy; zdržel se wšak tentokrát jen šest dní w českém nowém sídle swém, spěchaje do Wídně za příčinau wálečných příypraw k dosažení panstwí w Uhřích. Poněwadž byla již značně překročena doba, na kterau byli konšelé wětšího města Pražského woleni w měsíci Březnu roku 1526, obnowil za tohoto pobytu swého raddu městskau dne 3 Čerwna. Tíseň okolností nedopauštěla mu na ten čas změny, jaké by bylo potřeba býwalo ku prospěchu wypowěděných sausedů. Z osmnácti tehdejších konšelů zůstawil jen polowici w auřadě, ale byli to skoro

wšichni, kteří požíwali rozhodneho wliwu, a byl jmenowitě 1527
i Jan Pašek znowu jmenowán primasem. Naproti tomu na čas opětného wzdálení sweho ze země nezůstawil we spráwě zemské na swém místě nejwyššího purkrabí Zdeňka Lwa, nýbrž jmenowal nejwyšším heitmanem zemským pana Wojtěcha z Pernšteina, kterýž se byl na počátku jeho panowání nawrátil k swemu předešlému úřadu co nejwyšší hofmistr Kníže Karel Minsterberský, jenž byl ten úřad dočasně zastáwal, byl se zatím stal nejwyšším heitmanem we Slezsku. Dne 6 Června král odjel, a teprw z Wídně brzy potom učinil nowé nařízení w záležitosti wypowěděných měšťanů, tak totiž že nowému heitmanu zemskému a spolu s ním raddám komory králowské uložil opětné jednání mezi nimi a Pražany o přátelskau smlauwu jak nejdříwe možná: pakli by se jí nedocílilo, oznamowal, že po nawrácení swém do země rozhodne mezi nimi sprawedliwým saudem.

Wzdálení králowo ze země trwalo tentokrat plných deset měsíců. Za jeho přebýwání we Wídni wyjednáwalo se mezi ním a Zápolským prostřednictwím krále polského Sigmunda. Byl za tau příčinau již předtím kdysi w měsíci Březnu kancleř polský Krištof Szydlowiecki w Praze, známý Čechům již z předešlého času, a zjednáním jeho byl w měsíci Červnu držán sjezd w Olomauci, ku kteremu s jedné strany král Ferdinand, s druhe strany Zápolský wyprawili posly swe: Szydlowiecki pak a biskup Plocký, poslaní od krále polského, wyjednáwali co prostředníci. Narownání se wšak nezdařilo; smluweno toliko příměří, mezi kterým obě strany konaly swé wálečne připrawy, až i přišlo k wyhlášení wálky ku konci měsíce Července. Král Ferdinand dne 30. toho měsíce wyjel z Wídne k wojsku swému, které čítajíc asi 21.000 mužů, s welkau část žoldnéřů českých, z dwau stran wtrhlo do Uher, po lewém a po prawém brehu Dunaje. Král nacházel se při hlawním oddíle, który od Haimburka zaměřil přes Staré hrady. Tam ho došla radostna zpráwa o manželce jeho, králowně Anně, která mu w den po jeho odjezdu (6 Srpna) na zámku Wídenskem porodila syna. Dáno mu jmeno *Maximilian*. Do Prahy přišla o tom zprawa dne

1527 5 Srpna, i byla nazejtří slawena welkým Te Deum laudamus na hradě i we městě. Následowaly potom rychle po sobě zpráwy o wítězných pokrocích králowých we wálce. Bylť již 5 Srpna dobyt Ráb, 11 Srpna Komárno, 15 Ostřihom, a dne 20 Srpna král witězně wjel na zámek Budinský, odkudž Zápolský ustaupil před ním za Dunaj. Král sám dal o tom běhu wálky písemnau zpráwu stawům českým dne 23 Srpna z wojska swého za Budínem z ležení u Kronfelda. Následek wítězstwí těchto byl, že se šlechta uherská skoro ze wšech částí země hlásila k Ferdinandowi co ku králi. Wojsko jeho zapudilo potom Zápolského až za Tisu; w den sw. Wácslawa (28 Září) spůsobilo mu w krajinách těch porážku we wětším boji u Rogajita, po které ustaupil až do Welkého Waradína. Tu již král Ferdinand držel w Budíně sněm, na kterém největší část země přiznala se k jeho poslušenstwí. Dne 7 Listopadu konečně korunowán jest dle obwyklého řádu w Bělehradě králowském a nazejtří potom též králowna Anna, kteráž se za ním byla odebrala do Budína.

W Praze zatím obnowene nařízení w příčině smíru mezi obcí a wypowěděnými měšťany posud zůstáwalo bez účinku. Nelze pochybowati, že nowý heitman zemský, pan Wojtěch z Pernšteina, a raddowé komory králowské o wykonání úkolu swého oprawdowě se zasadili. Od wypowěděných na předním místě wedl slowo Jan Hlawsa, kterému z wůle krále sameho bylo dopřáno bytu na hradě Pražském, [7]) s druhé strany řídil

[7]) Píše o tom dne 5 Srpna Zdeněk Lew doktorowi Wácslawowi z Wilhartic sekretáři králowskému, který tehdáž byl při osobě králowě: Wězte, že král JMt. pán náš milostiwý račil jest mi psáti, abych žádnému nedopúštěl překážek činiti Janowi Hlawsowi z Liboslawě w pokoji w kuchyniech králowských na hradě Pražském. I poručil jsem o té wěci haitmanu hradu Pražského, kdežto on oznámil jest to Janowi Kozelkowi; neb jest on nyní tu. I prawí on Kozelka, že jest on tu z té příčiny jakožto kuchmistr JMKé prose, aby odtud haybán nebyl, jakož jest ta wěc také wznesena i na raddu komory JMKé, i oznámeno mi, že se jim zdá, abych to JMKé oznámil, I prosím Wás, wzneste to na JMKau, koho mám při těch pokojiech zuostawiti neb pokoji, jeho li Kozelku jako kuchmistra čili jeho Jana Hlawsu. Wiz Archiv Český X 221. — Mnoho dobré wůle ke Hlawsowi se z toho owšem nejewi.

odpor wždy jednostejně Jan Pašek. Nemáme podrobnějších 1527
zpráw o postupu wyjednáwání, než toliko, že král na zpráwy, které se mu o něm dostáwaly, třikrát neboli čtyrykrát psal opět s napomínáním jak heitmanu a raddám komory tak Pražanům ke wší obci i také administratorowi Caherowi a konsistoři jeho, o kterých nemohlo mu býti tajno, že činili překážky, i také Zdeňkowi Lwowi jakožto nejwyššímu purkrabí. Jedno z psaní těch, newíme zdali poslední, došlo do Prahy zrowna za prwních dní, když se počala wálka w Uhřích, a doprowázel je také nejwyšší kancléř Adam z Hradce, při králi se nacházející, dopisem ku panu Zdeňkowi Lwowi. On i heitman zemský, pan Wojtěch z Pernšteina, měli následkem toho dne 4 Srpna rozmluwu s některými konšely; dána jim však odpowěd, že jest od nich posel wyprawen ku králi, i že tedy promluwí s nimi, až se posel wrátí.[5]) Konec wšeho byl, že se konšelé odwoláwali na rozkaz krále Ludwíka dne 18 Prosince 1524, jímž nařizowal, aby se pět tehdáž zajatých konšelu i býwalý kancléř mistr Burian z Kornic wystěhowali z Prahy. Proti wšem pozdějším rozkazům krále Ludwíka prohlašowali jej i nyní za konečný nezměnitedlný rozsudek, od něhož upustiti by neměli moci, wztahujíce jej krom toho zcela libowolně na wšecky četné později wypowěděné, o kterých tehdáž nebylo řeči.

Dříwe než w této wěci podařilo se králi docíliti konce w jiné při, která za posledního času krále Ludwíka hrozila spůsobiti domácí wálku w zemi, w rozepři totiž mezi panem Zdeňkem Lwem a pány z Rosenberka. Bylť i w ní pokusil se nejprwé o přátelské narownání, uložiw jednati o ní mezi stranama heitmanu zemskému Wojtěchowi z Pernšteina a nejwyššímu sudí zemskému panu Zdislawowi Berkowi z Dubé. Kdyby se narownání nepodařilo, byli se wšichni tři bratří Rosenberští, Jan, Petr i Jošt, zawázali králi rukaudáním za jeho pobytu w Praze, že budau státi k saudu zemskému nazejtří sw. Jeronyma (1 Říj.). Přátelští umluwci, totiž Wojtěch z Pernšteina a Zdislaw Berka, položili oběma stranám rok na

[5]) Wiz Archiv Český X 229.

1527 hradě Prazskem na den 31 Čerwence, k němuž mimo Zdeňka Lwa byli obesláni také dwa jeho spoluaučastníci w při o dědictwí, totiž Krištof ze Šwamberka a Jan Holický ze Šternberka. Z bratří Rosenberských dostawil se wšak k tomu jen pan Jan, přewor Strakonický; z bratří jeho nacházel se starší Petr toho času při králi we Wídni, hledě sobě jeho přízně; k jednání pak přišlo jen o dwa dni později, totiž dne 2 Srpna; ale ač trwalo téměř celý den, nedošlo se žádaucího konce. Tu se již Zdeněk Lew zasazowal o rozhodnutí saudem. Wyzwěděw, že bratří Rosenberští počali na zámcích swých zásobowati se na zimu špiží jako z nějaké wálečné potřeby, konal též přípravy obranné na swých zámcích w jich sausedstwu, a oznámil to králi dopisem dne 5 Srpna, kterým poukazuje na nastáwající jednání saudní, již napřed žádal, kdyby se protiwníci jeho práwu wzepřeli, aby mu král dopomohl práwa dle zřízení zemskeho brannau mocí swé komory i hotowostí zemskau, ku které mínil wyzwati stawy zemské mocí auřadu swého co nejwyšší purkrabí. Psaní toto došlo krále asi již na jeho polním tažení od Wídně k Budínu; měl mu z něho jaksi jíti strach wypuknutí domácí wálky w Čechách, co on sám w Uhřích wítězil. Ale konečně nedošlo k tomu následkem nowého nějakého zakročení králowa, nýbrž přišlo předce k smlauwě kdysi během měsíce Října, kterau se pan Zdeněk Lew spokojil jistau náhradau peněžitau, we které postaupeno jest mu do času panstwí Prachatické.

Wětší starost působily králi Ferdinandowi mezi tím časem stálé nesnáze peněžité. Pomoc na wojsko proti Turkům swolené na prwním sněmě po korunowání byla při stawu panském a snad též rytířském wyměřena tak, že s každého tisíce kop jmění, ku kterému se měl každý přiznati, mělo se odwésti 15 kop 28 grošu a 4 peníze; z měst pak z každého jistá summa. Co daň obyčejná při korunowání bylo we městech uloženo po groši s každé hlawy, při stawu panském a rytířském půl úroku Swatojirského toho roku. Král wšak tuto daň powinnau při korunowání obrátil celau na splacení dluhů, a wěřitelům dluhů registrowaných dowolil také, aby si požadawky swé z pomoci proti

Turkům wyrazili, čímž hotowý příjem z ní owšem welice se zmenšil. Ale mimo to obojí berně welmi nedbale se odwáděla. Měla odwedena býti do sw. Ducha, to jest do 9 Čerwna toho roku. Ale předně we stawu rytířském strhnul se jakýsi odpor proti swolení samému, z kteréž příčiny král již za swého pobytu we Wratislawi dne 10 Kwětna wyprawil co posly pana Jaroslawa z Šelnberka a Kunrada Krajíře z Krajku ke sjezdu stawu rytířského schwalně nařízenému s napomínáním. Také staw panský a městský s odwáděním se opozdíwali, následkem čehož teprw dne 4 Čerwence pan Zdeněk Lew co nejwyšší purkrabí oba stawy upomínal, dáwaje lhůtu do 14 dní; obzwláštní pak napomenutí ku Pražanům učinil král sám z Wídně dne 6 Čerwence. K četným městům králowským bylo wšak potřeba druhého upomenutí přísnějšího, které wyšlo od krále ještě dne 5 Listopadu z Bělehradu králowského dwa dni před tamějším jeho korunowáním.[9] 1527

Z Bělehradu potom král položil stawům českým sněm ke dni 19 Listopadu čili na středu po sw. Alžbětě, ku kterému za posly čili kommissaře ustanowil nejwyššího sudí Zdislawa Berku z Dubé, nejwyššího kancléře Adama z Hradce, nejwyššího písaře Radslawa Beřkowského a komorního raddu Jindřicha Hložka z Žampacha (11 Listop.). W předložení králowskem děla se zmínka o dluzích milostných a služebných, které namnoze pocházely z nerozwážných slibů předešlých dwau králů a zwláště krále Wladislawa. Král odwoláwaje se na swé wyhražení, aby ač přijal wýminky swého zwolení po poslích do Wídně předešlého roku sobě oznámené, směl se stawy jednati o wěci sobě obtížné, zdali by od čeho z nich nechtěli upustiti, představowal nedostatečnost důchodů swých w králowstwí českém a zemích přiwtělených, a zwláště také že mu z druhých jeho zemí dědičných pro wálku s Turky nebylo možné peníze na zaplacení dluhů do Čech obrátiti, i dal žádati na stawích, aby mu jak k rozeznání sprawedliwých dluhů od nesprawedliwých, tak také

[9]) Druhé toto upomenutí k městům nachází se w rukopise Chaos rerum memorabilium w archivě městském E II 1 fol. 198.

1527 k zjednaní prostředku k zaprawení jich byli radni a pomocni, též pak se wzhledem na zřízení zemské, dle něhož král byl zawázán ze statku korunních nic neodcizowati leč se swolením wšech tří stawů, žádal kdyby které zámky neb statky zastawené ze swých důchodu zase wykaupil, aby při takowých záwazku toho prost byl. Byl jeho úmysl naznačiti stawům určitěji spůsob, kterým by jemu k zaplacení zmíněných dluhů, k wykaupení statků korunních ze zástaw a také k slušnému opatření jeho dworu w Čechách radni a pomocni býti mohli, totiž swolením posudného z piwa po groši ze sudu buď z celé země, buď jen z měst aneb jen z Prahy na wždy neb na určitá léta, též nějakého cla z obilí a z dobytka, když by se wen z země prodáwalo. Uložil wšak kommissařům, aby o těch wěcech napřed dobře se uradili s raddami komory králowské, zdali by se jim zdálo býti možné od stawů toho obdržeti: pakli by té naděje nebylo, aby raději o tom nejednali.

Opatrnost tato prokázala se býti odůwodněnau. Raddowé komory a kommissaři králowští patrně neuznali za radno o posudné neb clo z obilí a dobytka na sněmě jednati; ano také w příčině milostných a služebných dluhů stawowé ničím se králi nepropůjčili, ani co se týkalo wykupowání odcizených statků korunních. Když stálé někdejší důchody korunní byly zmenšeny, dostawše se u weliké míře do rukau stawů, nemohlo jinak býti, než že musili daněmi nowými a wětšími než za starších časů nahražowány býti, aby byly opatřeny prostředky jak k obraně země, tak k zachowání státního pořádku. Stawowé čeští wšak we swé wětšině jak předtím za Wladislawa a Ludwika, tak i za Ferdinanda nechtěli této potřebě newyhnutedlné rozuměti, a byla to osudná wada, která musila jednau wésti ke změnám násilným.

Král temuž sněmu o sw. Alžbětě dal mimo tyto swé potřeby předložiti také některé náwrhy k oprawám we spráwě zemské čelící, jakož o minci, aby se stalo srownání mezi Čechy a druhými zeměmi k usnadnění obchodu, o zwelebení hor, zwláště zlatých a stříbrných, při kterých se bylo zmohlo mnoho nepořádků, též o rychlejší a bezpečnější konání sprawedliwosti,

we kteremžto ohledu stěžowalo se mnoho na nepořádky a prutahy při saudě zemském; žádalť král, aby se to w jisté míře nahražowalo saudem komorním. Ten dle prwotního řádu konán byl jen za přítomnosti krále samého, až za krále Wladislawa dopauštělo se, že když král nebyl w zemi, zastáwal místo jeho heitman zemský aneb nejwyšší hofmistr. Tak bylo, jak na swém místě zmíněno, jmenowitě za hofmistra pana Wiléma z Pernšteina; později s toho sešlo; i nawrhowal král, aby zase úřadowání saudu komorního za nepřítomnosti jeho tauž měrau jako když sám mohl býti přítomen, zawedeno bylo. Ale i w těchto wécech nepotkáwal se s ochotností stawů: toliko co se mince týkalo, po některém zdráhání swolili k společnému sjezdu wšech zemí králowých o to, ku kteremu by každá země wyprawila posly swé. Jiné některé wěci odložili, až by se jednalo o naprawowání práw dle uzawření, které se o tom bylo stalo za krále Ludwíka, a uložili k tomu sjezd na auterý po hromnicích příštího roku (4 Un. 1528). Naproti tomu opětowali w četných artikulích králi zaslaných rozličné žádosti swe posud nesplněné, a nowé k tomu zdwihali. 1527

Toho času w Praze opět jako při konci roku předešlého wyžádala si přetwářená horliwost náboženská Paška a Cahery i jejich následowníků obět šerednau, kterau myslili dobře se zachowati králi, w jinem stále se mu protiwíce. Při poprawě Mikuláše a Kláry dne 19 Prosince roku 1526 byl, jak wyprawowáno, wzat do wězení zeman Hynek *Perknowský*, že se byl weřejně před lidmi přihlásil za srozuměného s nimi we wíře. Chowán byw prwní den w šatlawě, potom pak w jiném obyčejném wězení w radním domě, odewzdán jest co zeman na hrad Pražský w čas sněmu o Nowém roce ještě před příjezdem krále Ferdinanda. Páni a rytíři, jichž saudu byl odewzdán, dali s ním promluwiti dwěma ze sweho prostředka, Sigmundowi Smiřickému a Janowi Strojetickému, kteříž se jakž takž spokojili s wyznáním jeho náboženským, a propustili ho na záwazek, že se stawí před saudem zemským o suchých dnech nejprwé příštích, což bylo již po korunowání Ferdinanda na králowstwí. Od něho byla wěc po dwě léta držena na odkladech, až jest

1527 Perknowský ze záwazku dokonce propuštěn. Hůře se wedlo jiné osobě, o které po upálení Mikuláše a Kláry wzešla powěst, že je též byla utwrzowala w jejich wíře a pobádala, aby w ničem neustupowali, co prý poznali ze zákona božího. Byla to *Marta* stará žena, bydliwší na Poříčí bliž sw. Klimenta (w domě jakéhos Madirka), která byla rowněž z tak zwané malé stránky, od Kalence podruhé křtěná, od něhož přijímala též swátost ze dřewěného kalicha čili korbele. Když se řeč o ní dostala k purkmistru a konšelům, dali ji wzíti do wězení a postawiti před administratora a konsistoř k nápravě. Marta se směle znala k učení Kalencowu, a nedala se ničím od něho odwrátiti. Darmo jí administrator Cahera při wýslechu hrozil upálením; ona hned se prohlásila, že jest hotowa wše podstaupiti; wíru swau, zwláště o přítomnosti těla Kristowa we swátosti, zastáwala dle naučení swého z písem swatých, a o kněžích s opowržením mluwila. Následkem toho odwedena jest zase do wězení a trápena w něm bez mála rok; což wšak jí nijak nepohnulo. Tu konečně prohlásili ji za kacířku, a purkmistr i konšelé odsaudili ji k smrti upálením. Dne 4 Prosince roku 1527 katem swázaná wedena jest ze šatlawy tauž cestau jako prwé Mikuláš a Klára na smrt. Jako oni prokázala neohroženost podiwu hodnau až do konce. U muk božích na Templi i na poprawišti za branau Horskau wyzwána bywši k modlení, klekla od obrazu odwrácena, a modlila se swým spůsobem; když biřic wyhlašowal, že na smrt odsauzena jest pro newěru, odpírala tomu přede wším lidem, hájíc swé náboženstwí, a w tom setrwala do smrti. Na hranici hořící kat wložil také powěstný dřewěný korbel Kalencůw, tak že s Martau spolu spálen jest.

1528 K žádostem stawů českých wznešených naň ze sněmu o sw. Alžbětě král Ferdinand odpowěděl z Budína, kdež se tehdáž nacházel, dne 21 Ledna roku 1528 prostředkem kommissařů osmi, kteří se měli účastniti sjezdu zřízenců stawowských *k naprawowání práwa*, jakž položen byl na 4 Unora. Zřízenců těchto bylo dle nařízení o tom učiněného za krále Ludwíka (r. 1523) 14 z každého stawu, tedy 42 osob. Kommissary pak králowskými byli čtyři stawu panského, čtyry z rytířského;

z pánů totiž Zdeněk Lew nejwyšší purkrabí, Adam z Hradce 1528
nejwyšší kancléř, Jan z Wartenberka a Šebestian z Weitmile, raddowé komory králowské; z rytířů Radslaw Beřkowský nejwyšší písař, Wilém z Wřesowic podkomoří, Jindřich Hložek z Žampacha radda komory králowské a Pawel Choltický z Újezdce. Ti se měli se zřízenci stawowskými jak we poradách o naprawowání práw tak také w prohlédání privilegií zemských od stawu zamýšleném spolu účastniti; přitom pak po nich král wzkazowal swé rozhodnutí o žádostech zmíněných. Částečně, pokud to na ten čas bylo možná, žádostem těmto wyhowěl, proti některým wšak rozhodně ohražowal práwa swá králowská; některé pak odložil až do sweho příjezdu. K tomu bylo přidáno wzkázání, aby „žádný staw, stawowé neb osoby *sjezdů* sobě nepokládali“ bez jeho zwláštního swolení. Byl to nepochybně práwě tento sjezd k naprawowání práwa, který k tomu zawdal příčinu. Ač král k němu poslal, musilo mu býti proti mysli, že jej stawowé položili bez tázání jeho, i hájil proti tomu swé práwo králowské pro budaucí případy.

Toho času w Uhřích ještě přes zimu pokaušel se Zápolský w krajinách za Tisau o sebrání staupenců swých k dalšímu odporu proti Ferdinandowi; ale konečně darmo. Již w měsíci Unoru roku 1528 byl obnowenými útoky wojska králowa přinucen opustiti i nejwýchodnější končiny uherské w hořejších částech země a ustaupiti do Polska, kdež se mu od krále Sigmunda dostalo bezpečného útočiště. W těch okolnostech kral Ferdinand owládl skoro celé Uhry, ač we stawu wěcí welmi nejistem; neb jak byl předwídal, již docházely ho zpráwy o wyjednáwání Zápolského s Turky, jimž podáwal se w záwislost, aby od nich pomoc obdržel k obnowení boje. Maje před sebau potřebu připrawowati se na nebezpečenstwí wětší než posud a sbírati k tomu síly ze wšech zemí swých, odjel dne 6 Unora z Budína nejprw do Wídně: odtamtud konečně dne 6 Dubna se nawrátil do Prahy.

Bylo to we středu před welkonocí čili we středu sazometnau. Nazejtří, w zelený čtwrtek král wykonal obřad mytí noh, který byl jeho i bratra jeho císaře Karla obyčejem ne-

1528 pochybně ze Španěl přijatým, w Čechách dotud od králů newídaným, pročež spůsobil zwláštní obdiwení. Bylo totiž třináct chudých lidí přiwedeno na hrad do zeleného pokoje tak zwaného, a posazeni jsau za stůl dlauhý krytý, na němž byly ubrusy, talíře a konwice dřewěné pro každého obzwlášť připrawené. Páni znamenití čeští a rakauští přinášeli krmě nákladně připrawene, kterých bylo třináct, na mískách dřewěných, jedné pro každau osobu, a král podáwal jich každému obzwlášť a wíno do konwic jim naléwal. Po obědě čteno jest ewangelium sw. Jana o poslední wečeři páně a o umýwání noh apoštolům: dle čehož král opásaw se prostěradlem a daw přinésti měděnici s wodau, přiklekl k jednomu každému z chudých w pořádku po sobě: biskup Tridentský měděnici držel a král z ní každému umyl prawau nohu, wytřel čistau rauškau a políbil. Po wykonání toho zawěsil každému z chudých malý měšeček na šíji, w němž byl groš zlatý Rýnský. Každému také z nich doneseno jest, co nedojedl, i s mískami a konwicemi na neckách do příbytku jeho a k tomu každému několik loket sukna dobrého na sukni a kmentu na košili.

O zmíněném sjezdu k naprawowání práw, který měl býti držán dne 4 Unora, nezachowala se nám žádná zpráwa, a lze jest i pochybowati, zdali skutečně se sešel; z pozdějšího běhu wěcí wyswítá toliko, že se w úkolech jeho nepokročilo. Naproti tomu byl od krále ještě před jeho příjezdem, nejspíš dopisem z Wídně, položen sněm na hradě Pražském již ke čtwrtku po weliké noci (16 Dubna). Zpráwy, které král měl z Uher, wzbuzowaly wždy wíce obáwání nowého útoku Turků; wědělof se již o smlauwě, která po poslu Jana Zápolského do Konstantinopole, šlechtici polském Jeronymowi Laském, zawřena byla mezi ním a sultanem 29 Unora toho roku, kterau sultan slíbil protiwníku Ferdinandowu přitáhnauti ku pomoci, a za to se Zápolský zawázal jemu k ročnímu platu na ten čas pod názwem daru dobrowolného Zápolský sám, ubytowán w Tarnowě w Polsku, sbíral nowé wojsko ke wpádu do Uher, najímaje krom swých, kteří při něm zůstali, žoldneře německé ze Slezska i také české.

W hořejších Uhřích zůstáwal w moci jeho Trenčín dobře osa- 1528
zený, odkudž žoldnéři jeho směle škodili w okolních krajinách.

Z té příčiny král Ferdinand od stawu českých přede wším zase hledal pomoci proti Turkům. Mimo žádost o postawení určitého počtu jízdných a pěších do pole jako předešle wznášel na stawy nyní předce také náwrh o swolení posudného z piwa a cla z některeho zboží při wýwozu ze země k napomožení swým důchodům. Stawowé nejewili k tomu mnoho ochotnosti. Po wícedenním jednání o těch žádostech we každém stawu obzwlášť staw panský podáwal swolení swého k postawení 200 jízdných a 2000 pěších do pole na šest měsíců a k wybírání cla z některých wěcí na tři léta, wšak pod wýminkau, jestliže druzí dwa stawowé swolí k témuž. Ale staw rytířský swolowal jen ke clu a mimo to k posudnemu z piwa, což obojí práwě tomuto stawu ukládalo nejmenší břímě; poslowé stawu městského dokonce nechtěli na ten čas k ničemu swoliti, pokud by to newznesli na obce. wymlauwajíce se, že neměli od nich moci: což nebylo w pořádku, zwláště poněwadž král žádosti swé hned w rozepsání sněmu byl ohlásil. Král odpowěděl k tomu dne 29 Dubna, dáwaje stawům na uwáženau newhodnost takowého jednání, se wzhledem k pilné potřebě a s poukázáním na příklad stawů morawských, kteří při skrownější možnosti swe wíce byli swolili.[10]) Následowalo další jednání, o kterém nemáme širších zpráw, než toliko že konečně stawowé powolili králi 600 jízdných a 6000 pěších na šest měsíců; od žádostí wšak w příčině cla a posudného král musil upustiti. Zasedání sněmu se přitom welice protáhlo, poněwadž wedle toho jednalo se také o jiné wěci, ty hlawně, které na předešlém sněmě nebyly došly konce. Náleželo k tomu jmenowitě také stwrzení privilegií zemských, na které král byl wydal sice list předběžně poslům we Widni roku 1526, ale měl jej opět stawům samým wydati po korunowání. Později byla se přitom naskytla jakasi pochybnost z toho, že předešle stwrzení privilegií bylo se stalo králem

[10]) Koncept odpowědi této králowské nachází se w archivu dworském we Widni

1528 Wladislawem roku 1509 we jménu syna jeho Ludwíka, který ještě neměl let, s wyminěním, aby král Ludwík swým časem sam stwrzením opětowal; což se wšak za jeho panowání nestalo. Nyní konečně stalo se nějaké dohodnutí, následkem kterého král Ferdinand potwrzení privilegií wydal dne 4 Kwětna na ten spůsob, že při odwolání se na krále předešlé, od nichž jaká privilegia byla, jméno krále Ludwíka jest mlčením pominuto.

Mezi trwáním sněmu wyžádali si stawowé pod obojí na králi powolení ke sjezdu strany swé o wěcech náboženských, který zahájen panem Wojtěchem z Pernšteina w kolleji Karlowě dne 3 Kwětna. Hlawní příčinau k tomu byla žádost duchowenstwa o obnowení konsistoře, poněwadž neméně než pět farářů Pražských, kteří byli členy, wystaupilo následkem přeložení na jiná místa a bylo tudy potřeba jinými je nahraditi. K wlastnímu jednání zwolili stawowé wýbor po 12 osobách z každého ze tří stawů. Tito wšak po wyřízení jiných wěcí zůstawili doplnění konsistoře, tak jak se již prwé někdy stáwalo, Pražanům, totiž konšelům spojeného wětšího města. Wykonáno jest to od nich dne 22 Kwětna w opětné schůzi w kolleji Karlowě. Administratorem zůstal jak dosud mistr Hawel Cahera.

Mezi tím časem přijela teprw dne 10 Kwětna také králowna Anna za manželem swým do Prahy. Král jel jí naproti městem až ku klášteru slowanskému; přijelať nepochybně branau přes Wyšehrad; a doprowodil ji na hrad. Tam po dwau měsících porodila mu prwní dceru (7 Čerwence), jíž dáno na křtu jméno *Anna*. Křtil ji Bernart biskup Tridentský meškající skoro stále při dwoře králowě (12 Čerwence).

Wše za sněmu dlauho se protahujícího, wšak nejspíše již po swolení pomoci proti Turkům, král Ferdinand zatím ujal se znowa wěci wypowěděných měšťanů Pražských, tentokrát již s wětším než prwé důrazem. Když posawadní pokusy o přátelské smluwení stran newedly k cíli, odkázal je král na cestu saudní listem obselacím wydaným dne 9 Čerwna, tak aby obě strany stály před ním a jeho raddau dne 26 téhož měsíce. Wypowědění měšťané hotowili se k tomu pohnáním četných měšťanů Pražských k rozličnému swědectwí, jmenowitě těch, kteří se

podplacením zachránili od wypowědění, aby powěděli, komu co 1528
za to dali, též obesláním cele raddy městské, aby položili knihy
swé i zápisy, jakož i listy krále Ludwika jich záležitosti se
týkající. Přes wšecko wzpírání musili tak učiniti. Swědkowe
wolaní do kanceláře králowske jedni pod přísahau wyznáwali
dle prawdy, jiní mnozí zpěčowali se ze strachu, zwláště pokud
se týkalo řečí w raddě, poněwadž wykládalo se jim to od konšelů za porušení úředního tajemstwí. Když při stání před králem
určeného dne 26 Července wypowědění činili odpor proti tomu,
dáno jest jim za práwo, že měli swědkowe wypowídati také
o tom, co se w raddách dálo, a král za tau příčinau odročil
stání na týden do dne 3 Čerwence, aby se to wykonalo. Niemeně
naskytly se i při druhém stání těžkosti welike, tak že se král
tím pohnul ke zdwižení půhonu na ten čas a ku pokusu ještě
jednau o dojití konce smluwau mezi stranama.

K tomu cíli wšak král tentokrát, chtěje ukázati moc swau,
wzkázal Janowi *Hlawsowi* a mistru Wácslawowi Danielowi jakožto dwěma z předních mezi wypowěděnými, aby se osobně
odebrali do Prahy do domů swých a s Pražany wyjednáwali.
Dal jim k tomu dne 9 Čerwence bezpečenstwí čili gleit do dne
sw. Wawřince (10 Srp.), o čemž oznámiti dal konšelům a zwláště
Paškowi, Zigowi, Janowi Karbanowi a jiným přednějším s rozkazem, aby pečowali o jich bezpečnost. Pašek činil proti tomu
námítku, zastíraje se obcí, žeby pro obecnau nenáwist proti
wypowěděným, kdyby do města wešli, mohlo přijíti k nejakému
krweprolití. Král wšak přísně odpowěděl, kdyby se chtěl kdo
protiwiti jeho rozkazu, aby mu jej dali znamenaného, a přihodí-li se co zlého Hlawsowi neb mistru Wácslawowi, že k hrdlům
jejich, Paška a druhých wýše jmenowaných, bude o to hleděti.
Přitom napomínal ku přátelskému s nimi smlauwání; nedojde-li
k srownání, že pak sprawedliwě bude sauditi a trestati bude
toho, kým by co sešlo. Poté Hlawsa a mistr Wácslaw odebrali
se s hradu do města, a wýstrahy Paškowy ukázaly se býti nedůwodnými. Jsaut wšude přiwětiwě witáni, a w lidu skoro
wšechněm příchod jejich spůsobil radostné pohnutí. Neodepřeli
také konšelé promluwení s nimi na radnici co s plnomocníky

1528 wšech wypowěděných. Žádosti, které přednesli, byly, aby předně naprawili jim ublížení na cti, že je z města wypowěděli a hanliwě o nich po zemi rozpisowali, zadruhé aby je bez překážky připustili k jich statkům, za třetí aby jim učinili náhradu škody, které wypowěděním utrpěli na statcích a žiwnostech swých. Konšelé žádosti tyto wyslechli, ale dali odpowěd, která se rownala zamítnutí jich asi celkem.

Poněwadž nebyla ještě došla lhůta do sw. Wawřince, král zwěděw o tomto nezdaru, mínil nicméně ještě jednau sám strany slyšeti, a ještě zase chopil se nowého prostředku k dojití smíru. Uložil čtyřem z nejpřednějších mužů w zemi, panu Wojtěchowi z Pernšteina, Zdeňkowi Lwowi, Adamowi z Hradce a Janowi z Wartenberka zase ještě napřed promluwiti s oběma stranama, než by měly státi před ním. Páni tito ustanowili k tomu třetí den po sw. Wawřinci (12 Srp.). Dříwe než ten den přišel, kněží Pražští w neděli dne 9 Srpna zřídili zwláštní processí, která wyšla z Týna, se zpíwáním o kacířích k díků wzdání za zbawení od nich, a na kázání napomínali lidi, aby stálí byli u wíře a w záwazcích proti wypowěděným. Administrator Cahera dle spůsobu swého wíc baufil než který jiný. Připomínalť lidem předešlé císaře a krále, kterak prý Pražané připrawowali je sobě k wůli, kdy chtěli; žádného člowěka aby se nebáli; když budau wšichni za jedno, že jim žádný nebude moci nic zlého učiniti, ani nynější král tento. Kázáním takowým nedála se žádná překážka od konšelů. Primas Pašek býwal při nich, a řečem takowým prý do rukáwu se usmíwal.[11]) Nehledíce k tomu, páni čtyři w ustanowený den přimlauwali předně Pražanům samým o sobě. Představowali jim, kterak by král tomu byl wděčen, kdyby mu w této wěci ušetřili dalšího zaneprázdnění, dadauce se přátelsky smluwiti. Pakli by mocně chtěli přestati na králi co umluwci, žeby hleděl opa-

[11]) O processí onom a kázání zmiňuje se psaní poslů Kutnohorských ze sněmu tehdejšího, wytištěné w Sněmích českých I 279. K tomu pak připadá, co wyprawuje Bartoš písař na str. 318 a nejmenowaný jeho doplňowatel we wydání Rezkowě w Pojednáních králowské české společnosti nauk r. 1881 na str. 40.

třiti jednu i druhau stranu bez ujmy na cti a bezpečnosti, tak 1528
aby se jedni s druhými dobře snášeti mohli, nemstíce se. Dáwali jim také na uwáženau, že králi záleží na zachowání wážnosti předchůdce swého krále Ludwíka se wzhledem k listům jeho w té při wydaným, které dotud neměly žádneho účinku. Wšecko takowé mluwení k srdcím zůstalo wšak při Paškowi a druhých tehdejších konšelích marné. Pašek wždy stál na tom, že mají Pražané již konečný rozsudek we při s wypowěděnými od krále Ludwíka, a žeby jim slušné nebylo, proti tomu rozsudku králowskému na něco jiného přistaupiti, jmenowitě tedy, aby se wypowěděni do města wrátiti měli. Jen když by toho se nežádalo, prawili, žeby se králi důwěřiti a na wýrok jeho se podati mohli. Wypadalo to, jako by oni a ne král wážnost listů krále Ludwíka hájiti mínili. Když čtyři páni tyto jejich řeči oznámili wypowěděným, k nim zase bez přítomnosti druhé strany promlauwajíce, tito owšem naopak prawili, že smlauwati se s Pražany jinak, než aby se k statkům swým nawrátiti směli, jim nikterak možné není, wšak na krále že we wšem, jak o statek, tak o čest i o hrdla swá že se s celau důwěrau podáwají.

Když tím smlauwání bylo zmařeno, přišlo opět na práwní cestu, a došlo zase na půhony k wydáwání swědectwí od osob, na kterých toho wypowěděni žádali. Konšelé z náwodu Paškowa jim to zakazowali, následkem čehož zadali supplikací ku králi, aby toho sproštěni byli, protože by tím swědectwí sami proti sobě wydáwati měli jakožto w jednom spolku a swazku s obcí, které se to týkalo, stojíce. Král žádost takowau zamítl, a uložil nejwyššímu kancléři Adamowi z Hradce, aby pohnaným w jeho jméně rozkázal swědectwí wydati. Tu se dostawili w kanceláři králowské dne 20 Srpna w počtu asi třidceti osob, ale Pašek s nimi na spůsob práwního zástupce. We jménu jich ohlásil písařům, kteří měli swědectwí přijmauti, že se k rozkazu králowskému dostawili, ale swědčiti že nemohau; že supplikací od nich podaná nebyla w raddě králowé dostatečne rozwážena, pročež že jiné podati míní a s králem samým o to mluwiti. Král wšak od swé wůle neupustil, a musili konečně swědčiti.

1528 Toho času nacházeli se w Praze we wazbě dwa mužští z kacířstwí obžalowaní, rodem Němci, Jiří flašnéř a Wácslaw pasíř. Onen bytem w domě Lupowském (č. 495) w železné ulici proti kolleji Karlowě byl nowokřtěnec zamítající wšecky swátosti a mnohé nejpodstatnější články wíry, znaje se k Lutherowi co k objewiteli písma swatého, wšak wytýkaje na něm, že sám od písma se we mnohém odchýlil; druhý, Wácslaw pasíř cizozemec přistěhowalý, byl ctitelem Luthera, jejž jak prawil asi čtyřidcetkrát byl slyšel kázati. Postaweni w konsistoři, byli wyslýcháni nejwíce mnichy německy umějícími a uznáni od nich za kacíře; potom slyšeli je také konšelé na radnici. Oba wedli řeči rauhawé proti panně Marii a jiným swatým i proti rozličným obřadům kostelním. Wácslaw pasíř lál také králi, nazýwaje jej lotrem a opilcem, a že nelze mu dobrým býti, pokud se přídrží biskupu a kněží.[12]) Paškowi widělo se to býti whod w tu chwíli. Znaje horliwost krále u wíře, mínil se mu zawděčiti a nakloniti jej sobě k powolnosti opětným prokázáním přísnosti swé proti kacířům. Z uzawření konšelů wězňowé oba odsauzeni jsau k upálení, a wykonána poprawa dne 28 Srpna, s ukrutností ještě wětší než we předešlých dwau případech, pozwolným totiž pálením jich nejprwé od nohau a dále teprw po ostatním těle, naposledy do oblíčeje, wždy ještě při wědomí obau, kteřížto wšecko to snášeli s odhodlaností k wíře nepodobnau a při wší zaujatosti w lidu spůsobili pohnutí útrpné až k slzam mnohých.

Mistr Jan Pašek mýlil se w powaze krále Ferdinanda. Nebylť nikoli milowníkem pronásledowání pro wíru, než jen milowníkem řádu w náboženstwí, nedopauštěje rušení jeho, pokud shledáwal w něm nebezpečenstwí pro zachowání pokoje a řádu we spráwě státní. Se zřením k tomu shledáwal mnohem wětší wadu we spůsobu, kterým Pašek pod přikrytím hájení náboženstwí prowozowal násilné panstwí swé w Praze pronásledowáním osobních protiwníků a wzdorowáním moci krá-

[12]) O wyslechu jich nachází se zpráwa podrobná w dworském archivu Wídenském.

lowské. Mínil konečně násilnictwí toto podwrátiti chopením 1528
se důrazných prostředků. W Praze byla welká moc sestředěna w jedněch rukau následkem spojení Starého a Nowého města w jednu obec. Král uzawřel tuto jednotu zrušiti, w čemž newadilo mu žádné práwo, poněwadž, jak na swém místě powěděno, král Ludwík jednotu měst proti někdejšímu zákazu krále Wladislawa zřízenau byl potwrdil jen do wůle swé.

Od zřízení jednoty slawil se každého roku den, we který se bylo stalo, totiž 30 Srpna, slawnau processí po městech Pražských. Wykonana jest i toho roku, druhý den po upálení Jiřího Hlašněře a Wáeslawa pasíře. Jen o málo dní později, dne 8 Září, král oznámil konšelům, že obnowiti míní raddu, jejíž čas úřadowání byl došel již dne 3 Čerwna, wšak we každém městě obzwlášť, i mělo se to státi hned nazejtří. Paškowi a příwržencům jeho bylo to překwapením ohromujícím. Spůsobením jeho zejtřejšího dne (9 Září) ráno wyprawen jest welký počet starších obecních, starších cechů i jiných sausedů z obojího města ku králi na hrad s předkládáním žádosti, aby je při jednotě měst zachowal, twrdíce, že wšecka obec jest s nimi jedné mysli a od jednoty ustaupiti nemíní. Saukromí po jakéms důwěrníku swém wznesl Pašek na krále i wýstrahu před nějakým krweprolitím, které by se mohlo strhnauti. Král znaje dobře, že bylo jinak, nedal se tím oblomiti. Dáno wyslaným za odpowěď, že tak jest wůle králowa, aby byla zase jako předtím dwojí radda a dwojí práwo; že jim wěří, že se dle toho zachowají, jak se na wěrné poddané sluší. Kázal jim čísti někdejší nařízení krále Wladislawa, kterým o jednotu státi bylo zapowěděno, i přidal k tomu, že kdoby proti tomu jednal, má trestán býti na statku i na hrdle. S tím je propustil, napomínaje, aby pospíšili z hradu do města, neb že již hned míní jeti a raddu w jednom i we druhém městě obnowiti. Takť hned potom wyjel jak obyčejně we slawném průwodu četného panstwa, a předně na radnici Staroměstské, učiniw řeč k obci, we které prohlásil wšecky předešlé zápisy neb jednoty mezi měšťany tak jako prwé mezi wyššími dwěma stawy za zrušené, poněwadž by jich pod jeho ochrannau rukau nade wšemi drže-

1528 nau žádnému wíce potřeba nebylo, dosadil nowé konšely jen pro toto město. Byli wšeho wšudy tři z konšelů předešlých, kteří zůstali w úřadě. Pašek, tolikaletý primas, jest pominut a s ním také nejhlawnější jeho pomocníci, za kteréž se pokládali Ziga Waníčkowic, Jan Karban konwář a Tomáš Zachlubil kowář. Primasem stal se *Jakub Fikar z Wratu*, erbowní strýc Paškůw,[13]) s ním wšak patrně nesrozuměný, který odtud po mnohá léta zůstáwal w auřadě tom a požíwal welké přízně u krále. Byl předtím od roku 1517 písařem radním, a náležel mu od téhož roku dům řečený u kos (č. 578) na trhu Swatohawelském (nyní na Owocném trhu), odkudž častěji nazýwán byl Jakubem od kos.

Na Nowém městě nebyl radní dům k tomu dni na žádnau slawnost přijetí krále připrawen, ano ani hned otewřen. Král sám teprw dal ze swého králowského bytu na hradě Pražském doprawiti čalauny, opony a jiné nářadí k obyčejnému wyozdobení síně, we které měl zasednauti ke jmenowání konšelů a k přijetí od nich přísah. K otewření síně nebyly hned klíče při ruce, až je přinesl trubač neboli jiný jakýs sluha. Ale před domem sběhlo se množstwí lidu dychtiwého wěděti, co se bude díti, a radostně pohnutého. Násilnictwí Paškowo, pod kterým obywatelstwo města bylo welice ustrašeno, ježto se welmi mnohým bylo báti, aby se jim pod jakaukoli záminkau, udáním ze saukromého záští neb jiným spůsobem nestalo podobně jako jiným, kteří se byli z města musili wystěhowati nebo podplácením mocných osob toho se zbawiti, bylo mno-

[13]) Jakub Fikar byl přijat za strýce k erbu od kněze Jana z Wratu roku 1527, o čemž swědčí majestát krále Ferdinanda daný dne 2 Čerwna onoho roku, nacházející se w opise w archivě místodržitelském III pag. 33. Byl to nepochybně kněz Jan z Wratu, opat slowanský, o kterém se nachází jediná jiná zmínka w knize Staroměstské roku 1528 folio 259, kdež Petr Čech pasíř kupuje dům w ulici Růžené od „Kateřiny někdy kuchařky kněze Jana z Wratu opata slowanského". Lze sauditi, že byl z příbuzenstwa Paškowa, o kterém nám wšak nic není známo. Nepodobá se, že by to byl býwal jeho syn, o kterém jest také jen jediná zmínka (Bartoše písaře na str. 319), dle které před otcem byl zemřel.

hým jednotu měst učinilo lhostejnau nebo i protimyslnau; na Nowém městě pak krom toho z jednoty měst dostawowaly se časem některé následky škodliwé žiwnostem tamějším, když totiž trhy se táhly wíce než předtím do Starého města a we společných cešich Staroměstští wíce wládli; také pak stěžowalo se na zanedbání Nowého města, pokud se týkalo prospěchů z důchodů obecních, i na nedostatky w docházení sprawedliwosti na radnici Staroměstské. Z toho wšeho doufalo se wybawení obnowením předešlé samosprávy: i jest proto král, když se ze Starého města ubíral k radnici Nowoměstské, hned na ulici wítán průwodem s praporci, který jemu wyšel wstříc se zpěwem. W radním domě we jménu obce oslowil krále starý wážený saused a býwalý konšel Mikuláš pernikář,[14]) který byl časem swým o zřízení jednoty se zasazowal proti straně jí protiwné, děkuje, že ráčil obec tuto nawštíwiti a zřetel obrátil k jejím wýsadám a swobodám. Když pak král potom jmenowal konšely a přísahy od nich přijímal, počala wšechna shromážděná obec, asi prý 3000 lidí, zpíwati Te Deum laudamus. Potom opět děkowali králi, že je zbawil welkých těžkostí, připomínajíce nesprawedliwé wypowídání a pronásledowání. Řezník nějaký, jménem Čuba, byl k tomu řečníkem. Nowě sazení konšelé prosili pak krále o jeho ochranu proti posawadním násilníkům, oswědčujíce se, že nikým jiným než králem a pánem swým nemíní se sprawowati: což když slíbil, počali přítomní wšichni w nadšení zpíwati: Weselý jest nám den nastal, w němž císař Karel z mrtwých wstal. Z konšelu, 1528

[14]) Mám za to, že to byl Mikuláš pernikář, o němž častá zmínka učiněna jest w díle tomto we swazku IX na str. 222—450 w létech 1505—1518. We zpráwě, které o tom podáwají poslowé Kutnohoršti (w Sněmích českých I. 279), neuwodí se jeho jméno; prawí se jen, že „tu řeč činil na ten rozum pernikář od obce“; ale zrowna z toho se musí sauditi, že to byla osoba obecně dobře známá, když ani nebylo potřeba uwésti jméno. Také mezi konšely Nowoměstskými, které král toho dne jmenowal, nacházel se jeden pernikář jménem Jan; ale ten co nastáwající konšel sotwa by byl mluwil od obce. Mikuláš pernikář námi miněný byl konšelem teprw zase roku 1529 a potom po wíce let, roku 1532 také primasem

1528 kteří posledně zasedali w raddě spojeného města, král jen čtyry zwolil do nowé raddy Nowého města, z nichž prwním čili primasem jmenowán Mikuláš Cacerda, muž starý a w radách zkušený. Bylť ponejprw konšelem na Nowém městě roku 1509 a od toho času stále, jak před zřízením jednoty, tak potom w raddě společné. Poněwadž byl tu chwíli nemocen, ustanowil mu král za náměstka Jakuba Strnada z Tryskowic, rowněž zkušeneho, až do jeho uzdrawení.

Mezitím pořád ještě se pokračowalo w jednání na sněmě započatém téměř pět měsíců předtím, až konečně zawřen jest při sklonku měsíce Září. Ač mnohé wěci, o které se král byl zasazowal již na sněmě předešlém, zůstaly i nyní na odkladě, předce aspoň w některých dosáhl prospěchu: tak zejména co se týkalo wýhradného práwa králowa k ražení mince, smluwau s pány Šliky od sněmu schwálenau o stříbrné doly Jáchymowské. We snahách jeho o bezpečnost w zemi a o snadnější docházení práwa před saudy dosažen jest značný pokrok zákonným uprawením spráwy zemské za nepřítomnosti králowy w zemi. Rozšířena jest totiž působnost *heitmanů zemských*, které král zůstawowal co swé náměstky, tak že mnohé wěci, které za přítomnosti králowy příslušely k saudu komornímu, poručeny jsau heitmanům zemským k rozsauzení tím způsobem, že přidána jest k nim zwláštní radda čili saud heitmanský, skládající se z šesti osob stawu panského a rytířského; též pak určitěji než doposud uwedeni jsau heitmanowé krajští w podřízenost k heitmanům zemským, zwláště pokud bylo potřeba k pilnějšímu stihání odpowědníku a jiných škůdců zemských. K naprawowání práwa a ku přehlédnutí privilegií zemských, které s tím sauwiselo, uloženo jest znowu osobám k tomu určeným ze wšech tří stawů, aby se sjeli wšichni na hradě Pražském we středu po sw. Martině (18 Listopadu) a aby tu práci dle wší možnosti hleděli wykonati do příštích suchých dní postních.

Mezi sněmem byl přijel Ludwík falckrabí Rýnský do Prahy k přijetí lén, které držel od koruny české, a wykonal dne 11 Srpna obyčejnau přísahu manskau králi Ferdinandowi na paláci hradu Pražského, nepochybně týmž způsobem, jak byl učinil

roku 1509 za krále Wladislawa. Nezachowala se o tom žádná obšírnější zpráwa. 1528

Po celý čas, co přebýwal král w Praze, přicházely zatím wždy zlé zpráwy z Uher o tamějším stawu wěcí. Již w měsíci Dubnu byl Jeronym Laski ze swého poselstwí do Konstantinopole přitáhl s tureckým wojskem pomocným w počtu asi 10.000 mužů do Walachie, a wpadl odtamtud laupežně do jižních Uher w krajině za Tisau, následkem čehož obywatelstwo těch krajin we strachu hromadně utíkalo dále od hranic. Za nedlauho potom přišla z Budína zpráwa, že sultan sám toho roku nepřitáhne s celau mocí, ale sedm bašat při pomezí s wojskem asi 60.000 mužů že wpadne do dolejších krajin Uher, do Charwát i do Krajiny a Korutan. W hořejších Uhřích byl konečně w měsíci Čerwnu dobyt Trenčín proti posádce wložené Janem Zápolským, ale stalo se to wojskem, které předtím bylo Zápolského wytisklo ze země we wýchodních končinách a odtamtud přitáhlo. Když nyní na wýchodě wojska nebylo, počali se směle zase spikati staupenci Zápolského w krajinách za Tisau; šlechta pak dotud Ferdinanda se přídržící nic proti tomu nečinila, nýbrž w obwyklé zmalátnělosti swé naříkala na krále, že jest opuštěna, přičítajíc wšecko zlé wzdálení jeho ze země. Musilť owšem hleděti zase býti blíž místa hrozících nebezpečenstwí, i odjel tedy z Prahy předně do Wídně ještě před koncem měsíce Září. Heitmany zemské na čas swé nepřítomnosti ustanowil tentokrát dwa, Hanuše Pluha z Rabšteina, heitmana německých lén koruny české, stawu panskeho a Jaroslawa z Wřesowic na Brozanech stawu rytířskeho, k nimž hned také přidána jest radda heitmanská dle zmíněného usnesení sněmowního.

Zrušení jednoty Starého a Nowého měst Pražských, které byl král prowedl, mělo dle úmyslu jeho slaužiti k usnadnění smíru mezi dwěma obcemi a wypowěděnými sausedy, i uložil král w naději té ještě před odjezdem swým znowa čtyřem pánům prwé k tomu jmenowaným, aby se ještě jednau pokusili o smluwení stran. Páni k tomu cíli již dne 27 Září obeslali konšely obau měst spolu s některým počtem starších obecních na hrad Pražský ku promluwení. Smýšlení konšelu

1528 i také obywatelstwa, zwláště na Nowém městě bylo nyní mnohem powolnější než před zrušením jednoty měst; ale proto předce zůstawala strana smíření protiwná dosti silná, že se konšelé báli od ní odporu nebezpečného; pročež prohlásili se ku kommissařům králowským, žeby jim nelze bylo, aby sami co konečného jednali bez tázání obcí, i žádali proto, aby král ke shromáždění obcí za tau příčinau dal swolení swé. Ač není o tom zpráwy určité, předc bezpochyby král Ferdinand byl podobně, jak se o to někdy pokusil král Wladislaw, konšelům odňal práwo k swoláwání weliké obce leč se zwláštním swolením králowským, a nejspíš se to stalo práwě při minulém sazení konšelů w každém městě obzwlášť. Když by k jednání mělo přijíti, ukazowali konšelé také k tomu, žeby se nemohlo díti bez slyšení Paška, Zigy a některých jiných, kteří od wypowěděných zejména byli pohnáni. K žádosti kommissařů, aby dali gleit wypowěděným, aby mohli býti w Praze do skončení pře, wymlauwali se, žeby to mohlo býti nebezpečné i jim i wypowěděným, poněwadž by kněží někteří posawad w kostelích pobádali lid proti wšelikým smluwám a napomínali k setrwání w tom, co sobě wšichni proti wypowěděným slibowali a knihami sobě zapsali. Kdyby wšak král chtěl opět dáti gleit Hlawsowi a mistru Wácslawowi Danielowu, nenamítali nic proti tomu, nýbrž slibowali, tak jak prwé bylo, k tomu se zachowati.

Wýmluwami těmito utrpěla wěc welké prodlení. Kommissaři králowští dle přání konšelů psali králi do Wídně, aby swolání obcí dopustil, a Pražané následkem toho obdrželi od něho list dne 6 Prosince, kterým konšelům obau měst, Starého i Nowého, dáwal moc, aby směli obce swoláwati wůbec w potřebách pilných, které se nemohly bez obce sprawiti, jakož za příčinau schwálení počtů obecních, neb co se týkalo wybírání berně, i o jiné wěci důležité, „kteréž by na sobě žádných nebezpečností, bauřek a puntowání nenesly“. Nicméně bylo i potom ještě potřeba dalšího napomínání od krále i od čtyr kommissařů, než se stal nowý krok ku předu skutečným swo-
1529 láním obcí obau měst teprw dne 15 Února roku 1529, kdež podobně jako byl prwé král dal gleit Hlawsowi a mistru Wác-

slawowi, swoleno, aby čtyry osoby, dwě ze Starého a dwě z No- 1529
weho města, mohly bezpečně pobyti w Praze a jednati we jmenu
wšech jiných wypowěděných. Nebylo bez odporu mnohých zů-
řiwců w obci, který však wětšinau jest přemožen. Ze Starého
města jsau k tomu opět powoláni Jan *Hlawsa* a Wácslaw Da-
nielůw, z Nowého města *Mikuláš Šorf* a Blažek saukenník,
oba někdejší konšelé. Gleitu měli užíwati do sw. Wíta čili
15 Čerwna téhož roku.

Mezitím byli Pražané Starého a Noweho města spolu s ně- 1528
kterými jinými městy králowskými již při sklonku měsíce
Listopadu roku 1528 wyprawili posly ku králi do Wídně se
žádostmi dílem jich samých jednotliwých, dílem také wšechněch
měst se týkajícími. Zdwihala se jimi znowa pře o práwo wa-
ření piwa smluwau Swatowácslawskau na šest let odročená,
ale dotud ležící, pře s Horníky o jejich oswobození od berně
sněmem swolené, stížnost na jakausi změnu we znění přísahy
konšelů, ukládané podkomořím při obnowowání radd; upomínalo
se o stwrzení privilegií wšech jednotliwých měst králowských
a o jiné některé wěci. Bylo to w čas králi welice nepříležitý.
Nalehalyť naň wětší než dotud starosti z příčiny nebezpečenstwí
od Turku. W uherském Zátisí zmohla se strana odbojná tau
měrau, že se již před koncem roku 1528 Jan Zápolský s wojskem
swým sebraným w Polsku bez překážky směl odebrati do těch
krajin a přes zimu usaditi se w Lipě, kdež očekáwal wtrhnutí
sultana s celau mocí jeho do Uher, aby se k němu připojil.
Od sultana pak samého poselstwo, které král byl wyprawil do
Konstantinopole k wyjednáwání, přineslo mu oznámení přímé,
že míní naň udeřiti s celau mocí swau we chwíli nejkratší. Ná-
sledkem toho musil záhy konati příprawy wálečné a wyžadowati
k tomu pomoci od sněmů wšechněch zemí swých, jakož i uchá-
zeti se o cizí pomoci, od říše německé totiž a od bratra swého
císaře Karla V. Již dne 12 Prosince byl proto odjel z Wídně
do *Hradce štyrského*, potom do *Celowce* w Korutanech za pří-
činau sněmů obau těchto zemí. Poslowé měst nepochybně musili
s ním konati tyto cesty, tak že w Hradci štyrskem teprwe mohli
jemu swé žádosti přednésti, teprw pak w Korutanech we městě

1528 *sw. Wíti* (St. Veit) dostala se jim odpowěd dne 28 Prosince. Skoro wšecky předměty žádostí byly takowé, že pro nedostatek dokladů a nemožnost slyšení jiných stran nebylo králi možné w cizině učiniti platné rozhodnutí: musilť skoro wšecko odkázati na čas, až by přijel do země. Jediné co se týkalo Horníků, odmítl žádost druhých měst proti nim, poněwadž byla pře již prwe rozhodnuta.

1529 Po wyřízení tomto král zajel dále do *Insbruka,* aby podobně jako we druhých zemích také se sněmem tyrolským jednal o pomoc proti Turkům. Odtamtud dne 8 Unora r. 1529 wyprawil nejwyššího kancléře pana Adama z Hradce a jednoho z německých radd swých Wácslawa Hofkirchera (8 Unora) co posly k stawům českým za shromáždění jejich obyčejného w čas saudu o suchých dnech postních. Nebylo to s žádostí o nowau berni wojenskau, než toliko o přispíšení s berní předešlého roku swolenau. Poněwadž totiž roku minulého ke skutečnému welkému útoku Turků na králowstwí uherské nepřišlo, bylo odwedení berně odloženo, a mělo se státi we dwau lhůtách, prwní polowice totiž o sw. Jiří roku 1529, druhé později. Nyní král, když potřeba naléhala, žádal na stawích, aby obě polowice odwedeny byly najednau, prwní totiž wybráním berně obyčejným spůsobem, druhá půjčkau, která by o druhé lhůtě byla splacena. Král ubezpečowal stawy, že berně a půjčky na žádnau jinau potřebu neobrátí než na tažení proti Turku, a dáwal jim na wůli, aby pro pojištění toho zwolili ze sebe osoby ke chowání těch peněz a wydáwání jich. Nicméně nedosáhl splnění přání swého. Na sjezdě stawů strhly se různice, w kterých strana králi oddaná zůstala w menšině. Zdá se, že přičinila k tomu rozepře posud trwající mezi stawem panským a rytířským, jednak starší o nošení klenotů korunních, jednak nowě wzniklá o dosazení tehdejších dwau heitmanů zemských, jednoho z pánů, druhého z rytířů, když totiž staw panský urážel se nad tím, že chtěl Jaroslaw z Wřesowic rytíř užíwati stejného názwu, totiž nejwyššího heitmana, jako pán Hanuš Pluh z Rabšteina. Bylo o to krátce předtím, ku konci měsíce Ledna, jednáno mezi oběma stawy prostředkem zwláštních kommissarů krá-

lowských, ale bez prospěchu. Těmi a snad jinými také třenicemi 1529
rozdwojeni, stawowé na sjezdě o suchých dnech postních usnesení o žádosti králowě odložili do sněmu obecního, který měl býti teprw o suchých dnech Swatodusních (19 Kw.).

Teprw po tomto sjezdu stawů Jan Hlawsa a druzí tři sausedé opatření bezpečenstwím přišli do Prahy, aby započali nowé wyjednáwání we jménu druhých wypowěděných, jak byla wůle králowa. Opět, jako předešle, dwa z nich požili plné bezpečnosti beze wšech překážek, a četní přátelé a známí s nimi laskawě obcowali. To bylo proti mysli kněžím z družstwa Caherowa, i chopili se prostředku proti tomu wyhlašowáním jakési klatby w Kwětnau neděli (21 Března) a w potomní dni, kdožby koli obcowali, jedli a pili s těmi čtyřmi, aby u weliký pátek nebyli připuštěni k swátosti oltářní. Neměla to wšak očekáwaného od nich účinku; ano prý obecný lid posmíwal se tomu, a zacházení s wypowěděnými ještě se i přimnožilo. Wyjednáwání s obcemi samými začalo se potom teprw dne 7 Dubna. Obě obce byly k tomu swolány, každá obzwlášť na radnici swé. Hlawsa a saudruzi jeho dostawili se předně na Starém městě. Tam wšak se obec dlauho nescházela dosti četně, a přičinila k tomu nepřítomnost Jana Paška a Zigy Waníčkowic, kteří se úmyslně byli wzdálili z Prahy, Pašek na Taušeň, pěkně uprawené wenkowské sídlo swé tři míle od Prahy, Ziga dokonce až do Klatow. Se srozuměním konšelů Staroměstských odebrali se tedy Hlawsa a druzí zatím na Nowé město, kdež se obec dříwe shromáždila, a učinili tam swé předložení. Přijato jest welmi laskawě, a obec bez mnohých rozpaků dala w moc konšelům o smíření jednati s projewením přání, aby se ho docílilo: a když potom Hlawsa a druzí tři zpátky se odebrali na Staré město, konšelé Nowoměstští tu chwili usnesli se a Staroměstským oznámili, že nemíní déle státi s nimi w onom zápise, který se byl stal dne 31 Října 1524, jímž se wšichni sausedé byli musili pod wypowěděním z města zawázati k zachowáwání artikulů ustanowených tehdáž proti nowotam u wíře a slibiti zajedno státi w rozepři s wypowěděnými. Poněwadž wšak obec

1529 Staroměstská ani potom nesešla se w počtu dostatečném, odloženo jest jednání do nowého shromáždění dne 12 Dubna.

K tomu dni wynasnažili se konšelé o četnější shromáždění, a také strana smíru protiwná přičinila se k tomu, aby byla četněji zastaupena. I Pašek a Ziga musili se poddati naléhání swých staupenců, že do obce přišli; owšem aby byli pomocni ke zkažení smíru. Paška stálo to i přemáhání, poněwadž stížen nemocí toho času nemohl choditi i musil se do schůze dáti donésti. We shromáždění bylo nejprwé čteno psaní tehdejších dwau heitmanů zemských a jiné pana Wojtěcha z Pernšteina jakožto jednoho ze čtyr kommissarů králowských, kterými napomínali k lásce a swornosti dle wůle králowy. Ačkoli Hlawsa a druzí tři plnomocníci wypowěděných hned při počátku schůze se dostawili a konšelé wznesli na obec, aby byli předpuštěni a slyšáni, Pašek mluwil proti tomu, žádaje, aby se napřed jiné wěci odbyly, o kterých toho dne mělo býti jednáno; i stalo se tak. Potom přiwedl řeč na *zápis z roku 1524* od Nowoměstských wypowěděný, a přimlauwal, aby při něm bylo setrwáno; neb žeby proti cti bylo z něho wykračowati. Namítalo se mu, že když Nowoměstští zápisu se odřekli, odwoláwajíce se na zrušení jednoty měst, nesnadno by bylo Staroměstským, aby samotni w něm zůstáwali. Tomu wšak on úsilně odporowal, a protiwil se slyšení Hlawsy a jeho saudruhů, nawrhuje, aby se prwé o zápis ten ještě jednalo s Nowoměstskými na společném sjezdě obau obcí w kolleji Karlowě; když pak proti tomu se mluwilo, žeby to bylo proti wůli králowě a mohlo to wzbuditi hněw jeho, Pašek nic na to nedbaje, jal se dokonce k tomu wésti, aby se s konšely Nowoměstskými jednalo o obnowení jednoty měst. Proti tomu zdwihly se wšak četné hlasy, ukazující tím wíce k zákazům králowým jednoty se týkajícím, a wkročili do toho konečně s důrazem konšelé, napomínajíce, aby se jednalo o wěci, pro které obec byla swolána a zanechalo se wšeho postranního; chce-li kdo o jednotu při králi jednati, aby jednal sám od sebe a ne od nich. K tomu Pašek utichl, a přišlo na pořad, aby slyšáni byli Hlawsa a jeho druhowé na připuštění k tomu čekající. Proti tomu ještě zase welmi zuřiwě mluwili rozhodní

staupenci Paškowi, z nichž jmény se uwodí jakýsi Pawel kolář 1529
a jiný Lancman; bylo prý jich asi sto přítomno: ale proti ostatním byl to počet předce příliš malý; wětšina nedala se od nich překřičeti. Mluwilo prý se: „Jestliže jsme my lepší nežli Bůh a ty osoby horší nežli čert, tehdy jich neslyšme. Ale wíme, že my lepší ani tak dobří nejsme jako Bůh a oni také horší čerta nejsau. I poněwadž jest Bůh čerta slyšel, proč bychom pak my jich slyšeti neměli?“ Takž tedy konečně předpuštěni jsau, a mluwil Hlawsa k obci we jménu druhých. Přiwedl ku paměti, tak jak byl nepochybně prwé učinil na Nowém městě, celý běh wěcí, jak byli po bauřliwé příhodě w roce 1524 oni a přátelé jejich pronásledowáni, a jak se potom za krále Ludwíka i za nynějšího krále brzy smlauwáním brzy saudem mezi nimi a obcí o naprawení jednalo, a žádaje o konečné smíření, oswědčowal newinu jich we wšem, čím byli nařčeni, i konečně wyzýwal wšechny přítomné, kdo by je chtěl z wražed, z bludů neb z čehokoli jiného winiti, nechť se ohlásí, že chtí každému ihned odpowídati a práwi býti. Nikdo se k tomu neozwal, a bylo významně pozorowáno, že i Pašek „sklopiw hlawu mlčel, na lawici seděl a žádného slowa k tomu jest nepromluwil“. Bylo se wšak během tím jednání welice protáhlo; chýlilo se již k wečeru; pročež konšelé dawše Hlawsowi a druhům jeho za wystaupenau, za krátkau chwíli zase je powolali a slowy welmi wlídnými we jménu swém i obce dali jim za odpowěd, že pro krátkost času toho dne nebylo možné s wěcí ku konci přijíti, že wšak uloženo jest konšelům, aby se s Nowoměstskými sešli a o to rozmluwili; dle toho pak že bude jim dána konečná odpowěď bez prodléwání.

Zdálo se dle tohoto způsobu jednání, že nebude již dalších nesnází s docílením konečného smíru mezi stranama, se wzhledem zwláště k tomu, že obwiňowání wypowěděných ze zločinu, pro které se jim nátisk dál, puštěno bylo docela mimo. Naděje w to se wšak přede ještě na čas zmařila nerozhodností osob, které stály w čele správy obecní. Nemáme žádné určité zprawy o schůzi konšelů Staroměstských s Nowoměstskými, na kterau dne 12 Dubna wypowědění sausedé byli odkázáni; ale zjewilo

1529 se brzy, že powěstný zápis z roku 1524 wždy ještě zůstáwal welkau záwadau. Ač se ho Nowoměstští předtím byli tak krátce odřekli, předce byli i mezi konšely jejich a tím wíce na Starém městě mnozí, kteří se báli nařčení na cti z toho; i dowedla strana Paškowa z toho kořistiti ustrašowáním jich. Hlawsa a tři druzí, kteří se přeptáwali, pozorowali brzy tuto změnu při nich; wymlauwali se na obec, že prý nechce od zápisu upustiti, a odkazowali je na krále, kdyby on rozkázal. W takowé nowé nejistotě wyžádali si dne 4 Května wstaupení do raddy na Nowém městě, kdež odwoláwajíce se na to, že obec zmocnila konšely k dalšímu wyjednáwání, žádali, aby konečně splnili w tom wůli králowskau. Konšelé w rozpacích oznamowali jim, že míní bez meškání wyslati ze sebe některé osoby k Staroměstským a s nimi se dorozuměti; neb že obáwají se, aby nebyli od nich dotýkáni na cti proto, že proti onomu zápisu mínili bez powolení jich s wypowěděnými jednati. Jaké to potom jednání bylo, není nám známo; ale překážka z toho byla takowá, že se musili wypowědění ještě jednau utéci zase ku králi o pomoc.

Král Ferdinand byl již w měsíci Unoru odjel z Innsbruka do krajin Rýnských, kdež co náměstek bratra swého, císaře Karla, zahájil sněm říšský we *Speyru*. Jednalo se na něm o pomoc říše německé proti Turkům, ale zároweň také o zamezení nowot náboženských, které se již silně byly rozšířily pod ochranau knížat mnohých. Po dlauhém jednání byla pomoc powolena (13 Dubna), ale proti nálezům wětšiny we wěcech náboženstwí knížata i města říšská, přídržící se nowot, učinili protestací (19 Dub.), od čehož se wyznawačům nowých wěr dostalo názwu protestantů, a s tau zároweň odpírali pomoci proti Turkům, když by nebyli při swobodě swého náboženstwí zachowáni. Po skončení sněmu brzy potom král se nawrátil do swých zemí dědičných, kdež s největší pílí konal přípravy k obraně proti Turkům, zůstáwaje delší čas w *Linci*. Tam se k němu odebral Jan Hlawsa we jménu druhých wšech wypowěděných a učiniw mu zpráwu o celém běhu posawadního jednání, žádal znowa o ochranu.

Tu dobu král, maje zpráwu, že již sultan Soliman, wytáhnuw osobně z Konstantinopole (4 Kw.) wojska swá sbíral se wšech stran do pole ke hranicům uherským, dal dne 7 Čerwna odtudž z Lince rozepsati sněm český, kterýž se měl dne 8 Čerwence sejíti w Budějowicích z příčiny, že králi bylo do Prahy daleko, aby se nemusil wzdáliti příliš od místa hlawních swých příprav k wálce obranné. Při wší píli o to nemeškal wšak s wyslyšením žádosti Pražske pře se týkající, nýbrž jen o dwa dni později (dne 7 Čerwna) wydal listy k obcím Starého i Nowého města, we kterých připomínaje, co při obnowení radd w jednom i w druhem městě byl promluwil o zrušení wšelikých zápisů postranních, prohlásil wýslowně také powěstný zápis z roku 1524 za zrušený, a ukládal jim, aby se z něho propustili; s podotčením, coby se týkalo artikulů w něm obsažených, které se k wíře wztahowaly, aby mu je wypsané zaslali, že jim po uwážení jich swau wůli oznámí.[15] Zároweň wšak dal opět zabezpečení čili gleit netoliko čtyřem osobám prwé jmenowaným, nýbrž wypowěděným wšechněm, aby při ženách, domích a statcích swých we wšech třech městech Pražských a wšude jinde bydliti a swé žiwnosti swobodně prowozowati směli, wyjma když by je kdo práwně chtěl z čeho winiti. Bezpečenstwí toto mělo míti platnost ode dne 11 Čerwna toho roku až do skoncowání pře, která byla mezi obcemi a wypowěděnými. 1529

Král nepochybil krokem tímto rozhodným. Následkem obdržení listů těch konšele obau měst swolali obce dne 22 Čerwna na radnicích, a obsah jich jim oznámili. Na Nowem městě beze wšeho odporu uznána jest platnost gleitu králowských a swoleno dle nich se zachowati. Na Starem městě nekteří ze staupenců Paškowých pokaušeli se ještě o wzbuzení odporu, ale darmo; wypowěděni pak měšťane, nečekajíce na žádné další jednání, wraceli se do města k welkemu potěšení příbuzných a přátel swých. Ještě sice Staroměstští zase se

[15]) List k Nowoměstským nachází se w pamětní knize toho města od r. 1528 fol. A 18.

1529 jináč rozmyslili, co se zápisu týkalo. Užawřeli konšelé žádat krale za stwrzení jeho se zřením opět k artikulům náboženstwí se týkajícím; neb že směřuje proti bludným lidem; i zaslali listy s žádostí tau ke spoluradním swým, kteří toho času byli již odjeli na sněm do Budějowic. Král wšak rozhodně žádost tu odmítl, a opětowal rozkaz swůj o zrušení zápisu.

Sněm Budějowický, ku kterému král přijel osobně z Lince, počal se w ustanowený den 8 Července. Král, předkládaje stawům potřebu rychlých přípraw k obraně, poněwadž se nepřítel Turek zatím již byl přiblížil k samým hranicům králowstwí uherského, žádal opět na předním místě o odwedení berně na wojsko předešlého roku swolené, tak aby mimo lhůtu prošlau o sw. Jiří, kteréž wybrání směl předpokládati, k odwedení polowice druhé lhůta jak nejkratší možná byla ustanowena, totiž do sw. Bartoloměje (24 Srpna); mimo to pak, poněwadž předwídati se dalo, že útok Solimanůw nepřestane tentokrát na králowstwí uherském, nýbrž že ohroženy budau hranice arciknížetstwí rakauského a Morawy, i snad samého králowstwí českého, kladl žádost druhau o obecnau hotowost s desátým člowěkem na pomezí země na čtyry měsíce, počnauc za šest neděl. Ochotnost stawů nerownala se ani tehdy horliwosti králowě a skutečnému stawu wěcí. Po wyjednáwání delším swolili k ustanowení druhé lhůty berně wojenské teprw na den sw. Hawla (16 Října), předstírajíce nemožnost wybrání jí w kratším čase, s poukázáním i k tomu, že ani prwní polowice Swatojirská nebyla ještě wybrána nežli s část. Co se pak hotowosti týkalo, swolowali dosti neurčitě, ale hned napřed s ohražením proti užití jí wen ze země. Přitom bylo králi rownati různice některé mezi stawy, týkající se rozdělení berně. Bránila se totiž města, ač wzala pro tentokrát třetinu berně na sebe, že nemíní podrobiti se takowému poměru co powinnosti. Mimo to byli se na předešlém sněmě roku 1528 Horníci zpěčowali proti powinnosti k odwedení berně swolené s odwoláním na swá privilegia, a bylo jim dáno za práwo; Pražané a druhá města wšak ještě zase w Budějowicích činili proti tomu námitky.

Mezitím w Praze, když strana wypowěděným nepřátelská 1529
w obywatelstwu pozbyla největši části moci swé, nepřestalo kněžstwo, wedené administratorem Hawlem Cahcrau, proti nim brojiti tupením na kázáních a jiným rozličným spůsobem. Králi, jemuž působení Caherowo již z předešlého času bylo známo a proti mysli, doneslo se mnoho stížností naň w Budějowicích od mnohých osob za příčinau sněmu tam přítomných, kteří jej w nelibosti měli pro wšelijaké ohyzdné wlastnosti jeho a pro smělost jeho w urážení lidí wšelikeho stawu jemu protimyslných; což zawdalo mu příčinu k přísnému napomenutí jeho písemnému. Cahera našel zastání od konsistorianu swých, kteříž králi do Budějowic psali, aby newěřil lstiwým pomluwám proti němu i proti jiným farářům Pražským. Ale zatím neustáli s ním spolu we swém zůření. W neděli dne 18 Čerwence, wždy ještě za trwání sněmu Budějowického, kněží někteří znowa w kostelích jali se wydáwati klatby na wypowěděné, kteří se byli wrátili do města, zapowídajíce lidu, aby s nimi nikdo neobcowal, aby jich nepozdrawowali, nepřipauštěli do domů swých, nic jim neprodáwali ani od nich kupowali. Na zpráwu o tom král se rozhodl přísně potrestati wzdory tak zawilé. Listem ku konšelům Staroměstským, kterým wyslowowal hněw swůj nad neposlušností ku předešlým zákazům swým proti bauřliwému chowání kněžstwa i nespokojenost se spráwau obce, že toho trpěli, nařizowal jim, aby po obdržení listu hned nazejtří z rána obeslali Caheru a oznámili mu wůli králowskau, aby hned téhož dne do západu slunce opustil Prahu, w šesti dnech pořád zběhlých aby se wybral z králowstwí českého a we čtrnácti dnech ze wšech zemí ku koruně a králi náležejících. Dne 5 Srpna předstaupilo před raddu Staroměstskau několik farářů, nejspíš členů konsistoře, poslaných od Cahery s oznámením od něho, že míní w den sw. Wawřince (10 Srpna) konati opět jako předešlá leta processi na památku přetržení domnělého spiknutí roku 1524, tedy opět štwanici proti wypowěděným sausedům, kteří se nawrátili. W krátce wšak předtím, nejspíš dne wčerejšího, byl konšelu došel list králowský o *wypowědění Cahery;* i ptali se farářu

1529 po něm, a když prawili, že tu chwíli nebyl doma, odewzdali jim přepis listu k dodání jemu, s nařízením, aby se dle něho zachowal; zároweň pak konání processí zamýšlené jim zakázali. Cahera nacházel se na faře Swatojilské; i jest mu list tam dodán, následkem čehož nemeškal Prahu opustiti.

Král Ferdinand zdržel se w Budějowicích do dne 22 Čerwence, jmenowaw na čas opětného wzdálení swého ze země heitmany zemské tentokrát čtyry, kteří měli buď wšichni, buď aspoň jeden z nich neb wíce zůstáwati na hradě Pražském a odtamtud wěci úřadu swého sprawowati. Dwa byli stawu panského, dwa rytířského, totiž pan Zdeněk Lew, nejwyšší purkrabí, Wojtěch z Pernšteina, nejwyšší hofmistr, Radslaw Beřkowský, nejwyšší písař zemský, a Wolfart Planknar z Kynšperka, králowský podkomoří. Z Budějowic král se wrátil opět do *Lince*, odkudž se mu nejlépe hodilo připrawowati wše k obraně proti Turku. Odtamtud již dne 25 Čerwence wydal stawu městskému revers, kterým doswědčil, že třetina berně swolena byla od měst jen z dobré wůle, ne z powinnosti; a o tři dni později (28 Čwce.) oznámil Pražanům w příčině zápisu jejich, pokud se týkal náboženstwí, že pro jiné pilné zaneprázdnění učiní rozhodnutí swé teprw až po nawrácení do země. Přitom, maje na mysli, žeby z wypowědění Cahery mohlo přijíti k nějakým wýtržnostem w Praze, nařizowal konšelům, aby toho nikomu netrpěli, a od koho by se co takowého stalo, aby jemu oznámili, též aby nedopauštěli žádných postranních schůzí duchowním ani swětským, aby obcí neswoláwali bez zwláštní potřeby, a na radnici přicházeti za příčinau práwních pří nikomu nedowolowali s jinými osobami u wětším počtu než patnácti. [16]) Již se wšak mezitím počaly také nowé různice mezi Starým a Nowým městem, spůsobené od strany mezi Staroměstskými, které se posud nechtělo oželeti někdejší jednoty obau měst. Nowoměstským na wzdor počali totiž Staroměstští nowě stawěti *brány* čili *fortny* okolo swého města,

[16]) Nařízení toto, wztahující se na obě města, Staré i Nowé, nachází se bez datum w téže pamětní knize Nowoměstské fol. 19.

které k wůli jednotě byly zbořeny, a obnowowati příkopy, 1529
které byly zasypány, proti čemuž zase i Nowoměštští jali se město swé w některých místech ohražowati, zároweň pak stížně psali o tom králi, též pak o některých překážkách, které jim dělali Staroměštští w obchodech sladowníků, pekařů a jiných. Král z Lince dne 1 Srpna nařízowal Staroměstským i Nowoměstským, aby ohražowání wšelikeho proti sobě zanechali až do jeho příchodu do země, též pak o jiné wěci na rozhodnutí swé w tom čase je odkazowal, ukládaje toliko heitmanům zemským, aby se prozatím pokusili o nějaké srownání. Staroměstští nicméně bránili se tomu dopisem ku králi dne 13 Srpna, odwoláwajíce se na to, žeť po zrušení jednoty měst mělo wšecko zase býti jako před jednotau, a že jim obnowení forten a příkopů potřebí jest pro bezpečnost.

S powolením králowým držán jest potom w den nanebewzetí panny Marie (15 Srp.) sjezd stawů i kněžstwa strany pod obojí w kolleji Karlowě, na kterém následkem wypowědění Cahery mělo jednáno býti o zwolení nástupce po něm w administratorstwí a o jiné potřebné wěci. Poněwadž se wšak stawowé swětští dali k tomu nalézti we příliš malem počtu, nepřikročilo se na ten čas k wolbě, nýbrž zůstawena spráwa církewních wěcí prozatím w rukau konsistorianů wšech dwanácti až do jiného sjezdu o sw. Jeronymu; také pak usnesení o jiných wěcech kněžstwem nawrhowaných do téhož času odloženo; učiněn toliko dopis ku králi o obywatelích města Kadaně, kteří se w náboženstwí dělili na dwě strany, s žádostí o ochranu přijímajících pod obojí. Ke sjezdu tomuto přišel dopis od Hawla Cahery, kterýž se byl po swém wypowědění nejprwé odebral do Míšne, jímž oswědčowal se stawům, že jest wypowěděn bez slyšení a bez winy, a přimlauwal se za Kadanské a Rokycanské i jiné, jimž by se bránilo ze strany přijímajících pod jednau přestaupiti k straně pod obojí. Kněží jeho se přidržící wzali z toho podnět ku předložení, aby se ho stawowé ujali a přímluwu zaň učinili ku králi, aby mu dal gleit a jej slyšel. Stawowé swětští wšak to odmítli jakožto wěc nenáležitau, znajíce w tom pewnau wůli králowu.

*

1529 Hned po swém nawrácení z Budějowic do Lince byl zatím král Ferdinand obdržel zpráwu, že byl sultan Soliman za welkým wojskem swým již osobně přijel do Bělehradu; skutečně pak, o čemž král zwěděl teprw něco později, byl sultan již wtrhnul do Uher, a dne 20 Července byl již přitáhl na někdejší bojiště Muháčské, kdež Jan Zápolský k němu se připojil. Wojsko turecké čítalo více než 250.000 mužů. Tu již byla potřeba swrchowaná wykonání toho, co na sněmě Budějowickém k obraně bylo swoleno. Z rozkazu králowa tedy heitmanowé zemští dne 31 Červenec napomínali wšecky stawy, obzwláště také Pražany a wšecka jiná města králowská, aby polowici pomoci peněžité na wojsko, která měla býti pohotowě o sw. Jiří, odwedli na hrad Pražský na nejdéle do 22 Srpna, aby s polowicí druhau byli k času určenému připraweni, a též aby s poddaným lidem swým byli pohotowě we zbroji, aby jak jim bude den oznámen, wytáhli do pole k určitému místu. Následowalo hned také najímání žoldnéřů, kteří měli placeni býti z odwedených peněz. Wyhlášeno po wšech městech a městečkách w zemi, kdožby do služby wojenské za plat wstaupiti chtěli, aby se dali najíti w městech Pražských. Od krále byli k tomu zřízeni rotmistři, kteří lid přijímali, za heitmany pak pan Wilém *Zwířetický* z Wartenberka a wládyka Petr *Peřina* (jinak Opit) z Maličína. K městům králowským ke wšem, předně pak ku konšelům Starého a Nowého města (27 Srp.) učiněno wyzwání, aby swolali wšecky wozky, co jich kde bylo, a powzbudili je, aby se najmauti dali k službám při wojsku, které se stahowalo k Wídni.

Nešlo to wše ku předu bez wšelikých těžkostí. W Praze, když Petr Peřina najímal žoldnéře, zwěděl o čtyřech lidech, kteří jemu lidi odluzowali, aby s ním netáhli. Uwodí se jména jejich, odjinud nám neznámá, Jan Zigzule, Mleynek, Pštros a Wáwra Šediwý, a praví se, že byli hospodau u Morawů, kdesi na Starém městě, tedy nepochybně odjinud příchozí. Jestliže najímali žoldnéře pro jiného než do služby králowy, bylo to nejspíš pro Jana Zápolského, jakž i předešlého roku byli pro něj žoldnéři čeští najímáni do Polska. K stížnosti Petra Peřiny heitmanowé zemští dne 22 Srpna nařizowali purkmistru

a konšelům Staroměstským, aby je dali zjímati a je i jiné 1529
o též se pokaušející trestali. Stalo-li se tak, není známo. Ale z podobné zlé wůle přicházelo, že z Čech i z Morawy rozliční wozkowé dowáželi do Uher straně králi nepřátelské prach podtají, nejwíce w saudcích, we kterých se chmel wozil; i bylo dosti známo, že měl Jan Zápolský osoby sobě přející we šlechtě české, z té strany, která se před zwolením Ferdinanda zasazowala o wéwody baworské.

Působení této strany bylo nejwíce přičísti, že i we zjewném nebezpečenstwí, které z Uher hrozilo wšem zemím panstwí králowa, ani zemi českau newyjímajíc, nebylo mezi stawy českými wšude té horliwosti k obraně, jaké se bylo nadíti. Bylť mnozí, kteří zpráwy o wálečných pokrocích Turků zlehčowali, twrdíce, že není ještě té potřeby, pro kterau berně a hotowost byly swoleny. Tudy se také odwádění berně dálo nedbale, tak že i polowice, která měla o sw. Jiří býti odwedena, ještě s welkau část scházela. Když zatím Turci pokročili až ku králowskému Bělehradu a města tohoto dobyli (26 Srpna), hlawní pak moc sultanowa již namířila proti Budínu, král dopisy z Lince jak nejpilněji napomínal heitmany zemské i raddy komory králowské k wymáhání berně, jsa w nesnázích o wypláceni wojska, jak odjinud tak také z Čech sbírajícího se k Wídni, a w obáwání, aby se mu žoldnéři dle tehdejšího spůsobu swého nerozběhli nebo škoditi se jali, když by se jim mzda nedostáwala. Heitmani následkem toho dne 3 Září učinili horliwé napomenuti do krajů, ukazujíce ke hroziwému stawu wěcí, jakého ještě nebylo předtím ze zmáhající se turecké moci; také pak žádali, aby se stawowé již hotowili we zbroji, naznačujíce místo, ku kterému by potřeba bylo táhnauti, u Bruka na Litawě. Nařízení w témž znění wyšlo obzwláště také ke wšem třem městům Pražským (6 Září), když zatím wojsko žoldnéřské s Petrem Peřinau již wíce dní předtím bylo z Prahy wytáhlo do pole, aby se připojilo k ostatní wojenské moci králowě u Wídně.

Dne 8 Září wzdal se Turkům Budín, kdež sultan Soliman po slawném wjezdu swém Jana Zápolskeho dosadil za krále co swého područníka (14 Září); a odtud hned walilo se wojsko

1529 jeho několika praudy u welikých záhubách ke hranicům rakauským. Ještě w čas král Ferdinand wložil wětší část swého wojska německého i českého, co ho posud měl pohromadě, posádkau do Wídně, w počtu asi 16.000 mužů; také wojsko Peřinowo bylo mezi nimi; a hned potom dne 21 Září přitáhl sám Soliman, a oblehl město, co zatím wojsko jeho konalo pleny a wraždy po celé části země dolnorakauské na prawé straně Dunaje. Když tím spůsobem hrůza před nepřítelem křesťanstwa dosáhla nejwyššího wrchu, král Ferdinand z Lince opětowal swé napomínání do Čech (23 Září) se žádostí, aby stawowé s hotowostí swau wytáhli do pole, každý jak nejrychleji může, tak aby do jistého dne byli na Morawě u *Znojma*. Bez meškání heitmanowé zemští rozeslali list králůw po wšech krajích (27 Září) s týmž napomínáním, a také ještě téhož dne stawům dolnorakauským, kteří jich žádali o pomoc, dali zpráwu, že se wšichni stawowé strojí k weřejné wojenské hotowosti a k tažení jim i králi swému ku pomoci. Nelze nám wšak říci, w jaké míře tomu skutečně tak bylo;[17]) jednotliwí z pánů přednějších králi oddaných nepochybně wytáhli do pole; určitá zmínka jest také o Pražanech, že wyprawili žoldnéře, kterýchžto heitmanem jmenuje se zeman Fridrich *Jiskra*. Ale král nejspíš nedůwěřowal dobré wůli při wětším počtu stawů, pokud nebylo co do spůsobu weřejné hotowosti určitějšího záwazku než swolením předešlého sněmu, i rozhodl se dosti nenadále k swolání nowého *sněmu w Praze*, kterému by sám byl přítomen. Dne 1 Října rozepsali jej heitmanowé zemští z rozkazu králowa, který z Lince wydán byl asi 26 Září. Byl pak sněm položen již k sw. Františku čili 4 Říjnu.

Král nejspíš den předtím skutečně přijel do Prahy, a zdržel se tu do 12 Října. Žádost, kterau předložil stawům, byla, aby

[17]) W dopise k stawům dolnorakauským hejtmanowé zemští prawí doslowně „že se wšickni stawowé k tomu strojí k weřejné wojenské hotowosti i k tažení s poddanými swými", oc. w rozepsání wšak do krajů toliko: „Jakož již ze wšech stawuow mnozí se k tomu máme, abychom se podlé toho psaní (králowa) tak zachowali a skutečně tak učinili". Wiz w Archivě Českém XII, 226, 229.

se wojensky zdwihli k wybawení Wídně; i swolili stawowé 1529
w ten spůsob, aby každý, kdo měl tisíc kop, postawil do pole pět pěších a k tomu z desíti tisíc kop čtyry koně jízdné; usnešeno přitom do podrobna w příčině wozů, děl a jiných potřeb wálečných; wojsko pak tím spůsobem postawené aby se strhlo wšecko u Znojma do dne 28 Října. Kdo do té doby nezaplatil prwní polowici berně, totiž která měla odwedena býti do sw. Jiří, měl býti připrawen k tomu donucowacími prostředky dle zřízení zemského; druhau wšak polowici připadající na sw. Hawla král prominul; mělať swolená wýprawa wojenská býti náhradau za ni. Uzawření tato stala se po delším rokowání a s mnohými těžkostmi, pocházejícími od přízniwců Jana Zápolského. Z jich naléhání wloženo do znění sněmowního snešení, že „tato pomoc swolená na to jest učiněna, aby markrabstwí morawské opuštěno nebylo a Wídeň aby uchowána byla". Čelelo to proti přání králem wyslowenému, aby po případě we wálce se Zápolským co spojencem Turků hranice Morawy rozšířeny byly. Proti tomu zřejmě mnozí mluwili, že dále než na hranice nepotáhnau, a kdož by přes to táhl, žeby bylo proti zřízení zemskému.[18]) — Den před zahájením sněmu tohoto (3 Října) držán byl sjezd stawů a kněžstwa strany pod obojí w kolleji Karlowě, na kterém konečně osazen jest úřad administratorský po Hawlowi Caherowi w ten spůsob, že zwoleni jsau administratorowé dwa, mistr *Wawřinec z Třeboně* kazatel kaple Betlemské a kněz Wáeslaw farář Litoměřický. Cahera odtud naděje na wrácení se do Čech zůstal na wždy zbawen. Bylť brzy potom od markrabí Jiřího Míšenského, jenž s králem Ferdinandem stál w poměrech přátelských, ze země jeho wypowěděn, a brzy take z Normberka, kamž se odebral, rozumíme-li dobře, ještě téhož roku před wánoci. Nalezl potom útočiště we Swabachu a později w Ansbachu. Tam zapomněw na přísné artikule, kterými w Praze stihal následowníky nowot Lutheranských, roku 1531 w měsíci Září wzdal se kněžstwí a wstaupil we staw manželský. Zemřel

[18]) Wiz Sněmy české I 309 a k tomu wýklad w dopise nejmenowaného ku králi w Archiwě Českém XI 494.

1529 pak tamže dne 12 Dubna roku 1545, zůstawiw pět dítek a manželku těhotnau.

Dne 13 Října odjel král z Prahy wraceje se do Lince, zůstawiw za heitmany zemské dwa z předešlých čtyr, totiž pana Zdeňka Lwa a Radslawa Beřkowského. W *Benešowě*, kdež prwní den zůstal na noc, došlo ho poselstwí od wůdců posádky Wídenské, we které žalostně představowali mu sklíčený staw swůj po mnohých útocích Turků, kterým dotud prawě hrdinsky byli odporowali. Psal následkem toho odtudž z Benešowa (14 Října) heitmanům zemským, nařizuje, aby bez meškání učinili napomenutí do wšech krajů, aby wšichni jak nejwíce možná pospíšili s tažením do pole, představuje, jaká by ztrátau Wídně pohroma musila přijíti. Heitmani učinili tak hned dne následujícího (15 Říj.), připomínajíce zwláště, kdož děla mají neb jinau střelbu, aby wzali s sebau jakožto zwláště potřebnau k obraně. Zrowna wšak toho dne Turci od Wídně odtáhli, přinuceni k tomu nedostatkem špíže pro tak welké wojsko a předčasným studeným počasím i jinými okolnostmi. Nepokládalo se nebezpečenstwí hned tím za odwrácené. Přišloť hned potom psaní čili prowolání ke wšem třem stawům zemským od heitmana markrabstwí morawského pana Jana z Pernšteina, kterým dáwal zpráwu, žeby sultan po odtažení swém od Wídně jen míli pod tím městem dělal most přes Dunaj, přes který by mínil s wojskem swým přejíti na druhau stranu řeky a zhubiti také ostatní část Rakaus i opanowati odtud zemi morawskau. Jan z Pernšteina z té příčiny s hotowostí markrabstwí morawského od Znojma se zdwihl, a táhl proti nepříteli ku Korneuburku, stawům pak českým přimlauwal, aby nečekajíce jedni na druhé za ním táhli a k němu se připojili. Psaní jeho dané dne 17 Října heitmanowé zemští s týmž napomínáním rozhlásili po wší zemi (27 Října), aby ti, kteří ještě newytáhli do pole dle sněmowního snešení, tím wíce nyní pospíšili. Téhož času heitmanů zemských došel dopis od knížete Jiřího saského, kterým oznamowal wypraweni pomoci wojenské k Wídni 1000 jízdných a 1500 pěších. Měli po čtyrech cestách přejíti přes hranice české a přes Prahu táhnauti dále. Skutečně wšak Turci po odtažení od Wídně

přes Dunaj nepřešli, nýbrž bez zastawení s welikými záhubami 1529
odtáhli jak z Rakaus, tak z králowstwí uherského. Král Ferdinand proto již dne 20 Října psal z Lince raddám komory králowské do Prahy, aby zanechali dalšího zasílání děl k wojsku jeho, stojícímu ty doby u Kremže, ne wšak špíže k opatření jeho wždy potřebné, také pak potom obecně dal psáti, aby dalšího stahowání weřejné hotowosti ke Znojmu bylo zanecháno. Hotowost ta do posledka byla nedostatečná, a spůsobila mnoho kyselosti mezi těmi, kteří se k ní z oddanosti ku králi a k zemi dali, nalézti a oněmi, kteří z nekalých ohledů se jí wyhýbali. S tažení Sasů přes Prahu nepochybně z též příčiny sešlo. Proti Turkům byla se králi Ferdinandowi již předtím dostala pomoc od říše německé dle swolení sněmu Speyerského; ale po odtažení Turků wojsko říšské hned také odtáhlo; toliko wlastuí placené wojsko králowo překročilo brzy potom přes hranice uherské k obnowení wálky s Janem Zápolským, a šťastně opanowalo proti němu zase největší část hořejších Uher i také část země na prawé straně Dunaje.

Mezi strachem tureckým objewil se toho času w Čechách zase jednau rušitel weřejné bezpečnosti na spůsob někdy Kopidlanského a jemu podobných. Wilém *Daupowský*, zeman w kraji Loketském, pro nějakau křiwdu, kterau sobě pokládal, hrozil již w měsíci Červenci státi se nepřítelem králi a wší zemi české. Heitmanowé tehdejší smluwili s ním lhůtu pod gleitem do 29 Srpna. Když ta došla, aniž se podařilo srownání, odpowěděl skutečně králi a zemi, a jal se škoditi wšelikým spůsobem. Tu heitmani zemští, wyzýwajíce proti němu wšecky stawy a obywatele země, wypsali mimo to cenu na jeho hlawu, kdoby ho žiwého dostawil na hrad Pražský, tisíc zlatých Rýnských, umrlého pět set. Daupowec nalezl útočiště w sausední zemi saské. Tam kdesi upadl w zajetí jeho Adam syn Jana Pikharta, znamenitého měšťana a někdy konšela Staroměstského, majícího dům w rynku (č. 553), nacházeje se na cestách nepochybně za obchodem. Podařilo se mu ujíti do Normberka, i zjednali mu odtamtud heitmani zemští bezpečný průwod od raddy Normberské do Tachowa a odtud od heitmana zámku

1529 tamějšího i od Plzenských k nawrácení se do Prahy (4 Října). Potom wšak brzy od služebníků a pomocníků Daupowcowých, kteří s ním byli we spojení, přepaden jest kdesi komorník při dskách zemských Jiřík Kamarét a zsekán, zraněn i jat, potom pak zawázán slibem nebezpečným. Rozšířen zůstáwal strach i potom, že se chce Daupowec s některým počtem jízdných porúznu prokrásti přes hranice a w zemi slaučiti se se wšemi swými i škody činiti. Heitmani zemští nařízowali proti tomu bedliwost na wsech silnicích.

W Praze trwala posud rozepře mezi Starým a Nowým městem pro stawení o fortnách, od kterého Staroměstští wždy nechtěli upustiti. Král za swého posledního pobytu w Praze příliš krátkého, když mu Nowoměstští na to stěžowali, neměl času, aby co srownal, nýbrž zůstawil to heitmanům zemským. Ti hned první den po jeho odjezdu (14 Října) obeslali konšely obau měst před sebe na zejtřek k slyšení jedněch proti druhým. Ale pan Zdeněk Lew, první z heitmanů, odjel hned téhož dne na Blatnau, a delší čas potom o heitmanstwí se nestaral; druhému, Radslawowi z Beřkowic, podařilo se přiměti Staroměstské k zastawení díla do čtyr neděl, totiž do 12 Listopadu, kteréhožto dne měly strany opět státi před heitmany. Nowěji byla k tomu přibyla jiná pře mezi oběma městy o pomoc swolenau proti Turkům na posledním sněmě. Když totiž byl na obě města uložen jisty počet lidu pěšího, jejž měli wyprawiti do pole, Nowoměstští bránili se postawiti polowici toho počtu, wymlauwajíce se na menší zámožnost. Podwolili se wšak předce potom, ale jen pro tehdejší případ, i jest jim na to od heitmanů dán revers dne 10 Listopadu, že tím neměli býti wázáni pro budaucnost.

W chowání stawů českých při hotowosti proti Turkům, jíž se někteří účastnili ochotně, jiní nedbale, jewil se pořád ještě rozdíl mezi oněmi dwěma stranami, na které se dělili před wolbau Ferdinandowau. Jedni přáli si utwrzení moci králowské, druzí wždy hleděli k udržení jí we mdlobě. Král, ač znal dobře staw wěcí, pokládal za potřebí wyčkati čas k rozhodnějším krokům proti straně odporné, zůstawuje ji při úřadech

a moci, které měla w rukau, tau měrau, že oddaní jemu počali 1529
se z toho horšiti a naléhali na změnu.[19]) Chowání strany druhé dáwalo jim čím dál tím wíce za prawdu. Nebezpečenstwí od Turků nemohl w tehdejším stawu wěcí po odtažení jich od Wídně nikdo pokládati tím za pominulé. Musily se očekáwati další jich útoky, a musilo se i dále mysliti na prostředky k obraně. Král měl toho času, bezpochyby dříw než se hotowost česká a morawská docela rozešla, schůzi s některými pány z obau zemí we *Znojmě*, we které se o potřebě toho uważowalo. K žádosti jich swolil, aby byl za tau příčinau držán sněm wšech zemí koruny české w Kladsku, ku kterému měli wyprawení býti poslowé od stawů jednotliwých zemí. K tomu cíli byl w Čechách položen od krále sněm na hradě Pražském o sw. Lucii (13 Prosince), před jehož sejitím král změnil úmysl jen potud, že místo Kladska ustanowil, aby společný sněm ten držán byl w Budějowicích o třech králích roku 1530 (6 Ledna). Zamýšlelť, jestližeby se hodilo, přeložiti jej odtamtud snadněji než z Kladska do Lince, kdež by se ho také poslowé sněmů zemí rakauských spolu zúčastnili. Ale úmysl wětšího počtu pánů shromážděných we Znojmě nebyl společným sněmem usnésti se o prostředky k wálce s Turky, nýbrž působiti na krále, aby zanechal wálky s Janem Zápolským a buď mír buď aspoň příměří s ním zawřel, což dle přání jejich nejlépe by se bylo stalo wzdáním se králowstwí uherského. Dle toho zachowal se *sněm český o sw. Lucii.* Král po poslích k němu wyprawených žádal, aby stawowé poslům ke sněmu společnému w Budějowicích dali plnau moc ke smluwení se s druhými zeměmi. Stawowé wšak toliko zwolili posly po dwadceti osobách z každého stawu, kterým uložili oznámiti, že stawowé nepokládají jinak za možné s Turky w jich zemích wálčiti, než kdyžby papež, císař a wšecka říše, král franský a jiní králowé křesťanští

[19]) O tom swědčí dopis nejmenowaného w předešlé poznámce zmíněný (w Archivě Českém XI 492—496), o němž nemohu se jinak domníti, než že pocházel od nejwyššího kancléře Adama z Hradce, náčelníka strany protiwné Zdeňkowi Lwowi nejwyššímu purkrabí.

1529 společně wálku zdwihli; tehdy žeby také oni w uwážení wzali, jak se w tom spolu účastniti: jinak že když by Turci přitáhli ku pomezí králowstwí českého, míní se brániti w nepochybné naději, že take král bude jim pomocen k hájení dle swé powinnosti. Kdyby král žádal, aby se poslowé z zemí koruny české odebrali do Lince k společnému jednání s posly zemí jiných, k tomu jim moci nedáwali; než kdyžby chtěli poslowé zemí těch přijeti do Budějowic, tehdy aby s nimi jednali, wšak nic neuzawírali, než na stawy samy to wznesli. Nacházeje se w peněžitých nesnázích následkem útrat wálečných, král žádal na stawích o swolení, aby směl zastawiti statků korunních do summy 100.000 kop grošů českých. Stawowé to odepřeli, nechtíce dopustiti, aby král co z důchodů swých w zemi české obracel jinam než na běžné potřeby w zemi samé. Wedlé toho wšak ukládali poslům k sněmu Budějowickému rozličná upomínání krále na zachowáwání swobod swých w nejširším jich rozsahu, jmenowitě opět, aby král auřadů zemských uprázdněných neosazowal jinak než s radau nejwyšších úředníků a saudců zemských, též co se týkalo úřadů we Slezsku a w Lužicích, ku kterým si stawowé čeští pokládali wýhradné práwo, i o jiné wěci podobné. Účinek společného sněmu nastáwajícího byl takowým spůsobem již napřed zmařen.

1530 Za nedlauho potom přijel král do *Budějowic* (asi 7 Ledna), kdež za jeho přítomnosti počal se společný sněm dne 8 Ledna. Hned prwního dne wyložil stawům obšírně běh wěcí za předešlých let, kterýmž proti swému přání hned od prwního nastaupení na trůn český nucen byl žádati pomoci k účelům wálečným, poněwadž wlastní jeho důchody ani w zemích rakauských ani w koruně české nepostačowaly; znaje pak smýšlení stawů z artikulů sněmu o sw. Lucii, které bez jeho swolení byly wloženy do desk zemských, newznesl na ně žádné určité žádosti o spůsob nowé berně čili pomoci, nýbrž wyzwání, aby se sami uradili a jemu oznámili, jakým spůsobem by opatření k wálce s nepřítelem křesťanstwa k obraně swé i k útoku učiniti chtěli, aby tím jakožto w bližším nebezpečenstwí se nacházejíce, jiné mocnosti, papeže, císaře, říši a jiné panowníky

křesťanské k společnému zdwižení zbraně powzbudili, poukazuje 1530 ostatně k tomu, že papež již nyní pomoci proti Turku i k dobytí zpět králowstwí uherského jakožto audu od křesťanstwa odpadlého swolil. Nemáme širších zpráw o jednání stawů, které následowalo, nežli že místo náwrhů, kterých král od nich žádal, strávili mnoho dní s otázkami k němu, jakých pomocí by se mohli odjinud nadíti, což král pokládal za wěc nepříhodnau. Ujišťowal je o pewném úmyslu císaře, bratra swého, w tom směru; ale ať byla naděje odtud a odjinud jakákoli, poukazowal k tomu, že potřeba připrawení se k wálce jest nezbytná, a těm, kteří wždy jen naléhali na pokoj s nepřítelem, předstawowal, že není náklonnosti k tomu se strany protiwné, že wyhledáwáním míru jen by se projewowala slabost, a že Turek tak jako tak nikdy neupustí od wýbojných záměrů.

Přes to wšak sněm Budějowický newedl k žádnému konečnému účinku. Byly zároweň s ním swolány wýbory stawů dědičných zemí rakauských ke společnému sněmu w Linci, jejž k žádosti králowě řídila sestra jeho Marie. Stawowé těchto zemí přáli si společného sjezdu s Čechy, jak jej král prwotně zamýšlel; poněwadž pak stawowé čeští již napřed shromáždění takowé w Linci byli odmítli, byli ochotni přijeti k nim do Budějowic. Ale král neuznáwal w tom nyní již žádného prospěchu, když zřízenci sněmu českého neměli moci, záwazně s nimi jednati, než jen slyšeti je. To též mařilo společné jednání mezi zřízenci českými a druhých zemí koruny české, ježto poslaní k němu z Morawy, ze Slezska a z Lužic byli zmocněni, poslowé čeští wšak byli wázáni uzawřením sněmu již napřed učiněným a toho se drželi, nechtíce nikterak přání králowo splniti. W čele jich prokazowal zwláště zlau wůli nejwyšší purkrabí Zdeněk Lew, čímž král konečně pohnut jest proti němu, tak že uzawřel zbawiti jej úřadu, jejž tak dlauho zastáwal ke škodě králowské moci; ano wyhledáwal příležitosti, jak by jej mohl i přísněji trestati.[20])

[20]) Wiz o tom u Bucholce Geschichte der Regierung Ferdinands I IV 422, 576.

1530 Když byl účel sněmu společného konečně zmařen, odhodlal se král o pomoc proti Turkům jednati předce zase se stawy jednotliwých zemí obzwlášť, i položil tedy hned z Budějowic sněm stawům slezským a lužickým ke dni 10 Unora (27 Ledna), stawům českým buď téhož času neb něco později, ke 24 Unoru. Co ještě král po rozpuštění sněmu meškal w Budějowicích, zmohlo se w Praze welké rozčilení obywatelstwa proti němu rozpráwěním, kterak prý na sněmě Budějowickém welké berně a jiné wěci žádal na stawích; což nikterak na prawdě se nezakládalo. Dwa z nejwyšších úředníků zemských, kteří se dne 26 Ledna wrátili z Budějowic do Prahy, pan Zdislaw Berka z Dubé, nejwyšší sudí, a Radslaw Beřkowský, nejwyšší písař, uznali zapotřebí ještě téhož dne žádati na konšelích wšech tří měst Pražských, aby weřejným prowoláním napomenuli lid, aby takowým nowinám nedáwali wíry a jich nerozšiřowali, wědauce sami dobře, jak se wěc měla, poněwadž i Pražané měli posly swé w Budějowicích. Již wšak o několik dní později, dne 1 Unora, král sám, pobyw dotud w Budějowicích, přijel i zaujal po dosti dlauhém swízelném čase opět sídlo swé na hradě Pražském, s ním spolu také manželka jeho králowna Anna, meškawši některý čas pospolu s králownau Marií w Linci.

Po čas jeho wzdálení zůstáwala w Praze posud nezcela skoncowána pře s wypowěděnými měšťany. Ti, jak wyprawowáno, byli se již směli nawrátiti k swým domům a statkům we městě, ale wždy jen pod bezpečenstwím králowským do času, až by jejich pře s obcemi byla srownána nebo rozsauzena. Nebyloť s nich posud sňato nařčení na cti, aniž se jim dostala náhrada za škody utrpené swým wyhnanstwím. Že se srownání posud nedocílilo, bylo nepochybně přičísti trwající zlé wůli Paška a jeho příwrženců, nerozhodnosti konšelů a nedbání pana Zdeňka Lwa w auřadě heitmanstwí zemského. Když se wšak blížil čas nawrácení krále k sídlu swému, nastala náhlá změna; počalit se mnozí, na kterých záleželo, obáwati nemilosti jeho pro tak dlauhé zanedbání; i wyžádali si konšelé Staroměstští spolu s administratory konsistoře strany pod obojí na králi za času sněmu w Budějowicích nowého jakéhosi zmoc-

nění, aby byli prostředníky mezi stranami k docílení přátelské 1530
smlauwy. Přišlo následkem toho z Budějowic psaní od krále, kterým k tomu swolowal s podotčením, že pokutowati bude, kým by se srownání zmařilo. Takž hned prwní dni po příjezdu králowu počalo se nowé jednání, ku kterému nejprwe toliko Jan *Hlawsa* a mistr Wácslaw Danielůw obesláni jsau na radnici Staroměstskau. Na stížnost jich, že byli rozpisowáním po celé zemi winěni ze zamýšlené wraždy a wypowěděni bez winy, mistr Wácslaw pak i wězením stížen, odpowěděl Ziga řezník s některým počtem starších obecních ustanowených k tomu we jménu obce, některými wýmluwami welmi lichými, jakož že wypowědění nestalo se od nich, nýbrž od krále, a že w rozpisowání onom nebyla uwedena žádná jména, k tomu wšak oswědčením, „že newědí na ně dwa nic zlého, nýbrž že je mají za dobré, šlechetné lidi a přátely swé milé jako kdy prwe". Na základě těch řečí purkmistr a radda i administratorowé, totiž mistr Wawřinec Třeboňský a kněz Wácslaw někdy farář Litoměřický, tehdy wšak již děkan u sw. Apollinaříše, učinili wýpowěd, že co se přihodilo řečeným dwěma osobám od obce i od některých osob, nemá jim škoditi na cti na budaucí časy, škody pak, které přitom wzali, že mají minauti s jedné i s druhé strany. Asi čtwrtý den potom shromážděna jest obec ke stwrzení smlauwy na ten spůsob učiněné; i stalo se dle toho po opětné řeči Zigy Waníčkowic, kterau on, hlawní působitel při wšem tupení a pronásledowání wypowěděných měšťanů za minulých šesti let, swědectwí wydal skwělé o jejich poctiwosti a newině s welkým podiwením wšech přítomných i potom krále, když mu o tom byla učiněna zpráwa. Smlauwa takto dokonaná wložena jest do knih městských.

Jiným spůsobem, slawnějším a obecnějším, následowalo w málo dnech potom smíření na Nowém městě. Dne 19 Unora král přikročil k obnowení raddy w obau městech, druhému to od zrušení jednoty. Když se po dosazení nowých konšelů předně na Starém městě ubíral k radnici Nowoměstské, byl tu opět slawně wítán od raddy odstupující, kteráž wyšla jemu wstříc w čele jiného lidu, a prowodín k stolici králowské nyní již jak

1530 nejskwostněji možná wyzdobené; tu pak po dosazení nowé raddy předstaupil před krále *Mikuláš Šorf* w čele druhých wypowěděných měšťanů Nowoměstských, a oswědčil we jménu wšech newinu jich, wyzýwaje, kdoby je chtěl z čeho winiti, aby to hned tu učinil před králem i shromážděnau obcí. K tomu od obce odpowěděno, jak bezpochyby již prwé bylo ujednáno, že na ně nic zlého newědí a z ničeho jich newiní. To wzal král u wědomost, a prohlásil je též za sproštěné wší obžaloby.

Na Starém městě, kdež se smlauwa posawadní wztahowala jen na Jana Hlawsu a Wácslawa Danielowic, následowalo teprw potom jednání s druhými wypowěděnými, kterých se přihlásilo dwanáct. Powoláni jsau některého z prwních dní měsíce Března na radnici před konšely a administratory co prostředníky w přítomnosti některého počtu starších obecních, i přednesli swé stížnosti. K tomu odpowěděno jim, že od obce jsau zase stížnosti proti nim, a k slyšení jich jsau obesláni podruhé ke dni jinému. Byly to stížnosti náboženské, které se proti nim shledaly, i jednáno jest o tom předně jen se sedmi z nich, mezi nimiž byl také Bartoš písař, zmíněný od nás jinde co spisowatel pamětí o těchto wěcech. Uwodila se proti nim rozličná podezření z neprawé wíry čili náklonnosti k pikartstwí, proti jednomu že býwal s bratřími w Litomyšli, proti jinému, že byl učedlníkem kněze Jana Miruše, a jinak proti jiným. Ukládáno jim proto, aby se wyznali z wíry swé před administratory w kolleji Karlowě. Po některých námitkách podrobili se tomu; administratoři pak, nenásledujíce již příkladu Hawla Cahery, usnadnili jim zkaušku, tázajíce se jich jen powšechně o dwanácti článcích wíry a o swátosti těla a krwe Kristowy, k čemuž i oni odpowěděli tak, že se hlaub do rozdílů nepauštěli, a sproštěni jsau obwinění z bludů; další wšak jednání mezi nimi a obcí ještě zase se protáhlo.

Mezitím byl se za přítomnosti králowy počal sněm položený od něho ke dni sw. Matěje (24 Unora). Ač o průběhu jeho zachowaly se nám paměti jen welmi nedostatečné, předce widěti z nich jest, že na něm přišlo k žiwějšímu než dotud potýkání mezi dwěma stranami we stawích, we kterém král pomocí těch,

kteří naň doléhali o důraznější sobě počínání, dobyl konečně 1530
značného prospěchu. Bylť si, jak ukázáno, již w Budějowicích umínil, nesnášeti déle škodliwého působení Zdeňka Lwa z Rožmitála, i chopil se w tom prostředku, který zároweň byl zaměřen proti straně, jíž on stál w čele. Učinilť hned z počátku předložení k sněmu, stěžuje na pomluwy, které se o něm dály, žeby bez dostatečné potřeby obtěžowal zemi berněmi, odwoláwaje se na to, co byl sněmu Budějowickému obšírněji wyložil o běhu wěcí za předešlých let; dále wšak se wztahem na stížnosti obsažené w artikulích sněmu o sw. Lucii předkládal stawům nedostatky we zřízení zemském, pokud se týkalo konání sprawedliwosti, kterak na néj přicházejí žaloby na křiklawé křiwdy při saudech, kterým on nemůže pomoci, poněwadž mu jako dwěma předkům jeho na trůně odňata jest moc ku potřebnému zakročení. Upomínal tím na potřebu konečného naprawení práw, o kterém se doposud jednalo bez prospěchu s ustawičnými odtahy, a žádal na stawích, aby prwé k tomu dali odpowěd, než by učinil předložení o jiných wěcech. Wytknutím zlého řádu při saudě zemském musil se cítiti dotčeným zwláště pan Zdeněk Lew, kterému jakožto nejwyššímu purkrabí příslušelo dopomáhání práwa.

Předložení králowo mělo za následek několikodenní rokowání, kteréž se skončilo odročením sněmu od 3 do 11 Března, aby se mezi tím časem dálo wyhledáwání privilegií na Karlšteině i jinde za příčinau pochybností o práwích krále a o swobodách stawů, wzbuzených jednostrannými uzawřeními sněmu o sw. Lucii. Dá se sauditi, že bylo welké rozčilení mezi stawy jedné strany proti druhé, do kterého král zasahowal s welkým důrazem. Přátelé pana Zdeňka Lwa pletli cosi proti králi, pokaušejíce se o nějakau podporu od wéwod bawornských. Psalť wéwodám oddaný jejich od dáwna služebník, pan Břetislaw Švihowský, žádaje, aby wyprawili poselstwí neb dopis ke sněmu w jakéms úmyslu, o kterém určitě newíme; ale wéwodám se wměšowání do toho nepodobalo.[21]) W době odročení sněmu

[21]) Wztahuje se k tomu dopis wéwody bawarského Ludwíka k bratru jeho wéwodowi Wilémowi w archiwu Mnichowském, odkudž opis

1530 počalo se zatím obyčejné zasedání saudu zemského o suchých dnech postních (9 Března), a od toho očekáwal král nesnáze pro Zdeňka Lwa, že totiž zdwihnau se na něm žaloby w saukromých přích, kterými se objewí nesprawedliwosti, na jaké se obecně naříkalo. Míniltʼ osobně zasedati na saudě a trpících křiwdu se ujímati. To předešel Zdeněk Lew neočekáwaně dobrowolným složením se sebe úřadu nejwyššího purkrabí, kteréž král přijal od něho beze wšech okolků.

Bylo to dne, w který se znowa započalo jednání na sněmě (11 Března), a to nyní se dařilo dle přání królowa. Učiniltʼ již další předložení swé, předewším pokud se týkalo pomoci proti Turkům. Byli mezitím přijeli poslowé stawů morawských a slezských do Prahy, kteří předstawowali nebezpečenstwí hrozící znowa od Turků, s obáwáním, aby z Uher newtrhli buďʼ do Morawy neb do Rakaus. Též pak od stawů dolnorakauských došla žádost písemná o pomoc w takowé příhodě. Následkem toho počalo se w obnoweném zasedání sněmu jednati o otázku kladenau prwe králem darmo na sněmě Budějowickém, i učiněn náwrh dne 19 Března, aby se králi powolilo na wojsko 50.000 kop grošů českých tím spůsobem, žeby se summy té wypůjčil zastawením něčeho z korunních statků s powolením stawů, stawowé pak aby dluh ten splatili asi w roce neb we dwau letech. Po několikadenním jednání náwrh ten jest přijat, a stalo se usnešení o něm na ten spůsob, že ze summy 50.000 wzali na sebe staw panský a rytířský každý třetinu, dobro-

se nacházi w zemském archivě českém, daný dne 12 Března 1530. Čte se w něm: „Item der von Schwihau duet ain begern an uns, das wir solten ain botschaft zum landtag schicken, oder ain ge schrift thain laut des artikel in sein schriben vermelt. Dabei wellest der leitt gemuet und unschicklicheit erkennen, das nit solten gedenken, das wir nit versten solten, das sy gern ander oder uns dahin bereden wolten der kaczen schellen anzubinten. War viel darvon zu schriben. Erken dabei ir gemuet und schicklichait. In summa du wirdest wunder noch sehen, was der kunig in noch taglich fur und fur ain panget auf das ander schenken wird. Es geschicht in eben recht. Jecz wissen sy erst, das sy ain kunig haben.“ Dáwalo by to owšem wíce swětla, kdybychom znali wšecky okolnosti ku kterým se dopis ten wztahuje.

mady 33.333 kop a 29 grošů. Každý měl k ní přispěti dle 1530
přiznání neb odhadu swého jmění, k čemuž zřízeni jsau čtyři hlawní berníci, dwa z každého stawu: odwedena pak měla berně býti za dwě léta, do sw. Jiří roku 1532. Ostatní třetinu wzal na sebe staw městský na základě zwláštní smlauwy s králem. Wyminěno přitom, aby žoldnéři jízdní i pěší byli bráni z Čechů, a jen když by se jich nedostáwalo, z jiných národů; též heitmani aby byli Češi. Wytčeno pak za účel swolené pomoci hájení markrabstwí morawskeho a jiných zemí ku koruně příslušných; wedlé toho wšak odepsáno stawům dolnorakauským, že se swolení toto hodí také jim ku pomoci.

Mimo swolení pomoci proti Turkům jednalo se potom na sněmě o mnoho jiných wěcí, týkajících se dílem celé země, dílem záležitostí wíce nahodilých. Z naléhání králowa učinilo se nowé usnešení o naprawowání práw, aby se k němu hned po skončení sněmu přikročilo a hledělo se brzy ku konci je přiwésti. Sesílena jest kommissí k tomu prwé zřízená wětším počtem osob, s nimiž zároweň měli se nejwyšší úředníci a saudcowé zemští i jiní raddowé králowští toho spolu účastniti. Byl pak toho účinek, že ještě téhož roku tiskem wydáno jest zřízení zemské oprawené (17 Září).[22]) Nařízeno jest také přísné wymáhání berní předešle swolených, pokud ještě wždy od mnohých nebyly odwedeny. Přitom pak král naléhal také na naprawení toho, co se na sněmě o sw. Lucii stalo na ujmu moci králowské wložením do desk artikulů swobod stawů se týkajících bez jeho swolení. Uzawřeno o tom, aby se stal odklad na nejdéle do roka, do kteréž doby měla wyhledána býti privilegia a zápisy w deskách od osob zwolených k tomu od krále i od stawů, a coby se z nich shledalo, že stawům přísluší, aby we dskách zůstalo, co nic, aby bylo wymazáno.

Sněm skončil se tím spůsobem dne 30 Března; hned pak nazejtří potom ustanowil král nowého nejwyššího purkrabí, pana *Jana z Wartenberka*, téhož, jenž prwé za krále Ludwíka, když se jednalo o powznešení moci králowské, již jednau byl

[22]) Tiskem Pawla Sewerina na Starém městě Pražském.

1530 powolán k tomu úřadu co nástupce po Zdeňkowi Lwowi. Král zjednal si tím konečně jistější konání wůle swé we správě zemské.

Wedle toho přikročil hned potom také k wětšímu pojištění sobě poslušnosti w městech Pražských. Nebyl bezpochyby posud konec tajnému brojení Jana *Paška* z Wratu proti wšemu, co ještě scházelo k upokojení w Praze, i popuzowal se tím král ke hněwu proti němu. Po pádu pana Zdeňka Lwa Pašek, co stálý přiwrženec jeho, bezpochyby poznáwal, že se mu bylo báti zlého následku z toho, i počal od té chwíle hledati přímluwce, aby mu dáno bylo slyšení od krále k očištění sebe. Po třech nedělích powolal jej král k sobě na hrad dne 5 Dubna, [23]) a oznámil mu swau nelibost z chowání jeho za krále Ludwíka i za swého panowání. Pašek omlauwal se wšelijak, a prosil krále, aby newěřil řečem postranním o něm, žádaje, aby mu položil rok s těmi, kteří naň křiwě udáwají. Král měl wšak zpráwy a swědectwí o něm dostatečná, tak že neuznal toho w tom spůsobu zapotřebí. Obeslal jej před sebe podruhé dne 11 Dubna, ale jen k slyšení win, které mu dáwal, w určitějším znění. Wytýkal mu jisté jednání s městy Plzní a Klatowy za krále Ludwíka, we kterém ponaukal je k nedbání na určité rozkazy králowy, [24]) zadruhé úmyslné zdržení wojenské pomoci Pražanů a jiných měst před bitwau u Muháče, že nedorazila k wojsku králowu; zatřetí nadržowání Hawlowi Caherowi w jeho kázáních, jichž byl škodolibě přítomen, když zjewně wyzýwala ke wzbauření proti králi, za čtwrté nabádání k obnowení jednoty Starého a Nowého měst Pražských, když již zrušena byla králem; za páté i jakési pikle proti králi, aby jiný byl proti

[23]) Nejmenowaný doplňowatel kroniky Bartoše písaře na str. 39 prawí, že „jest toto mistr Jan na tři neděle skrze přimluwy žádal, aby mohl před J. M. králowskú předstúpiti a swú newinu oznámiti". Ty tři neděle počaly se, jak widěti, hned brzy po propuštění pana Zdeňka Lwa (11 Března).

[24]) Srownale o tom mluwí Bartoš písař i doplňowatel jeho. Wztahuje se to pak k jakési při mezi panem Šwihowským (Wilémem?) a knížaty baworskými, o které nám pohříchu ze sauwěkých pamětí, totiž z času krále Ludwíka, nic není známo.

němu powýšen na trůn.[25]) Po každém z těchto článků tázal prý se král: Co tomu říkáš, mistře Jene? a odpowěděl Pašek, znaje se k swé wině: Milostiwý králi! na Boží jsem milosti a na Waší králowské milosti. 1530

Poté dal mu král oznámiti panem Wojtěchem z Pernsteina, nejwyšším hofmistrem, že z příčin uwedených upadl jest w trestání, že wšak milost jemu činí, aby se nezdálo, že mu ubližuje, w ten wšak spůsob, aby se we dwau nedělích wzdálil z Prahy a nenawracel se do města, leč měl-li by co činiti u saudů, w kterémžto případě po wyřízení swé wěci aby dele nezůstáwal než tři dni. Na to mu odewzdána jest tak zwaná řezaná cedule, kterau přiznáwaje se k swé wině, slibowal dle toho se zachowati. Druhau ceduli téhož znění měl chowati nowý nejwyšší purkrabí Jan z Wartenberka. Dále musil se zawázati rukau dáním králi, kdyby mu dáno bylo wěděti, aby se stawil, kdekoli by mu bylo rozkázáno, do čtyr neděl. Po takowém odsauzení Pašek předce ještě prosil krále o milost, aby směl w Praze býti, ukazuje na swůj wěk a swe šediny i nedostatek zdrawí, též že we městě tom od mladosti žil, a jeho přátelé i syn také sšedše s swěta že tu odpočíwají. Král wšak přísně mu odpowěděl, když on neměl lítosti nad starými a šediwými lidmi, ani nad zrodilými w tom městě, wypowídaje je, i když mnozí na kolena před ním klekali a prosili, že slušné ani hodné není, aby jemu w tom milost byla prokázána.

Přísné toto naložení králowo wzbudilo žiwý sauhlas welké části obywatelstwa Pražského, která zbawena nenáwiděného

[25]) Článek tento nenachází se u Bartoše písaře, než jen u jeho doplňowatele na str. 41, kdež zní: „Páté, mistře Jene. Maje nás pána a krále, jiného jsi sobě wywolil a za pána wzal; ty dobře o tom wíš koho, a my také dobře wíme kdo jest, ježto jest nám ta wěc welmi nesnesitedlná a welmi netrpěliwá aby naši poddaní w našich městech měli sobě jiného za pána bráti, ježto my w městech našich takowých lidí nechceme míti, kdo by se námi nechtěl sprawowati.“ W tomto znění nelze rozuměti, žeby se to wztahowalo k času před zwolením Ferdinanda za krále, nýbrž k pozdějším nějakým piklům snad w dorozumění s panem Zdeňkem Lwem a s Břetislawem Šwihowským, o kterých wšak nic určitějšího newíme.

1530 násilníka, projewowala radost z jeho ponížení potupnými řečmi o něm, nazýwajíc jej zrádcem, lotrem a jinými nadáwkami tak hlučně, že z toho král měl nelibost, obáwaje se z toho nowého rozezlení mezi stranami we městě. Když sám w málo dnech potom odjel z Prahy, z rozkazu jeho heitmani zemští nowě jmenowaní učinili přísné napomenutí ku konšelům wšech tří měst Pražských (20 Dub.), které mělo býti oznámeno také po wšech ceších, aby wšeliké utrhání na cti bylo staweno pod trestem.[26])

3.

Prwní léta za obnowení řádu w Praze

(1530—1537).

Od nastaupení swého na trůn český až do této doby w jaře roku 1530 král Ferdinand byl jen asi 17 měsíců meškal w Praze neb jinde w mezích swého nowého panstwí, asi pak 23 měsíců musil zdržowati se jinde pro rozličné potřeby, hlawně pro wálku nejprwé s Janem Zápolským, potom s Turky; a podobně bylo po celý potomní čas jeho panowání, že nemohl stále přebýwati we wyhlášeném hlawním sídle swém w králowstwí českém. Byl přitom nicméně podstatný rozdíl mezi časem jeho a časem panowání posledních dwau jeho předchůdců, Wladislawa a Ludwíka od roku 1490 do roku 1526. Oba králowé tito měli stálé sídlo swé w králowstwí uherském, a přijížděli odtamtud do Čech pokaždé jen za dlauhý čas jednau, král Wladislaw nejprwé po sedmi, podruhé po půl pátu, potřetí opět skoro po sedmi létech (1497, 1502, 1509), král Ludwík za celých jedenácte let od smrti otce swého až do bitwy u Muháče jen jednau na rok pobytu (1522—1523). Králi Ferdinandowi naproti tomu byla Praha skutečným stálým sídlem, z něhož wyjížděl za swými potřebami w míru neb we wálce brzy na delší, brzy na kratší dobu, wšak tak, že neminul snadno žádný rok, aby se zase ku

[26]) Wiz Archiv Český XII 289.

Praze nenawrátil: a neměl přitom žádného jiného stálejšího — sídla, nýbrž jak kdy potřeba bylo, zdržowal se brzy we Wídni, brzy w Linci nebo w Insbruku a jinde w druhých zemích swých i také mimo ně, jakož zwláště w říši německé, když mu wedlé bratra jeho, císaře Karla, připadlo účastenstwí we správě její. Byly to poměry, které se welice podobaly někdejšímu stawu wěcí za císaře Karla IV, kterému rowněž Čechy byly hlawní zemí, ač mnoho času musil stráwiti mimo ně w říši německé i rozličných jiných zemích wzdálenějších.

Ke změně proti času posledních dwau předchudců krále Ferdinanda owšem mnoho přičinilo, že se mu proti moci turecké nepodařilo zachowati králowstwí uherské pod mocí swau. Dostaloť se tamější stálé sídlo Wladislawa a Ludwíka w moc protiwníka jeho, Jana Zápolského, a také hlawní město zemí rakauských Wídeň, která by sic byla mohla Praze býti na ujmu jakožto w středu spojeného trojího panstwí ležící, byla tím wýhody této zbawena, zwláště když i ohrožena byla nebezpečenstwím od Turků. Že wšak nicméně aspoň značná část země uherské zůstala pod mocí Ferdinandowau i s titulem králowským práwně nabytým, bylo w jisté míře ku prospěchu jednotě zemí koruny české; neboť tím konečně přišly k zamítnutí nároky, jakkoli liché, stawu uherských i posledně ještě Jana Zápolského na Morawu, Slezsko a Lužice, jako by země tyto na základě někdejších smluw mezi králem Wladislawem a Matiášem Korwinem mohly potaženy býti ku koruně uherské. Swazek mezi nimi a králowstwím českým byl tím pojištěn proti pochybnostem jakkoli nedůwodným, předce dotud wždy ještě zdwihaným, a byla tudy také Praha tím jistěji uznáwána za hlawní město nejen králowstwí českého, nýbrž i druhých zemí ku koruně příslušných.

Úmysl krále Ferdinanda o zachowáwání stálého a hlawního sídla swého w Praze, jak se byl stawům českým při zwolení swém zawázal, jewil se s jedné stránky tím, že dle možnosti swé pečowal o zewnější zwelebení stálého tohoto *sídla na hradě Pražském*. Prwních několik let bylo potřeba rozličných opraw na stawbě, protože w tom za předešlého času bylo wšelicos

zanedbano. Nacházely se i kanceláře při dwoře we stawu nedostatečném a nedůstojném. Král roku 1533 k lepšímu opatření jich zrušil dwě krčmy wnitř hradu, w nichž se dály i wšelijaké rozpustilosti, a dal z jedné, která se nacházela blízko Bílé wěže, zříditi místnosti pro kancelář dworskau, z druhé nedaleko odtud kancelář nowě zřízené raddy komorní. Již wšak toho neb jistě následujícího roku, ne-li ještě něco dříwe, počalo se stawěti o *mostě*, nyní tak zwaném *Prašném*, od zámku z místa mezi druhým a třetím mostem na straně proti Hradčanům přes Brusku k straně půlnoční. Hlawní účel toho byl zjednati pohodlný přechod k nowé krásné *zahradě*, kterau král zamýšlel založiti ku potěšení swému a manželky swé. Zakaupilť k tomu cíli dwě welke winnice w sausedstwí starší winnice králowské, kterau byl měl král Wladislaw, na půlnoční straně Brusky, totiž winnici kapituly Wšech Swatých a winnici jeptišek sw. Jiří. Přes zimu po roce 1534 dal konati práce příprawné, wyzdíwání a rownání půdy, wytrhání réw krom některých wzácných druhů a čeho jiného bylo potřeba, aby se z jara počalo s dílem samým. Tak se i stalo, a od roku 1535 stawělo se po wíce let, co zatím toho roku stawba mostu byla dokonána. Byl prwotně dřewěný krom pilířů a dlauhý 122 loket.[27]) Tušim do roku 1538 byla dostawena zeď okolo zahrady, a počalo se hned potom stawěti o krásném letohrádku čili *lusthauze* na wýchodním kraji, wysoce slawném pomníku nowého stawitelstwí renaissančního jemuž se později od čarokrásné wyhlídky odtud na Prahu dostalo jméno nynější *Belvedére*.

Za prwních několika let panowání Ferdinandowa byl ještě žiw slowutný Beneš Ried, jinak *Beneš Launský*, nejwyšší tak zwaný werkmistr we službě králowské na hradě Pražském, zaneprázdněný wšak tehdáž wíce mimo Prahu při wětších stawbách uměleckých, pokud na hradě wětší práce nebylo; zemřel wšak roku 1534. O jeho místo hlásil se Wídenský mistr kamenník Bonifacius Wolmut; ale neuznalo se na ten čas zapotřebí nástupce ustanowiti, pokud by se nic wětšího w zámku nesta-

[27]) Dle Beckowského I 77.

wělo. K zakládání zahrady, o kterau se teprw toho času jednalo, — to jest z počátku hlawně k stawění zdí okolo ní, byli powoláni zedníci wlaští, w čele jejich mistr zednický Jan de Spatio, kteříž wypraweni z Wídně, přibyli z jara do Prahy a později roku 1537 počet jich rozmnožen desíti jinými Wlachy, které král přejal od pana Jana z Pernšteina, když s jinau stawbau u něho byli hotowi. Znamenitějšího umělce bylo wšak potom potřeba, když se předsewzalo stawení letohrádku zmíněného. Powolán jest k tomu roku 1538 Pawel *della Stella* de Mileto, wlaský mistr kamenník nepochybně již we wlasti swé proslulý, jejž zjednal králi tehdejší wyslanec čili orator císařský w Genui. I on přiwedl s sebau pomocníky, totiž kamenníky wlaské, nejprwé jich třináct, wedlé nichž zedníci Jana de Spatio zůstali zaneprázdněni dále, mistr sám wšak jen do roku 1539. S ním wystřídal se jiný zednický mistr Wlach, jménem *Jan Maria*, pod wrchním řízením Pawla della Stella co kamenníka. K uprawení a wysázení zahrady byl zjednán *mistr František*, jak se zdá též Wlach,[28]) kterýž roku 1537 neboli 1538 počal sázením citronů, pomorančů a jiných podobných wzácností, méně pilně, než se od něho očekáwalo. Wedlé něho byl roku 1539 (1 Unora) k zwláštnímu úkolu powolán z města Courtray we Flandřích *Hugo Vennius*, doktor práw a nepochybně proslulý co znatel w rostlinstwí, maje posázeti stromowím a jinými rostlinami dolejší část audolí Bruského od mostu zmíněného. Uznaw wšak přitom těžkosti z prostranstwí příliš uzkého a ze spádu wody, pro které by se nedalo nic slušného prowésti, ještě téhož roku byl ze služby zase propuštěn (17 Listopadu). Welkau záwadau při wšech těchto předsewzetích byla nedostatečnost důchodu, na kterau stále naříkali raddowé komorní; ale král ze zwláštního zalíbení naléhal na wytrwání přitom, jak jen možná bylo.

Jsa welkým milowníkem honby, pečowal král také o dobrý staw *obory králowské* u Owence, kdež stále ustanowenému oborníku náleželo přihlížeti ke zwěři, přitom také ku králíkům

[28]) Krom jiných okolností dá se to sauditi z toho, že služební list jeho byl latinský.

— w ní chowaným. Již roku 1531 uložil mu král, aby nedopauštěl wíce posawadního zwyku, dle něhož w auterý welkonoční lidé se tam procházeli.[29])

Wedle podniků těchto, které se wztahowaly k pohodlí a k slušnému opatření dworu swého, král měl nejlepší wůli k zwelebowání též *hlawního kostela* při Pražském sídle swém. Jednau z prwních wěcí, která se toho týkala, bylo opatření w příčině *welkého zwonu*, jejž, jak na swém místě wyprawowáno, byl dal nowě slíti král Ludwík Bartošem zwonařem roku 1523. Jak wychází na jewo z pozdějšího běhu wěcí, byl zwon tehdáž dokonán, ale nebyl zaplacen a k swému účelu obrácen, nýbrž po smrti Bartoše zwonaře zůstáwal majetkem wdowy jeho jménem Magdaleny. Od ní jej teprw kaupil král Ferdinand roku 1532,[30]) a měl zwon konečně býti zawěšen, což se wšak pro nějaké okolnosti nám neznámé protáhlo ještě půl druhého roku. Teprw roku 1534 přikročilo se k tomu w pondělí dne 26 Ledna,[31]) aby o Hromnicích hned potom (2 Unora) ponejprw mohlo naň býti zwoněno. Zwon, jenž po swém přelití wážil až 236 centněřu, naložený na smyk, byl téhož dne šťastně dowlečen ze Široké ulice na Nowém městě až na Hradčany, k čemuž pomáhalo táhnauti několik set pacholků. Odtamtud tažen jest we středu potom do zámku, aby zawěšen byl na wěži kostela. Přes prwní dwa příkopy byl přeprawen po mostech zdwihacích; když jej wšak z třetího mostu příliš prudce chtěli wtrhnauti do brány

[29]) Listem dne 1 Čerwence roku 1531 poskytuje se oborníkowi jakási náhrada za to, co mu zamezením náwštěwy té ušlo, nepochybně že w ten den u něho se krěmowalo.

[30]) Zachowaly se o této tři listy krále Ferdinanda, dané dne 17 Čwce roku 1532, 29 Ledna a 1 Unora 1534, které se w některých okolnostech různí. W prwním se udáwá 500 kop, co by král Magdaleně byl za něj dlužen, we druhém a w třetím se prawí, že jej král od ní kaupil za 400 kop. Že to byl zwon za času krále Ludwika slitý, prawí se we druhé z těchto listin wýslowně.

[31]) Rukopis Budišinský 56, který o tom dáwá zpráwu, klade tažení zwonu na Hradčany na pondělí před sw. Aneškau, což by bylo 19 Ledna, ale středu „potom“ (21 Ledna) nazýwá „tau středau před Hromnicemi“, což připadá na 28 Ledna. Jest dle toho jeden i druhý den pochybný, a widí se nám dle toho nejpodobněji, že místo pondělí před sw. Aneškau mělo by snad státi po sw. Anešce.

pod Bílau wěží, sšinul se jim ze smyku, spadl do příkopu, a na kusy se roztlaukl.

Po tak zlé nehodě král nemeškal s opatřením zwonu nowého, i zjednal k tomu ještě téhož roku zwonaře z Wídně jména nám neznámého, kterýž přibyw do Prahy na začátku měsíce Září, wykonal dílo ještě před koncem roku, užiw bezpochyby zwonowiny pozůstalé. Huť ke sléwání byla tentokrát schwalně k tomu zřízena, jak se zdá někde na hradě samem, tak že nebylo potřeba těžkeho dowážení. Když se wšak jednalo o zawěšení zwonu na wěži, wzniklo obáwání ze zchátralého stawu kostelní wěže, aby zawěšením a zwoněním newzalo stawení škodu a snad se dokonce nesesulo. Upozornil na to zkušený stawitel z Jáchimowa, který za pobytu w Praze w měsíci Dubnu 1535 zwon a kostel i wěž pilně ohledal. Následkem toho král pomýšlel na *oprawu kostela* sameho. Wyzwal k tomu cíli dne 1 Října téhož roku tři z nejpřednějších praelatů w zemi, welkého mistra Strakonického, probošta Pražského i s kapitulau a mistra špitálu křížownického, aby se usnesli o místo a čas ku poradě, jak a odkud by bylo lze zjednati peníze k oprawě. Probošt a kapitula byli již sami připomenuli starodáwnau powinnost wšech opatů k odwádění jistého platu na oprawu kostela Pražského, když který nowě zwolen byl, i kázal král přidržeti k tomu ty, kteří se wzpauzeli. Také pak sám wykázal jistau pomoc peněžitau ze swých důchodů, a počalo se z nich něco dělati. Ale nedostatečnost jich překážela w té jako w jiných wěcech, tak že se za tří potomních let málo pořídilo i chopen konečně prostředek, že k zawěšení nowého zwonu postawena jest jakási *bašta* okrauhlá a na ní hranice dřewěná po lewé, totiž půlnoční straně kostela. Na ní jest zwon zaswěcen čili křtěn biskupem Wídenským Janem Faberem w Kwetnau neděli dne 14 Dubna roku 1538

Moc králowská w Čechách nacházela se při nastaupení Ferdinanda na trun we stawu chatrnějším než za kterehokoli předchůdce jeho w století předtím. Stalé jmění a duchody korunní při náramném zadlužení nikterak nestačily k zaprawení potřeb, a práwa králowská po delší čas wždy wíce obmezowaná byla

nowěji ještě zase wšelijak w pochybnost uwedena wýminkami, kterým se král poddati musil při swém zwolení. Proti přílišnému wzrůstu moci šlechty dobylo se po dwakrát, za krále Wladislawa přičiněním knížete Bartoloměje Minsterberského a opět za krále Ludwíka, některého prospěchu přiwinutím stawu městského, po delší čas odcizeného, k ochotnějšímu poslušenstwí ku králi. Prospěch tento byl wšak brzy zase zmařen aspoň we hlawním městě wzpurným wytržením se Jana Paška z Wratu ze wší powinné poslušnosti. Byla proto pilná péče králowa od prwního počátku, aby panstwí jeho w Praze učinil konec, což jak wyprawowáno, podařilo se mu užitím wší opatrnosti i konečně důrazu. Dopomožením sprawedliwosti těm, kteří pod předešlau libowůlí trpěli křiwdu, zjednal si wděčnost a oddanost wětší části obywatelstwa, a užil jí k pojištění sobě zase oprawdowějšího wykonáwání práw králowských nad městy.

Po wypowědění Paška z Prahy scházelo již jen málo k auplnému dopomožení *wypowěděným* měšťanům Pražským ku práwům sausedským, kterých byli pod příčinau náboženstwí zbaweni. Týkalo se to předně dwanácti oněch měšťanů Staroměstských, kteří se musili podrobiti jistému osprawedlnění z wíry swé, než by byli k práwům měšťanským zase připuštěni. Sedm z nich, mezi nimiž byl Bartoš písař, byli tomu již učinili zadost před administratorem a konsistoří, a zbýwalo toliko wýslowné přijetí jejich do obce na tom základě. K tomu powoláni jsau dne 23 Kwětna roku 1530 na radnici před purkmistra a konšely i administratory a některý počet starších obecních co prostředníky mezi nimi a obcí; wzato před nimi u wědomost wyswědčění w příčině náboženstwí jim dané, a k žádosti jich také wyswědčeno jim, že se žádných úkladů zločinných nikdy neúčastnili; což od obau stran přijato rukau dáním. Týmž spůsobem pak dojednalo se s pěti ostatními w krátkém čase potom. Po delším odkladu následowalo dne 25 Srpna weřejné wyhlášení toho wšeho před shromážděnau obcí s napomenutím ke wšem, aby se ku přijatým zase do společnosti obce chowali we wšem laskawě jako kdy prwé. Zůstáwal odtud mimo Prahu jen některý počet jiných, kteří wypowěděni byli aneb sami se

wystěhowali, aby jich to minulo, o přijetí wšak zase do obce se nehlásili. Wětším dílem byli se obrátili k bratřím českým do rozličných míst, zwláště do Mladé Boleslawě.

Ku podwrácení moci Jana Paška w Praze byl král Ferdinand užil za jeden z hlawních prostředku zrušení jednoty mezi Starým a Nowým městem. Jak již zmíněno, wznikly z toho po některé chwíli různice mezi oběma městy, a měl z toho král mrzutá zaneprázdnění po wíce let potomních. Ze začátku se k tomu nepodobalo. Prowedloť se *rozdělení městských úřadu* a také obecního jmění, po čas jednoty společně užíwaného, pokud známo, bez wšelikých nesnází. První kladení počtů za minulý rok, které připadlo o sw. Hawle roku 1528, stalo se na radnici Staroměstské u přítomnosti konšelů, starších obecních a některého počtu z obcí obau měst, i srownaly se obce také o to, že se důchody až do té doby počítaly rowným dílem na jedno i druhé město, teprw pak odtud rozdělilo se jmění na každé město obzwlášť, jak bylo před jednotau; bylyť důchody Starého města wětší než Nowého. Také pak brzy potom stalo se dohodnutí mezi oběma městy, aby co se nápadů čili dědictwí po příbuzenstwu týkalo, Staroměstští na Nowém městě a Nowoměstští na Starém po příbuzných swých rowného práwa užíwali, tak jak bylo předtím za jednoty. (19 Ledna 1529). Teprw později začaly se spory pro obnowowání *forten a příkopu* okolo Starého města i pro jiné některé příčiny, jak o tom již zmíněno. Král tehdáž zaneprázdněn jsa wálkau s Turky oblehajícími Wídeň zanechal heitmanům zemským na péči jakéž takéž zachowání pokoje. Od nich stalo se obeslání konšelu obau měst dne 14 Října roku 1529, aby nazejtří před nimi stáli k wyslyšení wšech pří mezi nimi. Nepořízeno na ten čas wíce, nežli že o fortnách uloženo Staroměstským, aby dělání jich zastawili na 4 neděle ode dne 29 Října onoho roku; ale následowaly potom odklady delší, brzy za přítomnosti králowy w zemi, brzy za heitmanů střídajících se. Čím déle to trwalo, tím wíce se zmáhalo rozezlení jedněch proti druhým, tak že se bylo již i obáwati zjewného porušení pokoje. Opět roku 1530 dne 14 Července tehdejší čtyři heitmani zemští, w jichžto čele stál

nejwyšší purkrabí pan Jan z Wartenberka, k žádosti Nowoměstských položili stranám rok ke dni 20 Července; ale wšeliké jednání bylo marne. Proti stížnostem jedněch zdwihali stížnosti druzí, tak že heitmanům bylo těžko poznati, od kterých byla wětší příčina.

Tehdáž doneslo se králi na Jana *Paška* z Wratu, jako by on znowa nepokoje působil, užíwaje k tomu času, když mu dopuštěno bylo meškati w Praze za příčinau zaměstnání na saudech: i přišlo od něho z Augsburka, kdež tehdy účastnil se sněmu říšského, nařízení k heitmanům, aby napotom Paškowi každé zdržowání se we městech Pražských zakázali, tak že i když by mu bylo co jednati na saudech, měl zůstáwati jediné na zámku nebo na Hradčanech. Heitmani se tentokrát Paška ujímali dopisem ku králi dne 17 Srpna, oswědčujíce, že newěděli o ničem, coby mu za zlé mohlo býti bráno. Činili to dílem z autrpnosti; neb se mu tehdáž okolo sw. Jakuba (25 Července) stala welká škoda ohněm při jeho wenkowském sídle w *Taušni*, kdež dwůr mu shořel i mlýn pod samau twrzí a sladowna s obilím mnohým w stodolách a stozích, s koni i s dobytkem kromě asi dewíti kraw, ano i jez při mlýně chytil, tak že uhořel, co ho bylo nad wodau. Páčila se škoda na mnoho set kop. Heitmani se zmínili o tom w dopise swém; ale král, maje nejspíš zpráwy dosti hodnowěrné, nedal se oblomiti, nýbrž přes to opětowal rozkaz swůj, i musili jej konečně Paškowi oznámiti dne 30 Září toho roku. Dáwal mu král wýslowně za winu, „že w městech Pražských newole a kyselost skrze něho se dála“. Neměl tedy odtud w Praze we městech ani chwíli přebýwati, než co by projel, poněwadž jinde nebylo mostu; pokud by zaneprázdněn byl na kterémkoli saudě na hradě, měl tam nebo na Hradčanech hospodu hledati.[32])

Různic mezi Starým a Nowým městem mezitím ještě wíce přibylo. Wzbudila se zwláště také znowa dáwná rozepře o *odwoláwání* se ze saudu Nowého města ku konšelům Staroměst-

[32] Zpráwy o tom, doplňující se, dáwají Bartoš písař na str. 319, 326, Archiv Český XII 383 a zmíněný dopis heitmanů dne 17 Srpna 1530 ku králi, nacházející se w archivu musea českého.

ským, nejwíce tím, že jednotliwí z obywatelů Starého města, — když měli před saudem Nowoměstským nějakou při a nebylo jim dáno za práwo, ohlašowali odwolání do Starého města, čehož owšem za jednoty měst nebylo. Starší pře o odwoláwání byla, jak na swém místě wyprawowáno, roku 1509 králem Wladislawem odročena až do nastaupení syna jeho po něm na trůn. Tehdáž wšak potřeba rozhodnutí o tom byla přestala následkem zřízení jednoty. Nyní wznesli Nowoměstští stížnost o to na krále dne 5 Ledna 1531 písemně w čas, když se nacházel w Kolíně nad Rýnem. Staroměstští wšak odepřeli tomu, odwoláwajíce se na předešlý staw a na privilegia swá. Pře o to i o jiné zmíněné wěci protáhla se i potom wíce než tři léta. Král hleděl docíliti jako někdy král Wladislaw přátelského srownání, a ustanowil k tomu kommissí z některého počtu radd králowských se skládající, kteráž učinila jistý náwrh dne 6 Ledna roku 1534 wztahující se ke wšem jednotliwým stížnostem od jedné i od druhé strany předneseným, wyjma toliko co se práwa odwolacího týkalo, wyhražujíc to králi samému k rozwážení a k rozsauzení. Staroměstští, jak se zdá, přijali náwrh ten bez wýminky; Nowoměstští wšak činili námitky w některých wěcech, kdež se jim zdálo, žeby mohli přijíti ke zkrácení. Tím se jednání opět protáhlo, až konečně král, když se auplného srownání nemohlo docíliti, dne 18 Srpna toho roku učinil mocnau wýpowěd, která se od řečeného náwrhu mnoho neodchýlila. Byla obsažena we dwau listinách, z nichž jedna se týkala wšech druhých stížností, druhá práwa odwolacího obzwlášť.

W příčině bran a forten dostalo se wýpowědí tau Staroměstským potud za práwo, aby je směli nowě stawěti w té spůsobě, jak byly před jednotau, wšak na noc zawírati je aby nesměli než se zwláštním powolením králowým neb také bez něho, když by toho potřeba bylo pro nějakau nenadálau příhodu, jakož pro wypuknutí ohně nebo nějakau wraždu nebo pro wzbauření některého řemesla; též aby příkopy směli wywezti, wšak aby rumy z nich nekladli na ujmu starodáwných mezí Nowého města; naproti tomu aby Nowoměstští nenecháwali zanésti strauhy mezi jedním a druhým městem, tak aby woda

deštowá wolně odcházela a neškodila příkopům. Pokud se pře týkaly trhu w obau městech, jmenowitě trhů wýročních, trhu we čtwrtek na Nowem městě na trhu Koňském a w sobotu na Starem městě na tak zwaném fraimarku, ustanowowala wýpowěd, aby se na nich prodáwalo wšecko to co před jednotau a týmž řádem, s oswobozením Staroměstských od cel na Nowém městě rowněž jak ho požíwali prwé; co se řemesel týkalo, kdož by se z jednoho města přestěhowal do druhého, aby se zachowal dle jeho řádu; co prodáwání piw z jednoho města do druheho, zůstawowalo se každé obci na wůli, leč by se oč srownati chtěli po přátelsku. Pře o mlýny, pokud se týkaly užíwání wody při nich, odkazowaly se na starodáwné práwo, o kterém rozhodowali mlynáři přísežní; a poněwadž zrušením jednoty zdwihla se znowa také pře o wápennici na hřebenu wedlé Písané lázně, ku kterému městu by náležela, potwrzena jest o tom platnost wýpowědi krále Wladislawa učiněné roku 1497, kterau přisauzena byla Staroměstským s wyhražením toliko berně nezměnitedlné 13 grošů k obci Nowého města. Jak pak we wšech těchto wěcech tak se král také w rozhodnutí o saudu odwolacím zachowal dle starého psaného práwa. Na základě totiž privilegia císaře Karla wydaného hned při založení Nowého města přiřkl Staroměstským znowa práwo, aby odwoláwání k nim šlo z Nowého města jako z jiných měst w králowstwí českém s ustanowením toliko, kdoby se odwolal, aby přiložil k rozsudku dwě kopy grošů, také pak s podotčením, že další odwolání ku králi bylo dopuštěno jak od starodáwna.

Nowoměstští činili ještě i později námítky proti wýpowědi této jak w příčině odwoláwání tak také o některých jiných wěcech, ale darmo:[33]) trwala pak z toho pořád ještě newole mezi konšely jednoho a druhého města, která se při každé příležitosti jewila.[34]) Teprw později zdá se, že nastalo nějaká umír-

[33]) Swědčí o tom instrukcí daná od krále ze Znojma pánům Janowi z Pernšteina a Janowi z Kunowic, poslaným do Prahy k saudcům zemským w měsíci Unoru roku 1535, we které wšak Staroměstské ubezpečuje, že budau zachowáni při swé sprawedliwosti.

[34]) Tak se zmiňuje o tom pamětní kniha děkanská učení Pražského (II 315) za příčinau diwadla, prowozowaného od študentů w Unoru

nění. Naswědčuje tomu roku 1536 přátelské usnešení mezi 1530
oběma městy o jednostejné šetření práw sirotků lidí poddaných na zemských statcích jednoho i druhého města (8 Května) a hned potom (15 Května) smlauwa o práwu statků Zlíchowských, Kartauských a Plaských, které náležely oběma městům společně, aby odewzdána byla úřadu mostskému na Starém městě, od něho pak aby každý rok o sw. Hawle učiněn byl počet a polowice důchodu odwedena Nowoměstským. Při konci téhož roku následowala přátelská smlauwa mezi wšemi třemi městy Pražskými, Starým, Nowým i Menším městem, kterau se usnesli o jednostejnost w rozličných řádech při saudech swých ku prospěchu obywatelstwa bez rozdílu, ku kterému městu kdo příslušel (26 Prosince). Nicméně přišlo brzy potom ještě zase k mrzutosti, když Nowoměstští nejwyššímu písaři swému Jindřichowi z Chocenic dopustili nazýwati se kancléřem, což Staroměstští pokládali jen sobě za zwláštní přednost. Ke stížnosti jich král to Nowoměstským zapowěděl, poněwadž by písař jejich nikdy předtím toho titule neužíwal a neměli na to žádného obdarowání (1537 20 Ledna).

Zmínili jsme se na swém místě o zákazu krále Ferdinanda, učiněném nejspíš roku 1528, aby shromáždění *weliké obce* w městech Pražských nebyla swoláwána leč se zwláštním powolením králowským, i také o wýjimce z toho powolené dne 6 Prosince onoho roku, o ustanowení totiž jistých případů, we kterých se swolání mohlo státi od konšelů dle uznání jejich. Později byla tato swoboda nepochybně zase wíc obmezena snad pro obáwání nepokojů při tehdejších různicích. Nesmělať roku 1532 dne 10 Října podlé poručení králowa obec Staroměstská býti swolána ani ke schwálení počtů konšelů, ač byl to jeden z případů oněch wyminěných.[35] Také wšak jiné obmezení swobod obcí Pražských stalo se za panowání Ferdinandowa, totiž co se týkalo wolení konšelů od obcí dle privilegia krále Wladislawa,

roku 1535 na radnici Nowoměstské, což Staroměstským bylo proti mysli: Nam tum forte inter eos (et) senatum Novae urbis simultas quaedam (ut saepe alias, ex quo divisio urbis facta est) intercesserat.

[35]) Zmínka o tom we Staroměstském liber rationum fol. 35.

1530 udeleneho oběma městům roku 1514. Obce měly k tomu práwo, když kral nebyl w zemi a roční lhůta po posledním obnowení raddy minula. Případ ten nastal po rozdělení jednoty měst nejprwe roku 1529, když prwním konšelům dosazeným w každém meste obzwlášť došel čas dne 9 Září. Není nám nic o tom známo, zdali se obce tehdy jakým spůsobem ku práwu swému hlásily. Jednalo se tehdáž ještě posud o stwrzení privilegií měst králem Ferdinandem. Než k tomu přišlo, král obnowil osobně raddy obau měst dne 19 Unora 1530; potom pak teprw následowalo stwrzení privilegií Starého města dne 12 Dubna téhož roku, do kterého wšak pojato bylo jen prwní privilegium krále Wladislawa, wydané Pražanům Staroměstským roku 1472, nikoli ono pozdější o wolení konšelů obcí, kteréž tudy minulo, aniž co známo jest o nějakém odporu proti tomu. Takž za panowání Ferdinandowa stáwalo se obnowení raddy na Starém i na Nowém městě pokaždé králem samým s obyčejnau přitom slawností; pro častau pak nepřítomnost králowu w zemi stáwalo se pokaždé teprw za delší čas než za rok. Po zrušení jednoty měst přišlo k tomu, nepočítajíc prwní dosazení dne 9 Září roku 1528 za deset let jen čtyrykrát, (1530 dne 19 Unora, jak zmíněno. 1532 8 Čerwna, 1534 19 Srpna a 1537 31 Srpna), po každé stejneho dne w obau městech.[36] Proti předešlé zwyklosti, že když došel rok od dosazení konšelů, až do obnowení raddy primas třeba po dosti dlauhý čas zatáwal úřad purkmistra, konšele dosazení roku 1528 po projití swého času, w purkmistrowstwí se měsíčně střídali. Stalo se to bezpochyby se zwláštním powolením králowým; neb takowé bylo k tomu i později opět dáno konšelům dosazeným r. 1534 (1537 26 Kwětna) a dosazeným roku 1537 (1538 22 Srpna,[37]) i potom častěji.

[36]) Před uplynutím prwního roku po sazení konšelů při zrušení jednoty měst psali konšelé Staroměstští králi, žádajíce o sazení konšelů nowých, když se čas k tomu blížil. Král, nacházeje se tehdáž w Budějowicích, odpowěděl, žádaje, aby mu zaslali hodnowěrný wýpis listu krále Wladislawa o tom, jak radda byla obsazowána; což učinili dopisem dne 13 Srpna 1529. Co wšak na to následowalo, newíme.

[37]) O takowé powolení žádali krále roku 1533 také tehdejší primasowé, dosazení dne 8 Čerwna 1532, na Starém městě Jan Kozel z Pok-

Jako na Starém a na Nowém městě sešlo též w *Menším městě* Pražském s wolení konšelů od obce, a nestáwalo se obnowení raddy we městě tomto také od krále osobně, nýbrž pokud nám známo, obyčejně za nepřítomnosti králowy heitmany zemskými neb také nejwyšším purkrabím. Nadto pak i o privilegium krále Wladislawa, kterým město toto bylo wyňato z moci podkomořího, přišlo k nějaké při, we které saud zemský wynesl nález obci protiwný, a po něm teprw dosáhlo město roku 1534 (20 Čerwence) stwrzení privilegií od krále Ferdinanda s wyminěním, že oswobození ono zůstalo zrušeno.[38]) 1530

Hradčany, jakožto město poddané co příslušenstwí purkrabstwí Pražského, zůstáwalo, co se sázení konšelů a jiných wěcí týkalo, při swem starém řádu. Změna se naproti tomu stala se spráwau tehdejšího tak zwaného města hory *Wyšehradu*. Náležewši od nowějšího založení swého, za času Jiřího Poděbradského, k purkrabstwí Wyšehradskému, bylo, jak na swém místě wyprawowáno, za krále Wladislawa po některý čas rozděleno na dwě polowice, jedna pod purkrabím, druhá pod proboštem Wyšehradským, toho času Dětřichem z Tandorfa. Z toho pocházely mnohé swízele pro obywatelstwo, které potom nepřestaly i když rozdělení to pominulo nastaupením w purkrabstwí pana Ladislawa z Šternberka, který byl nejwyšším kancléřem, a po jeho smrti (1521) pana Wácslawa Bezdružického z Kolowrat a na Košátkách, nejwyššího sudí dworského. Pán posledně řečený pokaušel se ukládati na obec nowá některá břemena, jmenowitě z wýčepu piwa, i přišlo z toho, nepochybně následkem stížností, že jest mu panstwí nad Wyšehradskými odňato, a

šteina a na Nowém městě Mikuláš pernikář, odwoláwajíce se na nedostatek zdrawí, pro které by jim těžko bylo, úřad purkmistrowský po delší čas zastáwati. Tehdáž wšak král neswolil, nýbrž dopisem z Wídně dne 12 Září roku 1533 jednoho i druhého žádal, „aby w tom úřadě i w tey práci jemu k wuoli setrwali a ten úřad purkmistrský až do šťastného příjezdu jeho a do obnowení úřaduow konšelských sprawowali“. Nachází se w kopiáři archivu místodržitelstwa XI pag. 70.

[38]) Wiz u Čelakowského na str. 368.

1530 jak se zdá jen na krátký čas odewzdáno Delfinowi z Haugwic, heitmanu hradu Pražského. Již dne 16 Června roku 1529 král ustanowil, aby spráwa Wyšehradu odewzdána byla tehdejšímu proboštu Wyšehradskému, Jiříkowi z Jelče, i stalo se odewzdání toto dne 28 Června představením jeho obci nejwyšším písařem zemským Radslawem z Beřkowic a Delfinem z Haugwic co dosawadním držitelem, při čemž nowému spráwci učiněno napomenutí, aby předešlého obtěžowání obywatelstwa zanechal. Wyšehradští z teto změny se těšili, a učinili poděkowání králi se žádostí o písemné nějaké pojištění jim swobod dle starší zwyklosti, které se dowoláwali (4 Čerwence). Ale naděje jejich nesplnily se, bezpochyby přičiněním nowého pána, který se jim dostal. Jiřík z Jelče nebyl stawu duchowního, nýbrž zeman, kteremu se proboštstwí bylo dostalo jen k užíwání za služby úřední. Ještě co probošt zůstáwal písařem heitmanů zemských na čas nepřítomnosti králowy dosazených (1530).[39]) Hned od počátku měl různice s děkanem a kapitulau Wyšehradskau, hledě na jich ujmu zwýšiti swé důchody.[40]) Po některém čase pokaušel se i on ukládati na Wyšehradské daň z piwa, až zamezili to heitmani zemští swým zakročením (1533 15 Čerwna). Nejspíš pak stížnosti kapituly proti němu byly příčinau, pro kterau jest mu roku 1534 z rozkazu králowa proboštstwí odňato. Následkem toho musil se wzdáti panstwí nad obcí Wyšehradskau postaupením jeho do rukau purkrabí Pražského, tehdáž Hanuše Byšického, u přítomnosti čtyr jiných osob úředních, dne 18 Čerwna řečeného roku, a hned tu chwíli od purkrabí

[39]) Wiz Archiv Český XII 338. Z přátelstwa jeho, snad bratr, byl nepochybně Jan z Jelče, který se připomíná co měřič zemský w létech 1531 až 1544 w knihách Staroměstských.

[40]) Mimo jiné zachowal se o tom dopis kanowníka Wyšehradského Řehoře ze Střenic k panu Joštowi z Rosenberka dne 7 Kwětna roku 1533, kterým žádá ho za přímluwu ku králi, „aby téhož proboštstwie laiku nebo člowěku swětskému podáwati neráčil pro dokonalau zkázu téhož kostela“, prawě přitom o Jiříkowi z Jelče: „neb co tento člowěk nepořádný učinil zlého při tom kostele i newoli Jeho Milosti i této zemi, nad slunce swětlejší jest, tehdáž když se jest proboštem kostela našeho býti prawil“.

stalo se odewzdání obce shromážděné pod panstwí nowého pro- 1530
bošta Petra Bechyně z Lažan, rowněž stawu swětského.[41])

Po dopomožení wypowěděným měšťanům Pražským k nawrácení se do města a k plnému zase užíwání měšťanských práw swých, zůstáwala jedna wěc newyřízena, která se týkala předešlé pře s nimi, totiž co se týkalo *řádu náboženských*, stanowených stranau Paškowau we směru jim protiwném Jak powěděno, byl král Ferdinand za přebýwání swého w Linci roku 1529 rozhodnutí o tom odložil až do swého nawrácení do města. Potom wšak, pokud byl w Praze roku 1530, k tomu nedošlo pro jiné tehdáž pilnější zaneprázdnění jeho i snad také proto, že tehdáž nastáwalo obecněji důležité jednání o náboženstwí w říši německé, které mohlo míti také následky w Čechách. Mělť roku 1530 držán býti *sněm říšský w Augsburce*, na němž císař Karel V míuil přiwésti ku konci rozepři s knížaty protestantskými w Němcích, a bylo owšem také bratru jeho Ferdinandowi účastniti se sněmu wedlé jiných knížat říšských.

Z příčiny té král Ferdinand málo dní po wypowědění Paška odjel z Prahy, nepochybně dne 18 Dubna, předně do Lince; s ním také králowna Anna a čtyry již dítky její i ostatní dwůr skwělý, zejména také nejwyšší kancléř Adam z Hradce a nejwyšší sudí Zdislaw Berka z Dubé. Za heitmany zemské na čas swého wzdálení král jmenowal nejwyššího purkrabí Jana z Wartenberka a nejwyššího hofmistra Wojtěcha z Pernšteina z pánů, Radslawa Beřkowského, nejwyššího písaře, a Wolfarta Planknara, podkomořího, z rytířstwa. K ozdobné wýprawě pro králownu na další cestu bylo brzy potom zjednáním radd komory králowské osm bílých koní spřežných posláno za dworem do Lince. Zdržew se tam asi měsíc, dal se král potom na cestu do Tyrolska bratru swému naproti, jehož příchod se očekáwal z Italie. Za prwních dní Čerwna wyjel mu z Insbruka wstříc, a uwítal jej na aupatí Brennera: pobywše

[41]) Zpráwy o těchto proměnách na Wyšehradě nacházeji se we Wyšehradské knize městské od roku 1495 fol. 23—25.

1530 pak w Insbruku wíce dní pospolu, jeli odtamtud dne 8 Čerwna ke Mnichowu, kdež po tři dni byly konány welké slawnosti u přítomnosti knížat četných. Dne 15 Čerwna přijeli konečně do Augsburka, a počal se sněm říšský třetí den potom (18 Čw.).

Knížata protestantští předložili na sněmě tom společné wyznání wíry, o které se usnesli přední duchowní jejich s Lutherem w čele, powěstnau odtud *konfessí Augsburskau.* Dle ní mínili knížata uprawiti církewní společnost w zemích swých, jakž wětším dílem byli již učinili, a žádali při ní býti zůstaweni. Potkalo se to owšem s odporem knížat katolických, duchowních i swětských, a nastalo dlauhé wyjednáwání, které se protáhlo do plných pěti měsíců. Když se jiným spůsobem nepodobalo k dohodnutí, wzpomnělo se na swolání *obecného koncilia* co prostředek, který by mohl wésti k cíli, i wyžádal císař swolení k tomu od papeže Klimenta VII, wšak pod wýminkau, aby se protestanti do času jeho sprawowali řády obecné církwe. K tomu nikterak swoliti nechtěli. Po dalších nesnázích z toho císař dle rady knížat katolických, aby nepřišlo hned ke zjewnému powstání, oznámil stawům protestantským dne 22 Září lhůtu na rozmyšlenau do 15 Dubna r. 1531; ale i s tím nechtěli se spokojiti.

Za dlauhého wzdálení králowa ze země, které tím bylo spůsobeno, heitmani zemští měli hned prwní čas mimo trwající různice mezi Starým a Nowým městem mnoho zaneprázdnění s laupežníky i *odpowědníky,* kteří konali zločiny w nejrozličnějších krajinách. Připomínají se w měsíci Kwětnu laupeže prowozowané w kraji Prachenském w sausedstwu Wodňan, Píska a Sušice, jakož zwláště blíž twrze Daubrawice; téhož času w lesích Dobřišských, blíž Prahy na powěstném Fidrholci, kdež Pražanům náležela poprawa, a w krajině mezi Litoměřici a Austím na tak zwaných Pastušich polích,[42]) nejwíce okolo wsi Újezda Bílého. Bylo z toho nepochybně mnoho nesnází při obchodě přespolním; i činí se zwláště zmínka o Pražské sausedce Markétě raušnici, která kdesi za Bydžowem byla pře-

[42]) Paschkapole, jak se nyní říká po německu.

padena a mnoho wěcí jí pobráno, s nimiž asi jela někam na 1530
wýroční trh nebo se wracela, snad na trh do Wratislawě, kamž
podobné zboží z Čech se wozilo.[43]) Něco později také wýše
již zmíněný odpowědník *Wilém Daupowec* se swými lidmi wyskytl se w lesích Křiwoklátských (w měsíci Červenci).

K tomu za nedlauho přišel nowý strach před *Turky*. Byla se, když král Ferdinand ještě meškal w Linci, dostala heitmanům zemským zpráwa, že znamenitý počet Turků přitáhl do Uher, jak se rozumělo, Janowi Zápolskému ku pomoci, a že od nich bylo se obáwati útoku na hranice Morawy a Slezska; pročež hleděli se w čas dorozuměti s heitmany na Morawě a we Slezsku o opatření k obraně (11 Kw.). Potřebu toho znal také král, a strojil se k wálečnému předsewzetí dle okolností. Z té příčiny dopisem z Lince dne 24 Dubna nařídil raddám komory jednání s Pražany a jinými městy o *půjčku* na počet slíbené sněmem pomoci, která sice měla se mu dostati teprw we dwau létech. Byli z té příčiny poslowé měst králowských shromážděni w Praze; ale wšichni se wymlauwali swau nemožností, a podáwali se toliko k rukojemstwí za krále, když by sobě odjinud dowedl peníze zjednati (9 Kw.). Král brzy potom z Insbruka (27 Kw.) wyprawil posly do Konstantinopole k jednání o mír se sultanem, což wšak dlauho se protahowalo bez prospěchu. Rowněž když potom na říšském sněmě w Augsburce král hned z počátku předložil žádost o pomoc od říše, nebylo lze ničeho dosíci, pokud se wlekla rozepře mezi stawy říšskými o náboženstwí. Opět král dal nařízení raddám komory (2 Srp.), aby jednali předně s Pražany, a kdyby potřeba bylo, s jinými městy dle jich rady o půjčku asi 50.000 neb 60.000 kop ke splacení z berně swolené; kdyby pak i tentokrát nakloniti se nedali, měli žádati od nich zaručení půjčky, kterau by král odjinud sobě zjednal buď w Čechách nebo w Němcích. Konalť přípravy wálečné proti Janowi Zápolskému, aby předešel nepřátelské záměry se strany jeho, a nacházel se tudy w pilné peněžité potřebě. Pražané wšak ani tentokrát neprokázali ochot-

[43]) Srw. w díle VIII str. 405.

1530 nosti. Když jim raddowé komory předložili žádost králowu, wyžádali si lhůtu na rozmyšlenau nejprw na deset dní, potom opět až do třidcátého Srpna, aniž se k čemu rozhodli. Zatím byl král z Augsburka (2 Srp.) wyprawil do Čech hraběte Oldřicha z Hardeka a pana Ladislawa Popela z Lobkowic co kommissaře zwláštní k jednání s pány a s městy jednotliwými, o nichž se bylo nadíti, že měli zásoby prachu, aby ho částečně postaupili k nastáwající potřebě buď půjčkau nebo kaupí, aby doprawen byl do Wídně. Také w tom ochotnost Pražanů nebyla o mnoho wětší. Když oba páni přijeli, dostalo se jim teprw třetího dne slyšení na radnici Staroměstské, kamž odebrali se také někteří poslaní k tomu z Nowého města. Obojí konšelé wyžádali si k odpowědi lhůtu do šesti dní, a ještě jí hned nedodrželi, než teprw dne 6 Září Staroměstští omlauwal se, že několikkrát předešlým dwěma králům, Wladislawowi a Ludwíkowi, prach půjčili, ale nikdy nic jim nebylo nahraženo nyní že ani prachu ani sanytru nemají, awšak se swolením obce že míní poslati do Znojma a kaupiti tam prachu 15 centnýřů králi darem i dowezti jej kam by se mu líbilo. Nowoměstští dali za odpowěď den potom (7 Září), že prachu ani sanytru u sebe nemají než ještě w zásobě u Staroměstských, protože se od zrušení jednoty ještě o ni nerozdělili. Staroměstští ještě potom zase oznámili raddám komory králowské, že we Znojmě prachu dostati nemohli, ale w Praze samé slíbených 15 centnýřů wydali jim k odwezení do Wídně (22 Září).

Jen w málo dnech potom přišla do Prahy zpráwa, že Turci spolu s lidem Jana Zápolského wtrhli do *Morawy* a ohněm i mečem welké škody tam učinili Heitmani zemští následkem toho bez meškání nařídili weřejnau hotowost po krajích (3 Října), aby poskytnuta byla pomoc stawům morawským dle slibu za předešlého sněmu učiněného. Zpráwa byla potud mylná, že se wpád do Morawy ještě nebyl stal; ale byli Turci Zápolskému na pomoc poslaní spolu s jeho lidem wedením Mohameda beje přešli přes Dunaj, oblehli Prešpurk, a pohubili welkau část krajiny okolo Nitry a Trnawy, prowozujíce na lidech nejohawnější ukrutnosti. S welkau kořistí wrátili

se k Dunaji, ale dawše ji sobě odwezti, wrátili se opět ku předu 1530
w počtu jak se prawilo asi 40.000 mužů, a oblehli Šintawu. Bylo tudy skutečně obáwání wpádu jejich do Morawy, i sbírala se proto hotowost stawů morawských w poli u Kroměžíře (20 Říj.), a opětowali proto heitmani zemští také w Čechách wyzwání do krajů k sebrání se Morawanům ku pomoci (13 Říj.). Také wšak krále Ferdinanda došla zpráwa o nowých nebezpečenstwích těchto w Augsburce, a když zatím přípravy wálečné od něho již prwé předsewzaté byly dokonány, wtrhlo wojsko od Wídně do Uher wedením Wiléma z Roggendorfa, jenž dosti nenadále přitáhl až k Budínu a přikročil k obležení hlawního tohoto sídla Zápolského (31 Října). Předsewzetí toto se nezdařilo; asi po šesti nedělích Roggendorf byl přinucen od něho opustiti; ale zatím prostřednictwím polským bylo smluweno příměří mezi oběma stranama ode dne sw. Lucie (13 Pros.).

W čase, když tím spůsobem heitmani zemští na péči měli zřízení hotowosti zemské pro nebezpečenstwí od Turků, byl se opět *Wilém Daupowec* odwážil z Míšně, kdež bylo jeho útočiště, wpadnauti přes hranice w kraji Litoměřickém a činiti škody. Málem byl by jeden z heitmanů samých, nejwyšší písař zemský Radslaw z Beřkowic, upadl mu do rukau, když měl co činiti na Krupce při samém pomezí; ale šest jiných osob jest od něho jato.

Mezitím, pokud známo, již od měsíce Srpna počal se *mor* šířiti w Čechách, jak w Praze tak zwláště také we wýchodní polowici země; z kteréž příčiny někteří z heitmanů wzdalowali se z Prahy, jakož jmenowitě pan Wojtěch z Pernšteina, přebýwaje nejwíc na zámku swém w Pardubicích, ano i raddowé komory králowské zanášeli se s úmyslem přestěhowati se s celým úřadem swým do Hradce Králowé, a žádali krále písemně o swolení k tomu (25 Srp.), newíme s jakým účinkem. Zemský saud připadající po sw. Wáclawu byl z též příčiny odložen; když pak potom nebezpečenstwí od Turků minulo,

1530 opět i zemští heitmanowé wzdálili se skoro wšichni z Prahy, a úřadowali některý čas w Litoměřicích (20—22 List.). [44])

Toho času skončil se sněm říšský w Augsburce (19 List.); ale nebylo tím ukončeno dlauhé již wzdálení krále Ferdinanda z Čech. Bylať se stala krátce předtím umluwa mezi císařem Karlem V a některými z kurfirstů, dílem w Augsburce přítomnými, o zwolení bratra jeho Ferdinanda za *krále Římského* co stálého náměstka a pomocníka jeho w řízení záležitostí říše německé. Z příčiny té hned po skončení sněmu císař i král nastaupili na cestu z Augsburka do Kolína na Rýně, kdež měla wolba býti předsewzata. Přišlo k tomu po delším jednání
1531 wšelijakém dne 5 Ledna roku 1531, i stalo se zwolení Ferdinanda, jehož sám co král český tentokrát se neúčastnil, ode wšech druhých kurfirstů, wyjma Jana kurfirsta saského, který co hlawa protestantských stawů w říši wolbě se protiwil. Již několik dní předtím (31 Prosince) byl zawřel s několika jinými knížaty protestantskými spolek we Schmalkaldech, čelící jednak k obraně proti nálezům sněmu Augsburského we wěcech náboženstwí, jednak proti této wolbě; co se pak zwolení Ferdinanda týkalo, sdružil se s protestanty také katolický kníže Wilém baworský, posud na Ferdinanda žárliwý, proti němuž jako prwé w Čechách taužil sám po koruně w říši. Bez ohledu na to císař a král odjeli potom z Kolína (8 Led.) do Cách, kdež dle obyčeje Ferdinand korunowán jest za krále (11 Led.). Ještě téhož dne oznámil to stawům českým dopisem k heitmanům zemským s oznámením také, že nyní brzy se do země nawrátí; a též císař Karel V psal o tom stawům (13 Led.) s mnohau pochwalau o jejich chowání k jeho bratru.

Listowé tito došli heitmanů zemských, když se pro mor trwající žádný z nich nenacházel w Praze. Pan Wojtěch z Pernšteina zůstáwal posud w Pardubicích; nejwyšší purkrabí a nejwyšší písař byli odjeli do Kadaně, odkudž dne 10 Ledna wy-

[44]) K roku 1530 na den 17 Srpna klade Beckowský (I 60) oheň na Malé straně, kterým 60 domů wyhořelo. Jest to wšak patrně omyl zmatením s ohněm roku 1503 dne 17 Srpna, o němž wyprawují Staré letopisy české na str. 265.

hlásili odložení nastáwajícího saudu heitmanského, který měl 1531
býti o Hromnicích, do dne 13 Března. Králowský podkomoří, který ještě dne 21 Ledna byl w Praze, brzy potom za nimi do Kadaně se odebral. Odtamtud tedy rozeslali zpráwu o zwolení a korunowání Ferdinanda za krále Římského po wší zemi (29 Ledna). Již wšak také došel jich jiný list králůw, kterým ukládalo se jim swolání sněmu, jemuž král sám mínil býti přítomen. Z příčiny moru trwajícího w Praze bylo jim pozůstaweno ustanowení místa a také nejspíše dne k tomu dle okolností. K náwrhu pana Wojtěcha z Pernšteina, jemuž do Pardubic učinili písemné oznámení, sjeli se ke dni 5 Unora spolu s jinými některými z nejwyšších úředníků zemských w Nimburce, kdež mor byl přestal, a usnesli se o místo sněmu w Kolíně na Labi, kamž také hned jej rozepsali ke dni 6 Března. Poněwadž se zámek Kolinský ku koruně náležející nacházel we zlém stawu, psali o potřebné oprawy na něm pro pohodlí krále i stawů raddám komory králowské (7 Unora), kteří byli též opustili Prahu a úřadowali w Rakowníce. Zatím již král, rozlaučiw se s císařem w Cáchách dne 13 Ledna, byl přijel do Lince, i ač raddowé komorní z Rakowníka jemu psali (10 Unora) o welké sešlosti Kolinského zámku a obtíži z toho, niemeně pro pilnost wěci zůstawil při tom, jak již bylo rozepsáno, a nařídil jim, aby učinili, jak možné bude (15 Unora). Potom wšak nicméně přišlo něco do toho, tak že král ustanowil, aby byl sněm w určený čas držán w Budějowicích, kamž také bez meškání sám z Lince přijel.

Hlawní wěc, o kterau se mu přitom jednalo, bylo opatření proti Turkům. Bylot jednání o mír se sultanem marné. Poslowé králowi wyprawení k tomu do Konstantinopole wrátili se toho práwě času s nepořízením (w Unoru), a bylo se tudy dříwe nebo později obáwati nowého útoku. Pro případ takowý byl sněm říšský w Augsburce předce konečně slíbil znamenitau wojenskau pomoc, která owšem pro různice s knížaty protestantskými byla nejistá, a také přitom byly kladeny wýminky, které králi pro nedostatek prostředků penežitých byly obtížné. Musilť na sebe wzíti opatření děl, aspoň 100 kusů, protože by

1531 knížatům wzdalenějším byla doprawa jich nepříležitá, též potřebných lodí na Dunaji, placení nejwyššího heitmana polního a jeho wojenských radd a jiné wěci; a krom toho wyžadowalo mnoho autrat opewnění míst pomezních. Z té příčiny žádal na *sněmě Budějowickém* tentokrát místo postawení wojska do pole raději pomoc peněžitau w summě 300.000 zlatých. Nemáme určité zprávy, jak se k tomu stawowé zachowali, ale zdá se, že se ani nesešli w dostatečném počtu,[45]) a že sněm musil býti odložen. Nacházíme brzy potom krále w Brně, kdež nejspíš swolán byl sněm morawský; ale ani o něm nezachowala se zpráwa. Již pak dne 9 Dubna byl král zase w Budějowicích, odkudž se písemně dotazowal po stawu nemoci morowé w Praze. Trwala posud, ale jak se zdá, wíc dole we městě, ne na zámku; což bylo mu dosti, tak že se hned potom odhodlal s králownau a dworem swým přijeti a odbýwal se *sněm* konečně *w Praze* ode dne 17 Dubna.

Pokud se jewí z kusých pamětí, které se nám o sněmě tomto zachowaly, trwal déle než dwa měsíce, snad s některými přestáwkami. Stawowé powolili na něm králi pomoc peněžitau 250.000 zlatých, která měla býti odwedena od měst do sw. Bartoloměje (24 Srpna) téhož roku, od druhých stawů snad něco později; o další wšak žádosti králowě w příčině pomoci proti Turkům stalo se usnešení, aby byl společný sjezd wýborů zwolených ze sněmů wšechněch zemí koruny české, na kterém mělo o tom býti jednáno, a ustanowen k tomu den 18 Čerwence.

Mezitím přišlo za sněmu tohoto konečně k jednání o náboženstwí, které dotud od krále bylo odkládáno. Nahodila se k tomu nowá příčina úmrtím předního z tehdejších dwau administratorů strany pod obojí, mistra Wawřince z Třeboně (7 Čerwna), jímž nastala potřeba nowého osazení konsistoře. Stawowé strany pod obojí, shromážděni jsauce w Praze na sněmě,

[45]) Ještě dne 11 Března psal král z Budějowic, není udáno, kterým osobám, snad raddám komory králowské neb jiným wyšším úředníkům, aby nemeškali z Prahy k němu přijíti, jak již předtím ale darmo od nich očekáwal. Kopie psaní toho, w které udání ono schází, nachází se w archivu místodržitelském.

wyžádali si od krále powolení *k sjezdu w kolleji Karlowě*, spo- 1531
lečně s mistry a kněžími, na kterém předsewzali ustanowení sobě pewnějšího řádu po předešlých různicích. Byl to úkol těžký při weliké nesjednocenosti mezi těmi, kteří se k straně pod obojí znali a užíwali práw ode sta let jí wydobytých, ač již u welkém počtu nesprawowali se starým řádem, nýbrž přídrželi se nowot protestantských. Strana lutheranská, jak na swém místě ukázáno, pokaušela se artikuly hromničními roku 1524 nowotám swým ponenáhlu zjednati průchod w celé straně pod obojí; artikule Paškowy čili Cahcrowy wyhlášené téhož roku po zajetí protiwníků jejich w Praze rozhodně je zamítaly. Když se nyní jednalo o upewnění řádu, musila si strana k nowotám nakloněná počínati opatrně s ohledem na krále, kterýž by zjewného wzniku protestantstwí byl nestrpěl. Stalo se tedy usnešení o nowé artikule, w kterých se o článcích wíry, o swátostech a řádech kostelních do podrobna nemluwilo, než jen obecně žádalo se, kdož k straně přísluší, aby při podstatných wěcech w zákoně Božím založených řád stejný zachowáwali. Jak se to mělo míniti, zůstawowalo se konsistoři w starodáwném jejím složení, při čemž odkázána jest na radu a pomoc Pražanů, když by jí w čem potřebowala; nad to wšak zwoleni jsau dwa páni a dwa z rytířstwa, na něž měla se obraceti w potřebách wětších; těm pak po případě náleželo swoláwati stawy samy, bez jichž swolení neměli nic důležitého předse bráti. Zwolením těchto osob co tak zwaných *defensorů* následowán byl příklad sjezdu držaného roku 1478, když se jednalo o hájení práw strany pod obojí na základě kompaktat. Nyní wšak o kompaktatech neděla se w ničem žádná zmínka, a zwolené osoby, pokud nám aspoň o třech prwních určitě jest známo, byli přátely nowot protestantských, ze stawu panského totiž nejwyšší purkrabí Jan z Wartenberka a nejwyšší hofmistr Wojtěch z Pernšteina, ze stawu rytířského Jan Litoborský z Chlumu, purkrabí kraje Hradeckeho, a Jaroslaw Brozanský z Wřesowic.

Administrator a konsistoř zůstaweni byli při wši swé posawadní moci nad duchowenstwem i lidem strany pod obojí.

1531 a pokud by se jim w tom dály překážky od osob swětských, kollatoru neb jiných, měli hájeni býti od Pražanů a od osob zwolených. Žádný kněz neměl přijat býti k žádnému kostelu bez ustanowení od administratora, aniž z jednoho kostela k druhemu dáti se přesaditi; žádný také neměl za kněze přijat býti k straně pod obojí bez náležitého přeswědčení o něm, a žádný ženatý; w tom se artikule tyto určitě dělily od stupně, kterého nowoty již byly dosáhly w Němcích; nebo již šest let předtím byl Luther sám wstaupil we staw manželský, a konfessí Augsburská toho dopauštěla. Jedním z artikulů bylo knězím strany pod obojí zabezpečeno práwo odkazů jmění swého proti pánům a obcím, aby na ně libowolně nesáhali; bylo to obzwlášť uloženo čtyřem osobám zwoleným, aby se ukřiwděných ujímali; také pak konečně učinilo se zadost dáwné stížnosti mistrů učení Pražského na překážky, které se dály od pánů a rytířů synům poddaných lidí, kteří se oddali studiím aneb chtěli se státi kněžími; uzawřeno totiž dobrowolným swolením, aby se to od wrchností napotom stáwati nesmělo.

Artikule tyto jsau zaslány také stawům morawským strany pod obojí s wyzwáním, aby k nim též přistaupili. Hned pak po schwálení jich přikročili stawowé k wolení administratora. Zůstawen jest w důstojenstwí tom Wácslaw Unhoštský, děkan sw. Apollinaříše, který byl dotud administratorem druhým wedlé Wawřince Třeboňského; osazení pak konsistoře zůstaweno jest konšelům Starého a Nowého města w tom spůsobu, aby členy wybrali z mistrů a farářů Pražských. Stalo se to od nich dne 7 Čerwence zwolením čtyr mistrů a dewíti farářů, namnoze kteří předtím w konsistoři nebyli.[16])

[16]) Artikule tohoto sjezdu strany pod obojí nacházejí se w Aktech konsistoře strany pod obojí (we wydání Borowého pag. 61) a we wydání tiskem, z něhož pojaty jsau do Sněmů českých I 351. Obě tato wydání se spolu srownáwají krom několika chyb w jednom i w druhém, které se nawzájem oprawují neb doplňují. S nimi srownati sluší artikule téhož obsahu we Sněmích českých I 336 z knihowny Lobkowické w Praze, které se tam kladau na neděli prwní po sw Trojici roku 1530 „při počátku kralowání krále Ferdinanda třetího léta". Na prwní pohled měl by tu miněn býti sjezd

Za času sněmu a sjezdu tohoto byla dne 15 Kwětna královna Anna porodila dceru na hradě Pražském, jíž dáno jméno *Maria*. Bylo to w čas *moru*, který potom déle trwal. Byl již předtím w měsíci Dubnu zemřel na mor často jmenowaný mistr *Wáclaw Danielůw* z Jawořic, druh Hlawsůw při jeho zastáwání se wypowěděných měšťanů Pražských, a což pro krále byla těžká ztráta, brzy po skončení sněmu také nejwyšší kancléř *Adam z Hradce* (25 Čerwna). Tehdáž pan Konrád *Krajíř* z Krajku zwal krále a králownu na zdrawé powětří na Brandýs, zámek swůj, při kterém w lesích král častěji užíwal wyražení loweckého. Ale přišlo sotwa k tomu při jiných starostech, které král měl, nespauštěje z mysli nebezpečenstwí od Turků stále hrozící. Z příčiny moru nebylo možné docíliti sjezdu wýborů korunních zemí, na které wěc ta byla wložena, w Praze; i rozhodl se král, aby se sjeli w Budějowicích, a již dne 25 Čerwna oznamowal to zwoleným písemně, tak aby počali jednání, jak bylo prwé ustanoweno, dne 18 Čerwence. Jsa w nesnázích peněžitých, zjednal sobě toho času *půjčku* od Pražanů Starého a Nowého města na sražení z berně připadající o sw. Bartolo- 1531

jiný, ne 1531 w neděli prwní po sw. Trojici (11 Čw.), nýbrž roku 1530 w neděli prwní po sw. Trojici (19 Čw.), s čímž se wšak ještě zase nesrownáwá udání, že to bylo třetího roku panowání krále Ferdinanda; neb by to spráwně byl býwal rok čtwrtý. Ale r. 1530 není nikdež žádné stopy po takowémto sjezdu; a proto nelze jinak, než klásti ten spis do sjezdu roku 1531; tu pak pozoruhodno jest, že se s největši část se zněním artikulů roku 1531 dle wydání dwau wýše zmíněných doslowně srownáwá; w jiných dosti podstatně od nich se různí. Mám za to, že jest to jiný toliko koncept, který nebyl beze změny od sjezdu přijat. W některých wěcech jewí se w něm wětši setrwalost při starých řádech, jakož zejména w článku dwanáctém, aby nebyli přijímáni kněži, „nepořádní a biskupem neswěceni nebo neordinowaní“; což se w artikulích schwálených nenachází. Zwláštní pak powšimnutí zasluhuje záwěrek, we kterém se prawí, že řád tento, od stawů přijatý, král ku požádání jich schwálil a také stawům morawským ku přijetí zaslal; což jistě bylo jen přání stawů, které splněno nebylo. Kdyby se schwálení takowé od krále bylo stalo, nescházelo by jisté zmínění o tom w artikulích, jak se nacházejí w úředních aktech konsistoře; a kdyby se schwálení to dokonce bylo stalo roku 1530, nebylo by žádného tohoto jednání roku 1531 býwalo zapotřebí.

1531 méji, od Staroměstských totiž 1000 kop a od Nowoměstských 500 kop českých, mimo to od Staroměstských 1600 kop, které jim přidal k zápisu staršímu na někdejších duchowních statcích Chlumíně a Hořanech (u Poříčan). W ustanowený čas odebral se osobně do *Budějowic*, kdež shromážděným wýborům učinil předložení w temž spůsobu jako prwé sněmu českému w Budějowicích. Wyložiw poměry swé k sultanu a Janowi Zápolskému s jedné strany a s císařem a stawy říšskými w Němcích se strany druhé, žádal k účelům obrany jako předešle pomoc peněžitau we wýšce 600.000 zlatých Rýnských we dwau lhůtách, která měla na jednotliwé země býti rozwržena. Ani tentokrát se wšak nic konečného nezjednalo; toť jest jediné, co nám doswědčují zachowané paměti.[47]) Jak prwé sněmy na wýbor, tak zdá se že nyní wýbor wznášel zase wěc na sněmy. Byltě hned potom držán jmenowitě sněm morawský w Jihlawě, ku kterému král se odebral, zdržew se w Budějowicích asi 14 dní.[48]) Z Jihlawy potom do Prahy se newrátil, nýbrž odjel asi w polowici měsíce Srpna do Lince, stroje se opět na cestu do Němec k říšskému sněmu, který se měl počíti dne 14 Září we Speyeru.

Na čas opětného wzdálení swého z králowstwí ustanowil král tentokráte jen dwa heitmany, ze stawu panského Jindřicha Berku z Dubé na Dřewenicích a ze stawu rytířského opět Wolfharta Planknara, podkomořího. Úřadowání jejich bylo stíženo *morem* posud trwajícím jak w Praze tak w rozličných krajinách země: šiřilť se ještě wždy wíce. Již w měsíci Srpnu pochybowalo se z té příčiny, žeby mohl saud zemský býti držán, připadající o sw. Jeronymě (30 Září). Heitmani zemští zdá se že

[47]) Se škodolibostí nezcela tajenau psal pan Zdeněk Lew dne 13 Srpna 1531 z Welhartic panu Janowi staršímu z Wartenberka, nejwyššímu mincmistru: Jest rozuměti, že jste tam (totiž w Budějowicích) měli dosti zaneprázdnění a jednání, poněwadž Jeho Milost králowská, pán náš milostiwý, ráčil jest odtud do Jihlawy na sněm pospíchati; a tak jsem srozuměl skrze zpráwu, že na tom sněmu i w Budějowicích nemnoho jest se zjednalo; ale snad potom bnohdá bude lepší štěstí, „když JMt králowská lépe lidem wyrozumie a lidé sobě také“. Wiz Archiv Český XI 44.

[48]) Byl tam ještě dne 29 Čerwence. Wiz u Bucholce V 172.

opět ani w Praze tu dobu nesídlili; saud heitmanský odložili 1531
na den 18 Září do Kolína. Zrowna toho dne konalo se w Praze z příčiny moru processí po wšech třech městech a uložen byl půst obecně; při processí na Malé straně přihodila se wěc litostiwá, že když šli k sw. Janu (tuším na Újezdě), kněz z toho kostela, Wácslaw kulhawý, upadl s monstrancí, kteráž se na dwé zlámala a ztlaukla.[49]) Potom wšak zdá se, že moru ubýwalo, i aspoň při sklonku roku (20 Prosince) nacházeli se oba heitmani w Praze.[50])

Král Ferdinand byl zatím již odjel do Němec za příčinau sněmu říšského, ku kterému wšak následkem rozličných jednání mezi císařem a knížaty katolickými a protestantskými ani nepřišlo. Byw dne 26 Září we *Stuttgartě*, wrátil se odtamtud ku konci měsíce Října předně do Tyrolska, kdež pobyl až přes začátek roku 1532, když zatím ustanoweno bylo místo k *sněmu říšskému w Řezně.* Tam odebral se z Lince ku konci měsíce Unora.

Peněžité pomoci swolené od stawů českých na předešlem sněmě w Praze mínil král užiti hlawně na opewnění Wídně a na zjednání děl a jiných potřeb k obraně proti Turkům, od nichž se na ten rok bál nowého welkého útoku. Pomoc ta se wšak welmi nedbale scházela. Do polowice Ledna roku 1532 byl powinnost swau odwedl jediný nejwyšší purkrabí Jan z Wartenberka, aby konečně jiným dal příklad. Raddowé komory králowské ukazowali proto k potřebě užití donucowacích prostředků dle zřízení zemskeho, čemuž wšak král, pokud by mozná bylo, hleděl se wyhnauti. Užili zatím příležitosti, když se nejwyšší úředníci a saudcowé zemští stawu panskeho a rytířskeho sešli w Praze za příčinau obyčejného saudu zemského o suchých dnech postních (21 Unora), ku promluweni s nimi, žádajice jich, aby i oni odwedením dané dobrý příklad dali a u jiných přímluwau swau se přičinili. Nezustalo to bez učinku, ale take ne bez odporu některých, kteříž prohlašowali, že oni na přede-

[49]) Zmínka o tom w knize Menšího města při tom roce fol. J 14.
[50]) Doklad w Časopise Musejním roku 1888 na str. 272.

1532 šlém sněmě k ničemu neswolili, nýbrž oznámili, že nemíní ničeho dáti; kdož swolili, ti aby dali sami. Řečníkem jejich byl Karel *Dubanský* na Libišicích, jeden z přísedících zemského saudu stawu rytířského. Drželi zwláštní schůzi, a wedli w ní řeči, které se až ke wzpauře podobaly. Darmo představowalo se jim, že co se na nich žádá, jest sněmem zawřeno a deskami stwrzeno. Nyní teprw král z Řezna, kamž přijeli k němu někteří z předních pánů českých, jmenowitě nejwyšší hofmistr pan Wojtěch z Pernšteina, nepochybně dle rady jejich nařídil wymáhání berně donucowacími prostředky; ale i těm se mnozí protiwili, a z nich někteří, ježto prwé se ukazowali powolnými, brali sobě zlý příklad.

Zatím měl král wždy jistější zprávy, že sultan turecký strojil se k nowému mocnému tažení do Uher a k útoku na jiné země; říšský pak sněm w Řezně, od něhož mínil hledati pomoci, dlauho se nescházel. Císař i král několik neděl čekali, než ze dostawili četnější z předních knížat, tak že se wyjednáwání sněmowní počalo teprw dne 17 Dubna: a pro nesnáze mezi stawy katolickými a protestantskými nebylo se nadíti brzkého pořízení. Z té příčiny král odhodlal se, nečekaje konce, předce zas prwé jednati se stawy českými a druhých zemí koruny české o prostředky k obraně, jejíž potřeba musila konečně býti uznána. Položilť stawům českým *sněm w Praze* ke dni 1 Kwětna, ku kterému osobně z Řezna se nawrátil. Bylť w Praze, ne-li ještě něco dříwe, již 21 Dubna. Jak pokaždé předtím, nebylo bez obtíží při stawích českých jakož i morawských. Pocházely nepochybně dílem také z podnětu od wéwod baworských, kteří jsauce posud w nechuti s králem Ferdinandem pro staw wěcí w říši německé, wždy hleděli dorozumění se stranau mezi českými stawy, jejíž pomocí byli se ucházeli proti němu o zwolení za krále. Byliť wéwodowé Wilém a Ludwík krátce před odjezdem Ferdinanda z Řezna wyprawili zwláštního jednatele Kašpara Lochmaiera do Čech k bratřím Švihowským, Jindřichowi a Břetislawowi, dáwným služebníkům swým, který je měl k tomu míti, aby na sněmě nastáwajícím proti swolení berně působili, poněwadž by k cíli newedlo; nebezpečenstwí od Turků

žeby snadno bylo odwráceno, kdyby Ferdinand zawřel mír se Zápolským (owšem wzdáním se Uher); kdyby stawowé powolení berně jinak se ubrániti nemohli, aby se opět jako roku 1529 odwolali na stawy říšské, až ti swolení učiní, že i oni dle toho se míní zachowati. 1532

Již před začetím sněmu tohoto byl sultan Soliman se sláwau welikau wytáhl do pole z Konstantinopole, a sbíralo se k němu wojsko ze wšech stran ke hranicům uherským, o čemž brzy potom musily přicházeti zpráwy do Čech, pročež potřeba připrawení se k obraně přese wšecky jiné ohledy musila býti uznána, i stalo se konečně snešení sněmowní w tom směru po delším jeho trwání dne 3 Čerwna. Stawowé, jak zní zápis we dskách, znali se k „potřebě pilné a znamenité, kteráž prwé nikdy slýchána nebyla", a swolili k postawení wojska do pole tím spůsobem, že každý podlé jmění swého měl z 5000 kop postawiti dwa koně jízdné a k tomu z každého tisíce kop dwa pěší. Přiznání se, zač kdo statku měl, mělo se státi do sw. Prokopa čili 4 Čerwence, a wšecko wojsko jízdné i pěší dle tohoto wyměření mělo se strhnauti w poli do dne sw. Jakuba čili 25 Čerwence při samé hranici morawské proti uherské zemi mezi *Skalicí* a *Holíčem*. W zápise sněmowním prawilo se, že mělo wojsko toto býti ku pomoci císaři a říši křesťanské dle někdejšího swolení, když by císař a říše toho roku skutečně s mocí swau táhli na Turky; ale i bez ohledu na to, kdyby císař turecký s mocí swau udeřil na země koruny české, jmenowitě na Morawu neb Slezsko, neb také na dolní neb horní Rakausy, mělo k obraně zemí těchto pomáhati. Spokojen s tímto pořízením, král Ferdinand nawrátil se zase do *Řezna*. Obnowiw dne 8 Čerwna osobně raddy na Starém i na Nowém městě, při čemž mezi jiným průwodem panstwa připomnají se co přítomní take poslowé císaře Karla k němu, odjel ještě téhož dne, a zůstal na noc na *Zebráci*. Tam zrowna tu noc wyšel oheň, z něhož kral osobně s obtíží se zachránil se ztrátau některých klenotů, něco koňů a mezků, ale i několika žiwotů lidských. Sněm říšský w Řezně byl mezitím ještě za přebýwání kralowa w Praze swolil wojsko na wýprawu proti Turkům

1532 w počtu 40.000 lidu pěšího a 8000 jízdných, ku kterým potom císař Karel připojil také znamenitau wojenskau moc z jiných zemí swých. Předešlý odpor knížat protestantských proti tomu byl odklizen powolností císařowau we wěcech náboženstwí, zastawenim totiž užíwání proti nim donucowacích prostředků ustanowených předešlým sněmem Augsburským. Wojska tato císařowa a říše německé měla se wšecka do pole sebrati u Wídně na nejdele do dne 15 Srpna.

Mimo swolení stawů k postawení wojska do pole král Ferdinand ku potřebám wálečným proti Turkům užil také práwa králowskeho k uložení berně mimořádné na wyšší duchowenstwo; totiž opaty klášterů a jiné praelaty kostelů co na příslušníky komory králowské. Byla určena na zjednání špíže a dowozů k wojsku, jakož i děl a platu pro nejwyššího heitmana polního, jak se k tomu král byl zawázati musil stawům říšským na předešlém sněmě Augsburském. Wymáhání této berně připadalo po odjezdu králowu hlawně raddám komory králowské. Měli w tom mnoho nesnází s některými, na něž berni rozwrhli, zwláště s mistrem špitálu křížownického a s praelaty kostela Pražského, kteří se odwoláwali na staré swobody, jakoby ku komoře králowě nepříslušeli. Podalit praelati Pražští raději přiznání jako jiní stawowé o ceně statků swých dle nálezu sněmowního, podáwajíce se dle toho k postawení jízdních nebo pěších do pole; což na ten čas pro ukrácení sporu od nich přijato. K týmž potřebám, o nichž zmíněno, král užil také pujčky od obce Starého města Pražského 2000 kop, we kterých postaupil městu w zástawu dwau třetin *porybného* králi náležejícího we Starém městě (19 Července), též půjčky 800 kop českých od zámožného sauseda Nowoměstského Martina *Diwišowského*, jemuž zastawil wes Hrušowany, příslušící k panstwí Wintířowskému w Žatecku (20 Července), i snad wíce půjček jiných.

Ty doby již byl sultan Soliman s wojskem swým čítajícím asi 250.000 mužů překročil od Bělehradu přes hranice zemí uherských a strojil se u Oseka přes Dráwu přejíti a zaměřiti opět jako tři léta předtím na Wídeň. Bylo potřeba spěchu

s přípravami k obraně, a dály se tentokrát aspoň od welké části stawů českých dosti pilně. Snešení sněmu, dle něhož měl každý dle přiznaného jmění postawiti poměrný počet jízdných nebo pěsích, wztahowalo se na města w tom spůsobu, že každé město mělo podati seznam jmění, jehož se týkalo, jak obce same tak jednotliwých měšťanů, buď městského buď dskami zemskými zapsaného. Dle přiznáwacího listu Pražanů Nowoměstských, podaného dne 9 Července, měla obec takowého jmění w ceně 103.842 kop, jednotliwí pak sausedé w ceně 10.898 kop českých: dle čehož powinno bylo město stawěti asi 46 jízdných a 230 pěších.[51]) Na Starém městě jakožto mnohem zámožnějším musilo to činiti počet značně wětší. Skutečně postawili Nowoměstští 55 jízdných a 202 pěší, nepochybně následkem ustanowení, dle něhož wolno bylo, kdo chtěl, místo tři pěších postawiti jednoho jízdného.[52]) Pražané učinili powinnosti swé zadost potud, že aspoň před sw. Jakubem, kteréhožto dne mělo wojsko státi mezi Skalicí a Holíčem, lid jejich wytáhl do pole. Byly na něj brzy welké žaloby; nebo mnozí z drábu k tomu najatých, hned jak wytáhli z Prahy, činili škody lidem; komuž prý mohli, obilí brali, chalupy wylamowali, a rozličnau jinau swau wůli prowozowali, nedostatkem špíže se zastírajíce. Jak Pražané, tak také dosti brzy wyprawila swůj lid některá jiná města králowská. 1532

Z panstwa popílil sobě co jeden z prwních nejwyšší hofmistr pan *Wojtěch z Pernšteina*. Míniltě aspoň oprawdowě w samý den sw. Jakuba býti na ustanoweném místě mezi Skalicí a Holíčem, aby widěl, jak dostawení se jiných pokročilo. Nebylo te horliwosti práwě při wšech. Patrně jiného úmyslu byl jako wždy předtím pan *Zdeněk Lew* z Rožmitála. Jemu se býti widělo we smyslu sněmowního swolení, že nebylo potřeba spěchati.

[51]) Přiznáwací list tento se nachází w pamětní knize Nowoměstské od roku 1528 fol. 53.

[52]) Wychází to na jewo z počtu, který učinil po skončeném tažení toho roku konšel Jan Srna, jenž žoldnéře Nowoměstské wyplácel, dne 1 Prosince 1532. Wiz pamětní knihu Nowoměstskau od roku 1528 fol. B. 15.

1532 pokud ještě „říše newytáhla w znamenitém počtu“, a tak jednaje jízdné a pěší, jak na něj připadalo, mínil je wyprawiti některý den před sw. Wawřincem (10 Srpna)[53]) a později teprw dwa dni po sw. Wawřinci (12 Srpna);[54]) od toho dne teprw měl jim jíti plat. Jeho příkladu nejspíš se drželi také někteří přátelé jeho; ale wětší počet byl ochotnějších, kterých lid ode dne sw. Jakuba w menších neb wětších oddílech táhl ze wšech rozličných krajin w zemi k ustanowenému místu, tak že se konečně wojska českého počítalo asi na 20.000 mužů. Lew z Rožmitála, jemuž náleželo postawiti asi 250 lidí, dal je najímati wládykau do služby swé wzatým, Šebestianem *Kraupau* z Kamenice, w Praze a tudy nejwíce z domácího lidu Pražského, dílem wšak také odjinud přišlého; i činili tak nepochybně také mnozí jiní páni čeští, tak že ty dny Praha byla welmi žiwým wojenským rojištěm. Z rozkazu králowa byli měli raddowé komory králowské sehnati 25 děl k jeho wojsku, ježto se nacházela jen čtyři k tomu spůsobilá na hradě Pražském, ostatní musili buď kaupiti buď wypůjčiti od jednotliwých pánů českých, což učinili s welkými těžkostmi, ač newíme jistě zdali w plném počtu. K doprawení jich k wojsku do Rakaus a k dalšímu řízení jich král dne 18 Čerwence ustanowil za caikmistra zemana českého Jindřicha *Peryka* (?) z Janowic, pod nímž najat do služby rowněž od krále samého Bernart *Chochol*, měšťan Nowoměstský, w Praze s patnácti koni woznými (15 Čwce). Nejwyšším wůdcem nad wojskem českým byl nejwyšší sudí zemský pan *Zdislaw Berka z Dubé*, wedlé něho maršálkem polním Krištof z *Reizenšteina*, jak se zdá cizího rodu. — Stalo se nejspíš z ohledu na toto zbrojení, aby nebylo rušeno domácími nesnázemi, že toho času král Ferdinand dal se pohnauti k narownání s wíceletým odpowědníkem *Wilémem z Daupowa* w ten spůsob, že mu za škody, které si počítal, slíbil dáti 5700 kop míšenských, w nichž

[53]) Wiz w jeho dopise k důwěrnému příteli panu Krištofowi ze Šwamberka dne 26 Čerwence w Archivě Českém XI 103.

[54]) Dle jiných dwau dopisů jeho dne 4 Srpna, w Archivě Českém XII 127, 128.

zapsal jemu wsi Winaře a Wlow s welkým rybníkem w Žatecku 1532
na panství Wintířowském (9 Srpna).

Mezitím počínalo se také sbírati welké wojsko ze wšech krajin říše německé jakož i wojsko španělské a wlaské z zemí císaře Karla V. Od Řezna, kdež bylo hlawní stanowiště jeho, z počátku měsíce Srpna, doprawowalo se ponenáhlu nejwíc na lodích po Dunaji s děly a jinými potřebami swými k Wídni, za kterauž příčinau král Ferdinand, aby byl blíže, odebral se z Řezna do *Lince*. Již wšak tu chwíli sultan Soliman od Oseka byl se dal na pochod s welkým wojskem swým přímo směrem k Wídni. W Uhřích na cestě wšecko se mu poddáwalo. Dne 9 Srpna, dříw než pan Zdeněk Lew z Rožmitála swůj lid wyprawil z Prahy, ale také když wojsko říšské a císařowo ještě zdaleka nebylo pohotowě, aby Turky u Wídně předešlo, sultan byl u zámku *Kyska* při hranicích štyrských, odkudž měl mnohem blíž k Wídni než král Ferdinand od Lince. Tu se proti wšemu nadání potkal s překážkau. Statečný šlechtic charwátský Mikuláš Jurišič w čele posádky málo četné odrazil prwní útok Turků na Kysek, hned onoho dne předsewzatý. Uražená hrdost nedala sultanowi nechati zámku nedobytého za sebau. Setrwal w obléhání jeho, co zatím jen oddíl wojska swého wyprawil na plen do Rakaus. Ale Mikuláš Jurišič odrazil ještě dwanáct dalších útoků tureckých, čímž wojsko sultanowo 19 dní se zdrželo před jedním tím hradem. Času toho bylo šťastně užito. Král Ferdinand w prwním leknutí ze zpráwy o wtrhnutí laupežného oddílu wojska tureckého do Rakaus pospíšil z Lince k císaři, jenž zatím byl se z Řezna přiblížil do Straubinka, aby jej pohnul k rychlejšímu postupu,[55]) i spěchalo nyní wšecko

[55]) K tomuto pobytu císaře Karla V w Straubinku wztahuje se zpráwa děkana fakulty swobodných umění mistra Jana Hortensia w Monum. univ. Prag. Tomo II 307: Quo terrore (totiž když laupežný oddíl wojska tureckého wpadl do Rakaus) excitus Carolus V imperator (quem nos Strobingae, quae est civitas Baioariae ad Istrum sita, vidimus) valido stipatus exercitu, quem ex tota Europa fere numerosum et armatum bene legerat, prope Danubium iter faciens ad occurrendum hosti infesto contendit. Hortensius nacházel se tehdáž na zpátečné cestě z Benátek a z Padue.

1532 wojsko, až se shromáždilo nad Wídní w poli u Tulna w počtu asi 80.000 pěších a 6000 jízdných. Císař i král Ferdinand w čele jeho přibyli do Wídně, a chystali se k swedení welké bitwy, až by sultan přitáhl, asi w krajině mezi Wídní a Nowým městem Wídenským. Ale proti wšemu nadání wojsko turecké nepřitáhlo. Když dne 28 Srpna Mikuláš Jurišič odolal i poslednímu útoku na Kysek, sultan spokojil se wzdáním jeho na oko, tak že zůstawil jej w držení hradu jako darem od něho; ale s wojskem swým obrátil se do Štyrska, ne k dobýwání země, než jen na plen a k zpátečnému tažení přes Krajinu a zemi charwátskau.

Bylo by se po tak náhlém strachu mohlo očekáwati, že se welká wojenská moc shromážděná u Wídně wrhne za nepřítelem aneb užije wzdálení jeho k útoku na části králowstwí uherského w jeho poddanstwí se nacházející, a měl tu naději král Ferdinand, že by mohl tím spůsobem připrawiti konečně králowstwí toto celé pod swé panstwí. Ale naděje trpce jej sklamala. Ani knížata němečtí ani bratr jeho císař Karel nedali se k tomu nakloniti, nýbrž po wzdálení nepřítele hned strojili se k zanechání další wálky, císař z té příčiny, že se obáwal při delším zaneprázdnění wálečném w těch stranách úkladů od krále francauzského a jiných protiwníků. Již poslední dni měsíce Září wojsko říšské nastaupilo na zpátečnau cestu k domowům swým, poraziwši prwé toliko onen oddíl wojska tureckého, který byl od Kyska wyprawen k hubení dolních Rakaus (9 Září): hned pak w prwních dnech Října chystal se císař Karel na cestu do Italie, zůstawiw jen něco málo wojska swého Ferdinandowi ku pomoci. Král mezitím jednal (1 Října) s předními osobami we wojsku českém, které zatím bylo pokročilo k Wídni a ku Prešpurku, aby se účastnili tažení zamýšleného jím proti Janowi Zápolskému; ale mínění jich bylo nestejné: nejprw swolowali, potom wšak zase odepřeli. Nahodilá zmínka zachowala se nám při tom o konšelu Nowého města Pražského. Janowi *Srnowi* nožíři, který nacházeje se při wojenském lidu Pražském, powolným se w tom ohlašowal, ale

od jiných proto zkusil nařčení.[56]) Jen několik tisíc placeného 1532
wojska z jiných zemí králowých wypravilo se tudy do Uher k opanowání zase těch částí země, které se před wtrhnutím sultana pod panstwím jeho nacházely, co zatím on, maje potřebu rozličného jiného jednání s císařem, bratrem swým, na zpátečné jeho cestě přes Korutany jej doprowázel.

Dne 21 Října byl na této cestě w *Běláku*, odkudž zajel potom do *Insbruka* w Tyrolu. Nacházel se tam již dne 31 Října, a pobyl tam pro rozličné běhy tehdejší w říši německé až do
Unora následujícího roku 1533. Bylo se počalo mezitím již 1533
w měsíci Prosinci w Uhřích wyjednáwání s Janem Zápolským, a zawřeno s ním nejprwé příměří do konce měsíce Dubna, mezi kterým další jednání následowalo o mír stálejší. Za tau příčinau král z Insbruka přes Linec se nawrátil do *Wídně* w měsíci Březnu. Nedocílilo se ani tehdy smlauwy trwalejší než jen o příměří delší; ale zatím král wyprawil z Wídně dne 4 Dubna opět posly do Konstantinopole k jednání se Solimanem samým. Pomýšlel potom na nawrácení se do Čech, a očekáwal se w Praze příchod jeho aspoň do prwní polowice měsíce Čerwna: wšak darmo. Když w ten čas došel rok konšelum Staroměstským i Nowoměstským od posledního obnowení radd dne 8 Čerwna předešlého roku, a wznesli proto písemně

[56]) Swědčí o tom listina zachowaná w archivu místodržitelstwa českého, wydaná králem Ferdinandem dne 29 Dubna roku 1534, we které prawí: Jakož jsme léta oc. xxxii jednání s wyslanými králowstwie českého proti Turku, nepříteli našemu i wšeho křesťanstwa, u Wídni, aby do uherské země od Wídně doluew po témž nepříteli táhli, jmíti ráčili, kdež jest při tom jednání opatrný Jan Srna, měštěnín Nowého města Pražského, wěrný náš milý, kterýž byl od týchž Nowoměstských s jinými na Prešpurk wyslán, proti nám powolně se nacházeti jako poslušný hlasil a dal, a z té příčiny od některých weytržných u wojště českém křik jest o něm učiněn, tak jako by něco nepořádného proti poctiwosti swé učiniti měl a t. d. Král listinau onau opatřuje jej na cti. Jest to týž konšel Jan Srna, o němž zmíněno wýše na str. 134 w pozn. 51. W počtu, který učinil dne 4 Prosince toho roku, uwodí se, že na placení drábů po 4 měsíce byl přijal 1077 kop 20 grošů českých, z nichž odwedl zpět 33 kopy a 40 gr., „což sešlo na drábích, kteří zbiti a zemřeli“, newíme owšem w jakém to boji, kterého se dle toho musili účastniti.

1533 žádost na krále, aby je z úřadu propustil a jiné dosadil na jich místa, odpowěděl k tomu dne 6 Čerwence, žádaje, aby wyčkali jeho příjezd na nejdéle do čtyr neděl, a skutečně dříw než tato lhůta minula, strojil se na cestu. Oznamowal dne 14 Čerwence písemně Joštowi z Rosenberka, že míní dne 28 Čerwence wyjeti z Wídně a jeti přes Jindřichůw Hradec. Weřejné wyhlášky o témž do Čech, do Morawy i do Slezska následowaly hned pátý den potom (19 Čwce.); ano již i nakládaly se potřebné wěci na wozy, a něco čeledi králowské wypraweno bylo na cestu napřed. Tu wšak krále došla zpráwa od poslů jeho, wracejících se z Konstantinopole, o uzawření míru s Turky. Poslowé nacházeli se tehdáž ode dwau neděl na cestě; dopis jejich ku králi, daný dne 2 Čerwence, obsahowal jen obecné oznámení; širší wyložení mínili učiniti austně; i odložil král proto cestu swau do Prahy, aby je prwé wyslechl. Dne 29 Čerwence oznámil to písemně heitmanům zemským do Čech s doložením, že přijede potom jak nejdříwe možná.

Příchod poslů do Wídně se wšak opozdil nepochybně mimo nadání králowo ještě přes půldruhého měsíce. Na začátku měsíce Září konšelé Starého a Noweho města i také Malostranští opět žádali na králi obnowení radd; zwláště pak také primasowé, na Starém městě Jan Kozel z Pokšteina a na Nowém městě Mikuláš pernikář, mužowé již staří, přáli sobě pro nedostatek zdrawí a jiné příčiny propuštěni býti ze swých úřadů. Opět wšak král s uznáwáním jejich zásluh odkázal je na brzký příchod swůj (12 Září), [57]) tak též i pana Zdeňka Lwa, kterýž jej již podruhé toho roku upomínal o dluh, jehož zaprawení bylo mu slíbeno do sw. Jiří. Jemu tehdáž (20 Září) král psal, že poslowé wracející se od sultana měli již přijeti nejdéle we dwau dnech. Tentokrát asi skutečně tak bylo; nebo následkem jejich příjezdu wyšly již dne 28 Září wyhlášky weřejné do Čech a do wšech jiných zemí králowých, kterými se oznamowalo zawření *míru s Turky,* smluwené od poslů w Konstantinopoli dne 23 Čerwna, a nařízowalo se zachowání jeho. Nicméně

[57]) Wiz o tom wýše na str. 114 w pozn. 36.

zašly krále potom předce zas ještě nějaké nowé překážky, tak 1533
že odkládal příjezd swůj do Čech až do některého dne po sw. Martinu; dle toho pak konečně dne 15 Listopadu psal heitmanům zemským, že s králownau, manželkau swau, míní wyjeti we čtwrtek dne 20 Listopadu a konati cestu přes Jihlawu a přes Čáslaw. Tak se nepochybně i stalo; neb aspoň potom již dne 5 Prosince král byl w Praze, a jak nám wyprawuje sauwěký pamětník, „seděl na saudě zemském we swém majestátě a saudil se pány a wládykami". [58])

Mezi časem této dlauhé nepřítomnosti králowy w Praze byl dne 15 Března roku 1533 zemřel *Jan Pašek* z Wratu. Po welké škodě, kterau byl roku 1530 utrpěl ohněm w Taušeni, stihla ho roku 1531 (16 Čw.) těžká rána úmrtím manželky jeho, „nic jináč než jako by mu obě ruce opadly", prawí Bartoš písař. bezpochyby se wzhledem ku pokleslému jeho zdrawí, k tomu o deset dní později úmrtím také dcery newlastní čili lewostranné. Syna jediného byl již prwé ztratil, a nezachowala se jinak paměť o žádném příbuzenstwu pozůstalém. Dům jeho na trhu Swatohawelském proti kotcům (č. 508) měl po něm do roku 1540 pan Hynek Beztahowský z Říčan; w držení pak statku Paškowa w Taušeni nacházíme hned roku 1533 (3 Čw.) pana Zdeňka Lwa z Rožmitála, který jej snad ještě za žiwota jeho kaupil; když pak pan Zdeněk Lew již druheho léta potom zemřel (1535 14 Čwce.), přikaupil jej z jeho pozůstalosti pan Konrad Krajíř z Krajku k wětšímu panstwí swému Brandýskému (1536).

Jen o 8 měsíců později než Pašek, již za přítomnosti králowy w Praze, zemřel také protiwník onoho *Jan Hlawsa* z Liboslawě (1534 17 Ledna). Po nawrácení swém do Prahy k swému 1534
majetku nebýwal wíce konšelem, aniž wíme, jak dlauho zastáwal úřad hofrychtéře; ale již roku 1530 (20 Května) a snad potom do smrti swé byl perkmistrem hor winničních. Maje dwa domy na Starém městě, u železných dweří blíž sw. Michala (č. 510) a dům Hedwikowský čili u lilium (č. 459), nedaleko

[58]) Dačický I 68.

1534 odtud na trhu Owocném, byl onoho z nich roku 1531 postaupil synu swému Chrisostomowi. Úmrtí jeho předcházela nemoc dlauhá a welmi trapná. Tím wíce litowán byl od mnohých, kteří mu wděčni byli za jeho obětowné přičinění. Syn jeho Chrisostom zemřel w málo létech po něm.

Jednau z prwních péčí krále Ferdinanda po nawrácení k sídlu swému w Praze bylo srownání tehdejších rozepří mezi obcemi Starého a Nowého města, jak jsme o tom powěděli již na jiném místě. Téhož pak času za jeho přítomnosti dán jest průchod přísnému práwu proti osobě wyššího stawu, paní Kateřině *Bechyňowé*, hrozné ukrutnici, která se delší čas byla dopauštěla strašliwých zločinů na čeledi swé ženského i dílem mužského pohlawí, mučíc a wraždíc je řezáním noži, dranim wochlemi, solením krwawých ran, kůží odíráním a jinými spůsoby. Čtrnáct lidí tím spůsobem zawraždila, a jiní někteří nesli na sobě znaky strýznění po čas swého těžce zachráněného žiwota. Postawena konečně před saud komorní, jemuž předsedal co nejwyšší hofmistr pan Wojtěch z Pernšteina, odsauzena jest dne 30 Ledna roku 1534 k smrti hladem, a uwržena následkem toho dne 27 Unora do wěže Mihulky na hradě Pražském, we které po 16 dnech zahynula. Dne 16 Března umrlau ji wytáhli a nesli městem na Karlow, kdež pochowána. [59])

Po zawření míru s Turky mohl král Ferdinand pokládati dobu za whodnau k opětnému pokusu o obdržení pomoci od stawů českých k trwalejšímu uwedení důchodů korunních w lepší staw, jakž toho wyžadowala potřeba powznešení moci králowské ze swého tehdejšího úpadku. Položil se zřením k tomu sněm na hradě Pražském (26 Ledna) ke dni 2 Března roku 1534, na kterémž wznesl na stawy žádost w onom směru, totiž o swolení berně, kterau by obrátil na wykaupení zámků a jiných pramenů důchodů ze zástaw, we kterých se nacházely. Jednání bylo při nechuti welké části stawů proti sesílení koruny jak obyčejně předtím obtížné, a protáhlo se tím čtyry neděle; ko-

[59]) Krátkau zpráwu o tom dáwá Dačický I 68; obšírnější nachází se w rukopise Budišinském 56 na zadní jeho desce.

nečně wšak stawowé k žádosti králowě swolili w spůsobě 1534
zwláštní, dotud ještě nikdy předtím nebýwalé. Powolili totiž na tři léta po sobě wybírání *daně* z nejrozličnějších *wěcí prodajných*, předně jak již častěji předtím z piwa, dále wšak z obilí a semen wšelikého druhu, z wín cizích i domácích, z dobytka domácího i cizího, jakož uherského, polského a ruského, rowněž z koní, z ryb žiwých i tůnních a sušených, z wšelikého kupectwí loketního i na wáhu, ze zbraně wšelijaké a dříwí plaweného. Rozumělo se z prodejů na trzích i w krámích neb jinde, jakož také co clo při wýwozu přes hranice zemské, a přidáno k tomu také, kdož peníze na úroky zapsané mají, aby z úroku platili po groši z každé kopy. K wybírání měli w každém městě nebo městečku ustanoweni býti dwa konšelé s písařem, na wesnicích rychtáři. Měli k zachowání sprawedliwosti přitom zawázáni býti přísahau a bráti za swau práci odměnu z každé kopy wybrané po půl groši. Od nich měly peníze wybrané každé suché dni odwáděny býti wrchnostem, totiž pánům a rytířům na statcích jednoho každého, a taktéž konšelům we městech, od nich pak dále třem nejwyšším berníkům, po jednom z každého stawu. Jsau k tomu ustanoweni z pánů Jan purkrabí z Donína na Roztokách, z rytířů Heřman Sedlecký od Dubu, a z měst konšel Staroměstský Jakub Fikar z Wratu. Ti měli o každých suchých dnech ku přijímání berně zasedati na hradě Pražskem aspoň čtyři neděle, a měli za to bráti určité platy spolu s písařem k sobě přidaným Král měl na wůli, jmenowati dwě osoby ku přihlížení k nim a čtyři pojezdné k dohlížení po wšech krajích ke správnému wybírání daně. S wybíráním mělo se začíti nazejtří po sw. Bartoloměji (25 Srp.), a první zasedání berníků melo býti w suchých dnech o sw. Lucii (13 Pros.) toho roku.

Wýměnau za swolení teto berně wyžádali stawowé na krali na temž sněmě swolení k jistému řádu o dobýwání *kowu* a zřízení *mince*, který pojišťowal jisté wýhody pánům, rytířům i také Pražanům Starého a Nowého měst Pražských, ne bez prospěchu pro hornictwí jak k dobremu krále tak země. Srow-

1534 nání o to stalo se dne 30 Března před samým koncem sněmu, kterýž zawřen jest nazejtří potom (31 Března).

Dříwe již počalo králi Ferdinandowi s jiné strany než od Turků hroziti nowé nebezpečenstwí wálečné, které snadno se mohlo dotknauti také hranic králowstwí českého. Z knížat německých, kterým bylo proti mysli zwolení Ferdinanda za krále Římského, někteří pojali úmysl oslabiti moc jeho w říši německé odejmutím jemu knížetstwí *wirtemberského,* postaupeného jemu císařem Karlem V. již we třináctém roce předtím (1521), a nawrácením jeho někdejšímu knížeti Oldřichowi, který byl země swé odsauzen pro násilné porušení míru se sausedy. Přední mezi těmi, kteří se ho ujímali, byl protestantský lanthrabí hesský Filipp, jenž k tomu cíli zawřel smlauwu s nepřítelem císaře Karla, králem francauzským Františkem I (1534 27 Ledna). Opatřen od něho penězi ke zjednání wojska, konal přípravy k útoku na řečenau zem. Král Ferdinand, poznáwaje úmysl ten, předsewzal co potřeba k obraně, hleděl wšak wálku také předejíti wyjednáwáním rozličným. Již mezi sněmem přišel dne 16 Března za příčinau tau dopis ze Španěl od císaře Karla k wyslanci císařskému při dwoře králowě w Praze, následkem kterého wyslanec dne 19 Března odjel do Mnichowa k wéwodowi Wilémowi baworskému, který též neuznáwal Ferdinanda za krále, ale w příčině Wirtemberska ještě se s knížaty protestantskými nebyl dorozuměl. Jiný posel přijel dne 23 Března od spřáteleného kurfirsta falckého, Ludwíka, následkem čehož dne 27 Března král jednoho z radd swých wyprawil k témuž kurfirstu. Jakékoli wšak bylo jednání těchto a jiných poslů, k cíli newedlo. Poněwadž po případě mohlo přijíti i k nepřátelskému wpádu do Čech s některé strany, král wyžádal sobě od sněmu, bezpochyby jen krátce před skončením jeho, usnešení o weřejné hotowosti k obraně země. Dne 1 Kwětna měl každý pán a rytíř wykonati popis čili mustrunk poddaných swých, aby byli zbrojí opatřeni, zwláště ručnicemi dlauhými, k třidceti pěším aby byl wšude jeden wůz wojenský a ku každému wozu dwě hakownice; kteříž by páni neb ze stawu rytířského s to býti mohli, aby připrawili děla, tarasnice a prachy;

též Pražané a jiná města aby něco lidu jízdného a pěšího 1534
k tomu měli pohotowě. Poněwadž se potom čas do 1 Května widěl býti příliš krátký, nařídil král dne 25 Dubna odložení popisu na den 13 Kwětna.

Mezitím byl k žádosti králowě kníže saský čili markrabí Míšenský *Jiří* přijel do Prahy (11 Dubna) k dorozumění se s ním o spůsob, kterým mínil ku prospěchu jeho prostředkowati mezi ním a kurfirstem saským Janem Fridrichem, aby jeho jakožto též odpůrce od předsewzetí landhrabí hesského odwrátil; ale přičinění jeho newedlo k cíli, i musil král w opatřeních k hájení Wirtemberka pokračowati. Krom domácí tamější obrany zemské wypraweno bylo od něho 1900 žoldnéřů českých do pole. K zaprawení útrat takowého zbrojení musil při nedostatečnosti běžných příjmů užiti *půjček*. Dne 23 Dubna zawřel smlauwu se Staroměstskými o 1200 kop českých, kterých jemu půjčili na dwě léta, tak aby po tom čase, kdyby dluh nebyl splacen, směli se uwázati w ungelt králowský we swém městě. Hned pak ty dni potom wyprawil zřízence do wšech jednotliwých měst králowských w Čechách i také na Morawě k jednání s nimi o půjčky do summy 2000 kop od každého města, nebo kolik by kterému bylo možné. Do třinácti měst králowských w západní polowici země (do Litoměřic, Austí, Mostu, Kadaně, Žatce, Laun, Slaného, Berauna, Plzně, Stříbra, Domažlic, Sušic a Klatow) byli dne 1 Kwětna ustanoweni pan Jan starší z Wartenberka a králowský podkomoří Wolfhart Planknar z Kynšperka, do jiných jiní. Pokud pak se týkalo měst wénných králowny Anny, dala králowna swolení swé (23 Dubna) k půjčce do dwau let jednoho tisíce kop od Hradeckých nad Labem, 500 kop od Mýtských a neprawí se kolika od Chrudimských a Mélnických w ten spůsob, kdyby nebyla lhůta dodržena, aby je sobě wyrazili na summách ročních králowně powinných. Tu dobu byl wšak landhrabí Filipp již na pochodě ke wtrhnutí do Wirtemberska, a zřejmě wyhlásil wálku. Wojsko jeho bylo silnější, než které bylo proti němu postaweno, i zwítězil nad ním dne 13 Kwětna w bitwě u města *Laufen* při řece Nekaru, následkem které během dalších asi

1534 čtyr neděl opanowal zemi a odewzdal Oldřichowi wirtemberskému co swému spojenci, kterýž dle umluwy s ním zawedl w ní hned náboženské řády protestantské.

Jednání s městy o půjčky nedařilo se dle přání králowa. Ze sedmadwadceti jich, s kterými se jednalo, jen dwanáct prokázalo se býti ochotnými, ač ne w té míře, jak se král nadál. Byla to čtyři z měst wěnných králowé, Hradec, Jaroměř, Mýto a Chrudim, mimo ně Čáslaw, Kolín, Kauřim, Český Brod, Nimburk, Litoměřice, Austí, Most a Launy. Patnáct jiných omlauwalo se naprosto, totiž z wěnných Mělník a Dwůr Králowé, z ostatních Žatec, Kadaň, Slaný, Beraun, Plzeň, Stříbro, Klatowy, Domažlice, Písek, Wodňany, Budějowice, Tábor a Polička. Král oněm děkowal, druhým dal na jewo, že té neochoty od nich neočekáwal (26 Kwětna), ale jedněm i druhým oznámil, že míní ještě s nimi smlauwati, a obsílal je k tomu do Prahy; nebylo pak to bez účinku; neb aspoň dewět z patnácti měst posledně řečených později swolilo k půjčce, totiž Žatec, Slané, Beraun, Stříbro, Klatowy, Domažlice, Wodňany, Budějowice a Tábor; mimo to pak dne 1 Čerwna dle příkladu Starého města také Nowoměstští zawřeli s králem smlauwu, kterau mu půjčili 1000 kop grošů, we kterých spolu se 700 kopami staršího dluhu učinil jim zápis na některé wesnice kláštera Zbraslawského se swolením opata.

Zatím se wšak opět wyjednáwalo prostředkem Jiřího markrabí Míšenského s příbuzným jeho Janem Fridrichem kurfirstem saským jakožto spojencem landhrabí hesského Filippa a Oldřicha Wirtemberského. Markrabí Jiří přijel za tau příčinau dne 6 Čerwna do Annaberka nedaleko od hranic českých za Kadaní, kamž den předtím (5 Čerwna) král Ferdinand wyprawil k němu posly z Prahy, pana Hanuše Pluha a Sigmunda z Herberšteina. Co přátelé dostawili se k tomu Albrecht kurfirst Mohučský a Arnošt biskup Passowský, bratr Wiléma a Ludwíka wéwod baworských. Dle přání jich po několikadenním jednání předběžném zajel král Ferdinand dne 17 Čerwna sám do *Kadaně*, kamž k němu se sjeli, jakž potom i kurfirst Jan Fridrich (27 Čerwna), i zawřena konečně tudíž w Kadani smlauwa

(29 Čerwna), kterau se Ferdinand Wirtemberka wzdal a naproti tomu Jan Fridrich i Filipp landhrabí hesský a druzí protestantští jejich spojenci uznali jej za krále Římského. Král zrowna toho dne dal z Kadaně rozepsati opět *hotowost* zemskau po krajích, tak aby po wyzwání druhém wšichni hnuli do pole, kam by bylo nařízeno dle potřeby. Stalo se to se zřením k tomu, že wojsko Filippa hesského tu chwíli ještě stálo w poli; což wšak minulo, když mu zawření míru bylo oznámeno a on k němu bez dalšího odporu přistaupil. 1534

Ještě za trwání minulého sněmu byl w Praze dne 17 Března zemřel tehdejší nejwyšší hofmistr zemský pan *Wojtěch z Pernšteina*. Král Ferdinand jmenowal nástupcem jeho tehdejšího nejwyššího sudí zemského, pana *Zdislawa Berku* z Dubé a na Lipém, po němž sudím zemským stal se příbuzný s ním pan *Jindřich Berka* z Dubé a na Dřewenicích. Při této změně w osobách král zároweň učinil změnu we zřízení *saudu komorního*, jehož předsedau byl nejwyšší hofmistr. Spojil jej totiž w jedno se saudem heitmanským, zřízeným w šestém roce předtím (1528), tak že napotom nejwyšší hofmistr měl předsedati saudům oběma a měl, jak dlauho by král měl za dobré, dle prawidla zastáwati také místo heitmana zemského za nepřítomnosti králowy w zemi. Na saudě mělo zasedati 12 osob stawu panského a rytířskeho, jmenowaných a placených králem. Zřízení to mělo slaužiti k rychlejšímu wyřizowání saudních pří, ježto se w tom dotud stežowalo mnoho na dlauhé odtahy. Měliť raddowé komorního saudu tohoto zasedati každého dne krom středy a soboty neb zaswěcených swátků, wyjma časy zasedání saudu zemského, aby jeden saud druhemu nepřekázel (13 Kwětna).

Po nawrácení z Kadaně král Ferdinand zůstal s dworem swým w Praze bez mála ještě dwa měsíce. Přiwedl mezi tím časem ku konci srownání a rozsauzení zmíněných pří mezi Starým a Nowým městem, a obnowil konečně dne 19 Srpna raddy w obau městech, při čemž zmínění dwa primasowé, Jan Kozel z Pokšteina a Mikuláš perníkář, dle přání swého zbaweni jsau tohoto úřadu, ač zůstaweni mezi konšely, a stal se

1531 primasem na Starém městě opět *Jakub Fikar* z Wratu, na Nowém městě pak jinde zmíněný od nás *Jan Srna* nožíř, králi milý pro swé služby w tažení polním roku 1532. Hned za prwních dní potom král odjel z Prahy do *Wídně*, wypraviw, jak se zdá, již prwé posly ke sjezdu w Linci, na kterém se jednalo také o smíření mezi ním a wéwodami baworskými a docíleno konečně smlauwy s nimi dne 11 Září, kterau i oni přiznali se k němu co k Římskému králi.

Do času odjezdu králowa z Prahy připadala lhůta, od které, totiž ode dne prwního po sw. Bartoloměji, mělo se započíti wybírání *berně z prodajných wěcí*, swolené minulým posledně sněmem. Počítalo se při swolení jí, žeby za tři léta, na něž byla swolena, mohla wynésti 500.000 zlatých. Ale lidem zkušeným naskytowaly se hned z počátku příčiny k pochybnostem pro nesnadný spůsob wybírání jí a zabránění wšelijaké šidby. Pokládala se také za wymyšlenau ku prospěchu pánů a k obtíži obecnému lidu, poněwadž by prodáwajícímu lehko bylo wynahraditi si ji zwýšením cen, ale chudý kupující žeby ji musil nésti. Spůsobila hned reptání jmenowitě w lidu Pražském.[60]) Bezpochyby obawy z toho nezůstaly krále tajny; pročež při zmíněném obnowení radd na Starém a na Nowém městě přimlauwal nowým dwěma primasům co důwěry jeho požíwajícím, aby o řádné odwádění berně té zwláštní bedliwost měli. Nicméně již za prwních dní po příjezdu do Wídně došly ho zpráwy,

[60]) Píše o tom hned po skončení sněmu, dne 5 Dubna, úředník Jáchimowský Jindřich z Konritz: Man hätte meins vorsehens kun. Maj. und dem lande zu gut viel ein gleichmässiger steuer können und mögen anlegen; denn dies geht allein uber den armen gemeinen mann, der do kaufen muss; der verkaufer weiss wohl seinen vortheil, damit er ohne schaden bleibt. Ich will anch gern sehen, wie man doch diese weitläufige steuer zu der gleichheit und nutz will einbringen; es ist bei mir unmöglich, zudem dass man viel dieb machen wird und den leuten ihre gewissen beschweren. Aber hie ist kein Nachdenken. Wie mich alle sachen ansehen, so ist das land die hälfte verdorben. Gott behute weiter und gebe sein grade Die stände sind sehr zutreulich, und der gemeine mann zu Prag war an dieser anlag gross beschwert und wunderlich. Gott gebe einen guten ausgang. Wiz Sněmy české I 395.

že w Praze berně od mnohých nebyla odwáděna a že se toho 1534
dopauštělo; pročež již dne 1 Září napomínal opět primasy oba písemně. Neprospělo to však nikterak, nýbrž objewil se odpor proti dani w míře wětší, než se bylo nadíti. W Praze byly osoby konšelské k wybírání dle uzawření sněmu zřízeni, ale lidé daní powinní zpěčowali se ji odwáděti, a konšelé neměli dosti odwahy k užití donucowacích prostředků. Odpor byl zwláště tuhý na Nowém městě a od cechů sladowníků a řezníků w obau dwau městech, Starém i Nowém. Z Prahy brali sobě příklad také jiná města králowská, tak sice, že we mnohých nebyli hned ani wýběrčí žádní ustanoweni. W četných městech konšelé zcela nedůwodně odwoláwali se na podkomořího, žadajíce, aby prwé obnowil raddy, tak aby ustanowení wýběrčích připadlo konšelům nowým. Nejinak bylo pak také na statcích pánů a rytířů, že mnozí wýběrčích po městečkách a wesnicích swých neustanowili aneb daň od mnohých byla odpírána. Po uplynutí několika neděl král dopisy z Wídně (26 Září) k Pražanům Stareho a Nowého města, ku králowskemu podkomoří, k nejwyšším úředníkům a saudcům zemským i weřejnými listy do wšech krajů dutkliwě napomínal k nápravě, aby se wšudež zachowali dle sněmowního swolení, ukládaje jmenowitě Pražanům, aby co ode dne prwního po sw. Bartoloměji odwedeno nebylo, wyupomínali a berníkům odwedli; obzwláště pak nejwyšším hofmistrem Zdislawem Berkau z Dubé, jakožto také heitmanstwí zemské sprawujícím, hleděl pobádati jiné pány a rytíře, zwláště w úřadech stojící.

Následowalo mnoho dalšího nalehání, ale wše bez prospěchu Odpor proti berni se wždy wíce zmáhal, méně we stawu panském, ale tím wíce we městech a we stawu rytířském. Strhla se jmenowitě i zjewná bauře w *Hradci Králowé* kdys we druhé polowici měsíce Listopadu. Zdwihl se obecný lid proti konšelům, kteří chtěli daň wybírati; hrozilo se purkmistru a jiným smetáním z oken radnice; wzata jim pečeť mocí a užíwáno jí jako od obce k účelům powstání. Wstaupili powstalí we spolky s jinymi některými městy, jakož s Jaroměří a Králowé Dworem i se wzdalenějšími, Nimburkem, Ta-

1534 borem, Žatcem a také s Pražany Nowoměstskými. Několik měšťanů Hradeckých posláno jest do Prahy, kdež také na Starém městě chodili po starších řemesel a wyptáwali se, dáwaji-li berni, pokaušejíce se i tu spůsobiti nějaké pozdwižení. Purkmistr Staroměstský dal wšak dwa z nich zajmauti a wsaditi do wězení na radnici; druzí se byli skryli. Na zpráwu o tom sobě danau král dopisem z Wídně dne 3 Prosince wznesl dotaz na nejwyšší úředníky zemské, jak se zajatými naložiti, a dle zdání jejich swolil (18 Prosince), aby propuštěni byli na rukojmě we 2000 kopách českých, tak aby se postawili před krále a jeho raddy, když by o 14 dní napřed byli obesláni. Zajatí buď nemohli nebo nedbali prostředku toho k wybawení z wazby užiti; nacházeliť se w ní ještě déle, a odporu proti berni neubýwalo; následkem čehož král w měsíci Unoru
1535 roku 1535 ze *Znojma*, kamž se byl odebral k sněmu morawskému, položenému na prwní neděli w postě (14 Unora), wyprawil zwláštní dwa posly do Prahy, z předních pánů morawských, Jana z Pernšteina a Jana z Kunowic. Měli jednati s Hradeckými a jinými městy s nimi spojenými, které král dal k tomu obeslati, aby swého odporu zanechali; kdyby pak to k cíli newedlo, měli se o jiné prostředky uraditi s úředníky a saudci zemskými, přítomnými ten čas w Praze za příčinau saudu o suchých dnech postních (17 Un.). Ani to wšak nic neprospělo. Byltˇ zmatek w celé zemi, když w jedněch místech daň se wybírala, w jiných ani nejmenší začátek se posud nebyl učinil, čímž i ti, kteří dáwali, musili býti popuzeni. Úwahy ty nepochybně zwítězily w poradách Pražských, až jimi král sám přinucen byl k ústupu. Wyšlyť od něho ze Znojma dne 4 Března wyhlášky čili mandáty do wšech krajů, kterými w uwážení tohoto stawu wěcí oznamowal, že další wybírání berně odkládá až do swého příjezdu do země, s doložením owšem, že se berně té sněmem swolené newzdáwá, ale z příčiny poznaných těžkostí míní se se stawy znowu dorozuměti.

Do příjezdu králowa k sídlu jeho na hradě Pražském měla wšak uplynauti mnohem delší doba, než snad sám tehdáž se nadál. Zdržew se we Znojmě za příčinau sněmu tamějšího

néco přes tři neděle, nawrátil se w prwní polowici měsíce 1535
Března do Wídně, kdež odtud zůstal po celý čas toho roku, maje pozornost obrácenu nejwíce ke běhu wěcí w Uhřích. Mír s Turky zawřený roku 1533 ustanowowal, že měl Ferdinand i zase Jan Zápolský zůstati každý w držení té části zemí uherských, kterau tehdáž měl we swé moci; poněwadž se w tom wšak zběhly některé pochybnosti, měl sultan Soliman wyprawiti zwláštního kommissaře k určitému wytknutí hranic. Co takowý přijel roku 1534 Ludwík *Gritti*, zwláštní důwěrník při tureckém dwoře, který wšak, obrátiw se nejprwé do Sedmihradska, tak se chowal, že wzbudil domnění, jako by sám pro sebe chtěl se zmocniti této země pod ochranau Porty. Přišlo z toho k powstání proti němu obau stran w zemi, přídržících se totiž Ferdinanda i Zápolského, při kterém, zawřew se s malau brannau mocí swau we městě Meďáši, dobyt jest a usmrcen. Když potom wětšina staupenců Ferdinandowých w Sedmihradsku přestaupila k Zápolskému, bylo to nejen nowau příčinau nepřátelstwí mezi oběma králi, nýbrž zárowen spůsobilo to Zápolskému nesnáze s Turky, kteří jej proto drželi za strůjce zawraždění Grittiho. Obáwání zlých následků z toho bylo Zápolskému pohnútkau ku pokusům o pokojné srownání se s králem Ferdinandem, a wyjednáwalo se tedy znowa mezi nimi rozličnými spůsoby. Zmaření berně w Čechách nebylo beze wšeho wplywu na toto wyjednáwání. Dalť o něm wéwodowé baworští zpráwu Janowi Zápolskému, jakožto stále s ním spříznění, w čas sněmu Znojemského, aby z toho mohl sauditi o nedostatečnosti prostředků krále Ferdinanda k obnowení wálky s ním.[61]) Takéť se wyjednáwání po několik měsícu

[61]) We dworském archivu Widenském nachází se dopis Jeronyma Laského, který se tehdáž strojil ze služeb Zápolského prestaupiti k Ferdinandowi, k Janowi Kocianowi, weliteli wojenskému w hořejších Uhřích, daný dne 27 Unora 1535, dle něhož posel bavorský, wyprawený tehdáž k Zápolskému, s nim na cestě swé měl rozprawu o tehdejším stawu wěcí. Prawí w něm: Ait praeterea (totiž řečený posel bawörský), Serenissimum regem Romanorum ꝛc. nullum posse bellicum apparatum facere prae inopia, maxime autem quia Boemi jam Suae Majestati pro hac pecunia renunciarent, quam

1535 wleklo bez prospěchu, a nesplnily se naděje, které w ně král z počátku kladl, než toliko opět příměří prodlauženo jest až do měsíce Března roku 1536.

1534 Již předešlého roku 1534 bylo welké znepokojení spůsobeno we wšech krajinách říše německé i w jiných zemích blauzniwau sektau *nowokřtěnců*, tauž, která deset let předtím byla spůsobila welké wzbauření sedlské w Němcích. Tehdáž byl jedním z hlawních proroků jejich Tomáš Münzer, známý Čechům ze swého nepokojného pobytu w Praze roku 1521. On zahynul w mukách, zajat byw w boji w čele sedláků durynských (1525). Ale učení jeho šířilo se i potom dále. Jméno sekty wztahowalo se k tomu, že zawrhowali křtění dětí a protož znowa křtili odrostlé, kteří se k nim znali. Podstata wšak učení jejich byla mnohem diwočejší. Zawrhowali totiž wšeliký stáwající řád swětský, a hlásali rownost wšech lidí, chtíce zrušiti saukromé jmění a jiné základy společnosti lidské, majíce se z písma swatého za opráwněné k zničení wšech tomu odporujících. W měsíci Unoru r. 1534 podařilo se jim zmocniti se města říšského Münstera we Westfalsku, kdež nowý hlawní prorok jejich Jan Leydenský prostředky krutými zřídil společnost dle jejich učení a prowozowal neobmezené panstwí pomocí swých wěřících po krwawém wyhlazení protiwníků. Město bylo po krátkém čase obklíčeno wojskem biskupa Münsterského, pod jehož panstwím stálo, pomocí některých sausedů, ale dlauhý čas s nadšením bránilo se, a wzbudilo tím naděje wyznawačů toho učení, kteříž byli w menším nebo wětším počtu rozšířeni po wšech zemích německých, newyjímajíc rakauské země krále Ferdinanda, ano od některého času na Morawě, kamž se mnozí jinde pronásledowaní wlaudili.

Beze wší pochybnosti byla zpráwa o wzbauření Münsterském příčinau, pro kterau král Ferdinand na sněmě českém

nonnulli barones repugnantibus ordinibus militari et civitatensi dare promiserant; qui barones nunc a ceteris summo odio prosequantur, ita ut non careant etiam periculo. Quae res vehementer me turbavit, non ob id, ut credam ita fore, sed quia isto novo elevabitur rex Joannes et jactabit se coram suis atque eiciet eum timorem, quo vehementer, ne Buda obsideretur, laborabat.

w měsíci Březnu roku 1534, onom, na kterém obdržel od stawů 1534
swolení berně z prodajných wěcí, spůsobil také uzawření sněmowní proti nowokřtěncům, aby se zmoci nemohli; pod kterýmž by pánem neb rytířem nebo w městech králowských, w městečkách i we wsech se zjewili, aby trpěni nebyli, nýbrž kdyby od bludů swých nechtěli upustiti, aby na zdrawí swém i na hrdle trestáni byli; pakli by z jiných zemí přijížděli nebo přicházeli a co mimo wíru křesťanskau pod jednau a pod obojí spusobau w lid wtrušowali, aby každý takowý wzat byl a na hrad Pražský dodán a dle uznání trestán. Jen w málo dnech potom došly krále zprávy, že přes tisíc nowokřtěnců pospolu bylo we Šwábích u Donauwerta, kteří by se skrze jeho země „prokrásti“ chtěli, a w Linci že jiných sto bylo zajato, kteří wyznáwají, že jich weliký počet za nimi táhne. Protož we smyslu sněmowního snešení zárowеň s nařízením o weřejné hotowosti z příčiny wálky wirtemberské dne 25 Dubna psal wšem heitmanum krajským, aby we městech králowských i jinde wšude opatření učinili, aby nowokřtěnci nebyli trpěni a zemí procházeti nebylo jim dopuštěno, nýbrž aby je jímali a na hrad Pražský posílali.

Teprw po odjezdu králowu z Prahy do Wídně tehdejšího roku stal se dne 30 Srpna mocný útok na Münster od wojska obléhajícího; ale byl od obležených krwawě odražen, čímž sauwěrci jejich w jiných krajinách k některým podobným podnikum se osmělili. To teprw roku 1535 bylo pohnútkau ně- 1535
kterým knížatům německým k oprawdowějšímu poskytnutí pomoci k potlačení bauře tak nebezpečné. Král Ferdinand co wládař w říši na místě císaře Karla, bratra swého, učinil k tomu powzbuzení položením společného sjezdu třem nejbližším od Münstera krajum říšským we Wormsu dne 4 Dubna toho roku. Dříwe wšak, než se přikročilo k rozhodnému skutku, obrátilo se w Čechách usnešení sněmu o nowokřtěncích na škodu *bratrím českým*. I oni byli nowokřtěnci, držíce se obyčeje druheho křtění odrostlých. Ač zrowna tehdáž od některého času počali se odříkati posawadního mínění swého o tom, a jinak církewní žiwot jejich byl docela jiné powahy než nowokřtěnců

1535 německých, nicméně doslowné znění snešení sněmowního wztahowalo se i na ně, a počalo se proto znowa nastupowati proti nim, aby jmenowitě we městech nesměli se zmáhati. Obracel na sebe tehdáž pozornost zwláště jeden z kněží bratrských řečený *Jan sborník*, jinak paustewník, spráwce bratrského sboru na statcích bratří Oldřicha a Smila z Janowic, synů Petra Sudy z Řenec, onoho, jejž Pražané a jiná města byli roku 1520 na Janowicích obléhali. Nejwíc pokládalo se mu za zlé, že se k němu a k jeho sboru utíkali staupenci bratrské wíry z blízkých Klatow a jiných některých měst, w nichž se jim sbory netrpěly; i wydal nejwyšší hofmistr, pan Zdislaw Berka z Dubé, dne 14 Dubna roku 1535 obsílku na oba bratří *z Janowic* před saud komorní s nařízením, aby Jana sborníka s sebau přiwedli. Na zpráwu o tom obdrženau král dopisem z Wídně dne 7 Kwětna nařízowal raddám komorního saudu, když by Jan sborník před nimi byl postawen, aby jej podrželi we wazbě až do dalšího jeho nařízení; pakli by ho bratří Janowští nepostawili, aby je samy wsadili do Černé wěže na hradě Pražském.

Bratří Janowští užíwali wšelijakých wýmluw, proč by Jana sborníka postawiti nemohli, jmenowitě že není jejich poddaným, nýbrž pana Konrada *Krajíře* z Krajku na Brandýse a na Boleslawi, nejpřednějšího tehdáž z pánů českých, kteří se zjewně znali k jednotě bratrské. I on se Jana sborníka ujímal. Nicméně wšak bratří Janowští, když se konečně před saud postawili, Jana sborníka wšak s sebau nepřiwedli, odwedeni jsau do Černé wěže a zawázáni slibem, aby odtud newycházeli do wůle králowy. Následkem jejich wýmluwy jest potom obeslán pan Konrad Krajíř, kterýž, ač mu to bylo proti mysli, Jana sborníka postawil (25 Srp.). Důwodům wšak, kterými se pokaušel jej obhájiti, saud komorní nedal místa, nýbrž dle rozkazu králowa dal jej wsaditi do wězení na Bílé wěži w hradě (26 Srp.). Bratří čeští, příhodau tauto pohnuti, uzawřeli sepsati swé wyznání wíry na spůsob konfessí Augsburské, zakrýwajíce w ní jak nejwíce možná rozdíly swé od Lutheranů, při čemž jmenowitě odřekli se wýslowně nowého křtění odrostlých. Podepsalo ji 12 pánů a 33 osob stawu rytířského, i wypravili ze

sebe poselstwí ku králi do Wídně, aby mu ji předložili. Před 1535
nimi ještě byl we Wídni pan Konrad Krajíř, a měl slyšení u krále dne 11 Listopadu, we kterém omlauwal se jemu ze swého jednání a přimlauwal se za propuštění Jana sborníka i také bratří Janowských, kteří ještě i do té doby byli podrženi we swé wazbě. Byl to pán králi Ferdinandowi osobně welmi milý, u něhož, jak jinde zmíněno, předtím častěji rád se wyrážel honbau w jeho lesích Brandýských. Za této příležitosti přišlo mezi nimi k rozprawě oběma trapné, we které král co rozhodný nepřítel sekt okamžitě welmi se proti pánowi rozhorlil, ale předce se potom rozešli w dobrotě. O propuštění wšak Jana sborníka i bratří Janowských král odložil rozhodnutí až do swého příjezdu do Čech, a taktéž rozhodnutí o konfessí bratrské, kterau mu poslowé předložili o tři dni později (14 Listop.). Král odpowěděl jim w ten smysl dne 21 Listopadu; od dalšího wšak stihání bratrů na ten čas upustil; také pak potom bratří Janowské nařídil propustiti z wazby jejich, jak se zdá za krátký čas potom. Bauře w Němcích, která k těmto nemilým příbehům zawdala podnět, byla zatím přešla dobytím Münstera (24 Čerwna) a krwawými pokutami wykonanými na půwodcích jejich.

Podobně jak jednota bratří českých bylo králi Ferdinandowi proti mysli zmáhání se Lutheraustwí w Čechách, jak we straně pod jednau w krajinách s obywatelstwem německým, tak zwláště také mezi stranau přijímajících pod obojí. Pozorowalť s nelibostí, jak mnozí se w této straně skrýwali, kteří se odwoláwali na její práwa, přísahau králowskau od něho potwrzená, ač kompaktaty Basilejskými a smluwami k nim se wztahujícími se nesprawowali. Jewilo se to od roku 1531, we kterém se stawowé pod obojí usnesli o nowé artikule náboženské na swém místě zmíněné, wždy zřejměji, ačkoli aspoň wětšina členů konsistoře zastáwala se starého řádu proti nowotám. Saudíc dle zmínek wšelijakých, nedosti jasných, poněkud nowotám nadržowal tehdejší administrator *Wácslaw z Unhoště*, děkan sw. Apollinaříše, a zawdalo to příčinu k různicím, pro které roku 1534 chtěl se wzdáti swého úřadu, ale páni a ry-

1535 tiři i Pražané k Lutheranstwí náchylní ujali se ho, a dal se jimi pohnauti k setrwání (2 Čw.). Protiwníkem rozhodným byl nowotářům naproti tomu mezi členy konsistoře *Jan Nožička* farář Týnský, řízný kazatel, který se i hanliwě dotýkal zwyků a mínění Lutheranů i bratří českých. Měl z toho nepříjemnosti jak od kněží některých w Praze tak i od konšelů Staroměstských, proti kterým král Ferdinand již roku 1532 při obnowení raddy, potom dopisem ku konšelům z Brna, a opět r. 1533 dopisem z Wídně (6 Srpna) s důrazem se ho ujímal. W odměnu za jeho horliwost udělil jemu roku 1535 opatstwí kláštera Slowanského w Nowém městě Pražském (13 Září), uprázdněného úmrtím mistra Matěje Korambusa.

Krátce před jízdau zmíněného poselstwa bratří českých jakož i pana Konrada Krajíře do Wídně, některý den při sklonku měsíce Října, jel Prahau kurfirst saský *Jan Fridrich* rowněž na cestě k Wídni, kdež následkem uznání Ferdinanda za krále Římského dle smlauwy Kadaňské měl od něho na místě císaře přijmauti léno na swé země a důstojenstwí. W Praze wítali jej kněží strany pod obojí i také konšelé takowým spůsobem, že to králi spůsobilo nelibost co nějaký projew náklonnosti jejich ku protestantstwí německému; pročež ještě den před příjezdem kurfirsta do Wídně dopisem k nejwyššímu hofmistru (29 Říj.) žádal sobě podrobnější zpráwu o tom, jak se co dálo při příjezdu a opět při odjezdu kurfirsta, a jaký hlas o tom byl w obecném lidu. Rowněž nemile dotklo se ho, když poselstwo bratří českých we Wídni kurfirstowi ku přání jeho odewzdalo přepis a překlad konfessí swé, tehdáž práwě králi podané. K zabránění dalších následků z toho přiměl kurfirsta hned tudíž we Wídni ke smlauwě, kterau se mu wedlé jiných wěcí tehdáž s ním srownaných zawázal, budaucně s poddanými jeho žádného srozumění we wěcech náboženstwí nemíwati, aniž we snahách toho spůsobu jim pomocen býti.[62]) Téhož času došla

[62]) Smlauwa tato není nám známa we swém znění, než toliko z dopisu králowa z Wídně dne 22 Listopadu k nejwyššímu hofmistru Zdislawowi Berkowi a k nejwyššímu písaři zemskému Radslawowi Beřkowskému, nacházejícího se w archivu místodržitelském w Praze.

krále žádost od pánů, rytířů a Pražanů dle artikulů strany pod 1535
obojí z roku 1531 k ochraně konsistoře zřízených o powolení ke sjezdu celé strany, na kterém by se usnésti mohli o některé potřeby swé a zwláště w příčině wíceleté již různice mezi staupenci strany pod jednau a pod obojí we městě *Kadani;* král wšak, shledáwaje nepochybně i w tom některé snahy Lutheranů, na ten čas odepřel powolení s odkladem do swého příjezdu na hrad Pražský, který by mu brzy nastáwal.

Na příjezd králůw bylo tehdáž odkázáno mnoho jiných wěcí, které wyžadowaly wyřízení od něho, a také byl úmysl králůw dlauho již s příjezdem neprodléwati. Dne 27 Prosince wyšly konečně weřejné wyhlášky od něho do Čech i do Morawy, že míní w málo dnech s králownau, manželkau swau, z Wídně wyjeti, aby k tomu wšude na cestě potřebné příprawy byly učiněny. Mělo to býti hned některý den po Nowém roce. Ale wkročily w to nenadálé překážky, pocházející z tehdejšího stawu mezinárodních záležitostí. Přes umluwy, které se staly s protestantskými knížaty mírem Kadaňským a potom, jmenowitě na zmíněném sjezdu kurfirsta saského s králem Ferdinandem we Wídni, zmáhala se w Němcích moc knížat těchto wždy nebezpečněji utužením spolku jejich Schmalkaldského, ku kterému wíce knížat a říšských měst nowě přistaupilo. Proti tomu hleděl prostředku císař Karel jednáním s nowým od nedáwna (1534) papežem Pawlem III o swolání *obecného koncilia,* které by o rozepři náboženské rozhodlo. Měl s ním na začátku roku 1536 osobní shledání w Římě. Wedlé toho hrozila císaři od nedáwna znowa wálka s králem francauzským Františkem I, který se po smrti wéwody Mediolanského Františka Sforzy

Král w něm prawí: „Také znajíc, kterak někteří lidé rozličných sekt bludných, poddaní naši, k témuž kurfirstowi náchylnost swů majíc, trošty sobě nemalé w jeho podstatě a pomoci zakládali, to jsme předjíti a w smlůwě dostatečně opatřiti ráčili, tak že on kurfirst nyní i na budúcí časy žádného srozumění s poddanými našimi o jich sekty neb u wíře bludy jmíti, zastáwati, fedrowati a w ničemž jim pomocen býti nemá. A tak s pomocí Boží nám již snadnější nežli prwé bude poddané naše w dobrém řádu a při wíře křesťanské zachowati.“

1535 († 1535 24 Říj.) bezprávně táhl k jeho dědictví i krom toho k zemi hrabete sawojského w Italii, a mimo to wše počal se nowý pokus o stálejší srownání mezi králem Ferdinandem a Janem Zápolským, které se mělo státi prostřednictwím císaře Karla, za kteraužto příčinau jeden i druhý ku konci roku 1535 wyprawili poselstwo swé k němu. Z těch wšech příčin císař Karel V přál sobě býti na blízku s bratrem swým, bez něhož w žádné z těch wěcí nemohl snadno pokročiti, i wzkázal mu žádost swau, aby se na ten čas přiblížil k němu přesídlením do *Insbruka.* K žádosti té král nenadále zanechal swého úmyslu o nawrácení se do Prahy, i oznámil to dopisem dne 6 Ledna
1536 roku 1536 wšem nejwyšším úředníkům zemským w Čechách s omluwau pro wšecky tyto zde uwedené důwody a s připowědí, že jak mu nejdříwe bude možno, do králowství swého českého se nawrátí. Na některý den s neděle dne 9 Ledna byl ustanowen odjezd jeho do Insbruka, kdež také hned brzy potom se nacházel.

Spráwu zemskau král na čas další nepřítomnosti swé zůstawil w témž spůsobu jak doposud nejwyššímu hofmistru Zdislawowi Berkowi z Dubé, wedlé čehož pro wětší bezpečnost w zemi přikázal nejwyššímu purkrabí Janowi z Wartenberka, aby až do jeho příjezdu zachowáwal stále sídlo swé na hradě Pražském. Pokud se dá sauditi ze zachowaných pamětí, nebylo žádných wětších nepořádků w Praze ani jinde w zemi, s kterými by těmto neb druhým nejwyšším úředníkům zemským bylo býwalo co činiti; neníť z toho času žádné zmínky o odpowědnících neb jiných zhaubcích, kteří by byli w značné míře rušili bezpečnost w zemi jak ještě několik let předtím. Jiného wšak spůsobu nesnáze zmáhaly se čím dál tím wíce, s kterými bylo zápasiti hlawně raddám komory králowské co spráwcům důchodů korunních. Následkem zmaření berně z prodajných wěcí, která měla slaužiti k trwalému zwýšení jich, byly pořád wětší těžkosti se zaprawowáním běžných wydání. Jak již na jinem místě zmíněno, welice zdržowaly se tím stawby, kterými král Ferdinand toho času snažil se zwelebiti králowské sídlo swé na hradě Pražském, ale mimo to nedostáwalo se brzy také

na wěci nutnější. Již dne 15 Čerwence roku 1535 byli psali 1536
raddowé komory králi do Wídně, že byli od sedmi měsíců
dlužni plat zřízencům pošty, která opatřowala spojení mezi
králem a úřady Pražskými: dne 5 Ledna 1536 naříkali opět,
že nemohli postačiti s placením sluhů čili holomků na hradě
Pražském, ano i žákům kůrním kostela Pražského, kteří byli
placeni z ungeltu w Týně, byli dlužni za celý rok: na jejich
wlastní platy roční že owšem nestačilo a jinak podobně.

Wětší ještě zhoršení nesnází těchto hrozilo komoře králowské z půjček měst králowských zawřených roku 1534 z příčiny wálky wirtemberské. Mělyť splaceny býti do sw. Jiří roku 1536. Nestalo-li se tak, měli, jak powěděno, Staroměstští uwázati se w ungelt, Nowoměstští we wsi jisté kláštera Zbraslawského; druhá pak města králowská měla si strhowati ze summ ročních, které jednokaždé powinno bylo králi odwáděti, čímž by potom důchodů na zaprawowání wydání běžných ještě wíce ubylo. Poněwadž se prostředků k zaplacení dluhů do času toho nedostáwalo, pokusil se král o prodlaužení lhůty od měst. Dopisem z Insbruka dne 1 Března roku 1536 ustanowil za kommissaře k jednání o to se Starým a Nowým městem nejwyššího hofmistra Zdislawa Berku s dwěma raddami komory králowské, Janem starším z Wartenberka na Dubě a Šebestianem z Weitmile na Chomautowě, k tomu podkomořího Planknara a prokuratora králowského Jana Boryni ze Lhoty. Jednání s druhými městy bylo poručeno podkomořímu samotnému. Zwláštním dopisem téhož dne 1 Března byl od krále poctěn důwěrník jeho Jakub Fikar z Wratu co primas Staroměstský, jehož žádal o zwláštní jeho přičinění. Přání králowo se splnilo, tak že Staroměstští swolili k prodlaužení lhůty o jeden rok, začež král zawázal se wyplatiti jim 200 kop zadržalého úroku do sw. Martina toho roku, Nowoměstští rowněž do roka za připsání 100 kop ku předešlé summě, druhá pak města na takž dlauho beze wšeho wyminění.

Předtím při začátku roku 1535 byla wznikla rozepře mezi raddami komory králowské a třemi městy Pražskými o spůsob odwádění dáwky z winnic čili *perkrechtu*, která se dle privi-

1536 legia císaře Karla IV (1358) dostáwala králi po půl čberu wína s každé winnice jistého objemu. W létech, když se málo urodilo wína, dopauštělo se odwádění w penězích; toho roku raddowé komory protiwili se tomu, neb aspoň žádali po 7 penězích za pintu wína, Pražané wšak, totiž perkmistr od nich ustanowený, wybíral a odwáděl po 5 penězích. Proti námítkám komory obrátili se wšak Pražané wšech tří měst ku králi po poslích k němu wyprawených do Znojma, kdež tehdy dlel na sněmě morawském; od něho pak ta wěc wedlé jiných zůstawena jest na odkladě až do nawrácení do země.

Jiné byly nepříjemnosti *s honbau* okolo Prahy, které se následkem dlauhé nepřítomnosti králowy zmáhaly. Bylť sobě král Ferdinand na základě bezpochyby staršího práwa wyhradil myslíwost pro swau osobní kratochwíl w nejbližším okolí hradu a města, do níž mu za wzdálení jeho bylo wšelijak sahäno. Již z Wídně dne 2 Října roku 1535 musil písemně napomínati opata Strahowského a probošta Břewnowského, kteří na zajíce s tenaty dáwali honiti, aby toho nechali a na swých statcích jiným toho brániti pomáhali; opět pak z Insbruka dne 8 Čerwence roku 1536 podobné napomenutí učinil proboštu Pražskému Arnoštowi ze Šlejnic, o němž mu udáno bylo, že sám w hájemstwí králowském zajíce honil a jiné mysliwosti prowozowal. Jiné škody dály se obecně na winohradech w okolí Pražském děláním w nich jam k lapání zajícű; i psal proto král konšelům Staroměstským (17 Čw. 1536), aby uložili perkmistru to zameziti, také pak heitmanu hradu Pražského nařídil (8 Čw.), aby se dorozuměl s nadlesním čili s forstmistrem králowským Wácslawem z Radešína o náležité zahájení čili naznamenání hranic celého králowského hájemstwí, by se nikdo newědomostí nemohl wymlauwati.

Za takowéhoto stawu wěcí w Čechách král Ferdinand záležitostmi wýše zmíněnými byl zdržen w Insbruku déle než osm měsícű. Dříwe než císař Karel V dokonal jednání swé w Římě o swolání koncilia, započal král francauzský wálku wtrhnutím do Italie již w měsíci Březnu roku 1536, následkem čehož císař odebraw se do Španěl, odtamtud wtrhnul s woj-

skem k tomu připraweným do Francauz. Jednání o smlauwu 1536
mírnau mezi králem Ferdinandem a Janem Zápolským prostřednictwím císařowým bylo se již prwé započalo; byl k tomu Zápolský wyprawil posly swé do Insbruka; ale wálka francauzská wzbudila mu nowé naděje, jimiž stal se opět méně powolným. Když tudy jednání s jeho posly newedlo k cíli, odhodlal se císař Karel sám wyprawiti posla k němu, arcibiskupa Lundského (13 Kw.). Ale toho práwě času byla se stala náhlá proměna při dwoře tureckém odkrytím spiknutí welikého wezira Ibrahima bašete proti sultanowi, kteréž přetrženo zardaušením Ibrahima spůsobilo nicméně na některý čas jakési zmírnění zlé wůle sultana proti Janowi Zápolskému. Tím on ještě wíce se osmělil zase k nowému nepřátelstwí proti králi Ferdinandowi; od Turků pak samých bylo se báti obnowení wálky co spřízněných s králem francauzským, jenž zároweň také knížata protestantská w Němcích pobádal proti císaři. W těch takowých obawách se wšech stran král uznáwal potřebu připrawení se k obraně pro wšeliký případ, i obrátil se mezi jiným o pomoc ke stawu městskému w Čechách a na Morawě. Dopisem z Insbruka dne 26 Čerwence ku králowským podkomořím jedné i druhé země nařizowal jim, aby swolali *sjezdy měst králowských*, na kterých měli splnomocněným poslům jich wyložiti zlý staw wěcí zde wypsaný a žádati, aby se propůjčili králi k postawení jistého počtu pěšího wojska do pole na swůj náklad na šest měsíců. Bylo-li by potřeba proti Turku, mělo to býti z králowstwí českého 2000 pěších, z markrabstwí morawského 1000; pakli by od Turků byl pokoj, ale měl by král poskytnauti nějaké pomoci císaři aneb stalo-li by se nějaké pozdwižení w říši německé, žádal král z Čech 1000, z Morawy 500 pěších. Náklad na to potřebný měl od krále městům býti nahražen, ale se showením do dwau nebo do tří let, jak by bylo ujednano.

Nemáme pohříchu žádné zpráwy o těchto sjezdech, co se na nich pořídilo,[63]) ale zdá se, že na ten čas s potřeby wý-

[63]) Že sjezd měst českých w Praze skutečně držán byl, dá se sauditi ze psaní ku králi od Pražanů Starého a Nowého města i Malo-

1536 prawy wojska ještě sešlo. Když na začátku měsíce Září císař Karel V. aniž bylo we Francauzích přišlo k jakému wětšímu boji, pro nedostatek špíže odtáhl zpátky do Španěl, král Ferdinand zanechal konečně pobytu w Insbruku, a odebral se předně do druhých dědičných zemí swých rakauských, předně do Korutan a do Štyrska w měsíci Říjnu, potom do Wídně, kdež wšude držel sněmy a wyžádal sobě od stawů zemských pomoci k obraně proti Turkům, kdyby nastala toho potřeba. Z Wídně dne 10 Listopadu k žádosti stawů morawských položil i jim *sněm w Brně* na středu před sw. Kateřinau (22 Listop.). Tam se již jednalo o nebezpečenstwí od Turků oprawdowě nastáwajícím; neb byly zpráwy, že se sultan na leto příští strojí k nowému welkému útoku. Stawowé morawští z pohnútky té uzawřeli žádati krále o spěšné položení sněmu obecního w Čechách, ku kterému by druhé korunní země wyprawily posly swé, aby se společně usnesly o postawení slušného počtu wojska na Dunaji u Prešpurka, prwé než by Turek udeřil. O tauž wěc wyprawili posly swé do Čech k jednání s pány, rytíři i posly z měst, kteří při čase sw. Barbory nejspíš za příčinau saudů shromážděni byli na hradě Pražském. I ti uznali potřebu společného sněmu, a wznesli žádost za swolání jeho na krále, zároweň se žádostí, aby se k tomu osobně dal nalézti w Praze.

Král byl do té doby zdržowán we Wídni pro wyjednáwání s Janem Zápolským prostředkem arcibiskupa Lundského, které wšak ani tehdy newedlo k ničemu jinému než že na začátku měsíce Prosince zawřeno příměří do welkonoc příštího roku, co zatím od Turků samých mír byl porušen wtrhnutím beje Bělehradského do Charwát, kdež dobyl několika hradů pomezních a konal weliké záhuby. W tom stawu wěcí král konečně na
1537 začátku roku 1537 pomýšlel opět na nawrácení se do králowstwí českého. Dne 8 Ledna oznámil dopisem z Wídně nejwyššímu hofmistru a po něm druhým nejwyšším úředníkům, že w několika dnech míní se wydati na cestu a sněm obecný dle žá-

stranských a „wyslaných z měst“ w záležitosti města Laun, týkající se jisté tamější bašty, na které zachowala se odpowěd králowa, daná dne 7 Října roku 1536 w archiwu místodržitelstwí w Praze.

dostí stawů položiti; také pak hned následowaly dopisy w příčině opatření bytů raddám, dwořanům a služebníkům králowským na hradě a na Hradčanech i na Malé straně. Ukládalť král péči o to purkrabí Pražskému menšímu, konšelům Menšího města i samé kapitule Pražské, aby totiž jak jiní obywatelé tak i kanowníci přidrženi byli domy a pokoje swé k tomu dle potřeby wyprázdniti. A wšak i nyní přišlo ještě zase k odkladu. Pro rozličné brojení knížat protestantských proti katolickým w říši německé umluwena byla schůze krále Ferdinanda s wéwodami baworskými a bratrem jejich Arnoštem biskupem Passowským i některými jinými biskupy k opatření se proti tomu, i strojil se král za tau příčinau teprwé w měsíci Unoru na cestu do Lince a do *Passowa.* Než na ni nastaupil, učinil z Wídně dne 30 Ledna aspoň *swolání sněmu* na hrad Pražský ke dni 5 Března a rowněž k sněmům předcházejícím druhých zemí, aby k němu wyprawili posly s plnau mocí. 1537

Dříw ještě než král do Passowa dojel, porušil Jan Zápolský příměří s ním zawřené zmocněním se města Brašowa w Sedmihradsku a po přemožení wojska králowa w hořejších Uhřích, které proto chtělo do Sedmihradska wtrhnauti, dobytím také Tokaje a Košice. Král byl tím přinucen na rychlo jednati wojsko nowé do Uher, nad nímž w Passowě samém ustanowil za polního maršálka Linharta z Felsu, toho času heitmana hrabstwí tyrolského (20 Un.). Propůjčili se k tomu dobrowolně najetím žoldnéřů jednotliwí páni, rytíři i také města z Čech a z Morawy i z druhých zemí koruny české, a obdržel k tomu král i některau pomoc od knížat, s nimiž se w Passowě umlauwal, i jiných některých. Tím wíce mu potom záleželo na sněmě českém, i nastaupil na cestu k zahájení jeho osobnímu bez dalšího meškání. Dne 24 Unora byl na cestě této w Soběslawi a odtud nepochybně již nazejtří w Praze. S ním nepřijela tentokrát manželka jeho králowna Anna, zůstawena bywši od něho w Insbruku w stawu těhotném; porodilať tam práwě za sjezdu Passowského dceru *Markétu* (16 Un.). Z ostatní rodiny králowy dowídáme se toliko o dcerušce jeho asi tříleté

1537 Kateřině, že se nacházela při něm a měla spolu s ním přijeti do Prahy.

Sněm započal se w ustanowený den, w pondělí 5 Března, obšírným předložením od krále, kterým k omluwení swé tentokrát tak dlauhé nepřítomnosti w zemi oznámil stawům wše, co se bylo zběhlo w poměrech jeho zahraničných a zwláště nebezpečenstwí hrozící od Turků. Aby se nebezpečenstwí tomu w čas odolalo, žádal na stawích českých a na plnomocných poslích stawů druhých zemí postawení přiměřeného počtu wojska do pole, které by se k wojsku odjinud do Uher již wyprawenému připojilo, k tomu pak na opatření děl, prachu a jiných potřeb wálečných, také pomoci peněžité, z králowstwí českého samého 100.000 kop míšenských. Přitom wšak připomenul stawům berni z prodajných wěcí roku 1534 na tři léta swolenau, jíž odwádění bylo staweno, a žádal opětného swolení jí, ježto se jí byl prostě neodřekl, chtěje toliko, aby s ohledem na nowější toto swolení wojska a peněz wybírání jí na jeden rok se odložilo. Nepochybně král nemínil usilowati o spůsob týž, we kterém tato berně měla býti wybírána, ale hájil jen práwo swé, byť se mu stala náhrada jiným spůsobem. Mělať berně ona, jak na swém místě powěděno, slaužiti k stálému rozmnožení důchodů koruny wykaupením korunních statků ze zástaw. Se wztahem k tomu král projewil zwláštní také přání, až by k wykupowání takowému přišlo, aby mu stawowé pro zwláštní potěšení jeho kaupili Brandýs s jeho příslušenstwím.

Po wícedenním sněmowním jednání stawowé čeští dne 16 Března uzawřeli ku pomoci proti Turkům postawiti 1000 jízdních a 4000 lidu pěšího na šest měsíců, kteréžto wojsko mělo do času sw. Jiří býti w poli ku popisu čili přehlídce u Wysokého Mýta nebo u Litomyšle; místo žádané pomoci peněžité 100.000 kop podáwali wšak toliko 25.000 kop českých na wálečné potřeby, a to s wýminkau, aby král ode wšech předešlých berní a tedy jmenowitě od oné na tři léta swolené upustil, slibujíce na jiném budaucím sněmě jednati o tom, jak by zámkowé a důchodowé králowští ze zástaw wypláceni býti měli, zwláště pak o Brandýs jednati o slušný trh s panem

Konradem Krajířem jakožto jeho držitelem. Zdá se, že král 1537
bez mnohých rozpakŭ s tímto podáním stawŭ na ten čas se spokojil; neb artikule sněmu, do desek wložené ještě během měsíce Března, nesly w sobě konečné usnešení w tom práwě smyslu s podotčením, co se týkalo berně z prodajných wěcí, že i to, co na ni od některých w prwním čase bylo odwedeno, mělo jim od berníkŭ býti nawráceno anebo s peněžité pomoci nowě swolené sraženo. Artikule obsahowaly mimo to jen nařízení, jakým spŭsobem uzawření sněmu o postawení wojska i o berni měla býti prowedena, a odklad s strany některých wěcí jiných, o kterých se na sněmě jednalo w ten spŭsob, že usnešení o nich zŭstaweno jest nejwyšším úředníkŭm zemským a jistému počtu jiných osob k tomu zwolených stawu panského a rytířského, též desíti neb patnácti ze stawu městského, které by Pražané a jiná města králowská zwolili. Náleželo k tomu jmenowitě také další jednání o naprawení práwa zemského, we kterém se dotud wždy ještě jen zdlauha pokračowalo.

Teprw nepochybně jen brzy před zawřením sněmu král předložil ještě dwě wěci, kterých potřeba mezitím se naskytla. Bylť toho času držán sjezd zřízených osob ze stawŭ zemí rakauských we Wídni, z něhož jak i zároweň od poslŭ králowstwí uherského wznešena žádost na krále o zjednání společného sjezdu zemí těchto i zemí koruny české, na kterém by se usnešení stalo o spŭsob stálého zřízení obrany a wzájemného sobě pomáhání wšechněch těchto zemí proti Turkŭm. Oznámil tedy král žádost tuto sněmu s oswědčením, žeby hotow byl společný takowý sjezd we příhodném místě položiti w čase odtud až do sw. Martina toho roku, když by stawowé čeští k tomu swolili. Druhá pak wěc týkala se náboženstwí. Byl totiž císař Karel V w jednání swém s papežem Pawlem III o swolání koncilia docílil, že papež ku přání jeho swolil a koncilium obecné položil určitě ke dni 23 Kwětna roku 1537 we městě wlaském Mantui. Král Ferdinand učinil tedy stawŭm českým i druhých zemí koruny české oznámení o tom, s wyzwáním, aby příčiny swolání koncilia, totiž k zamezení bludŭ, i oč by sami chtěli na koncilii žádati, bedliwě rozwážili. K jed-

*

1537 nání na sněmě samém o těchto wěcech nepřišlo, nýbrž jak z dalšího běhu wěcí jest widěti, odkázány jsau rowněž na osoby zřízené k uwažowání o artikulích odložených.

Dle uzawření sněmu král hned po skončení jeho položil stawům sjezdy krajské (25 Břez.) na den 16 Dubna, a ustanowil berníky w každém kraji po jedné osobě z každého stawu, kterým na sjezdech těch měly odewzdány býti přiznáwací listy z jmění jednoho každého, aby dle nich berně rozwržena byla od nejwyšších berníků na hradě Pražském, kteří byli rowněž tři, po jednom z každého stawu. Z měst byl mezi těmito Šimon Třeštík, měšťan Staroměstský, toho času perkmistr hor winničních. Hned také počalo se najímání lidu wálečného, který měl wypravwen býti do Uher, a dálo se to nepochybně u welké míře w Praze samé, kdež i jednotliwí usedlí sausedé odhodlali se k wojenské službě proti Turku.[64]) Již dne 6 Dubna wyšly mandaty králowské o zjednání špíže pro wojsko jak w Čechách tak také na Morawě a w knížetstwí Opawském. Dne 9 Května král potom jmenowal Petra Rašína z Riesenburka na Staré, podkomořího králowé, maršálkem polním nad lidem jízdným i pěším z králowstwí českého; nejwyšším pak heitmanem polním nad wojskem ze wšech zemí koruny české, kterému byl podřízen, jmenowán byl pan Albrecht Šlik z Holíče. Také wyšly rozkazy čili mandaty (10 Kw.) po Čechách, po Morawě a po knížetstwí Opawském, kterými král, wyzýwaje ku pokání ze hříchů a bludů k odwrácení hněwu Božího, nařízowal, aby při každé faře jednau w témdni konána byla processí se mší swatau, a každé poledne aby zwoněno bylo k modlení se za pomoc Božskau proti krutému nepříteli wšeho křesťanstwa.

[64]) Swědčí o tom několiko zápisů we knize městské, kterými činí pořízení o swém jmění z příčiny swého wzdálení, jakož dne 18 Května Jakub Kalina, syn Šimona dynchýře, „maje cestu před sebau a tažení na Turka do cizích zemí", dne 24 Května Jakub Dítko, „maje proti Turku, nepříteli wíry křesťanské, s jinými wen z země táhnauti", dne 4 Čerwna Tomáš, syn Jana Knotka tesaře, „maje cestu před sebú a wýchoz z země na wojnu". Wiz w knize Staroměstské od roku 1531 fol. 175—177.

4.

Wznik newole mezi králem a stranau Lutheranskau (1537—1541).

Uprostřed starostí wojenských pro nebezpečenstwí od Turkû král Ferdinand nepustil z mysli záležitost koncilia obecného, na jehož obeslání záleželo jemu nejen pro staw wěcí w říši německé wedlé bratra jeho císaře Karla, nýbrž zwláště také se wzhledem ku králowstwí českému; neboť shledáwal w něm prostředek nowý ku konečnému srownání mezi stranami pod jednau a pod obojí, o které se ode sta let tolikkrát wždy bez prospěchu jednalo. Hned po skončení sněmu jednal s osobami wšech tří stawû, zřízenými k uwažowání artikulû sněmem odložených, wznášeje na ně žádost, aby we jménu stawû bylo wypraweno poselstwo ku *koncilii*. Zřízenci nepokládali za možné, aby sami o tom co uzawřeli, ale žádali na králi, aby položil sjezd straně přijímajících pod obojí i straně pod jednau, na němž by se k tomu konci přede wším o srownání mezi nimi jednalo. Král k tomu swolil, a položil stranám oběma *sjezd* na hradě Pražském ke dni 4 Čerwna, jehož se měli účastniti jak stawowé tak také duchowenstwo jedné i druhé strany. Pro těžkosti na sněmě morawském w Brně, který zatím swolán byl, aby se podobně jako sněm český usnesl o pomoc penežitau i postawení lidu wojenského proti Turkûm, za kterauž příčinau král mínil se osobně odebrati do Brna, učinil dne 13 Kwětna změnu w době prwotně ustanowené, tak aby sjezd držán byl o týden dříwe, totiž dne 28 Kwětna. [65]) 1537

[65]) Stawowé morawští byli jako ostatní země korunní wyprawili posly k sněmu Pražskému, ale s nedostatečnau mocí, pročež král teprw po skončení sněmu českého musil swolati sněm morawský. Byli k němu co kommissaři králowští dne 18 Dubna wypraweni pan Jan z Pernšteina a pan Wolf Krajíř. Od Jana z Pernšteina král obdržel písemnau zpráwu o jednání na tom sněmě, která mu wšak ne postačowala, pročež dne 6 Kwětna psal mu, aby bez meškání přijel

1537 W určitý tento den shromáždily se tedy obě strany stawu swětského i duchowního u walném počtu na hradě Pražském we swětnici saudné, kdež král osobně wstaupil mezi ně a zaujaw místo na trůně opět přednesl jim žádost swau o wyprawení poslu ku koncilii, a k tomu cíli aby obě strany pod jednau a pod obojí spůsobau potřebné srownání mezi sebau učinily, w čemž prostřednictwí swého jim podáwal. Staw wěcí we straně pod obojí byl tehdy welice rozdílný od onoho, we kterém se před 35 a wíce léty za krále Wladislawa ano i roku 1524 za krále Ludwíka jednalo o srownání jí s církwí Římskau; neb se i od doby posledně řečené počet staupenců nowot Lutheranských w ní welice rozmnožil. Oni jako ti, kteří se přídrželi starého řádu dle kompaktat, zúčastnili se shromáždění, nadto wšak také páni, kteří se znali zjewně k jednotě bratrské, čímž jednání musilo se stížiti. Se wzhledem k tomu král w řeči swé dotkl se nesrownalosti we wíře co pramene neswornosti w zemi; prawě, že „mnozí přikrýwají se pod obojí a nejsau pod jednau ani pod obojí", mluwil o kompaktatech co základu srownání mezi oběma stranama, a wystříhal obě, aby „nowých wěcí a těch sekt, skrze kteréž různice pocházejí", mezi sebe nepřijímali.

Když král po skončení této řeči ze shromáždění se wzdálil do swých pokojů, strany dwě se rozstaupily každá k poradě sama o sobě. Strana pod jednau odebrala se totiž do jiné místnosti; strana druhá zůstala w saudné swětnici. Tu předně we straně pod obojí chopil se slowa nejwyšší purkrabí pan *Jan z Wartenberka,* obraceje pozornost ke smyslu slow králowých, že by mezi sebau w jednání tomto neměli trpěti těch, kteří by se s nimi nesrownáwali we wíře dle kompaktat; aby ti tedy wen wystaupili. Owšem potahowali to na sebe páni z jednoty

do Prahy, by učinil širší zpráwu austně. Dá se sauditi z toho, že nebylo jednání dle přání králowa. Tu pak nejspíš po zpráwě austní pána z Pernšteina mínil král sám jeti do Brna. Udáwáť w nařízení swém dne 13 Kwětna za příčinu ustanowení kratší lhůty sjezdu dwau náboženských stran, „že z hodných, pilných a znamenitých příčin . . . . w markrabstwí morawském jednání pro obranu zemi a poddaných" swých míti má. Wiz Sněmy České I 415

bratrské, a we jménu jich předně pan Wilém Křinecký z Ronowa, potom řečí pohnutliwější i pláčem doprowázenau pan Konrad *Krajíř* z Krajku bránili se tomu, odwoláwajíce se na to, že i oni přijímají swátost pod obojí spůsobau, a že jiné wíry nejsau než obecné křesťanské, o níž že králi se oswědčili podáním jemu swé konfessí (totiž přede dwěma léty we Wídni), doposud wšak že odpowědi od něho nedostali, přitom wšak také dotýkajíce se kompaktat jako wíry sobě neznámé, kteréž by odporni býti nemínili, pokud by se srownáwala se zákonem božím a s písmy swatými. Požádáni bywše za wystaupení, wzdálili se na palác králowský, a dála se porada o odpowěd, která by jim měla býti dána. Ozwaly se k tomu hlasy rozličné, jimiž jewil se rozdíl welký w míněních strany samé, která sebe za podobojí pokládala. Pan Jan z Wartenberka a Jan z Pernšteina, rozhodní příwrženci strany Lutheranské, a srownale s nimi administrator kněz Wácslaw Unhoštský, děkan sw. Apollinaříše, stáli na tom, že bratří k společnému wyjednáwání se stranau pod jednau dle wůle králowy připuštěni býti nemohau; jiní dwa páni, Jan Litoborský z Chlumu a Smiřický, dáwali na uwáženau znamenitý počet pánů znajících se k jednotě, wzácnost rodů a zachowalost jejich, i radili proto, aby konfessí bratrská byla přečtena a uwážena; jiní naproti tomu, z Pražanů schůze se účastnících, žádali, aby čtena byla kompaktata; proti čemuž wšak hlučný odpor se strhnul od Lutheranů, prawících, že jim není potřeba kompaktatů, že mají zákon Boží; potupně nazýwali smlauwy Basilejské *wopaktáty*. Konec porady byl, že měli páni z jednoty tázáni býti, když se hlásí býti pod obojí, zdali hotowi jsau, oč se strana usnese se stranau pod jednau, k tomu přistaupiti, a chtí-li se sprawowati kněžími strany pod obojí zřízenými wedlé řádu církwe od biskupů, a ne swými pauze wolenými. K otázkám těm, které jim předloženy jsau prostředkem administratora Wácslawa Unhoštského, bratří owšem nemohli přiswědčiti bez zapření celé podstaty wíry swé a swého zřízení. i dali tedy odpowěd wyhýbawau, odwoláwajíce se znowu na swau konfessí, a žádajíce, aby ji stawowé sobě přečísti dali: žeť hotowi jsau přijmauti, jestližeby jim co lepšího ukázáno 1537

1537 bylo z čtení swatých a zákona božího; také se wztahem k slowům králowým podotýkali, že oni nejsau žádná sekta nowá, kterau by se různice wzbuzowaly, nýbrž že se wždy tak chowali, jak se sluší na wěrné křesťany a spoluobywatele tohoto králowstwí. Obrana tato nepostačowala. Dáno bratřím opět za wystaupenau, a když po delší chwíli zase jsau powoláni, oznámeno jim po čtyrech osobách k tomu zwolených, Janowi mladším Křineckém ze stawu panského, Gabrielowi Klenowském z rytířstwa, Tomáši z Jawořic kancléři Starého města Pražského a z duchowních Janowi opatu slowanském (někdy faráři Týnském), známém nám přísném zastawateli starého řádu, že se stawowé usnesli, se stranau pod jednau bez nich jednati, a čtení jejich wyznání wíry že zapotřebí neuznáwají; když králi bylo předloženo, že nepochybně od něho se jim dostane odpowědi.

Jednání s bratřími tím wzalo konec, a počalo se bez nich wyjednáwati mezi oběma stranama dle přání králowa. Strana pod obojí učinila začátek předložením straně druhé jistých artikulů sepsaných dne 30 Kwětna, které se s část zakládaly na starších umluwách mezi oběma stranama, s wětší část wšak z nich wykračowaly. Hájena jimi předně swoboda každého jednotliwce ku přestaupení z jedné náboženské strany k druhé beze wšech obtížností, a též zachowání řádu, aby pán podacího při kostele strany pod obojí, byť byl sám strany pod jednau, nesměl dosaditi kněze bez powolení administratora a konsistoře strany pod obojí, naopak zase pán pod obojí bez administratora a konsistoře strany pod jednau. Kdežto wšak posawadní řád zakládal se na rozdělení kostelů mezi obě strany, aby nebyly jedné nebo druhé odjímány, a zwláště strana pod obojí bránila se směsici přijímajících pod jednau a pod obojí spůsobau, nyní jedním artikulem žádalo se, aby kdež by byl kostel strany pod jednau a lidé k němu přináležející byli by pod obojí, dán jim byl kněz strany pod obojí, i zase naopak, a což by k faře bylo důchodů, ty aby knězi tomu se dostáwaly, druhý pak artikul, aby byla swoboda, když by toho kteří lidé žádali, by jim w kostelích strany pod jednau kněz strany pod

obojí mši slaužil a pod obojí spůsobau swátost podáwal, aby 1537
to bylo dopuštěno i zase naopak, tak aby jedna strana druhé propůjčila k tomu potřebného náčiní w tom kostele. Patrně spolehala strana pod obojí a wlastněji Lutheranská na rozmnožení wyznawačů swých za poslednějšího času, a doufala těmito spůsoby zmocniti se wětšího počtu kostelů na ujmu strany druhé. Mimo to stěžowalo se jak od dáwna na obtíže, které měla strana pod obojí se swěcením na kněžstwí, když musila žákowstwo swé wysílati k tomu s welkým nákladem do dalekých zemí, a žádala, aby jí puštěno bylo práwo woliti sobě *biskupa* ze swé strany, a kterého by sobě kdy zwolila, aby mu král zjednal schwálení a stwrzení od „nejwyššího biskupa", od jehož „pořádku by se w takowé wěci zúmyslně nerádi oddělili". Míněn-li byl biskup pro celau zem čili jen pro stranu pod obojí, zřejmě se newyslowowalo.

Stawowé strany pod jednau dali k tomu odpowěd slowy klidnými, která wšak netajila pochybnosti, žeby se na základě tom mohlo docíliti srownání. Nawrhowali proto, aby se zanechalo wyjednáwání písemného, než raději aby každá strana zwolila jistý počet osob k austnímu rozmluwení, při čemž ukazowali ku kompaktatům, aby na základě jich jakožto smlauwě od krále přísahau stwrzené učiněn byl začátek. K tomu strana pod obojí odpowěděla spisem, kterým jednání na základě kompaktat odmítala, poněwadž by jí po celých sto let od smluwení jich od strany druhé nikdy nebyla zdržána, pročež že i na nich nemůže býti žádáno, aby se jimi wázali. Swolili niméně ke společne rozprawě prostředkem osob od obau stran zřízených: když wšak každá strana na swém stanowišti setrwáwala, nebylo žádne dorozuměni možné, i wznešena jest wěc na krále samého.

Mezitím s powolením králowým stawowé swětští i duchowenstwo strany pod obojí z Čech i z Morawy (ač bezpochyby jen we skrowném počtu přítomných, pokud se Morawy týkalo) drželi dne 1 Čerwna *sjezd w kolleji Karlowě,* na kterém se jednalo o některé wěci řádu jejich se týkající. Mezi jiným stala se některá usnešení, směřující k utwrzení úřední moci admini-

1537 stratora a konsistoře nad kněžstwem proti wměšowání se pánů podacího, které se často stáwalo, a jiná, týkající se wěcí manželských, we kterých potřeba bylo srownalosti se stranau pod jednau, pročež w obojím tom ohledu potřeba bylo žádati krále o jeho stwrzení. Wedlé žádosti té uzawřeno od stawů též přimluwiti se u krále za obywatele města *Kadaně* znající se k straně pod obojí proti straně pod jednau w témž městě, na kterau měli stížnosti.

Králi Ferdinandowi wznikla welká těžkost, když měl srownati strany příkře proti sobě stojící o wěci, které dílem ani nebyly w jeho moci, zrowna w čase, když mu dobré wůle jedné i druhé strany bylo zapotřebí z příčiny wálečného předsewzetí, které tu chwíli jej zaneprázdňowalo tak, že nebylo mu lze k jiným wěcem obraceti dost pozornosti. Odwoláwaje se na to, dal stawům na zpráwu od nich učiněnau o jich jednání za odpowěd (6 Čw.), že mu nelze jinak než odložiti jednání o tyto wěci k jinému příležitějšímu času; při čemž opětowal žádost swau k nim, aby swým časem wyprawili posly swé ku koncilii, které zatím již dne 20 Května bylo od papeže odloženo k 1 Listopadu toho roku. Do té doby žádal, aby se stawowé jedné i druhé strany pokojně chowali k sobě dle stáwajících zákonů a dle kompaktat.

Odklad ten byl stawům pod obojí welice proti mysli. Odpowěděli proti němu spisem, kterým wyslowili obáwání, nestala-li by se náprawa Kadaňským a jiným, kteří by útisky trpěli pro swé přestaupení od strany pod jednau k straně pod obojí, „aby se něco nezběhlo, nad čímž by král i oni musili welkau těžkost nésti; čehož by se příliš nerádi dočkali“ (7 Čw.). Když král nad tím wyslowil swau nelibost, stawowé wymlauwali se ze zlého aumyslu, ale opětowali swé obáwání jen jinými slowy, že kdyby útisky toho spůsobu měly nadále trwati, „lid obecní toho snésti a trpěti nebude moci, než spíše nějaké zdwihnutí nemalé bude moci přijíti, tak jakž nyní lid obecný jest úmyslu swého“; také pak opakowali žádost swau zwláště w příčině *Kadaňských* (9 Čwce).

Různice mezi stranami náboženskými w tomto městě trwaly 1537
již od dlauhého času. Až do krále Ludwíka znalo se obywatelstwo jeho wýhradně k straně pod jednau. Teprw asi od r. 1522 přiznáwali se někteří k straně pod obojí, a byli to nepochybně staupenci nowot Lutheranských; počet jich se potom množil rok od roka, až počítali se za wětšinu w obywatelstwu. Řízení města se wšak nicméně zachowáwalo w rukau strany pod jednau, což owšem straně druhé překáželo zmocniti se kostelů a škol, i wznikly z toho spory wždy prudčejší. Roku 1535 obrátili se přijímající pod obojí k pánům a jiným osobám ze stawů strany swé, přítomným w Praze za zasedání saudu zemského o suchých dnech Letničních, se žádostí, aby se jich ujali, i stala se od nich přímluwa za ně u krále za přebýwání jeho tehdejšího we Wídni. Krále wšak došla téhož času žaloba Kadaňských strany pod jednau na jejich protiwníky pro wýtržnost způsobenau od nich, když totiž pomocí přiwolaných kněží a žáků i jiného lidu z Žatce a z jiných sausedních míst zřídili processí w neděli po Božím těle, při které s kušemi, s bubny a praporci do města wešli, na klášter před městem udeřili, a když se do něho nemohli dobyti, přihnali se do kostela w městě, oltáře neslušně polili, obrazy s nich strhali a potom po ulicích křičeli, až konšelé tím u welký strach byli uwedeni. Král tehdáž odložil wyslyšení obau stran a wypowědění mezi nimi dle práwa až do swého příjezdu (2 Čwec.). Nyní k opětowané žádosti stawů pod obojí znowa oznámil jim, že míní obě strany Kadaňské obeslati před sebe a raddy swé a sprawedliwý wýrok mezi nimi učiniti, až by toliko možné bylo pro toliké nynější zaneprázdnění; zároweň pak, co se týkalo artikulů sjezdu w kolleji Karlowě, o jichž potwrzení byl žádán, slíbil w uwážení je wzíti spolu s jinými sněmowními artikuli, které byly odloženy. Ani tehdy wšak stawowé pod obojí se nespokojili. Dopisem nemálo důtkliwým wyslowili se králi, že takowé odpowědi od něho neočekáwali, že jest jim obtížná a že při ní zůstati nemohau, i opětowali w příčině Kadaňských žádost swau určitěji, aby král napomenul purkmistra a konšely toho města pro chowání jejich ku přijímajícím pod obojí, aby jim nařídil, by

1537 jim školu nawrátili, kněží jejich z obecního měšce platili, w processích, pohřbích a jiných pořádcích křesťanských jim nepřekáželi; též pak žádali, aby s uwážením artikulů řádů jejich se týkajících a s potwrzením jich neodkládal. Jaká byla odpowěd k tomu, není nám známo, než toliko že sjezd po čtrnáctidenním trwání rozešel se bez splnění žádostí stawů pod obojí.

Hned za prwních dní potom konán byl saud, nepochybně u přítomnosti králowě, nad dwěma osobami stawu rytířského pro hanebný zločin zkřiwowání listin a jmenowitě posledních wůlí, Jaroslawem Kapaunem ze Swojkowa a Janem Wlkowským z Dálkowic, s nimiž spoluwinno bylo mnoho jiných osob, prý křesťanů a Židů. Uwodí se mezi nimi i tehdejší místosudí zemský Jan *Kauč* z Kauče [66]) a jakýsi Knobloch. Tito dwa zachránili se útěkem. Jaroslaw *Kapaun* wšak a *Jan Wlkowský* jsau dne 16 Čerwna odsauzeni na smrt, a poprawa wykonána dne 28 Čerwna stětím na Pohořelci. Přítomno bylo lidu prý drahně tisíc, 300 pak oděnců. [67])

Příčina, pro kterau se král Ferdinand předtím strojil na cestu do Brna, bezpochyby mezitím byla odpadla, když i sněm morawský učinil swolení pomoci proti Turkům; následkem čehož zůstal na ten čas w sídle swém w Praze, a také králowna *Anna* konečně přijela z Insbruka, nepochybně i s dítkami swými. Hlawním zaneprázdněním králowým bylo wždy ještě wojenstwí, wyprawowání totiž dalších posil za wojskem, které částečně již asi ku konci měsíce Kwětna nacházelo se na pochodu do Uher a shromažďowalo se spolu s wojenským lidem z Uher a ze zemí rakauských za řekau Dráwau w Charwátsku, kdež společným nejwyšším welitelem byl šlechtic charwátský *Jan Kocian*, oswědčený za předešlých let w bojích s Turky a s Janem Zápolským.

[66]) U Dačického I 70 nesprávně „Jan Khunc".

[67]) Doplňuji se o tom zpráwy Dačického a poznámek w rukopise uwedeném we článku p. Ferdinanda Tadry w Časopise českého musea roku 1888 na str. 278. Co místosudí uwodí se Jan Kauč z Kauče předtím roku 1534 we knize Malostranské od roku 1519 fol. L. 6.

Šíření nowot náboženských prostředkem tisku zawdalo 1537
králi tehdáž příčinu k wydání rozkazu čili mandatu dne 3 Srpna, kterým se zakazowalo tištění knih neboli traktatů kdekoli jinde w zemi mimo Prahu, a tiskařům čili impressatorům we městech Pražských nařízowalo se, co by tisknauti chtěli, aby napřed za powolení žádali k tomu u administratora konsistoře buď strany pod jednau nebo pod obojí. Bez powolení jich neměly také knihy odjinud přiwezené, buď české, buď latinské neb německé, od kohokoli býti prodáwány. — K opětowané žádosti pana Konrada Krajíře z Krajku král teprw toho času (28 Čerwence) swolil ku propuštění *Jana sborníka* čili paustewníka pod rukojemstwím ze zabawení na hradě Pražském, we kterém se nacházel bez mála dwě léta. — Mezitím brzy po skončení sněmu přikročil také k jednání o artikulích sněmem odložených, zasedaje na tom pilně spolu s nejwyššími úředníky a saudci zemskými i jinými osobami ze tří stawů k tomu zwolenými. Po některé přestáwce obsílal je dopisy dne 17 Srpna k opětné schůzi na hrad Pražský ke dni 21 Září. Než wšak ten čas přišel, došly krále zpráwy z wojska od nejwyššího heitmana českého, Albrechta Šlika, následkem kterých uzawřel na krátko zajeti do Wídně: pročež již dne 29 Srpna schůzi odložil, aby byla teprw dne 22 Října po nawrácení jeho.

Dle zpráwy hraběte Albrechta Šlika leželo tehdáž wojsko we Slawonii jen asi míli cesty od Turků wzdáleno, a byla w něm welká nespokojenost pro opozdíwání s platem, tak že žoldnéři hrozili i rozejíti se, kdyby se jim w čas newyplatila mzda. Král proto dne 1 Září wydal napomenutí do wšech krajů a dne 4 Září rowněž také do měst králowských, aby se s odwedením druhé polowice swolené berně pospíšilo. Zároweň dal s městy, která jemu před třemi léty w čas wálky wirtemberské byla pomohla půjčkami, jednati o sečkání na další tři léta (4 Září). Před odjezdem zamýšleným obnowil dne 31 Srpna na Starém městě a dne 1 Září na Nowem městě Pražském raddu, při čemž na místě Jakuba Fikara z Wratu ustanowen za primasa Staroměstského Wácslaw *Jaroš z Kapihory*, na

1537 Nowem městě pak zůstal primasem *Jan Srna*, požíwající stále důwěry králowy.

Poněwadž byl úmysl králůw jen na krátko wzdáliti se ze země, odjel toliko sám bez králowny, kteráž tentokrát zůstala s rodinau a dworem swým na hradě Pražském. Mezi raddami, kteří jej doprowázeli, nacházel se podkomoří králowský Wolf Planknar. Již prwního dne když wyjel z Prahy (5 Září), došla ho wečír w *Benešowě* zpráwa od Jana Kociana, že se na každý den strojil k swedení bitwy, maje wojska 20.000 mužů, polowici pěších, polowici jízdných. Z příčiny té král druhého dne (6 Září) ze *Soběslawě* psal do Prahy nejwyššímu hofmistru, nařizuje, aby při obau administratořích, pod jednau a pod obojí, i při Pražanech zjednal konání processí některý den a modlení za zachowání wojska a za wítězstwí nad nepřítelem křesťanstwa. Naděje wšak na šťastný nějaký wětší prospěch we wálce, které se král oddáwal, tentokrát jej bolestně sklamala. Dříwe ještě než dojel do Wídně, bylo wojsko postawené proti Turkům utrpělo značnau porážku. Bylo od Kopřiwnice, kde některý čas stálo, pokročilo k Oseku, a chtělo se pokaušeti o dobytí tohoto města, ale neodwážilo se potom útoku pro přesilu na straně turecké, a následkem opomenutí náležitého opatření se špíží musilo se dáti na zpátečné tažení krajinau močálowitau a lesnatau, na kterém nočního času obstaupeno jest od nepřítele. We zmatku, který se z toho strhnul, welká část wojska, zwláště jízda uherská, dala se na útěk, a sami heitmani mnozí, mezi nimi i *Kocian*, opustili wojsko. W tom Turci udeřili, jimž jen pěchota a jízda česká i německá, ač hladem již zmořená, udatně, wšak nešťastné odpírala (10 Září). W boji, jenž trwal od rána do wečera, wětší část mužstwa přišla o žiwot, mezi nimi i polní maršálek *Petr Rašín*, dwa synowé nejwyššího sudí Jindřicha Berky a wíce jiných ze šlechty české a morawské, mnozí také upadli w zajetí turecké; nechwalně nejwyšší heitman Albrecht *Šlik* zachránil se útěkem.

Zpráwy o tom došly krále we Wídni teprw kdysi w měsíci Říjnu, a byly z počátku dosti neurčité, tak též i které se brzy potom dostaly do Čech. Spůsobily owšem welké zarmaucení,

poněwadž se týkaly krajanů a jmenowitě Pražanů rodilých. 1537
Následky porážky nebyly wšak mnoho rozhodné, protože se wětší část wojska nebyla boje zúčastnila a ustaupila toliko do swého předešlého postawení. Král měl pilnau péči, aby mezery spůsobené brzy doplnil nowým najímáním žoldnéřů, za kterauž příčinau pilně upomínal nejwyšší berníky o brzké zaslání peněz, které se dotud sešly z berně swolené. Též pak přinucen tím byl nawrácení swé do Čech něco poodložiti. Psal proto již 9 Října osobám zwoleným k jednání o artikulích sněmem odložených, pokládaje jim den schůze ustanowený předešle na den 22 Října teprw zase ke dni 10 Prosince. Wšak ani w ten čas k tomu nepřišlo. Uznalť král ze zpráw dalších zapotřebí položiti stawům štyrským, korutanským a krajinským sněm společný w Hradci štyrském k wyžádání od nich pomocí spěšných k obraně, a mínil se k němu osobně odebrati. Oznámiw tento úmysl swůj do Čech dne 3 Listopadu, nařídil zároweň nejwyššímu písaři zemskému *Radslawowi Beřkowskému*, aby k určitému dni za ním přijel do Hradce; sám pak dne 5 Listopadu wyjel z Wídně, tak že dne 6 Listopadu nacházel se w Nowém městě za Wídní a dne 9 Listopadu w Bruku nad Murau. Radslawa Beřkowského stihla we Hradci štyrském smrt: bylť mrtwicí raněn, práwě když s králem seděl w raddě, a skonal w krátké chwíli (před 16 Listop.). Jinak se sněm Hradecký zdařil dle přání králowa; i odjel odtamtud dne 4 Prosince do Kremže, kdež rowněž držel sněm stawů dolních a horních Rakaus. Obdržew i tam swolení berně, oznámil již 14 Prosince nejwyšším úředníkům a saudcům zemským králowstwí českého zamýšlený příjezd swůj do Prahy do wánoc; také pak do toho času skutečně se nawrátil.

Již dne 4 Ledna roku 1538 král položil stawům českým 1538
sněm na hradě Pražském ke dni 24 téhož měsíce, na kterem se mělo hlawně jednati o dwau wěcech, které na sněmě roku předešlého konce nedošly, totiž usnešení se o společný sjezd plnomocných poslů wšechněch zemí koruny české i rakauských a uherských, na kterem by se smluwili o stálý spůsob obrany proti Turkům, a poslání ku koncilii, kteréž bylo od papeže

1538 opět odloženo do 1 Kwětna toho roku. Co se prwního týkalo, král poukazowal jednak ke stálé potřebě pro nepomíjející nebezpečenstwí od Turků, jednak ke spolku proti Turkům, o který se tehdáž dojednáwalo mezi papežem, císařem a Benátčany, a ku kterému také král Ferdinand mínil přistaupiti; měliť spolkem tím stawowé býti powzbuzeni, aby se boje s Turky spoluúčastnili w naději, že se docílí trwalých prospěchů, zwláště když se také již jednalo o příměří mezi císařem a králem francauzským, následkem čehož doufalo se, žeby i král francauzský ke spolku proti Turkům přistaupil. Přání králowo w tom směru se wšak ani tentokrát nesplnilo. Stawowé wždy hleděli na nebezpečenstwí od Turků jako na wěc jich tak blízko se netýkající. Uznáwali, že moc turecká welice wzrostla ale práwě proto nechtěli k ničemu wětšímu swoliti, než až by jisto bylo, že papež a císař Římský, král francauzský i „jiní králowé křesťanští, též kurfirsti duchowní i swětští i jiná knížata a wšecka říše Římská“ králi jejich skutečnau a znamenitau pomoc učiní. Teprw tehdy žádali, aby král sněm swolal, na němž by se o to usnesli. K společnému shledání se stawy druhých zemí králowých swolowali, wšak jen w ten spůsob, žeby poslowé k tomu od nich wyprawení neměli moci o něčem zawírati, než toliko aby wyrozuměli, oč by se jednalo, a dali zpráwu stawům na obecném sněmu, kdež by se sami usnesli.

O *koncilii* jednalo se s týmiž nesnázemi jako w roce předešlém. Stawowé strany pod jednau byli hotowi žádost králowu splniti, doufajíce od koncilia prospěchu, i předložili hned náwrh podrobný o spůsobu, jak by poselstwo k němu mělo býti složeno, a jak by se mělo zachowati, aby totiž bylo jednotné od celé země, w němž by obě strany pod jednau i pod obojí stejnau měrau byly zastaupeny osobami duchowními i swětskými, ze swětských po dwau z každého stawu, kteří by wšichni pospolu cestowali a wše jednali, s wýslowným podotčením, aby se nezdálo, jako by jedna strana proti druhé na koncilii žalowati chtěla. W tom wšak strana pod obojí pohřešowala hlawní wěc, na čem by se totiž jednota obau stran měla zakládati; žádalať, aby prwé srownání se stalo o artikule od ní na přede-

šlém sněmě předložené. O těch strana pod jednau odwolá- 1538
wala se na krále, že posledně od něho čekalo se rozhodnutí. Poněwadž se posud nestalo, žeť oni od krále jsauce wyzwáni, aby ku koncilii wyslali, od poslušenstwí církwe děliti se nemíní; w jakých pak artikulích strana druhá co hledati chce od koncilia neb stolice apoštolské, cožkoli zjedná, že oni od ní se děliti nebudau. Tím se owšem dorozumění docíliti nemohlo. S koncilia samého wšak potom na delší čas sešlo; bylоť swolání jeho od papeže odloženo se wzhledem k tomu, že se ruznice mezi stranami náboženskými w Němcích wždy wíce množily.

Jako po sněmě předešlého roku, tak i tentokrát následowala w Praze poprawa, která u wysoké míře obracela k sobě pozornost wyšších stawů i obecného lidu. Byla osm let předtím wznikla rozepře mezi Wácslawem starším *Šárowcem* ze Šárowa. zemanem w kraji Chrudimském, synem jak se zdá onoho Sigmunda Šárowce. který byl z prwních odpůrců wýhradného práwa stawu městského k waření piwa, [68]) a mocným sausedem jeho tehdejším, panem Wojtéchem z Pernšteina, nejwyšším hofmistrem, jak se zdá, o statek nějaký. Šárowec protiwil se saudu, a stal se odpowědníkem, při čemž listem weřejně rozepsaným dotkl se cti nejwyšších úředníků a saudců zemských. i jak se twrdilo krále samého. Maje býti uwězen. zachránil se útěkem do Míšně (1530), kdež wšak wymoženo jest rowněž uwěznění jeho a stihán jest saudně před tamějším práwem. Toto práwa wedení a zajetí jeho protáhlo se do pěti let. až teprw w měsíci Září roku 1535 s powolením Jiřího knížete saského čili míšenského jest propuštěn pod rukojemstwím. Nawrátiw se do země, psal králi, prose za gleit. aby k slyšení před práwem přijíti mohl. poněwadž by mu statek jeho nesprawedliwě odjat byl, i dostalo se mu ho, ač po delším prodlení, dne 8 Prosince roku 1536. Nyní wšak nejwyšší úředníci a saudcowé zemští znowa zdwihli proti němu žalobu pro ono uražení na cti, kterého se swým rozpisowaním proti nim do-

[68]) Wiz w díle X str. 137.

1538 pustil, i položil mu král proto rok s nimi (1537 8 Ledna) na třetí den po swém zamýšleném příjezdu na hrad Pražský, nacházeje se toho času we Wídni. K žádosti Šárowce po swém příjezdu odložil sročení to (7 Břez.) na den 14 Března. Šárowec wšak, nepochybně ze strachu před mocnými protiwníky, nedostawil se, i zasedl tedy král na saud o pět dní později (19 Břez.) za jeho nepřítomnosti s raddami swými, mezi nimiž nacházeli se také páni z Morawy a ze Slezska, přítomní tehdáž w Praze za příčinau sněmu. Pro nestání swé odsauzen jest Šárowec cti; a pokládán jsa bezpochyby znowa za odpowědníka musil se skrýwati u přátel rozličných, kteří se ho i prwé ujímali. Jsa dle jistých swědectwí člowěk welice náružiwý, nepřestal i nyní dotýkati se saudců zemských i krále samého listy rozesílanými. Následkem toho již dne 20 Dubna r. 1537 wyšly proti němu wéřejné mandaty do Čech i do Morawy, aby byl wzat do wězení; bylať zpráwa, že byl tehdáž přechowáwán kdesi u Žirownice w kraji Táborském při samých hranicích morawských u některých osob stawu rytířského. Podařilo se mu wšak po celý ostatní ten rok stihání ujíti, až teprw w měsíci Lednu roku 1538 přišlo se mu na stopu, že se zdržowal na twrzi Lorci blíž Kutnéhory. Tu jest k opětnému rozkazu králowskému danému dne 17 Ledna Jakubowi Sobotowi, náměstku mincmistra toho času nepřítomného, zajat a doprawen předně do Kolína, odtamtud pak na hrad Pražský. Tu přikročilo se opět k saudu nad ním, w jehož průběhu i zmučen jest a potom z rozkazu králowa sťat na Pohořelci.[69])

Jen několik dní po skončení sněmu byla krále došla zpráwa o skutečném zawření spolku mezi císařem, papežem a Benátčany proti Turkům, kteréž se bylo stalo dne 8 Unora toho roku. Byl to spolek netoliko k obraně, nýbrž také k útoku na zemi i na moři, kterým se zamýšlelo podstatné otřesení moci

[69]) Zpráwy čerpané p. Tadrau z archivu Drážďanského, jakož i z pamětí Dačického, na jichžto základě sestawil pojednání o Šárowcowi w Časopise českého musea 1888 na str. 255 až 278, doplňují a objasňují se některými písemními pamětmi archivu místodržitelstwí w Praze z let 1536 až 1538.

turecké; k čehož dosažení wyzwán jest i král Ferdinand ku 1538
prospěchu swých zemí předsewzíti zároweň tažení přes hranice uherské a charwátské. Poněwadž tím aspoň částečně splněna byla wýminka, pod kterau stawowé čeští wyslowili ochotnost swau k účastnění se wálky, král již dne 17 Unora položil znowa sněm na hradě Pražském ke dni 20 Března, na kterémž oznámiw stawům zawření onoho spolku, obnowil předešlau žádost swau o swolení pomoci wojenské, jakož také w příčině společného sjezdu s druhými zeměmi, kterých sněmowé k témuž účelu zároweň byli swoláni. Král jewil úmysl, když by stawowé žádost jeho splnili, osobně postawiti se w čelo wojska a boj podstaupiti. W jednání o tom projewil na sněmě staw rytířský ochotnost swau k swolení hotowosti i také k zwláštní pomoci proti Turkům při osobě králowě, wšak pod wýminkau. aby prwé sjezdy rytířstwa w krajích byly, na nichž by se o způsob hotowosti usnesli a z každého kraje zwolili dwanáct osob ze sweho prostředka, kteříž by w čas ustanowený od krále w Praze se sjeli a o pomoc onu zwláštní, jaká by měla býti, se usnesli. Král swolowal k tomu jen w ten spůsob, aby se zásadní uzawření o hotowosti stalo hned při tomto sněmě, tak aby se newztahowala jen na obranu země, nýbrž také na tažení proti Turku. Když by k tomu také druzí dwa stawowé, panský a městský, přiwolili, tehdy že odročí sněm do pondělí po welikonoci (22 Dub.), a mezitím aby byly sjezdy rytířstwa po krajích we středu před Kwětnau nedělí (10 Dub.), na nichž by o spůsobu prowedení hotowosti se usnesli a osoby zwolili, kteréž by potom na sněmě spolu s druhými stawy o čas a spůsob tažení wojenského zawíraly. K tomu stawowé swolili, ač s wyhražením, aby k tažení nepřišlo dříwe než ažby od spojených mocností cizích, papeže, císaře a Benátčanů, pomoc byla skutečně učiněna. Takž tedy král dne 30 Března odročil sněm do pondělí po prowodní neděli (29 Dubna), mezi kterýmž časem sjezdy rytířstwa w krajích měly konány býti jak nejdříwe možná.

Toho času králowna Anna dne 9 Dubna na hradě Pražském porodila třetího syna swého jménem *Jana*. Křest jeho byl ustanowen na zejtří odpoledne o nešporách, a byla welká

1538 sláwa w Praze pro radostnau tu událost. We wšech kostelích po městě mělo býti zwoněno a zpíwáno Te Deum laudamus. K wykonaní slawného obřadu bylo w kostele Pražském na hradě před welikým oltářem postaweno lešení čili pawlač skwostná zlatohlawy a jiným náčiním ozdobená, na níž w ustanowený čas kněžstwo se postawilo s proboštem Pražským čili administratorem Arnoštem ze Šleynic w čele; i sešlo se welké množstwí lidu w kostele. Přikročení k obřadu samému zdrželo se wšak dílem opozděním příprawy rozličných, jakož k střílení a zwonění, také pak prý různicí w kněžstwu, když král byl k wykonání křestu ustanowil kněze almužníka swého, a proti tomu stawěl se probošt Šleynic, pokládaje sebe samého k tomu za opráwněna. W tom, ač byl den studený, náhle se strhlo welké hromobití nad hradem. Pětkrát po sobě uhodil blesk do Bílé wěže, která i hořeti počala, potom i při kostele do wěžky, na ktere se nacházely bicí hodiny. Strhnul se křik, že kostel hoří, a wšechen lid we zmatku z něho utíkal, též i kněží s pawlače, shazujíce se sebe raucha kostelní. Krupobitím nepochybně byl oheň uhašen; ale potom ještě zas několikkrát uhodilo do Černé wěže při zadní bráně hradu, i shořela od swrchu až po klenutí. Nacházelo se několik wězňů w ní, nepochybně pro dluhy, jakž pro takowé byla ustanowena, mezi nimiž byl také Petr Osowský, hofrychtéř měst králowských.[70]) Křest byl potom nieméně ještě téhož dne wykonán, wšak w tichosti již téměř w noci.

O několik dní později w neděli Kwětnau (14 Dubna) byl křtěn *nowý zwon* na hranici dřewěné při kostele Pražském, o jehož osudech jsme na jiném místě powěděli.[71]) Jak tam

[70]) Petr Osowský z Adlara a na Libni uwodí se co hofrychtéř měst králowských w létech 1536 a 1537. Posledně řečeného roku připomíná se o něm dne 4 Září, že pro nedostatek zdrawí nemohl úřad swůj konati při obnowowání radd we městech králowských. Zpráwu o něm, že se nacházel w den křtu, o němž tu řeč, mezi wězni w Černé wěži, dáwá Beckowský (I 80). Roku 1538 dne 14 Kwětna, tedy dosti brzy potom, jmenuje se ponejprw Jakub Fikar z Wratu co nástupce jeho w hofrychtéřstwí.

[71]) Wiz na str. 106.

řečeno, wykonal obřad ten biskup Wídenský Jan Faber tehdáž 1538
při dwoře králowě meškající, osoba toho času welice nenáwiděná při wší straně pod obojí. Byltě za minulého sněmu traktat od něho wydaný proti mínění, žeby w swátosti oltářní w chlebě přítomno bylo jen tělo, we wíně jen krew pána Krista, spůsobil welké rozdráždění mezi stawy, tak že zkusil mnoho weřejné potupy. Škodolibě se proto hledělo na dešť celý den trwající, kterým slawnost křtu znowa byla welice rušena. Téhož času byli w Praze přítomni Bernard biskup Tridentský, Pražanům již z předešlého času známý, a Jan arcibiskup Lundský, wyslanec císařský, mající oba zaměstnání při dwoře králowě w záležitostech jeho zahraničných.

Dříwe než přišlo k opětnému shromáždění sněmu w čas k tomu ustanowený, došly krále zpráwy, z kterých saudil, že se bylo toho roku obáwati opětného útoku Turků na králowstwí uherské. Byltě sultan sám již wytáhl z Konstantinopole, a dály se přípravy wojenské rozličné s turecké strany u Oseka a na Dunaji u Bělehradu. Spolek s císařem a druhými mocnostmi měl se dle toho hoditi králi již ne k útoku, nýbrž na předním místě k obraně. Okolností přízniwau naproti tomu bylo konečne zawření smlauwy o mír s Janem *Zápolským*, kteréž se bylo stalo na sjezdě plnomocníků obapolných we *Waradíně* dne 24 Unora téhož roku w ten spůsob, že měl on i král Ferdinand podržeti každý swau tehdejší část zemí koruny uherské s titulem králowským a po smrti Zápolského měl Ferdinand část jeho děditi. Jedno i druhé mělo býti pohnútkau pro stawy české, aby tím ochotněji splnili přání králowo w příčině wálčení s Turky, i učinil o tom oznámení we swém wznešení na sněm dne 2 Kwětna, ač o Zápolském jen, jakoby bylo s ním zawřeno příměří na rok, poněwadž on ze strachu před Turky si byl wyminil, aby prawý obsah smlauwy do času zachowán byl w tajnosti.

W jednání sněmu naskytl se předce zase rozdíl mezi wětšinau stawu rytířskeho a druhými dwěma stawy. Staw panský totiž u wětšině nawrhowal, aby králi k boji proti Turkům powolena byla pomoc peněžitá jednau kopau grošů ze sta k zjed-

1538 nání lidu pěšího i jízdného do pole na šest měsíců, k čemuž přiswědčili také ze stawu rytířského úředníci a raddowé králowi, a přiwolili také Pražané a wšechen staw městský. Proti tomu wětšina rytířstwa chtěla, jak také již prwé, swoliti k hotowosti w tom spůsobu, aby každý dle jmění swého s každých dwau tisíc kop postawil tři pěší neb jednoho jezdce, wšak teprw až by se toho potřeba uznala, k čemuž měl král znowa osoby z rytířstwa z krajů wolené spolu s nejwyššími úředníky zemskými do Prahy powolati, tak aby tam teprw, kdyžby papež, císař a říše i jiné moci křesťanské skutečnau a znamenitau pomoc učinili, usnešeno bylo, kolik z té uzawřené hotowosti mělo by býti wypraweno. W tom král spatřowal nebezpečnau nowotu, rozšíření totiž moci sjezdů krajských na ujmu sněmu, a owšem také nebezpečný odklad. Přišlo tudy k dalšímu jednání, až uhodilo se w prostředek, který jen jakž takž mohl přání králowu wyhowowati. Swoleno totiž k hotowosti w míře rytířstwem nawržené, aby s dwau tisíc kop postawen byl buď jeden jízdný buď tři pěší na čtyry nebo kdyby potřeba bylo, na pět měsíců. Ta měla slaužiti předně toliko k obraně proti Turkům, jak se wyrozumíwá, nejen králowstwí českému, nýbrž také jiným zemím, k útoku pak teprw, když by zmíněné cizí moci znamenitau a skutečnau pomoc učinily. Na sjezdech krajských mělo se státi jen prowedení hotowosti dle spůsobu sněmem uzawřeného, a měly swolány býti dne 27 Kwětna.

Hned po skončení sněmu tohoto král konal příprawy k odjezdu z Prahy, maje před sebau cestu do druhých zemí koruny české ku pořízení rozličných jejich záležitostí. Opustiw Prahu snad dne 16 Kwětna, nacházel se dne 19 toho měsíce w *Drážďanech*, maje tam nejspíš co jednati se spřáteleným knížetem saským Jiřím, horliwým zastáncem starého řádu w náboženstwí. Dne 20 Kwětna přijel odtamtud do *Budišína* w hořejší Lužici, kdež přijel k němu zánowní kurfirst brandenburský Joachim II za příčinau přijetí od něho lén, která měl od koruny české. Přes *Zhořelec* (27 Kw.) jel potom do *Wratislawě* we Slezsku, kdež nacházíme jej dne 31 Kwětna, a kdež potom zdržel se přes prwní polowici měsíce Čerwna. Mimo jiné wěci měl od-

tamtud jednání s králem polským z příčiny překážek, které se 1538
z Polska dály swobodnému obchodu přes pomezí slezské. Odtamtud odebral se na Morawu, kdež asi do konce měsíce Čerwna sídlil w *Olomauci*. W průwodě králowě na této cestě nacházel se krom jiných nepochybně nejwyšší hofmistr pan Zdislaw Berka z Dubé, pročež král we wěcech sice jemu příslušících dopisowal nejwyššímu sudí, toho času Jindřichowi Berkowi. Také wšak byl odjel s králem podkomoří Wolf Planknar, na jehož místě na ten čas poručil král sázení konšelů po městech králowských a jiné wěci hofrychtéři Jakubowi od kos (14 Kw.), někdejšímu primasu Staroměstskému, který toho roku nastaupil w tento úřad.

Za cestowání tohoto docházely krále zpráwy další o sultanowi tureckém, že se strojil k útoku na králowstwí uherské, ano přímo k dobytí Budína. Protož nejprwé z Wratislawě dne 31 Kwětna, když měly již býti wykonány sjezdy krajské ku připrawení hotowosti, činil dotaz o pořízení na nich; obdržel wšak zpráwu o tom nelibau, že usnešení sněmu nebylo na nich učiněno zadost. Učinil proto dne 23 Čerwna z Olomauce napomenutí wyhlášením weřejným do wšech krajů, aby se to stalo bez dalších odtahů. Z Olomauce se potom odebral do Rakaus, kdež dne 4 Čerwence nacházíme jej w *Kremži* a dne 15 Čerwence w *Linci*. Již asi we Wratislawi byl zprawen o sjezdě plnomocníků císaře Karla V a krále francauzského Františka w Nizze, na kterém w měsíci Kwětnu toho roku docíleno jest zawření příměří na deset let mezi oběma mocnáři, a w Linci došla ho dne 28 Čerwence zpráwa od císaře Karla o osobním sjezdě jeho s králem francauzským na půdě francauzské we městě Aiguesmortes, kdež oba sedm dní spolu pobyli na pohled tak přátelsky, že se mohlo z toho podobati k stálejšímu míru. Poněwadž to mohlo slaužiti ku powzbuzení stawů českých w příčině odporu proti Turkům, dal o tom bez meškání radostnau zpráwu nejwyššímu hofmistru, který se zatím do země byl nawrátil, aby ji weřejně rozhlásil (29 Čwce.). Již wšak o několik dní později (3 Srpna), maje zpráwy nowé o wálečných příprawách Turků, dáwal o tom oznámení nejwyššímu hofmistru

1538 s nowým napomínáním, kterého bylo potřeba, poněwadž ani tehdy w některých krajích nařízené přípravy k hotowosti wykonány nebyly. Náwěští o záměrech Turků byla wždy určitější, že již se znamenitau mocí od Bělehradu hnuli a jednau stranau k Sedmihradsku, druhau k Budínu směřowali, mosty přes Dunaj, přes Sáwu i Dráwu we mnohých místech stawíce, za předními pak woji že se sultan již osobně nacházel na cestě s mocí ještě wětší. Následkem toho král konečně z Lince dne 11 Srpna wydal určité nařízení do Čech a druhých zemí koruny české, aby stawowé pomoci od sněmů swolené ihned pohotowě měli, a jakž by podruhé jim oznámeno bylo, aby se dali na pochod k místu, které by od něho k tomu bylo ustanoweno. Král sám wyprawil zároweň některau pomoc wojenskau dílem z Čech, dílem odjinud zjednanau Zápolskému do Uher, poněwadž on w přední řadě útoku od Turků se obáwal. Proti nadání wšak sultan Soliman tentokrát w jinau stranu směřowal. Přešed dne 21 Srpna s hlawním wojskem swým přes Dunaj w zemi walašské, wtrhnul do Multan proti odpadlému od něho wojwodowi Petrowi, a wypudiw jej ze země, dosadil jiného na jeho místo. K útoku na země uherské nepřišlo, a tudy, jak se zdá, sešlo také se sebrání hotowosti české do pole.

Wedlé liknawosti, s kterau se stawowé čeští chowali we sbírání hotowosti zemské, bylo králi Ferdinandowi zároweň zápasiti s nesnázemi peněžitými, we kterých zůstawowán jest nedbalostí w odwádění berně roku 1537 swolené. Jak na swém místě powěděno, měla obnášeti 25.000 kop českých, kteréž měly odwedeny býti w pěti měsících, tedy asi do konce Srpna onoho roku. Rozumíme-li dobře kusým pamětem o tom zachowaným, byla jí wšak ještě do polowice roku 1538 jen menší část wybrána, tak že když král w Kwětnu odjížděl z Prahy, zůstáwalo jí posud neodwedeno asi 16.000 zlatých Rýnských. Král si jich tehdáž wypůjčil na splátku z berně od rozličných wěřitelů. Ale i po jeho odjezdu scházela se berně nad míru nedbale. Dwakrát po sobě napomínal nejwyšší berníky z Lince, dne 27 Čerwence a dne 23 Srpna, o wětší pilnost a přísnost we wymáhání jí, ač i potom s nedostatečným prospěchem. Ne-

dostáwalo se mu tudy na plat žoldnéřům zjednaným na pomoc 1538
Janowi Zápolskému; tu pak spůsobilo welkau newoli, když raddám komory králowské dal nařízení, dle kteréhož měli předewším wyplatiti žoldnéře saské (owšem aby dřiw byli odbyti ze země) nežli české jakožto domácí. Bylo z toho mnoho křiku a pomluw proti králi nejen w obecném lidu, nýbrž i mezi stawy, co se jich w Praze sešlo w obyčejný čas zasedání saudu zemského.

Král byl zatím již asi 15 Října odjel z Lince do Wídně. Tam se k němu obrátili stawowé čeští pod obojí, swětští i duchowní, s písemnau žádostí opětnau o swolení k artikulům, o které se byli usnesli předešlého roku, i s některými nowými stížnostmi. Bylo se již mezitím cosi w těch wěcech jednalo, jmenowitě co se týkalo wěcí *manželských* a rozepře mezi stranama w Kadani. Král byl w případech manželstwí se týkajících propustil jistau moc administratoru a konsistoři strany pod obojí, i zůstawil toho přitom; w záležitosti *Kadaňské* pak byl zřídil čtyři kommissaře, po dwau ze strany pod jednau a pod obojí z osob stawu panského a rytířského, aby strany wyslechli a jemu dobré zdání předložili, což wšak wměšowáním se jiných osob bylo překaženo; uložil jim to nyní znowa. O ostatních artikulích náboženstwí se týkajících wšak odpowěd odložil až do příjezdu swého do země. Zwláštní stížnost stawů byla na jakéhos kněze *Kozku* z Nepomuka pro rauhawá kázání o těle a krwi páně na úkor přijímajících pod obojí. Král uložil administratoru strany pod jednau a kapitule Pražske, aby wěc wyšetřili, a učinil-li co neslušného, kněze potrestali. Jiná se týkala *Wácslawa* děkana *Kutnohorského* příjmím Řezníka, jenž udán byl králi od mincmistra Albrechta z Gutšteina pro bludné učení na kázáních. Král byl mu teprw před několika dny (23 Října) zapowěděl kázání, pokud by se neosprawedlnil před administratorem a konsistoří strany pod obojí, i zůstawil přitom we swé odpowědi stawům dane. Mimo to stěžowali stawowé také cosi o pohřbích, že se jim dály překážky od strany protiwné, neudáwajíce wšak nic určitého. S podobnau pak wzpurností jako w sněmownín jednání předešlého roku, dokládali we spise

1538 swém, žeby ubližowání sobě déle snášeti nemohli, nýbrž se toho tauž měrou odpláceti musili. Nad tím král w odpowědi swé dané dne 28 Října wyslowil poněkud swau nelibost, s oswědčením, že on k jedné i druhé straně náboženské míní wždy zachowáwati stejnau sprawedliwost. Netrwalo dlauho, a došly krále rowněž we Wídni stížnosti strany pod jednau na útisky od strany druhé, na odejmutí totiž nemalého počtu kostelů a osazení jich kněžími strany pod obojí proti kompaktatům. Král wydal rozkaz proti dwěma welmožům jmenowitě obwiněným, Ondřejowi Ungnadowi a Janowi Žlutickému z Wřesowic, aby kostely straně pod jednau nawrátili (29 Pros.), newíme s jakým účinkem. Zároweň kapitula Pražská udáwala na Wojtěcha faráře Týnského, jakoby byl na kázání rauhawě mluwil o panně Marii, upíraje jí názew matky Boží, i žeby konšelé Staroměstští jemu w tom howěli. Král následkem toho konšelům nařízowal (29 Pros.), aby jej wzali u wězení; když wšak oni dali mu zpráwu důwodnau, že kněz byl newinen, ano že naopak horliwě proti bludům káže, dal administratorowi pod jednau a kapitule písemně přísné napomenutí, aby se budaucně omylných zpráw takowých k němu nedopauštěli (1539 14 Un.). [72])

Pobyt králůw we Wídni trwal delší čas nejspíš pro staw wěcí w Uhřích, kdež Jan Zápolský ustrašen tažením Solimanowým proti sausedu swému multanskému a hrozbami, které také jemu činěny byly, wiklal se we swém chowání a posud nechtěl se weřejně znáti ke smlauwě s králem zawřené. Naděje na společné wětší předsewzetí wálečné císaře a jiných mocí proti Turkům tratily se dílem pro trwající různice mezi náboženskými stranami w říši německé. Proti přechwatům knížat protestantských spolku Schmalkaldského byl se toho roku utwořil spolek podobný knížat katolických na sjezdě w Normberce (10 Čw.), ku kterému i král Ferdinand ku přání císaře bratra swého přistaupil. Se wzhledem na nebezpečenstwí od

[72]) Omylem klade se w páně Winterowě „Žiwotě církewním w Čechách“ I 98, jakoby se důtka tato byla dostala administratoru a konsistoři pod obojí; zníť w listině jím uwedené „administratoru a kapitule hradu Pražského“, tedy straně pod jednau.

Turků snažil se wšak zachowati jemu powahu obrannau a zameziti zřejmé wypuknutí nepřátelstwí. We směru takowém byl 1538
w měsíci Unoru roku 1539 wždy ještě za přebýwání krále Ferdinanda we Wídni držán sjezd knížat spolku Normberského 1539
w Plzni (21 Un.), kteréž město nejspíš zwoleno bylo ku pohodlí dwau hlawních účastníků se zemí českau sausedících, wéwod baworských s jedné a Jiřího knížete saského s druhé strany. Následowal wšak hned potom sjezd obau náboženských stran we Frankfurtě (24 Un.), na kterém po dlauhém jednání docílilo se smlauwy slibující mír. Propůjčen jest jí knížatům protestantským nowý odklad we při o církewní statky před saudem komorním, mezi kterým mělo se jednati o srownání již ne prostředkem obecného koncilia, nýbrž swobodnau rozprawau o sporných wěcech w náboženstwí na sjezdě, který měl držán býti ještě během toho roku (19 Dub.).

Již za trwání sjezdu tohoto přicházely opět zpráwy, že se Turci strojili k útoku na země krále Ferdinanda, a že již k tomu zase začali stawěti mosty přes Dráwu, Sáwu i přes Dunaj. Z příčiny té král položil stawům českým sněm ke dni 22 Dubna a ještě o něco dříwe (28 Března) také stawům wšech druhých zemí koruny české. Již w měsíci Unoru byl konal příprawy k odjezdu z Wídně do Prahy, s čehož potom neznámo nám z jaké příčiny sešlo. Teprw za příčinau sněmu konečně nawrátil se do země, tentokrát bez králowny, která nejspíš hned z Lince byla na čas odjela do Insbruka. Tam zemřel dne 22 Března nejmladší synáček její *Jan*, nezcela rok starý, a nepochybně teprw po jeho smrti odebrala se za manželem do Wídně, zůstala pak tam co těhotná, až dne 20 Dubna porodila tamže dceru *Barboru*. Na cestě do Čech zdržel se král w Brně, a přítomen byl tamějšímu sněmu (16 Dub.), potom pak dopřál sobě zastáwky jednoho dne (23 Dub.) *w Poděbradech* k zábawě lowecké, tak že teprw asi dwa nebo tři dni před zahájením sněmu českého přijel do Prahy.

Wznešení králowo na sněm obsahowalo pohnutliwé napomenutí k stawům, aby nebezpečenstwí od Turků stále hrozící předejíti hleděli dříwe, než by se k samým hranicům země při-

1539 blížilo, s představením hrozných záhub, které zkusily země nepřítelem wšeho křesťanstwa již opanowané. Wedlé naděje na cizí pomoci ukazowal král ku potřebě wlastního přičinění, aby jiní tím spíše ku poskytnutí jich byli nakloněni; i wznášel na stawy žádost, aby wedlé obrany wlastní země swé poskytli pomoci k stálému nějakému střežení hranic jiných zemí proti častým laupežným nájezdům Turků. Jednání na sněmě, který trwal asi 14 dní, newedlo wšak k účinku žádaucímu. Stawowé neučinili jiného swolení než asi jako roku předešlého, totiž o hotowosti k hájení hranic wšech zemí koruny české w ten spůsob, aby každý z dwau tisíc kop swého jmění postawil jednoho jezdce. Mělo se to státi do sw. Jakuba a trwati 4 měsíce. Rozwržení na jednotliwé obywatele mělo učiněno býti na sjezdech krajských swolaných ke dni sw. Jana křtitele (24 Čw.).

Ještě před skončením sněmu byl držán *sjezd* stawů strany pod obojí, swětských i duchowních, w kolleji Karlowě. Stawowé byli již za přebýwání králowa we Wídni písemně žádali za powolení k němu, až by do země přijel; král wšak rowněž písemně odložil rozhodnutí až do swého příjezdu (27 Března), chtěje napřed míti oznámení, oč by se mělo jednati. Přišlo tedy ke sjezdu s powolením králowým w neděli dne 11 Kwětna. Stawowé přikročili předně k nowému osazení konsistoře, potom pak k usnešení se o potřebách a žádostech swých, o které se wětším dílem i za předešlých let jednalo. Administratorem stal se na místě posawadního Wácslawa Unhoštského, děkana sw. Apollinaříše, mistr *Martin Klatowský*, toho času rektor university a kazatel Betlemský, do konsistoře pak zwoleni jsau wedlé něho na předním místě jiní tři mistři učení Pražského. Jan Hortensius (Zahrádka) rodilý Pražan, místorektor, Jindřich Dworský (Curius), děkan fakulty swobodných umění, a Jan Kolinský, probošt kolleje Karlowy, dále pak dle obyčeje osm farářů Pražských. Jak nowý administrator tak druzí tři mistři, saudíc dle wšeho, co nám o nich jest známo, byli wíce neb méně staupenci učení protestantských, a w tom duchu složeny byly artikule, o které se sjezd usnesl, ač tak jako za předešlých let směr jejich, pokud se týkaly učení a řádu, jak

možná se skrýwal w obecnějších wýrazích neb zamlčowáním. 1539
K docílení jednostejnosti w učení, pokud byly w něm rozdíly w straně, ukazowalo se k tomu, „aby slowo boží w swém smyslu zdrawém kázáno bylo s wýklady doktorů swatých přijatých od církwe a s zákonem páně se srownáwajících; ceremonie pak, kteréž nejsau proti zákonu a wíře křesťanské, ty, jakž na ně náleží a jak kde obyčej jest, tak aby zachowány a držány byly“. K docílení jednostejnosti takowé měli děkanowé a kněžstwo časem swým býti obesláno na poradu od administratora a konsistoře, kdykoli by toho potřeba byla. Se wzhledem k těžkostem, s kterými čekanci duchowního stawu docházeli swěcení na kněžstwí w dalekých cizích zemích, opětowáno usnešení, které se bylo stalo přede dwěma léty, aby biskup Čech wolen býwal, kterému by kral zjednal wyšší stwrzení. Jinak pak wětším dílem opětowány jsau žádosti a stížnosti ku králi, které naň za předešlého času byly wznášeny w příčině práw konsistoře we wěcech manželských, w příčině Kadaňských, potrestání rauhače Nepomuckého Kozky, překážek we pohřbích od strany pod jednau a jiných wěcí. [73]) Nezachowala se žádná paměť o rozhodnutí králowu, pokud se týkalo žádostí na něj wznešených; ale nejspíš i nyní nechal jich na odkladě buď celkem, buď částečně; jisté jest, že aspoň co se wolení a stwrzení biskupa týkalo, nebyla to wěc, we které by byl w tehdejších okolnostech mohl stawům učiniti za dost. W Kadani, kdež dle oznámení od podkomořího nebylo asi již dost osob strany pod jednau, které by se hodily ku konšelstwí, nařídil nicméně (3 Září), aby z podobojích radda doplňowána nebyla; nebo žeby to bylo proti starodáwnému obyčeji w tom městě, a zwláště že ti, kteří se tam k straně pod obojí znají, wíce náchylni jsau k sektě Lutheranské.

[73]) Auplná zpráwa o tomto sjezdě nacházela se w rukopise fakulty filosofické C 1, obsahujícím akta konsistoře strany pod oboji, z kterého pojata jest do wydání akt těchto panem kanowníkem Borowým (na str. 126—129). Pohříchu wšak zrowna tu dwa listy w rukopise scházejí. Obsah jejich doplňuje se, wšak ne zcela, we wydání akt Sněmů českých I 463—464 a w rukopise kláštera Strahowského c 111 pag. 434—436.

1539 K účelu jednostejnosti w učení a w řádech byl držán teprw dne 24 Srpna sjezd duchowenstwa strany pod obojí, totiž mistrů, děkanů, farářů a jiných swolaných opět w kolleji Karlowě, jehož usnešení tiskem wydána jsau latině i česky w patnacti artikulích. Byly, co se základů učení křesťanského týkalo, složeny w témž smyslu klonícím se k zásadám Lutheranů jako usnešení sjezdu stawowského. Nebylo w nich žádné zmínky o kompaktatech co základu práw strany pod obojí, wedlé kterých nemělo býti rozdílu mezi ní a stranau pod jednau. Bez ohledu na to ukládalo se kněžím, aby učili prostě dle čtení swatého s rozeznáwáním mezi wěcmi podstatnými a případnými. O swátostech jen o dwau mluwilo se, co mělo při nich býti zachowáwáno, o křtu a o swátosti wečeře páně; o mši swaté wšak nařízowalo se, aby byla wykonáwána obyčejem starodáwným, a o swátcích a postech, aby se zachowáwaly dle spůsobu míst, času a osob. Jinými články naléhalo se na přísnau mrawnau kázeň při kněžích, na poslušenstwí k děkanům a ku konsistoři, a zase naléhalo se na hájení práw osob duchowních jak konsistoří tak defensory ze stawu panského a rytířského.

Již wíce než dwa měsíce před sjezdem tímto byl král Ferdinand opustil Prahu, asi w polowici totiž měsíce Čerwna, a dlel od té doby zase delší čas we Wídni. Před swým odjezdem z Prahy byl dne 19 Kwětna obnowil raddy na Starém i na Nowém městě, a w málo dnech potom byla mu nenadále nastala potřeba nowého osazení úřadu podkomořího. Zemřelť náhle tehdejší podkomoří Wolfart *Planknar* w noci na auterý Swatodušní (27 Kw.), když měl práwě toho dne ráno w 9 hodin býti w radě králowě. Nástupcem jeho stal se rytíř Jiřík *Gerštorf* seděním na Cholticích. We Wídni působily králi starost nepřátelské příprawy Turků při jižních hranicích Uher i záoweň obojetné chowání Jana Zápolského, kterýž se posud protiwil uweřejnění smlauwy s ním, aby Turků proti sobě nepopudil. Měl přitom omluwu z opozdíwání se pomoci od císaře a říše německé, když zatím jednak spolek mezi císařem a Benátčany se rozešel, jednak w říši mezi knížaty katolickými a protestantskými k smíření upřímnému wždy nepřicházelo. Ne-

přišloť dosud ani k zamýšlené rozprawě mezi bohoslowci jedné 1539
druhé strany, kterau se měl státi mimo koncilium pokus
o srownání we wíře. Na štěstí obáwání nowého welkého útoku
Turků na země králowy toho roku se nesplnilo. Učinili w měsíci Červenci laupežný wpád z Bosny do Slawonie, ale k wětšímu wálčení nepřišlo, a nenastala tudy potřeba hotowosti zemské sněmem českým a druhých korunních zemí swolené.

Přese wšecky nesnáze a nedostatky, s kterými bylo králi Ferdinandowi zápasiti w Čechách po celý čas od zwolení jeho, byl až dotud předce značně prospěl zemi přičiněním swým o zawedení lepšího pořádku we správě, o řádné konání sprawedliwosti a zwláště o weřejnau bezpečnost, která přestala za jeho času ohrožowána býti w té míře jako předtím laupežníky a odpowědníky. Zásluhy tyto nebyly wšak obecně uznáwány, nýbrž při welké části stawů a obywatelů zmáhala se čím dál tím wíce proti králi nechuť jednak z náboženské zaujatosti, jednak z krátkozrakosti politické. Jest o tom zajímawá paměť práwě z roku 1539. dopis totiž pana *Jana z Pernšteina*, heitmana markrabstwí morawského, ku králi Ferdinandowi, kterým s twářením se co upřímně jemu oddaný příčiny wykládá, pro které by poddaní jeho w králowstwí českém a zemích přiwtělených neměli k němu žádné lásky ani důwěry, domníwajíce se, že rowněž tak on jich nemiluje a jim newěří, nejsa pamětliw toho, že jej z pauhé a swobodné wůle swé za krále zwolili. Jan z Pernšteina byl bratr a dědic welkých statků zemřelého před pěti léty nejwyššího hofmistra Wojtěcha z Pernšteina, jako on i ještě u wětší míře nowotám Lutheranským oddaný.[74])
Protož jedna z příčin nelásky od něho udáwaných bylo chowání králowo we wěcech náboženstwí, wíce pak jiných wytýkal politických.

[74]) W rukopise kapituly Pražské O 3. Collectanea, we kterém se dopis tento nalézá, jmenuje se dopisowatelem pan Jaroslaw z Pernšteina, ale patrně omylem, poněwadž z dopisu samého zřejmé jest, že to byl bratr pana Wojtěcha z Pernšteina. Jaroslaw, syn pana Jana, byl narozen roku 1528 a tedy roku 1539 teprw jedenáctiletý.

1539 Z těchto byla prwní, že bez rady Čechů, ano prý proti radám jejich wzal předse wálku w Uhřích a tím bez prospěchu swého uwalil na ně těžké berně a záhuby od Turků spůsobil; jiná že nedopauští swobodného sjíždění se w krajích, jak prý za předešlých králu býwalo, že se stawowé na sjezdech krajských o wěci zemské radili a potom na sněmích to twrdili; shledáwá se w tom nedůwěra králowa k nim, aby se snad nedáwali we spiknutí proti němu; též že na sněmích obyčejně o ničem jiném se nejedná než o daních; když ty jsau odbyty, že král nedbaje o potřeby jejich obecné neb saukromé, jednání brzy zawírá a jinam odjíždí; také že se děje zužowání mezí zemských na rozličných stranách od okolních knížat, a král jim showíwaje jim toho nebrání. Wytýkalo se dále co zlozwyk, že král pokuty jemu připadající rozličným osobám darowáwal nebo postupowal a w takowých případnostech nicméně prokurator králowský při s winníkem wedl, z čehož tomu často těžkosti přicházely. Také wšak bral se králi za zlé zmíněný sjezd knížat německých toho roku w Plzni držený, že o něm ani stawům ani úředníkům zemským nic nebylo oznámeno; takowé swobody že knížata němečtí za předešlých králů nikdy nepožíwali, aby se w zemi české scházeti směli leč pod bezpečenstwím čili gleitem sobě daným; jako wšak co se na tom sjezdě jednalo, tak též co se koli jedná s Turky nebo s jinými mocnostmi, že se wše děje bez wědomí Čechů, důkaz to, že král k nim nemá lásky ani důwěry a neważí si tohoto králowstwí; jakž prý také kdesi powěděl, kdyby toto králowstwí ztratil, žeby měl kde býti w swé hodnosti, pokud žiw bude Ještě také uwodí se w dopise tom, že na sněmě Brněnském toho roku stawowé morawští žádali krále za dowolení, aby směli poselstwo wyprawiti k Janowi Zápolskému, král wšak že jinak nechtěl k tomu swoliti, leč aby poslowé ti prwé k němu přijeli a instrukcí sobě danau jemu ukázali; což za důkaz, že jim newěřil, sobě pokládali.

Wšemi těmito stížnostmi odůwodňuje obecnau nelásku ku králi Ferdinandowi, pan Jan z Pernšteina této nelásce a nedůwěře přičítal zwláště, proč stawowé neochotně se měli k hotowostem proti Turku toho času; žeť tolikerému předkládání

králowu o nebezpečenstwí od Turků nechtí wěřiti, nýbrž domníwají se, že král kdykoli peněz potřebuje, nebezpečenstwí takowá předstírá. Domlauwal mu proto, aby chowání swé jak w náboženstwí tak w jiných wěcech změnil, by sobě lásku zjednal, ukazuje přitom, žeby pak při lepší náklonnosti k sobě spíše docílil pomoci stawů k wykupowání statků korunních ze zástaw a k zlepšení tudy důchodů swých nepostačujících jemu k slušné wýžiwě. 1539

Ku psaní tomuto král odpowěděl dopisem z Wídně dne 2 Prosince téhož roku, kterým nikterak nedal na jewo nelibost z něho, nýbrž díky wyslowil panu Janowi z Pernšteina za jeho domnělau upřímnost. Oswědčowal se přede wším, že on ku králowstwí českému nakloněn jest s největší láskau a že k dobrému jeho nikdy nelitowal žádného úsilí; žeby pak nebyl rowněž milowán, toho že čtyry příčiny pokládá; předně náboženstwí, o čemž později; za druhé berně, o kterých zná se, že byly mnohé a časté, wšak takowé, které by, i kdyby jich nežádal, musily býti swoleny pro obecné dobré země i wšeho křesťanstwa; za třetí snad poněkud způsob jeho, že nemá zalíbení we hrách a hodech i jiných wěcech podobných; to aby se mu promíjelo, že raději zanáší se s wěcmi wážnými a potřebnými; za čtwrté že za předešlých dwau králů Wladislawa a Ludwíka, když nebyli w zemi přítomni, mnozí zwykli si newázanosti, laupení a wraždění, nemajíce králů za pány, nýbrž za saudruhy, čehož on panowníkem jsa snášeti nemůže. Co se týče zwolení jeho za krále, že jest za ně powděčen, ale jakžkoli bylo swobodné, že bylo také powinné na základě práwa jeho manželky k nástupnictwí, jakož bylo hned tehdy uznáno od stawů morawských a slezských.

Po tomto úwodě rozbíral král wšecky jednotliwé stížnosti w psaní pána z Pernšteina obsažené. Předně, co se týkalo zdwižení wálky w Uhřích proti Zápolskému, tázal se pána, kdyby jemu po smrti bratra jeho byl někdo z poddaných radil, aby se dědictwí po něm w Čechách wzdal, protože by pak musil w Čechách býwati a do Prahy zajížděti, zdali by tak byl učinil; ne-li, tím méně jemu žeby se bylo slušelo dědictwí uherského

1539 se odříci, mimo to wšak protože bez nabytí Uher aneb neměl-li tam krále přítele, nebyl by mohl we swých wlastních zemích pokojně wládnauti; ostatně bez wědomí a rady Čechů že se to nestalo, a také že wálka s Turky nebyla tím spůsobena, neboť již za času krále Ludwíka byli útok na Uhry učinili a wojsko jeho porazili; on, král Ferdinand, že mír s nimi zawřel, ale oni newěrně jej zrušili; také že on již za krále Ludwíka proti nim k obraně křesťanstwa pomáhal se znamenitými útratami. O sjezdech krajských král sobě hájil co staré práwo, že nesměly býti držány leč z uznané potřeby s powolením jeho nebo komu by poručil swé místo na čas swého wzdálení ze země. O sněmích, žeby na nich krom berní málo bylo pořízeno, hájil zásadu, že musí předněji býti jednáno o wěcech hlawních a potom teprw o wedlejších a saukromých; od počátku panowání jeho že pak skoro na wšech sněmích musilo býti jednáno o nepříteli nejkrutějším Turku, jak by země proti němu byly ochráněny; nebo když dwakrát po sobě až i do Rakaus wtrhnul, bylo se wždy obáwati, aby po opanowání této země a Uher také na Čechy neudeřil; bez zabránění toho žeby marné bylo starati se o jiné wěci; ale mimo to že se nejednau stalo, když by byla přišla řada na jiné wěci, aby se dle přání mnohých na sněmě o nich jednalo, že úředníci a saudcowé zemští i jiní raddowé skoro wšichni od krále se wzdálili, tak že neměl s kým se usnášeti; k částečnému nahražení toho že se zřízením stálého saudu komorního přičinil o pořízení zemských wěcí, o kterých se jindy musilo na sněmích jednati. O hájení hranic zemských twrdil král, že wždycky měl pilnau péči, a že zřízowal kommissaře k jednání o nich, kde se toho naskytla potřeba: ale kommissaři (owšem ze stawů k tomu wolení) že obyčejně buď nepřišli, nebo přišli jen někteří a druzí nechtěli jednati bez nich. S knížaty sausedními, kterých se týkalo, že nelze jednati hned nepřátelsky, protože na zachowání dobré wůle s nimi záleží z příčiny pomoci proti Turkům. Nepřístojnosti při darowání pokut slibowal naprawiti při swém nawrácení do země. Že o sjezdě w Plzni nic nebylo oznámeno stawům ani úředníkům zemským, odůwodňowal král jednoduše tím, že se to netýkalo země, než

jen záležitostí říšských, které na ten čas musily zůstáwati w tajnosti; ostatně že knížata nepřijeli bez gleitů,[75]) a to že zemi jen ke cti slauží, že zde pokládali se za bezpečnější než w říši samé. W jiných wěcech, jakož w jednání s Janem Zápolským a s Turky neb i w říši německé, pokud se králowstwí českého týkalo, že není prawda, aby byl jednal bez rady a bez wědomí Čechů, ano že často se o to pokaušel, aby wždy několik radd českých míwal při sobě, kterýmž chtěl slušně platiti: ale nikdy toho docíliti nemohl; pokaždé brzy ho opauštěli. K řeči, že kdyby králowstwí české ztratil, měl by kde býti, král se znal, ano že nejednau tak se wyslowil, wšak nikoli z neważnosti, nýbrž že chtěl tím napomínati k namáhání se proti společnému nebezpečenstwí, které jiným ztrátau wšeho hrozilo, ježto jemu wždy nějaké útočiště by pozůstalo. Též co se týkalo zamýšleného od stawů morawských jednání s Janem Zápolským, že instrukcí danau poslům jejich chtěl napřed widěti ne z nedůwěry k nim, nýbrž poněwadž stawowé nemohli dobře znáti staw wěcí s ním, aby poslům mohl dáti naučení, kdyby jakého bylo potřeba. 1539

Konečně o náboženstwí. Pan Jan z Pernšteina prawil we swém dopise, wíra že jest dar Boží; komu není od Boha dána, od lidí dána býti nemůže, a předce že král pro wíru lidi obtěžuje, ano prý mnozí od krále i žiwota jsau zbaweni, krew jejich že k Bohu wolá o pomstu, a proto prý od Boha naň dopuštěno jest tolik neštěstí a trestů. Tomu král odpírá, žeby w králowstwí českém nebo na Morawě byl kdo pro wíru od něho utrpěl; on že wíru pod jednau i pod obojí stejně chrání, ale sekt bludných že snášeti nemůže. Wždyť prý na Morawě jsau lidé, kteří ani o Bohu, ani o swátostech, ani o wzkříšení nic newěří. Šiřitelé nowých bludů že lehce hlásají, wíra že má býti swobodná, že se nedá nutiti, ale oni sami Lutherani a Zwinglhani nikoho netrpí, kdo se s nimi nesnáší, nýbrž wšelijak je wyháněním, zabawowáním statků a jinými spůsoby stihají.

[75]) Gleity dané dne 21 Ledna 1539 Ludwikowi baworskému a Jindřichowi Brunšwickému nacházejí se w kopiáři archivu místodržitelského XX fol. 78

*

1539 On ostatně že stihal wšude jen swůdce a náčelníky, nikoli prosté, kteří se dáwali naprawiti, a tak že činili již jeho předchůdci. Neuznáwal toho také, žeby naň Bůh dopauštěl jaké tresty; naopak že Bohu ani dosti děkowati nemůže za welká dobrodiní; od plných dwaadwadceti let že požíwá stálého zdrawí, manželku má nejlaskawější a dítky zdárné, bratra wznešeného, kterého ctí jako otce, dědictwí dosti slušné, kterého se mu dostalo, přes mnohé těžkosti doposud sobě zachowal celé, králowstwí českého beze wší nesnáze dosáhl, welkau bauři sedlskau w zemích německých bez welké škody poddaných swých přemohl, a proti Turkům se obhájil, a kdyby byl od lidí užil takowé přízně jako od Boha, kdyby byli aspoň Čechowé po odstaupení Turků od Wídně při něm setrwali, žeby snad také králowstwí uherské byl zachowal w celosti ku prospěchu wšeho křesťanstwa.

Král Ferdinand do té doby meškal we Wídni, maje stále na péči poměr swůj k Janowi Zápolskému wždy nejistější a nebezpečenstwí od Turků, které nikdy hroziti nepřestáwalo. Proti tomu naskytowaly se mu nowé naděje w cizí pomoc, jmenowitě od bratra jeho císaře Karla, když se mezi ním a králem francauzským podobalo k stálejšímu přátelstwí. Přišloť z toho, že při sklonku onoho roku Karel V, chtěje odebrati se ze Španěl do Nízozemska, swobodně na cestu se dáti mohl
1540 přes Francauzsko. Dne 2 Ledna roku 1540 nacházel se w Paříži, a hned brzy potom dostalo se králi Ferdinandowi od něho písemně a od krále francauzského po poslu pozwání k osobnímu příjezdu do Brüssella, kdež se měly díti porady o poskytnutí jemu pomoci proti Turkům w dorozumění také s papežem, s říší a s jinými mocnostmi. Připrawen na to již prwé, král byl dopisy z Wídně dne 23 Prosince položil opět sněm stawům českým ke dni 21 Ledna i ještě předtím stawům morawským, slezským a lužickým, aby i od nich wyžádal potřebného opatření; a za příčinau sněmu přijel konečně dne 19 Ledna do Prahy. W přednešení swém oznámil stawům účel swé cesty do Nízozemska a naděje z ní, i poukázal ke zwětšení nebezpečenstwí od Turků tím, že se minulého roku zmocnili Wa-

lašska i Multan, čímž se jim cesta k útokům na Polsko a po 1540
rowinách této země také na Slezsko a tudy na Čechy otewřela. Nechuť k swolowání pomoci proti Turkům z nelásky a z nedůwěry ku králi, o které jemu byl psal pan Jan z Pernšteina, neprokázala se na sněmě tomto w té míře, jak by se byl měl obáwati. Stawowé swolili k postawení 2000 jízdných do pole, již netoliko k hájení hranic králowstwí českého a zemí přiwtělených, nýbrž na pomezí proti Turku, kdežkoliw by potřeba toho se ukázala, tak aby k tomu celý rok byli chowáni. Na zaprawení nákladu na to powolena daň z tisíce kop grošů jmění jednohokaždého po sedmi kopách, čili ze sta kop po 42 groších, kteráž měla odwedena býti we dwau lhůtách, jedné do sw. Jiří, druhé do sw. Wácslawa toho roku. Zwoleni jsau k tomu od stawů berníci po jednom z každého stawu, ze stawu městského Jan Srna nožíř, konšel Nowoměstský jinde již od nás wzpomenutý. Sněm trwal jen dewět dní, tak že již dne 30 Ledna artikule uzawřené jak o berni tak o některých jiných wěcech mohly býti uweřejněny.

Maje řečenau dalekau cestu před sebau, byl král opět manželku swau Annu s dwěma syny swými, Maximilianem a Ferdinandem, i ostatními dětmi zůstawil we Wídni, kdež potom králowna dne 3 Čerwna porodila mu syna *Karla*. Na čas wzdálení swého ustanowil w Čechách k řízení wěcí, které by nedopauštěly odkladu, weškeré nejwyšší úředníky a saudce zemské i s raddami saudu komorního s nejwyšším hofmistrem *Zdislawem Berkau* w čele, kterýž měl dle uznané potřeby je ke schůzím swoláwati. Zároweň poraučel stawům manželku swau, aby jí w nahodilých potřebách radni a pomocni byli, a zase na ni je odkazowal, kdyby toho potřeba bylo, aby jim poskytla pomoci lidem wálečným, jízdným i pěším, který král při ní byl pozůstawil. Nejwyšší hofmistr Zdislaw Berka z Dubé byl od roku 1538 také hofmistrem řečených dwau synů králowých a tudy s dworem králowským we zwláštním důwěrném swazku.

Pořídiw mimo pomoc sněmem smluwenau některé jiné potřebné wěci, mezi nimi jmenowitě nowý řád o minci dle přání stawů, král odjel z Prahy buď 2 neb spíše 3 Unora. Nacházelť

1540 se na swé cestě dne 4 Unora w *Plzni*, 5 Unora w Tachowě a již 6 Unora za hranicí zemskau w Horním Falci, odkudž jel přes Normberk (8 Un.), přes Mergentheim (12 Un.) a přes Heidelberk (14 Un.), tak že nepochybně ještě téhož měsíce dojel do Nízozemska, kdež aspoň již dne 3 Března nacházíme jej w *Gentě*. Tam dlel delší čas, pokud známo aspoň do dne 2 Května, spolu s bratrem swým císařem Karlem, a účastnil se rozličného jednání mezi ním a králem francauzským i také dworem papežským, které wšak w míře žádaucí k cíli zmíněnému newedlo. Nepodařiloť se, jak byla naděje, zawření konečného míru s Francauzskem, jehož požadawky týkající se zemí italských byly wětší, než se císaři hodilo swoliti. Záleželo proto zase tím wíce na docílení pokoje mezi stawy protestantskými a katolickými w říši německé; i položil k tomu císař dne 18 Dubna sněm říšský we *Speyeru* k swátku nejswětější Trojice, totiž ke dni 23 Května. Pro jakausi nákažliwau nemoc, která tam tomu překážela, přeložen jest sněm tento potom do blízkého jiného města *Hagenau*, a přitom také odložen až do polowice Čerwna. Král Ferdinand zastáwal na něm co král Římský místo císařowo. Jednání se tam prodlaužilo až do 22 Čerwence, a newedlo k jinému, než že konečně znowa usnesly se obě náboženské strany o wolnau rozprawu mezi učenými bohoslowci ku pokusu o sjednocení se we wíře, a položen k tomu sjezd we Wormsu na měsíc Listopad.

Za dlauhého wzdálení krále Ferdinanda ze zemí swých, které tyto záležitosti wymáhaly, zhoršil se staw wěcí w Uhřích, kdež Jan Zápolský netoliko wždy se zpěčowal weřejně se znáti ke smlauwě zawřené s ním přede dwěma léty, nýbrž i hleděl ji podwrátiti nowým smlauwáním se s Turky. W tom se proti němu strhlo wzbauření w Sedmihradsku od tamějších dwau wojwod, Štěpána Majláta a Emericha Balaše, kteříž se pod rukau ucházeli o pomoc od krále Ferdinanda. Zápolský, wytáhnuw proti nim do pole (w měsíci Březnu), roznemohl se a zemřel dne 22 Čerwence, když mu jen dwě neděle předtím (7 Čwce.) manželka jeho Isabella, dcera krále polského Sigmunda, byla porodila jediného syna, *Jana Sigmunda*. Bez ohledu

na smlauwu, dle které měl Ferdinand nastaupiti w celé dědictwí 1540
uherské, poručníci Janem Zápolským ustanowení tohoto syna jeho prohlásili za krále, a spolu s králownau Isabellau uwázali se w panstwí.

Krále Ferdinanda došla zpráwa o smrti Zápolského, když se nacházel na cestě zpátečné z Hagenowa k zemím swým, po 25 dni měsíce Července, kteréhož dne ještě w Hagenowě meškal. Spěchal proto do Wídně, kdež nacházel se aspoň již dne 14 Srpna, a jednal odtud po poslích jak s králownau Isabellau tak také s otcem jejím, králem polským Sigmundem, o uznání práwa swého; když pak se potkal s odtahy a wýmluwami, wyprawil w měsíci Říjnu něco wojska do Uher wedením Linharta Felsa, kterýž táhna přímo na Budín, ač nepostačil k dobytí hlawního sídla tohoto, zmocnil se aspoň *Peště* na druhé straně Dunaje, a zůstawiw tam posádku, opanowal také jiná některá místa na blízku, později též *Bělehrad stoličný.* Pro snadnější zřetel k těmto wěcem král, pobyw až do začátku měsíce Září we Wídni, potom odstěhowal se k samým hranicům uherským do *Nowého města,* kdež zůstal přes nejdelší část zimy až do konce měsíce Unora.[76])

Mezi tím časem byla se počala náboženská rozprawa we *Wormse,* ale newedla k žádnému cíli. Pro nesnáze, které se při ní objewowaly, císař Karel w druhé polowici měsíce Ledna
roku 1541 spůsobil odložení jí na sněm říšský w Řezně, ku 1541
kterému se mínil odebrati osobně, i mělo tam opět býti jednáno o pomoc proti Turkům. Ale než se sněm sešel, již se byla králowna Isabella obrátila k sultanowi o pomoc k zachowání se w panstwí, a již něco wojska tureckého wedením Mehemeta beje w tuhé zimě se přiblížilo k Pešti a zlaupilo okolní krajinu; již pak také docházely zpráwy, že z jara sultan sám míní přitáhnauti a Budína i Peště se zmocniti. W nebezpečenstwi

[76]) Dle datowaných listin byl král Ferdinand w Nowém městě dne 8, 9 i 11 Září, potom od 12 Září do 22 Září w Brně, kdež snad ty dni byl shromážděn sněm morawský; od 29 Září pak wšecky jeho listiny datowány jsau w Nowém městě až do 25 Unora 1541, teprw pak 28 Unora zase we Wídni.

1541 takowém král Ferdinand dopisem z Wídně dne 9 Března položil stawům českým sněm ke dni 28 téhož měsíce, ku kterému z počátku mínil osobně přijeti; poněwadž wšak péče o wojenské přípravy w Uhřích toho jemu nedopauštěla, wypravil k zahájení jeho co kommissaře nejwyššího kancléře Wolfa z Krajku na Landšteině a místokancléře Jiřího Žabku (23 Března). Měli stawům wyložiti staw wěcí w Uhřích, předstawiti jim zwýšené nebezpečenstwí pro ostatní země, kdyby se Turkům podařilo Budín a Pešť dostati do swých rukau, a žádati k odwrácení toho swolení spěšné pomoci wojenské, tak jmenowitě, aby aspoň do sw. Jiří wojsko z Čech i ze wšech druhých zemí mohlo státi w poli, též aby hotowost zřízena byla k obraně hranic, kdyby se nebezpečenstwí k nim přiblížilo. Přitom opět jako za sněmu lonského král opětowal žádost o trwalau pomoc k hájení hranic w zemích uherských proti nájezdům Turků a o pomoc peněžitau na opatření wálečných lodí na Dunaji. O wšecko to mělo se usnešení státi s aučastenstwím druhých zemí koruny české, z nichž osoby wolené od sněmu byly zároweň obeslány do Prahy.

Bylo to nepochybně proti wšemu nadání králowu, že se na sněmě tomto potkal s tuhým odporem. Zdwihla nyní teprw wětšina stawu rytířského, zwláště rytířstwa krajů Plzenského a Prachenského, námitky proti usnešením sněmu lonského o sw. Fabianu a Šebestianu (21 Ledna). Ačkoli sněm wložen byl do desk we jménu wšech tří stawů, jak od relatorů stawu panského tak i rytířského, twrdilo se nyní, že wětšího dílu rytířstwa nebyly došly obsílací listy k němu, ano že někteří z relatorů stawu rytířského byli zapsáni bez swé wůle. Z té příčiny staw rytířský, wyjma toliko nejwyšší úředníky a saudce zemské i raddy králowské toho stawu, popíral platnost toho sněmu, žádal, aby byl z desk wymazán, a odepřel účastnění se dalšího jednání, pokud by se to nestalo, s žádostí další, aby král potom položil sněm nowý, jemuž by byl osobně přítomen, a na němž by se mimo žádosti králowy jednalo také o potřeby obecní i stížnosti stawu rytířského. Druzí dwa stawowé, panský a městský, oswědčili se proti námitkám oněm, uznáwajíce plat-

nost lonského sněmu, staw městský toliko s podotčením, že se 1541
jemu ublížilo opomenutím obyčejné zmínky při relací sněmowní; ale uznáwali owšem nemožnost jednání bez stawu třetího, a žádal proto jmenowitě panský staw rowněž o swolání sněmu nowého, při němž by král byl osobně, poněwadž se bez přítomnosti jeho bylo obáwati zmatků dalších, k tomu pak také, aby wyzwáni byli stawowé wšech druhých zemí, jak českých, tak rakauských, i také uherští, aby k sněmu poslali osoby ze sebe wolené.

Žádosti této nemohl král splniti pro staw wěcí w Uhřích, kdež zatím již také Pešť některau chwíli byla ohrožena od Turků, pročež tím wíce musil wšecku pilnost obraceti k wojenským přípravám proti nim. Na zpráwu, kterau mu kommissaři učinili o marném jednání na sněmě českém (1 Dubna), odpowěděl rozhodným odmítnutím žádosti stawu rytířského o wymazání lonského sněmu z desk zemských (5 Dub.), a wyzýwal kommissaře k dalšímu úsilnému jednání se stawy o splnění žádostí swých k nim. Bylo wšak to marné; neb jak se zdá stawowé mezitím aspoň u wětším počtu se rozjeli. Úmysl králůw prwé byl hned po dosažení žádostí swých na sněmě českém odebrati se k sněmu říšskému do *Řezna*, kamž zatím bratr jeho císař Karel byl již přijel dne 23 Unora; ale i toho na ten čas zanechal, hledě nejspíš ke zdlauhawému běhu tamějších wěcí; neb se knížata a poslowé stawů říšských scházeli tak opozdile, že sněm teprw dne 5 Dubna mohl býti započat, na něm pak teprw dne 27 Dubna počala se rozprawa o wíře, která wšak dlauho se wlekla bez aučinku, tak že k jednání o pomoc od říše proti Turkům nemohlo w čas přijíti. Král zatím položil sněm toliko stawům morawským ke dni 22 Kwětna, ku kterému se osobně odebral do Brna, kdež pobyl do 26 Kwětna neb o některý den déle. Stawowé, jimž nebezpečenstwí od Turků hrozilo wíce z blízka než zemi české, powolili některau pomoc wojenskau do Uher i také hotowost k hájení wlastní země swé, co zatím wojsko wětším dílem z jiných zemí postawené w počtu asi 20.000 mužů wyprawено bylo do Uher wedením Wiléma z *Roggendorfa*, aby se znowu pokusilo o dobytí Budína.

5.

Welký oheň Pražský roku 1541.

1541 W té době welkých starostí, které králi Ferdinandowi spůsobila počínající nowá wálka turecká, stihla hlawní sídlo jeho w Praze pohroma nenadálá ohněm, kterým jak město tak král i země utrpěli škody welké, ano dílem nenahraditedlné.

Dne 2 Čerwna mezi hodinau dewatenáctau a dwadcátau,[77] to jest dle počtu našeho asi we tři hodiny odpoledne, wzňal se z nějaké neopatrnosti oheň wedlé komína na půdě domu řečeného *Bašta* (č. 7) na rynku w Menším městě Pražském w pořadí na straně půlnoční wedlé domu nyní Montákowským nazwaného. Byl to dům náležewší před některým časem rytíři Mikulášowi Hisrlowi z Chodů, tehdáž pak panu Ludwíkowi z Gutšteina. Dwa pokrywači, kteří cosi oprawowali na krowě domu radního tu na blízce (č. 35), spatřili oheň wyšlehující děrami we střeše mezi šindely, a učinili pokřik, následkem čehož lidé z rynku běželi k domu; ale služebníci páné z Gutšteina zawřeli dwéře, nechtíce nikoho wpustiti, nýbrž samotni pokaušeli se oheň uhasiti; teprw když nemohli postačiti, otewřeli dům; ale již se byl oheň rozmohl, tak že nikdo nemohl k němu. Wedlé kuchyně, od níž šel komín, byly marštale, na kterých bylo mnoho sena a slámy, čímž plamen ještě prudčeji wyrazil. Tu již chytaly domy wedlejší, předně po prawé straně dům Pawla Fuksa krejčího (část č. 7) a nárožní wedlé něho toho času Matauše Koláře (č. 518); hned wšak také wětrem, wšelijak se točícím hnán jest oheň na wšecky strany. Nejprwé přeskočil wzadu k straně půlnoční na dům nárožní Duchka Přeštického, písaře někdy Rendlowa (č. 10), w ulici za klášterem sw. Tomáše a zároweň také na stawení kláštera tohoto, odkudž prudce se hnal až ke bráně Písecké wedlé nynějšího paláce

[77]) Tak udáwá Hájek; dopis komorních radd ku králi dne 4 Čerwna prawí mezi osmnáctau a dewatenáctau, Dačický (str. 71) w hodinu dwadcátau, Weleslawínůw kalendář okolo hodiny dewatenácté.

Waldšteinského. S druhé strany, polední, zapálila se *obecní kuchyně* před domem na Baště uprostřed rynku stojící a od ní krow wěže malého kostela *sw. Wáclawa* tudíž: což pak wíce bylo ku podiwu, počaly hořeti nejzadnější dwa domy w ulici Strahowské, nyní Ostruhowé, wedlé samé tehdejší brány Strahowské, jeden Řehoře *Maršalky* (č. 245) na jižní, druhý Wáclawa *Rubáše* (č. 215) na půlnoční straně. Již wšak také za domy blíž Písecké brány za welkého horka a suchoty toho času chytila tráwa na swahu hory zámecké čili na walech tamějších, a odtud nebezpečenstwí hrozilo také hradu Pražskému. 1541

To wše zběhlo se minutím jedné čtwrthodiny,[75]) a ze wšech míst zde jmenowaných oheň šířil se rychle we směrech k půlnoci a k západu. Nejblíže počátku shořel celý klášter *sw. Tomáše* se wšemi staweními w jeho příslušenstwí kromě kostela a jednoho domu kněžského pod kostelem i jakéhos jiného domu w zahradě, za klášterem pak wšecky jiné domy až ke bráně Písecké, wedlé ní jmenowitě také welký dům řečený *Wápennice* na místě nynějšího paláce Waldšteinského (č. 17), náležewší posledně nejwyššímu sudímu panu Jindřichowi Berkowi z Dubé, kterýž byl dne 8 Ledna toho roku zemřel.

Odtud na západ celá část města shořela, což bylo od půlnoční strany rynku až k hoře zámecké, se znamenitějšími domy pánů *z Raupowa* w části nynější sněmowny zemské (č. 176) w ulici Pětikostelní, nejwyššího purkrabí pana *Jana z Warten-*

[75]) Tak prawí se we zpráwě dané králi práwě zmíněné, totiž že wyšel oheň „ein geschwind feuer aufgangen, dauon sich ungeferlich in einer vierteln stundt die kleinseiten, Ratschin und sloss an mer ortten zugleich entzundt und solch heftig feuer worden, dem zu weeren oder retten unmuglich gewesen". Srownaje s tím prawí mistr Mikuláš Šud ze Semanína we swé pranostice: „Lidskau zajisté moci a wůli nemohl by se byl takowý oheň we čtwrthodině tak wzmoci w takowém stawení, že Malá strana, zámek a Hradčany pospolu co peklo hořely." Wyprawowání Hájkowo, ač o čtwrthodině wýslowně se nezmiňuje, s tím dobře se dá srownati; za mylný wýklad Hájka musí se naproti tomu míti wyprawowání w kalendáři Weleslawina, kdež prawí se, že „na třech místech oheň wyšel, jeden z domu, kdež na Baště slowe, druhý u Maršálků na Malé straně a třetí na Hradčanech".

1541 *berka* a nejwyššího komorníka pana *Jaroslawa z Šellenberka* při stupních zámeckých (č. 183, 181), w rynku samém celé obojí pořadí domů na půlnoční straně, totiž we kterém stál dům na Baště i druhé, kdež jest nyní místodržitelstwí a dwa domy wedlé něho, z nichž nárožní (č. 203) byl Jakuba Opplera apotekáře a nazýwán proto také *apotekau.*

Od dwau zmíněných domů nahoře při bráně Strahowské, Marštálkowa a Rubášowa, pohořela celá ulice Strahowská dolů až k rynku, a zde také západní strana rynku celá, hned w rohu dům čili dwa domy někdy pana Hanuše *Pluha* z Rabšteina, který byl před čtyrmi léty zemřel (1537), a wedlé něho dwa domy další, nejwyššího hofmistra pana *Zdislawa Berky* z Dubé, wládyky Jana *z Kelče,* dílem též wedlé tohoto dům tehdejšího heitmana hradu Pražského Jiříka *Wachtla* z Pantenowa, jehož toliko zadek shořel, wše na místě welkého nynějšího domu wojenského welitelstwa (č. 258). Za domy půlnoční strany ulice Strahowské shořelo také celé pořadí domků stojících w lewo od kamenných stupňů ke hradu, mezi nimiž byl také dům často zmíněného místokancléře Jiřího *Žabky* z Limberka (asi čís. 196).

Ale od řečených dwau domů Marštálkowa a Rubášowa oheň se rozšířil také w stranu hořejší za branau Strahowskau, tak že shořely také skoro wšecky domy a domky na tak zwaném *Dlážení* dílem k Menšímu městu, dílem ke Hradčanům náležející, a odtud chytil předně také dům pána *z Ilburka* (č. 184) na rynku Hradčanském wedlé farního kostela *sw. Benedikta* (čís. 183). Shořelo tudy celé to pořadí domů i s kostelem, a od něho přeskočil oheň na západní stranu rynku; odtud pak shořelo město Hradčany celé, wyjma radnici stojící proti kostelu sw. Benedikta nad Úwozem tak zwaným (č. 173) a šest domů w ulici od ní dále na západ až ke bráně Strahowské, totiž ku Pohořelci, z nichž poslední náležel panu Karlowi *Dubanskému.*

Zhaubné následky mělo tauž dobau rozšíření ohně wzhůru po stráni hory zámecké. Hrad byl tehdáž po straně k městu obrácené i po straně půlnoční obejmut nízkau zdí čili parkánem,

na kterém od bašty k baště nacházely se dřewěné pawlače čili arkýře cihlami kryté. Z těch jeden chytil při baště řečené *Staňkowě*, w níž jistý Staněk obročník bydlil, a odtud hned hořely pawlače dále, až se od nich zapálil nejprwé krow na kapli *Wšech Swatých*, a odtud se oheň šířil w lewo i w prawo po wšech částech hradu. Kaple Wšech Swatých wyhořela celkem uwnitř i zewnitř. Od ní w lewo shořel cíněný krow síně čili paláce nowě wystaweného za krále Wladislawa, a udělaly se díry do klenby, kterými hořící kusy padaly dolů na dlažbu prkennau, tak že prohořela; z wenčí pak od krámů několika wedlé stojících, které shořely, ohyzdně se porauchaly kamenné slaupy we zdech, které byly paláci ozdobau. Od krowu nad síní paláce chytily hned dále krowy nad *pokoji králowskými*, nejprwé nowými, které byl dal stawěti král Wladislaw, potom nad starými, které stály wedlé nich dále k straně západní, a ještě dále *pokoje králowny,* kteréž byly blíž Bílé wěže; ty ze wšech nejwětší zkázu utrpěly. 1541

Z té části hradu oheň sobě našel cestu přes kostel *sw. Wíta* na stranu půlnoční od něho. Chytila nejprwé střecha nad síňkau, kterau se od západní strany chodilo do kostela, totiž do části jeho nedostawené, která od části nowé, wlastně od kůru, zdí byla oddělena. Od střechy té zapálil se „dům mistra Jana“, jak jej Hájek nazýwá, rozuměje nepochybně někdejší biskupský dům tudíž po prawé straně kostela, jejž byl za času krále Wladislawa nowě wystawil probošt Pawel Panček,[79]) od něho pak chytila střecha šindelowá na wěži. Z ní oheň hned wysoko plápolal, a wpadal zároweň downitř wěže na dřewěné podlahy a na hranice, na kterých zwony wisely; ty wšecky, ač zdlauha, shořely, a zwony s nich padaly a tlaukly i rozpauštěly se, zwonowina pak a uhlí nahromadilo se tížíc na klenbu kaple páně Zajícowy we wěži. Zároweň wšak s wěže padal oheň na dřewěné krowy té části kostela, i shořela odtud celkem, se škodau na hrobě sw. Wojtěcha w prostředku stojícím, z bílého mramoru, kterýž welice popukal. Po lewé čili půlnoční straně té

[79]) Wiz w díle VIII na str. 8.

1541 části kostela stála okrauhlá tak zwaná bašta s dřewěnau hranicí, na které teprw před třemi léty zawěšen byl *welký zwon* přelitý ze zwonu zjednaného králem Ludwíkem. I ta shořela, a zwon, když mu přehořel hřídel, spadl z ní stranau ku kostelu, a roztlaukl se na tři kusy. Odtud přenesl se oheň snadno přes uzkau uličku podél kostela na straně půlnoční, i shořely tu domy wšecky wedlé sebe stojící, dům *vikářů* kostela Pražského totiž, dům *děkanůw, huť* kamennická a jiné; na západě od nich přístřeší blíž Bílé wěže, pod kterým děla četná rozličného spůsobu byla chowána, haufnice, srubnice a jiné; ty wšecky od ohně dílem se slily, dílem zkřiwily se nebo zpřerážely. Také *Bílá wěž* nad hlawní branau do hradu wyhořela uwnitř celá; rowněž nedaleko od ní *Mihulka,* i také wšecka stawení při branách mezi příkopy na straně ke Hradčanům. Od Mihulky několik hořících hlawní spadlo na rauru čili kašnu, na které postawena byla socha měděná *sw. Jiří,* a uražena tím na soše ruka swatého i s kopím w ní.

Oheň se zatím rozšířil také na wýchodní polowici hradu w lewo i w prawo za kostelem. W lewo shořely domy saukromé, které se tu nacházely, a od nich dále *klášter sw. Jiří* celý i s krowem kostela, bez škody na klenbě, wšak i dwě wěže nad ním uwnitř wyhořely a zwony se zmařily. Tak též dále za klášterem wyhořel *dwůr purkrabí* Pražského a proti němu na prawé straně stawení wšecka od kaple Wšech Swatých až k zadní bráně hradské. Toliko *Černá wěž* nad ní a w kautě od ní w lewo *Daliborka* zůstaly celé, we dwoře purkrabském pak klenby zůstaly zachráněny, tak že zachowaly se písemnosti saudu purkrabského pod nimi bez porušení, zejména dsky půhonné. Hůře bylo w místnostech druhých auřadů a saudů, které se nacházely w sausedstwí Wladislawowy síně na jižní a západní straně od ní k městu obrácených. Tam se oheň dostal teprw, když jinde trwal již do tří hodin, mezi pátau a šestau hodinau k wečeru.[80]) Zrowna nejbližší zasedací síně menších

[80]) Hájek prawí, že welká swětnice saudní hořela mezi pátau a šestau hodinau na noc, což by se mohlo wykládati asi na jednu hodinu po půlnoci, jakožto hodinu pátau po tehdejším západu slunce. To

auředníků zemských a ingrossatorů desk, do které se z paláce 1541
Wladislawowa wcházelo, zůstala ušetřena krom stropu, který na několika místech prohořel; ale blízko ní weliká *síně saudní* s kathedrau a šranky, za kterými byly lawice saudců, i se wším jiným w ní i s dweřmi wedaucími z ní do sklepa, we kterém se chowaly *dsky zemské,* shořela a sřítily se na ni pokoje, které byly nad sklepem tím: tu pak, jak se myslilo, buď z jakéhos hokyňského krámu wedlé nebo z domku, který byl na straně k městu obrácené při samém tom stawení uwnitř ohrady zámecké, když oba hořely, wpadly jiskry do sklepa, a shořely od toho desky zemské i některá část peněz při nich chowaných; wětší část se zachowala. Dále odtud k straně západní shořela tak též *zelená swětnice* tak zwaná, we které zasedáwal saud komorní; ale dsky téhož saudu i také dsky dworské a priwilegia králowská zachowána jsau we sklepě pod ní

Mezitím od škody ohněm nezůstal ušetřen *kostel sw. Wíta* také w kůru čili w nowější dostawené části swé. W kostele starém, totiž nedostaweném, při zdi, která jej od kůru dělila, nacházely se uwnitř hodiny. Když ty se wším ostatním kostelem rowněž hořely, dostal se oheň od nich až pod škřidličný krow nad klenutím kůru, tak že shořel celý a s něho skrze záworníky w klenbě padal oheň děrami do wnitř kostela. Tu nejprwé zapálily se warhany na kruchtě proti welkému oltáři, a spadly dolů na stolice a pulpity, kteréž od toho shořely, jakož také příkrowy nad welkým hrobem králů nedaleko odtud w prostředku kostela stojícím. Odtud zaskakowal oheň w prawo a w lewo ku kaplím po obau stranách, a spůsobil w některých škody rozličné; tak jmenowitě po lewé straně w kapli sw. Sigmunda a po prawé straně w kapli sw. Sylwestra, kdež wšecky

wšak nesrownáwalo by se s udáním Weleslawinowým a starším Mikuláše Šuda ze Semanina, ježto onen prawí, že hrad a wětší část Menšího města „náhlým ohněm takměř we třech hodinách“ wyhořely, a rowněž Šud, že „dříwe čtyr hodin“. Myslím proto, že Hájek pátau a šestau hodinu na noc počítal dle našeho spůsobu za pátau a šestau odpoledni. Poněwadž se oheň začal mezi třetí a čtwrtau a trwal tři hodiny, připadají tyto tři hodiny na čas mezi třetí a čtwrtau až mezi šestau a sedmau, nikoli přes půlnoc

1541 tři oltáře w ní stojící shořely. Wedlé této do kaple sw. Wácslawa wpadl oheň s hůry děrami skrz klenutí, a popálil mimo jiné ozdoby wšecko, čím pokryt byl hrob swatého knížete země české. Také krytba na hrobě sw. Wíta pod welkým oltářem prohořela, ač bez porušení hrobu samého mramorowého; naproti tomu w prawo odtud wyhořela swětnička při pawláčce, na které býwal král neb také králowna při službách božích, a od toho také zábradlí pawláčky, ač kamenné, popukalo. Rowněž byly téměř celkem zničeny drahé kortyny tkané a wyšíwané, které byly zawěšeny na kamenných pawlačích kolem kůru, tak zwaném triforii.

Oheň trwal až do nejwětšího rozšíření swého jen tři hodiny, ale owšem dautnání w pohořelých částech a řícení se pokojů, klenutí a podlah w domích a we wěžích a wyšlehowání ohně z oken a ze sklepů trwalo přes celau noc i až do rána druhého dne, totiž 3 Čerwna. Tudy jmenowitě teprw toho dne welmi časně ráno s welikau prací byly wšecky wěci ku komornímu saudu náležející i desky dworské w sklepích pod zelenau swětnicí zachráněny. [81])

Krom hradu Pražského počítalo se pohořelých domů w Menším městě Pražském 133 až ke bráně Strahowské a

[81]) O tom stojí w prwotním wydání Hájkowa popisu ohně (které bylo wytištěno již dne 17 Čerwna toho roku) takto: „Pokoj zelený, w kterémž saud komorní se držal, ten i s tím palácem před ním (totiž s jakausi předsíní) shořel. To což k saudu náleželo, za to mám, že jest w sklépku zůstalo, a něco snad w tom sklepě welikém pod zelenau swětnicí zuostalo“. W pozdějším wydání téhož spisu Wawřincem Žežhulí roku 1614 prawí se: „Králowské pokoje nad zelenau swětnicí ty také hned shořely, než toliko swětnice zelená ta jest wždy se hájila, že w tom nazejtří w pátek welmi ráno wšecky wěci, kteréž k saudu komornímu náležejí, a dworské dsky s welikau prací do těch sklepů při té swětnici wynesli a opatřili, a přitom také i privilegia Jeho Mti králowské a tohoto králowstwí ty jsau také obhájeny a opatřeny.“ To snad se zakládá na nějaké pozdější dobré paměti, a potwrzuje se dotud skutkem samým, že se komorní a dworské dsky do nynějška zachowaly, ale co hned potom následuje: „A potom w pátek w noci na sobotu přede dnem počala teprw zelená swětnice hořeti a wšecka shořela a ssula se“, není nikterak ku prawdě podobno, a zakládá se nejspíš na nějakém nedorozumění druhého wydawatele, který prwotní znění změnil.

22 na Dláždění za branau Strahowskau, na Hradčanech pak 42, 1541
auhrnem tedy 197. Jen menší část domu wlastního města na Malé straně, totiž 78, se zachránilo, hlawně strháním střech na blízku domů hořících. Byla to nejblíž počátku ohně radnice Malostranská, z níž, jak zmíněno, oheň nejdříwe byl spozorowán, a odtud ostatní wýchodní a jižní strana rynku s ulicí k mostu a z ní k sw. Tomáši, jakož i domy stojící w rynku při kostele sw. Mikuláše, w jichž blízkém sausedstwí toliko kostelík sw. Wácslawa, jak powěděno, utrpěl škodu. Předměstí Malostranská, na Aujezdě a na Písku, zůstala nedotčena a tak též Pohořelec co předměstí Hradčanské.

Na půlnoční straně od hradu, kdež bašty a pawlače wšecky tak jako na straně k městu obrácené pohořely, shořel také most nowý přes Brusku králem Ferdinandem wystawený (tak zwaný most Prašný), a padal oheň na wíce místech až za Brusku do zahrady králowské; byl wšak wšude uhašen, a tudy také krásný letohrad čili lusthaus, tehdáž ještě nedostawený, zůstal bez porušení.

Mimo welkau škodu hmotnau padlo wšak zhaubnému ohni tomuto také neméně než 50 žiwotů lidských za oběť. Bylo 22 osob z Malé strany, šest z Hradčan a 22 z hradu Pražskeho, mužských, ženských a dětí, které ohněm překwapeny nemohše se útěkem zachrániti, buď w domích samých neb mezi nimi w místech auzkých buď shořely, buď se zařítily nebo i we sklepích zadusily. Dwě ženské a jeden muž s dwěma dětmi, čtyrletým chlapcem a šestiletau dceruškau, zahynuly na útěku z domů Malostranských pod samými waly hradu Pražského, když na walích těchto útočiště hledali a nepochybně ohněm z města i z hradu byli obklíčeni. Na Malé straně připomíná se co známěјší osoba mezi uhořelými matka místopisare zemského Hynka Krabice z Weitmile w jednom domě pod waly, tedy někde blíž kostela sw. Michala, w samém pak prwním domě, kde oheň wyšel, pana Ludwíka z Gutensteina, pachole jakés, které za předešlé walky s Turky, nejspíš roku 1532, Turkům ze zajetí bylo odňato; leželo nemocné w maštali, a tam zahynulo. Na hradě Pražském byli mezi shořelými dwa

1541 kněží vikáři kostela Pražského, jeden Mikuláš kulhawý a druhý též jmenem Mikuláš, wýborný zpěwák, tři kuchařky kněžské a tři služebníci čili holomci hradu Pražského, též Staněk obročník wýše zmíněný, kterýž se w baště swé zasul, tak že tělo jeho po wíce než 14 dní ani nemohlo býti nalezeno. [82]) W Bílé wěži take jeden wězeň zahynul, Balcárek beznosý.

6.

Léta druhé wálky turecké

(1541—1545).

Králi Ferdinandowi, meškajícímu dojosud we Wídni, dali raddowé komory králowské písemnau zpráwu o welké pohromě w Praze dne 4 Červwna, kteréhožto dne práwě byla do Wídně přišla take zpráwa z Uher o nešťastném útoku *Roggendorfa* na Budín, který byl odražen se značnau ztrátau zrowna w den Pražského ohně (2 Čw.). Dojala ho zpráwa ta kormutliwě, jak pro ztráty jiné, tak zwláště pro zlé následky, které hrozily bezpečnosti práwa ze zničení desk zemských. Wyslowil swé politowání nad tím odpowědí danau dne 15 Čerwna, w které nařízowal raddám komory, aby měli zwláště pilnau péči o oprawu klenby nad kostelem sw. Wíta a nad palácem, aby se zabránila škoda wětší na nich zlým powětřím. Tři měsíce před nešťastnau tauto příhodau, dne 31 Března, byli mu raddowé komory, jak častěji předtím, naříkali na nedostatek důchodů zwýšením potřeb pro wálku w Uhřích, a radili proto, aby na ten čas zastawil práci při stawbě zahrady a letohrádku při hradě Pražském. Král, nemoha tomu docela odpírati, předce nechtěl swoliti, aby se hned wšeho nechalo auplně, maje na pomyšlenau,

[82]) On bezpochyby jest míněn w seznamu rozličných služebníků hradských, placených z důchodů komory králowské roku 1529, kdež uwodí se „Stanko fuetermeister (tedy obročník) sol die stell aines thorschuczen haltn und wie ain thorschucz besoldt werden, und uber dasselbig alles sollen ime jerlich funf schock groschen behaimisch gegeben werden“.

že kdyby se od díla nyní upustilo, později bylo by tíže k němu 1541
se zase nawrátiti, a bylo by škoda posawadního nákladu; pročež
nařízowal toliko (10 Dubna), aby propuštěna byla část dělníků,
ale hlawní dwa ředitelé stawby, Pawel della Stella a Jan Maria,
aby byli s menším počtem podrženi a aby pokračowali zwolna
w stawbě, tak aby se wyšlo ročně na nejwýš s 3000 zlatých
Rýnských. Nyní wšak po té nešťastné příhodě musil se odhodlati
předce k zastawení úplnemu, a nařídil týmž dopisem dne
15 Června raddám komorním, aby i ostatní dělníky propustili
a opatřili toliko připrawené již práce kamennické náležitě před
zkázau. Později rozhodl se, hledě k newyhnutedlné potřebě
obnowení stawby shořelého hradu, zachowati k tomu cíli *Pawla
della Stellu* we službě swé, a nařídil proto, aby mu prozatím
zachowáni byli dwa dělníci k dokonání některých prací již započatých
(24 Srpna).

Pro nebezpečný staw wěcí w Uhřích král se mezitím již
we druhé polowici měsíce Června odebral k sněmu říšskemu
do *Řezna,* aby sobě zjednal powolení pomoci proti Turkům.
Nepauštěje z mysli následky ohně Pražského, wydal odtamtud
nařízení do krajů, aby z jednohokaždého zwolen byl jistý počet
osob stawu panského a rytířského, kteří by se sjeli dne 1 Září
w Praze a wzali w předběžnau poradu, jakým spůsobem by
shořelé *dsky zemské* byly obnoweny a ztráta jich dle možnosti
naprawena. Jednání toho sněmu šlo posud zdlauhawě předse.
Teprw w měsíci Červenci skončilo se hádání o náboženstwí
mezi stranau katolickau a protestantskau, kterým wšak srownání
we wíře se nedocílilo. Pro zachowání pokoje w říši musil
císař knížatům a stawům protestantským powoliti swobod wětších
než dotud až do budaucího koncilia, na které nowě učiněn
jest odklad (29 Čwce.). Tu stawowé říšští slíbili konečně pomoc
proti Turkům do Uher, která wšak teprw z jara přištího
roku do pole by wytáhla, a to opět pod wýminkau, že stawowé
čeští a druhých zemí králowých učiní dostatečné swolení se
swé strany. Až by to učinili, mělo to býti oznámeno opětnému
sněmu říšskému we Speyeru, a tam teprw na tom základě mělo
se státi určité rozwržení. Byla pak pomoc říšská ustanowena

*

1541 na 20.000 lidu pěšího a 4000 jízdných, kteří měli po tři léta wypraweni býti do pole. Zatím byl již sultan Soliman wyprawil wětší wojsko než prwé do Uher wedením Muhameda bašete Bělehradského, kteréž se brzy přiblížilo k Budínu. Na zpráwu o tom král z Řezna rozeslal psaní do Čech do wšech krajů, kterým stawy wyzýwal k wyprawení pomocí k wojsku Roggendorfowu, a stawowé morawští, kteří zatím již zřídili hotowost zemskau na pomezí proti Uhrům, obrátili se rowněž k stawům českým se žádostí o pomoc. Účinek nebyl jiný, nežli že nejwyšší úředníci zemští a raddowé králowští i s nimi Pražané ze společného shromáždění w Praze dne 1 Srpna písemně žádali krále o spěšné položení sněmu.

Te chwíle král se již nacházel na zpáteční cestě z Řezna. Bylť dne 31 Čerwence w *Passowě,* dne 1 Srpna w *Linci,* a odtud, aby byl na blízku dějiště wálky, odebral se jako předešlého roku do *Nowého města* za Wídní. Odtamtud teprw dne 22 Srpna odpowěděl k žádosti z Prahy naň došlé položením sněmu českého ke dni 12 Září. Představuje nebezpečenstwí z hrozící ztráty Budína, zwláště když zpráwu měl, že již také sultan Soliman osobně táhl za swým wojskem, kladl ke stawům žádost o swolení spěšné pomoci, a protož také, aby se na sněmě tom o nic jiného nejednalo, setrwáwaje toliko při tom, aby dne 1 Září držán byl sjezd prwé od něho položený, na kterém se mělo jednati o dskách zemských jakožto wěci nad jiné důležite.

Toho dne král newěděl ještě o úplné porážce, kterau den předtím (21 Srpna) bylo utrpělo wojsko *Roggendorfowo* od Turků před Budínem, následkem které se stala změna osudná w posawadním stawu králowstwí uherskeho. Přitáhlť jen o pět dní později (26 Srpna) také sultan Soliman k Budínu, a očekáwán byw od Isabelly, wdowy Jana Zápolského, co ochránce, zklamal tuto naději zmocněním se Budína a welké prostřední části Uher pro sebe, odkázaw králownu na Sedmihradsko s krajinami za Tisau, kteréžto části země měl časem swým syn její držeti co wojwoda pod wrchním panstwím tureckým. Zbytky wojska králowského, jehož wůdce churawý a zraněný skonal

na útěku, zachránily se zaujetím postawení na půlnoční straně 1541
Dunaje u Komárna, co zatím sultan bez překážky dal laupiti krajinu s jedné strany až ke hranicům rakauským, s druhé strany morawským dwěma oddíly wojska k tomu wyprawenými. W takowé pohromě král Ferdinand pokusil se o prozatímné zastawení nepřátelstwí wyjednáwáním se sultanem po poslích k němu wyprawených; mezitím pak sám, nejspíš pro osobní bezpečnost odjel z Nowého města do Lince. Odtamtud wydal teprw dne 10 Září instrukcí poslům ke sněmu českému, jejž osobně zahájiti nemožno mu bylo pro blízkost nepřítele.

Byli k tomu od krále ustanoweni nejwyšší kancléř Wolf starší z Krajku a pan Jan z Pernšteina ze stawu panského, podkomoří králowský Jiří z Gerštorfa a purkrabí kraje Hradeckého Jan Litoborský z rytířstwa. Bylo jim uloženo jednati se stawy předně o spěšnau pomoc do pole stawům morawským, dále pak o dorozumění se o pomoc trwalau srownale se swolením říšského sněmu Řezenského na tři příští léta s druhými zeměmi králowými, ku kterémuž cíli žádal král o zwolení osob, které by se zwolenými od sněmů druhých zemí na společném sjezdě při osobě krále samého zmocněny byly o to se usnésti. Jak prwé tak nyní král žádal, aby se pro tuto nutnau potřebu o ničem jiném nejednalo, wyjma toliko o shořelé desky zemské. Byltě se zwláštní sjezd k tomu ustanowený na den 1 Září nesešel, ano jak se zdá, ani nebyly osoby z jednotliwých krajů k tomu zwoleny. Nawrhowal proto král stawům, aby zwolení osob k tomu na sněmě předsewzali, a ty aby buď na sněmě samém nebo později zdání swé o tom sepsané jemu předložili. Jinau wšak také wěc král k tomu přidal, která tak pilná nebyla, ale měla slaužiti k získání přízně obecného lidu.

Od některého času množily se rozličné žaloby na *Židy* Pražské i w jiných městech králowských pro wšelijaké škody, které lidé w zacházení s nimi trpěli, a k těm přidali se i raddowé komory králowské pro malý užitek, které komora ze Židů měla, zwláště pak pro časté tajné wywážení stříbra ze země od Židů, které zapowěděno bylo pro ujmu, kterau z toho měla mince. Roku 1540 král za přebýwání swého w Gentě uložil

1541 raddám komory, aby od Židů Pražských žádali mimořádnau berni w summě 2000 zlatých na potřebu stawby zahrady králowské při hradě Pražském (30 Dub.); když pak se zpěčowali a podáwali jen 1000 zlatých, psal z Hagenowa (18 Čw.), aby raddowé komory powolali starší Židů k sobě a na ně o druhý tisíc naléhali, s doložením, budau-li se wzpírati, že král na jiná jednání s nimi nastaupí, o jakáž proti nim pilně žádán jest. Jen w málo dnech potom (26 Čw.) raddowé komory zprawowali krále o opětném případě wýwozu stříbra od jednoho Žida, při kterém byl přistižen na hranici zemské u Braumowa, jeda na trh do Wratislawě we Slezsku, i opětowali z té příčiny radu jindy již prwé dáwanau, aby král hleděl Židy ze země wyobcowati, a aby o to dal jednati na sněmě, s wýslowným doložením, žeby tím u obecného lidu welkau pochwalu a wděčnost získal. K tomu ke wšemu po opětném wypuknutí wálky s Turky nalezli wíru u krále zpráwy o Židech, že nejwíce jich Turci k wyzwídání užíwají. Z těch pohnútek tedy uložil poslům k sněmu řečenému wypraweným, aby na něm se stawy také o wypowědění Židů ze země jednali. Měla jim dána býti lhůta, do které by dluhy wyupomínati a jiné wěci swé pořiditi mohli; poté aby se bezpečně s ženami a dětmi swými wystěhowali, leč by se kteří pokřtíti dali.

Sněm se počal w určitý čas dne 12 Září, když ještě posud sultan Soliman meškal w Budíně, a nepochybně se wzhledem k tomu jednání šlo rychle před se, tak že se skončilo w dewíti dnech, dne 19 Září. W pohnutí myslí, které pocházelo ze strachu před ukrutným nepřítelem, stawowé přede wším jiným usnesli se o skutky pobožnosti, ukládajíce obecně posty každau středu a pátek, a napomínajíce k modlení a k mrawnosti. Na pomoc stawům morawským swolili postawiti dwa tisíce jízdných a 6000 pěších, kteří měli do tří neděl býti pohromadě u Břeclawě blíž hranic uherských pod heitmany wolenými z každého kraje a tak též jedním od Pražanů. Wedlé toho nařízena hotowost zemská, nad níž za heitmana nejwyššího ustanowen nejwyšší hofmistr pan Zdislaw Berka z Dubé; z každého tisíce kop jmění měl k ní připrawen býti jeden

jízdný a čtyři pěší; měla se strhnauti, kdeby heitman kázal, 1541
kdyby se nepřítel blížil ke hranicům markrabství morawského neb jiné země ku králowství českemu příslušící. Co se wšak týkalo usnešení se o trwalau pomoc proti Turkům prostředkem sjezdu zwolených osob ze wšech zemí králowých, přestáwali stawowé jako jindy předtím na tom, aby kral měl na wůli, swolati k tomu sněm český znowa a k němu osoby zwolene z jiných zemí sezwati. W příčině desk zemských uzawřeno, aby se osoby zwolené sjely w Praze dne 6 Listopadu. Take pak o Židech přistaupeno k náwrhu, aby byli wypowědíni ze země, a určena lhůta welmi krátká, do které se měli wšichni wystěhowati, do sw. Martina totiž ještě téhož roku (11 Listop.). Ku poradě o obnowení desk měli také Pražané poslati swé zřízence, wšak aby w ní měli hlas jen o artikulích, které by se na ně wztahowaly.

Ještě za trwání sněmu byl sultan Soliman dne 15 Září odjel z Budína, zůstawiw tam posádku tureckau s basetem co wládařem tureckým nad opanowanau částí Uher; hned pak take wojsko jeho odtáhlo pro nastáwající počasí zimní. Tím odpadla potřeba zřízení hotowosti zemské w Čechách, a nepřišlo na ten čas také k žádnému postawení wojska do pole dle usnešení sněmu. Ale wyjednáwání se sultanem nebylo wedlo k žádnému cíli, nýbrž další pokračowání we wálce bylo jisté. Protož tím wíce záleželo králi na swolení trwalé pomoci proti Turkům we smyslu uzawření sněmu říšského w Řezně, i mínil proto dle žádosti stawů českých swolati sněm, ku kterému by se dostawili poslowé druhých zemí koruny české i zemí jeho dědičných a od uherských stawů k společnému jednání, ku kterému se mínil odebrati osobně.

Spuštění hradu Pražského ohněm stěžowalo swolání sněmu do Prahy, poněwadž ani král sám neměl pohodlného příbytku pro sebe, ani pro jiné nebylo snadno zjednati příhodne hospody. K náwrhu radd komory králowské odhodlal se tedy král položiti sněm w Kutnéhoře na den sw. Barbory (4 Pros.), a oznámil tak z Lince dne 21 Října rozepsáním po krajích i také nařízením do druhých zemí kornnních (23 Říj.), aby do téhož

1541 města wyprawili posly swé. Jiní wšak úředníci zemští a raddowé proti tomu představowali králi příčiny, pro které by předce whodněji bylo držeti sněm w obyčejném místě na hradě Pražském. Král proto dříw ještě, než se docela rozhodl, dopisem z Lince dne 12 Listopadu nařídil raddám komorním, aby pro wšechen případ w nejwětší rychlosti spůsobili na hradě opráwy, kterých by bylo newyhnutedlně potřeba. Měli pro ubytowání krále samého uprawiti tak zwané pokoje nowé dílem ustawičným, jak by bylo možné dnem i nocí, opatřiti je kamny a okny, dát udělati podlahy a stropy bez omítání a ozdobowání jiného krom zawěšení w nich čalaunů, wšak jak nejskrowněji možná, tak též připrawiti zelenau swětnici k slyšení osob od krále. Rowněž, pokud by bylo možné, měli w pokojích králowny a jejího ženského komonstwa zříditi byty pro některé raddy králowské, aby je měl při ruce, a jakéž takéž příbytky pro služebníky při komoře, při kuchyni a při sklepě králowě bez wšeliké zwláštní přestawby toliko přepažením prkny. Nemělo to wše wíce státi než 5 až 600 zlatých Rýnských. Již o dwa dni později rozhodl se král skutečně přeložiti sněm do Prahy, a rozeslal nařízení o tom (14 Listop.) k nemilému překwapení Kutnohorských, kteří se již byli zachystali mnohými potřebami pro očekáwané hosti.

Do času, když král již konal příprawy na cestu do Čech, připadl den sw. Martina (11 Listop.), do kterého šla lhůta *Židům* k wystěhowání se ze země. Zdá se, že pomíjeli ji, spoléhajíce snad na to, že uzawření sněmu toho se týkající proti obyčeji nebylo wloženo do desk čili wlastně do seznamu artikulů sněmowních, pokud desk po ohni nebylo. Tu se wzbauřil obecný lid w Žatci proti Židům tamějším w neděli dne 13 Listopadu, udeřil na jich domy, a zlaupil je, při čemž někteří jsau i zabiti. Příklad ten o několik dní později následowán jest w Litoměřicích (19 List.) a w Raudnici, co zatím w Praze k zabránění podobného útoku potřeba bylo ozbrojené stráže po wíce dní a nocí při welkém strachu. Král po příjezdu swém potrestal wýtržníky Žatecké a Litoměřické wězením i pokutami peněžitými. Žateckých jmenowitě 24 bylo dopraweno do

Prahy a uwrženo do Daliborky; Židům pak na ten čas dopřán 1541
některý oddech až do dalšího o tom jednání.[83])

Na sněmě, který se započal w určitý den nazejtří po sw. Barboře (5 Pros.), král učinil obšírné předložení stawům o celém běhu wěcí w Uhřích od času krále Ludwíka a od bitwy u Muháče, stawě jim před oči newyhnutedlnost swého wálčení s Turky, o které tak dlauho mnozí z nich byli pochybowali, a smutné následky nedostatečného posud napínání sil proti nim, když se Turkům konečně dobytím Budína podařilo zmocniti se wětší části Uher, odkudž nyní po celé dlauhé čáře pomezí jejich z wětšího blízka hrozila záhuba jak zemím rakauským tak Morawě a Slezsku. K odwrácení toho mělo slaužiti dohodnutí se jak s druhými zeměmi králowými tak s říší německau prostředkem nastáwajícího sněmu říšského we Speyeru o prostředky k společnému wálčení, i žádal tedy král, aby se o to stalo usnešení mezi stawy českými a splnomocněnými posly druhých zemí, kteří se k wyzwání jeho byli w Praze dostawili. Mimo Morawany, Slezáky a Lužičany byli to poslowé stawů rakauských, štyrských, korutanských, krajinských a tyrolských. Přiblížení se nebezpečenstwí k nim ke wšem pobádalo tentokrát wíc než častěji předtím ke spojení sil, i přiwolil sněm český ke zwolení osob ze swého prostředka splnomocněných k jednání s posly druhých řečených zemí. Porada mezi nimi wedla k usnešení, aby na postawení wojska do pole a jiné wálečné potřeby w jednékaždé zemi bez rozdílu od stawů samých ze swobodného jmění dáno bylo z tisíce kop po desíti kopách a od lidí poddaných po groši z každé kopy. Toho měla od stawů swobodných odwedena býti jedna polowice do Hromnic příštího roku (2 Un. 1542), od poddaných do středopostí

[83]) Za nejspolehliwější zpráwu o tom pokládám, co o tom obsahuje saučasná pamětní kniha rektorská w Monum. univ. Pragensis V 115, s níž se w podstatě srownáwá Beckowský I 89. W částečném odporu s tím jest wyprawowání Dačického (I 72), dle kterého by Židé, stěhující se skutečně ze země, když se „k městnom Žatci i Litoměřicím dostali“ tam od měšťanů zlaupeni a někteří zbiti byli. Nelze owšem také zpráwu tuto beze wší pochybnosti celkem zamítnauti.

1541 (16 Března), druhá pak polowice od jedněch i druhých do sw. Wawřince, tedy do 10 Srpna. O Hromnicích měly se osoby zwolené od stawů wšech řečených zemí opět sejíti w Praze aneb, kdyby mor toho času wznikající tomu překážel, w Kutnéhoře, a dle odhadů, kolik berně by se mělo sejíti z jednotliwých zemí, na jednukaždau zemi uložiti počet jízdných a pěších i jiných wálečných potřeb, co by se z oné berně dalo poříditi. Wojsko ze zemí koruny české, za jehož společného nejwyššího heitmana zwolen pan Zdislaw Berka z Dubé, nejwyšší hofmistr, mělo pohromadě býti do středopostí w ležení mezi *Skalicí* a *Holíčem,* wojsko ze zemí rakauských u Rábu.

Mezi trwáním sněmu, který se skončil před samým hodem wánočním dne 24 Prosince, přijeli také *poslowé uherští* do Prahy, wšak ne aby se jednání tohoto účastnili, než toliko aby i od stawů uherských představili nebezpečenstwí z dobytí Budína sausedním zemím hrozící a o pomoc žádali (22 Pros.). — Na sněmě byla zatím wyřízena také záležitost desk se týkající usnešením se o spůsob založení *desk nowých* a wložení do nich zápisů ze starých desk, pokud toho byla potřeba a možnost užitím listin a pamětí práwních, které se mimo ně zachowaly. Nowý řád o tom byl málo dní po skončení sněmu wydán ti-
1542 skem, dokonaným dne 4 Ledna roku 1542.

Zpráwy o dobytí Budína od Turků byly spůsobily welký dojem nejen w zemích bližších králowstwí uherského, nýbrž také w říši německé, tak že knížata a stawowé jak katoličtí tak protestantští tu chwíli uznáwali potřebu mocného zakročení a jewili náklonnost ku powolení wětších pomocí než dle wyměření sněmu Řezenského. Mělo se to státi na sněmě říšském we Speyeru, který již sněmem oním ustanowen byl na den 14 Ledna roku 1542. Také císař Karel V jewil ochotnost, wojenskau moc swau připojiti k wojsku, které by od říše bylo postaweno; toliko nowé různice s králem francauzským zdržowaly jej, že nemohl osobně účastniti se sněmu Speyerského, nýbrž wzložil to na swém místě na Ferdinanda jakožto krále Římského. Konal tedy král hned po skončení sněmu českého přípravy k jízdě do *Speyeru.* Dříw než se wydal na cestu,

učinil některá opatření ku prospěchu služeb božích w kostele 1512
Pražském, aby w něm obyčejné zpíwání w kůru obnoweno býti mohlo, které následkem ohně bylo na některý čas přetrženo. Take pak obnowil raddu na Starem a Nowém městě, která zasedala již wíce než půltřetiho roku (od 19 Kw. 1509). Z příčiny *moru,* který tehdáž wznikal we městech Pražských, neodwážil se pro nebezpečenstwí nákazy odebrati se k tomu osobně do radních domů, při takowém obřadu přeplněných lidem, nýbrž pominutím staré zwyklosti dal se pro tentokrát zastaupiti přitom čtyrmi wyššími úředníky, panem Jaroslawem z Šelnberka, nejwyšším komorníkem, Wolfem starším z Krajku, nejwyšším kancléřem, Jiřím z Gerštorfa, králowským podkomořím, a Janem Litoborským z Chlumu, purkrabím kraje Hradeckého a podkomořím králowé. Od nich tedy nowí konšelé dosazeni jsau s obyčejnau slawností a úprawau dne 16 Ledna, po přečtení wšak zwláštního listu králowského, kterým uwáděje příčinu této uchylky, zabezpečowal města obě, že to nemělo pro budaucnost nikterak býti na ujmu jejich práw a privilegií.

Nazejtří potom král ještě také urownal záležitost *židowskau.* Hledě k wýtržnostem předešlým, pro které nebezpečno bylo Židům wydání se na cestu do wyhnanstwí, i nepochybně také k zimnímu počasí, kterým jim stěhowání bylo stíženo, přidal jim lhůtu do sw. Jiří nejprwé příštího, tak aby až do té doby směli zůstati pod bezpečenstwím čili gleitem králowským. Nařízení o tom oznámeno jest nowým konšelům Stareho a Noweho města (17 Ledna) s uložením, aby do té doby Židům dopomáhali ke dluhům jejich i zase lidem, kterým by oni co byli powinni, až by pak měli se stěhowati, aby s radau a pomocí nejwyššího purkrabí i konšelů jiných měst, we kterých Židé byli, dostatečným průwodem je opatřili, aby bezpečně mohli ze země wyjíti. Poněwadž by pak wyupominání wšech dluhů sotwa weskrz do toho času bylo možné, jmenowal král osm Židů wýjimečně, kteří měli o rok déle užíwati gleitu, totiž až do sw. Jiří roku budaucího, aby směli w zemi zůstati nebo do země přicházeti pauze za příčinau wymáhání dluhů swých neb Židů jiných. Opuštěné domy židowské král poručil pod

1542 dohled komorních radd se wzhledem k tomu, že z nich wycházel roční plat do komory králowské. Měli totiž přihlížeti k tomu, aby při prodání jich plat ten byl wyhražen, také pak aby nebyly prodáwány jiným než řemeslníkům, aby jmenowitě w Praze ulice židowská celkem řemeslníky byla osazena.

Před samým odjezdem swým král také dosadil nowého nejwyššího purkrabí, pana *Wolfa z Krajku,* dotud nejwyššího kancléře, na místo pana Jana z Wartenberka, kterýž se nejspíš pro nedostatek zdrawí úřadu wzdal.[84]) Nejwyšším kancléřem učinil následkem toho pana *Henricha z Plawna.* Nepochybně hned nazejtří potom, dne 18 Ledna odjel. Nacházelť se již dne 19 Ledna *w Žatci* a téhož dne dále *w Kadani,* dne 22 a 23 Ledna we *Chbě,* dne 23 a 24 Ledna *w Tiršenreutě,* konečně aspoň dne 4 Unora we *Speyeru,* kdež dne 9 Unora sněm říšský jest jím zahájen.

Za wzdálení krále měl býti, jak řečeno, o Hromnicích sjezd wolených osob čili wýborů zemských k rozwržení počtu wojska na jednotliwé země dle přiznaného jmění jednékaždé. K jednání s nimi král zůstawil zwláštní kommissí, skládající se z tří osob, nowého totiž kancléře Hendricha z Plawna, Oldřicha Krištofa z Černéhory a Jiřího Wachtla z Pantenowa, heitmana hradu Pražského. Wýborowé sněmu českého a druhých zemí koruny české dali se w určitý čas nalézti w Praze wšichni krom knížat slezských, kteří wšak zaslali přiznání swé čili odhad písemně. Také pak přijeli zwolenci stawů dolnorakauských a hornorakauských; z wéwodstwí pak krajinského zwolený Sigmund z Weichselberka, jenž byw také prwé w Praze za sněmu o sw. Barboře, zůstal od toho času tu, aby si ušetřil obtížnau cestu ke wzdálenému domowu a zase zpět. Toliko poslowé druhých zemí rakauských wšechněch scházeli, totiž ze Štyrska, Korutan, z Tyrolu a z hrabstwí Gorického. Kommissaři králowští byli tím přinuceni k odkladu jednání do 10 Unora; když wšak poslowé řečených zemí ani do té chwíle nepřijeli, dowedli toho důrazným naléháním, podporowáni jsauce zwolenci z dolních a hor-

[84]) Umřelť již následujícího roku 1543

ních Rakaus, že na sebe Weichselberger wzal wyjednáwaní netoliko we jménu stawů krajinských, nýbrž i druhých čtyr zemí nezastaupených, i přišlo tedy přes to k wyjednáwání. 1542

Dle instrukcí sobě dané kommissaři králowští žádali, aby z berně, která se měla sejíti, rozwrženo bylo na jednotliwé země, co by mělo obráceno býti na 8000 lehkých jezdcu, kteří by hned byli wypraweni na hranice proti Turkům, co na posádky w pomezních městech a hradech w Uhřích, co na špižowání wojska říšského a co na děla, na kule, na prach a jiné wojenske potřeby. W tom zwolené osoby stawů českých shledáwaly nesrownalost s uzawřeními sněmu, ježto w nich zmínka o pomoci na špižowání wojska říšského nebyla, i přišlo z toho k opětnému odkladu w jednání do 26 Unora, mezi kterým časem kommissaři psali králi do Speyera o nowé nařízení. Teprw když král w požadawcích oněch učinil některé změny, přišlo k usnešení mezi wýbory dne 3 Března w tom spůsobu, že dle wýšky odhadů, co by se mělo sejíti berně z jednotliwých zemí, učiněno rozwržení, jaký počet wojska jízdného a pěšího měla každá země postawiti do pole, a kolik obrátiti na děla, prach a kule i jiné potřeby. Dle odhadů, jaké práwě byly, nikterak dokonalé, mělo se sejíti ze zemí koruny české 774,116½, z dědičných zemí rakauských 400.000 zlatých Rýnských (z králowstwí českého samého 375.000). Z toho mělo zjednáno býti wojsko 11.300 jízdných a 12.800 pěších. Na země české připadalo z toho 7300 jízdných a 10.800 pěších (na králowstwí české samo 3000 jízdných a 6000 pěších), na země rakauské 4000 jízdných a 2000 pěších, krom toho 1000 plaweců k lodím na Dunaji.

Se wzhledem k tomu, co se zatím wyjednalo na sněmě říšském we *Speyeru,* swolení toto nepostačowalo. Knížata a stawowé říšští, majíce tentokrát na mysli netoliko zastawiti další wýboje Turků, nýbrž i pokusiti se o wybawení zaujaté od nich části Uher z jich moci, uzawřeli zdwojnásobiti počet wojska swoleneho předešlým sněmem Řezenským, tak aby místo 20.000 pěších a 4000 jízdných 40.000 a 8000 postaweno bylo do pole; učinili to wšak pod wýminkau, aby král Ferdinand ze

1542 swých zemí zjednal 20.000 lehkých jízdných, k tomu špíži pro wojsko, znamenitý počet děl a lodě na Dunaji s četným mužstwem na nich. Bez swolení toho bylo se obáwati, aby wojsko říšské, když by nedostatky w tom seznalo, dějiště wálky před časem neopustilo. K zabránění toho král mínil dále jednati se stawy, a položil dopisem ze Speyera stawům českým nowý sněm na den sw. Jiří (23 Dub.), ještě pak o některý den dříwe druhým zemím koruny české, za kterauž příčinau mínil osobně odebrati se do Prahy. Psal o tom hned po skončení říšského sněmu dne 12 Dubna nejwyššímu hofmistru Zdislawowi Berkowi, chtěje nazejtří wyjeti ze Speyera a zastawiti se pro některau příčinu w Insbruku, odtamtud pak bez meškání jeti dále přes Linec do Čech. W Insbruku mínil býti na nejdéle do 20 Dubna, což wždy bylo poněkud pozdě, aby byl mohl býti w Praze hned k zahájení sněmu, mělo-li to býti na sw. Jiří. Bylo to nejspíš příčinau k některému odložení, ne-li zahájení samého, aspoň jednání na sněmě, tak že se za přítomnosti králowy započalo teprw we čtwrtek po sw. Sigmundu, dne 4 Května. Hlawně se jednalo králi o brzké sehnání peněz na špíži pro wojsko říšské, aby byla připrawena, hned jak by wojsko přitáhlo. Náklad na to byl wypočten na 100.000 zlatých Rýnských, i bylo nepochybně přání králowo, aby stawowé čeští a druhých zemí přispěli na to mimo pomoc, ku které byli již swolili. K tomu ani nyní nenalezl ochotnosti; dosáhl wšak aspoň tolik, že na sněmě českém swoleno, aby z prwní polowice berně swolené, která se mezitím měla sejíti, 50.000 zlatých půjčkau bylo wydáno na špíži pro wojsko, kteréžto půjčka měla do sw. Jiří roku 1543 berníkům zemským býti zaplacena, co zatím druhých 50.000 byly na sebe wzaly dědičné země rakauské.

Několik dní předtím, než král za příčinau sněmu tohoto přijel do Prahy, byla došla *Židům* lhůta, do které se měli wystěhowati ze země; i počali se stěhowati z Prahy a odjinud dne 16 Dubna. Listem daným ze Speyera dne 6 Března bylo od krále místo osmi, jak byl prwé ustanowil, 15 Židů jmenowáno, kterým bylo dowoleno s ženami a dětmi zůstati do roka, totiž do sw. Jiří roku 1543, k wyupomínání a zaprawowání

dluhů židowských i také, jak k tomu přidáno, k prodáwání 1542
domů pod dohledem radd komory králowské. Bylo jich jedenáct z Prahy, po jednom z Litoměřic a ze Žatce a dwa z Kolína. Stěhujícím se dali dle předešlého nařízení králowa purkmistři a raddy Starého a Nowého města bezpečný průwod tím spůsobem, že wypraweno jest s nimi na wšechny strany, kam se hromadně ubírali, několik osob s listy přímluwčími pod pečetí obau měst i také nejwyššího hofmistra. Ti jedauce napřed wšudež, kudy jeli, pánům neb jiným wrchnostem, čiz byly statky, oznamowali příchod, a napomínali mocí listů, aby opatřena byla bezpečnost stěhujících se. Tím bylo spůsobeno, že se Židé strachem sklíčení aspoň wšudež bez škody dostali přes hranice zemské. Největší počet jich stěhowal se do Polska.[35]) Wypowědění Židů bylo potom na sněmě tehdejším znowa potwrzeno w ten spůsob, aby na budaucí wěčné časy od žádného ze wšech tří stawů chowáni ani přijímáni nebyli, ano pakli by potom který w zemi byl postižen, aby na hrdle trestán byl. Přidáno k tomu, aby od patnácti těch, kteří ještě měli lhůtu do roka, dluhy Židům swědčící sepsány byly do sw. Jana (24 Čw.) nejprw příštího a sepsání to aby odewzdali nejwyššímu hofmistru: dluhů do té doby neoznámených nemělo býti dopomáháno.

Od stawů bylo na sněmě tom projeweno přání, aby se také o některých jiných wěcech pojednalo, které pokládali za potřeby zemské; ale w tehdejších okolnostech nebylo králi možne, zdržeti se déle w Praze: musil spěchati k dějišti wálky, kdež jeho osobní přítomnosti na nejwýš bylo potřeba: slíbil wšak k wůli potřebám těm swolati zwláštní sněm k času sw. Martina toho roku. Hned po skončení sněmu odjel asi w polowici měsíce Kwětna nejprw do *Lince*, kdež jak se zdá přebýwala toho času králowna Anna; zdržew se pak jen několik dní, pospíšil do *Wídně*, kdež jej nacházíme aspoň již dne 27 Kwětna. Tu chwíli sbíralo se tam již wojsko z říše a odjinud: wyprawilt

[35]) Swědčí tak pamét saučasná, zachowaná w tak zwaném Chaos rerum memorabilium w archivu města Prahy (II 312). W odporu s tím jest zpráwa Beckowského (II 103) o powraždění a olaupení stěhujících se Židů bliž města Berauna, kteréž se stalo dne 23 Čerwna toho roku.

1542 k němu některau pomoc také papež, ano i někteří knížata wlaští; dne 6 Červua přijel pak také *Joachim* markrabí *brandenburský*, který byl sněmem Speyerským ustanowen za nejwyššího wojewudce. Nebylo wšak již w říši německé té horliwosti, která by se byla dala očekáwati dle projewů na sněmě říšském. Mnozí z knížat a z jiných stawů opozdíwali se s wyprawením swého lidu; jiní wyprawili menší počet, než byli powinni; jiní obmeškáwali se se zasíláním peněz ku placení žoldnéřů, neb zase nedoprawili k wojsku děl a jiných potřeb, jak bylo na ně uloženo. Na krále Ferdinanda připadalo tudy mnoho starosti, jak nedostatkům těm pomáhati. Co se týkalo *děl*, jednal prostředkem nejwyššího hofmistra Zdislawa Berky s Pražany a jinými městy, žádaje, aby mu swých děl k wojenskému tažení zapůjčili; nalézal wšak málo ochotnosti k tomu. Z počátku byli jediní Žatečtí, kteří podáwali dwau děl, wšak bez dowozu na swé autraty. Pražané Starého a Nowého města nejprwé poukazowali na zásobu děl, kterau by král měl sám na hradě Pražském; ta wšak byla ohněm předešlého roku skoro wšecka zničena. Na opětowanau žádost králowu aspoň o dwě těžší a čtyry lehčí děla odpowěděli omluwau, že těžších neměli, lehčí čtyry pak mínili dáti, když by jim král za to dal z Kutnéhory tolik mědi, kolik wážila; což král konečně w tom spůsobu přijal, že se zawázal tu náhradu jim dáti, kdyby jim po skončeném polním tažení děl samých bez porušení nemohl nawrátiti (19 Čw.). Jinak byla Praha toho času nepochybně tak jako w létech předešlé wálky s Turky hlawním středištěm najímání žoldneřů pro wojsko české, které se hlawně během měsíce Čerwna sbíralo do pole ke spojení s wojskem říšským. S lidem, který připadlo stawěti městům Pražským samým, bezpochyby opět také wytáhlo něco měšťanských synů osobně do pole, ač tentokrát nezachowala se jiná určitá paměť než o dwau synech někdy Laurina apotekáře na Starém městě, že „majíce na ten čas odjezd wen ze země a tažení na wojnu proti Turku“ dne 20 Čerwna odewzdali díly swé po otci Anešce matce a Mataušowi bratru swému.[86])

[86]) Zápis o tom w knize Staroměstské od roku 1531 fol. 340.

Toho práwě dne čítalo se u Wídně wojska, které se dotud 1542
bylo tam dostawilo, teprw nezcela 23.000 pěších a 4000 jízdných. Byla wšak w něm jak při žoldnéřích tak wůdcích welká nespokojenost pro zmíněné nedostatky, tak že se zpěčowali táhnauti odtud dále, pokud by se jim w platu a w jiných potřebách nestalo zadost. Král Ferdinand nucen byl wypomáhati na místě jiných ze swého a obtížnými půjčkami; když pak mezitím w říši položen byl opětný říšský sněm w Normberce, na kterém mělo se doplniti, co posud scházelo, naléháno jest z wojska na krále, aby se osobně do *Normberka* odebral a tam na nedbalé naléhal. Teprw když po delším odporu k tomu swolil, wojsko dalo se pohnauti ku pochodu. Dne 7 a 8 Čerwence táhlo ku přehlídce okolo krále a králowny Anny, která nejspíš zároweň s ním byla přijela z Lince, i okolo kurfirsta Joachima co wrchního welitele. Bylo ho do té doby o něco wíce, pěších jmenowitě 27.000, a položilo se w Uhřích předně u *Mošoně*, co zatím král, jenž byl sice mínil s wojskem táhnauti, odjel do Normberka.

Již na cestě k tomuto městu potkal se se zpráwau o nowém porušení míru mezi stawy říšskými wyhlášením wálky katolickému knížeti Jindřichowi brunšwickému od přednějších dwau knížat protestantských, Jana Fridricha kurfirsta saského a Filippa landhrabí hesského (17 Čwce.), kteří hned potom wpadli do jeho země a jí se zmocnili. Králi bylo tím na sněmě w Normberce spůsobeno mnoho zaneprázdnění, které mu dosažení wlastního účelu jeho, přidržení stawů opozdilých ke splnění uložené powinnosti, welice stěžowalo. Zdržen byl w Normberce asi šest neděl, dosáhnuw uzawření, kterým mu náhrada útrat podstaupených byla přiřčena, ale do toho času nesplněna. Za jeho wzdálení z Wídně wojsko wedené kurfirstem Joachimem brandenburským pochody zdlauhawými nebylo dále dotáhlo než k *Ostřihomu*. Tam wšak počaly se nowé nesnáze, když wojsko pro nedostatek peněz trpělo wšelijakau nauzi a zpěčowalo se proto slaužiti. Teprw když král po nawracení swém do Wídně, na začátku měsíce Září, zase zjednal aspoň něco nowých peněžitých pomocí, odhodlal se kurfirst Joachim

542 opět k dalšímu pochodu, až pak ku konci téhož měsíce přitáhl k *Budínu* a k *Pešti.* Zde wšak po některých útocích na Pešť, které byly od Turků odraženy, když přišla zpráwa o wojsku tureckém, wedením Achmeta bašete městům na pomoc wypraweném, ač teprw přešlo u Bělehradu přes řeku Sáwu, kurfirst Joachim a wojenští raddowé jeho, uwažujíce také nastáwající studené počasí již w měsíci Říjnu, uzawřeli dalšího wálčení zanechati a nastaupiti na zpátečné tažení k Wídni, kdež wojsko jest rozpuštěno se zanecháním toliko sedmi tisíc lidu dílem pěšího dílem jízdného na pomoc k hájení hranic.

Naděje spůsobené slibem welké pomoci od říše německé byly tím zmařeny. Místo odejmutí Turkům wýbojů jejich w králowstwí uherském bylo se obáwati wětšího ještě rozšíření jich a ustawičných laupežných útoků na země, ku kterým se hranice turecké přiblížily. Opatření se w čas proti tomu musilo býti přední péčí krále Ferdinanda, i sešlo proto se sněmu o sw. Martině w Praze, jehož swolání byl slíbil stawům českým k jednání o jiné potřeby. Místo toho odebral se o Wšech Swatých na sněm uherský do Prešpurka, aby se se stawy tamějšími smluwil o potřeby k obraně jejich země; téhož pak měsíce Listopadu položil stawům morawským k žádosti jejich sněm w *Brně,* k němuž z Wídně zajel osobně. Tam bylo na něm úsilně žádáno o swolání sněmu českého, ku kterému by opět jako předešle wypraweni byli poslowé jak z Morawy tak ze wšech druhých zemí koruny české k usnešení se o společnau obranu. To bylo také w úmyslu krále; byl wšak mezitím také opět položen sněm říšský w *Normberce,* který wymáhal jeho přítomnost, aby dosáhl dalších pomocí z říše. Mínil proto teprw, až by se z Normberka wrátil, držeti sněm český, aby i jemu mohl osobně býti přítomen. W úmyslu tom dal dne 31 Prosince dopisem z Wídně nařízení raddám komorním, aby hleděli do té doby uprawiti wyhořelé pokoje na hradě Pražském, jak pro něj tak také pro králownu a dwa syny jeho, Maximiliana a Ferdinanda, kteří měli s ním přijeti. Měli se o to dorozuměti s mistrem Pawlem de la Stella, aby sobě w čas zjednal potřebné k tomu dělníky.

Již w několika dnech potom král odjel z Wídně. Nacházelť 1543
se dne 8 Ledna roku 1543 na cestě w *Enži*, a dne 17 Ledna přijel do *Normberka*, s ním spolu řečení dwa synowé, *Maximilian* w 16, *Ferdinand* we 14 roce swého wěku. Hledělť král záhy oba po nenáhlu seznámiti s budaucím jich powoláním. Z příčiny nowých rozbrojů mezi stranami náboženskými knížata a jiní stawowé říšští jen w malém počtu a zdlauhawě se dostawowali k sněmu, tak že nemohl dříw býti zahájen než teprw 31 Ledna. Předwídaje tudy delší prodlení, až by se dočkal nějakého pořízení dle přání swého, král již třetího dne předtím (28 Ledna) dal rozepsati sněm český w Praze k neděli Laetare (5 Března), a k témuž času sněmy we Slezsku a w Horní a Dolní Lužici, odkudž jako i z Morawy (kdež to na předešlém zmíněném sněmě uzawřeno bylo) osoby od stawů zwolené s plnau mocí do Prahy přijíti měly. Poněwadž, jak král se domníwal, možné mu nebylo do té doby z Normberka se wrátiti, wyprawil zase toliko kommissaře k zahájení sněmu, pana Jana z Pernšteina, Jiřího Žabku místokancléře, Jiřího z Gerštorfa podkomořího a Wácslawa Žehušického z Nestajowa (26 Un.). Nařízení jim dané bylo, aby wyložíce stawům celý běh wěcí předešlého roku, žádali swolení nowé peněžité pomoci k wálce s Turky w rownosti se stawy druhých zemí; jak by pak pomoc ta měla wynaložena býti na wojsko a na potřeby wálečné, o tom rozhodnauti aby poručeno bylo osobám k tomu hned od sněmů zwoleným, které by král hned po nawrácení swém ze sněmu říšského swolal k společné s ním poradě. Poněwadž by čas ten k jednání o jiné wěci nestačil, slibowal král místo opominutého sněmu o sw. Martině swolati sněm jiný na nejdéle do dne sw. Jana křtitele (24 Čw.), na němž by se jednalo o potřeby zemské dle přání stawů, žádaje toliko, aby mu přání takowá napřed oznámena byla. Mimo to král dal stawům předložiti žádost o wykázání wěna dceři swé nejstarší *Alžbětě*, která toho roku měla prowdána býti za Sigmunda syna tehdejšího krále polského Sigmunda I. Byla to powinnost od starodáwna uznaná tak jako zwláštní daň při korunowání krále. Hledě wšak ku pilnější tehdáž potřebě obrany

1543 proti Turkům, mínil král prozatím o wěno půjčkau se postarati, kteráž by mu od stawů do sw. Jiří byla nahražena.

Sněm se počal w ustanowený čas dne 5 Března, a přijeli k němu poslowé stawů morawských, kteří opětowali žádost o pomoc k obraně země swé; ale z druhých zemí korunních nebyl nikdo wyprawen, což jmenowitě we Slezsku mělo příčinu w různicích mezi stawy knížetstwí Swídnického, Jaworského a Hlohowského s jedné strany a knížaty ostatního Slezska se strany druhé. Jednali tedy o žádosti králowě stawowé čeští samotni. Swolili opět jako roku předešlého k berni po 10 kopách z tisíce z majetnosti swobodné, ničeho wšak tentokrát od poddaných lidí, kteříž místo berně měli se účastniti jen hotowosti zemské, bylo-li by jí potřeba. Přitom žádali stawowé, aby král jak nejdříw možná swolal sněm opětný, kterému by byl osobně přítomen a ku kterému by se dostawili poslowé druhých zemí s plnau mocí k smluwení se o hotowost w rowné míře; též aby na sněmě tom stawowé mohli konečně jednati o jiné wěci zemské dle potřeby každého stawu. O wěnu dcery králowské nejednalo se.

Poněwadž se tím žádného konečného opatření w příčině wálky nedosáhlo, král swolil k opětnému swolání sněmu k neděli Cantate čili ke dni 23 Dubna, ku kterému se chystal přijeti. Dal proto dne 20 Března opět nařízení raddám komory králowské o připrawení bytů na hradě Pražském. Raddowé byli mu psali (13 Března) o pokroku we stawbě, ale tak, žeby předce potřeba bylo čtyr měsíců k náležitému uprawení, nemělo-li bydlení w pokojích králowských býti nezdrawé pro wlhkost a zápach wápna. Král wšak nedal se tím od úmyslu swého odwrátiti, chtěje netoliko sám se syny přijeti z Normberka, nýbrž také králownu Annu z Wídně dát doprawiti do Prahy. Nařízowal tedy opět, aby se pracowalo jak jen možná pilně we dne w noci, aby se pokoje jeho a králowny nebílily a nenatíraly, než jen čalauny po stěnách se potahowaly, spoléhaje také, že blížilo se letní počasí a brzy nebude potřeba topení. Do Slezska a do Lužic wydal nowá nařízení a napomenutí,

aby stawowé wypravili posly ke sněmu Pražskému, slibuje we 1543
Slezsku různice tomu překážející později srownati.

Na sněmě říšském w Normberce bylo jednání o pomoc proti Turkům welice stíženo wzdorným chowáním stawů protestantských, kteříž hleděli nesnází s jedné strany od Turků, s druhé od Francauzska užiti k wymožení sobě wždy wětších prospěchů. Wětšinau bylo konečně předce uzawřeno postawiti do pole 20.000 pěších a 4000 jezdců na základě swolení předlonského sněmu w Řezně, dle kterého pomoc ta měla poskytnuta býti po tři léta. Ale proti uzawření tomu stawowé protestantští učinili odpor, s ohlášením, že se jím sprawowati nebudau. Jednání se w tom spůsobu protáhlo, tak že král, aby mohl jistě sněmu českému býti přítomen, dne 28 Března zase dopisem z Normberka jej o několik dní odložil, do neděle před sw. Filippem a Jakubem (29 Dubna). Do toho dne byl konečně w Praze i se syny swými i s králownau Annau, i učinil wznešení swé na sněm w pondělí dne 30 Dubna.

Ke sněmu se dostawili tentokrát krom poslů morawských také poslowé plnomocní stawů horní a dolní Lužice; toliko ze Slezska opět nepřišli pro tamější spory. Nicméně jednání se započalo, a žádán král, oč se druhé země usnesau, aby k témuž stawy slezské přiměl se zachowáním rownosti. Poněwadž král dle opětowaných žádostí stawů swolil, aby se krom obrany proti Turkům jednalo také o jiné wěci co potřeby zemské, sněm se protáhl až do začátku měsíce Června. W dorozumění s posly druhých zemí stawowé čeští swolili opět berni po 10 kopách z tisíce kop, ale k tomu nyní předce zas dle uznané wětší potřeby také od poddaných po pěti penězích z kopy, mimo hotowost, když by jí nastala potřeba, z berně pak té aby bylo postaweno z králowstwí českého 3000 jizdných a 2000 pěších, z ostatních pak zemí dle poměru. Majíc slaužiti hlawně k hájení hranic markrabstwí morawského, mělo se wojsko toto strhnauti u *Trnawy* w Uhřích.

Wěci, o kterých se dle přání stawů jednalo co o domácích potřebách zemských, týkaly se předně některých řádů při saudě zemském, též komorním a dworském i při saudě pur-

1543 krabí Pražského, ku kterým král ochotně swolil, oswědčuje swau péči o konání sprawedliwosti, kterau měl po wšechen čas předtím. Wyhražowal toliko, pokud se týkalo saudů komorního a dworského, jakožto wlastních saudů králowských, práwo swé pro budaucnost ke změnám při nich dle wůle swé neb swých nástupců. Rowněž schwálil některé doplňky ku předešlému ustanowení řádu, dle kterého mělo se díti wkládání starších zápisů do obnowených *desk zemských,* zwláště pak uzawření, aby napotom dsky dwoje byly, tak aby se jedny chowaly w témž sklepě kde předtím na hradě Pražském, jedny pak na Karlšteině, též aby *privilegia zemská* na Karlšteině chowaná byla zregistrowána, a jedna registra aby král měl k swým rukaum, druhá stawowé při dskách.

K opatření weřejné bezpečnosti proti *odpowědníkům,* ježto wždy někteří zjednáwali sobě útočiště w okolních zemích a odtamtud škody činili, žádali stawowé, aby od krále i od nich psáno bylo knížatům sausedním, aby toho nedopauštěli, nýbrž pamětliwi byli starších smluw o to, jakž zase jim od zemí koruny české mělo býti zachowáwáno. Také o hranicích zemských stawowé připomínali opět při se sausedy, jmenowitě s Bawory a s Míšní. W jedné i druhé wěci král prokazowal swau ochotnost, a jako již wíckrát předtím, co se hranic týkalo, wyzýwal stawy, aby z prostředka swého zwolili kommissaře, kteří by se k jednání se sausedy na hranice, kdež potřeba, odebrali.

Jiná byla žádost stawů o srownání *mince,* jak domácí mezi sebau, tak také české mince s cizími we wšech okolních zemích, aby se wědělo, po čem která dle zrna měla brána býti. To byla wěc, o kterau se král od mnoha let, ale wždy marně zasazowal, potkáwaje se wždy s některými překážkami od stawů samých. Nyní, když welké škody z toho sami poznáwali, rád slibowal se o to přičiniti. Byl již předtím smluwil o to schůzi s plnomocnými posly některých knížat, která měla konána býti dne 15 Čerwna, i wyzýwal tedy stawy, aby k jednání tomu osoby w peněžnictwí zběhlé z prostředka swého zwolili. — Welice důležité pro staw národního hospodářstwí bylo uzawření

stawů o snížení *úroku* z půjček, který w Čechách, ač za hříšný 1543
pokládán byl, posud zachowáwal se we wýši desíti ze sta. Stawowé uzawřeli pod těžkými pokutami snížení jeho napotom na šest ze sta, což král s potěšením schwálil a se slibem, že zlehčení lichwy týmž spůsobem také we wšech druhých zemích swých zjedná. Ku prospěchu swých poddaných lidí žádali stawowé také o opatření proti drahotě řemeslníků w městech a městečkách, kterau za křiwdu pokládali. W tom byla těžká pomoc. Král slíbil wěc w uwážení wzíti, ale „na jaký spůsob by to opatřeno a dobře nařízeno a stálé býti mohlo", o tom od stawů zdání jejich wěděti žádal.

Nezachowalo se pohříchu znění artikule, který se týkal „*práw městských tištěných*". Mínilo se jimi dílo mistra *Brikcího* ze Zlicka, někdejšího konšela Pražského a purkmistra w osudném roce 1524, we kterém nastrojením Jana Paška z Wratu a Zigy řezníka jat byl a s jinými uwězněn i potom wypowěděn, jednající o práwích Starého města Pražského a jiných měst králowských w Čechách, wytištěné w Litomyšli roku 1536. Král dle žádosti stawů panskeho a rytířského slíbil, což se toho týče, „s městy jednati a k tomu, což sprawedliweho bude, přiwésti".

Wedlé skutečných potřeb zemských zdwihli wšak stawowé také některé žádosti, které wíce neb méně přímo směřowaly k obmezení a oslabení moci králowské. Předně žádali, aby do obnowených desk zemských wloženy byly artikule sněmu držaného roku 1526 na začátku měsíce Října ještě před zwolením Ferdinanda za krále. Wyjímali z toho jediné artikul, kterým se zakazowalo wolení neb korunowání krále za žiwota krále panujícího, protože potomním sněmem roku 1527 změněn byl: ale změny byly se smlauwáním tehdejším mezi králem a stawy docílily také w některých jiných oněch artikulích; i byly by tudy býwaly na škodu králowské moci uwedeny w pochybnost; pročež král odporowal tomu, a zůstawowal to dalšímu jednání, co by wůbec z nálezů sněmů předešlých jakožto posud práwně platné mělo do desk znowu býti wloženo. Jiná žádost wztahowala se k wýhradnému práwu králowu k swoláwání *sjezdů kraj-*

1543 *ských.* Stawowé chtěli, aby sjezdy tyto prawidelně swoláwány byly aspoň každý druhý rok a jen mimo to se zwláštním swolením králowým, kdyby toho potřeba nastala, we kterémžto případě měli o to žádati heitmanowé krajští buď krále samého, když by byl w zemi, neb ustanowených spráwců zemských za jeho nepřítomnosti. Toho král odepřel s odwoláním se na platné zřízení zemské, pozůstawuje sobě swolání sjezdů, když by o ně žádán byl. Také wšak bylo králi brániti se skrácení důchodů korunních bez toho již welice skrowných. Žádali totiž stawowé, aby se král wzdal odúmrtí i při *statcích manských,* jako prwé král Wladislaw při statcích swobodných. K tomu král odpowěděl záporně, prawě, kdyby jeho předkowé králowé čeští ani toho byli si nepozůstawili, že k stawům té naděje jest, žeby sami králi k takowému a jiným důchodům nápomocni býti měli. Přišla i řeč na *dluhy* předešlými králi zanechané, k jichž zaplacení král při zwolení swém zawázati se musil. Bylo to břímě, které se zwětšowalo wzrůstáním auroku, když král hned prwní čas po nastaupení na trůn český neměl prostředků k zaprawení dluhů pojednau. Wykázal se wšak stawům, že již 500.000 kop, a tudy wětší díl, zaplatil, a oswědčowal se, že také ostatek dle možnosti swé dále zaprawowati bude.

Mezi jednáním o tolika důležitých wěcech na tomto sněmě měl král také zase obtíže s žádostmi *stawů pod obojí* we wěcech nábožemstwí. Od posledního sjezdu strany pod obojí předtím roku 1539 zmáhalo se wždy wíce zalíbení w nowotách Lutheranských jak we kněžstwu tak we stawu swětském, jmenowitě také we městech Pražských, a staupenci jich časem si počínali směleji než w prwních létech panowání krále Ferdinanda, pokud potřeba jim bylo ochrany od něho proti pronásledowání od mocné strany Paškowy. W konsistoři roku 1539 zwolené měli přewahu. Krom mistrů učení Pražského, kteří byli mezi jejími členy, zdá se, že také faráři Pražští, z nichž se mimo ně skládala, wětším dílem k nowotám byli příchylni. Mezi nimi nowě wynikal tehdejší farář sw. Mikuláše na Starém městě, *Jan Mystopol,* člowěk powahy silně připomínající Hawla

Caheru, taužící po cti a moci, wšak bez pewných zásad a bez mužné wytrwalosti, jen dle prospěchu se řídící. W krátce po zwolení swém do konsistoře byl dne 6 Čerwence roku 1539, w den zaswěcený Husowi, držel w klášteře Slowanském potupné kázání proti straně pod jednau, téměř ke zdwižení boje s ní wyzýwající. Když to králi, tehdáž we Wídni meškajícímu, bylo žalowáno, zapíral to proti wšemu hodnowěrnému swědectwí. Král pro tu wěc nařízowal konsistoři, aby mu do příjezdu jeho staweno bylo kázání (1539 9 Listop.), ale dal se přímluwami konsistoře i konšelů Staroměstských obměkčiti, a upustil od toho s pauhým napomenutím a wýstrahau pro budaucnost (6 Pros.). Wedlé něho počal w témž směru wystupowati jiný ctižádostiwec *Wácslaw Mitmánek*, Morawan z Uherského Brodu, odpadlík od jednoty bratří českých. Znepřáteliw se pro saukromé prospěchy s někdejšími saudruhy swými, stal se mstiwým jich nepřítelem a rozhodným hlasatelem zásad Lutherowých, s jichž půwodcem osobně byl se seznámil we Wittenberce. Poznaw také rozličné jiné země a nabyw neznámo kde stupně doktorskeho, přistěhowal se roku 1539 do Prahy, kdež mistři učení Pražskeho s ním w náboženstwí stejně smýšlející poskytli mu mezi sebau bytu w kolleji Karlowě, a hned také došel známosti s přednějšími osobami w měšťanstwu Pražském, kteří se znali k témuž směru. Byl brzy potom ustanowen za kazatele w kostele Týnském. Brzy po uplynutí roku od dosazení tehdejší konsistoře omrzel nowého administratora mistra Martina Klatowského úřad jeho pro newázanost duchowenstwa a mnohé wsahání swětských stawů do moci konsistoře. Měli z té příčiny defensorowé spolu s konšely Pražskými schůzi dne 11 Čerwna roku 1540 w domě pana Jana z Pernšteina, jakožto předního z defensorů (na Staroměstském rynku č. 931), w kteréž mistr k žádosti jich swolil zůstati w úřadě pod jistými wýminkami až do příjezdu królowa, který tehdáž meškal na sněmě říšském w Hagenowě, nebo, když by nepřijel, aspoň do času sw. Wácslawa toho roku. Poněwadž wzdálení krále ze země tehdáž trwalo déle nadání, složil administrator úřad skutečně asi 1543

1543 w měsíci Dubnu roku 1541,[87]) a zůstala konsistoř následkem toho bez administratora něco déle než rok, až teprw dne 1 Května roku 1542 jest obnowena, tu pak zwolen za administratora Jan Mystopol, a mezi konsistoriany dostal se také doktor Wácslaw Mitmánek co prawá jeho ruka.

Těžkosti, které ta léta působila králi Ferdinandowi wálka turecká, powzbuzowaly staupence nowot protestantských jak w říši německé tak také w Čechách wždy k wětší smělosti, tak že již mínili se zřejměji než dotud pokusiti o připrawení celé strany pod obojí pod panstwí swé. Hned po příjezdu králowu do Prahy za příčinau sněmu roku 1543 stawowé pod obojí wyžádali sobě powolení od krále ke *sjezdu* strany swé k uradění se o swých potřebách. Sjezd ten pak předcházelo shromáždění duchowenstwa swolané od administratora a konsistoře ke dni tuším 25 Dubna *w kolleji Karlowě,* ku kterému se nalézti dali četní faráři, děkanowé a jiné kněžstwo netoliko z Prahy nýbrž i z jiných míst w králowstwí. Shromáždění tomuto jsau od osob řídících předloženy k uwážení tři otázky, které se týkaly hlawních zásad, na kterých spočíwaly kostelní řády strany Lutheranské; prwní jest-li *mše* swatá obětí, druhá sluší-li k *swatým* se modliti, a třetí přísně dogmatická, osprawedlňují-li *skutkowé* dobří před Bohem či sama toliko wíra bez skutků. Proti otázkám těmto zdwihli hned rozhodný odpor zastánci starých řádů strany pod obojí, z nichž přední jmenují se známý nám z předešlých let *opat Slowanský* Jan Nožička, Pawel Smetana *farář u sw. Hawla* na Starém městě Pražském a Bartoš děkan *Kauřimský;* wyslowiliť se zřejmě, že jsau to artikule pikartské. Nicméně přikročilo se k rokowání o jednotliwých článcích, předně o mši swaté. Staří pod obojí

[87]) Dá se o čase tom sauditi z toho, že w Aktech konsistoře ještě 4 Března roku 1541 řeč jest o administratorowi a konsistoři, dne 29 Dubna wšak počítá se tamže „sessio prima“ a dne 6 Května „sessio secunda post renovationem consistorii“, dne 10 Května pak potom wýslowně se prawí, „že nemáme administratora a pro tyto neřády wšecky i jiné pan administrator mistr Martin Betlemský (rozumí se mistr Martin Klatowský, jsa kazatelem kaple Betlemské) že jest s sebe složil auřad ten“.

hájili, že jest oběť a jen odpadlíci od církwe že mohau jinak 1543
míniti; druzí, kteří se již zjewně dle protestantů německých *ewangelickými* nazýwali, byli proti tomu a že jest mše jen podáwání a přijímání těla a krwe páně. Hádka o to byla tak prudká, že staří pod obojí, zůstáwajíce w menšině, již ani hádky o druhých článcích nechtěli se účastniti. O artikul druhý, modlení se k swatým, strhla se wšak pře mezi ewangelickými samými, tak že k žádnému uzawření nepřišlo, ano o článku třetím raději se mluwení zanechalo.

S hádáním tímto stráwily se čtyry dni až do 29 Dubna, na kterýž den byl položen *sjezd* společný stawů swětských i duchowních strany pod obojí, též w *kolleji Karlowě*. Bylo to den před započetím sněmu, na jehož jednání stawům swětským mnohem wíce záleželo; pročež sjezdu w kolleji jen w malém počtu se účastnili; nejhorliwěji wšak ujal se ho mocný pán *Jan z Pernšteina*. Předmětem jednání měly býti dílem starší potřeby strany pod obojí, o které za předešlých let bylo s králem jednáno, dílem nowé wěci, o které se strana ewangelická pokaušela.

Jednau z největších těžkostí pro stranu pod obojí byl od dáwna *nedostatek kněží*, poněwadž pro swěcení musili čekanci s welkými autratami posíláni býti do dalekých zemí. Nedostatek jich byl se minulého roku zwýšil morem, jímž mnoho kněží dílem wážených bylo přišlo o žiwot. K tomu přišla ještě jiná protiwná okolnost. Po wíce let stáwalo se, že když we Wlaších biskupowé jiní nechtěli swětiti čekanců strany pod obojí, činil to na zápor biskup jeden řecký w *Benátkách* Diwiš de Franciscis.[85]) Ten, když se to projewilo u dworu papežského, byl odtamtud wzdálen, a čekanci roku 1543 do Wlach poslaní, newěděwše o tom, někteří se wrátili bez swěcení, někteří, aby ho dosáhli od biskupa jiného, odpřisáhli se podáwání swátosti pod obojí spůsobau, což když se na ně od druhých projewilo, spůsobilo welké pohoršení. W uwážení toho jednalo se opět o zwolení domácího *biskupa*, který by žáky swětil, i uznáwali to stawowé

[85]) Tak aspoň nazýwá se roku 1540 w pamětech konsistoře 161

1543 i duchowní shromáždění wšichni za dobré; ale kdežto ewangeličtí hotowi byli biskupa jednoduše woliti (doufal prý zwolen býti doktor Wáclaw Mitmánek), odwoláwajíce se na Pikarty (rozuměj české bratry) a na německé Lutherany, kteří to byli prwé učinili, ozwali se druzí po opatowi Slowanském a faráři Swatohawelském, žeby měl král žádán býti, aby k tomu swolil a zwolenému biskupu stwrzení od papeže zjednal; i neodwážila se strana druhá tomu odporowati, nýbrž ode wšech tak k tomu přiswědčeno. Dále jednalo se o nesjednocenosti w *obřadech* we straně pod obojí od delšího času se množící. Administrator Mystopol přednesl w tom směru náwrh, aby pozdwihowání při mši, wystawowání swátosti, processí, prosby za mrtwé, wolání k swatým jakožto ustawení lidská zbytečná zrušena, a též swěcení rozličných wěcí, jakož holaubat, mazanců, obilí, zpíwání rozličných dlauhých kollekt, pálení mnohých swětel a zwonění přílišné umenšeno bylo. Řeč administratorowu o tom podporowal pan Jan z Pernšteina ostrým odsuzowáním kněží mnohých, že wěcí těch wíce hledí než slowa božího kázání a přitom nemrawnostem rozličným se oddáwají; tím wšak jen ještě wíce popudil stranu druhau k odporu. Zastal se ceremonií proti němu wedlé kněžstwa starého řádu pod obojí také jeden z pánů přítomných, pan Jan *Křinecký* z Ronowa, a přizwukowali mu někteří z rytířstwa i z měst; zůstali wšak w menšině, a uzawřeno wětším počtem, aby se wytčených obřadů wšechněch ponenáhlu umenšowalo. Následowal potom náwrh, aby nabídnuto bylo slyšení *bratřím českým* ku pokusu o srownání we wíře. Byl předložen od administratora a podporowán netoliko opět od pana Jana z Pernšteina, nýbrž také od jiných pánů z rytířstwa. Nepocházel wšak nikterak z náklonnosti k bratřím, nýbrž slaužiti měl ku pokusu o odlaudění některých pánů od jednoty bratrské a sesílení jimi strany ewangelické. Přes odpor starých pod obojí byl přijat, potom pak bez odporu wšelikého schwálen náwrh o opětné zastání se *Kadaňských* pod obojí proti straně Římské w témž městě. Konečně jednalo se o srownání sporů od některého času wzniklých w příčině pozůstalostí po kněžích, komu by príslušelo o nich rozhodowati dle posledních wůlí, zdali

konsistoři čili pánům a obcím neb osadníkům. K náwrhu pana 1543
Jana z Pernšteina usneseno, aby rozhodowání o tom dle rozličných případů bylo odewzdáno defensorům.

Jednání o wšech těchto wěcech protáhlo se až k wečeru toho dne, a skončilo se sepsáním wšeho, co bylo uzawřeno, aby dle toho wznešena byla žádost na krále o stwrzení od něho. Pan Jan z Pernšteina s administratorem Janem Mystopolem, doktorem Wácslawem Mitmánkem a několika mistry Pražskými měli s poselstwím tím jíti ku králi. Odebrali se hned druhého dne ráno (30 Dubna) na hrad, přibrawše k sobě za řečníka kancléře Starého města Pražského Jakuba Wršowského z Kapíhory, wýmluwností wynikajícího. Jím předneseny jsau králi žádosti sjezdu dle jednotliwých článků, a podáno sepsání jich řečí latinskau. Král, jemuž se již napřed byla dostala zpráwa o spůsobu wčerejšího jednání se strany zastawatelů starého řádu, odpowěděl hned ke dwěma wěcem, o slyšení bratří, že jest zbytečné, protože jsau již dáwno od církwe odsauzeni, a o Kadaňských, že dá wyšetřiti, která z tamějších dwau stran jest winna nepokoji. Odpowěď o ostatních wěcech odložil, ale wyslowil také nelibost nad wýtržným a bauřliwým kázáním mnohých kněží, dotýkaje přímo i těch, kteří se nacházeli w tomto poselstwí.

Když o pořízení tom pan Jan z Pernšteina a administrator dáwali zpráwu we schůzi k tomu swolané dne 3 Kwětna w den Božího wstaupení, wstaupil do shromáždění mimo nadání heitman hradu Pražského Wolf Wřesowský z Daubrawské hory s oznámením odpowědi králowy. Nebyla jiná, než že král odkazowal stawy a duchowenstwo na kompaktata, aby se jimi sprawowali. Spůsobilo to někteřé zaražení; ale pan Jan z Pernšteina nemínil se hned dáti odstrašiti, nýbrž spůsobil opětnau schůzi w kolleji Karlowě na neděli prwní potom dne 6 Kwětna, ku kterež se stawowé i kněžstwo w drahném počtu sešli. Úmysl strany ewangelické patrně byl ukázati rozhodnau přewahu swau w straně pod obojí, i jal se prwní slowa pan Jan z Pernšteina. Se wztahem na odpowěď králowu ukazující ku kompaktatům učinil wyzwání ke wšem přítomným, aby se jedenkaždý ohlásil.

1543 chce-li se sprawowati *kompaktaty* čili *zákonem Božím*. Staupenci jeho wšichni hlučně se hlásili proti kompaktatům, z duchowenstwa krom administratora a konsistoře zwláště děkanowé Wácslaw Řezník Kutnohorský, Matěj Žatecký a Jakub z Kolína Litoměřický, kteří již w předešlých několika létech byli králi známi co nowotáři nepokojní, mistři Pražští skoro wšichni, četné rytířstwo, w němž jmenowitě se připomínají Chwalkowský z Radečka a Rabenhaupt z Pacowa, Pražané Starého i Nowého města a četní poslowé jiných měst za příčinau sněmu toho času w Praze přítomní, zejména z Žatce, z Litoměřic, z Laun, z Kutnehory, z Kolína, z Nimburka, z Klatow a z Domažlic. Byla to rozhodná wětšina, ale jak se zdá předce ne tak welká, jak Jan z Pernšteina očekáwal. Ku kompaktatům hlásil se wedlé opata Slowanského, faráře Swatohawelského a děkana Kauřimského značný počet duchowních, ze stawu panského Jan Křinecký z Ronowa na Rožďálowicích wýše zmíněný a páni z Žampacha, některý počet rytířstwa, z měst pak Kauřimští, Wodňanští, Písečtí a někteří jiní. W zastáwání swého přeswědčení počínali si welmi horliwě, držíce se, jak prawili, kompaktat co wíry prawé staročeské; čímž popuzena strana druhá zdwihla welké křiky, a strhnul se z toho rozbroj a zmatek, až musil pán z Pernšteina okřikowati obě strany.

K wětšímu posílení strany swé připadlo mu užiti pomoci poslů stawů *morawských* k sněmu do Prahy wyprawených, i poslal k nim služebníka swého, nejspíš zemanského rodu, se žádostí, aby se we shromáždění w kolleji Karlowě najíti dali a radau swau se propůjčili. Byl w čele poselstwa morawského heitman zemský pan Wácslaw Rokytský z Ludanic a s ním dwa páni a dwa rytíři, pan Přemek Prusinowský, Wilém z Žerotína, Jan Prošek Žďárský a Jan Ostrowský podkomoří. Posel wrátil se brzy se špatným pořízením. Heitman morawský wzkázal, že nepřijel na to do Prahy, aby wíru sprawowal, že jsau nyní před rukama mnohem pilnější wěci. Z druhých byli dwa kteří se nejspíš znali k jednotě bratrské, pán z Žerotína a Žďárský; onen prawil, že jest Boží, a druhý že jest Kristůw, že tedy k straně shromážděné nenáležejí, z též pak příčiny Jan

Ostrowský podkomoří znaje se za „Římana“. „My také nejsme 1543
čertowi,“ řekl pan Pernšteinský, popudiw se, když mu služebník odpowěd tu před celým shromážděním oznamowal. Jednalo se pak potom o odpowědi králowě, jak by se k ní stawowé zachowati měli.

Poněwadž král odkazowal stawy na kompaktaty, jala se strana páně Pernšteinowa rozjímati o obsahu jich, aby co bylo možná z nich ku prospěchu swému dobyti, sobě wyložila. Došlo tedy předně na staroznámé čtyři artikule Pražské. Při prwním z nich o přijímání swátosti pod obojí spůsobau strana ewangelická postawila se na tom, že není jedno přijímati pod jednau jako pod oběma spůsobama, protože pod jednau spůsobau není celý Kristus. Když tomu odporowalo kněžstwo strany druhé, přišlo z toho k prudké swádě mezi panem Janem *Křineckým*, který se jí rozhodně přídržel, a pánem z Pernšteina, až onen we hněwu odešel ze shromáždění a dalšího účastenstwí w něm se odřekl. Uzawření se potom stalo bez ohledu na odpor menšiny. Též zůstalo se na tom, že má swátost podáwána býti dítkám. Z artikule druhého o swobodném kázání slowa božího odwoděno, že má wšude kázáno býti, kde administrator a konsistoř usaudí, z článku o trestání smrtelných hříchů, že má trestání kněží příslušeti jen administratoru a konsistoři, w těžších pak wěcech také defensorům, pročež aby král žádán byl do toho jim newsáhati. Poněwadž dle kompaktat byl biskup Olomaucký powinen přijímajícím pod obojí kněží swětiti, což owšem dáwno nebylo zachowáwáno, uzawřeno žádati krále, kdyžby k wolení biskupa neswolil, aby powinnost tato byla obnowena. Uzawření tato wšecka měla opět předložena býti králi ke schwálení, a wzal to opět na sebe pán z Pernšteina spolu s administratorem, s doktorem Wácslawem a s kancléřem Staroměstským předložení to učiniti.

Král i tentokrát byl zprawen napřed o spůsobu celého jednání, a dal poslům nelibost swau nad ním znáti; odpowěd pak pro zaneprázdnění swé pilnější tehdáž za času sněmu ku prázdnější chwíli odložil. Přese wšecko častější upomínání minulo mnoho dní, než se jí stawowé dočkali. Nastal mezitím den

1543 *Božího těla* dne 24 Květňa, w který dle zwyklosti měla konána býti slawná processí. Odpoledne předtím král, wycházeje z kostela od nešporu, spatřil náhodau jednoho z konšelů Staroměstských, Sixta z Ottersdorfa, a kancléře Jakuba Wršowského, i zawolaw na ně, uložil jim, aby přísně upomenuli administratora, aby jak od něho samého tak při wšech kostelích farních processí jistě bylo konáno. Bylo to proti usnešení sjezdu, dle kterého processí wedlé jiných rozličných obřadů měla býti opomíjena; i přišel tím administrator u welkau nesnázi. Radil se s jinými, s konšely Pražskými, s panem Janem z Pernšteina; nikdo se neodwážil přimlauwati jemu, aby se rozkazem králowým neřídil, i konána jsau tedy processí se wší sláwau obyčejnau k welké škodolibosti opata Slowanského a faráře Swatohawelského i jich staupenců.

Teprw o tři neděle později, když zatím byl sněm skončen, král položil stawům den sw. Wíta (15 Čw.), w který se měli dostawiti pro odpowěd na swé žádosti, i jel tedy k ustanowené hodině pan Jan z Pernšteina na hrad, wzaw s sebau do wozu administratora Mystopola, doktora Wácslawa a předešlého administratora mistra Martina, netázaw se ani jiných, koho by mínili poslati. Teprw na hradě připojil se k němu také zase kancléř Staroměstský a mimo to několik sausedů Žateckých a Litoměřických posud w Praze meškajících; připomíná se mezi nimi Jan Hošťálek mladší ze Žatce. Odpowěd na žádosti jejich byla jim před králem u přítomnosti četných osob také ze strany jim protiwné oznámena od místokancléře králowského Jiřího Žabky. Pokud se žádosti sjezdu wztahowaly ke čtyrem artikulům Pražským, král o přijímání swátosti pod obojí spůsobau ukládal obecně, aby se w tom zachowáwali jako za předešlých králů, nic nowého nezačínajíce; o swobodném kázání slowa božího, aby nebylo kázáno jinde než w kostelích a jiných místech poswátných; o trestání osob duchowních zůstawowal administratora a konsistoř při práwě jejich. O swěcení na kněžstwí litowal těžkostí, s kterými se žákowé za posledního času potkáwali w Benátkách a jinde we Wlaších, neswolowal wšak k wolení biskupa, než slibowal wynasnažiti se, aby docházeli

swěcení s menšími autratami w bližších místech, buď na Morawě neb we Slezsku nebo w Rakausích, wždy wšak od biskupů Římské církwe. Wedlé toho opětowal wůli swau, aby se přijímající pod obojí sprawowali kompaktaty, aby zachowáwali obřady kostelní wšecky dle starého obyčeje, aby duchowní zanechali bauřliwých kázání a tištění a wydáwání traktátů pikartských. Přitom hájil sobě práwo k powolowání sjezdů stawowských od případu k případu proti twrzení, žeby za předešlých králů byli se směli scházeti dle uznané potřeby. Konečně w příčině starších rozepří o sliby manželské mezi osobami strany pod obojí přiřkl práwo rozsuzowání administratoru a konsistoři, a slíbil nařízení o tom wydati i také na sněmě příštím zjednati stwrzení od stawů obau stran. 1543

Když wšak skončil tuto zpráwu místokancléř, jal se král sám mluwiti jazykem latinským, přísně napomínaje, aby se dle toho zachowali, že je tehdy tak bude ochraňowati jako stranu pod jednau, pakli co na odpor tomu činiti budau, že winné trestati bude; potom pak obrátil se k administratorowi a doktoru Wácslawowi, a hněwiwě do očí jim mluwil, že zná jejich bujnost a wšetečnost, s kterau wěci nebýwalé před se berau, wšak hněte-li je přílišná swoboda, že shledají brzy, k čemu je to powede. Ani pán z Pernšteina, ani z druhých nikdo neodwážil se odmlauwati, kromě že tuto odpowěd králowu na jiné pány a přátely wznesau při čase saudu o sw. Jeronymu, což král jim dal na wůli, wšak s připomenutím, aby žádného sjezdu nedrželi bez jeho zwláštního dowolení.[89])

Když se zpráwa o tomto zlém pořízení poselstwa rozhlásila po Praze a jinde w zemi, bylo z toho welké pohnutí myslí we směru různém. Staupenci strany ewangelické byli dílem zaraženi, dílem popudili se; někteří také pánu z Pernšteina a druhým členům poselstwa činili wýčitky pro nemužné jednání; milowníci starého řádu zase radowali se; opat Slowanský a farář Swatohawelský jmenowitě oslawowali krále na kázáních

[89]) Tak se dokládá w listině k tomu se wztahující we Sněmích českých I 574. Bratr Wácslaw Červenka we swém obšírném wyprawowání o tom popírá, žeby poslowé i jen tolik byli odpowěděli.

1543 swých jakožto obhájce wíry. Král hned potom wydal mandaty do krajů (19 Čw.), kterými dle přislíbení swého nařízowal o wěcech manželských, aby se w nich příslušníci strany pod obojí wšichni administratorem a konsistoří sprawowali, přitom wšak zároweň nařízowal, aby nikdež kněží ženatí nebyli trpěni, a druhý mandat do měst (23 Čw.), aby wšudež obřadowé starodáwní, processí, wystawowání božího těla, posty, swátky a swěcení byli zachowáwáni a nikde jinde krom kostelů, ambitů a jiných míst poswátných slowo Boží kázáno nebylo. [90])

Rozkazy tyto spůsobily mnoho newole w lidu, který téhož času zle nesl wybírání berně sněmem swolené k obraně proti Turkům. Z toho brali nowau smělost administrator Mystopol a podpůrce jeho doktor Wácslaw, tak že wšelijak mluwili na kázáních swých we smyslu králi odporném a k staupencům swým jewili úmysl protiwiti se wůli jeho, byť se proto potkali s protiwenstwím, a jmenowitě že setrwají při swém předsewzetí, aby obřady od nich zawrhowané ponenáhlu odstraňowali. Mínili začátek učiniti w den zaswěcený mistru *Janowi Husowi,* na kterém králi owšem nezáleželo, opominutím slawné processí we swátek ten obyčejné. Ale králi se to doneslo od strany jim

[90]) Čerwenka we swých pamětech klade slyšení pána z Pernšteina a druhých poslů welmi určitě na den 21 Čerwna, prawě, že král odkládal až „k sw. Wítu (15 Čw.) i přes swatý Wít“, až pak ustanowil „čtwrtek před památkau sw. Jana křtitele“ (21 Čw.) Jest to wšak w odporu s auřední listinau o tom we Sněmích českých (I 573), we které se udáwá actum w pátek den sw. Wíta. Hledě k tomu, že zmíněné mandaty w odpowědi slíbené byly wydány dne 19 Čerwna, tedy před 21 Čerwnem, musíme datum dne 15 Čerwna pokládati za prawé. Listina zmíněná liší se také we znění swém od wyprawowání Čerwenky tím, že obsahuje některé wěci jim opomenuté; také wšak zase Čerwenka leccos udáwá obšírněji, což tím se wyložiti dá, že se držel austního přednesení Jiřího Žabky, které dobře mohlo býti obšírnější než pauhé sepsání dle jednotliwých artikulů. — We Sněmích jest také wytištěna jiná odpowěd králowa dne 16 Kwětna (I 571), o které se Čerwenka nezmiňuje. Obsahem swým wšak srownáwá se w podstatě s odpowědí danau králem dílem austně dne 30 Dubna, dílem po heitmanu hradu Pražského dne 3 Kwětna. Určitějších okolností přitom těžko jest se domysliti.

protiwné, i zůstal důsledný. Než den přišel, poslal purkrabí Pražského Jana Byšického k administratoru a ku konšelům Pražským s nařízením přísným, aby swátek spůsobem od starodáwna obyčejným slawen byl. Smělost hned administratora přešla. Radil se s jinými; ale nikdo mu nechtěl přimlauwati, aby se králi protiwil. Nařídil tedy wšem farářům, aby processí konali, a také sám je konal z kostela swého sw. Mikuláše, a doktor Wácslaw wyšel w processí z Týna. Smluwili se wšak spolu o jiný spůsob wzdoru. Obě processí jejich spojily se na rynku Staroměstském, a kráčely pospolu do kaple Betlemské, kamž také jiní kněží skoro z celé Prahy s welkými zástupy lidu za nimi následowali, také opat Slowanský a farář Swatohawelský. Tu po wykonaných slawnostech jiných administrator jal se kázati o mučedlnictwí mistra Jana Husi spůsobem takowým, že swau stranu k němu přirownáwal, kněží strany protiwné, jak strany pod obojí tak i pod jednau, tupil a haněl, lháři, swůdci a modláři je nazýwal, také pak o mši, že obětí není, o wystawowání swátosti a jiných obřadech we směru staré straně pod obojí protiwném mluwil, až i zjewně Pražanům přimlauwal, aby se bludnými kněžími k modlářstwí takowému swáděti nedáwali. Bylo to jak wzpauzení se proti nedáwno wyslowené wůli králowské, tak i osobní urážkau pro opata Slowanského a faráře Swatohawelského i jiné kněží jejich strany tudíž přítomné, kteříž proto nemeškali s žalobau na to ku králi. 1543

Nebylo diwu, že zpráwau o takowém zachowání se administratora král proti němu znowa popuzen byl ke hněwu. Položil stranám jistý den k postawení se před ním na hradě Pražském. Mystopol dostawil se prowázen doktorem Wácslawem a několika jinými kněžími; nebyl wšak toho dne slyšen, nepochybně pro nahodilé pilnější zaneprázdnění królowo. Po dlauhem čekání odloženo jest stání na zejtřek. Tu předně přišel k řeči farář Swatohawelský, a přednesl swau žalobu, při které se dotekl také doktora Wácslawa co spoluwinneho; hned wšak potom winil administratora we jmenu krále místokancléř Jiří Žabka; předložilť proti němu šest artikulů wztahujících se na jeho

*

1543 ono kázaní w Betlemě, a uloženo jest mu bez dalšího slyšení odpowěditi k nim třetí den potom. W nesnázi swé administrator opět hledal zastání u rozličných osob stawu swětského; ale nikdo se k tomu neodwážil. Pan Jan z Pernšteina byl w rozmrzelosti již opustil Prahu, a také jiní stawu rytířského a městskeho, poněwadž bylo již po sněmu, odjeli. Dána mu od některých toliko rada, aby swé kázání dle paměti sepsal a tak králi k osprawedlnění swému předložil. W tom zhoršil se wíce staw wěcí w Praze, když král již nazejtří po onom slyšení, dne 17 Čerwence, dříw než byl posawad jeho obyčej, obnowil raddu na Starém a na Nowém městě, při čemž wypustil posawadní konšely, kteří drželi se stranau administratorowau, a dosadil na jich místa osoby jemu protiwné. Na Starém městě na místo tehdejšího primasa Šimona z Tišňowa powýšil býwalého primasa Jakuba *Fikara* z Wratu, jinak od kos, který od roku 1538 byl hofrychtéřem a w auřadě tom chowal se we wěcech náboženstwí w králowských městech zcela dle wůle králowy. Z 18 dosawadních konšelů Staroměstských bylo 10 wylaučeno, a jen osm zůstalo w nowé raddě. Na Nowém městě zůstal Jan Srna z Karlowy hory, králi oddaný, i na dále primasem; z osmnácti pak míst w raddě toliko pět jest osazeno nowými osobami. Nad to wšak tři z někdejších konšelů Staroměstských jsau i ze starších obecních wylaučeni, což byla wěc welmi neobyčejná, Wácslaw Jaroš z Kapíhory, Petr Weliký saukenník a Sixt z Ottersdorfa.

Když dwa dni potom (19 Čwce.) měly obě strany opět státi před králem, neměl administrator jiného, kdo by byl šel s ním, než opět doktora Wácslawa a několik mladých kněží, mimo to pak jistého rytíře ze Slezska, jménem Melichara Ruta, který se ze zwláštní horliwosti k tomu odhodlal. K wyzwání od krále předně mluwil doktor Wácslaw k obraně administratora, popíraje, žeby artikule proti němu předložené s prawdau se srownáwaly, a k dokázání toho předložil spis obsahující kázání Mystopolowo, jak jej byl dle rady sobě dané složil. Spis ten končil se žádostí, aby král rozeznání mezi ním a těmi, kteří naň žalowali, zůstawil stawům pod obojí, jakož od nich

za administratora zwolen jest, tak aby od nich zwoleny byly 1543
osoby, kteří by společně s konsistoří o tom saudili, a uznali-li by při něm jakau winu, jej trestali. K tomu doktor Wácslaw přidal některá slowa chlubná o hlásání slowa Božího podlé zákona páně, pro kteréž že on a jeho saudruzi pronásledowání trpí, protiwníci jejich že k tomu pomoci od powýšených we swětě wyhledáwají, žádaje, aby toho král powážil, a maje dost zaneprázdnění s obranau křesťanstwa proti pohanům a s hájením wšeliké časné sprawedlnosti, aby náboženstwí a církewních wěcí nesprawowal, neb že od Boha powolání k tomu nemá. Král toho dne nic k tomu neříkaje, kázal w den jiný [91]) toliko administratorowi a jeho straně před ním se postawiti, kdež pak Jiřím Žabkau dal jim oznámiti prozatímné toliko rozhodnutí swé. Swědectwí, které Mystopol sám sobě dal předložením domnělého znění kázání swého, nemohlo mu postačiti, a také král neminil nikterak odříci se swé moci a wzložiti ji na stawy a konsistoř, což by bylo na stranu proti straně, nýbrž drže se dostatečných swědectwí jiných, uznal chowání se obwiněného za trestuhodné potud, že hanění jedné nabožené strany od druhé bylo proti kompaktatům. Za to zapowěděl administratorowi kázání na celý čas swého wzdálení ze země, stroje se k brzkému odjezdu za příčinau wálky turecké; co se jiné pře týkalo mezi administratorem a těmi, kteří naň žalowali, odložil k dalšímu slyšení až po nawrácení swém do země. Mimo to uložil administratorowi we sprawowání swého úřadu ničeho nečiniti bez wůle a wědomí čtyr osob králem obzwláště k tomu ustanowených. Doktor Wácslaw chtěl proti tomu něco mluwiti; ale král přetrhnul mu řeč a we hněwu opět jemu a Mystopolowi mluwil do očí, že wí, jak se oni dwa a jiní někteří chowají, že chodí po kwasích a hodech i frejích a pritom nad jiné chtějí lepší býti a jiné potupowati. S tím je od sebe propustil (4 Srp.); w málo wšak dnech potom, zwěděw o baufliwých kázáních doktora Wacslawa w Týně, z čehož jako i z osob-

[91]) Čerwenka praví nazejtří, což se wšak nesrownáwá s určitým i daním dne 4 Srpna w listině w Sněmích českých I 575.

1543 ního setkání s ním sauditi musil, že z něho nejwíce pocházel popud ke wzdornému chowání jak administratora tak jiných kněží, uzawřel podobným spůsobem jako někdy Caheru neškodným jej učiniti. Dne 13 Srpna wydal rozkaz k nowým konšelům na Starém městě, aby mu oznámili wypowědění ze wšech zemí králowých, tak aby jich pod přísným pokutowáním do sedmi dní prázden byl. Primas Jakub Fikar z Wratu, zastáwaje toho času úřad purkmistra, ochotně se zachowal dle rozkazu, obeslaw doktora hned toho dne před konšely. Darmo se tázaw po příčině, opustil téhož dne byt swůj we faře Týnské, a třetí den potom odjel z Prahy branau Poříčskau předně do *Pardubic* k panu Janowi z Pernšteina. Od něho dostalo se mu na některý čas úkrytu; potom wšak nejprw do Slezska, potom do Míšně se obrátil.

Toho času byl král již wíce neděl pilně zaneprázdněn wojenskými přípravami. Bylť již w měsíci Červnu sultan Soliman s welkým wojskem překročil přes hranice uherské, kdež nejprwé dobyl dwau pewných míst Walpowa w Slawonii (23 Čw.) a Šikloše w Uhřích, odtamtud pak zaměřil ku Pětikostelí. Dle swolení sněmowního král nařídil weřejnau hotowost k obraně hranic morawských, a sbíralo se tedy wojsko do pole, nad nímž nejwyšším heitmanem polním jmenowán byl nejwyšší purkrabí Pražský Wolf Krajíř z Krajku. Praha byla opět jak obyčejně hlawním místem k najímání žoldnéřů jak od měst Pražských samých, tak od pánů a rytířů, kteří za tau příčinau meškali w Praze. Na tisíce lidu hlásících se k tomu nahromadilo se we městě, a také opět jednotliwí sausedé chystali se k tažení, a pořizowali wěci swé pro případ, žeby se z wojny newrátili. Opět byl mezi nimi jeden ze synů Laurina apotekáře, Matauš, který lonského roku byl zůstal při matce. [92])

[92]) Tentokrát on, „maje odjezd wen z země na ten čas a tažení proti Turku" díl swůj wšecek odewzdal Anešce matce swé a Wácslawowi a Jindřichowi bratřím swým. Wiz w knize Staroměstské toho roku fol. 1. Jiní, kteří za tauž příčinau pořizowali o swém jmění, uwodí se tamže Jan schowanec někdy Martina zámečníka, Jan Železný, Pawel syn někdy Matauše celného, Jan Holého syn z Rakowníka a Mikuláš Rausek.

K ulehčení sobě útrat na potřeby wálečné král Ferdinand 1543
opět jako roku předešlého požádal Pražanů Starého a Nowého města, aby mu *děl* swých půjčili do wálky. Primas Staroměstský Jakub Fikar, wždy hotowý králi k službě, zjednal swolení konšelů k tomu jak na Starém tak i na Nowém městě, s rozdílem toliko, že Nowoměstští slíbili s wyminěním, když by obec přiwolila. Na Starém městě byli předewším starší obecní a cechmistři obesláni na radnici, a žádost králowa jim oznámena. Z těch byli mnozí, kteří reptali proti králi pro potrestání administratora a wypowědění doktora Wácslawa, ač dosud neodwážili se nic weřejně proti tomu předsewzíti. Mimo to byli popuzeni rozličným obtěžowáním lidí pro náboženstwí od primasa Fikara, kterýž se i w tom chtěl králi zachowati. Z popudů těch protiwili se zapůjčení děl, jakožto wěci, která přesahowala powinnost swolením sněmowním na města uloženau. Prawilit i, že newědí, kdy sami budau děl potřebowati, kdo wí, kdy co nastane. Primas a konšelé Staroměstští odpowídali k tomu ostře, že již králi přiřkli a že děla půjčí a nedají si to nikým zabrániti. Z toho se starší pobauřili; nechtěli nikterak powoliti, a hrozili, opowáží-li se kdo děly z radního domu hýbati, že toho mocí brániti budau, děj se co děj. Když we hněwu opustili radnici, a hlas o tom, co se dálo, rozšířil se po městě, bauřil se i obecný lid w obau městech; neb ač Nowoměstští opatrněji si počínali, swolawše obec jí žádost králowu oznamowali, na zpráwu, co se dálo na Starém městě, i tu obec swolení odepřela, a po celé Praze bauřilo se a konšelům bylo wyhrožowáno, půjčí-li děla proti wůli obcí, že jim okna na radnicích ukáží, připomínajíce tak wyhazowání z oken za předešlých časů. Po dwa dni bylo z toho obecné zděšení, tak že nikde krámy se neotwíraly, i kotce zůstaly po ten čas uzawřeny; někde i domy zawírali, ano i žoldnéře, kterých tu chwíli tolik we městě bylo, k sobě pro ochranu přijímali. Každau chwíli bylo se obáwati půtky, která aučastněním se w ní četného cizího lidu branného mohla míti welice zle následky.

K zachránění toho král se odhodlal od žádosti swé w příčině děl upustiti oznámením, že jich již nepotřebuje. Tím se

1543 spůsobilo utišení; ale nespokojenost z popudů náboženských již jednau wzbuzená nepominula, nýbrž jewila se pohrůžkami, že až král odjede, nebude-li do té doby Mystopolowi powoleno zase kázání, pomsta bude wzata na těch, kteří zlé rady králi dáwají. Král zamýšlel tehdáž jako proti Lutheranům wydati také zase nowé mandaty proti bratřím českým, aby sbory jejich po městech králowských a jinde byly zawřeny; ale w raddách u krále bylo mínění o tom rozdílné se zřením jak k těmto nepokojům tak také k wálce s Turky. Byloť se dne 20 Čerwence sultanowi wzdalo také Pětikostelí, a brzy po wypowědění doktora Wáclawa přišla do Prahy zpráwa, která krále mnohem wíce polekala, o dobytí *Ostřihoma* od Turků, které se stalo dne 10 Srpna. Byloť se z toho obáwati brzkého udeření Turků na hranice morawské neb rakauské. Stroje se z té příčiny tím pilněji ku konečnému odjezdu za wojskem do Uher, král zanechal jak wydání mandatů proti bratřím tak také další přísnosti proti Lutheranům, aby dle možnosti zachowal pokoj w zemi.

Zrowna tehdáž byli mu nowě obžalowáni tři z předešlých konšelů, Wácslaw Jaroš z Kapíhory, Petr Weliký a Sixt z Ottersdorfa, od někdejšího primasa Šimona z Tišňowa, který se chtěl znowa přilichotiti králi, udáwaje na ně, že jsau Pikarti, že za swého předešlého úřadowání Pikartům w Praze nadržowali a wěci obecní škodliwě zanedbáwali. Důkazem Pikartstwí jejich mělo býti, že jezdili k bratřím do Brandýsa. Král přičetl udání tomu tolik wáhy, že tři nařčené obeslal před swau osobu a obwinění to jim předložil. Wšichni tři odmítali od sebe přiznání se k Pikartstwí. Jaroš prawil, že jednau byl w Brandýse u pana Krajíře, pozwán jsa na honbu a k pohoštění, ale we sboru bratrském že nebyl nikdy, Sixt z Ottersdorfa rowněž, že tam byl dwakrát na mysliwost a s panem Krajířem že také do sboru šel, ale jen k podíwání se na spůsob pobožnosti bratrské, Petr Weliký, že ani nikdy w Brandýse ani w žádném sboru bratrském nebyl. Když přitom wšichni tři pohnutliwě oswědčowali swau newinu a naříkali na křiwdu, která se jim stala wylaučením jich ze sboru starších obecních, jakožto wěcí welice potupnau, král dal jim wíru, a mluwil k nim slowy srdeč-

nými. Neměl jim za zlé, že jezdili do Brandýsa k panu Kra- 1543
jířowi; neb že on sám k němu rád jezdí, a on zas jeho rád widí; že jest to člowěk w prawdě dobrý, jemuž by rád něco dobreho učinil, kdyby na něm co žádal, ale on že o nic ho nestará.[93]) Přimlauwal jim, aby swé wylaučení ze sboru starších obecních již sobě za těžko nebrali; neb že se to z nedopatření a z omylu stalo a může zase naprawено býti. Oswědčowal přitom take wlastní smýšlení swé we wěcech náboženstwí, aby nemyslili, žeby on činiti chtěl překážku kázání slowa božího; žeť on také miluje slowo boží wíc nežli některé cerimonie lidské, ale nowowěrcům a nowých wěcí wymyslitelům že se na odpor stawí. Po te rozprawě třetí den jsau wšichni tři čestným spůsobem obesláni na radnici a přijati zase mezi starší obecní.

Laskawé toto chowání králowo asi dodalo odwahy administratorowi Janowi *Mystopolowi* a některým jeho přímluwčím, že se obrátili ku králi s prosbau, aby mu prowinění jeho odpustil. Byli to zwláště někteří z měšťanů Staroměstských, ze šlechty pak pan Jan z Waldšteina na Peruci, kteří se o to pokusili. Mystopol sám dostawil se před krále několikkrát osobně, a prý i klekaje zawazowal se nejwyšší přísahau, že jak žiw nebude wíce kázati proti králi ani proti straně pod jednau. I dal se král konečně obměkčiti, tak že jej přijal na milost a zápowěd kázání na něj wydanau zase zrušil.

Tehož času král se také laskawým prokázal k mistrům učení Pražského. W měsíci Srpnu, když se odbýwala obyčejná slawnost tak zwané beanie, bakaláři a študenti prowozowali přitom diwadelnau hru o Susanně w kolleji Rečkowe, čemuž přítomno bylo wíce dwořanů králowských i z přednějších. Od těch wyprawowalo se o tom králi s pochwalau, i wyžádal si, aby ta hra před ním na hradě Pražskem byla opakowána. Stalo se tak, i byl hře přítomen král sám i králowna, též synowe arci-

[93]) Pan Konrad Krajíř z Krajku, ku kterému král jezdiwal předešlá léta do Brandýsa, byl dne 10 Kwětna roku 1542 zemřel, i musí tedy zde rozumén býti Arnošt Krajíř syn jeho, který po něm dědil.

1543 knížata Maximilian a Ferdinand s ostatními dětmi králowskými jakož i jinými wznešenými osobami mužského i ženského pohlawí. Zůstaw až do konce diwadla, král potom učinil universitě zwláštní dobrodiní slewením jí části berně swolené sněmem, která na ni tehdáž připadala.

Dne 25 Srpna konečně král se wydal na cestu do Uher s wálečnau wýprawau sněmem powolenau, smutně rozlaučiw se se swými, jak podotýká sauwěký pamětník (bratr Matěj Červenka). Byl tentokrát k obraně proti mocnému nepříteli křesťanstwa odkázán skoro docela jen na síly wlastních zemí swých, které znal co nedostatečné. Ani od říše německé ani od bratra jeho císaře Karla nedostalo se mu tentokrát žádné značné pomoci, pro zlé různice totiž mezi knížaty a pro wálku, která již byla zřejmě wypukla mezi císařem a králem francauzským. Hotowost zemská byla sněmem wyměřena na jednoho jízdného a čtyry pěší z tisíce kop jmění, i wypadalo dle toho na Staré město Pražské 136 jízdných a 544 pěších, na Nowé město 115 jízdných a 464 pěších, na Malostranské 12 jízdných a 59½ pěších. Ze wšech měst králowských mělo býti 960 jízdných a 14.141 pěších, mnohem wětší počet k tomu owšem od stawu panského a rytířského; jako wšak obyčejně tak i tehdy plný počet se nesešel, a dle wětší neb menší wzdálenosti krajin sbírali se jedni dříwe, jiní později k ustanowenému místu; mnozí také ani se s lidem swým nedostawili. S králem zároweň wyjel z Prahy značný počet přednějších osob z panstwa a z rytířstwa i také cizozemských. Krom nejwyššího purkrabí, kterýž byl nejwyšším heitmanem polním, nacházeli se we wojsku také někteří jiní z nejwyšších úředníků zemských, z kterých jindy král na čas wzdálení swého ustanowowal prozatímné práwce zemské. Tentokrát ustanowil za wrchní wládařku manželku swau, králownu *Annu*, s pěti raddami k ní přidanými, z nichž nejpřednější dwa byli pan Petr z *Rosenberka* a nejwyšší komorník pan Jaroslaw z *Šelnberka*.

Teprw o týden později než král wytáhli Pražané do pole, nad jichž lidem byl heitmanem krajským (ježto se Praha za jeden kraj počítala) Jiří *Komedka* kožišník, jeden z konšelů

Staroměstských, který za času jednoty Starého a Nowého města 1543
po wíce let (1523—1528) byl rychtářem společným. Jemu podřízen byl heitman Nowoměstských a jiný nepochybně nad Malostranskými. Král mezitím byl nazejtří po wýjezdu z Prahy w *Čáslawi* (26 Srp.), a odtamtud dále jel do *Znojma*, kdež wíce dní se zdržel pro některá jednání se zřízenci stawů morawských a slezských (30 Srpna—10 Září) Tam ho došla nowá zlá zpráwa o dobytí *Bělehradu* králowského od Turků, jimž se město toto po statečném odporu posádky wzdalo dne 2 Září. Wýboje, které sultan Soliman toho roku zamýšlel, byly tím dokonány, dříw než wojsko české přešlo přes hranice králowství uherského. Král ze Znojma odjel na několik dní do *Wídně;* odtamtud pak dne 19 Září přijel do *Prešpurka,* kdež měla wšecka wojenská moc jeho w jedno býti shromážděna. Nazejtří potom (20 Září) přitáhl tam w čele wojska českého nejwyšší purkrabí *Wolf Krajíř,* a dály se porady, jak dále proti Turkům pokračowati. W tom přišla dne 25 Září zpráwa o odtažení sultana s hlawním wojskem jeho z Uher. Král mínil následkem toho pokročiti dále ku Komárnu a pokusiti se o zpět dobytí Ostřihoma; ale od pánů českých, nacházejících se při wojště, nepotkal se s ochotností k tomu. Odwoláwajíce se na pozdní čas, na zimu brzy nastalau a deště welké, nemínili s hotowostí pauze k hájení hranic morawských ustanowenau táhnauti dále, nýbrž radili, aby král další wálčení odložil na příští rok a k tomu cíli aby brzy položil znowa sněm na hradě Pražském, ku kterému by opět poslowé zemí druhých wyprawení býti mohli k společné poradě. Nemoha jinak, král swolil k rozpuštění wojska, tak že se hned za prwních dní měsíce Října wracelo rozličnými stranami k swým domowům. Zlau paměť zůstawilo po sobě dle obyčeje toho času zdrancowáním městeček a wesnic na swém tažení tam i zpátky, w čemž zwláště drábowé wyprawení od měst pokládáni byli za nejwětší škůdce. Hanebného skutku dopustil se jeden zástup jich w okolí města *Marchek*a w Rakausích. Když wůdce Pražanů Komedka město toto minul na zpátečné cestě, někteří z jeho lidu za zády jeho spiwše se we wsi asi míli odtud wzdálené, jednomu člowěku

1543 stoh owsa obrali, a slepice, husi a swině posekali. To spatřiwše někteří žoldnéři Znojemští, kteří též zpátky táhli, a několik Swídnických, kteří se s nimi w krčmě potkali, oněch asi dwanáct a těchto asi pět, pohoršili se nad tím, a wytýkali jim to co hanebnost. Tu oni na ně se obořili, a když se zawřeli w krčmě, nejprw okny do nich stříleli, potom dweře wyraziwše dewět jich zabili, a ostatní těžce zraněné ležeti nechali, potom pak krčmu celkem wydrancowali, sotwa že hospodář s manželkau a s malým chlapcem zawřením se w jedné jizbě žiwoty zachránili. Zwěděw o tom nejwyšší purkrabí Wolf Krajíř na swé zpáteční cestě, psal dne 4 Října ze zámku swého w Nowé Bystřici za Jindřichowým Hradcem nejwyššímu hofmistru panu Zdislawowi Berkowi, žádaje, aby Komedku, jak do Prahy přitáhne, obeslal a pachatele toho jemu známé k trestu připrawil; newíme s jakým účinkem. Jiří Komedka teprw o třináct dní později, dne 17 Října, s lidem swým beze wší ztráty do Prahy se nawrátil.

Dle žádosti stawů a neméně z wlastního uznání potřeby pilné král, nawrátiw se od wojska z Prešpurka do Wídně w polowici měsíce Října (po 13 Říjnu), odtamtud bez meškání položil stawům českým sněm w Praze ke dni sw. Kateřiny (25 Listop.), ku kterému jak sám osobně mínil přijeti, tak také wyzwal stawy druhých zemí koruny české, dědičných swých zemí rakauských i králowstwí uherského, aby swé posly plnomocné wyprawili. Wydaw z Wídně ještě během tehož měsíce Října potřebná nařízení raddám komory králowské o připrawení příbytků na hradě Pražském, kdež po minulém ohni ještě dlauho nebylo wše w předešlém pořádku, přijel nejspíš teprw w měsíci Listopadu, a w ustanowený den učinil sněmu swé předložení (26 Listop.).

Dobytím celé řady pewných míst od sultana toho roku a značným tudy rozšířením hranic tureckých w králowstwí uherskem bylo nebezpečenstwí dalších útoků a laupežných wpádů do zemí s Uhry sausedících ještě zase značně zwýšeno, a zlé zkušenosti práwě nabyté ukazowaly ku potřebě wětšího než dotud namáhání sil k odwrácení zlého hrozícího. Minulé wo-

jenske tažení do Uher bylo bez prospěchu, protože se opozdilo 1543
zdlauhawými a nedostatečnými přípravami. Měl-li se státi pokus o dobytí zpět opanowaných od Turků částí Uher, musilo se budaucně s přípravami více spěchati, a mělo-li se zabrániti další pokročení Turků we wýbojích a plenění pomezních krajin, bylo potřeba stálého opatření hranic w Uhřích k obraně. Protož kral žádal na stawích wšechněch zemí swých o swolení pomoci nejen k nowému mocnému tažení, nýbrž také pomoci „stálé a trwalé lidu jízdného i pěšího na zemi a na wodě pro opatření a zachowání hranic a míst pewných“ při pomezí, která by w letě a w zimě pohotowě stála, pokud by k welkému tažení přijiti nemohlo. K takowému welkému tažení doufal král obdržeti zase pomoc od říše německé, za kterauž příčinau byl císař Karel V položil opět sněm říšský we Speyeru téměř zároweň s tímto sněmem Pražským na den sw. Ondřeje (30 Listop.). Král mínil se tam odebrati, aby se při knížatech osobně o to wynasnažil, k čemuž žádaucno bylo, aby mohl oznámiti, čím wlastní jeho země přičiniti se chtěly. Poněwadž weřejná hotowost, jíž posledně k tažení do Uher bylo užito, prokázala se býti nespůsobilau, ježto se skládala z lidu wšelijakého, dílem necwičeného, přál si král od stawů raději pomoc penĕžitau, jíž by se najmutí lidu we wálčení zběhlého a zjednání wšech rozličných potřeb docíliti dalo; co se pak týkalo hájení hranic, ukazowal zwláště ku potřebě náležitého opewnění a jiného opatření Komárna a Wídně.

Jakkoli staw wěcí musil býti jasný, nicméně král z nahodilé příčiny potkal se na sněmě hned z počátku s těžkostmi. Bylit za předešlého wojenského tažení nejwyšší úředníci zemští polním heitmanum wydali listy pod pečetí zemskau ku pojištění jim platů z peněz sněmem powolených w summě 80.000 spůsobem nějak powážliwým, a proti tomu ozwaly se na sněmě hlasy, kterými se popíralo úředníkům práwo užití k tomu zemske pečeti bez zwláštního swolení sněmu. Z toho se strhla baufka neobyčejně prudká ode wšech tří stawů, panskeho, rytířského i městskeho, jak proti úředníkům tak i proti králi, který se jich nepochybně ujímal, i wzpírali se stawowe po

1543 14 dní, nechtíce o předložení králowském jednati, až konečně powoliti musil zrušení listů oněch, nawrácení jich od heitmanů a wymazání z desk, s ustanowením, aby napotom w případech podobných pečeti zemské nesmělo býti užíwáno bez powolení sněmu.[94]) Mezi dlauhým hádáním o to mnozí ze stawů pro ušetření útrat opustili Prahu, a jiní potom, když se blížily swátky wánoční, rowněž se rozjížděli, tak že mimo nejwyšší úředníky zemské málo kdo ze stawů pozůstal a nemohlo tudy dále býti jednáno, ač byli tu poslowé z druhých zemí koruny české. Ti, aby si ušetřiti obtížnau cestu k domowům, zůstali w Praze přes swátky, a král dne 24 Prosince položil sněm znowa na pondělí po sw. Třech králích (7 Ledna) roku 1544.

Dříw než den ten přišel, proneslo se o doktorowi *Wácslawowi* Mitmánkowi, že se podtají z wyhnanstwí swého nawrátil do Prahy a po některý čas mezi swými známými se skrýwal. Možná, že uslyšew o nowé různici na sněmě, tím se
1544 k tomu osmělil. Král, zwěděw o tom, dal po něm pátrati, i objewilo se, že přebýwal u sauseda Jana Kaukola, který byl bakalářem swobodných umění, w domě řečeném na schodci (č. 86) za špitálem Křížowníků,[95]) we kterém bydlil také jistý Barta knihař čili impressor, odpadlý též jako doktor Wácslaw od jednoty bratrské. Z toho bezpochyby wzniklo podezření, že on a Kaukol byli půwody hanliwých listů přibíjených ty dni w Praze proti Jakubowi Fikarowi, které i wyhrůžky obsahowaly a na jakési spiknutí ukazowaly.[96]) Z té příčiny král, hned jak o úkrytu

[94]) Znění těch listů pohříchu nám není známo. Matěj Červenka prawí, že byly heitmanům dány „na jistotu toho, že jim bude placeno; a nebylo-li by jim placeno, aby majíce listy pod zemskau pečetí, mohli stawowati wšady w zemi i jinde každého, tak pána jak měšťana, kdež by koli z kterého stawu koho napadli". Není k wíře podobno, žeby znění takowé samo bylo býwalo, spíše, že se tak wykládalo, ač neprawě.

[95]) Dle knih městských Jan Kaukol dům tento kaupil společně s Pawlem Jonem dne 12 Unora roku 1543, měw prwé jiný dům w platnéřské ulici (č. 105), který před onau kaupí prodal.

[96]) W dopise králowě o tom ku konšelům Staroměstským dne 4 Ledna 1544 prawí se, „že se w té poslední ceduli hanliwé nachází a zejména dotýká o mlýnu sw. Pawla, pokud o tom se jest mezi

doktora Wácslawa zwěděl, kázal zajmauti jeho i Kaukola a 1544
Bartu impressora u wečer dne 3 Ledna. Odwedeni jsau wšichni tři tu chwíli na radnici Staroměstskau, doktor Wácslaw pak později ještě týž wečer odtud na hrad Pražský, kdež z rozkazu králowa uwězen jest we wěži Mihulce. Nazejtří potom král nařídil konšelům Staroměstským z příčiny hanliwých listů oněch přikročiti k Janowi Kaukolowi práwem útrpným, a po některých námitkách jejich opětowal rozkaz, zwláště z příčiny, že se řeči jeho s doktorowými nesrownáwaly. Následkem toho Kaukol dne 5 Ledna zmučen jest, i ač se od něho nic nezwědělo, podržen jakž i druzí dwa u wězení.

O dwa dni později, dne 7 Ledna, počalo se jednání na sněmě, kterého se wedlé stawů českých poslowé z Morawy, ze Slezska a z obojí Lužice účastnili; s wyprawení poslů druhých zemí králowských nepochybně sešlo. Jednání o předložení králowu protáhlo se asi tři neděle. Mezi tím časem dály se mnohé naléhawé přímluwy ku králi za propuštění doktora Wácslawa od rozličných osob z pánů, z rytířstwa i z měst, dílem austně dílem písemně, s podpisy totiž četných osob. Dne 19 Ledna wšichni tři stawowé strany pod obojí s panem Janem z Pernšteina w čele i s některým počtem duchowních předstaupili před krále, žádajíce we jménu zajatého, jak prawili, ne o milost, než toliko za pořádné slyšení s jeho žalobníky. Král wšak hněwiwě odepřel toho. Jiného dne z Pražanů Nowoměstských do půl třetího sta osob přišlo prosit, a opět měštek Pražských mnoho, kterým se podařilo i králownu Annu pohnauti, že se wedlé nich přimluwila. Král wšak i ji oslyšel, a wšem se oswědčowal, že doktora nedrží u wězení pro wíru, ale pro jiné wěci mimo wíru.

Přes to, že se král w záležitosti té nedal oblomiti, dosáhl na sněmě aspoň w podstatě splnění swých žádostí, pokud se týkalo obrany proti Turkům. Swolilit stawowé wšechněch zemí na sněmě zastaupených předně k tak zwané trwalé pomoci,

některými osobami obmýšlelo a rozjímalo, a w těch cedulích hanliwých mečem se pohrůžky na bezhrdlí činí". Potřebowalo by to owšem wýkladu, jehož wšak z paměti zachowaných dáti neumíme.

1544 totiž na stálé hájení hranic w Uhřích, berni s každého tisíce kop swobodného jmění po sedmi kopách a od poddaných s každé kopy po 4 penězích; z toho aby bylo postaweno 3000 koní lehkých, 500 koní zbrojných a 500 lidu pěšího, kteří měli státi k popisu dne 21 Dubna u *Strážnice* na Morawě blíž hranic uherských pod dwěma polními heitmany, panem Karlem z Žerotína a Otíkem z Bubna; odtamtud pak měli se obrátiti, kam by welel nejwyšší heitman nad wojskem ze wšech těchto i jiných zemí Linhart Fels. Mimo to mělo z týchž peněz 200 lidu pěšího wloženo býti do Komárna a 8000 kop grošů českých mělo obráceno býti na oprawení této pewnosti. Dále co se týkalo walného tažení proti Turku, když by císař a říše na ně nastaupili, swolili stawowé z každých 2000 kop postawiti jednoho jízdného, jinak tedy než král si přál, ale aspoň s dodatkem, že bylo ku přijmutí jízdného potřeba schwálení heitmanem. Přitom uzawřeno o těch, kteří lonského roku berni swolenau neodwedli nebo přiznání se k ní opominuli, též kteří powinných jízdných nebo pěších k hotowosti nedoprawili, aby to na nich wymoženo bylo. Zadržalau berni měli wyupomínati berníci předešlého roku, ty pak, kteří lid newyprawili, měli heitmani krajští udati, aby přidrženi byli k nápravě.

Mimo swolení toto k účelům wálečným jednalo se na sněmě tom o některých wěcech dle přání stawů, jakož o minci, o privilegiích zemských, aby se dokonalo brzy zregistrowání jich, též o wkládání do desk zemských; jiných pak wěcí wíce odloženo jest do sněmu zwláštního, jejž král slíbil swolati wýhradně k tomu účelu.

Když bylo po sněmě, odhodlal se ještě jednau pan Jan z Pernšteina, prwé než odjel z Prahy, sám toliko o sobě ku přímluwě za doktora Wácslawa, aby jej král propustil z wězení na rukojmě, ale potkal se s odpowědí opět nelaskawau. Král připomenul mu, jak jednau u něho se přimlauwal za jednu zemanku, aby jí dopřál přebýwání we městě Kladsku, které držel w zástawě od krále, a on mu toho odepřel; když tedy on we městě sobě pauze zapsaném chce pánem býti, aby téhož za zle neměl králi w jeho wlastních městech. Tím ho odbyw,

odešel od něho do wedlejšího pokoje. W málo dnech potom 1544
naklonil se král naproti tomu ku prosbám králowny manželky swé a jak prawil mnohých jiných osob za Jana Kaukola a Bartoše impressora, že swolil propustiti je na rukojmě z wězení jich na radnici Staroměstské we 2000 kopách grošů. Dalť o tom nařízení konšelům dne 15 Unora. Tím snad ještě jednau powzbudili se k naději také za doktora Wácslawa kněží jeho strany. Dne 20 Unora měli z uložení od krále wšichni faráři Pražští schůzi w kolleji Karlowě, které se také wšichni mistři učení Pražského účastnili, kdež jednalo se o sektě Waldenských, wlastně bratřích českých, a jejich kacířstwí, zadruhé pak o ceremoniích, aby w nich jednotný řád byl zachowáwán. Při nepřátelském smýšlení Lutheranů proti bratřím docílilo se snadno usnešení jim protiwného, jmenowitě aby proti některým spisům jejich bylo w opak psáno; o ceremoniích pak i učení wůbec přestalo se na obnowení toho, co uzawřeno bylo na sjezdě strany pod obojí roku 1539, když se zásady Lutheranské ještě poněkud ukrýwaly. W domnění snad, že to králi bude postačowati, wzato jest potom w poradu, jak by se doktoru Wácslawowi pomoci mohlo k swobodě, i uzawřeno obrátiti se druhého dne ráno ku králi s prosbau, aby mu odpustil. Neprawí se, zdali se tak skutečně stalo; ale toho práwě dne wečír (21 Unora) král nenadále dal doktora Wácslawa z wěže Mihulky wyzdwihnauti a w noci dowezti na hrad Křiwoklát do jiného tuhého wězení. Maje ruce sewřeny palečnicemi byl wězeň wsazen do wozu tak zwaného komorního úplně uzawřitého, okolo něhož jelo 20 strážných tak zwaných harcířů, kteří newěděli, co wezau, domníwajíce se, že snad nějaké peníze neb klenoty, až když na Křiwoklát dojeli. Jsauce někteří z nich stawu zemanského a cizozemci, horšili se nad tím, že jich užito bylo k službě nezwyklé, a wystaupili ze služby králowy.

Poněwadž se král toho času již strojil na cestu k sněmu říšskému do Speyera, wznesli naň Pražané Starého a Nowého města w dorozumění s konsistoří strany pod obojí žádost, aby za příležitosti té (snad se wzhledem, že měl we Speyeru býti také nuncius papežský) wynasnažil se o konečné zjednání bi-

1544 skupa pro stranu pod obojí. Král odpowěděl k tomu práwě zmíněného dne 21 Unora dopisem, kterým slibowal míti o to péči, aby přijímající pod obojí posawadních těžkostí se swěcením na kněžstwí zbaweni byli, přitom pak oznamowal, že již mezitím odstranil aspoň překážky, které dotud měli we Wlaších. Následkem toho brzy potom konsistoř uzawřela obrátiti se opět s žádostí o swěcení žáků do Benátek (7 Března) k témuž biskupu Diwišowi de Franciscis, rodilému Řeku, kterému předtím bylo swěcení zamezeno. Nyní nebylo žádné překážky.

Po wyřízení některých jiných wěcí, zwláště které se wztahowaly k usnešením minulého sněmu, král dne 27 Unora wyjel z Prahy, ustanowiw za místodržící swé na čas wzdálení ze země nejwyšší dwa z úředníků zemských, Wolfa staršího z Krajku, nejwyššího purkrabí, a Zdislawa Berku z Dubé, nejwyššího hofmistra. S ním wyjeli také starší dwa synowé jeho arciknížata Maximilian a Ferdinand; králowna Anna wšak zůstala s ostatními dětmi králowskými, s dcerami totiž a mladším synem Karlem w Praze. Prwním noclehem zdržel se král na Žebráce, kamž zjednal k sobě k promluwení o některých záležitostech nejwyššího sudí Jana staršího z Lobkowic sezením na Zbiroze. Druhého dne byl na noc w Plzni (28 Un.), kamž podobně byl obeslal purkrabí Karlšteinského Wiléma Švihowského z Risenberka. Další cestu konal přes Bor (29 Un.) a dále přes hranice zemské, potom přes Weiden w horním Falci (2 Břez.) a přes Šwabach (5 Břez.). Dne 13 Března, a snad o některý den dříwe byl we *Speyeru.*

Sněm říšský do města tohoto swolaný prwotně k sw. Ondřeji minulého roku byl zatím odložen ke dni 10 Ledna r. 1544, skutečně pak císařem Karlem V osobně zahájen dne 20 Unora. Král Ferdinand, dostawiw se k němu tedy značně později, již dne 22 Března oznamowal ze Speyera do Čech dopisem k nejwyššímu purkrabí, že stawowé říšští pomoc „spěšnau i také walnau i stálau“ proti Turku swolili; toliko o určitý počet že se ještě usnešení nestalo. Jednání o to se wšak potom protáhlo déle, než král očekáwal. Byloť na péči bratru jeho císaři Karlowi V ještě dříwe než proti Turkům obdržeti pomoc proti

králi francauzskému, kterýž konečně znowa roku 1542 byl mu 1544
wyhlásil wálku a s Turky wstaupil we spolek. Aby cíle swého dosáhl, musil hleděti získati knížata protestantská w říši a howěti jim opět w jejich žádostech odporných stawům katolickým. Tím docílilo se teprw ku konci měsíce Kwětna, že slíbena od říše pomoc wětší předně k tažení proti Francauzsku, menší proti Turkům, která měla hned toho roku wyprawena býti k hájení hranic w Uhřích, se slibem wšak o předsewzetí walného tažení proti nepříteli křesťanstwa na rok příští, jemuž císař sám osobně s mocí swau mínil postawiti se w čelo. Dne 31 Kwětna dáwal o tom král Ferdinand zpráwu nejwyšším úředníkům zemským králowstwí českého s oznámením, že snad w pěti nebo šesti dnech možné mu bude ze Speyera odjeti a přímo ku Praze se obrátiti.

Za dalšího spolu obcowání císaře a krále, kteří co bratří upřímně se milowali, stalo se we Speyeru dohodnutí mezi nimi, aby dwa synowé krále Ferdinanda tudíž přítomní na některý čas pobyli při císaři, a zejména arcikníže *Maximilian* aby se účastnil tažení proti Francauzům, které měl císař před sebau, mladší pak *Ferdinand* aby s císařem jel toliko do Nízozemska a tam po čas tažení toho zůstal při dworu tety swé, králowny Marie, wdowy po králi českém a uherském Ludwíkowi, která zemi tu sprawowala co místodržící císařowa. Zpráwa o tom dostala se do Čech dopisem krále Ferdinanda k nejwyššímu hofmistru a k nejwyššímu komorníku co poručníkům mladého šlechtice stawu rytířského Jindřicha Trčky z Lipy, kterýž nacházeje se we průwodu králowě we Speyeru, přál sobě při arciknížeti Maximilianowi též k císaři se dostati; král žádal poručníky o swolení k tomu. Nowina tato, jak se dá sauditi, spůsobila nějaké znepokojení, totiž obáwání se, aby synowé králowi dlauhým wzdálením ze země nebyli odcizeni; i wysloweno jest obáwání toto králi nejwyššími úředníky a saudci zemskými, ač poněkud se zastřením, jako by starost měli pro možné nebezpečenstwí osobní. Král k upokojení odpowěděl dopisem ze Speyera dne 8 Kwětna, kterým pohnútky swé ku předsewzetí tomu wyložil, žeť jakž by z otcowské lásky syny swé raději

*

1544 držel při sobě, užíwá příležitosti té k wýcwiku jich k budaucímu jejich powolání, aby poddaným swým nabytými zkušenostmi k wětšímu prospěchu býti mohli. Ubezpečowal přitom, žeť nejedná se o wzdálení na dlauhý čas, než na nejwýš na několik měsíců, jmenowitě co by zamýšlené tehdejší tažení trwalo; o opatření obau synů jeho že císař bude otcowskau péči míti jako o wlastní děti swé, a na čem wlastně nejwíce záleželo, že bude při nich drahně osob, „kteříž jazyk český umějí,“ aby ho nikterak nezapomněli. Při mladším Ferdinandowi, který ještě neměl práwních let, měl také zůstati zwláštní učitel jeho čili praeceptor. [97])

Hned po skončení říšského sněmu we Speyeru císař Karel V nastaupil na wojenské tažení do Francauz, wyjew ze Speyera dne 10 Čerwna; a rowněž král Ferdinand, rozlaučiw se s ním a se syny, nazejtří potom (11 Čw.) dal se na cestu zpátky do Čech. Bylo to o několik dní později, než byl posledně psal, i spěchal proto neobyčejně, ježto mu zwláště záleželo na tom býti w Praze pokud možná před skončením zasedání saudu zemského, za něhož nejwyšší auředníci a saudcowé zemští i wíce jiného panstwa bylo pohromadě. W desíti dnech wykonal cestu, na kterau by byl jinak potřebowal wíce času, tím spůsobem, že četní služebníci, kteří s ním wyjeli, nestačili mu a musil jich nechati za sebau, tak že do Prahy přijel jen sám osmý o dwanácti koních dne 21 Čerwna.

Za jeho meškání we Speyeru byl z Čech i z Morawy wyprawen wojenský lid do Uher dle swolení sněmowního wedením Karla z *Žerotína* a Otíka z Buben, ač se značným opozděním; bylo pak několikerého upomínání písemného od krále potřeba, než se sehnaly peníze na placení mzdy a na opewnění Komárna swolené; také pak dlauho se opozdíwalo wyupomínání nedoplatků na berni předešlého roku. Na štěstí Turci, toho roku jinde zaneprázdnění, wálčili w Uhřích z Budína a jiných

[97]) Zachowaly se o tom dwa listy krále Ferdinanda w kopiáři archiwu místodržitelského w Praze; pochříchu nezachowal se zmíněný dopis nejwyšších úředníků, o jehož obsahu se jen z odpowědi králowy dá sauditi.

posádek swých jen s malými silami. Nicméně mimo jiné menší 1541
wýboje rozšířili panstwí swé zwláště dobytím Wyšegradu, o jehož wybawení měl se pokusiti Karel z Žerotína, ale nebylo mu lze přispěti w čas. Teprw po příjezdu swém do Prahy král docílil zaslání 1000 kop grošů na oprawu Komárna od berníků Karlowi z Žerotína, k odewzdání Linhartowi Felsowi co wrchnímu polnímu heitmanu w Uhřích (25 Čwce.). To bylo, když již wíc než čtyři neděle přebýwal w Praze. O jiném jeho zaměstnání tehdejším zachowalo se málo pamětí; wychází z nich wšak na jewo, že wždy zápasil s nedostatkem důchodů i na potřeby dworu swého. S ohledem na tehdejší potřebu dobré wůle s knížaty protestantskými w Němcích zdržowal se na ten čas wšelikeho přísnějšího naléhání na potlačení nowot náboženských jak při straně Lutheranské tak bratří českých; w tom pak stawu wěcí dowedli toho konečně přímluwčí rozliční jak stawu městského tak i panskéko, že se král pohnauti dal k upuštění od trestů, kterými dotud stíženi byli doktor *Wácslaw Mitmánek* a dwa pomocníci jeho Jan Kaukol a Bartoš impressor. Posledně řečený, ač spolu s Janem Kaukolem propuštěn byl na rukojmí, zůstáwal doposud we wězení na radnici Staroměstské, snad že jakožto méně zámožný nemohl zjednati rukojmí we 2000 kopách grošů, jak wyžadowal list králowský o tom wydaný. Nyní král listem daným dne 27 Čerwence jeho i Jana Kaukola také z rukojemstwí a tím samým z wězení propustil; téhož pak dne dal také milost doktoru Wácslawowi, tak že propuštěn jest z těžkého wězení swého na Křiwoklátě, wšak proti zápisu, kterým se zawázati musil pod ztracením hrdla k opětnému wystěhowání se z Čech i ze wšechněch jiných zemí králowých do tří dní pořád zběhlých. Ani w Praze zastawiti se nebylo mu dopřáno, než hned z Křiwoklátu musil se dáti na cestu do wyhnanstwí

W péči o zachowání důchodů korunních potkal se král toho času s překážkami od pánů *Šliků*, několika bratří a bratranců, co zástawních držitelů kraje Loketského a zwláště stříbrných dolů *Jáchimowských*, když se protiwili řádu při minci králowské tamže, do které se stříbro jejich k ražení peněz

1544 odwádělo. Když král dwa z nich, bratří Wawřince a Jeronyma, obeslal proto do Prahy, toliko posledně řečený poddal se k zachowání řádu, druhý Wawřinec setrwal w odporu, čímž král pohnuta se widěl, uložiti jemu newycházení z domu jeho na Hradčanech do wůle swé, a zatím wyprawil dwa kommissaře do Jáchimowa, místokancléře Jiřího Žabku a pana Wolfa Wřesowského z Daubrawské hory, heitmana hradu Pražského, aby se tam až do rozhodnutí saudem zemským we správu dolů uwázali. Proti tomu wšak druzí páni Šlikowé spůsobili wzbauření horníků, tak že nedopustili přibití rozkazů králowských na radním domě ani na kostele w Jáchimowě, a proti kommissarům dopustili se potup a pohrůžek, tak že s nebezpečenstwím osobním musili město opustiti; tu pak i úředníkům králowským při minci a dolích, desátníku tak zwanému a urburéři, konání jich powinnosti jest zabráněno. Následkem toho král wydal obsílku na dwa druhé Šliky, Mauritia a Kašpara; oni wšak se nedostawili, i nezbylo tedy králi nic jiného než odewzdati wěc saudnímu řízení, položiw k tomu dwojí lhůtu, připadající předně do měsíce Října téhož roku, potom do Března roku 1545. Zatím Wawřince Šlika propustil z domácího zajetí, wzaw jej toliko na záwazek.

Chatrný staw důchodů korunních byl bezpochyby příčinau, pro kterau již mezi tím časem počalo se částečně zwraceti nařízení, kterým přede dwěma léty byli *Židé* wypowěděni z králowstwí českého; počalať se wypowěděným prokazowati showíwawost, které by sotwa byli dosáhli bez peněžitých záplat. O sw. Jiří roku 1543 byla došla lhůta, do které wýjimečně patnácti Židům bylo dopřáno zůstati s rodinami swými w Praze nebo w jiných místech w zemi za účelem, aby do oné doby zwyupomínali dluhy swé i jiných Židů za křesťany a wyrownali, co křesťané měli za nimi, i také aby domy židowské prodali. A wšak w době té nebyli přinuceni odstěhowati se, nýbrž nowým listem králowským byl počet jich rozmnožen na třidcet k témuž účelu, a prodlaužena jim lhůta o celý rok až do sw. Jiří roku 1544, k tomu pak přidáno, aby při nich do též doby zůstaly osoby, bez kterých by buď pro nedostatek na zdrawí

nebo pro jiné potřeby snadno býti nemohli, totiž „dwa kantoři, 1544
tři školníci, dwa branní, čtyři ponocní, jeden řezník, jeden, který dobytky židowské zařezuje, a jeden hrobník", při špitále pak, we kterém se nacházelo osm nemocných mužských a dwanáct ženských, dwě osoby mužské a dwě ženské k opatrowání jich. Dříwe wšak než lhůta tato prošla, listem králowským dne 16 Ledna roku 1544 byla opět prodlaužena o rok, a to tím spůsobem, že poněwadž z třideeti Židů oněch jeden byl zemřel a tři se byli wystěhowali, čtyři jiní přijati jsau do téhož počtu. Za příčinu nowého prodlaužení wzato jest, že byl minulého roku mor w Čechách, pro který saudowé nešli tau měrau, aby se bylo wšemu, co se dluhů židowských týkalo, mohlo státi zadost; přitom pak odwoláwal se list králowský na přímluwy za Židy od králowny Anny a od krále polského Sigmunda. Z třideeti osob w listě uwedených jmenují se dwa Židé Žatečtí, dwa Kolinští a tři Litoměřičtí; ostatní byli z Prahy, a z těch král sedm, kteří pozůstáwali na žiwě z prwních patnácti jmenowaných roku 1542, ustanowil za spráwce Židů Pražských čili starší Židy dle starodáwného pořádku. Jména jejich byla: mistr Hošek, Žalman Muňka, Izaak syn Barochůw, Mayer, Fidlar lékař, Markwart zeť Kapříkůw, Žalman čili Šalomaun Luk a Abraham Viktorinůw.[98] — Zwláštní milost byl král již o několik dní dříwe (8 Ledna) učinil rowněž na přímluwu králowny Jakubowi Gregorowi a Mojžíšowi Černému, Židům Pražským, tak aby stále mohli zůstati w zemi, ač s wyhražením, že do wůle králowy a dokudž by stawowé králowstwí českého toho sobě nestěžowali, poněwadž, jak ukázáno, wypowědění Židů stalo se snešením sněmowním. Během několika měsíců potom dostalo se i několika jiným Židům dočasných gleitů od krále z roz-

[98]) Listina tato, zachowaná w kopiáři archiwu místodržitelského w Praze XXXII fol. 234, má w přepise tom datum na hradě Pražském we středu po sw. Zuzanně, což by připadalo na 13 Srpna, kteréhožto dne král wšak nebyl w Praze, nýbrž we Wídni. Poněwadž wšak w témž kopiáři předtím na listech 229 a 230 nacházejí se listiny datowané w pondělí po sw. Julianě, dá se sauditi, že jest to omyl přepisowače, který napsal *Zuzanně* místo *Julianě*, dle čehož připadá listina na den 16 Ledna 1544.

1544 ličných nahodilých příčin, a nepochybně také někteří bez gleitů se do země wlaudili. Se wzhledem k tomu konšelé Staroměstští hned po projití lhuty o sw. Jiří toho roku rozkázali, aby wšichni Židé, kteří gleitu neměli, do čtrnácti dní byli z města wybyti (30 Dubna); nejisto, s jakým účinkem. O užitcích, které z powolnosti k Židům měla komora králowská, dowídáme se z nedostatečných zachowaných pamětí, že za tehdejšího přebýwání králowa w Praze Židé někteří musili odwésti králi 500 kop míšenských ze summy jakés wysauzené od nich na přewořiši kláštera sw. Anny w Praze, Anešce hraběnce z Helfenšteina, a že něco málo později (15 Srp.) uložena byla na ně, co jich bylo pod gleitem w Praze, berně jiných 500 kop míšenských, kterau měli odwésti do sw. Hawla téhož roku.

Dle přípowědi králowy, kterau byl učinil stawům českým na sněmě o třech králích, byl by měl po nawrácení jeho ze Speyera držán býti sněm druhý, na kterém by se jednalo o potřebách země dle uznání stawů; ale poněwadž se nawrácení králowo do země bylo tolik opozdilo, do času, w kterém jednak mnoho osob ze stawů zaneprázdněni měli při saudě zemském, který práwě zasedal, a jednak připadalo dílo polní o žních, pro které mnohým bylo účastnění se sněmu nepříležité, král swolání sněmu toho na čas odložil, a pobyw jen něco přes pět neděl w Praze, obrátil se do Rakaus, kdež bylo mu jednati se stawy zemí jeho dědičných o další potřeby obrany proti Turkům, jakož také se stawy uherskými o jejich wěci. Wyjel z Prahy s králownau a s dětmi swými wšemi krom dwau arciknížat při císaři zůstawených dne 30 Července, kteréhožto dne dojel toliko do *Českého Brodu.* Další cestu konal přes *Čáslau* (1 Srpna), přes *Německý Brod* (2 Srp.) a *Polnau* (3 Srp.), potom Morawau přes *Třebíč* (3 Srp.) a přes *Znojem* (5 Srp.), wšudež pořizuje rozličné saukromé žádosti neb místní potřeby, jak se kde naskytly; některý pak den před sw. Wawřincem, snad 9 Srpna dojel do *Wídně.* Měl tam na péči wždy ještě wymáhání zadržalých berní na wojenský lid Karla z Žerotína, ne sice z Čech, ale ze Slezska u z Lužic, odkudž stawowé posud nečinili zadost usnešení společnému. Aby se lid wojenský pro

zadržowání mzdy nerozběhl, wyjednal král dosti nesnadno s berníky českými a morawskými, že zatím wyplatili peníze napřed na účet zemí opozdilých. Bylo toho tím wíce potřeba, když na začátku měsíce Září zpráwy, dílem přehnané, přišly z Uher, že tam wojska tureckého značně přibylo. Heitman zemský markrabstwí morawského Wáclaw z Ludanic dal se tím strhnauti k položení sněmu w Brně bez tázání krále ke dni 8 Září pro spěšné opatření obrany země, a také w Čechách wzniklo z toho znepokojení, následkem kterého w některých krajích sjezdy jsau držány, na nichž potom nejednalo se tolik o nebezpečenstwí od Turků, nýbrž skládaly se artikule žádostí stawů, o které by jednáno bylo na příštím sněmě od krále slíbeném. Oboje se dotýkalo práw králowých; nemoha wšak pro krátkost času sněm Brněnský zabrániti, nechal při něm; do Čech pak psal, aby se přehnaným zpráwám o Turcích newěřilo, které přičítal zlomyslnosti mnicha Jiřího Utešinowiče, poručníka mladého knížete Jana Sigmunda Zápolského, slibuje přitom dle předešlé připowědi swé sněm swolati jak nejdříwe možná (6 Září). 1544

Dosti w málo dnech potom král konal přípravy k cestě z Wídně do Prahy, ne wšak k zahájení sněmu, nýbrž hlawně z příčiny pře se Šliky, kteří měli státi před saudem zemským dne 10 Října. Již dne 22 Září obsílal některé pány a rytíře k tomu dni na hrad Pražský, a dne 23 Září oznamowal nejwyššímu purkrabí Wolfowi z Krajku, že nemínil na cestě swé nocleh wzíti na zámku jeho Nowé Bystřici, nýbrž na blízku odtud w Jindřichowě Hradci; zpátky wšak že bude w Bystřici u něho. Některý den potom jel tedy tauto cestau a dále přes *Tábor*, kdež nacházel se dne 3 Října. W ustanowený den 10 Října bylo tedy slyšení pře se *Šliky*, o jehož běhu wšak pohříchu nemáme žádné zpráwy. Z dalšího stawu wěci wychází jen na jewo, že následowalo wyjednáwání mimosaudní, we kterém Šlikowé nikterak se králi neprokazowali tolik powolnými, aby se docílilo pokojného konce. Pořídiw některé jiné wěci w Praze, král dne 22 Října konečně položil sněm zemský ke dni nazejtří po třech králích příštího roku (7 Ledna), ku kterému slíbil přijeti osobně, a již nepochybně téhož dne odjel zase k *Wídni*,

1544 zdržew se tentokrát jen asi tři neděle. Dne 23 Října byl w *Táboře*, odkudž, jak byl oznámil, jel přes *Bystřici* (25 Říj.), a ne-li dříwe aspoň dne 28 Října nacházel se we Wídni.

Jedna z wěcí, které měl w Praze na péči, byla wždy ještě, aby wojenský lid postawený w Uhřích k hájení hranic proti Turkům heitmanu swému Karlowi z Žerotína nerozběhl se pro nedostatek mzdy, která se mu již od tří měsíců nedostáwala. Byloť w raddě králowě s berníky zemskými wyjednáno, aby třetinu berně posud neodwedené přísně wymáhali a jak nejspěšněji možná do Uher zaslali, zwláště také proto, aby část lidu po zaplacení mohla býti propuštěna, poněwadž při nastáwající zimě bylo ho méně potřeba; ale musil král i z Wídně ještě déle potom upomínati.

Za pobytu w Praze byl také zase jednomu (20 Říj.) ne-li wíce *Židům* mimo předešlé dal gleit do další lhůty; což opět nelibost spůsobilo. Stěžowali na to konšelé Staroměstští písemně králi hned po jeho odjezdu, že se tím Židé znowa příliš rozmáhají, přitom také, že rozdílu od křesťanů w oděwu nezachowáwají. Král odpowěděl k tomu z Wídně (9 List.) omluwau, že gleity udělil z hodných příčin, a dotkl také, že mu o zachowáwání rozdílu w oděwích powědomo jest jen we Starém městě, nikoli na hradě a na Malé straně, odkládaje ostatně další opatření až do náwratu swého do země.

Za příčinau sněmu již dne 3 Prosince dopisem z Wídně obsílal biskupa Olomauckého, heitmana morawského i jiných několik osob z Morawy a téhož času asi také biskupa Wratislawského i některé jiné ze Slezska a z Lužic, aby byli u něho w Praze ke třem králům; při sklonku pak měsíce téhož poslal swé dworské služebníky tak zwané furyry napřed, aby jednali a připrawowali byty nebo-li hospody pro osoby jeho průwodu na Hradčanech, na Malé straně i na Starém městě. Předešle byl toliko sám w Praze bez králowny; nyní wšak měla přijeti s ním a s celým dworem zase k stálému sídlu na hradě Pražském. Dne 22 Prosince psal opět nejwyššímu purkrabí, že ač znal jeho přání, aby jej uwítal na Bystřici, opět nebude na noc u něho, nýbrž jedním noclehem we Slawonicích (na Mo-

rawě) a druhým w Jindřichowě Hradci. Den odjezdu z Widně byl ustanowen na 29 Prosince; do Prahy přijel tedy král některý z prwních dní Ledna, maje mimo jiné při sobě také posla císařskeho Veltwyka, jenž wyslán předně do Uher měl také od císaře dopis ke stawům českým powzbuzující ku předsewzetí wálečnému proti Turkům. 1544 1545

Dle ustanowení na sněmě při začátku minulého roku byl by sněm nyní nastáwající jakožto nejbližší po onom slaužiti měl wýhradně k jednání o potřeby zemské čili žádosti stawů podobně jako roku 1543; ale poněwadž se swolání jeho opozdilo, a již zase nastáwala potřeba jednání o obraně proti Turkům, král zahájil sněm dne 7 Ledna předložením wztahujícím se k jednomu i druhému účelu, dáwaje stawům samým na wůli, o čem by si přáli jednati, aby předložili. Co se Turků týkalo, měl král zpráwu, že již ku konci měsíce Října minulého roku sultan Soliman wytáhl z Konstantinopole do Drinopole a tam přes zimu mínil zůstati; z čehož obáwání bylo, že zamýšlel tam z wětšího blízka konati příprawy wáleční k udeření na králowství uherské ranněji než jiná léta. Naproti tomu byla ještě o něco dříwe ukončena wálka císaře Karla s Francauzskem wítězným tažením jeho přímo na Paříž a zawřením následkem toho míru w *Crespy* dne 14 Září roku minulého. Král francauzský zawázal se jím i k wojenské pomoci proti Turkům 10.000 pěšími a 3000 zbrojných jízdných. Bylo tím usnadněno předsewzetí welkého tažení proti Turkům, o kterém se bylo jednalo na sněmě říšském we Speyeru, jehož měla se účastniti říše německá wojskem 40.000 pěších a osmi tisíc jízdných a k tomu císař osobně s mocí swau. K usnešení se o spůsob, kterým by slíbená wojenská moc říše měla býti na jednotliwé stawy říšské rozwržena, byl od císaře položen nowý sněm říšský we *Wormsu*, kterému jako léta předešlá mělo oznámeno býti, čím by wlastní země krále Ferdinanda k společnému předsewzetí mínily přispěti, a protož w tom směru král na sněmě českém wznesl swau žádost na stawy.

Ochotnost stawů ke splnění přání králowa nebyla wětší než předtím jiná leta. Po delších poradách, kterých se w jiste

1545 míře účastnili biskupowé Olomaucký a Wratislawský i ostatní králem powolaní z Morawy, ze Slezska a z Lužic, usnesli se o pomoc peněžitau dwanácti kop z každého tisíce kop swobodného jmění dle přiznání jednoho každého, které se mělo státi do dne 8 Března, wšak tak že poddaní lidé měli k tomu pánum swým přispěti čtyrmi penězi z každé kopy swého jmění. Berně tato měla býti obrácena na zjednání jistého počtu jízdných, pokud by práwě stačila. Mimo to měla od welkonoc opatřena býti weřejná hotowost, jíž by swým časem bylo užito dle poznané potřeby. Swolení toto mělo wšak míti platnost jen kdyžby císař dle slibu swého s mocí swau osobně wytáhl do pole nebo aspoň král na jeho místě, a když by poměrnau pomoc swolili stawowé morawští, slezští a lužičtí, k čemuž král měl je přiměti. W tom spůsobu král tuto pomoc pokládal za nedostatečnau a zejména za menší než byla swolena roku 1543; neb ač tehdáž stawowé byli powolili berni ze swých statků jen po 10 kopách, nyní pak po dwanácti z tisíce, wšak tehdáž na poddané bylo uloženo po pěti penězích z kopy wedlé toho, nyní pak měli poddaní swau dáwku z kopy po čtyřech penězích odwáděti pánům swým k jich polehčení, nikoli ku prospěchu obecnému. Z té příčiny král dne 5 Unora učinil druhé promluwení osobní k shromážděnému sněmu, we kterém ukazowal k této nedostatečnosti a k zlým následkům, které mohly pojíti z toho, když by stawowé říšští newidauce horliwosti stawů k wlastní swé obraně nechtěli rowněž namáhati sil swých a s tažení jich by sešlo, kdež pak Uhři nemajíce pomoci odjinud Turkům by se celkem poddali a nebezpečenstwí od nich přibylo by k samým hranicům zemí koruny české. Král se přitom oswědčowal, že pomoci od stawů by nežádal, kdyby wlastní jeho prostředky postačowaly; ale z těch že se již wydal, nikoli hýřením, nýbrž na potřeby obecné; žeť hledě k tomu wýlohy swé tak uskrownil, že co některý jiný panowník křesťanský wydá ročně jen na honby, on s celým swým dworem s tolika wyjde. Dáwal stawům také na uwáženau, kdyby žádného krále neb panowníka neměli, žeby sami musili wšechen náklad na swau obranu nésti, aby se jim nestalo co Řekům a Uhrům, že když

dlauho odkládali, musili konečně ke zkáze přijíti. — Byla to 1545
skutečně základní chyba při stawích českých toho času, že když staří králowé čeští owšem z welkého komorního jmění swého zaprawowali nejwětší část wydání zemských a jen wýjimkau požadowali berně, nemohli dlauho obwyknauti jinému stawu wěcí, který nastal, když korunní jmění žádným spůsobem k tomu nepostačowalo, dostawši se práwě do jejich rukau.

Dojemné toto napomenutí králowo nemělo účinku dle přání jeho. Přišlo následkem jeho k dalšímu rozličnému jednání, při kterém král k tomu směřowal, aby stawowé powolili peněz dílem na wojsko, dílem na jiné potřeby wálečné, aneb zase, aby powolili náklad na určitý počet wojska, zejména na 2000 jízdných a 6000 pěších, a nemohl ani jednoho ani druhého obdržeti.

Mezitím jednalo se zároweň o potřeby zemské od stawů naznačené, jakž se o ně dílem byli uradili na sjezdech krajských, králem dopuštěných. Byly to opět jako před dwěma lety, totiž na sněmě roku 1543, dílem náwrhy k obecnému dobrému a k oprawám w zákonodárstwí se wztahující, dílem však zase, které čelily k oslabení moci panownické nebo i k ujmě na důchodech korunních, pročež se král jim brániti musil. Tím jak jednáním o berni sněm se protahowal, tak že došel zawření teprw dne 13 Unora. Artikule toho dne do desk wložené a wyhlášené počínaly se horlením proti hříchům se zmáhajícím, cizoložstwí, ožralstwí a jiným oplzlostem, aby jak we městech tak na panstwích wrchnostmi přetrhowány a trestány byly. Doloženo přitom obzwláště o knězích nemrawných, při čemž z nalehání krále nedopuštěno, aby jich páni podacího sami trestali, než aby toho na administratory duchowenstwa strany pod jednau nebo pod obojí wznášeli. Pro zabránění opilstwí a jiných nešwar při poddaném lidu sedlském zakazowala se poswícení dle spůsobu wesnického (mimo pobožnost kostelní totiž), koledni piwa tak zwaná, totiž hromadné pití na obecní neb jinak společné autraty, též přástky a hry rozličné, a k tomu také nádhera nepříslušná w odéwích při pohlawí mužskem i ženském, aby totiž lidé sedlští nenosili „šnůr zlatých, košil kmentowých se

1545 zlatem wyšiwaných, peří pštrosowého, sukní lindišowých". Wedlé toho obrácena pozornost ke stawu chudého lidu, což wztahowalo se hlawně na města. Naleháno totiž na to, aby kde špitály jsau, pokud nadání jejich stačí, wšichni chudí w nich opatrowáni byli, ti kteříž, jak se w artikuli prawí, „po ulicích žebří neb sedí a s těmi nečistými nohami a s jinými audy nezdrawými se wykládají a nadarmo jméno boží wzýwají". Kteří by takowí do špitálů jíti nechtěli aneb jinak podezřelí byli, měli pryč hnáni býti, a jen pro které by špitály nestačily, těm měla určitá místa k žebrání býti wykázána. Zwláštní artikul byl o mladých lidech stawu panského neb rytířského, kteří by lehkomyslně promrháwali jmění swé; mělo to k žádosti přátel saudem zemským býti stawowáno; a kdyby, majíce rodiče nebo poručníky, bez wůle jich dělali dluhy, neměl nikdo powinen býti je platiti.

Pokud se usnešení sněmu týkala řádů při saudech zemských a dworských nebo mezí příslušnosti jich, nebyly spůsobeny změny podstatné jakož také při jiných některých wěcech, o které se bylo již jednalo také na sněmě roku 1543; kde bylo potřeba, hájil král práwa swá proti ujmě na nich, některé pak wěci jsau k dalšímu uwážení odloženy, na předním místě co se privilegií zemských týkalo, jestližeby w něčem bylo wystaupeno, aby k náprawě přišlo. Zmínka se stala opět o hájení hranic zemských w rozepřích se sausedy, a nemohl král dáti jiné odpowědi než předešle. Též přišla k řeči záležitost *Židů* wypowěděných, a swoleno, aby těm, kteří dotud gleit we městech Pražských měli, prodlaužen byl ještě do roka; co by pak dále mělo býti, že král do té doby stawům oznámí; patrno z toho, že stawům dwěma wyšším na wěci této méně záleželo než Pražanům neb jiným městům.

Dle uzawření sněmu roku 1543, jak na swém místě powěděno, měla wšecka *privilegia zemská* býti zregistrowána a měly učiněny býti dwa přepisy jich wšechněch, jeden pro krále a druhý pro stawy uložený při dskách, aby nemusilo pokaždé, když se potřeba některá naskytla, posíláno býti pro originaly na Karlštein. Byla k tomu zřízena kommissí šesti osob stawu

panského a rytířského s nejwyšším sudím zemským w čele, 1545
která wšak práci během roku onoho nedokonala. Uloženo bylo jí to znowa na sněmě roku 1544, a od té doby král pilně členy její napomínal o pospíšení, aby zregistrowání a přepsání aspoň do tohoto sněmu o třech králích roku 1545 bylo dokonáno. Nebylo toho wšak doposud, a stalo se o to tedy opětné usnešení. Jednalo se wšak také o wložení starších sněmů zemských znowa do desk po shoření jich, a w tom král nacházel záwadu, poněwadž nálezy mnohých sněmů pozdějšími sněmy byly zrušeny, a bylo tedy radno, co již neplatilo, do desk znowa neklásti; pročež odloženo to wedlé jiných wěcí k dalšímu rozwážení.

W opětném jednání o *minci,* na jaké zrno by měla býti bita, a po čem by se dle toho měly bráti mince cizí, oznámil král stawům, že se na sněmě říšském má jednati o srownání w celé říši německé, a radil, aby se na to počkalo, a pokud by za dobré bylo uznáno, srownale s tím dále uzawřelo. K tomu stawowé přiwolili, a dle náwrhu králowa zwolili dewět osob po třech z každého stawu, kteří, kdyby se srownání w říši skutečně stalo, s králem wěc dále měli uwažowati.

Opět jako přede dwěma léty jednalo se na sněmě o wytištění *práw městských,* a uzawřeno, aby byla tištěna, wšak s wyhražením, že co se týkalo odwolání z některých měst wen ze země dle starodáwného obyčeje, odkládalo se k dalšímu rozwážení.

Ponejprw zase od času krále Wladislawa pomýšlelo se znowa o zwelebení *učení Pražského;* ale též uzawřeno odložení wěci, až by osobami k tomu powolanými spůsoby a prostředky k tomu byly uwáženy.

Důchodů králowých dotýkalo se jednání o stříbrné doly *Kutnohorské,* které již od wíce let hynuly. Poněwadž se wýnos jejich nerownal welkým útratám na ně wedeným, král zamýšlel částečně zbawiti se jich; z čehož Horníkům byly by ušly welké prospěchy, pročež utíkali se o přímluwy k stawům zemským. Král ku přímluwám těm podáwal se k umluwě, dle které mínil ještě tři léta wésti dále posawadní útraty na zkušenau, zdali

1545 by se staw dolu dal tím zase polepšiti; ale ukazuje k nedostatečnosti duchodu swých na zaprawení potřeb pro osobu swau a manželky i dítek swých, zwláště pak také na náklad wedený na znowa wystawení hradu Pražského po ohni, které posud nebylo dokonáno, žádal, aby mu za to powoleno bylo posudné z piwa na ta tři léta po bílém groši ze sudu. I to stawowé odložili k dalšímu uwážení. Jest pak k uwažowání wšechněch odložených artikulů zde uwedených i některých ještě jiných zwolen zwláštní wýbor skládající se z 42 osob ze wšech tří stawů, ze stawu panského a rytířského totiž dwě osoby z každého ze čtrnácti krajů, a ze stawu městského čtrnáct osob, jichž bylo osm z Prahy a šest z jiných měst králowských (z Hradce, z Žatce, z Tábora, z Plzně, z Litoměřic a z Kauřimě). Zwolené osoby měli zasednauti ku poradě společné s králem, aneb kdyby nebyl w zemi, s kommissary od něho ustanowenými; oč by se pak usnesli, mělo předloženo býti ke schwálení budaucímu sněmu.

Wedlé wěcí, o které se na sněmě tomto jednalo co o potřeby zemské, byl také *staw městský* s Pražany w čele wznesl na krále stížnosti swé zwláštní proti stawům panskému a rytířskému, dílem původu dáwného, které totiž smluwau Swatowácslawskau roku 1517 nebyly úplně ku konci přiwedeny, nýbrž na odkladě zůstáwaly, s žádostí, aby o nich též bylo jednáno. Král, čině rozdíl mezi wěcmi obecnými a jednoho jen stawu se týkajícími, nepřipustil jich k jednání na tomto sněmě samém, nýbrž nawrhowal, aby byly odewzdány k jednání též kommissí, které byly jiné odložené wěci poručeny. Ale nejspíš se i to potkalo s odporem druhých dwau stawů, následkem čehož stížnosti tyto ani do seznamu wěcí odložených pojaty nebyly.

Po skončení sněmu král se strojil k jízdě ke sněmu říšskému we Wormsu, kdež se mělo dojednati o welkém tažení proti Turkům toho roku. Prwé wšak učinil wšeliká potřebná nařízení k wykonání toho, co na sněmě bylo uzawřeno. Již ke 23 Unoru obeslal k sobě kommissí, zřízenau w záležitosti mince, aby se s ní ještě před odjezdem swým mohl o další kroky dorozuměti. Dne 22 Unora ustanowil osobám zwoleným

k uważowání artikulu sněmem odložených schůzi na pondělí 1545
po neděli prowodní (13 Dub.), a dne 27 Unora hledě k usnešení sněmu o opatření chudých, uložil raddám komory králowské spolu s jednau osobau stawu panského (Jindřichem Plánským z Žeberka) a jednau stawu rytířskeho (Piramem Kapaunem), aby zhlédli *špitál křižowníků* s čerwenau hwězdau na Starém městě Pražském, jaká jsau jeho nadání a požitky, kolik osob chudých se w něm chowá, jaká se jim strawa dáwá i oděw a jiné potřeby, a pokud by důchody jeho stačily na wětší počet. Téhož spůsobu pak nařízení dal králowskému podkomoří s strany wšech jakýchkoli špitálů we městech králowských. Některá předběžná opatření učinil též o najímání lidu wojenského dle sněmowního snešení, až by čas k tomu přišel. Asi pak dne 2 Března wyjel konečně z Prahy. Nacházelť se dne 5 Března we *Weiden* w horním Falcku, dne 6 Března w *Sulzbachu* a w málo dnech potom we *Wormsu*.

Naděje w sněm říšský w tomto městě skládané, co se týkalo welkého tažení proti Turkům, počaly se kaziti dříw ještě, než se sešel. Bylť již dne 19 Listopadu roku předešlého papež Pawel III swolal *obecné koncilium*, do té doby několikkrát odložené, konečně ke dni 15 Března roku 1545 do *Trienta*. To bylo proti mysli knížatům protestantským w říši, protože nemínili wýrokům koncilia se podrobiti, a z toho musili se obáwati zlých následků. Žádný z nich se proto ke sněmu Wormskemu osobně nedal najíti, nýbrž wyprawili k němu toliko posly swé. Císař Karel V ulehl nemocen w Brüssellu, čímž se osobní příjezd jeho do Wormsa opozdil, a následkem toho Ferdinand co král Římský zastáwal některý čas jeho místo. Teprw wíce než o dwa měsíce později přijel také císař (15 Kw.), ale ani králi ani jemu nedařilo se žádné jednání s posly knížat protestantských. Chtěliť přede wším zabezpečeni býti proti jakýmkoli uzawřením koncilia, tak aby bez ohledu na ně zůstaweni byli při swobodě swého náboženstwí, která jim dotud wždy jen dočasně byla nechána, a přitom w držení wšeho, čeho se s křiwdau proti stawům katolickým dotud byli zmocnili. Poněwadž k tomu císař pro odpor knížat katolických swoliti nemohl, nebylo wíce

1545 řeči o pomoci říšské proti Turkům, nýbrž spíše jedna i druhá strana počala pomýšleti na rozhodnutí posawadních pří pomocí zbraně. Král Ferdinand již dříwe, než přijel císař do Wormsa, dáwal nařízení do Čech (2 Kw.), aby se s najímáním lidu wálečného proti Turkům nespěchalo, protože pochybowal již, bude-li ho potřeba; a za nedlauho potom, w měsíci Červnu, císař i král we společném dorozumění wyprawili posly do Konstantinopole k jednání o mír neb aspoň o příměří se sultanem. Darmo císař wyzýwal knížata protestantská k osobnímu dostawení se we Wormsu, a sněm zawřen jest konečně nowým odkladem pře náboženské k jinému sněmu říšskému w Řezně na začátku roku příštího, ku kterému by se knížata dostawili osobně a jejž předcházeti měla ještě jednau rozprawa bohoslowců jedné i druhé strany ku pokusu o sjednocení we wíře (26 Července).

O čtyři dni dříwe, než se sněm říšský tím způsobem skončil, král Ferdinand listem wydaným z Wormsa (22 Čwce.) položil stawům českým sněm na hradě Pražském ke dni 17 Srpna čili na pondělí po nanebewzetí panny Marie, na kterém se dle předešlého ustanowení mělo jednati o artikule odložené za osobní jeho přítomnosti. Hned pak po zawření sněmu rozlaučil se s císařem, a dal se na zpátečnau cestu do Čech, s ním též dwa jeho synowé *Maximilian* a *Ferdinand*, kteří dotud byli při císaři, co mezitím králowna Anna nebyla opustila Prahu. Dne 2 Srpna nacházel se král na cestě této w *Mergentheimě*, a již dne 8 Srpna přijel do Prahy.

Za jeho tohoto přebýwání we Wormse byla dne 17 Červua zemřela nejstarší dcera jeho *Alžběta*, prowdaná přede dwěma léty za Sigmunda syna krále polského Sigmunda I. Jsau z té příčiny brzy po příjezdu králowu konány za ni služby Boží po wšech kostelích Pražských (22 a 23 Srpna) u welkém zármutku krále i králowny. Hned pak potom počali se stawowé sjížděti k sněmu.

Kommissí zřízená k uwažowání odložených artikulů sněmowních byla se za nepřítomnosti králowy dle ustanowení sešla w pondělí po prowodní neděli dne 13 Dubna; ale jen částečně

úkol swůj wykonala; na sněmě saméni wšak dílem dle náwrhů 1545
jejích, dílem dalším o wěcech jednáním docílilo se mnohých dosti důležitých usnešení dohodnutím mezi králem a stawy. Při uwažowání obecných privilegií zemských byla kommissí ukázala k některým obdarowáním učiněným a marně potom odwolaným krále Wladislawa ku prospěchu stawů slezských na ujmu práw králowstwí, zwláště také ke smlauwě, kterau byl kníže *Lehnický* Bedřich učinil s markrabím brandenburským o nástupnictwí we swém knížetstwí proti práwu koruny české na ně co léno. Král srownale se stawy swolil ke zřízení kommissí ze wšech tří stawů, která by s knížetem Lehnickým i s druhými stawy slezskými jednala buď o dobrowolné naprawení nebo o obhájení práwa saudem. Jiná kommissí ze wšech tří stawů jest zwolena k srownání starších a nowějších zřízení zemských, pokud se mezi sebau potýkala. Četná dohodnutí se stala, pokud se týkalo řádů při saudech zemských, dosazowání menších úředníků zemských, opráwnění králowského prokuratora, komorního saudu, řečníků a platů za saudní jednání i jiných wěcí s tím sauwislých; k tomu též důležitý krok míněný ku prospěchu strany pod obojí, aby sproštěna byla swých nesnází se swěcením na kněžstwí. Kommissí we shromáždění swém po neděli prowodní byla se usnesla žádati krále, aby wymohl nějakým spůsobem swěcení na kněžstwí pro stranu pod jednau i pod obojí biskupem w zemi samé. Na sněmě král k tomu swolil, a stalo se již i dohodnutí o osobu biskupa. Oblíben k tomu totiž od krále i od stawů kněz Jan Horák, jinak *Hasenberger* z Milešowky, učitel čili praeceptor synů i dcer králowých, který byl nedáwno obdržel proboštstwí Litoměřické. Král slíbil dle možnosti swé přičiniti se, aby se mu od papeže dostalo důstojenstwí biskupské, a měl pak swětiti žáky obau stran, pod jednau i pod obojí, i také moc míti nad duchowenstwem, pokud se kázně týkalo, wšak w dorozumění s konsistoří jedné a druhé strany. Proboštstwí Litoměřické mělo mu býti nadáním k slušnému opatření. Také o zwelebení Pražského učení slíbil král pomocí stawů se wynasnažiti a k cíli tomu především osobami učenými a k tomu hodnými dáti

*

1545 nahlednauti w statuta a w důchody mistrů, aby se stala w nich přiměřená náprawa.

W artikulích sněmowních obsahujících tato usnešení týkající se wěcí předešlým sněmem odložených nenachází se žádná zmínka o *Kutnéhoře* a o posudném, kterého král žádal w náhradu za další nakládání na tamější doly i zároweň na polepšení důchodů swých; a příčinau toho bezpochyby jest, že wěc tato již prwé kommissí uwažowací byla rozhodnuta, ač se o tom žádná určitá zpráwa nezachowala. Tolik dowídáme se, že se král dolů wzdal a jich Horníkům zanechal ještě za swého meškání we Wormsu. Dne 29 Čerwna byli se z uložení jeho raddowé komory králowské odebrali za tau příčinau do Kutnéhory.[99]) Dá se sauditi, že se to stalo, protože kommissí k wýminkám králowým neswolila; pročež také posudneho se králi nedostalo.

Naproti tomu dosáhl král na sněmě tomto jakéhož takéhož prospěchu k určitějšímu než dotud stwrzení *dědičnosti trůnu* českého we swém potomstwu. Při registrowání a srownáwání privilegií zemských, we kterém se od roku 1543 wždy ještě pokračowalo. došlo také na privilegium císaře Karla IV, dle něhož stawům českým teprw po wymření mužského i ženského potomstwa panownické rodiny příslušelo práwo wolení krále. Jak na swém místě wyprawowáno, byli stawowé čeští po smrti krále Ludwíka manželce Ferdinandowě Anně popírali práwo k dědictwí, wykládajíce privilegium císaře Karla, jakoby dle něho po wymření mužskeho potomstwa práwo k nástupnictwí příslušelo jen dcerám králowským neprowdaným; a musil Ferdinand wydati jim rewers s přiznáním, že jej swobodně jen z dobré wůle swé za krále zwolili. Nicméně wyhnul se potom wýkladu privilegia císaře Karla dle smyslu od stawů nedůwodně jemu přikládaného. Nyní wšak, když došlo na nowé uwažowání privilegia, král dosáhl swolení stawů k tomu, že místo rewersu daného r. 1526 přijali od něho jiný dne 2 Září r. 1545, kterým odwoláwaje se na privilegium císaře Karla, prawě, že stawowé dle znění jeho manželku jeho Annu za dědičku přijali, znal se,

[99]) Wiz Paměti Dačického I 168.

že jeho po ní jakožto prawé dědiče za krále ze swobodné a 1545
dobré wůle swé wolili a přijali. Nebylo bez reptání mnohých ze stawů proti sesílenému tomuto uznání dědičnosti trůnu w rodě králowě; ale uzawření sněmu stalo se beze wší pochybnosti řádným spůsobem.[100])

Jednání na sněmě protáhlo se asi do čtyr neděl. Král i stawowé byli z něho mezi tím časem poněkud wyrušowáni stížnostmi *bratří českých*. Při registrowání privilegií zemských bylo se totiž přišlo také na někdejší mandat krále Wladislawa proti Pikartům, wložený do desk zemských o sw. Jakubě r. 1508. Páni a rytíři z jednoty bratrské protiwili se již na předešlém sněmě opětnému wložení jeho do desk, kteréž se wšak potom nicméně stalo od kommissí k registrowání zřízené. Proti tomu mínili se znowa zasaditi, a hned na počátku sněmu drželi o to mezi sebau poradu. Uzawřeli žádati na králi i na sněmě, aby mandat ten jakožto na ně wztahowaný z desk byl wymazán, a připojiti k tomu některé jiné stížnosti. Z těch se jedna týkala nejpřednějšího tehdáž z duchowních jejich Jana *Augusty*, staršího sboru Litomyšlského. Bylť roku minulého (1544) hanliwým spisem tištěným popudil proti sobě zemana Jiřího Sadowského ze Slaupna, úředníka pana Jana z Pernšteina na zámku jeho

[100]) O spůsobu jednání o této wěci na sněmě nemáme žádné zpráwy úřední. Zachowaly se z něho jen artikule týkající se wěcí předešlým sněmem odložených. Ale hodnowěrnau zpráwu krátkau dáwají paměti bratra Jana Čerwenky. Prawí: Item w tom sněmu jsau také sobě dali čísti swá některá obdarowání a swobody; mezi nimiž jeden nalezen a čten we wšem sněmu byl majestát císaře Karla takowý, že stawowé králowstwí českého nemají a nemohau sobě za krále a pána zwoliti a wzíti, když by prwní král zhynul, jiného než syna anebo dědice krále prwního aneb manžela dcery krále prwního, nebyl-li by žádný syn. A podlé toho jest sobě toho přitom sněmu dowedl král Ferdinand, že jest za dědičného krále přijat i s syny a dědici swými . . . A tak na to přišlo a to jest stwrzeno, že sobě za krále wzíti nemohau žádného než dědice krále prwního: leč by žádného syna ani dcery král který kdy neměl, tedy budau moci teprw woliti sobě za krále, kohož by chtěli. Bylo tuto mnohým w mysli těžko, a wrčali nad tím, že tak zawázáni jsau; wšak newěděli co k tomu říkati; majestátem tím císaře Karla ústa wšem zacpána.

1545 Pernšteině, a k žalobě jeho obeslán byw před krále a jeho raddu nedostawil se; následkem čehož Jiří Sadowský wymohl sobě list králowský proti němu daný dne 1 Března roku 1545, mocí kterého měl býti zatčen, kdežkoli by byl postižen ukrýwaje se. Páni a rytíři z jednoty mínili se ho ujmauti, a mimo to stěžowali na rozličné potupy, které se jim dály od kněží i swětských lidí, zwláště popíráním řádného manželstwí bratřím, poněwadž by kněží jejich neměli práwa k udělowání swátostí Za řečníka ku přednesení žádostí a stížností těch zwolen jest pan Wilem Křinecký z Ronowa. Dne 27 Srpna obdrželi slyšení weřejné před sněmem a potom hned téhož dne také u krále, kterýž uložil jim předložiti jemu žádost swau písemně, a slíbil dáti jim odpowěd, jak medle mu možná bude při jiném tehdejším zaneprázdnění.

Od stawů dostala se bratřím odpowěd již druhého dne potom (29 Srpna), ač téměř již k wečeru po jiném jednání na sněmě; byla wšak záporná. Stawowé neuznáwali za slušné privilegium krále Wladislawa do desk wložené zase dáti wymazati; co se hanění od rozličných osob týkalo, odkazowali je na obyčejnau cestu saudní dle zřízení zemského; přitom pak slowy na pohled přátelskými wyzýwali je, aby zanechajíce swých zwláštností přistaupili k nim, buď ke straně pod jednau nebo pod obojí. Odpowěd ta spůsobila mezi bratřími welké rozhorlení. Sešedše se nazejtří, w neděli dne 30 Srpna, hned ráno w domě pana Bohuslawa Kostky w Celetné ulici (č. 562), pronášeli mínění rozličná, jak by se měli dále zachowati. Nejprudčejší radili, aby na swém stáli a wymazání mandatu z desk ještě jednau žádali; kdyby pak nebylo swoleno, aby ze sněmu wystaupili a oznámili, že k ničemu dále nemíní swolowati a toho ani jiného sněmu se neúčastniti; také aby pak z Prahy odjeli a na žádné obeslání ani od stawů ani od krále nepřijížděli leč pod gleitem. Jiní nawrhowali, aby odpowěděli, že wěc na wětší počet wznesau, až by se totiž se swými rowně smýšlejícími na Morawě a we Slezsku, ano i w jiných okolních zemích dorozuměli. Již také skládali spisy w jednom i we druhém smyslu i ještě jinak. Prošel wšak celý ten den. a nesjednotili se. Přes

noc se mysli ochladily, a w opětné schůzi w pondělí ráno 1545
(31 Srpna) po některém modlení přijat náwrh pana Kostky, dle něhož uzawřeno, aby se spornému mandatu krále Wladislawa wyhnuli oswědčením, že když w něm není řeč o jejich jednotě bratrské, nýbrž o Pikartech co lidech, kteří wěci bludné drží proti wíře křesťanské, a panně Marii i swatým božím se rauhají, mandat ten newztahuje se na ně, kteříž prawau křesťanskau wíru we wšech dwanácti článcích drží a wěří se wšemi jinými křesťany; z té příčiny že tedy od žádosti swé, aby mandat z desk wymazán byl, upauštějí; aby se pak dle wyzwání od stawů k straně pod obojí hlásili, že jim potřeba není, neb že se wždycky k ní znali, swátost pod obojí spůsobau přijímajíce. Opět pan Wilém Křinecký byl požádán we jménu wšech toto oswědčení přednésti, i učinil to ještě téhož dne w sezení sněmu. Odpowěd byla mu odložena, až by jiné wěci, o které se práwě posud jednalo, byly wyřízeny. Bylot to dwa dni před přijetím wýše zmíněného nowého reversu królowa týkajícího se dědičnosti trůnu. Hned nazejtři potom, dne 3 Září, dána jest odpowěd, o které bylo napřed králi oznámeno, we jménu wšech tří stawů ústy nejwyššího hofmistra Zdislawa Berky, která wšak neobsahowala wíce, nežli že stawowé při swé předešlé odpowědi zůstáwají. K tomu Wilém Křinecký odpowěděl, že rowněž i bratří zůstáwají při swém oswědčení, dle něhož mandat o Pikartech na ně se newztahuje. Nejwyšší hofmistr zanechal přitom, a sněm pokračowal w dalším jednání swém. Toliko u krále ještě se bratří odpowědi na swé druhé žádosti domáhali; odkládal jim wšak posud do wětší prázdně.

Došlo hned potom na konečné rozhodnutí pře se *Šliky*, předešlého roku začaté. Pokusy o narownání s nimi nezdařily se pro neustupnost s jejich strany; setrwáwalit při tom, aby o jejich práwích saudem bylo rozeznáno. Tedy konečně král obeslal je před saud, na kterém wšak, pokud se jewí z pamětí zachowaných, nejednalo se o sporné práwo k dolům a k minci Jáchimowské, nýbrž o winu, které se Šlikowé dopustili swým odbojným chowáním ku kommissí králowské do Jáchimowa

1545 wyslané, i také později od té doby, zejména wšelijakým jednáním s cizími knížaty, hlawně, jak se zdá, s kurfirstem saským,[1]) utíkajíce se k nim proti králi o pomoc. Saud skládal se ze wšech auředníků a saudců zemských, a předsedal mu král osobně, maje wedlé sebe po prawici ponejprw syna sweho arcikníže *Maximiliana* jakožto budaucího dědice i také kníže Těšinské a oba biskupy toho času w Praze přítomné, Olomauckého a Wratislawského, celkem 44 osob. Wina, které se pohnaní dopustili proti důstojenstwí králowskému, jest saudem uznána, a odsauzeni jsau k trestání od krále dle uznání jeho. Stala se hned tu chwíli přímluwa za ně od saudců wšechněch, od biskupů i druhých; také arcikníže Maximilian wstal se swé stolice a přimlauwal se; král také slíbil na přímluwy tyto časem swým pamatowati; ale tu chwíli nařídil pánům Šlikům odebrati se do wězení na Bílau wěž. Bylo jich pět bratří a bratranců wýše zmíněných, Jeronym a Wawřinec, Kašpar, Mauritius a Hendrych. Nyní pak teprw počalo se wyjednáwati s nimi o wyrownání, a docílilo se ho asi po desíti dnech uwěznění jich, mezi kterýmž časem dály se wždy zase přímluwy za ně asi prý ode sta osob stawů panského a rytířského i také od králowny Anny. Zápisem učiněným dne 19 Září odřekli se Šlikowé dolů wšelikých, jak w Jáchimowě tak jinde w kraji Loketském, a obnowili přísahu manskau, pokud se Loketska týkalo co pauhého léna od koruny. Následkem toho jsau dne 20 Září k wečeru propuštěni z Bílé wěže, a hned dwa z nich, Jeronym a Jindřich, wyprawení jsau s kommissaři králowskými do Jáchimowa, aby propustili wšechny služebníky swé i měšťany z přísah a odewzdali je k rukaum králowým, co zatím druzí ještě na některý čas pod zárukau zůstati musili w domě Jeronymowě na Hradčanech. Jako z dobré wůle král potom dne 3 Října postaupil Šlikům

[1]) Nemáme owšem jiné paměti k tomu poněkud se wztahující leč žádost Mauritia Šlika k Janowi Fridrichowi kurfirstu saskému za přímluwu ku králi Ferdinandowi o prodlaužení lhůty k dolowání w Plané do 15 let, psanau dne 3 Unora 1545, a přímluwu kurfirsta skutečně učiněnau psaním dne 28 Března téhož roku, obě zachowané w archiwu ministeria financí we Widni.

ze stříbra Jáchimowského desátek se wztahem k staršímu pro- 1545
půjčení až do roku 1555.

Mezitím hned po saudě nad Šliky ještě za uwěznění jejich w Bílé wěži král dne 11 Září dal písemně odpowěd bratřím, kterau jim do té doby byl odkládal. Wztahowala se hlawně na Jana Augustu. Poněwadž bratří popírali, žeby se před práwem ukrýwal, král dopauštěl odwolání zatykacího listu proti němu, kdyžby se bratří sami Augustau ujistili, aby k obeslání k saudu se dostawil. O urážkách a ublíženích osobních, které by se bratřím dály, zanecháwal přitom jako stawowé, aby proti winníkům hledali práwa při saudech příslušných. O mandatu krále Wladislawa nečinila se w odpowědi žádná zmínka, z čehož jewilo se, že král tak jako stawowé nemínili proti bratřím nic nepřátelského předsewzíti. Dopis k nim zněl co k „pánům, rytířům a wládykám, kteříž se jednoty bratrske w králowstwí česke m jmenují"; neobsahowal tedy žádné narážky na Pikartstwí. W tom spůsobu byli mu powděčni, a ssedše se, poněwadž se ze sněmu byli již rozjeli, w Brandýse nad Labem, wyprawili odtud pana Wiléma Křineckého a Jindřicha Domausického ku králi s poděkowáním a se žádostí, aby ujištění se Janem Augustau sproštěni byli proti ubezpečení, že k práwu bude státi, když obsílka naň dodána bude w domě bratrském čili sboru w Pardubicích. Ku přímluwě nejwyššího hofmistra pana Zdislawa Berky a nejwyššího kancléře Jindřicha z Plawna, ku kterým se poslowé bratrští byli napřed obrátili, král k žádosti swolil, a zatykací list daný Jiřímu Sadowskému odwolal (1 Října).

Stroje se brzy k odjezdu z Prahy do Wídně, král prwé ještě dne 18 Září obnowil se slawností obyčejnau osobně raddy na Starém a na Nowém městě. W obau městech zůstawil posawadní primasy jakožto osoby wždy sobě oddané, Jakuba Fikara z Wratu hofrychtéře měst králowských a Jana Srnu z Karlowyhory. Z ostatních konšelů dosadil na Starém městě dewět nowých wedlé dewíti ze staré raddy; na Nowém městě zůstalo starých jedenáct, a přidáno k nim jen 7 nowých. Mezi nowými na Starém městě byl Sixt z Ottersdorfa, jemuž král

1545 opět jako přede dwěma lety dal tím důkaz swé snášeliwosti w náboženstwí.

Na sněmě byla *města králowská* s Pražany Starého a Nowého města w čele opět zdwihla swé stížnosti proti druhým dwěma stawům, zasazujíce se o konečné rozhodnutí pří od času smlauwy Swatowácslawské pozůstáwajících; ale poněwadž staw panský a rytířský pod tauž záminkau jako předešle jednání o tom na ten čas odmítli, král nechal též přitom; wšak k uspokojení měst wydal jim dne 28 Září list čili recess, kterým slibowal, nejdéle do roka, poněwadž by mu nyní jiné zaneprázdnění bylo w cestě, o přátelské srownání mezi stranama se přičiniti, když by pak to se nepodařilo, sprawedliwé opatření učiniti. O dwa dni dříwe (26 Září) byl také ustanowil osoby k ohledání statut a nadání *učení Pražského,* aby dle toho mohlo se přikročiti k potřebné oprawě při něm. Jmenowal k tomu po jedné osobě stawů panského a rytířského, Arnošta Jilemnického z Aujezda a Petra Bechyni z Lažan, dwa pak z konšelů Pražských, kteří byli mistři swobodných umění, ze Staroměstských mistra Tomáše z Jawořice, který byl předtím kancléřem toho města, z Nowoměstských pak mistra Wácslawa Medka z Krymlowa. Mimo ně měli k tomu zasednauti také obadwa administratoři arcibiskupstwí, strany pod jednau a pod obojí.

Před odjezdem swým král ještě také učinil nowé propůjčení *Židům* Pražským, z kterého se jewiti musilo, že s ohledem na staw důchodů korunních raddám komory králowské wždy méně oprawdiwě záleželo na wypowědění jich ze země. Mocí swolení sněmowního při začátku toho roku byl král dne 1 Března prodlaužil lhůtu danau do té doby 31 Židům pod týmiž wýminkami jako předtím až do sw. Jiří roku 1546; od té doby wšak ještě wíce jiným gleitů udělowal, tak že počet těch, kteří směli do času w Praze zůstáwati, wzrostl až na 62 rodin mimo kantory, školníky, branné a jiné služebníky, bez kterých, jak se w předešlých gleitowních listech prawilo, býti nemohli. Nyní král listem daným dne 30 Září wšem těmto osobám gleit prodlaužil od sw. Jiří nejprw příštího (roku 1546) do tří let pořád zběhlých s obnowením předešlého nařízení, aby sedm Židů

w listě na předním místě jmenowaných jako starší ostatní 1545
sprawowali Bylo to týchž sedm, kteří byli jmenowáni r. 1544, wyjmauc Žalmana Muňku, který byl mezitím zemřel. Na jeho místo nastaupil syn jeho Izrael Muňka na základě jistého privilegia, které tomu rodu od krále Ludwíka bylo uděleno a r. 1534 od krále Ferdinanda stwrzeno. Nowá wěc wšak přitom byla, že moc těchto starších měla trwati jen do sw. Jiří příštího roku, po tom čase pak měli raddowé komory králowské úřad starších obnowowati každého roku, pokud by Židé w zemi byli. Ukazowalo to patrně na zamýšlenau další showíwawost k Židům; wedlé čehož wšak nicméně hned nazejtří potom (4 Října) wyšlo nařízení králowské ku konšelům Staroměstským, aby nahlédnauce w tento gleit Židům daný mimo osoby w něm uwedené jiných žádných netrpěli, nýbrž kteří by gleitů neměli, do čtyr neděl k odstěhowání přidrželi pod trestáním.

Za pozdějších dní pobytu králowa w Praze bylo jedno z mladých dítek jeho dostalo osypky, což snad poněkud zdrželo odjezd jeho s králownau a wší rodinau. Nicméně již dne 24 Září byl odjezd ustanowen na dwanáctý den potom, do kteréž doby očekáwalo se uzdrawení. Skutečně pak král odjel se swými asi w ustanowený den, ježto nacházíme jej na cestě do Wídně již dne 9 Října w německém Brodě a téhož dne w *Polné*, dne 10 Října w *Třebíči;* we Wídni pak nacházel se aspoň již 14 Října. Za místodržícího na čas swého wzdálení byl ustanowil jak častěji předtím nejwyššího hofmistra, pana Zdislawa Berku z Dubé.

Od wyprawení poslů od krále i od císaře do Konstantinopole w minulém měsíci Čerwnu byl w Uhřích od Turků zachowáwán pokoj dle prozatímných umluw; we Wídni pak došla krále jisté aspoň před koncem roku zpráwa o zawření *příměří se sultanem* na půldruhého roku, kteréž se bylo stalo dne 10 Listopadu. Zůstawen w držení těch částí Uher, které měl we swé moci, musil se král podwoliti za to ku poplatku ročních 10.000 dukatů; měl-li wšak obdržeti pokoj na delší čas, kladly se od Turků ještě některé jiné wýminky, o které se u wyjednáwání pokračowalo.

7.

Rok 1546.

Wálčení s Turky bylo od počátku panowání krále Ferdinanda w Čechách hlawní obtíží, pro kterau nemohl dle wůle swé w plné míře wěnowati se hlawnímu úkolu, který jemu w králowstwí českem byl připadl powoláním na trůn. Úkolem tím bylo obnowení řádu w zemi pokleslého za dwau jeho posledních předchůdců a co newyhnutedlná podmínka toho powznešení moci králowské z hlubokého úpadku, ku kterému byla přiwedena. Přes to byl až do té chwíle w jednom i druhém ohledu docílil jistého pokroku. Bylať wětší bezpečnost w zemi; nebyla wíce rušena domácími swáry a násilným protiwením se práwu od jednotliwců; byla saudům zjednána wětší wážnost; byl zwláště w Praze učiněn konec pronásledowání jedné strany druhau pod přikrytím náboženstwí; král byl tím uwedl staw městský zase w míru poslušenstwí, která se srownáwala se zákonnými jeho swobodami, a také stawům dwěma wyšším zabránil aspoň další zmáhání se na ujmu práw králowských, nedopauštěje sněmům a sjezdům wykračowání z mezí swého opráwnění a zasahowání do wýkonné moci osobowáním sobě práw nebýwalých nad úřady zemskými. Docílením míru s Turky měl král welké části posawadních těžkostí býti zbawen. Když nepotřebowal každoročního wyžadowání berní k obraně proti nim, měl wolnější ruku we wnitřní spráwě zemské, a jewilo se to již mezi wyjednáwáním o mír, když boj byl na čas zastawen, skrownými pokroky w zákonodárstwí wnitřním během r. 1545, o kterých jest tuto wyprawowáno. Pohříchu, když naděje w pominutí nesnází z jedné strany kynula, wznikalo již obáwání nebezpečenstwí z jiné strany, z tehdejších swárů totiž mezi náboženskými stranami w říši německé, do kterých přese wšecko wynasnažení krále Ferdinanda také králowstwí české bylo wtrženo. Přišlo z toho za nedlauho k osudnému obratu w dějinách

země. kterým konečně nejwíc staw městský a Praha w jeho čele utrpěli welikau pohromu. —

Za nedlauho po skončení sněmu říšského we Wormsu wzbudilo se nowé rozjitření stran w říši. když katolický wéwoda *Brunšwický* Jindřich w měsíci Září roku 1545 zjednaw sobě jakéž takéž prostředky k zdwižení wálky, nenadálým útokem pokusil se o dobytí zpět země swé, z které byl před třemi lety násilným spůsobem wypuzen od knížat spolku Schmalkaldského. Bylo to. když ještě král Ferdinand meškal w Praze. Po jeho odjezdu do Wídně w měsíci Říjnu jel Prahau posel wéwody Jindřicha Matěj Wachtel ku králi, hledaje od něho přízně. W rozprawách s rozličnými osobami w Praze na cestě swé jewil mnoho důwěry w síly wéwodowy. Ale bylo to klamné. Tu chwíli byli přední členowé spolku Schmalkaldského, lantkrabí hesský Filipp, knížata sasští Jan Fridrich kurfirst a Mauritius sebrali síly wětší do pole; a w málo dnech potom (21 Října) wéwoda Jindřich upadl w jich zajetí. Lehkým wítězstwím swým knížata protestantští tím wíce se osmělili, a užíwali hned ještě wíce nowých příležitostí k rozmnožení moci swé na ujmu druhé strany. 1545

W okolnostech těch nemohlo skládáno býti mnoho naděje na rozprawu náboženskau w Řezně, která měla předcházeti sněm říšský w témž městě. O malé náklonnosti bohoslowců protestantských k sjednocení se we wíře swědčil ohyzdný hanopis Martina Luthera proti papeži již za času minulého sněmu Wormského wydaný a ochráncem jeho kurfirstem saským Janem Fridrichem horliwě rozšiřowaný. Prowodín byl hnusnými obrázky na posměch papeži i take císaři Karlowi, které se owšem i do Prahy dostaly a lidem sprostého smýšlení bezpochyby potěšení působily.[2]) Rozprawa náboženská měla se dle

[2]) Píše o nich bratr Matěj Červenka: „Malowání welmi posměšná wycházela, že papež jede na sněm do Wormácí sedě na swini a kadí hownem; item že papež stíná císaře mečem; item že sedláci do korunny papežské špráchaji; item že proti bullám a mandatům papežským wodkrýwajíce zadek prdí, až se práší; a jiného mnoho posměšného dálo se ten čas Římské církwi. K tomu spis wydal Luter německy welmi lající a zlořečící posupně wší Římské církwi.“

1545 usnešení říšského sněmu začíti w *Řezně* dne 30 Listopadu, ale byla potom odročena k 27 Lednu roku 1546, mezi kterýmž časem zase papež Pawel III dal dne 13 Prosince zahájiti koncilium obecné w Trientě, které pro rozličné pohnútky předce bylo zatím opět odloženo. Protestantským knížatům bylo koncilium proti mysli; nemíniliť se žádným spůsobem podrobiti jeho wýrokům. Proto wšak nicméně nedbali swobodnau rozprawau oprawdowě dojíti nějakého smíření, a strana katolická spoléhala wíce na koncilium než na toto hádání se o wíru.
1546 Tudy minuly bez mála dwa měsíce w rozličném přění se jak o wěc samu tak o spůsob jednání, až pak bohoslowci protestantští, když se nemohlo docíliti srownání o jednací řád dle jejich přání, z uložení od knížat swých jednání přetrhli (20 Břez.) a z Řezna odjeli. Bylo to čtyry neděle po smrti Martina Luthera; byltě práwě w čas mezi tauto schůzí zemřel dne 19 Unora.

Král Ferdinand meškal do té doby nejdelší čas we Wídni, zaměstnán jsa nejwíce záležitostmi králowstwí uherského a zemí
1545 swých rakauských. Mezi jiným nahodily se tehdáž rozepře některé mezi Uhry a Štyrskem o rozličné jezy a toky wod, k jichž srownání král užil některých osob z Čech a z Morawy, jakožto nestranných. Psal za tau příčinau dne 7 Prosince jmenowitě také Pražanům wšech tří měst, aby wyprawili k tomu čtyři neb aspoň tři z přísežných mlynářů Pražských jakožto znalce. Měli do dne štědrého wečera býti we Wídni i asi čtrnáct dní potřebného jednání se účastniti.

Wedlé toho král nespauštěl z mysli další konání wěcí, ku kterým se wztahowala usnešení posledního sněmu českého. Náleželo mezi ně srownání neb rozsauzení rozepře mezi stawy českými a knížaty i stawy slezskými a obzwláště knížaty *Lehnickými*. Týkalo se to jednak privilegia roku 1498 podlaudně wydaného stawům slezským z kanceláře krále Wladislawa, jehož oni se wždy chtěli držeti, ač od něho samého i potom od krále Ludwíka bylo odwoláno, jednak smlauwy již zmíněné

Podobný takový obrázek, na němž se nacházel papež s oslíma ušima, byl přidán na titulu k spisu Lutherowu.

mezi Fridrichem knížetem Lehnickým a rodem brandenburským 1545
o tak zwané sbratření obau rodů, mocí kterého mělo se knížetstwí Lehnické po případě dostati rodu brandenburskému na ujmu lenního panstwí králowstwí českého. Privilegium ono roku 1498 dotýkalo se stawů českých ustanowením, že měl heitmanem čili místodržícím slezským wždy býti některý z knížat slezských, a jinými wýminkami. Na sněmě byla, jak řečeno, zwolena kommissí k naprawení obojí této wěci buď smluwau neb saudem. Měla se skládati ze šesti osob každého ze tří stawů. Ze stawu městského byli k tomu jmenowáni konšel Staroměstský Duchek ze Semechowa, Nowoměstský prwní konšel čili primas Jan Srna z Karlowyhory, kancléř Starého města Jakub Wršowský z Kapíhory a radní písař Nowoměstský Jan bakalář, k tomu z Plzně Sigmund Stašek a z Tábora Wáclaw Prachatický. Od času sněmu byl wšak Jakub z Kapíhory nepochybně onemocněl, a zastal jej proto konšel Sixt z Ottersdorfa, kterýž za nedlauho potom po smrti jeho († 1546 17 Čw.) nastaupil také w úřad kancléřstwí na Starém městě. K náležitému prowedení wěci král dopisem z Wídně dne 14 Ledna
roku 1546 uložil zwoleným těmto osobám, aby se o Hromni- 1546
cích sešli na hradě Pražském ku poradě a k připrawení wšech práwních potřeb, ku kterémuž cíli dle žádosti stawů slíbil k nim wyprawiti také dwa doktory práw z raddy swé. Ustanowil k tomu o něco málo později (23 Ledna) doktory Filippa Gundelia z Padue a Ludwíka Šerodina. Ač ti se potom poněkud opozdili pro welké rozwodnění Dunaje, kterým wšecky mosty u Wídně byly pobrány, předce aspoň dne 30 Ledna bylo králi lze oznámiti do Prahy odjezd jejich; a schůze o hromnicích byla řádně odbyta. Král následkem toho mínil se osobně odebrati do Wratislawě a tam strany sročiti. Již dne 22 Ledna byl psal biskupu Olomauckému a jedenácti z předních pánů a rytířů morawských, kterých účastenstwí při saudě w te wěci užiti mínil, aby se též na cestu do Wratislawě připrawili.

Prwé než k tomu přišlo, král w prwních dnech po Hromnicích odebral se z Wídně do *Prešpurka,* kdež držel sněm uherský. Nacházíme jej tam aspoň od 10 Unora do 2 Března.

1546 Tohoto posledně řečeného dne odtamtud osobám zwoleným ze stawu českých oznámil den, do kterého měli se dostawiti we Wratislawi, totiž do Kwětné neděle (18 Dubna), po které hned w pondělí obě strany z Čech a ze Slezska měly míti stání před ním. Pražanům Starého a Nowého města bylo obzwláště uloženo, osobám zwoleným z jiných měst o tom oznámiti. Nawrátiw se hned asi nazejtří potom (3 Března) do *Wídně,* pobyl tu ještě do druhé polowice Března. Potom odebral se do *Olomauce* za příčinau sněmu morawského, který tam byl položil ke dni 24 Března. Jela tam s ním i králowna, též syn Maximilian a dcery králowské. Odtamtud buď 7 neb 8 Dubna dal se rowněž i s králownau na cestu do Slezska. Bylť dne 9 Dubna w *Opawě* a aspoň již dne 15 Dubna we Wratislawi. Tam se tedy brzy potom dali nalézti také zwolené osoby ze stawů českých. Pražané a druzí stawu městského byli wyjeli dne 9 Dubna w nákladné úprawě pro čest swého stawu. Wsedli do dwau krytých wozů, a na třetím za nimi se wezly šaty a jiné potřeby jejich; do každého wozu byli zapřaženi čtyři koně. Služebnictwo jízdné a jiné prowázelo je o čtrnácti koních, oděné w šaty lindyšowé popelaté barwy se znamenitým nákladem. Wyjewše ranním jitrem, byli na prwní noc w *Nimburce,* potom w *Hradci Králowé,* w *Náchodě,* w *Kladsku,* w *Pačkowě,* w *Nise,* w *Olawě* a tak den osmý (17 Dubna) we *Wratislawi,* již po příjezdu králowu. Konšelé Wratislawští slawně je uwítali.

Jednání saudní počalo se o dwa dni pozdéji, než bylo prwotně ustanoweno, totiž teprw we středu po Kwětné neděli (21 Dubna). Král zasedl k tomu na saudné stolici we dwoře, který slaul císařský, maje po prawé ruce syna swého *Maximiliana,* po lewé biskupa Olomauckého. Přísedících bylo asi 40 osob, mezi nimi také biskup Wratislawský, mimo to přednější osoby z panstwa a předních radd králowých z markrabství morawského a z arciknížetství rakauského. Nejprwé předložili plnomocníci stawů českých žalobu swau proti knížatům a stawům slezským w příčině privilegia krále Wladislawa jim daného, žádajíce, aby odwoláno a zrušeno bylo; při čemž řečníkem od nich byl Filipp Gundelius, jeden ze dwau doktorů Wíden-

ských wýše zmíněných. Pro pobožné dni před welkonoci, které 1546
hned potom následowaly, odloženo jest další jednání až do středy po welkonocích, totiž 28 Dubna. Toho dne slyšena jest odpowěd knížat a stawů slezských, kteří swé privilegium hájili, a za dwa dni potom (30 Dub.) zase odpowěd Čechů k tomu. Více času potom wyžadowala druhá pře mezi stawy českými a knížaty Lehnickými Fridrichem a dwěma syny jeho Fridrichem a Jiřím, we které se jednalo o zrušení smlauwy jejich s kurfirstem brandenburským o nápad jejich knížetství. Počala se dne 5 Kwětna přednesením žaloby, kterau zřízenci čeští žádali zrušení této smlauwy. Pod příčinau nemoci otcowy dostawili se k tomu jen synowé knížete Fridricha, ale z počátku popírali stawům českým příslušnost této pře, jako by se netýkala jich, než jen koruny. Teprw když král dne 8 Kwětna rozhodl, že jsau powinni odpowídati, postawili se opět, ale hledali po více dní wšelijaké wytáčky a odklady, až když král nijak nechtěl jim býti po wůli, pokaušeli se jak mohli o hájení domnělého práwa swého, a byla pře více dní wedena od obau stran welmi ostře a důtkliwě. Konečně král dne 18 Kwětna učinil wýpowěd, kterau smlauwu mezi knížaty Lehnickými a kurfirstem brandenburským prohlásil za neplatnau, a uložil knížatům, aby zápisy swé na ni zpět wzali a k rukaum jeho wydali, též aby propustili poddané swé z přísah, kterými je byli na smlauwu onu zawázali. Měli k tomu míti lhůtu do šesti měsíců. O dwa dni později (20 Kw.) následowala wýpowěd we při mezi stawy českými a slezskými o privilegium krále Wladislawa, která wšak nebyla konečná, nýbrž stanowila odklad, tak aby strany opět stály před králem, až by jim znowa ustanowil den k tomu někdy po skončení říšského sněmu w Řezně, který se zatím byl započal, w naději, že snad do té doby stane se mezi nimi přátelské srownání.

Hned brzy po swém příjezdu do Wratislawě, dne 20 Dubna, byl král Ferdinand stawům českým položil sněm w Praze na středu před nedělí Křížowau (26 Kw.), ku kterému mínil přijeti osobně, a zdá se, že mínil na cestě do Prahy pobyti některý den w Poděbradech k užití wyražení loweckého; nebo

1546 byl již dříwe z Olomauce (5 Dubna) wypravil několik myslivců swých dworských do Prahy a do Poděbrad, kteří měli w Poděbradech také zjednati nowá tenata na jeleny, poněwadž stará, která měl, dlauhým již užíwáním byla zkažena. Dá se sauditi, že král také tak dlauhého trwání saudu Wratislawského se nenadál, a doufal tudy dost brzy býti w Praze. Ale předsewzetí jeho wkročila tentokrát do cesty wětší překážka ze stawu wěcí w říši německé. Po nezdařené náboženské rozprawě w *Řezně* měl w témž městě držán býti sněm říšský k dalším pokusům o srownání. Císař Karel V přijel za tau příčinau již w měsíci Březnu do Němec, a wyjednáwal předběžně we Speyeru s dwěma mocnějšími knížaty, landhrabím hesským Filippem a Fridrichem kurfirstem falckým, wšak bez prospěchu. Odepřeli i nyní pod záminkami osobně přijeti k sněmu, a jak oni tak jiní znamenitější wšichni wyprawili k tomu jen raddy swé. Ač císař sám přijel do Řezna již dne 10 Dubna, trwalo dlauho, než mohlo přijíti k zahájení sněmu, a naděje, žeby se na něm co pořídilo, mizely. W takowých okolnostech císař naléhal na bratra swého, krále Ferdinanda, úsilně, aby přijel k němu a w snažení jeho byl mu pomocen. Následkem toho král, hned jak ukončil saudní jednání we Wratislawi, spěchal splnit toto přání, a již dne 22 Kwětna z Wratislawě odjel ku Praze. Poslowé Pražanů a druhých měst wydali se odtamtud na zpáteční cestu ještě o den dříwe (21 Kw.), a jeli tentokrát přes *Swídnici,* přes *Trutnow,* přes *Dwůr* králowé a *Nimburk.* Nicméně král, rychleji jeda, téhož dne jak oni a téměř té hodiny dojel na hrad Pražský (25 Kw.); zde wšak skoro ani neodpočaw, hned jel dále dnem i nocí bez přestání na kočím woze, tak že již třetího dne na úswitě byl w Řezně (28 Kw.).

Dne 26 Kwětna, tedy nazejtří po příjezdu králowu do Prahy, měl býti sněm od něho swolaný. Za předmět jednání na něm byl král položil jako jiná léta předtím potřebu obrany proti Turkům, která ač nyní pilně nenaléhala, předce posud docela nepominula, pokud se o stálejší mír s Turky teprw jednalo, mimo to pak také zmínku učinil o jiných obzwláštních potřebách swých, maje nejspíš w úmyslu opět předložiti

stawům žádost o swolení posudného. Nemoha pro odjezd do 1546
Řezna osobně sněmu býti přítomen, poručil místo swé na něm synu swému *Maximilianowi* (22 Kwětna), který měl již dne 24 Kwětna býti w Praze. Stawowé wšak, když tu krále samého nebylo, sjeli se jen we příliš malém počtu; mnozí domníwali se, že když král odjel, se sněmu sešlo; někteří pozastawowali se nad tím, žeby syn králůw měl místo jeho zastáwati, nejsa ještě za krále přijat; po několik dní se tudy jednání žádné nezačínalo, a konečně stawowé přítomní žádali mladého arciknížete za odložení sněmu k jinému času; k čemuž on od krále zmocněn swolil; i přišlo tedy k tomu, že král z Řezna dne 12 Červňa ohlásil swolání sněmu jiného na auterý po sw. Prokopu (6 Čwce.), ku kterému by sám mínil přijeti, kdyby to wšak býti nemohlo, ustanowowal opět Maximiliana za swého zástupce.

Dříw ještě než byl král Ferdinand přijel do Řezna, bratr jeho císař Karel byl již konečně odhodlán k užití moci branné proti knížatům spolku Schmalkaldského, když by w odporu swém setrwali. Dal ť sbírati wojsko s jedné strany w Italii, s druhé w Nízozemsku, a jednal o spolky proti knížatům nepřátelským s papežem a s knížaty katolickými. Podařilo se mu podtají obrátiti k straně swé také jednoho z posawadních protiwníků, *Mauritia* knížete saského z mladší wětwe toho rodu, poskytnutím jemu prospěchů, po kterých od delšího času taužil, jsa o to s příbuzným swým kurfirstem *Janem Fridrichem* w různici. Dne 2 Červňa, pátý den po příjezdu krále Ferdinanda do Řezna, císař konečně zahájil sněm přednesením, které se wztahowalo na srownání we wíře prostředkem koncilia Tridentskeho a na obnowení moci říšského komorního saudu w rozepřích práwních mezi stawy katolickými a protestantskými, která na předešlých sněmích byla do času stawena. Poslowé knížat protestantských z uložení jich jak jednání s koncilem tak podrobení se saudu komornímu zamítli (13 Čw.). Tu když také tázali se císaře (16 Čw.), coby zbrojením swým zamýslel, odpowěděl jim, že pečuje o řád a práwo, neposlušné tomu překážející trestati míní. Následkem toho hned také společníci

*

546 Schmalkaldští dali se w zbrojení, kurfirst saský Jan Fridrich a Filipp landhrabí hesský w sewerním Německu, Oldřich wirtemberský s jinými některými w jižním, míníce se spojiti k útoku neb k obraně, w kterau stranu by se spíš hodilo.

O králi Ferdinandowi nemohlo být pochybno, že co král Římský a jeden z nejpřednějších knížat katolických w říši státi bude při císaři bratru swém. Poněwadž se wálky již od předešlého roku bylo obáwati, král již za swého pobytu w Olomauci byl wydal wyhlášky do wšech krajů w Čechách, kterými se zakazowalo wstupowání do služby wojenské wen ze země (28 Břez.). Nyní z Řezna dne 15 Čerwna zákaz tento obnowil, s wýjimkau, kdoby k najímání lidu powolení měl od krále neb také od císaře. Powolení takowé jest hned potom wydáno (17 Čw.) pro Albrechta markrabí brandenburského co jednoho z polních heitmanů císařowých a druhé pro kníže Mauritia saského jakožto spojence (21 Čw.); mělť k obraně země swé najmauti sobě z Čech neb z jiných zemí příslušných sto jízdných a čtyři praporce lidu pěšího. Nařízení tato spůsobila hned tehdáž reptání lidu lutheranského w pomezních krajinách w Loketsku, jakož jmenowitě w *Jáchimowě,* kdež bylo mnoho obywatelů rodilých ze Sas, že císař míní w říši potlačiti jejich náboženstwí a že oni pomáhati k tomu nebudau; již pak také kurfirst Jan Fridrich tajnými jednateli smlauwal s pány w těch krajinách sedícími, Šliky a Kašparem Pluhem z Rabšteina, o wzájemné dorozumění. On a landhrabí hesský Filipp strojili se tehdy již k brzkému společnému wtrhnutí do jižního Německa přes Durynsko; z čehož král Ferdinand, obáwaje se třeba i nějakého wpádu do Čech, dne 27 Čerwna zaslal z Řezna nařízení do krajů, aby pro wšechen případ *hotowost* k obraně připrawena byla, ač nejmenowal přitom určitě nebezpečenstwí z Německa, než spíše od Turků w Uhřích. W tom wšak dříwe než kurfirst saský a landhrabí Filipp počali spojenci jejich w jižním Německu nepřátelstwí w poli. Polní heitman jejich Schärtlin bez zřejmého wyhlášení wálky zmocnil se říšského města Füssen, a udeřil odtud na wlastní zem krále Ferdinanda Tyrolsko nenadálým zmocněním se přesmyku *Ernberského* se zámkem a

městem toho jména (10 Čwce.). Tu již císař w Řezně dne 1546
20 Července wyhlásil *acht* proti Janowi Fridrichowi saskému a Filippowi hesskému jakožto hlawním wůdcům odboje a rušitelům práwa a pokoje w říši, čímž wálka byla plně wyhlášena.

Za welmi nepříležitého času tehdejšího přebýwání krále Ferdinanda w Řezně byly slaweny swatby dwau dcer jeho smluwené z politických pohnútek s dwěma zánowními spojenci proti nepřátelům císařowým a králowým. Dne 4 Čerwence byla totiž druhorozená dcera králowa *Anna* prowdána za Albrechta syna wéwody baworského Wiléma, který přitom hleděl rodu swému zjednati předce zase nějakau wyhlídku na trůn český a jiná panstwí pro případ wymření rodu Habsburského; a dne 18 Čerwence následowala swatba mladší dcery *Marie* s Wilémem wéwodau Clevským. Z příčiny swateb těchto byla matka obau newěst králowna Anna s jinau rodinau swau přijela do Řezna z Wídně, kdež nejspíš mezitím byla zůstáwala. Nezdáť se, žeby z Wratislawě přes Prahu byla do Řezna jela s králem při jeho tehdejším spěchu, než spíše, že na čas onen do Wídně zas se wrátila.[3]) K swatebním hodům byli z Čech zjednáni lososi a lampredy, o kteréž král po obakrát psal Litoměřickým (27 Čw., 7 Čwce.), též bažanti, o kteréž psal pánu Janowi Zajícowi, panu Albrechtowi Krajířowi (na Brandýs) a heitmanu panstwí Raudnického, jeřábci z lesů Křiwoklátských, také owoce wšelijaké, pokud již zralé bylo, salát w hláwkách a angrešt zelený určitého druhu, jehož poslání bylo uloženo raddám komory králowské, tudy nejspíš z králowské zahrady při hradě Pražském.[4])

Swatba druhá byla wykonána dwa dni před wyhlášením achtu proti náčelníkům Schmalkaldskeho spolku; a již nazejtří po tomto wyhlášení (21 Čwce.) král Ferdinand opustil Řezno s králownau a třemi mladšími dcerami swými, jeda po lodi na Dunaji do *Lince*. Tam dojel druhého dne (22 Čwce.), a hned

[3]) W Řezně nacházela se aspoň již dne 30 Čerwna dle listiny w kopiáři místodržitelského archivu XXXV fol. 75.

[4]) Wiz dopisy w kopiáři archivu místodržitelského w Praze fol. 74, 84, 85.

1546 nazejtří oznamowal nejwyšším úředníkům zemským, že do dne 28 Čerwence bude w Praze, spěchaje tentokrát jak nejwíce mohl k sídlu swému. Přijel skutečně w tento ustanowený den od *Benešowa,* s ním též králowna, arcikníže *Ferdinand* a ostatní mladší rodina. Nejstaršího syna *Maximiliana* byl zůstawil při císaři w Řezně, aby se účastnil w nastáwajícím wojenském tažení proti knížatům odbojným, spolu se syny několika z přednějších pánů českých. Hned brzy po příjezdu králowu do Prahy odiw spůsobilo přiwezení skwostného daru jedné z mladších dcer králowých *Kateřině* od ženicha jejího Františka wéwody Mantuanského, spřežení totiž čtyr skwěle bílých kobyl s wozem pozlaceným.

Pro dlauhé zdržení w Řezně byl král odtamtud již dne 21 Čerwna opět odložil sněm český, který měl býti w auterý po sw. Prokopu (6 Čwcc.), na auterý po sw. Jakubu čili 27 Čerwence. Záleželoť mu nyní wíc než prwé na tom, aby jej řídil osobně, i učinil wznešení naň hned nazejtří po swém příjezdu (29 Čwce.). Jak již předešle bylo ohlášeno, wztahowala se žádost králowa k stawům předně na opatření proti Turkům. Nejednalo se již jako roku předešlého o účastnění se welkého tažení k wybawení Uher z jich moci, když bylo již příměří s nimi; ale i za příměří bylo potřeba býti na pozoru k hájení hranic proti nenadálým laupežným nebo wýbojným wpádům a pečowati o náležité opewnění pomezních míst, jakož jmenowitě Komárna, pro budaucí časy. Král k tomu cíli žádal o swolení oné berně, která předešlého roku byla powolena ale neodwedena, protože s wojenského tažení sešlo, totiž z tisíce kop swobodného majetku po 12 kopách, z čehož by zjednáno bylo 4000 lehkých koní a 4000 lidu pěšího, a 30.000 zlatých Rýnských obráceno na stawby pewnostní. Za druhé král opětowal předešlau zmínku swau o nedostatečnosti důchodů komory swé, které pro wýdeje na potřeby obecné čím dál tím méně stačily na potřeby osobní krále i králowny i dětí jejich; i wznášel již na stawy určitau žádost, aby mu jak z měst tak od stawů wyšších powoleno bylo posudné z piwa na čtyry léta nejprwé příští. Wedlé toho pak učinil stawům předložení o stawu wěcí

w říši německé, o nepřátelském spolčení knížat a jiných proti 1546
císaři, o útoku, který se stal již na jeho wlastní zem. na Tyrolsko, beze wší příčiny od něho dané, a poněwadž dle toho saudíc bylo se obáwati, aby se rowněž tak s jiné strany nestal útok na králowstwí české, dáwal stawům na uwáženau, jaké opatření by se proti tomu státi mělo, zejména w jaké míře by se k tomu mělo užiti weřejné hotowosti, kterau byl již sám nařídil rozkazy do krajů wydanými z Řezna. Ubezpečowal přitom stawy, že císař w říši nikoho pro wíru utiskowati nemíní, než owšem neposlušné trestati.

Hned nazejtří po tomto přednesení králowu (30 Čwce.) došel sněmu dopis kurfirsta Jana Fridricha a landhrabí *Filippa*, zaslaný od nich již wíce dní předtím z pole u Ichtershausen (nedaleko Erfurta), kdež sbírali společné wojsko swé k zamýšlenému tažení proti císaři.[5]) Žádali jím na stawích českých, aby se jakožto jich „spoluaudowé křesťanští“ we wálce jejich s císařem chowali k nim přátelsky a sausedsky, při čemž kurfirst dowoláwal se dědičného přátelského spolku mezi Čechy a rodem knížat saských zawřeného králem Jiřím roku 1459. Smlauwa tato zawřená mezi panowníky měla najednau překraucena býti we spolek mezi jedním z nich a poddanými druhého. Jestliže wšak knížata doufali přitom w dobrý účinek swého předešlého tajného jednání se Šliky a Kašparem Pluhem i snad některými jinými, kteří s nimi byli w dorozumění, tentokrát ještě naděje ta nikterak se nesplnila. We jménu wšech tří stawů na sněmě shromážděných odpowěděno jest jim dopisem dne 9 Srpna zcela dle přání králowa, že litují jejich předsewzetí proti císaři, jsauce od krále swého zprawení, že se nejedná o náboženstwí, nýbrž o přidržení k poslušnosti; kdyby

[5]) W odpowědi dané od stawů dne 9 Srpna (we Sněmích českých II 19) jest datum obau knížat udáno: Ichterhausen sonntag nach Nativitatis Mariae, což wšak se nesrownáwá, protože den narození p. Marie připadá teprw na 8 Září. Jest w tom patrně omyl, snad místo Visitationis, což by bylo 2 Čerwence, kdež pak neděle potom připadala toho roku na 4 Čerwence. To se dosti podobá, protože téhož dne dáno jest psaní obau řečených knížat k wéwodowi baworskému Wilémowi též z Ichterhausen. Wiz u Buchholce V 515.

1546 knížata proti králi a zemi jejich co předsewzali, žeť oni jeho nemohau a nemíní opauštěti; co pak se zmíněných dědičných smluw týká, dáwali kurfirstowi winu z porušení jich, připomínajíce mu, že se před šesti léty (1540) byl bezpráwně zmocnil kláštera *Dobroluhu* w dolní Lužici, zemi ku koruně české náležející, i žádali přímo, aby jej zase ku koruně nawrátil.

Také k žádostem od krále na sněm wznešeným stawowé prokázali se dosti ochotnými. Swoliliť k *weřejné hotowosti,* když by se jí potřeba ukázala buď proti Turku buď se zřením k wálečnému běhu w říši německé, kdyby kdožkoli do králowstwí českého neb zemí k němu příslušejících wpády činiti aneb což „k témuž králowstwí a zemím k němu příslušejícím náleží, odjímati chtěl neb odjal“. Patrně byl přitom klášter Dobroluh podržen na mysli. Hotowost wyměřowala se w ten spůsob, aby každý z 2000 kop swobodného majetku powinen byl postawiti jednoho jízdného a 4 pěší. Jmenowáni jsau k tomu heitmani polní po krajích, kteří měli popis čili mustrunk předsewzíti dne 13 Září. Pražané měli míti heitmana swého; nejwyššího pak heitmana měl král jmenowati ze čtyr osob od sněmu k tomu nawržených. Zwolil z nich Šebestiana z Weitmile sezením na Chomautowě. Trwati měla hotowost w tom spůsobu do sw. Martina (11 Listopadu) toho roku. Rowněž swolili stawowé k odwádění *posudného* na čtyry léta, z piwa bílého z každého wěrtele po sedmi penězích bílých, z ječného po 11 penězích malých z každé kopy míšenské, zač by ho bylo prodáno, při čemž zůstaweno králi ustanowení řádu, jak by se wybírání díti mělo. Z jakéhos zwláštního wděku žádali přitom krále za swolení, aby z posudného prwního roku 5000 kop grošů českých wydáno bylo králowně.

Powolnost swau k splnění žádostí králowých dali si stawowé odměniti rozličnými ústupky ku prospěchům saukromým dílem wšechněch dílem jednotliwých osob, jakož zwláště w poměrech statků manských. Mimo to opětowala se usnešení rozličná předešlých sněmů, pokud ještě do té doby nebyla k skutku neb ku konci přiwedena, jakož o mezích zemských, o zregistro-

wání privilegií, o rozepři se stawy slezskými, o učení Pražském 1546
a o srownání zřízení zemských sobě odporujících; také pak se wzhledem ku porušení starých *dědičných smluw* s rodem saským od kurfirsta Jana Fridricha uzawřeno obnowiti je nyní toliko s knížetem *Mauritiem* jakožto spojencem císařowým. Zřízena k jednání s ním o to kommissí skládající se z pěti nejpřednějších osob stawu panského a pěti stawu rytířského. Zawdalo to jakož složení kommissí k registrowání privilegií opět příčinu k stížnosti *stawu městského*, že k oběma těm kommissím nebyly také z něho osoby přibrány. Pražané a druhá města ohlásila odpor proti tomu skrze Sixta z Ottersdorfa co kancléře Staroměstského, nechtíce se účastniti relací o dwau artikulích těch předmětů se týkajících, a opětowala jej při zawření sněmu dne 14 Srpna k wečeru před králem na trůně sedícím. K upokojení jich král jako roku předešlého w příčině starších pří mezi stawy slíbil swým časem strany wyslyšeti a o to rozeznati.

Již za prwních dní zasedání sněmu českého byli hlawní dwa náčelníci spolku Schmalkaldského, kurfirst Jan Fridrich a landhrabí Filipp, wytrhli s wojskem swým z ležení u *Ichtershausen,* a dali se na pochod do jižního Německa k spojení se s tamějšími společníky a k wálčení s císařem. Když se přiblížili k Dunaji, císař posud meškal w Řezně, kdež měl jen něco málo wojska při sobě, zjednaného, jak zmíněno, dílem z Čech, také wšak odjinud; protož dne 3 Srpna ucauwnul před nepřátely k Landshutu. Tam asi došly ho některé nowé posily z Čech a z Morawy, jakož připomínají se zejména heitmani nad jedním tisícem pěších Jan Jonášowský z Jonášowa a Wácslaw Wyšehradský, kterým král Ferdinand dne 4 a 7 Srpna do obau zemí dal otewřené průwodní listy, aby směli bez překážek k wojsku císařowu táhnauti. Již wšak dne 12 Srpna dorazilo k císaři u Landshuta wojsko wětší španělské a wlaské z Italie přes Tyrol, tak že měl bez mála 40.000 lidu u sebe pěšího i jízdného, s nímž se již 15 Srpna zase k Řeznu nawrátil. W tom stawu wěcí král Ferdinand třetí den po skončení sněmu českého (17 Srp.) dal také w Praze wyhlásiti wyřčení císařského *achtu*

1546 proti kurfirstowi saskému a landhrabí hesskému s přidáním k němu nařízení, aby nikdo z Čech neb jiných zemí jeho jim a jich příwržencům žádným spůsobem nebyl pomocen. Wyhlášení o tom psané i tištěné s překladem wyhlášení císařowa na jazyk český přibito jest wšude na wratech, jak na hradě Pražském, tak na radnicích we městech i na branách. Zároweň král nápomocen byl zásobowání wojska císařowa špíží zřízením kommissarů w Plzni, we Stříbře, w Klatowích w Domažlicích, kteří měli prostředníky býti k zakupowání mauk řežných a pšeničných od obywatelstwa pomezních krajin a dowážení jich do Řezna nebo jinde k wojsku. Truksasu králowu Janowi Muchkowi z Bukowa byla poručena hlawní péče o to.

Některý čas knížata protestantští s wojskem swým se strojili k útoku na císaře u Řezna, nejprwé na prawém, potom na lewém pobřeží Dunaje. Tehdáž z ležení swého u *Breitenbrunna* kurfirst Jan Fridrich a landhrabí Filipp dopisem dne 23 Srpna odpowěděli stawům českým k jich dopisu ze sněmu, popírajíce wšelikau winu swau we wálečném předsewzetí proti císaři a přičítajíce wšelikau příčinu úmyslu císařowu, aby potlačil prawé náboženstwí, odmítajíce také obwinění, žeby byly zmocněním se kláštera Dobroluhu od kurfirsta porušeny dědičné smlauwy mezi ním a králowstwím českým. Opětowali i nyní žádost swau k stawům, aby proti nim nic škodného předse nebrali, aniž se w tom od krále swého ani od koho jiného namluwiti dali. Poněwadž bylo již po sněmě, dopis ten na ten čas se nedostal we známost stawů, a hned potom wzala wálka nowý obrat, když dne 24 Srpna wojsko císařowo přešlo na lewý břeh Dunaje u *Kaisershofena,* co zatím ještě o tři dni dříwe (21 Srpna) také wojsko w Nízozemsku do pole připrawené dobylo sobě přechodu přes Rýn u města *Bingen* nedaleko od Mohuče. Po několik neděl točily se boje nerozhodné w krajině při Dunaji blíž *Ingolstata* a *Donauwertha,* při kterých císař rozhodné bitwě se wyhýbal, hledě prwé obě wojska swá spojiti w jedno. Wůdcowé wojska protestantského darmo se pokaušeli spojení tomu zabrániti. Welitel nízozemského wojska Maximilian von *Büren* wyhnul se jim delší zacházkau od Frankfurta krajinau Würzburskau,

až konečně s hlawním wojskem císařowým se spojil u Ingolstata dne 17 Září. 1546

Ačkoliw dějiště těchto běhů válečných bylo od králowstwí českého dosti wzdálené, předce častěji docházely krále Ferdinanda zpráwy z ležení císařowa i z jiných stran, dle kterých bylo se mu obáwati wpádů do země, a musil míti péči o obranu proti tomu. Již dne 27 Srpna, když se část wojska nepřátelského byla přiblížila zase k Řeznu, nařízowal některým z předních pánů w kraji Plzenském, kdyby potřeba nastala, aby spolu s jinými hleděli zasekáwáním lesů a hor stížiti nepříteli překročení pomezí. Něco později zase, když přišla zpráwa o zbrojení w zemi kurfirsta saského blíž půlnočních hranic českých za *Jáchimowem*, wyprawil Krištofa z Gendorfa, jednoho z předních radd komorních, z Prahy do horního města tohoto k náležitému opatření jeho, kterého tím wíce bylo potřeba pro nepřátelské smýšlení obywatelstwa jeho samého. Zároweň pak nařídil (3 Září) heitmanům polním krajů Žateckého, Litoměřického a Plzenského, jakož i nejwyššímu heitmanu Šebestianowi z Weitmile, aby proti útoku, kdyby se s té strany stal, s hotowostí krajů bez meškání do pole wytáhli.

Již wšak král strojil se také k wětšímu předsewzetí w poli proti nepřátelům císařowým w té míře, jak se srownáwalo se swolením sněmu minulého. Dle swolení toho měla weřejná hotowost býti nařízena, když by král aneb nejwyšší heitman polní spolu s heitmany krajů potřebu toho uznali. Z té příčiny král dne 3 Září obeslal jednak wšecky nejwyšší úředníky zemské, jednak zároweň nejwyššího heitmana Šebestiana z Weitmile i wšecky polní heitmany krajské ke dni 8 Září do Prahy, aby záležitost w poradu wzali. Sjewše se toho dne, shromážděni jsau nazejtří potom (9 Září) w pokoji králowě na hradě w 7 hodin ráno, i jednalo se o tažení proti kurfirstowi Janowi Fridrichowi jakožto odpowědníku císaře i wšech jeho se přídržících, pročež také králowa i země české. Král poukazowal k sebrání některého počtu wojenského lidu pěšího i jízdného w zemi kurfirsta při samém pomezí českém u Gottesgabu, od něhož bylo se obáwati útoku na Jáchimow, a dal přečísti odpowěd kurfirstowu

1546 k stawům českým zaslanau z Breitenbrunna, dotud prozatím při dskách zemských chowanau, we které nawrácení kláštera Dobroluhu odepřel; i žádal, aby se z těch příčin k wojenskému tažení proti němu přikročilo. Přání králowo prý bylo, aby heitmanowé krajští s hotowostí každého kraje wytáhli do pole hned po popise čili mustrunku, který měl we wšech krajích konán býti dne 13 Září,[6]) což wšak uznalo se za nemožné, protože ku popisu nebyli by se lidé dostawili se wší přípravau, jmenowitě se špíží potřebnau na cestu. Činily se wšak od mnohých také jiné námitky, jakož žeby newěděli posud o žádném nepříteli, který by chtěl zemi škoditi, i zase, žeby na žádný spůsob powinni nebyli táhnauti přes pomezí zemské; což se wšak ze znění swolení sněmowního nedalo odwoditi. Král měl prý mnoho nelibosti z jednání toho, které se čtyry hodiny protáhlo. Odloženo bylo wšak na zejtřek (10 Září), a tu dosáhlo se předce srozumění, dílem přičiněním kancléře Zdislawa Berky a jiných z nejwyšších úředníků zemských, tak že uzawřeno, aby při popisích w jednotliwých krajích od heitmanů ustanowen byl w každém kraji den a místo, kdeby se každý s lidem swým w powinném počtu měli sebrati w hotowosti, ze wšech pak krajů aby se ke dni sw. Wácslawa strhli u *Kadaně* a odtamtud táhli, kam dále bude potřeba, setrwajíce w poli až do sw. Martina (11 Listop.).

Dle usnešení toho král bez meškání ještě téhož dne 10 Září wydal mandaty do krajů, při čemž oznamowal, že sám na swůj náklad postawí do pole 1000 koní zbrojných, 1000 koní lehkých a 4000 lidu pěšího s děly, s kulemi a prachy, kteří se k spojení s wojskem stawowským rowněž dostawí k sw. Wácslawu u Kadaně. Bylť k tomu účelu již prwé konal některé přípravy najímáním lidu, jakož tří set zbrojných jízdných Karlem z Žerotína na Morawě, kterýž se měl s nimi dostawiti do dne 20 Září ku popisu w Čáslawi. Děla, kaule a prachy hleděl král zjednati sobě nejwíce wypůjčením od některých pánů a od měst krá-

[6]) Wyprawuje tak dle doslechu Planitz, wyzwědač kurfirsta Jana Fridricha, meškající tehdáž w Praze. Wiz Sněmy české II 38.

lowských. Byl o to dal psáti již dne 28 Srpna poručníkům 1546
tehdejším rodu Rosenberského, též panu Janowi z Pernšteina, pánu Joachimowi z Hradce, Janowi a Burianowi Trčkowi, poručníkům Mikuláše Trčky, a dwanácti městům, neznámo s jakým účinkem; wšak také na hradě Pražském, kdež děla při ohni roku 1541 byla zkažena, pracowalo se pilně o naprawení té škody. Ukládal král dne 23 Září konšelům Starého a Nowého města, aby wšem kowářům we městech swých i na předměstích nařídili, wšeho jiného díla nechati stranau, aby což potřebného jest k střelbě na zámku, dělali. W ustanowený den 13 Září wykonaly se zatím popisy čili mustrunky w krajích a jmenowitě také w Praze co kraji zwláštním, kdež heitmanem polním jmenowán byl měšťan Staroměstský *Wácslaw Wůz*, jinak Wácslaw Stříbrský z Rowni.

Předtím ten čas již w prwní polowici měsíce Srpna byly se objewily *kobylky* w Čechách, zelené a sywé, škaredého pohledu, w množstwí welikém, jakého staří lidé nepamatowali ani od swých předků neslýchali. Přihnaly se s polední strany w hustých hejnech w powětří se wznášejíce a křídly chřestajíce, až na cestách strach z nich byl. Kdež se na zem spustily, wšecko zelené požraly i wětwe stromů polámaly. Od Tábora přiblížily se ponenáhlu ku Praze. Dne 7 Září odpoledne objewily se nad městem, i asi čtyry hodiny sem tam lítaly. Lidé na winnicích w okolí pracující zwoněním a tlukotem rozličným se pokaušeli je rozháněti; po ulicích we městě děti lapaly spadlé na zem; obecně wšak dle powahy času wykládal se neobyčejný zjew za znamení zlých wěcí, které by měly přijíti. Od Prahy letěly kobylky dále k straně půlnoční až ku Kadani, ke Chomautowu a k Jáchimowu a odtamtud přes hory do Míšně a do Sas.

Jak za minulých let obyčejně, tak i tentokrát sbírala se hotowost zemská do pole jen zdlauhawě; ale nad to potkáwaly se rozkazy králowy od mnohých také s odporem. Tytéž námítky, které byly zdwihány w poradě krajských heitmanů, zdwihaly se i potom, jakoby nařízení polního tažení nebylo dle smyslu snešení sněmowního. Twrdilo se, že nemá země žádného ne-

1546 přítele, ač wyhlášení wálky od kurfirsta saského a landhrabí hesského císaři wztahowalo se wýslowně na wšecky s ním spojené, tedy také na krále a na jeho země. Byly to podněty náboženské, pro které staupenci protestantstwí w Čechách přáli wítězstwí nepřátelům císařowým w Němcích a proti skutečnému již usnešení sněmu nechtěli jim škoditi. Prwní byli četní páni a rytíři *kraje Boleslawského,* namnoze wyznawači wíry bratrské, kteří již dne 14 Září, nazejtří po dni popisů w krajích, drželi sjezd bez powolení králowského a z něho námítky swé písemně zaslali králi, zpěčujíce se tažení do pole. Král odpowěděl jim odmítawě (17 Září), a nařízowal jim znowa, aby se dle rozkazu zachowali, odwoláwaje se jak na snešení sněmu, tak na schůzi heitmanů krajských, která byla sněmem opráwněna dle něho rozhodnutí učiniti. Nicméně jak we kraji tom, tak w pěti jiných, Kauřimském, Hradeckém, Chrudimském, Čáslawském a Wltawském odepřeno jest do pole táhnauti. Král z té příčiny dne 20 Září powolal nejwyšší úředníky zemské i nejwyššího polního heitmana Šebestiana z Weitmile k opětné poradě do Prahy ke dni 26 Září, a w sauhlase s nimi rozkazy do krajů těch opětowal (29 Září), tak aby na nejdéle do jednoho téhodne w poli u Kadaně se dali nalézti. Mezi odpůrci byl také pan Jan z *Pernšteina* jakožto dáwný náčelník strany lutheranské,[7] ale po někdejších zkušenostech swých zdá se že neměl dostatečné odwahy; žádal toliko krále, aby směl místo postawení branného lidu, co na něj přicházelo, odwésti peníze; k čemuž wšak král neswolil. Také města některá zpěčowala se wyprawení lidu swého do pole, jakož *Hradečtí* a *Chrudimští,* jež král dne 5 Října dopisem přísným musil upomínati, obsílaje zároweň purkmistry a konšely jejich, aby se do čtrnácti dní osobně postawili před ním k zodpowídání. Která města do té chwíle lid swůj byla wyprawila ku Kadani, těch heitmani mnozí prohlašowali, že od Kadaně dále nepotáhnau, pokud by tu lid Pražanů nebyl. Musil je král rowněž z toho kárati a trestem

[7]) Swědčí o tom wýznamný dopis jeho dne 1 Října 1546 k sudímu dworskému panu Hendrychowi staršímu ze Šwamberka a na Zwikowě. Z archivu Třeboňského opis w archivu zemském.

jim hroziti (5 Říj.). Při Pražanech samých bylo potřeba pilného, 1546
téměř každodenního napomínání od krále, aby powinnosti swé zadost učinili; i wyprawili konečně lid swůj jízdný i pěší teprw něco wíce než o týden později než w uložené lhůtě, některý den mezi 5 a 9 Říjnem.

Bezpochyby již o něco dříwe byl ku Kadani wyprawen některý počet wlastního wojenského lidu králowa, pokud totiž byli to žoldnéři w Čechách neb na Morawě najatí. Jiných wíce následowalo, které král zjednal z jiných zemí swých. Dne 9 Října přitáhlo ku Praze okolo 1500 žoldnéřů čili knechtů německých od Wídně, kteří wezli s sebau děla a rozličné jiné nástroje wálečné welkým nákladem zjednané. Byl některý kus těžký, že jej wíce nežli 40 koní táhlo. Za nimi o čtyry dni později (13 Října) přitáhlo dwanáct neboli patnáct set *husarů* z Uher, lid, jak se obywatelstwu Pražskému jewil, diwoký, pohledu strašliwého, tak že o mnohých z nich saudilo se, že jsau Turci. Protáhše městy Pražskými na tři zástupy rozděleni, s 38 wozy hauněmi pokrytými za sebau, jeli ku přehlídce okolo krále a králowny u nowé obory tehdáž tak nazýwané, totiž u lesa při nynější Hwězdě wedlé Bíléhory,*) harcujíce a hroznými hlasy přitom křičíce. Ubytowáni ten den w okolních wesnicích, mnoho škody lidem učinili a ještě wíce na dalším pochodě ku Kadani, zwláště w krajině u Postoloprt, kteréžto město již před nimi od knechtů německých bylo zdrancowáno.

Mezitím již dne 30 Září byl přijel do Prahy kníže saský čili Míšenský *Mauritius* s bratrem swým mladším Augustem, ustanowený od císaře k wykonání achtu nad kurfirstem Janem Fridrichem, aby se s králem smluwil o wýminky a spůsob společného přitom postupu. Král Ferdinand byl jim ku přiwítaní

*) Názwu toho užíwá wícekrát Sixt z Ottersdorfa. Wýklad na nej nacházíme nejprwé u Pawla Korky z Korkyně při roce 1557, kdež prawí: „obora, kteráž slowe nowá, u Prahy za klášterem sw. Markety". Ale již w listině z roku 1544 w kopiaři místodržitelského archivu Pražského jest řeč o winnici „w staré oboře", kterau se míní Owenecká, z čehož widěti, že se onoho názwu již také toho roku užíwalo.

1546 wyjel naproti se synem swým arciknížetem Ferdinandem, ale minuli se na cestě. Ubytowáni jsau s průwodem swým málo četným na Hradčanech w domě pana Jana Košáteckého z Kolowrat, kdež král teprw je nawštíwil a odtud k wečeři k sobě doprowodil. Za pobytu jen welmi krátkého dorozumění mezi nimi se docílilo. Následkem toho král dne 7 Října obeslal do Prahy ke 13 Říjnu pány a rytíře, kteří byli sněmem zřízeni k obnowení *dědičných smluw* s knížetem Mauritiem, z nichž kurfirst Jan Fridrich pro porušení jich pokládán byl za wylaučeného. Dle porady s nimi wzaté zawřena jest o to smlauwa dne 15 Října. Hned pak potom (18 Říj.) král dle dorozumění s knížetem Mauritiem wydal rozkaz heitmanům polním u Kadaně ležícím k tažení proti Janowi Fridrichowi, jehož účelem zwláště wytčeným mělo býti odejmutí jemu lén, která držel od koruny české. Hlawní jeho země s důstojenstwím kurfirstským měla se dle umluw s císařem dostati Mauritiowi. Nejwyšší heitman polní Šebestian z Weitmile již dne 20 Října zasláním odpowědného listu dle obyčeje wyhlásil wálku Janowi Fridrichowi a poddaným jeho, a dal se hned potom od Kadaně na pochod ke wpádu do jeho země.

Hotowost zemská nebyla do té doby w ležení jeho pohromadě leč w počtu welmi neúplném. Z některých krajů bylo teprw dwě neb tři neděle po wytažení Pražanů hnuto k pochodu; z některých mnozí jak z pánů a rytířů tak z měst doposud se opozdíwali. Z kraje Hradeckého a z Kauřimského táhli schwalně zdlauhawě a se zastáwkami, aby w čas nedotáhli, a činili přitom lidem škody na cestě. Král, přičítaje to zlému úmyslu heitmanů krajských, Jana *Špetle* w Hradeckém a Jana *Opita* jinak Peřiny w Kauřimském kraji, po dwakrát (18 Říj., 25 Říj.) je písemně ke spěchu napomínal i trestem hrozil, ale bez dostatečného účinku. U Kadaně samé, když Šebestian z Weitmile hnul ku pochodu, mnozí zpěčowali se táhnauti s ním přes hranice, ano dali se na cestu zpět od wojska. Učinili tak i heitmani měst některých s lidem swým, jakož Táborští, Launští, Slanští, Mostští, Litoměřičtí. Na zpráwu o tom král přísně psal konšelům těch měst (24 a 25 Říj.), aby hned kázali jim k wojsku

se nawrátiti, hroze sic potrestáním jich samých. Take panu Janowi z *Pernšteina* dostalo se napomenutí od krále, když se lid jeho wzpíral táhnauti od Kadaně, aby to zamezil (25 Říj.). Též lid Pražský wzpíral se, a musil král přísně naléhati na konšely, aby jej k tažení přes hranice přiměli; když pak toho dosáhl, poslal nejwyššího kancléře Hendrycha z Plawna a hofrychtéře Jakuba Fikara do ležení, kteřiž ukázáním na příklad Pražanů také lid jiných měst pohnuli k uposlechnutí. 1546

Poněwadž dle snešení sněmowního hotowost w poli měla trwati jen do sw. Martina (11 Listop.) a do té doby byl čas již příliš krátký, král dne 23 Října wydal mandaty do krajů, kterými nařízowal, aby ti, kteří se s wyprawením lidu swého značně opozdili, k nahražení toho přes ustanowený čas až do čtyr neděl po sw. Martině w poli setrwali. Byla to pokuta menší, než kterau sněm byl ustanowil; neb měl kdo powinnosti swé nedostál, trojnásobně penězi to nahraditi. Ale mimo to král se obrátil s žádostí o dobrowolné setrwání w poli přes čas sw. Martina k četným pánům, rytířům a městům králowským jednak písemně (25 Říj.), jednak wyprawením kommissarů do krajů (1 Listop.), kteří měli austně o to jednati s osobami jednotliwými na sjezdech téhož času swolaných. Měst bylo jedenáct, kterým král zanechání lidu jejich w poli rozkazowal pro opozdění;[9] na dwadceti jiných žádal dobrowolného propůjčení se k tomu, wšak s dodatkem, kterým by se swoliti k tomu nezdálo, aby poslali po osmi osobách z měšťanstwa k němu s plnau mocí k dorozumění se o to. S Pražany jednal král osobně. Starší obecní na Starém i na Nowém městě, kterých se konšelé tázali, nechtěli k žádnému prodlaužení powoliti; k mnohému wšak usilowání krále, kterýž se odwoláwal na mnohé pány, že swolení dali na měsíc, někteří i na dwa měsíce, dali se konšelé pohnauti, že konečně o swé ujmě powolili lid zůstawiti w poli na dwě neděle po sw. Martinu. Příkladem tím král působil zase na jiná města. W lidu Pražskem, zwláště

[9] Čáslaw, Kolín, Brod, Mělník, Kauřim, Chrudim, Hradec, Jaroměř, Polička, Dwůr, Most

1546 na Nowem městě bylo ty dni mnoho reptání a bauření po krčmách a jinde jak proti tažení do pole tak také z příčiny *posudného*, které se od času sw. Hawla mělo wybírati. Následkem toho král byl dne 23 Října přísně psal konšelům Nowoměstským, z nichž samých některé měl w podezření.

W takowých okolnostech wojsko Šebestiana z Weitmile táhlo od Kadaně nejprwé přes *Ostrow* (21 Říj.) we směru k západu ku pomezí zemskému za Chbem, kteréž překročilo dne 30 Října se směrem k *Adorfu* w tak zwaném Voygtlandu. Tam bylo k obraně položeno několik tisíc lidu jízdného i pěšího z obywatelstwa nejbližších krajin; ale hned při prwním útoku dalo se wojsko toto málo k odporu spůsobilé na útěk, a stiháno jest s welkau ztrátau zwlášť od husarů k městu *Olešnici*, kteréž se hned wzdalo a osazeno jest k rukaum králowým lidem sirotků pana Jošta Rosenberského, jehož heitmanem byl zeman Jindřich Drachowský. Následkem toho wzdalo se také blízké město *Plawno* knížeti Mauritiowi a již také *Cwikawa* (5 Listop.). Při nechuti, s kterau se protestantští stawowé čeští wálky této účastnili, zdá se, že král Ferdinand tím wíce se z rychlých prospěchů těchto těšil. následkem jich pak ustál w naléhání na delší setrwání hotowosti zemské w poli, a hned potom swolil k nawrácení se jí k domowu, zůstawiw toliko wojsko swé placené a zejména husary při knížeti Mauritiowi co swém spojenci, kterýž dále we wálce pokračowal, až i wětší část zemí kurfirstowých připrawil pod moc swau. Stawowské wojsko české nastaupilo tedy na zpátečné tažení, na kterém se již dne 8 Listopadu nacházelo w ležení u wsi *Reichenbacha* nedaleko Falknowa. Byl w něm welký nepořádek, tak že některý čas byla i starost, aby těžká děla, která se s wojskem měla doprawiti zpět, nebyla někde w poli opuštěna. Wšechno jak nejwíce spěchalo k domowům. Pražané, jsme-li dost bezpečně zprawení, nawrátili se domů již 11 Listopadu.[10]) Pokud známo, toliko lid *Rosenberský* zůstal w Olešnici do 3 Prosince k zwláštnímu naléhání králowu na heitmana Jindřicha Drachowského (11 Listop.), když

[10]) Píše tak Beckowský I 117

byli poručníci sirotků swolili k prodlaužení služby w poli do čtyr neděl po sw. Martinu. 1546

Král Ferdinand, ačkoli předsewzetí swého na ten čas aspoň potud dosáhl, nemínil odporů, s kterými se při něm potkal, nechati zcela bez potrestání. W úmyslu tom dne 18 Listopadu obeslal k 28 toho měsíce wšecky nejwyšší úředníky zemské do Prahy na poradu a zároweň též wšecky polní heitmany krajské, kterým uložil, aby s sebau přiwezli registra popisů čili mustrunků, z kterých musilo wycházeti na jewo, kdo z kterého kraje powinnosti swé k postawení lidu jízdného nebo pěšího z každého kraje zadost neučinil. Bezpochyby měla na wšech takowých pokuta čili náhrada dle usnešení sněmowního býti wymáhána. Ale těžšími tresty mělo býti přikročeno k wětším winníkům. Z těch předně oba heitmani krajů Kauřimského a Hradeckého, *Jan Opit* a Jan Špetle, kteří úmyslně byli zmařili přitažení do pole z těchto krajů, jsau stiháni saudem pro toto swé prowinění. Jan Opit obeslán před krále a raddu jeho, čili jak rozuměti jest, před saud komorní ke dni 7 Prosince, pokaušel se o wýmluwu tím, že se krajané dlauho k němu nestrhli, že se mu na cestě wozowé polámali, a od Kadaně potom mnozí dále přes pomezí táhnauti nechtěli; což mu wšak nepostačilo. Uznáno, že když aspoň někteří táhnauti chtěli, a kdyby i žádný jiný nechtěl, powinen byl táhnauti s nejwyšším heitmanem polním; opominutím toho že proti swé přísaze jednal; a za to že jej král we swau kázeň i trestání béře. Wzat jest následkem toho do wězení. Jan *Špetle* heitman kraje Hradeckého zatím se k saudu ani nedostawil, nýbrž útěkem, jak se za to mělo, do Morawy se zachránil. Král nařídil jej tam stihati (12 Pros.) rozkazem daným místokancleři Jiřímu Žabkowi na Morawě w Kaunicích usedlému. Špetle zatím byl zajat w Čechách a uwězen w Jaroměři; ale ušel tam z wězení, z čehož král konšely tamější přísně k odpowídání před sebe obeslal (18 Pros.), zároweň pak předešlý rozkaz swůj k stihání na Morawě opětowal.

Předtím dne 7 Prosince král wydal obsílku na dwadcet pánů a rytířů *kraje Boleslawského*, kteří se byli účastnili sjezdu tamějšího a dopisu, jímž odporowali postawení lidu swého do

1546 pole dle usnešení sněmowního. Byl jim ustanowen pondělí před sw. Tomášem (20 Pros.) k stání před králem, s nímž zasedli k saudu nejwyšší úředníci zemští a jiní čelnější páni a rytíři co raddowé w počtu třidceti osob. Obwinění, dostawiwše se, setrwáwali na swých námítkách, které we zmíněném dopise swém byli kladli proti rozkazům o tažení do pole; a poddáwali se pokutě sněmem ustanowené, jestližeby od stawů na ně uložena byla. Přitom je král zůstawil, ale kladl jim nicméně za winu, že sjezd bez powolení od něho drželi a protiwením se rozkazu jeho i polních heitmanů moci a důstojenstwí králowskému ublížili. Rozsudkem wydaným dne 22 Prosince wzati jsau na záwazek cti a wíry, aby se, když by jim král čtyry neděle napřed wěděti dal, před ním opět postawili.

Mezitím wyšly králowské listy do rozličných měst, kterými se ukládalo konšelům postawiti ty a ty lidi, kteří byly od nich wyprawení do pole, k určitým dnům na hradě Pražském, nepochybně pro rozličné winy, snad wzdory a jiné wýtržnosti, kterých se na tažení swém byli dopustili. Tak bylo *Táborským* nařízeno (19 Listop.), do téhodne dostawiti do Prahy swé heitmany a rotmistry, kteří byli wyprawení ku Kadani; a následowal dne 18 Prosince dopis druhý, dle něhož měl rowněž dostawen býti jeden ze spoluradních jejich Jan Osočil, mimo něj čtyři desátníci, a měli se konšelé ujistiti ještě dwau jiných sausedů swých dle jmen uwedených. *Písečtí* měli doprawiti jednoho ze swých rotmistrů, Klatowští swého heitmana, který byl nad jich lidem w poli, a jednoho rotmistra, Mýtští rowněž swého heitmana, Chrudimští jednoho rotmistra, Litoměřičtí tři rotmistry, wše ke dni 13 Prosince. K Píseckým následowal dopis dne 18 Prosince, dle něhož měli postawiti ještě čtyři swé desátníky ke dni 23 Prosince; Horníkům pak bylo dne 12 Prosince nařízeno, postawiti ke dni 17 Prosince sedm swých sausedů, kteří byli slaužili co jízdní. Nezachowaly se nám žádné určité zprávy, kteří z těchto obwiněných byli trestáni neb jakým spůsobem, kromě že jednoho z Táborských, který byl přes pomezí táhnauti nechtěl, král dal stíti dne 31 Prosince. Nebyl to konšel zmíněný Jan Osočil; neb ten byl se zachránil útěkem na Morawu,

kamž král dne 28 Prosince dal psáti heitmanu zemskému, aby 1546
jej dal stihati.

8.

Wzbauření stawů českých roku 1547.

Po čas tažení proti kurfirstowi saskému, předsewzatého wojskem krále Ferdinanda a knížete Mauritia, zůstáwala wojska císaře Karla V a knížat Schmalkaldského spolku doposud w poli proti sobě w jižním Německu. Císař Karel po spojení dwojího wojska swého u Ingolstata dal se na pochod do krajin šwabských, chtěje tamější města říšská a wéwodu Wirtemberského Oldřicha připrawiti pod moc swau; ale wojsko knížat postawilo se mu w cestu k zabránění toho; tu pak přišlo k dalším bojům, ale wždy nerozhodným, protože jedna i druhá strana wyhýbala se wětší bitwě. Po wíce neděl knížata zůstáwali w ležení u města *Giengen* we Wirtembersku, císař s wojskem swým na blízku od nich u *Sontheima*. Přicházelo jen k malým nájezdům, a jedno i druhé wojsko utrpělo welké ztráty na lidu nezdrawým powětřím za deštiwého a studeného podzimku. Když se wšak zatím knížatům nedostáwalo prostředků k placení wojenského lidu jejich, a kurfirsta Hanuše Fridricha docházely zpráwy zlé o opanowání wždy wětší části země jeho od knížete Mauritia, musil se on i také landhrabí hesský odhodlati k ustání w posawadním spůsobu wálčení. Dne 22 Listopadu opustili ležení swe u města Giengen, a obrátil se kurfirst saský do země swé, aby ji wybawil z moci nepřítele; landhrabí Filipp hesský pak učinil taktéž, hledě přes zimu zjednati sobě nowé prostředky k dalšímu wedení wálky. Druhým spojencům měla od nich zůstawena býti některá pomoc přes zimu; což wšak nedodrženo, a tudy teprw usnadnilo se císaři další wálčení s říšskými městy a s Oldřichem Wirtemberským.

Naproti tomu když se kurfirst Hanuš Fridrich nawrátil do Sas s celau wždy dosti značnau mocí swau, nastal tu obrat we wálce nepřízniwý knížeti Mauritiowi. Kurfirst táhnuw delšími

1546 zacházkami přes Frankfurt a přes Fuldu, dorazil w polowici měsíce Prosince do Durynska s wojskem 20.000 mužů, kterému Mauritius s menší swau mocí odolati nemohl; i opanowal proti němu nejen swau zemi zase, nýbrž wtrhnul také do jeho země
1547 s welkými záhubami; oblehl dne 7 Ledna roku 1547 město jeho Lipsko; odtud pak hned také část swého wojska s polním heitmanem Wolfem Kreutzem wyprawil ke wpádu do dolní Lužice, kdež dobyta jsau od něho městečka *Sonnenwalde* a *Finsterwalde* w sausedstwí sporného Dobroluhu a popleněna krajina okolo měst Lukowa a Kalowa.

Krále Ferdinanda útok tento na země jeho spojence i již také na zem příslušnau ku koruně české uwedl w okamžité nesnáze, kterých se byl nenadál. Očekáwalť po odtažení knížat protestantských z ležení u Giengen, že císař Karel potáhne hned za nimi k útoku na zemi kurfirsta saského, kdež by se wojsko knížete Mauritia k němu připojilo; což se wšak nestalo; hleděltʼ císař přede wším přemožení protiwníků swých w jižním Německu dokonati. Tudy král ku poskytnutí nowých pomocí knížeti Mauritiowi, o kteréž on snažně žádal, a k hájení wlastních zemí swých, předně dolní Lužice, k pilným prosbám stawů tamějších odkázán byl na swé wlastní prostředky. Jal se hned najímati něco wíce lidu do pole, jízdného i pěšího; k čemuž důchody jeho wlastní mnoho nestačily. Poněwadž se jednalo o obranu země we wálce již začaté, mínil owšem užiti také hotowosti zemské; ale dle zkušenosti roku minulého nemohl se nadíti welké ochotnosti při stawích. Pokaušel se proto předně o obdržení dobrowolných pomocí od jednotliwých pánů a měst, žádaje o spěšné postawení některého počtu lidu na nejdéle do desíti dní na měsíc nebo na dwa podlé potřeby (5 Ledna). Byli to jmenowitě poručníci sirotků *Rosenberských,* od kterých se nadál splnění swé žádosti jako roku předešlého, ale také pan Jan z *Pernšteina,* jakožto jeden z nejmocnějších w zemi, ačkoli král nemohl se mu mnoho důwěřiti. Z měst králowských záleželo nejwíce na Starém a na Nowém městě Pražském, kterých příkladem druhá se nejraději sprawowala. Od obau měst bylo w den Nowého roku dle starobylého obyčeje wypraweno

poselstwo ku králi na hrad s darem noworočním a s blaho- 1517
přáním, které přednesl co kancléř městský Sixt z Ottersdorfa se zmínkau o lonském roce, aby se w letošním nawrátil žádaucí mír, k čemuž král přiswědčil se slibem sweho wynasnažení. Ale když hned ty dni potom byla wznešena žádost na obě města, aby každé po třech stech osob ze sausedstwa wyprawili do pole králi ku pomoci, zjewil se prudký odpor proti tomu. Konšelé rozhodně odpowěděli, že pohnauti k tomu spolusausedy swé jest jim wěc nemožná. Jiných měst bylo pokud známo osmnáct, ku kterým král dne 5 Ledna dal psáti o wětší neb menší počet branných dle zámožnosti jednoho každého. Nejwíce bylo od Hradce Králowé 200, nejméně od Wodňan, od Sušice, od Králowé Dwora a od Berauna po 10 osobách. Jaká odpowěd od nich dána, není nám powědomo, a tak též od osob stawu panského. Wedlé toho wšak král dal také držeti sjezdy po krajích, ku kterým dne 6 Ledna wyprawil kommissaře po jedné osobě stawu panského a jedné stawu rytířského, rowněž se žádostí k stawům, aby ponéwadž čas nestačil k swolání sněmu obecního, dobrowolně poskytli králi pomoci po jednom jízdném z 1000 kop grošů jmění.

Sjezdowé ti byli položeni na den 13 Ledna. Již wšak král dne 4 Ledna byl také obeslal wšecky nejwyšší úředníky zemské do Prahy, aby tu byli dne 10 Ledna ku poradě o užití důraznějšího prostředku pro případ, žeby těmito spůsoby cíle sweho nedosáhl. Bylot nepochybně předmětem teto porady wydání rozkazu čili *mandatu* do wšech krajů dne 12 Ledna, kterým se bez ohledu na jednání se sjezdy krajskými ukládalo wšem třem stawům wytažení do pole k obraně zemské. Powinnost k tomu byla obecná dle starého řádu w zemi, pojatá posledně také do tištěneho zřízení zemského krále Wladislawa, kdež zněla: „chtěl-li by kdo mocí wtrhnauti aneb žeby wtrhl do koruny české, proti tomu aby sobě wšichni pomocni byli pod pokutau, to jest aby takowý čest, hrdlo i statek ztratil a z země wyhnán byl.“ Nebylo psaného zákona, žeby král w žádném případě nesměl hotowost nařiditi bez zwláštního swolení sněmowního; nýbrž musilo se rozuměti samo sebau, že moc k tomu

1547 měl, když se nejednalo o útok, nýbrž o obranu, ač za posledních časů bylo obyčejné, že se i w takowém případě na sněmích jednalo o wyměření počtu lidu neb příspěwku peněžitého, kolik na koho přišlo, dle uznané potřeby. Tentokrát, když se již útok nepřátelský stal a bylo se dalšího nebezpečenstwí obáwati, byl čas patrně příliš krátký k swolání sněmu; protož král jednal o swé ujmě, a míru powinnosti ustanowil sám, lehčí než by byla mohla býti dle celé přísnosti zákona, totiž aby osoby stawu panského a rytířského z každého tisíce kop grošů dle posledního odhadu stawěli jednoho jízdného nebo tři pěší. S lidem tím měli z krajů bližších do dne 24 Ledna, ze wzdálenějších do Hromnic (2 Unora) býti w poli u Litoměřic, [11]) tak též města s počtem přiměřeným. Wýjimečně stawům kraje Boleslawského nařízowalo se, aby rowněž dne 24 Ledna místo u Litoměřic nalézti se dali u Žitawy ku pomoci stawům hornolužickým, kteří již sami byli wytáhli do pole k obraně proti útoku z dolní Lužice jim hrozícímu. Dle staré zwyklosti měl w čele hotowosti zemské u Litoměřic státi nejwyšší purkrabí, toho času Wolf starší z Krajku a na Nowé Bystřici; ale oznamowal král, že také sám osobně mínil do pole wytáhnauti aneb místo sebe wyprawiti syna swého arcikníže Ferdinanda.

Rozkaz čili mandat tento byl hned nazejtří, dne 13 Ledna, zaslán kommissarům na krajských sjezdech k tomu dni položených s uložením, aby předně jednali dle předešlého nařízení swého o dobrowolné swolení k žádosti králowě; kdyby pak toho obdržeti nemohli, teprw aby mandat stawům shromážděným oznámili; a tak stalo se. Dle zkušenosti předešlého roku musil se král obáwati neochotnosti stawů protestantských, a bylo mu take známo, že kurfirst saský neustáwal w podněcowání náboženských wášní w lidu w Čechách a měl swé tajné jednatele mezi stawy. Nicméně jednání na sjezdech minulo celkem klidně. Určitější zpráwa zachowala se nám jen o jednom z nich, kraje Prachenského, který konán byl w Písku. Ku přednešení žádosti

[11]) Co krajowé bližší jmenuji se Litoměřický, Prachenský, Žatecký, Plzenský, Slanský, Wltawský, Podbrdský a Rakownický.

kommissarů o dobrowolné swolení stawowé odpowěděli, že jim 1547
w tak krátkém čase není možná ji splniti, k dalšímu pak naléhání, že „newědí k čemu swolowati bez sněmu obecního, než sice podlé možnosti swé žeby se rádi we wšem poslušenstwí dali najíti; a wšak na čem se koli jiní krajowé snesau, že se i ten kraj Prachenský w tom rádi chtějí dáti wolně najíti“. Když pak konečně kommissaři mandat králowský předložili, stawowé setrwali při též odpowědi. [12]) Musily asi podobné býti odpowědi druhých krajů nebo wětšího počtu jich; neb je král za jakéž takéž swolení pokládal. [13]) Zjewnější naproti tomu byl odpor proti mandatu we městech Pražských, kdež obywatelstwo čím dál tím wíce oddáwajíc se nowotám Lutheranským nikterak nechtělo si dáti wymluwiti, že wálka zdwižená proti kurfirstowi saskému a jeho společníkům neměla jiného účelu než potlačení jejich náboženstwí. Mandat byl konšelům doručen dne 14 Ledna. Když jej oznámili starším obecním, měli s nimi tytéž nesnáze jako w příčině předešlé žádosti králowy o pomoc dobrowolnau. Nechtělit swoliti k wytažení do pole bez předcházejícího usnešení na sněmě, a w tom smyslu stalo se prohlášení ku králi po zřízencích k němu wyprawených. Král dal jim odpowěd přísnau, wytýkaje jim chowání měst za předešlého roku, žeť co zlého se přihodilo, oni toho byli půwodowé; neposlušnost jejich že již nejednau zkusil, wšak že Bůh je pro ni trestati bude (19 Ledna). Darmo se konšelé wymlauwali nepoddajností obcí; král dáwal jim winu, že se nedosti pilně ujímali jeho wěci; s druhé strany zase musili snášeti domluwy lidí, že by we wšem králi chtěli býti powolni.

Příklad Pražanů nezůstal bez škodliwého účinku při jiných městech králowských i brzy také při druhých dwau stawích. Když se blížil den nařízeného sebrání u *Litoměřic*, král usta-

[12]) Zpráwu o tom dáwá Březan na str. 17.

[13]) Psal o tom král dne 26 Ledna kommissarům swým do Litoměřic na zpráwu jejich o odporech stawů, kteří se tam byli dostawili, že se toho od nich „mimo jich swolení, které se od nich na sjezdích minulých w krajích, jakž tomu z přiležících weypisů wyrozumíte, stalo, nenadál“, i aby se tedy w tom „podlé mandatuow našich a takowého jich we sjezdích swolení . . . poslušně zachowali“.

1547 nowil čtyři kommissaře swé, kteří se tam především odebrali, aby zařídili wšecko potřebné k zachowání pořádku jak w ubytowání branného lidu tak w jiných wěcech. Byl přední mezi nimi Šebestian z Weitmile, wedlé něho Ladislaw Popel z Lobkowic na Chlumci maršálek dworský, Jan starší z Waldšteina na Újezdě a Oldřich Dubanský na Liběšicích. Hned prwního ustanoweného dne 24 Ledna a nazejtří dne 25 dostawili se w některém počtu stawowé nejbližsích tří krajů Litoměřického, Žateckého a Slanského, ale hned činili některé námitky proti králowu mandatu, a oznámili je kommissarům i také písemně králi, žádajíce swolání sněmu a dáwajíce na jewo, žeby sice mínili zas k domowům se nawrátiti, což bylo králi tím trapnější, když zatím jak stawowé lužičtí tak kníže Mauritius naléhali na rychlau pomoc proti swému nepříteli. Odpowěděl wážným napomenutím písemným dne 26 Ledna, odwoláwaje se jak na newyhnutedlnau potřebu tak na minulé jednání sjezdů krajských. Zároweň znowa jednal s Pražany, aby je k uposlechnutí mandatu pohnul. K obeslání od krále stáli před ním dne 26 Ledna konšelé wšech tří měst Pražských spolu s osmi osobami ze starších obecních z každého města, i představowal jim jak nemožnost swolání sněmu pro krátkost času tak powinnost jejich dle znění zřízení zemského; mínil také wzbuditi w nich čestné sebewědomí připomínaje, že jest Praha hlawau jiných měst, ku které zření mají, hotowi jsauce příkladem jejím se říditi, a dáwaje jim na uwáženau odpowědnost k jiným stawům, když by zachowání jejich mělo zlé následky. Proti tomu wšemu oni odwoláwali se na obec, že bez swolání sněmu ničeho při ní pořiditi nemohau, i žádali konečně, aby král pro swé přeswědčení o nich, že tím winni nejsau, wyslal některé z radd swých, aby s wětším počtem sausedstwa sami jednali. Swolil k tomu, a uložil to králowskému podkomoří Jiřímu z Gerštorfa a heitmanu hradu Pražského Wolfowi Wřesowskému z Daubrawské hory (u Teplice).

Zrowna w těchto starostech potkal krále Ferdinanda největši zármutek za celého jeho žiwota úmrtím milowané manželky jeho králowny *Anny*. Byla slehla a porodila dne 24 Ledna

ráno dcerušku, jíž dáno jméno *Johanna*. Porod byl tentokrát 1547
těžký a dítě slabé, pročež s pokřtěním bylo pospíšeno hned druhého dne u wečer, a zatím králowna utrpěla neodcházením lůžka, až teprw druhého dne w poledne (26 Ledna) bylo jí bábami a lékaři od něho pomoženo. Zdálo se následkem toho býti dobře, ale staw se brzy zhoršil, a králowna nazejtří potom před swítáním skonala. Spůsobilo to žalost welkau nejen králi a rodině, nýbrž lítost obecnau. Bylať králowna jednak manželkau wzornau a srdečně milowanau, jednak matkau chudých a nuzných, sirotků a wdow obecně známau a ctěnau, ujímajíc se také weřejných wěcí mírněním krále přímluwami swými za prowinilce politické, jak jsme se o některých případech i zmínili. Ještě w posledních bolestech swých byla wyprosila na králi odpuštění winy Janowi *Opitowi* čili Peřinowi z Maličína, tak že jej propustil z wězení, we kterém se pro swé chowání roku předešlého nacházel. Bylo jí 44 let po 26letém trwání w stawu manželském.[14]) W neděli dne 30 Ledna we 20 hodinu, dle našeho počtu asi we dwě hodiny odpoledne byl konán slawný pohřeb u welkém smutku se wšemi náležitými obřady. Wšecky pokoje králowské na hradě Pražském a wnitřek kostela sw. Wíta byly přitom sukny černými obestřeny. Před márami páni a rytíři dle obyčeje nesli korunu, žezlo a jablko i jiné znaky králowské; za márami šel král se synem Ferdinandem a s dcerami swými (starší Maximilian nacházel se toho času doposud při císaři we Šwabích) wšichni w černém oděwu s četným průwodem panstwa českého i také rakauského. S welkým pláčem obecným tělo wloženo jest do hrobu w kůru kostela při hrobě císaře Karla a jiných králů českých. Následowaly pak potom mše zádušní s modlitbami a zpíwáním jak w Praze tak w celé zemi we wšech kostelích farních a klášterských.[15])

[14]) Wlastně 43 léta, 6 měsíců a 19 dní, a w manželstwí 25 let, 8 měsíců a 22 dní.

[15]) Zachowal se dopis, kterým král nazejtří po smrti králowny biskupu Olomauckému ukládal konání těchto služeb zádušních také na Morawě, jehož úwod zní: „Dnostojný wěrný náš milý! Wědětiť s žalo-

1547 Prwotně král mínil se odebrati do pole k Litoměřicům nebo na swém místě wypravitì arcikníže Ferdinanda na nejdéle do dne 2 Unora čili do Hromnic, ku kterémuž dni měli se tam dostawiti stawowé ze wzdálenějších krajů s lidem swým. Úmrtí králowny spůsobilo w tom některé opozdění, i jednalo se w těch práwě dnech s obcemi měst Pražských o konečné jich rozhodnutí w příčině wojenské wýprawy. Kommissarům králowým nepodařilo se ani tehdy k něčemu je pohnauti. Obě obce dne 28 Ledna, tedy nazejtří po smrti králowny Anny, odewzdaly jim tak zwanau *supplikací* ku králi, kteráž skutečně byla příkrým odepřením poslušnosti. Udáwalo se w ní šest příčin, pro které by se dle mandatu zachowati nemohli. Prwní, kdež prý se w mandatu žádalo, aby táhli w ta místa, kdež by toho potřeba byla, to žeby také proti swým přátelům, otcům, bratřím ku proléwání krwe jich mohli býti wedeni; druhé, že

stiwau a smutnau mysli dáwáme, že jest pán Buoh wšemohúcí podlé wuole swé swaté nejjasnějši kněžnu paní Annu, Římskau, uherskau, českau 2c. králownu a markrabinu morawskau 2c. manželku naši nejmilejší, slehnauc a prwé porodiwše Její Láska w pondělí minulý dceru jménem Johanku, dne wčerejšího ráno s tohoto swěta powolati ráčil, jejížto milé duši pán nebeský rač milostiw býti. Kdež jakey nám a srdci našemu zármutek a žalost takowá Její Lásky paní manželky naši nejmilejší nenadálá smrt přinesla, to ty i jeden každý snadně při sobě powážiti může, wědauc my a rozpominajíc se na to, že jest Její Láska po wše časy žiwota swého, trwajíc při nás w tom swatém stawu manželském, nejednom k nám se jakožto k manželu laskawě a poslušně zachowáwala, ale i k jednomukaždému wuobec wyššího i nižšího stawu tak dobrotiwě a milostiwě se okazowala, že pro Její Lásky smrt sluší jistě lítost a žalost míti a nésti . . . .“ Nezdá se mi to býti pauhý sloh kancelářský, nýbrž wýraz oprawdowých tehdejších pocitů králowých. Srownáwá se také se wšemi nám zachowanými sauwěkými zpráwami, jakož zejména se zpráwau wyslance Benátského Jakuba Soranza, psanau roku 1562, dle které Ferdinand, maje zwyk každodenně slyšeti mši, od oné doby slýchal každý den dwě, jednu obyčejnau a jednu smutečni za duši swé manželky. — Z roku 1582 zachowala se w Manuale Floriana Meistříka Bydžowského, písaře městského w Budějowicích, zpráwa o žádostech králowny Anny na smrtelné posteli manželu jejímu projewených, mezi kterými též, „aby se s ní neřezali a střew i jiných wěcí, jak obyčej mají, z ní nedobýwali, než tak wcele zachowali“.

již z předešlých let berněmi jsau přetíženi; kdyby pak ze země 1547
wen wytáhli, žeby mohli jiní okolní nepřátelé, a jmenowitě Turci jim škoditi; třetí příčina, že jim nic není známo o powinnosti, aby knížeti Mauritiowi pomáhati měli, ani o kurfirstowi saském, žeby proti smluwám dědičným králowstwí českému za nepřítele se postawil; čtwrtá, že se kurfirst se wšemi poddanými swými s nimi srownáwá w přijímání pod obojí spůsobau a w jiném učení Kristowu; kdyby proti nim bojowali, žeby se Boží pomsty musili obáwati; pátá, že oni bez stawů panského a rytířského i druhých měst k ničemu swolowati a na jiné stawy wkládati nemohau; šestá a poslední, žeby zdwižením wálky pauhým mandatem od krále bez snešení sněmowního swobody a privilegia zemská byla porušena. Spis byl od jedné i od druhé obce podán w stejném znění; toliko Nowoměštští mimo jiné nepřátely, kterých by se wystříhati musili, uwodili také, že se jim od rozličných Wlachů a jiných cizozemců pohrůžky činí, že jejich domy, ženy a dcery darmo míti a w krwi jejich co kacířů broditi se budau.

Příčiny tyto byly weskrz liché a některé lehkowážným překraucením znění mandatu smyšlené. Nebyloť w něm řeči, žeby stawowé proti komukoliwěk a tedy také proti swým otcům a bratřím měli do pole táhnauti, nýbrž proti určitému nepříteli, kurfirstu saskému, a bylo Pražanům jako jiným známo, že již wálku zdwihl jak proti císaři tak proti králi, a že útok na zem koruny české učinil; též nebylo jim neznámo, že s knížetem Mauritiem dědičné umluwy byly z usnešení sněmu obnoweny, když kurfirst je byl porušil. W tom smyslu odpowěděl král oběma městům písemně dne 1 Unora. Co se berní mnohých týkalo, práwem oswědčowal se, že jich neužil pro sebe, nýbrž jako i wlastních důchodů k obraně proti nepříteli křesťanstwa; co předstírali o nebezpečenstwí od jiných nepřátel, odmítal snadno, neb s Turky byl na ten čas pokoj zabezpečen a jiného žádného nepřítele w sausedstwí nebylo mimo kurfirsta; též co se náboženstwí týkalo, popíral, žeby se o ně jednalo; sám žeť wíry pod obojí nikdy neutiskowal, nýbrž ji chránil, ano že práwě za jeho času wíce se rozmohla než za kterého

1547 koli jeho předchůdce; ostatně kurfirst že wírau swau se stranau pod obojí se nesrownáwá. Také žeby proti swobodám země o swé ujmě stawy k wálce nutil, nepřipauštěl, nýbrž podlé powinnosti swé že o obranu pečuje. Co Nowoměstští uwodili o řečech a hrozbách cizozemců, o tom že naň nic posud nebylo wzněšeno; pakli by o kom bylo ukázáno, že bez trestu nenechal by.

Přes napomenutí králowo k pánům a rytířům, kteří se dotud byli s lidem swým dostawili k Litoměřicům, někteří z nich byli se zatím odtamtud wrátili k swým domowům. Aby jiné z toho zdržel, král uznal zapotřebí dne 28 Ledna, hned nazejtří po smrti králowny, obnowiti mandat opětným rozesláním jeho po krajích zároweň se zpráwau o smutné události a s oznámením, že mínil sám na nejdéle do 3 neb 4 Unora býti w Litoměřicích. Hned po pohřbu králowny činil přípravy k tomu. Dne 4 Unora wšak předně sepsal poslední wůli swau, a teprw nazejtří potom (5 Un.) z Prahy wyjel. Obeslal k sobě toho dne na odpoledne purkmistra a konšely Starého a Nowého města a s nimi po šesti osobách ze starších obecních obau měst, a oznámiw jim swůj úmysl, poručil jim dcery swé zůstawené na hradě Pražském, aby jim a osobám při nich zůstáwajícím za jeho nepřítomnosti radni a pomocni byli, též aby o zachowání pokoje we městě péči měli, se zmínkau také o Židech Pražských, aby jim gleit doposud platný zdržán byl. Rozžehnal se potom s nimi podáním ruky wšechněm a hned potom na kůň wsedl a odjel, s ním též syn jeho *arcikníže Ferdinand*. Byli na noc toho dne w *Budyni*, a nazejtří w neděli (6 Un.) přijeli do *Litoměřic*.

Tam se byli zatím páni a rytíři sjeli u wětším počtu než prwé, a wíce jiných, i jak se podobá také něco málo lidu wypraweného z několika měst, nacházelo se na cestě; ale jakého prospěchu směl se král nadíti, bylo dotud welice pochybné. Když nejwyšší purkrabí jakožto welitel nad weřejnau hotowostí dle obyčeje i dle wýslowného znění mandatu chtěl popis čili mustrunk předsewzíti, tak aby každý přítomný s počtem lidu swého byl zaznamenán, stawowé nechtěli k tomu se podwoliti,

nýbrž na tom stáli, aby prwé sněm byl položen. Následkem 1547
toho počalo se těžke wyjednáwání mezi králem a stawy. Král
jeden den nechal minauti, očekáwaje, až by ještě wětší počet
přitáhl: potom w auterý dne 8 Unora obeslal je k sobě na
radní dům, we kterém byl ubytowán, ke čtrnácté hodině, dle
nynějšího počtu asi sedmé hodině ranní. Promluwil k nim řečí
obšírnau dwě hodiny trwající jazykem německým, kterau česky
dal tlumočiti, předkládaje jim ku paměti celé jednání na předešlém sněmě roku 1546 i celý běh wěcí tehdejších k odůwodnění,
že mandatem wydaným žádné wálky o swé ujmě nepočína,
nýbrž že wálka s předešlým swolením stawů započata jest
k obraně zemí koruny české proti útoku na ně učiněnému a
ku pomoci knížeti Mauritiowi dle dědičných umluw rowněž se
swolením stawů obnowených; žeby tudy proti cti jeho i stawů
českých bylo, kdyby powinnosti swé nedostáli a jak země druhé
tak spojence swého w nebezpečenstwí opustili. Že napřed sněmu
znowa neswolal, odůwodňowal krátkostí času, a nepřipauštěl,
žeby to proti swobodám a privilegiím stawů bylo; pakli by se
tím zastírati chtěli, wyslowowal nieméně náklonnost, žeby je
pro budaucnost dostatečným reversem opatřil. Mimochodem
nezamlčel, že zpráwy má, kterak by někteří s kurfirstem saským
tajné dorozumění měli a jej ubezpečowali, že stawowé čeští
proti němu do pole nepotáhnau.

K odpowědění na tuto řeč stawowé žádali prodlení na rozmyšlenau, i powolil král do zejtřka. Přišlo tedy nejprw k poradě
mezi stawy a úředníky zemskými. Tito předstawowali, že král
prwé než mandat wydal, bedliwě uwažowal, zdali by sněm swolati
mohl, ale shledal, žeby čas k tomu byl příliš krátký; nyní že
jest to tím méně možné, když nepřítel kurfirst Jan Fridrich
s wojskem swým od spojence králowa knížete Mauritia již jen
čtyry míle cesty wzdálen stojí; bylť zatím kurfirst dne 27 Ledna
od Lipska wší mocí darmo oblehaného upustil a blíž we směru
ku pomezí českému k *Altenburku* pokročil; také žeby sněm,
když král w poli stojí, za nepřítomnosti jeho málo prospěti
mohl; pročež přimlauwali stawům, aby pamatujíce na swau čest
a powinnost krále neopauštěli. Část osob stawů panského, rytíř-

1547 skeho i městskeho dala se tím pohnauti, i dána jest od nich druheho dne (9 Un.) společně s úředníky a saudci zemskými králi odpowěd, že když by uznáwal nemožnost swolání sněmu, hotowi jsau s ním táhnauti; druzí wšak od nich se oddělili, a požádawše sobě za řečníka Gabriele *Klenowského* ze Ptenína (w kraji Klatowském), po něm dali odpowěd slowy obšírnými, která týkajíc se wšech článků řeči králowy, o příčině wydání mandatu, o dědičné jednotě s knížetem Mauritiem, o privilegiích země a reversu pro případ od krále podáwaném, proti wšechněm jednu námitku kladla, že oni nejsauce zde wšichni, bez přítomnosti druhých stawů opráwněni nejsau o těch wěcech sauditi, a protož setrwáwali na žádosti o swolání sněmu. Přiwedl přitom Klenowský králi ku paměti příklad krále Ludwíka, kterak prý spěcháním do boje s Turky, nesečkaw pomoci české o žiwot přišel; kdyby se podobně králi přihodilo, žeby se těm, kteří tu nejsau, wina dáwala, a zas kdyby zwítězil, ti, kteří s ním táhli, na ujmu druhých chlubiti by se mohli; což obojí že jen společným snesením na sněmě zabráněno býti může.

Řeč tato krále trapně dojala a hněw i lítost w něm wzbudila, tak že odpowěděl k ní s patrným rozhorlením. Omluwiw předně nedostatek wýmluwnosti swé w řeči latinské a německé, kterých žeby méně mocen byl než swého přirozeného jazyka (totiž nepochybně španělského), a wysloviw wděk swůj těm, kteří mu swau ochotnost oznámili, straně tomu protiwné dáwal znowa na uwáženau příčiny prwé již wyložené, pro které sněm swolati bylo mu nemožné, a s welkým důrazem slowy důtkliwými oznamowal, žeby za welkau hanbu swau i národa českého pokládal, aby nyní, když proti nepříteli stojí w poli, ustaupiti a lid swůj wálečný při wojsku knížete Mauritia se nacházející opustiti, nepříteli pak cestu k útoku na králowstwí a země swé otewříti měl. Za smutné a lítostiwé také pokládal, že wzpomínkau o nešťastném osudu krále Ludwíka k moci turecké přirownáwají nuzného kurfirsta saského, jakoby národu českému udatností a skutky rytířskými od dáwna proslawenému jeho se bylo strachowati. Opětowal přitom ochotnost swau k wydání reversu, jak by si ho přáli, a odwolání swého mandatu, když by potřebu

toho pokládali; též brzké swolání sněmu po nawrácení swém 1547
z wojenského tažení slibowal; konečně wšak wyzýwal stawy, kteří by úmysl měli s ním táhnauti, aby se tudíž w swětnici poznamenati dali, kdož by pak táhnauti nechtěli, aby se též dali zapsati, po schodech dolů odcházejíce.

K tomuto wyzwání od krále ozwal se we jmenu druhých swé strany Gabriel Klenowský, žádaje odkladu do zejtřejšího dne, poněwadž by pro auzkost místa wšichni we swětnici nebyli a tudy řeči králowě wyrozuměti nemohli; k čemuž král swolil, wšak pod wýminkau, aby nikdo neodjížděl, pokud nebude dána odpowěd a pokud poznamenání ono se nestane. Za lhůty té wynasnažil se nejwyšší purkrabí s druhými úředníky zemskými a staupenci jich wšemožně, aby stranu druhau k jinému úmyslu obrátili; ale bylo to marné. Oswědčili tedy druhého dne (10 Ún.) toliko sami o sobě opět pewný úmysl swůj, že pamětliwi uzawření sněmu lonského, při králi w poli setrwají a jiné dotud zde nepřítomné k témuž se wší pilností napomínati budau. Strana druhá prostředkem dwanácti osob ze sebe k tomu zwolených oznámila slowy krátkými, že wyrozuměwše přednešení králowu, při tom, co wčerejšího dne po Klenowském oznámili, setrwáwají, žádost o swolání sněmu opětujíce. K tomu král, wyslowuje opět díky těm, kteří se ochotnými prokázali, odpowěděl, že na každý spůsob potáhne s těmi, kteří při něm setrwají, druhým, kteří proti powinnosti swé doma zůstanau, že dáwá na rozmyšlenau, „co jich z toho potkati může a jakau poctiwost a pochwalu z toho míti budau". Hrozba w těchto slowích obsažená měla za účinek, že se skutečně mnozí jinak rozmyslili, usnesše se totiž mezi sebau, aby každému swobodno bylo buď táhnauti, nebo což král od počátku připauštěl, peněžitau pomoc učiniti nebo tak nechati, s oznámením wšak, že pomoc nečiní knížeti Mauritiowi ani pro mandat neb pro dědičné umluwy, než jen pro ochránění osoby králowy. W tom spůsobu přednesena jest wěc králi nazejtří dne 11 Února, i dal k tomu swé přiwolení.

Mezi tímto wyjednáwáním w Litoměřicích přibylo tam něco wíce pánů a rytířů s lidem swým, kterých znamenitý počet

1547 Prahau táhl z jižních krajů, jakož jmenowitě lid sirotků Rosenberských, který do Prahy přitáhl dne 6 Unora, prwní den po odjezdu králowu odtud, zde pak dwa dni pobyw, dne 9 Unora táhl dále přes Welwary. Jestliže wšak tím počet oddaných králi poněkud se rozmnožil, naproti tomu již ty dni, co král w Litoměřicích se stawy jednal, s jiných stran nebezpečné odpory proti němu se zdwihaly.

Do Prahy hned druhý den po odjezdu králowu (7 Un.) přijeli poslowé z několika měst králowských, zejména z *Nimburka*, z *Kolína*, z *Kauřimě*, z *Čáslawě*, z *Brodu* českého, kterým uloženo bylo, tázati se Pražanů o radu, co by z příčiny mandatu králowského činiti měli, zdali by do Litoměřic wyslati a do pole wytáhnauti měli. Konšelé Staroměstští, ku kterým se nejprwé obrátili, omlauwali se, že jim w tom radu dáwati nenáleží. Dali na jewo swau nespokojenost s tím, a oznámili, že jim uloženo bylo také k Nowoměstským se obrátiti, což také učinili. Když se řeč o tom dostala mezi lidi, strhlo se reptání proti konšelům, že jiná města od sebe odstrkují, a hned nazejtří, dne 8 Unora, bylo mnoho schůzí obecného lidu i také shromáždění některých cechů, z kterých zdwihly se hlasy, aby obce byly swolány. Purkmistr Staroměstský, toho času mistr Tomáš z Jawořice, někdejší kancléř městský, na zpráwy o tom obeslal k sobě na radu některý počet konšelů do úřadu šestipanského w radním domě. Tam po poledni předstaupil před ně welký počet sausedů Starého i Nowého města se žádostí, aby k zejtřejšímu dni wšecka obec do radního domu byla obeslána, aby k tomu dle starého zwyku na welký zwon na radnici zwoněno bylo, že jsau toho příčiny weliké, a že rowněž tak na konšelích Nowoměstských bude žádáno. Konšelé w rozpaky uwedeni žádali nejprwé za odklad, aby se s Nowoměstskými mohli dorozuměti; když pak se to potkalo s odporem, odwoláwali se na zápowěd králowu o swoláwání obcí, a také prawili, že na zwon w radním domě nemůže se zwoniti (pro nějakau wadu při něm). Tomu wšemu nedalo se sluchu: žeť králowé čeští za předešlých časů nikdy toho nezapowídali, a nemůže-li se zwo-

niti na zwon w radním domě, ať se zwoní na wěži Týnské, a 1547
to hned dnes, aby obec na zejtřek ráno byla obeslána.

Konšelé dali se ustrašiti, a zwoněno jest tedy we zwon Týnský nazejtří dne 9 Unora k *swolání obce.* Když se sausedé sešli u welkém počtu a konšelé na ně otázku wznesli, pro jakau wěc shromáždění od nich bylo žádáno, w tom přišlo poselstwí od Nowoměstských žádající, aby se společně z obau obcí sešli w *kolleji Karlowě;* k čemuž hned swoleno, a šli tam w průwodu spořádaném z radnice Staroměstské, zpíwajíce Veni sancte spiritus a jiné písně pobožné. Tu se jednalo o odpowědi, kterau byl král dal dne 1 Unora na tak zwanau supplikací Staroměstských i Nowoměstských. Mluwilo se o tom, že jest obcím za zlé pokládána a že se jim za porušení řádu wykládá; i wzata z toho příčina k zawření *jednoty* mezi oběma městy k obraně společné. Zwoleny jsau toho dne některé osoby k složení zápisu o tom, a ten druhého dne (10 Unora) schwálen w opětné schůzi w kolleji Karlowě. Obě obce zawázaly se jím státi spolu za jedno proti každému, kdožby jim neb stawu městskému wůbec z oné příčiny jakýmkoli spůsobem ubližowati neb škoditi chtěl, státi též za jedno s druhými městy na sněmě, až by swolán byl, držeti další shromáždění obce, když by koli potřeba toho nastala, mimo to pak také zachowáwati we wšem swornost mezi oběma městy a kdyby oč mezi nimi newole a nesnáze wznikly, k žádnému saudu se nepoháněti, nýbrž muži rozumnými z prostředka swého přátelsky se srownati. Zápis ten zhotowen jest dwojnásob a wložen do knih obojího města, i uzawřeno též, aby pro paměť při každém obnowení radd čítán byl.

Zároweň jak w Praze jewil se wšak duch odbojný také z jiných stran. Dne 7 Unora sjelo se mnoho pánů a rytířů z wýchodních krajů w *Pardubicích,* obyčejném sídle pana Jana z Pernšteina, pod příčinau zábawy tak zwané spauštky kohautů. Bylo to za nepřítomnosti jeho, aniž prý o tom prwé zwěděl; a jen syn jeho Jaroslaw tehdáž 18letý nacházel se w Pardubicích. Umluwili se tu, že wšichni pojedau do Prahy a budau krále žádati za spěšné položení sněmu zemského. Panu Janowi

1547 z Pernšteina, jenž tu chwíli přebýwal w Meziříčí na Morawě, psali o tom, žádajíce, aby se k tomu s nimi sjednotil. Bezpochyby newěděli, že pán tento powěstný co náčelník strany Lutheranské byl již uposlechl mandatu králowského a toliko wyžádal sobě od krále prodlení, aby swůj lid jen asi čtyry dni po Hromnicích směl wyprawiti za ním k Litoměřicům, později pak místo toho peníze složil. Dle umluwy té již dne 12 Unora, dwa dni po zawření jednoty mezi městy Pražskými, sjelo se mnoho pánů a rytířů, w počtu asi 300 neb 400, w Praze z desíti rozličných krajů (Hradeckého, Chrudimského, Čáslawského, Boleslawského, Kauřimského, Bechyňského, Prachenského, Wltawského, Podbrdského a Slanského), a wyžádawše si shledání s purkmistry, konšely a některým počtem jiných sausedů na zejtřek, den nedělní, na radnici Staroměstské, toho dne po službách Božích w Týně wyprawili k nim několik osob ze swého prostředka s panem Viktorinem *Křineckým* z Ronowa w čele, a přednesli žádost, aby obce měst Pražských nazejtří měly společný sjezd s nimi w kolleji Karlowě.

Jest k tomu ochotně swoleno, a shromáždění připrawowalo se k druhému dni s welkau okázalostí. Páni a rytíři ššedše se k rozmluwě mezi sebau w domě předního pána z jednoty bratrské Bohuše *Kostky* z Postupic w ulici Celetné (č. 562), kdež zdrželi se až do poledne, rozcházejíce se k obědům, předně odebrali se wšichni pospolu řečenau ulicí na rynk Staroměstský, zpíwajíce „Wěrní křesťané doufáme“, tam pak obrátili se wšichni proti kostelu Týnskému, sňali s hlaw čepice, birety a klobauky, a učinili pobožnau poklonu. Nazejtří, dne 14 Unora, zwonilo se k sezwání obcí na wěži Týnské i na radnici Nowého města, a sešlo se téměř wšecko obywatelstwo Pražské ku kolleji Karlowě, odkudž posláno pro pány a rytíře opět w domě Kostkowě shromážděné s pozwáním. Páni a rytíři seřadiwše se w pořádku dle důstojenstwí jednohokaždého, opět w průwodu přišli, a jsau wítáni. Tu k napomenutí pana Wiléma *Křineckého* z Ronowa předně opět poklekli, učinili modlitbu, a zazpíwali píseň: „Prosmež Ježíše milého“, a oznámili příčinu swého příjezdu do Prahy, totiž aby společně žádali krále za spěšné swolání sněmu, přitom

pak majíce zpráwu, žeby se mezi městy Pražskými nějaké snešení stalo, wyslowili přání, aby po případě k němu též připuštěni byli. K žádosti té jest zápis Pražanů čten i také odpowěd králowa, která k němu byla příčinu zawdala. Před tím dnem byla pánů a rytířů došla odpowěd pana Jana z *Pernšteina* k dopisu jejich Pardubickému daná dne 9 Unora, a jest též čtena, wšak spůsobila jim welkau nelibost.[16] Psalť pán z Pernšteina, že s žádostí jejich o swolání sněmu docela srozuměn jest, ale on že jiný není, než který by rád widěl dobré krále pána swého i tohoto králowstwí, a dal tím tedy na jewo, že w zápisy králi odporné dáti se s nimi nemínil. Od swých úmyslů nedali se wšak stawowé tím odwésti. Složena jest se schwálením wšechněch ještě téhož dne žádost ku králi o swolání sněmu. S přetwářkau prawili w ní stawowé, že slyšewše o žádosti jiných o sněm z příčiny mandatu králowa, a domníwajíce se, že se z Litoměřic již nawrátil do Prahy, sem se sjeli, aby tauž žádost naň wznesli, nemohauce tomu místa dáti, žeby wojenské wytažení bez snešení sněmowního hoditi se mohlo. Zněla pak jejich žádost, aby sněm swolán byl na nejdéle do středopostí (17 Března), s podotčením, kdyby král do toho času sněm nepoložil, aby jim za zlé nepokládal, jestližeby se sami sjeli a o potřebách obecných spůsobem sněmowním jednali, to jest tedy kdyžby bez powolení králowského sněmowali. Žádost byla složena we jménu wšech osob stawů panského a rytířskeho a desíti zmíněných krajů w Praze přítomných i již tří měst Pražských, tedy také Menšího města a také některých měst jiných, kterých poslowé byli k tomu wyprawení. Wedlé toho wšak dále učiněn jest *zápis*, kterým wšichni tu přítomní wstaupili mezi sebau w podobnau jednotu jako pět dní předtím obce Starého a Nowého města. Wyslowen jest w něm přímý odpor proti mandatu králowskému jakožto welkému porušení swobod a privilegií zemských, jemuž by se stawowé protiwiti mínili, i slibowali si tedy w tom státi za jedno proti každému, kdož by jim proto chtěli ublížowati 1517

[16]) „Stawowé týmž psaním welmi podpáleni byli," prawí Sixt z Ottersdorfa

1547 Wšem jiným tentokrát nepřítomným podáwala se též wzájemná pomoc, když by písemným prohlášením k jednotě přistaupili.

Oba tito listowé jsau nazejtří dne 15 Unora w opětném shromáždění přečteni a pečetmi opatřeni: opět pak přitom zachowána twářnost pobožná. Po skončení schůze totiž wšichni pospolu w počtu prý „nikdy newídaném“ šli z kolleje do kostela Týnského, zpíwajíce „Wěrní křesťané“, „Te Deum laudamus“ a jiné nábožné písně; w kostele pak administrator Jan Mystopol měl přiměřené kázání. Potom sbírána byla almužna, jíž mnoho se sešlo, a poděleni jsau jí chudí lidé, též řemeslníci potřební.

Krále Ferdinanda došla zpráwa o shromážděních w Praze a spolčowání se pánů a rytířů s Pražany, když ještě meškal w Litoměřicích, ale již strojil se wytáhnauti odtamtud dále do pole k spojení se s knížetem Mauritiem. Poslal následkem toho dne 14 Unora čtyry z přednějších úředníků do Prahy, Jaroslawa z Šelnberka nejwyššího komorníka, Jana Popela z Lobkowic nejwyšší sudí, Jiřího z Gerštorfa podkomořího a Šebestiana Markwarta z Hrádku purkrabí Karlšteinského co kommissaře s určitými rozkazy k jednání se shromážděnými i obzwlášť také s Pražany wšech tří měst, aby je od nebezpečných předsewzetí jejich odwrátili. Když wšak oni do Prahy přijeli, byla již krále zatím došla žádost o swolání sněmu do středopostí, a také zápis jednoty mezi stawy dne 15 Unora byl již zawřen. Následkem toho kommissaři wyjednáwání zanechali, král pak dne 16 Unora psal jim, aby mu oznámili swé dobré zdání w příčině swolání sněmu. Měli přitom zůstati na hradě Pražském a dáwati králi zpráwy o wšem, coby se dále dělo, též pak nad jeho dcerami ochrannau ruku držeti.

Dne 17 Unora král konečně hnul s hotowostí dotud sebranau z Litoměřic ku předu, a přitáhl toho dne do *Austí*, kdež wšak pobyl celý týden, maje tam mezi tím časem schůzi s knížetem Mauritiem a s kurfirstem Joachimem brandenburským, s nimiž dorozuměl se o další předsewzetí: poskytlť mu kurfirst Joachim pomoci 400 jízdnými. Za pobytu toho došel ho dopis Pražanů Starého, Nowého i Menšího města wztahující

se k někdejší jeho odpowědi Nowoměstským na stížnost jejich 1547
o hrozbách, které prý se jim dály. Poněwadž je král byl wyzýwal, aby udali určité osoby, psali nyní o zpráwě jim učiněné z Litoměřic, že tam někteří služebníci kuchyně králowské w domě Jiříka kramáře mluwili, že Pražané od krále w brzkém čase skroceni budau, a tak též nějaký spráwce nad děly, že král, dříw než mine půl druhého měsíce, města Pražská přemůže a zkazí, že kámen na kameni nezůstane. Odpowěděl k tomu král dne 20 Unora, že dal maršálkem dworu swého jak služebníky kuchyně swé tak onoho spráwce děl wyslechnauti, že wšak wšichni řeči takowé popírají; poněwadž pak jmen služebníků neudali a král již w Litoměřicích není, aby tamější swědky slyšel, že další wyšetřowání odkládá do swého nawrácení na hrad Pražský. Naproti tomu stěžowal na hanliwé traktaty a písně, týkající se císaře i jeho, že se w Praze obecně na rynku a po ulicích i krčmách zpíwají a prodáwají, aniž konšelé toho přetrhují neb trestají.

Odtudž z Austí král dne 19 Unora dal odpowěd stawům do Prahy na žádost jich o swolání *sněmu,* že jak byl druhým stawům w Litoměřicích oznámil, nemohl prwé pro krátkost času sněm swolati, úmysl měl to učiniti, jak by brzy možné bylo, a nyní tedy že jej klade na pondělí po prowodní neděli čili 18 Dubna; ku kterémuž dni že osobně do Prahy přijeti míní, doufaje, že do toho času tažení polní skončeno bude. Přikazowal wšak přísně, aby stawowé mezitím žádných sjezdů krajských nemíwali, ani ke dni středopostí k žádnému sněmowání se nesjížděli, háje w tom swé práwo králowské. — W Austí došla krále také zwláštní žádost stawů kraje Hradeckého, kteří se byli shromáždění w Praze účastnili, aby dal bezpečenstwí čili gleit Janowi Špetlowi z Janowic, někdejšímu heitmanu jejich, předešle zatykačem stihanému. Odpowěděl k tomu odkladem do swého příjezdu pro nynější walečné a jiné zaneprázdnění (20 Un.). — Mezitím král tudíž w Austí dal wykonati popis čili mustrunk wšeho wojenského lidu dotud shromážděného, při čemž ukázalo se mnoho nesnází; neb mnohým docházel již brzy čas, do kterého byli placeni, a bylo králi potřeba

1547 mnoho dopisowání k pánům jich nepřítomným, aby dopláceli aneb wydržowání lidu swého na něco delší čas powolili. Mimo hotowost stawowskau hleděl také rozmnožiti počet swých žoldneřů čili drábů, což uložil zwláště raddám komory swé w Praze. Ti se wšak práwě w Praze, kdež se najímání lidu nejobyčejněji dálo. potkali s největšími těžkostmi. Pražané totiž najímání lidu k wojsku králowu zakázali, a dali jímati heitmany neb rotmistry, kteří se o to pokaušeli, a těch také bylo málo spolehliwých, tak též pak žoldnéřů; mnozí wzawše peníze utíkali. Pražané také zastawili we městech swých dělání salitru a tudy prachu pro krále. Z holé zlomyslnosti rozšířila se také řeč, že se od krále dostaly peníze několika osobám, aby Prahu wypálili. Jeden, který to sám o sobě řekl, dostal se do wězení w Klecanech; i nařídil o něm král (24 Un.) řečeným kommissarům swým poslaným do Prahy, aby wydání jeho z Klecan do Prahy wymohli a jej wyslechnauti dali.

W takowýchto okolnostech král konečně dne 24 Unora wytáhl z Austí k horám pomezním proti Míšni. Přešed přes ně obyčejnau cestau za Nakléřowem, táhl přes *Gotleben* [17]) k *Pernu*, kdež dle rozkazu již z Litoměřic daného (14 Un.) měl se k němu od *Žitawy* připojiti také pan Sigmund Berka z Dubé s hotowostí kraje Boleslawského. Král byl w Perně dne 26 Unora, dne 1 Března pak we *Drážďanech*. Odtud mělo se státi spojení jeho s knížetem *Mauritiem*, který stál u *Kamenice*, k útoku na kurfirsta Jana Fridricha stojícího již delší čas u *Altenburka*. Král počítal tu chwíli wojenského lidu swého, mimo žoldnéře, kteří se nacházeli již prwé při Mauritiowi, 1300 jízdných a 2400 pěších. k tomu 400 jízdných postawených ku pomoci od kurfirsta brandenburského. Již byl také zjednáním císaře Karla wytáhl do pole ku pomoci králi i knížeti Mauritiowi markrabí brandenburský *Albrecht* z Kulmbacha z jižní strany, a mělo se i s ním státi spojení. Markrabí Albrecht byl přitáhl až do *Rochlic* na řece Muldě, nezcela tři míle

[17]) Tam dle Březana (pag. 19) přitáhl lid sirotků Rosenberských, který se při wojsku králowu nacházel. dne 24 Unora. již pak 25 Unora do Pernowa čili Perna.

cesty od Altenburka. Zde se wšak kurfirstowi saskému podařilo 1547
proti jeho nadání přepadnauti jej časné ráno dne 2 Března a spůsobiti jemu porážku, při které markrabí sám upadl w zajetí.

Nebyla to událost práwě rozhodující, ale spůsobila králi Ferdinandowi okamžitě welkau nesnázi. Jednak musilo se od útoku zamýšleného proti kurfirstowi saskému na ten čas upustiti, protože se nyní síly dwau spojenců wojenské moci jeho nerownaly. Kníže Mauritius přinucen byl ustaupiti před ním k *Freiberku* blíž ke Drážďanům, čímž uwolnila se kurfirstowi cesta, žeby od Rochlic byl mohl přiblížiti se ke hranicům českým a učiniti wpád do země. Druhá pak wěc byla, že se wítězstwím jeho osmělili tím wíce protiwní králi stawowé čeští. Kurfirst byl již prwé dne 17 Unora z Altenburka psal stawům, kteří byli měli schůzi w Praze, a dne 20 Unora ještě obzwlášť Pražanům wšech tří měst, děkuje jim za jejich chowání, že se od krále nedali pohnauti k zdwižení zbraně proti němu, ubezpečowal je swým dalším přátelstwím dle starých dědičných umluw, oznamowal, že k wálce s králem jejich byl přinucen útokem od něho, že wšak ji wésti míní bez jejich škody, take že se w rozepři jeho s císařem o nic jiného nejedná než o náboženstwí; kdyby on byl přemožen, že budau i oni od prawého náboženstwí tištěni. Dopis ku Pražanům (i bezpochyby také onen k stawům) přinesen byl a odewzdán od dwau osob neznámých dne 8 Března, tedy již po boji u Rochlic: o čtyry dni pak později dne 12 Března psal kurfirst z *Grithainu* (nedaleko Rochlic) opět stawům do Prahy, zprawen jsa, že tam mínili sjeti se o středopostí, dáwaje jim zpráwu o swém wítězstwí a podáwaje jim obnowení dědičných umluw s nimi ano i přímo spolek obranný proti králi jejich i proti těm, kteří s ním do pole byli wytáhli.

K zabránění nepřátelského wpádu do země král, zůstáwaje w Drážďanech, odtud dne 8 Března poslal Šebestiana z *Weitmile*, který byl při wojště, do Čech s opětným nařízením weřejné hotowosti k hájení hranic. Šebestian z Weitmile wyhlásil nařízení toto z města swého Chomautawa dne 11 Března, swoláwaje stawy k dostawení se s lidem swým u *Ostrowa* w kraji

1547 Loketskem, od čehož owšem w okolnostech tehdejších nebylo se nadíti žádaucího účinku. Tím pilněji král usilowal o obdržení wýdatné pomoci od císaře bratra swého. Hned po obdržení zprávy o boji u Rochlic žádal ho dopisem z Drážďan (4 Března), aby se se swau mocí co nejkratší cestau obrátil proti Hanušowi Fridrichowi, a již dne 10 Března císař psal mu z *Ulma* o splnění jeho přání w nejkratším čase, tak že očekáwal přitažení jeho přes Cheb. Král se již napřed staral o dostatečný dowoz špíže k swému i k jeho wojsku listy rozeslanými do krajů Žateckého, Litoměřického, Plzenského a Slanského, aby byly učiněny zásoby jmenowitě w Chebě, w Chomautawě, w Kadani, w Litoměřicích a w Raudnici. Také Pražanů došlo wyzwání k dowozu takowému po zemi i po wodě prostřednictwím nejwyšších úředníků zemských (12 Břez.), kteří toho času byli w Praze shromážděni za příčinau saudu zemského. Ale w Praze smýšlení nepřátelské proti králi bylo tomu jistě welkau překážkau. Jewilo se i w tom, že konšelé zrowna tehdáž pod jalowými záminkami zdržowali odewzdání wybraného dotud *posudného* raddám komory králowské, ač jim peněžitá nauze králowa dostatečně byla powědoma. Naproti tomu welice newčas obtěžowali krále zasláním k němu žaloby na minci slezskau, udáwajíce, žeby lehčí byla než měla býti, ač bez dostatečného důkazu (11 Břez.). Nemohl jinak nežli že dopisem z Drážďan (15 Břez.) náležité wyšetření wěci odložil do sweho nawrácení, aby na sněmě byla wyřízena.

Blížil se zatím již den *středopostí* (2 Břez.), ku kterému se spolčení stawowé strojili k opětnému sjezdu a sněmowání w Praze. Král již dne 9 Března psal z Drážďan nejwyšším úředníkům a saudcům zemským, aby přimlauwáním četným přátelům swým mezi stawy hleděli je od sněmu takowého čelícího k porušení práwa králowského odwrátiti, a ukládal jim, aby se do toho času o středopostí z Prahy nerozjížděli. Wynasnažení toto wšak bylo marné. K řečenému dni sjelo se welké množstwí osob wšechněch tří stawů w Praze; čítaloť se asi 800 pánů a rytířů, k tomu poslowé ze wšech měst králowských kromě Budějowic a Plzně, a hned zejtřejšího dne (18 Března)

měli schůzi w *kolleji Karlowě*. Počali ji pokleknutím na kolena 1547
a modlením i zpíwáním. Nejwyšší úředníci a saudcowé zemští poslali hned k prwnímu začátku menšího purkrabí Pražského Jana Byšického a starostu komorničího Petra Kasalického se wzkázáním k stawům, žádajíce, aby prwé než jednati počnau, k nim některé osoby ze wšech tří stawů wyprawili na hrad Pražský ku přátelskému promluwení. Shromáždění stawowé toho odepřeli pod příčinau, žeby se tím jednání jejich protáhlo, dokládajíce, že mezi nimi mnozí jsau chudí, kteří w Praze dlauho tráwiti nemohau, ano nemajíce peněz musí od jiných býti podporowáni; chtí-li wšak páni úředníci s nimi co jednati, že jsau hotowi je wyslyšeti, když by k nim wyslali. Učinil potom teprw kancléř Staroměstský Sixt z Ottersdorfa řeč ke stawům k uwítání jich we jménu Pražanů wšech tří měst, začež podobně se poděkowali. Jest potom čten list králůw, kterým kladl sněm ku pondělí po neděli prowodní a stawům sněmowání před tím časem zakazowal, též dopis Šebestiana z Weitmile o weřejné hotowosti a dopis králůw o špíži k wojsku. Bez wšelikého uwažowání o tom stawowé uzawřeli sepsati *artikule* žádostí, o kterých by se mělo dříw než o čem jiném jednati na příštím sněmě. Zwolili k tomu wýbor, skládající se z wíce než ze sta osob, který přikročil ku práci hned nazejtří w sobotu dne 19 Března a pokračowal w ní w neděli celý den na radnici Staroměstské, ani prý nejedauce a nepijíce, i ještě w pondělí, kdež pak w plné opět schůzi w kolleji Karlowě jsau artikule čteny a schwáleny.

Prwní z artikulů těchto, jichž bylo padesát sedm a ktere stawowé nazýwali *přátelským snešením* mezi sebau, wztahowal se k náboženství. Ukládalo se jím budaucímu sněmu přetržení a zastawení wšelikých neprawostí, hříchů a nemrawností uložením pokut na ně, a poněwadž se uznáwalo, že se w straně pod obojí rozmohly škodliwé rozdíly w učení, uzawřeno, aby jak nejdříwe možná držán byl sjezd stawů swětských i duchowenstwa, na kterém by se sjednocení docílilo, aby, prawilo se, „prawda Krista pána a čtení swatá swůj průchod míti mohla“. Nebylo přitom řeči o kompaktatech, zawrhowaných owšem od Lutheranů i od bratří českých, z kterých se shromáždění skládalo

1547 welkau přewahau. Přitom hájili si stawowé pod obojí swobodu scházení se o wěci swé duchowní, jak prý bývalo za předešlých králů, též pak moc nad duchowenstwem, aby konána byla administratorem a konsistoří i od defensorů wolených, neodwisle od krále. Ostatní artikule wšecky wztahowaly se k swětskému řádu. Bylyť jakausi přehlídkau celého zřízení zemského, týkajíce se rozličných pořádků při saudech a we správě zemské, wšak s hlawním směrem k oslabení moci králowské, ke zwrácení wšeho, co se králi Ferdinandowi od počátku swého panowání až dotud bylo podařilo naprawiti w předešlém úpadku.

Samé dědičnosti trůnu w rodině krále Ferdinanda týkal se článek, kterým stawowé žádali, aby obnoweno bylo ustanowení sněmu roku 1526, kterým se zakazowalo korunowání budaucího krále za žiwota králowa, a tedy aby zrušeno bylo potomní swolení roku 1527, kterým se dopauštělo korunowání takowé k žádosti krále, když by měl mužského dědice dospělého wěku. Stawowé mínili tím docíliti swobodného wolení nowého krále, když by král zemřel nemaje nástupce již korunowaného, k čemuž ukazowal artikul jiný, dle něhož přísaha úředníků zemských i také konšelů we městech neměla jak doposud zníti králi a jeho dědicům, než jen králi samému. Naproti tomu o přísaze králowě před korunowáním uznáwalo se k libosti stawu městskému, že krom přísahy na mezích zemských měla také učiněna býti před městem Pražským, což při nastaupení krále Ferdinanda bylo opomenuto.

K welkému obmezení králowské moci směřowal artikul jiný, kterým se odjímalo králi wýhradné práwo k swoláwání sněmů zemských. Wyžadowali stawowé, kdyby král nebyl w zemi aneb sněmu neswolal a uznáwala se toho neodkladná potřeba, tehdy aby nejwyšší purkrabí powinen byl jej swolati, pakli by nechtěl neb nebyl w zemi, tehdy nejwyšší úředníci a saudcowé zemští, a kdyby oni nechtěli, aby se sjeli heitmani krajští a spolu s Pražany den k sněmu položili. Přitom také ukládalo se, aby král, když sněm klade, dal zároweň ohlásiti jasně předměty, o které by se na něm jednati mělo, a to časně, aby prwé sjezdy krajské mohly býti držány; stawům wšak nicméně

aby bylo wolno, také o jiných wěcech jednati dle swé potřeby, 1547
též aby sněm nikdy netrwal déle než dwě neděle. Rowněž žádali stawowé o sjezdech krajských, aby měli swobodu držeti je dle potřeby, též Pražané shromáždění obcí. Jinému welkému obmezení měl se král podrobiti při osazowání úřadů zemských a saudu zemského. Práwo králowo bylo osazowati je po wyslyšení rady nejwyšších úředníku zemských. Na místo toho měl nastaupiti řád nowý, aby do saudu zemského stawowé každého kraje nawrhowali některý počet pánů a rytířů a z těch aby král jmenowal po dwau; o nejwyšších úřadech pak, když by který byl uprázdněn, aby sněm nawrhowal čtyry osoby a z těch aby král nowého úředníka jmenowal. Přitom chtěli stawowé také moc saudu zemského na ujmu moci králowské rozšířiti ustanowením, aby od saudu komorního a od saudu dworského odwolání k saudu zemskému bylo dopuštěno proti posawadnímu spůsobu, dle kterého od saudů těch bylo odwolání jen ku králi.

Dále se artikule přátelského snešení dotýkaly také důchodů korunních. Jedním z nich totiž zcela libowolně odwoláwalo se powolení posudného, které se bylo stalo na sněmě předešlého roku, protože by se při wybírání jeho welká nerownost nacházela a z toho lidé těžkosti měli. Jiným pak článkem rušila se wšecka cla prý „w nowě zaražená a kteráž od starodáwna w užíwání nebýwala“. Také pak o minci ustanowowalo se, aby nikde jinde nebyla než w Kutnéhoře a w Praze, mince pak w jiných zemích ku koruně příslušných ražená aby se w zrnu s českau srownáwala.

Zwláštní článek jednal o prawě obywatelů wšech stawů ke wstupowání do cizích služeb wojenských. Stawowé hájili je jakožto starodáwné kromě prý, že nikdo nemá slaužiti proti králowstwí českému, při čemž úmyslně pomíjeli wyjmutí také krále a druhých zemí ku koruně přislušejících, žádajíce, aby w tom znění wložením do desk zemských bylo obnoweno. Pokaušeli se také w pochybnost uwésti platnost snešení sněmowního o obnowení dědičných umluw s knížetem Mauritiem, odwoláwajíce se na ohražení stawu městského za předešlého sněmu,

1547 ač to newztahowalo se k wěci samé, nýbrž jen proti tomu, že do kommissí o tom nebyly wedlé pánů a rytířů zwoleny také osoby stawu městského, což wšak spůsobeno bylo práwě odporem druhých dwau stawů.

Patrně ze zlomyslnosti proti králi rozšiřowaly se řeči, jakoby koruna a jiné klenoty chowané na Karlšteině byly odtamtud odneseny, i uzawřeno z té příčiny, aby se stalo ohledání jich osobami wolenými ze tří stawů, kdyby pak se co nenašlo, aby o to k těm, kterým bylo swěřeno, to jest k purkrabím Karlšteinským, hleděno bylo. Podobnau pak asi měl pohnútku artikul zwláštní, we kterém se prawilo, že toho času mnoho ohňů bylo w zemi, wycházejících od zlých lidí, a že tedy potřeba jest pilného pátrání po wšech krajích, „z čího náwodu takowí ohňowé pocházejí". Směřowalo to nepochybně k podezříwání krále jako ona powěst, že měla za peníze od něho Praha býti wypálena.

W čas jednání o tyto artikule bylo se již splnilo obáwání wpádu nepřátelského do země se strany kurfirsta saského. Bylť k tomu z ležení swého u Rochlic wyprawil oddíl swého wojska wedením Jindřicha Rusa (čili Reussa) z Plawna a Wiléma z *Thumshirna,* kteříž lehce se zmocnili *Jáchimowa* a *Přísečnice.* Stawů shromážděných w Praze došla nejprw jen nejistá powěst o tom, žeby se nějaký wpád zamýšlel, i psali dne 21 Března kurfirstowi, že následkem jeho dopisů dne 17 a 20 Unora toho se od něho a jeho poddaných nenadáli, že wšak důwěřují se w ubezpečení jeho o přátelském zachowání se k nim dle dědičných umluw. Téhož pak dne odepsali Šebestianowi z Weitmile na jeho wyzwání k hotowosti u Ostrowa, odmítajíce je slowy příkrými i s pohrůžkau, jestližeby z předsewzetí jeho co škodliwého pošlo; při čemž na pokojný úmysl kurfirsta saského o zachowání dědičných umluw se odwoláwali. Dříwe než ono psaní ke kurfirstowi teprw sepsané bylo skutečně odesláno, došlo stawů teprw nazejtří (dne 22 Března) pozdější psaní jeho dané dne 12 Března, obsahující zpráwu o jeho wítězstwí u Rochlic a podáwání se ku přátelskému spolku s nimi. Ač zároweň téhož dne došla jich také zpráwa o dobytí Jáchimowa lidem kur-

firstowým, newadilo jim to již nic w odepsání jemu téhož dne 1547
s projewením radosti nad oním wítězstwím a přátelského smýšlení k němu. Psalit jim wůdcowé saští Rus a Thumshirn (20 Břez.), že se dobytí stalo k zamezení cesty společným jejich nepřátelům, a že obywatelé Jáchimowa a Přísečnice k nim k stawům w Praze shromážděným se přiznali. S tím stawowé w dopise swém ke kurfirstowi wyslowili swé srozumění (22 Bř.).

Mezitím nepřestali na pauhém připrawení řečených artikulů k budaucímu sněmu, nýbrž usnesli se o utužení jednoty již prwé zawřené mezi sebau w takowém spůsobu, že se stala zřejmým branným spiknutím proti králi. Učinili předně opětné wyzwání ke wšem stawům w Praze nepřítomným, aby k jednotě jejich přistaupili, ukládajíce k tomu lhůtu do welké noci čili do 10 Dubna; kdoby do té doby nezaslal přiznáwacího listu, jak byl od nich předepsán, neměl wíce přijat býti, leč by hodné příčiny ukázal. Zawázali se přitom wšichni k sněmu příštímu se dostawiti, buď žeby král osobně přítomen byl nebo nebyl, a do konce při něm setrwati. Nad to pak usnesli se o nařízení *weřejné hotowosti,* owšem ne proti kurfirstowi saskému, nýbrž proti nepříteli nejmenowanému „pro opatření předkem wlasti swé“, jak se we wyhlášení prawilo, „a nás wšech, kteří jsme se spolu tak křesťansky snesli a srownali“, to jest tedy proti jakýmkoli protiwníkům swé jednoty, krále newyjímajíc. Každý, kdoby podlé předešlého posledního odhadu měl statku za 2000 kop grošů českých, měl se přihotowiti s jedním jízdným a čtyrmi pěšími. We čtwrtek před nedělí Kwětnau (31 Břez.) měly býti sjezdy w krajich ke zwolení heitmanů w jednom každém; nade wším pak lidem wálečným ustanowen jest nejwyšší heitman hned tudíž w Praze tím spůsobem, že zwoleny čtyry osoby z každého ze tří stawů, mezi nimiž rozhodnuto losem. Padl na pana Kašpara *Pluha* z Rabšteina, kterýž se následkem toho w úřad ten uwázal. Mimo to uložili stawowé *berni* na zaprawení potřeb wálečných, která měla odwedena býti nejdéle do sněmu příštího, tedy do pondělí po neděli prowodní (18 Dub.), po jedné kopě grošů s každého tisíce kop. Berníky jmenowáni jsau Zdislaw Wrabský z Wrabí stawu rytířskéko a Jan Tataus

1547 z Wraního měšťan Staroměstský. Od nich mělo z ní wydáwáno býti na potřeby uznané nejwyšším heitmanem, a na radnici Staroměstske měla býti chowána.

Prwe než se rozjeli, zwolili stawowé z prostředka swého osm osob k řízení swých wěcí, pokud by toho potřeba bylo až do budaucího sněmu, w dorozumění s konšely wšech tří měst Pražských. Jim mělo přislušeti we srozumění s nejwyšším heitmanem polním hnauti nařízenau hotowostí dle uznané potřeby buď z jednoho neb wíce krajů buď z celé země, a jim také poručeno přijímati dopisy buď od krále buď od kurfirsta saského neb odjinud a we jménu stawů k nim odpowídati. Byli čtyři ze stawu panského a čtyři z rytířstwa; z pánů Arnošt Krajíř z Krajku na Mladé Boleslawi, Wilém Křinecký z Ronowa a na Libči, oba z jednoty bratrské, Diwiš Slawata z Chlumu a na Košmberku a Bořiwoj purkrabí z Donína na Tuchoři, z rytířů Hynek Krabice z Weitmile, Zdislaw Tluksa z Wrabí, Bernart Barchowec z Barchowa a Melichar Ror z Rorowa, z nichž opět dwa byli z bratří. Shromáždění stawů skončilo se po wykonání wšech těchto wěcí dne 22 Březnа welkým průwodem z kolleje Karlowy do kostela Týnského w několika tisících lidí se zpíwáním Te Deum laudamus a zwoněním na weliké zwony, w kostele pak kázáním a opět zpěwy a modlitbami. Wesměs, jak se zdá, nacházeli se u welikém wytržení myslí, důwěřujíce w sílu swau. Dá se tak sauditi z dopisu jednoho z nich, pana Šebestiana z Lobkowic na Hasišteině (24 Břez.), we kterém prawí, žeby musil míti 100.000 neb wíce lidu, kdoby chtěl tuto jejich jednotu roztrhnauti. [18])

Král Ferdinand do té doby meškal w Drážďanech; ale na zpráwu prwní o přiblížení se nepřátel k Jáchymowu uzawřel společně s knížetem Mauritiem dáti se na pochod k zabránění wpádu toho a k spojení se s císařem, i oznámil to dopisem dne 19 Března do Prahy nejwyšším úředníkům a saudcům zemským, na nichž, zwěděw, že se stawowé přes zákaz jeho o středopostí sjeli, žádal druhým dopisem dne 21 Března, aby

[18]) Wiz Sněmy české II 175.

do dalšího nařízení jeho zůstali na hradě Pražském a jemu 1547
o dalším běhu wěci zpráwy dáwali. Měw dne 22 Března schůzi s knížetem Mauritiem ku poradě, dle usnešení s ním nazejtří potom (23 Břez.) wytáhl z *Drážďan* s wojskem swým, totiž s kterým byl přitáhl od Litoměřic i které předtím byl připojil k wojsku Mauritiowu, jakož i 400 jízdnými, které mu přiwedl Jan Jiří syn Joachima kurfirsta brandenburského. Maje s císařem, až by přitáhl, spojiti se u Chba, dal se na pochod přes pomezní hory české od *Lauenšteina* ke Krupce, odkudž dne 24 Března přitáhl k *Teplici*, ale hned také oddíl wojska asi 3000 mužů wyprawil napřed wedením knížete *Augusta* bratra Mauritiowa, který téhož dne opanowal *Most;* nacházeli se při něm také husaři králowi. Kníže Mauritius se swau wlastní mocí měl za králem následowati z ležení swého u *Freiburka.*

W Teplici došla krále zpráwa od nejwyšších úředníků zemských daná dne 22 Března o wšem jednání stawů w Praze shromážděných až do rozejití se jich toho dne. Odepsal jim následkem toho dne 25 Března, dáwaje jim zpráwu o předsewzatém tažení swém ke spojení se s císařem, a opětowal rozkaz k nejwyšším úředníkům toliko, aby ještě některý čas na hradě Pražském zůstali, ostatním přísedícím saudu zemského dáwaje na wůli, poněwadž saud byl skončen, aby se k domowům swým nawrátili. Nejwyšší úředníci měli jej dále o počínání spolčených stawů zprawowati a dle možnosti swé působiti na swé přátely a jiné, kteří se posud k jednotě stawů nepřiznali, aby toho nečinili. Stejného času zase osoby zřízené od stawů k dalšímu wedení jich wěcí obdrželi zpráwu o osazení Mosta knížetem Augustem; i ač jich nebylo tajno, že přitáhl co spojenec králůw, nehledíce k tomu psali jemu a knížeti Mauritiowi (25 Břez.), že jim s podiwením jest, z jaké příčiny a w jakém úmyslu oni bez wědomí stawů do země české wtrhli; pročež že we jménu wšech tří stawů králowstwí tohoto napomínají jich, aby zase odtáhli, sice žeby se proti nim jinak opatřiti musili. Nesrownáwalo se to se showíwawostí, kterau stawowe prokazowali kurfirstowi saskému, že se byl zmocnil Jáchimowa; ale o tom oznamowali oběma knížatům, že to město na ten čas

1547 stawům králowstwí českého náleží, se wztahem totiž k tomu, co jim wojenští wůdcowé kurfirstowi, ač se s prawdau nesrownáwalo, byli psali. Zároweň wšak zřízenci psali také králi o témž podiwení swém nad wtrhnutím cizího lidu do země, žádajíce, aby knížatům Mauritiowi a Augustowi poručil zemi opustiti, poněwadž by proti swobodám koruny české bylo, aby každý, komu by se zalíbilo, směl do králowstwí tohoto wojensky wskakowati. Podotýkali též, žeby sice na jiné cesty k opatrowání wlasti swé musili pomysliti. Král odpowěděl jim (26 Břez.), žeť wědí, že jest kníže Mauritius spojenec jeho a že s ním táhne, ne za jinau příčinau než k obraně země následkem wpádu nepřítele, který se Jáchimowa a Přísečnice zmocnil, a že jemu s podiwením jest, že oni nad tím wpádem menší stížnost mají než nad přitažením spojenců jeho k obraně. W podobném pak smyslu odepsal jim kníže August we jménu swém a knížete Mauritia (27 Břez.). Ale zřízené osoby spolu s Pražany wšech tří měst nebyli wyčkali těchto odpowědí, nýbrž týž den, když psali králi a knížatům (25 Břez.), zaslali nařízení Kašparowi Pluhowi jakožto nejwyššímu heitmanu polnímu, aby dle uznané potřeby swolal weřejnau hotowost bližších krajů k určitému místu, s čímž také wyprawili dwě osoby ze swého prostředka k němu k širšímu rozmluwení, Jana Řeháka z Kwětnice měšťana Staroměstského a Jana Pamphila Nowoměstského konšela. Téhož dne poslali také některé osoby z Pražanů na hrad Pražský k *arcikněžnám* dcerám králowým se wzkázáním, že neslyšíce nic o králi, kdeby se nacházel, pro opatření země lid do pole wyprawiti a proto w městech Pražských mustrunk držeti míní, též pak, kdyby další potřeba nastala, hrad Pražský obsaditi, hledíce k tomu, že král před odjezdem swým arcikněžny jim Pražanům obzwláště k opatrowání poručil. Dcery králowské byly tím w nemalé strachy uwedeny; což wšak newadilo Pražanům, než že i několikkrát ještě potom podobnými poselstwími je znepokojowali.

Kašpar Pluh z Rabšteina byl se z Prahy po zwolení swém za nejwyššího heitmana polního odebral na zámek swůj *Bečow* we kraji Loketském. Zwěděw již na cestě w Chyších o wojenské

moci králowě, jak asi byla welká, psal hned odtamtud (25 Břez.) 1547
a hned nazejtří potom z Bečowa zřízeným osobám a Pražanům, napomínaje k pilnému uwážení nebezpečenstwí a k péči o brzké postawení wojska do pole a opatření wšech potřeb wálečných. Sám sebraw něco málo lidu, psal opět dne 27 Března, že s ním míní zejtra wytáhnauti do pole; také pak učinil wyzwání do nejbližších odtamtud krajů, aby s hotowostí swau hned wzhůru byli k Bečowu, a žádal o rychlau pomoc, aby mohlo wojsku králowu býti odoláno, pokud by se nespojilo s wojskem císařowým, o kterém byly zprávy, že se již přibližuje. Císař Karel byl na cestě od *Ulma,* již dne 22 Března psal z *Güntzenhausen* nejwyšším úředníkům zemským do Prahy, oznamuje jim, že táhne bratru swému proti Hanušowi Fridrichowi ku pomoci, a žádaje, až by se hranic českých dotkl neb se k nim přiblížil, aby jak oni tak jiní stawowé wojsku jeho zjednáwáním špíže a jiným spůsobem nápomocni byli. Již třetí den potom byl přijel do *Normberka,* pro nemoc w nohau na nosidlích mezi koni wezen jsa (24 Břez.), a wojsko jeho četné, španělské, wlaské a německé rozkládalo se wždy blíže ku pomezí českému. Kašpara Pluha došla jmenowitě zpráwa, že 5000 Španělů přitáhlo do města *Waidowa* tři míle cesty od hranic za Tachowem.

Na zpráwy takowé zřízené osoby spolu s Pražany wydali obecné wyhlášení dne 28 Března do wšech krajů, kterým nařízowali *weřejnau hotowost* wšem stawům, nejen kteří se byli k jednotě přiznali, nýbrž i těm, kteří toho posud neučinili, tak aby se wší wálečnau mocí swau, se střelbau a špíží na wozích, wytáhli do pole, ze šesti krajů nepřítele bližších, totiž Žateckého, Litoměřického, Slanského, Rakownického, Podbrdského, Plzenského, též pak Prachenského, Wltawského a Bechyňského k místu, které by ustanowil nejwyšší heitman polní, z ostatních krajů ku Praze, tak aby tu byli w pondělí po neděli kwětné (4 Dubna), a potom dále táhli, kam bude potřeba. W Praze samé učiněno jest prowolání, přibité na radnicích a branách, ke wšem kdož by do služby wojenské wstaupiti chtěli, aby se na radnicích tří měst ohlásili a zapsati dali, kdež o žold sprawedliwý bude s nimi uhozeno. We wyzwání k weřejné hoto-

1547 wosti, pokud se wztahowalo na osoby, které se k jednotě nepřiznaly, odwoláwali se zřízené osoby na týž artikul zřízení zemského o powinnosti k hájení země, na který se byl odwoláwal král we swém mandatu dne 12 Ledna, tak že tedy práwo, které králi popírali, zcela libowolně přiwlastňowali sobě. Ale nepřestáwajíce na stawích králowstwí českého, obrátili se hned také (29 Břez.) k stawům morawským, slezským a hornolužickým se žádostí o pomoc k hájení swobod jich wšechněch, pokládajíce je za ohrožené. Stawům morawským připomínali pomoci, kterých že jim stawowé čeští poskytowali za předešlých let proti Turkům, a žádali na nich přímo, aby jim ku pomoci přitáhli hned, jak by jim druhým dopisem oznámili. Druhý pak dopis tento následowal již nazejtří po prwním (30 Bř.) z příčiny, že tu chwíli přišla do Prahy zpráwa od nejwyššího polního heitmana Kašpara Pluha, že císař s welikau mocí od Normberka se blížil a že zamýšlel některá města w Čechách samých ano i Prahu obsaditi. Žádali tedy zřízené osoby a „podlé přátelské powinnosti napomínali“, aby stawowé morawští bez meškání wzhůru byli a k nejwyššímu heitmanu k Bečowu aneb ku Praze, kudy by jim nejblíž bylo, ku pomoci přitáhli. Wyprawen jest i zwláštní posel se žádostí tau, Kašpar Strnad z Tryskowic, k jednání se stawy i s heitmanem zemským na Morawě panem Wácslawem z Ludanic. S podobnau žádostí o pomoc obrátili se zřízené osoby také k Fridrichowi knížeti Lehnickému, s kterým stawowé čeští od lonského roku byli we při zmíněné, týkající se knížetstwí Ratibořského a Opolského.

Mez tím pokračowalo se w jednání s kurfirstem saským, ku kterému byl stawy wyzýwal dopisem swým po bitwě u Rochlic, podáwaje jim buď přímo obranného spolku proti králi buď obnowení starých dědičných umluw s nimi. Hned po osazení Jáchimowa kurfirst poslal s podáním tím rytíře Mikuláše *Minkwice* k stawům do Prahy, kterýž na cestě se roznemoh w Jáchimowě ležet zůstal, ale wzkázání swé písemně učinil, žádaje, aby zřízené osoby plnomocníky k osobnímu sjezdu o to do některého místa wyslali. Zřízenci dopisem ke kurfirstowi dne 28 Března oznámili

ochotnost swau k tomu, ale poukazowali k těžkostem takowého 1547
sejití se pro wtrhnutí knížat Augusta a Mauritia do země. Ubezpečowali přitom kurfirsta o swém pewném úmyslu zachowání se k němu jak doposud dle dědičných umluw i pokud by se nowé stwrzení jich nestalo, a žádali, aby rowněž tak on jim pomocen byl w nebezpečenstwí, které by se na ně walilo, oznamujíce zároweň o swém předsewzetí a wytažení do pole w pondělí po neděli Kwětné. Již dne 1 Dubna odpowěděl k tomu kurfirst Jan Fridrich dopisem z Geitheina, kdež posud stál s hlawní mocí swau, ubezpečuje stawy, že tak jak oni k němu i on se dle dědičných jednot k nim chowati a jim pomocen býti míní, opětuje nicméně žádost o sjezd obapolných plnomocníků, pokud by se jim hodilo, w Jáchimowě. Mezitím měl již také Kašpar Pluh důwěrnau rozmluwu s jedním z polních heitmanů saských w místě nejmenowaném dne 31 Března, o jejímž obsahu neodwážil se zřízeným osobám psáti, aby psaní nebylo přejato, žádaje, aby k němu spolehliwau osobu poslali k sdělení jí (1 Dubna).

Král Ferdinand na swém pochodě k Chebu, kdež se měl spojiti s císařem bratrem swým, z počátku zamýšlel Jáchimow Sasům zase wzíti, a protož, zdržew se jen dwa dni w *Teplici*, dne 26 Března přitáhl k *Mostu*, kdež se spojil s knížetem Augustem, odtud pak spolu s ním a s Jiřím markrabí brandenburským táhl přes *Chomautow* (27 Břez.) a Kralupy až ku *Kadani* (28 Bř.). Tam wšak změnil směr, zwěděw nejspíš, že byl Jáchimow zatím od kurfirsta opatřen sesílenau posádkau, a dal se na pochod z kraje Žateckého k Plzenskému, táhna přes Mašťow k *Žluticům* (30 Břez.), dále pak až k Teplé (31 Bř.) i až k *Boru* za Stříbrem, tak že obešel postawení Kašpara Pluha u Bečowa. Když stejného času wojsko císařowo od Normberka již se bylo rozšířilo po celé krajině až ke hranicům českým, poznáwal se Kašpar Pluh ohrožena, obáwaje se útoku na sebe s dwau stran, a napomínal proto dopisem dne 4 Dubna zřízené osoby k spěšnému wyprawení lidu do pole, aby se mu w čas dostala pomoc. Král wšak zdržew se w Boru tři dni, odtud dne 4 Dubna obrátil se přes hranice zemské k *Pleten-*

1547 *šteinu* a dále k *Tiršenreutu* (5 Dub.) w horním Falci, kdež se osobně sjel s císařem. Císař téhož dne odjel do Chba, kamž král nazejtří potom (6 Dub.) přijel za ním. Obě wojska, císařowo i králowo, nacházela se w okolí města toho spojena.

Ze Žlutic byl král psal Pražanům Staroměstským a Nowoměstským dne 30 Března w příčině dcer swých chowaných na hradě Pražském, že není žádné potřeby, aby hrad osazowali ani wůbec aby lid do pole wyprawowali. Již pak nazejtří (31 Bř.) odtudž poslal do Prahy nejwyššího purkrabí, který se dotud při něm nacházel w poli, s nařízením, aby společně s nejwyšším hofmistrem s Pražany jednal, aby od wýprawy do pole upustili, poněwadž by nebylo žádného nebezpečenstwí jim hrozícího. Již dříwe byl učinil obeslání ke wšem nejwyšším úředníkům a saudcům zemským, aby se opět wšichni k auterému po neděli Kwětné (5 Dubna) dali nalézti w Praze. Psal jim z Boru dne 3 Dubna, ukládaje jim, aby w uwážení wzali artikule sepsané od stawů shromážděných w Praze o středopostí, jak by s nimi mělo naloženo býti na příštím sněmě, přitom pak se wzhledem k wyzwání učiněnému od jednotníků ke wšem jiným stawům, aby se na nejdéle do welkonoc k jednotě přiznali, napomínal jak je samé, aby toho nečinili a jemu úmysl swůj o tom písemně oznámili, tak také aby k témuž na jiné působili, aby k jednotě nepřistupowali, a kteří to z nějaké newědomosti učinili, aby zase wystaupili, též kteří snad již lid do pole wyprawili, aby jej z pole zpět odwolali.

Jednání nejwyššího purkrabí a nejwyššího hofmistra s Pražany, jakkoli mírné a přátelské, nemělo wšak žádného účinku. Odepsali od nich i zároweň od sebe zřízené osoby spolčených stawů králi dne 4 Dubna, připomínajíce znowu pohrůžky, které prý se jim dály od služebníků králowých i nowěji prý také od lidu služebného při císaři w Normberce, že králowstwí české a obywatelé jeho i s jazykem českým k wěčnému wyplenění a k wyhlazení konečně přiwedeni býti mají; proti takowým pohrůžkám nemajíce žádného opatření, když král nebyl w zemi, že stawowé čeští jim, zřízeným osobám, a heitmanu ze sebe zwolenému uložili míti péči; z té příčiny tedy že oni, když cizí

lid do země wtrhnul a zároweň o přiblížení se násilného lidu 1547
španělského a wlaského ke hranici zemské přezwěděli, swolali hotowost zemskau do pole.' Zastawení toho že není w jejich moci; protož že krále žádají, aby jak nejrychleji možná do země se nawrátil a na sněmě o naprawení wšeho škodliwého se wynasnažil, též pak aby se u císaře přimluwil o upuštění od wálky s kurfirstem saským, aby moc a síla křesťanů nebyla zemdlena ku prospěchu sesílení moci turecké.

Čtwrtého Dubna byl den, w který dle wyhlášení zřízených osob wšecka *hotowost zemská* měla wytáhnauti do pole. Takéť aspoň nazejtří potom dne 5 Dubna zřízené osoby Kašparowi Pluhowi k upokojení jeho dáwali zpráwu, že již lid z Prahy dnes táhne, a z některých krajů za Prahau že mají zpráwy písemné rowněž, že se strhují, čekajíce jen, jak jim místo jmenowati bude, ku kterému by měli táhnauti; nad lidem Pražským že bylo jmenowáno sedm měšťanů, na které padl los, aby jej wedli, Pawel Sylvester, Ondřej z Rowin, Florian Strnad z Tryskowic, Wojtěch Zlá Kačka, Šimon Hlawa, Jan Štolc a Daniel Freyskut, kteří měli čtyry neděle při wojště zůstati. Též pak den potom (6 Dub.) psali mu, že „již nemálo ze wšech tří stawů jich jest z Prahy wytáhlo a jiní krajowé zadní ku Praze se přibližují". Nebylo to wšak tak skwělé, jak by se bylo mohlo zdáti. Neb ještě téhož dne zřízené osoby uznali zapotřebí učiniti třetí již rozepsání do krajů, kterým pohnutliwě napomínali k wětšímu spěchu, představujíce slowy jak nejdůtkliwějšími nebezpečenstwí hrozící, a kárajíce ty, kteří prý zapomněwše se nad swým swědomím slowy lahodnými, jako by takowého nebezpečenstwí nebylo, jiné od tažení do pole odwozují. Byla to narážka předně na nejwyšší úředníky zemské, kteří se w tom rozkazy králowými sprawowali Jak sbírání se do pole, tak šlo zdlauhawě předse také odwádění berně na potřeby wálečné swolené. Když Kašpar Pluh dne 9 Dubna pro potřeby neodkladné poslal z Bečowu zemana Buriana Prostibořského do Prahy, aby žádal o zaslání jemu 4000 kop, zřízené osoby neměli jich. Slibowali wynasnažiti se, aby je sehnali; prozatím žádali, aby si je půjčkau mezi přátely pořídil, že mu zaplacena bude; také pak ukazowali

1547 na důchody králowy ze stříbra Jáchimowského, že by si z nich pomoci mohl; neb že Jáchimow od kurfirsta k ruce králowství českého (čili stawů českých) wzat jest; což wšak w skutku jináč se shledáwalo; nebo důchodů těch kurfirst pro sebe se zmocnil.

Zároweň s dopisem ku Kašparowi Pluhowi zřízené osoby wyprawili k němu dle jeho žádosti tři důwěrníky ku promluwení w příčině jeho tajného jednání s důwěrníkem kurfirstowým, Jindřicha Domausnického z Harasowa, Erazima Somrfelda a Jana Pamfila. Týkalo se to wždy žádosti kurfirsta, aby stawowé čeští wstaupili s ním w branný spolek; a mělo se to dle jeho přání, jak zmíněno, státi osobním shledáním plnomocníků s jedné i s druhé strany. Z toho se zřízené osoby dopisem ke kurfirstowi dne 6 Dubna opět wymlauwali tehdejšími těžkostmi, uwádějíce, že z jedné strany hrozí jim wpád wojska císařowa do země z Bawor, z druhé strany že za zády swými mají domácí nepřátely, totiž ty ze stawů českých, kteří se posud zbraňowali k jednotě jejich se přiznati. Ubezpečowali jej wšak také opět, že se k němu míní chowati dle dědičných jednot, jako by byly obnoweny, a také wýslowně, že mu dle možnosti silami swými míní pomáhati, téhož se od něho důwěřujíce. Kurfirst, jenž zatím s hlawní mocí swau wojenskau byl zaujal postawení u města *Míšně* na Labi, přiswědčil k tomuto podání s určitým slibem, že kdyby se stal na Čechy útok, oddíl wojska jeho ležícího w Jáchimowě wedením Jindřicha Rusa z Plawna, Jiřího z Plánice a Wiléma Thumshirna, ihned s wojskem stawů českých se spojí, očekáwaje naproti tomu, kdyby wojsko nepřátelské od Cheba proti němu do jeho země se obrátilo, že zase wojsko české připojíc se k oddílu Jachimowskému jemu na pomoc bude wypraweno. Oznamowal přitom, že dle zpráw, které on měl, byla lichá řeč, žeby se od wojska císařského z Bawor nějaký útok na Čechy zamýšlel.

Král Ferdinand mezitím, když přátelské jednání s Pražany prostředkem nejwyššího purkrabí zůstalo bez prospěchu, po příjezdu swém do Chba dopisem k Staroměstským i Nowoměstským dne 7 Dubna přísněji než dotud napomínal je a nařizowal, aby lid swůj do pole wyprawený k domowu zpět powolali,

ubezpečuje jich opět, že od něho ani od císaře nic nepřátelského proti nim ani jiným obywatelům země se nezamýšlí: pakli by neuposlechli a přišlo z toho k wálce w zemi, předstawowal jim zlé z toho pro ně následky. Podobné učinil napomenutí do wšech krajů, a zároweň císař rozeslal listy směřující k upokojení. Ještě pak král dne 11 Dubna odpowěděl zřízeným osobám na jejich dopis, kterým byli odůwodňowali swé wytažení do pole. I jim, wywraceje liché ony důwody, nařízowal přísně, aby lidu swému wálečnému, který w poli leží aneb do pole táhne, nařídili wrátiti se k domowům, sice žeby na cesty pomysliti musil, kterými by neposlušenstwí takowé staweno bylo. Zřízené osoby odpowěděli k tomu (12 Dub.) řečí podiwně kraucenau, oswědčujíce se, že oni lidu toho do pole newyprawili proti králi ani proti císaři ani proti žádnému jinému dobrému, než toliko pro obranu swobod králowstwí a proti těm toliko, kteřížby nesprawedliwau mocí mimo řád a práwo jim škoditi a ubližowati chtěli. Wyslowowali přitom naději, že co mezi nimi a králem na rozdíle jest, na sněmě od krále swolaném slušnými a sprawedliwými prostředky bude moci býti uprraweno, a opětowali předešlau prosbu, aby král od tažení proti kurfirstowi saskému upustil, twrdíce, že nakloněn jest k míru, ano žeby se we wšem na rozeznání stawy českými podáwal. Twrzení toto poslednější bylo zcela liché; nezakládalť se na ničem jiném, nežli že kurfirst děkowal stawům za to, že byli krále žádali, aby císaře k míru s ním pohnul. Nicméně zřízené osoby rozhlašowali to také w opětném rozepsání do krajů dne 13 Dubna, že se kurfirst w rozepři swé na stawy podáwal, a odwoláwajíce se na to jakož i opět na dědičné umluwy s domem saským co na přední a téměř prý „hlawní privilegium, swobodu a jako nějakau pewnau zeď králowstwí tohoto“, důrazně i s pohrůžkau napomínali, aby nikdo nepřátelům kurfirstowým nepomáhal. 1517

W takowém stawu wěcí blížil se čas sněmu položeného na pondělí po neděli prowodní (18 Dubna), ku kterému král při wypsání jeho byl slíbil dle možnosti osobně přijeti na hrad Pražský. Poněwadž to nyní w čas polního tažení možné nebylo.

1547 ustanowil za pobytu we Chbě kommissaře k sněmu s instrukcí jim danau dne 13 Dubna. Byli to weskrz osoby z markrabství morawského, Jan biskup Olomaucký, Wácslaw z Ludanic zemský heitman morawský, Wilém Kuna z Kunštatu, Jiřík Žabka z Limberka na Kaunicích místokancléř králowství českého, Přemek z Wíckowa na Prusinowicích podkomoří a Wácslaw Tetaur z Tetowa nejwyšší písař markrabství morawského. Tři dni předtím byla weliká noc (10 Dub.), kterau císař i král slawili we Chbě. W pondělí welikonoční (11 Dub.) již některý počet lidu císařowa wytáhl do pole, w auterý pak (12 Dub.) zdwihl se císař sám se wším ostatním wojskem swým ke wtrhnutí do *Voigtlandu;* král Ferdinand se swými následowal za ním nepochybně dne 14 Dubna. Až dotud newědělo se s plnau jistotau, zdali tažení císařowo proti kurfirstowi saskému zaměřeno bude přímo do jeho země čili přes Čechy asi krajem Loketským. Se wzhledem k tomu kurfirst, aby sobě spojení s wojskem stawů českých pro každý případ usnadnil, zůstáwaje sám u Míšně, sesílil oddíl wojska swého, které drželo Jáchimow, až na 12.000 mužů, a wojsko toto práwě dne 13 Dubna pokročilo blíže k postawení Kašpara Pluha u Bečowa, i zmocnilo se *Lokte* a *Falknowa.* Když nyní wojsko císařské celau silau wtrhlo do Voigtlandu, wůdcowé saští, Rus, Thumshirn a Jiří z Plánice, wyžádali sobě osobní schůzi s Kašparem Pluhem k umluwení se o spůsob společného pokračowání w poli, i sjeli se tedy s ním nedaleko Bečowa we *Slawkowě* dne 15 Dubna. Dle slibů prwé činěných nastáwalo nyní, aby se wojsko stawů českých jak nejrychleji možná se saským spojilo a přes hranice táhlo na pomoc kurfirstowi. Tak Kašpar Pluh s wůdci saskými se dohodl. Ale wojenského lidu jeho bylo posud welmi málo; žádal tedy jen o krátké strpení s wyslowením naděje, že we čtyřech dnech bude moci míti 17.000 mužů pohromadě. O tom psal zřízeným osobám, žádaje, aby s nowým pilným wyprawením do pole jak nejwíce možná pospíšili (16 Dub.); upomínal zároweň o peníze, děla a jiné potřeby. Do dne oné schůze bylo wšak wojsko císařské již daleko pokročilo ku předu. Táhnauc přes *Adorf* a *Olešnici*, opanowalo w málo dnech celý Voigtland. Dne 16 Dubna

král Ferdinand se swými nacházel se we *Wehrde* od Olešnice 1547
wýchodně, a w tom směru dne 17 Dubna některé oddíly wojska pokročily až ke *Schneeberku,* a město toto opanowali. Tu již wůdcům saským záleželo na spěchu. Wrátili se tedy přes hranice české zpět w naději, že wojsko stawů českých potáhne za nimi. Dne 18 Dubna přitáhli do *Annaberka,* a psali odtamtud Pluhowi (19 Dub.), domníwajíce se, žeby zatím byl mohl přitáhnauti za nimi do Jáchimowa. Ale tu již ukazowalo se wždy zřejměji, jak málo bylo prawé odwahy a obětawosti při stawích českých we předsewzetí jich proti swému králi. Kašpar Pluh neměl posud u Bečowa wíc než asi 2000 mužů pohromadě. We dwau, we třech, we čtyřech mílích od něho stáli někteří ze stawů s lidem swým od několika dní, ale wáhali se k němu přiraziti. S rozhorlením psal o tom zřízeným osobám do Prahy dne 17 Dubna, znowa napomínaje k pospíšení, ale již s myslí téměř zoufalau, uwáděje w pamět pád někdy krále Ludwika, zawiněný, jak prawil, podobnau wáhawostí. Opět dne 20 Dubna dopisem k nim naléhal na zaslání peněz k placení wojska, na kteréž byl mezitím ze swého pomáhal. Tehož dne u wečer hnul wojskem předce ku předu, aby wyhowěl umluwě s wůdci saskými; ale sám zůstal ještě pozadu na Bečowě, ostýchaje se táhnauti bez peněz, když mu wlastní jeho prostředky došly a neměl odkud je zjednati. Psal tak zřízeným osobám dne 21 Dubna, upomínaje znowa a představuje jim, že owšem za jeho nepřítomnosti bude od wojska stěžowáno a nebude bez něho lze nic poříditi.

Toho času byl již shromážděn *sněm* zemský. K ustanowenému dni 18 Dubna byli se stawowé u welkém počtu sjeli w Praze, a již we dwanáctau hodinu, to jest naši sedmau hodinu ranní, sešli se předně w kolleji Karlowě, kdež poklekli a pomodliwše se dali sobě přečísti dopisy od krále došlé i jiné písemnosti, na kterých tu chwíli záleželo, potom pak poslali k nejwyšším úředníkům na hrad s dotazem, zdali král osobně přijel, čehož owšem nebylo. Oznámeno jim, že král wyprawil posly na swém místě, ti wšak že ještě nepřijeli, i zwáni jsau k sněmowání na hradě dle obyčeje; k čemuž přiswědčili, ač s některau zmínkau o nepříjemnostech zkušených prý předešlá

1547 léta na hradě a že jim kollej Karlowa byla příležitější. Položili sobě tedy schůzi na hradě na den zejtřejší, při čemž žádali již napřed, aby jim nejwyšší úředníci připrawili k nahlédnutí listiny týkající se jak starých dědičných smluw s rodem saským tak také obnowení jich s knížetem Mauritiem, které prý se stalo bez wědomí a powolení stawů. W Praze byly z příčiny sněmu toho proti wšemu obyčeji domy radní osazeny branným lidem a na Starém městě děla na rynk wytažena.

Druhého dne (19 Dub.) byl počet stawů w Praze přítomných ještě wětší než den předtím. Ale nebyli se sjeli jen ti, kteří stáli w jednotě čili w přátelském snešení tak zwaném, nýbrž dostawili se také jiní, kteří se přídrželi krále a byli lid swůj wyprawili nebo peníze odwedli k tehdejšímu tažení jeho do Sas. Král si přál, aby se sněmu účastnili, a některé k tomu cíli od sebe propustil z pole, aby činili nějakau protiwáhu. Páni a rytíři tito a spolu s nimi poslowé měst *Budějowic* a *Plzně* shromáždili se wedlé nejwyšších úředníků zemských w saudní swětnici na hradě Pražském jakožto obyčejném místě sněmowním; druzí u walnějším počtu dostawiwše se na hrad zůstali na dwoře prostranném wedlé měděné sochy sw. Jiří, a zpěčowali se dále jíti, poněwadž by ani swětnice saudní ani palác nepostačowaly k pojmutí wšech; žádali, aby strana druhá ku přátelskému snešení jejich přistaupila a wen k nim wyšla. Naopak nejwyšší auředníci a saudcowé zemští s jinými wystaupiwše na mramorowé stupně, po kterých se ze dwora wcházelo na palác, žádali, aby se wšichni w saudní swětnici shromáždili; ale když se potkali s odporem, poddali se tomu, a počalo se jednání na dwoře. Dle wčerejší žádosti stawů totiž nejwyšší auředníci předložili a dali přečísti dědičné umluwy, jak byly zawřeny za krále Jiřího; listiny wšak, kterau obnoweny byly s knížetem Mauritiem, neměli při sobě, nýbrž, jak oznámili, nacházela se buď u krále buď u nejwyššího kancléře, který nebyl přítomen. To spůsobilo hned nemalé pobauření. Prostředkem pana Wiléma *Křineckého* z Ronowa stawowé wyslowili swé podiwení a swau nechuť nad tím, prohlašowali dědičné umluwy s Mauritiem za neplatné, jako bez swolení sněmu za-

wřené, chtěli wěděti, čím náwodem se to stalo. Nejwyšší sudí 1547
Jan starší Popel z *Lobkowic* odpowěděl k tomu, že byly osoby sněmem zwoleny k obnowení smlauwy s Mauritiem, z nichž sám on byl jeden. Proti tomu se zdwihl křik, že oni tu přítomní ani jeho ani žádného jiného newolili, a w té neshodě beze wšeho jiného jednáni wšichni se toho dne rozešli.

Nazejtří potom, we středu dne 20 Dubna, sešli se stawowé opět w kolleji Karlowě. Opět mluwilo se o dědičné smlauwě s knížetem Mauritiem, a stěžowalo se, že s ním, auhlawním nepřítelem stawů, měla by býti zachowáwána, s prawým pak rodem saským rušena; uzawřeno pak žádati na nejwyšších úřednících zemských a těch ze stawů, kteří se jich přídrželi, aby se zřetedlně wyslowili, chtí-li ku přátelskému snešení stawů přistaupiti a s nimi o hájení swobod zemských se zasaditi. S tím mínili se odebrati na hrad, a Wilém Křinecký z Ronowa měl býti jich řečníkem. Dřiw než se k tomu zdwihli, stawowé přítomní z kraje Hradeckého učinili přímluwu za swého někdejšího heitmana Jana *Špetle* z Janowic, dotud zatykačem stihaného, aby ho stawowé gleitem opatřili, aby prý sprawedliwého wyslyšení dojíti mohl. Ozwal se k tomu také Jan *Opit* z Maličína, že i on, propuštěn z wězení ku přímluwě králowny Anny, nicméně posud na záwazku zůstáwá. a zmínka se stala o jiných, kteří pro příběhy roku 1546 u wyhnanstwí neb w jiném obtížení se nacházeli, také o doktorowi Wácslawowi *Mitmánkowi* co bez slyšení ze země wypowěděném. Usnešeno, aby jim wšem prostředkem zřízených osob oznámeno bylo, aby se swobodně do swé wlasti nawrátili a dle pořádu práwa s nimi jednáno bylo. Když se potom stawowé wšichni pospolu odebrali na hrad, oslowil nejwyšší úředníky Wilém Křinecký dlauhau řečí, we které předně z toho, že listina o smlauwě s Mauritiem při ruce nebyla, příčinu bral k obwiňowání úředníků z nepořádků při chowání privilegií zemských, potom na rušení swobod zemských jak smluwau tau tak také mandatem králowským bez swolení stawů wydaným stěžowal a z toho osprawedlňowal přátelské snešení mezi stawy jakožto o nic neslušného proti králi ani nikomu jinému než toliko o hájení swobod zemských se

1547 zasazující; na tom pak se zakládaje žádal za určitau odpowěd, chtí-li nejwyšší úředníci a jiní s nimi stojící k snešení tomu přátelskému přistaupiti a pečetmi swými toho potwrditi.

Mezitím byli se do Prahy sjeli kommissaři králowští k sněmu poslaní s biskupem Olomauckým w čele a spolu s nimi také posel od císaře, Jiří *Seld* doktor práw a radda císařský rodilý z Augsburka. Nejwyšší úředníci wzali si z toho příčinu k odkladu, žádajíce, aby stawowé ze slušnosti předně tyto posly slyšeli; k čemuž od nich swoleno a ustanoweno slyšení poslů na den zejtřejší. Ale dřív než se stawowé rozešli, prowedli toho dne skutek násilný proti osobě od mnohých nenáwiděné ze saukromých podnětů, Florianowi *Griespekowi* sekretáři komory králowské, který w auřadě tomto bdícím nad důchody králowými owšem w pilném konání powinností swých snadno se zájmů saukromých osob nemile dotýkati musil. Byl wšak za předešlých let také zaneprázdněn w kommissí zřízené k registrowání privilegií zemských, čině zwláště potřebné wýtahy z listin německých. Když stawowé nyní zdwihali žaloby na domnělé nepořádky w chowání privilegií, wzata jest z toho příčina k obwiňowání jeho, žeby byl privilegia pro sebe dáwal přepisowati a od některých prý pečeti odtrhal. Na důkaz uwodilo se, že prý některé zlámané pečeti w příkopech zámku Pražského pod okny jeho bytu byly nalezeny. Griespek byl také nenáwiděn co cizozemec, ač byl řádně přijat za obywatele a měl malý statek zemský Kacéřow we kraji Plzenském. Ze wšech těchto popudů stawowé uzawřeli wzít jej u wězení, a ukládali nejwyššímu purkrabí, aby jej dal zawříti; když pak on jakž takž se wymlauwal, že nemá kde jej uwěziti, kázali stawowé sami, aby zawřen byl w nowé wěži, jak se tuším Bílá wěž některý čas po wyhoření roku 1541 nazýwala. Darmo se Griespek podáwal na záwazek, aby slyšán byl. Bez ohledu na to odweden jest do wězení před očima dcer králowských, které na to s dwořany a služebníky z okna hleděly.

We čtwrtek dne 22 Dubna shromáždili se stawowé na hradě k slyšení poslů králowých i posla císařowa. Instrukcí poslů králowých obsahowala předně omluwu, kterau měli učiniti,

proč král nemohl dle úmyslu swého sám na sněmě býti pří- 1547
tomen, potom širší připomenutí příčin wálky a předešlého jednání o ní se stawy, jakož i spůsobu, kterým w dorozumění se sněmem dědičné umluwy s rodem saským, od kurfirsta porušené, obnoweny byly s knížetem Mauritiem, též wyložení příčiny, pro kterau král nemohl sněm swolati před wydáním mandatu o weřejné hotowosti. Po přednesení toho wšeho měli poslowé žádati, aby stawowé, kteří z příčiny mandatu toho we zwláštní záwazky mezi sebau wstaupili, z nich se propustili, poněwadž by sice jednosworné jednání wšechněch na sněmě překážku mělo, též pak kteří lid wálečný do pole wyprawili, aby jej rozpustili. Pakli by stawowé k těmto dwěma žádostem swoliti nechtěli, měli poslowé w žádné další jednání nedáwati se, nýbrž odkázati stawy na sněm jiný, který by král později položil. Jestliže by swolili a w dalším jednání wznesli na posly nějaké žádosti neb stížnosti (mínil král owšem artikule tak zwaného přátelského snešení), měli poslowé žádati, aby jim sepsání jich podali, a oznámiti, že poněwadž jsau to wěci důležité, které bez přítomnosti krále wyřízeny býti nemohau, potřeba bude odkladu k sněmu jinému, jejž král na nejdéle do sw. Wácslawa toho roku míní swolati. Měli také učiniti zmínku o posudném a clech pomezních, bylo-li by tak, že je stawowé zastawiti míní, aby toho nečinili proti oprávnění králowu. Podobnau instrukcí měl posel císařský doktor Seld, maje totiž rowněž žádati, aby stawowé ze záwazků se propustili a lid swůj z pole odwolali, mimo to aby dowoz špíže k wojsku císařowu swobodně propauštěli. Mimo to se jiná zwláštní instrukcí poslů králowských wztahowala na *dcery králowy* na hradě Pražském chowané. Měli stawům oznámiti, že král hned po smrti manželky swé, králowny Anny, w úmyslu měl, pro ušetření dwojí autraty přestěhowati je do *Insbruku*, aby tam spolu s jinými dětmi jeho (dcerami a mladým arciknížetem Karlem) pod jedním společným hofmistrem a jiným dwořanstwem byly chowány; tehdáž wšak že pro zimu a pro slabost noworozeného dítěte, Johanny, nemohlo to snadno býti; nyní že míní král přestěhowání toto předsewzíti, a žádá na Pražanech Starého a Nowého města, aby

1547 hofmistru arcikněžen na půl cesty do Insbruka průwod asi 30, 40 nebo padesáti koní jízdných na útraty jeho zjednali.

Po wyslyšení poslů, kteří toho dne přednesli toliko hlawní žádosti králowy a císařowy o zdwižení záwazků a obrácení wojenskeho lidu z pole s obšírným odůwodněním, jak bylo doslowně obsaženo w jejich instrukcích, stawowé slíbili dáti odpowěd, až by o tom rozmluwili, a s tím se rozešli. Druhého dne potom (22 Dub.) sešli se na znamení zwonem dané w *kollejі Karlowě,* odkudž mínili přede wším jiným opět naléhati na nejwyšší úředníky zemské a spřátelené s nimi, aby k jednotě jejich se přiznali. Počet těch, kteří stáli s auředníky za jedno, byl již na počátku sněmu welmi skrowný. Smělost, s kterau si stawowé sjednocení počínali, patrně je ustrašowala. Zwiklal se již předtím také mocný pán Jan z *Pernšteina* w posawadní poslušnosti swé ku králi. Přijelť i on ke sněmu do Prahy, a w den když poslowé králowští učinili přednesení swé, wzkázal stawům swé omluwy, proč doposud ku přátelskému snešení jejich, nejsa o něm dostatečně zprawen, nepřiznal se a lid swůj do pole newyprawil; k wyzwání pak od nich hned nazejtří (22 Dub.) pečeť swau do schůze stawů poslal a k zápisu jejich dal přiložiti. Takž hned po tomto nowém sesílení strany swé stawowé se zdwihli a odebrali se na hrad, kdež opět we shromáždění na dwoře zámeckém Wilém *Křinecký* z Ronowa byl jejich řečníkem. Obšírnau řečí wykládal nejwyšším úředníkům a malému počtu staupenců jejich, že spolčení stawowé swým přátelským snešením a swým wyprawením lidu do pole nic nowého newzali předse, než co prý před shořením desk w obyčeji bylo, to sobě obnowili, a na základě tom wyzýwal je, aby k žádosti jejich o přistaupení k jejich zápisu určitau dali odpowěd. Nejwyšší úředníci, majíce nepochybně na mysli příklad daný na Florianowi Grispekowi, dali se ustrašiti, a po krátké poradě mezi sebau dali odpowěd nejwyšším purkrabím Wolfem z *Krajku,* ku které toliko nejwyšší hofmistr Zdislaw *Berka* a nejwyšší sudí Jan Popel z *Lobkowic* asi s šesti neb sedmi osobami jich se přídržícími odepřeli swé přiswědčení. Oznámil totiž nejwyšší purkrabí we jménu ostatních, že následkem wyswětlení

jim daného, že stawowé nic nowého a coby bylo proti králi 1547
nebo proti řádu a práwu, neberau předse, s nimi se w tom snášejí a k tomu se chtí přiznati. Stawowé jim za to učinili poděkowání, nejwyššímu hofmistru pak a sudímu i jich druhům důtkliwě domluwili, že budau wěděti, jací oni jsau milowníci králowstwí českého, a s nimi o nic dále nebudau jednati. Někteří také hruběji na nejwyššího hofmistra pokřikowali.[19]) Poté šli dolů ze zámku, zpíwajíce Te Deum laudamus a jiné písně po celé cestě až do kostela Týnského.

Nazejtří potom (23 Dubna) když se stawowé opět sešli w *kolleji Karlowě,* auředníci zemští přišedše mezi ně žádali o změnu we znění tak zwaného přátelského snešení, totiž kde w něm stálo, že si stawowé slibowali státi za jedno proti každému, když by jim chtěl ubližowati, aby přidána byla slowa „mimo řád a práwo". W tom stawowé shledáwali nějakau kličku, a nepřiwolili k tomu, jakž i pan Jan z Pernšteina přítomen jsa w tom je stwrzowal. Musili tedy nejwyšší úředníci dle wčerejšího swolení swého přiznáwací listy beze změny spečetiti, což ode wšech přes neděli, která práwě následowala, státi se musilo. Naproti tomu swolili stawowé k propuštění Floriana *Griespeka* z wězení, wšak na jistý zápis welmi obtížný. W pondělí potom dne 25 Dubna přikročilo se teprw zase k jednání s posly králowskými a císařowými, a odebrali se stawowé k tomu na hrad. Aby stawy pohnuli ku propuštění se ze swých záwazků, poslowé dali čísti stwrzení smlauwy Swatojakubské roku 1508 králem Wladislawem, i také wýpowěd téhož krále w rozepři mezi stawy roku 1502, z kterých odwodili, že k hájení swobod zemských nowého tohoto snešení nebylo potřebí. Ale stawowé skrze Wiléma Křineckého odmítli tento důwod, twrdíce, že od těch dob swobody jejich byly porušeny a proto že musili na nowé toto sjednocení nastaupiti, i odepřeli tedy propuštění se z něho. Následkem toho poslowé dle instrukcí swé oznámili, že wíce o nic jiného jednati nemohau. Oznámili toliko ještě wzkázání králowo w příčině přestěhowání dcer jeho z Prahy

[19]) „Podej ho sem", na sebe wolajíce.

1547 do Insbruka, a snad nyní teprw také, co jim uloženo bylo o posudnem a o clech pomezních. Oznámení ono učinilo dojem na stawy, jako by w tom byl nějaký úmysl jim protiwný, ale zanechali námitek proti tomu.

Když jednání tím spůsobem bylo přetrženo, uzawřeli stawowe wyprawiti *poselstwo ku králi* se žádostmi, k jichž sestawení hned téhož dne zwolena jest kommissí ze wšech tří stawů po čtyřech osobách z jednohokaždého. Ze stawu městského byl mezi nimi kancléř Staroměstský Sixt z *Ottersdorfa;* druhých jména se nezachowala. Sepsání jest od nich učiněno we formě instrukcí dané poslům, kteří měli k tomu býti woleni, a již nazejtří potom w auterý dne 26 Dubna předloženo jest stawům ke schwálení. Sešli se k tomu na hradě Pražském w *saudné swětnici* w počtu tak welkém, že se w ní ani směstknati nemohli. Po učiněném schwálení zwoleni jsau za posly ku králi ze stawu panského nejwyšší purkrabí Wolf Krajíř z Krajku a Viktorin Křinecký z Ronowa, ze stawu rytířského Jiří z Gerštorfa na Cholticích králowský podkomoří a Hynek Krabice z Weitmile, ze stawu městského Sixt z Ottersdorfa a mistr Wácslaw Medek z Krymlowa. Zárowen uzawřeno jest *odročení* sněmu do pátka po nanebewstaupení páně čili do 20 Kwětna.

Instrukcí k rukaum poslů wydaná dne 27 Dubna obsahowala předně obranu, proč stawowé zápis jednoty mezi sebau učinili, w témž spůsobu, jak byl o tom mluwil prwé Wilém Křinecký, totiž že byl řád w zemi porušen, a že stawowé k obnowení jeho o artikule, ku kterým se snešení přátelské wztahowalo, se usnesli, že tedy nic nowého newzali předse ani nic na ujmu práw králowých, nýbrž to co před shořením desk za práwo bylo, zase ku platnosti přiwésti se snažili; pročež měli poslowé krále žádati, aby od žádosti, by se záwazků mezi sebau zbawili, upustil. Tak též hájili swé wyprawení lidu do pole, žeby nic nowého nebylo, že ho bylo potřeba k obraně země, poněwadž se bylo obáwati wpádů cizího lidu do země; kladli také wáhu na to, že lidu jejich byl počet dosti skrowný, kterým nijak císaři ani králi ani nikomu jinému dobrému škoditi nemínili. O posudném a clech pomezních žádali, aby král do-

rozumění odložil do opětného shromáždění sněmu o nanebewstaupení páně; o králowských dcerách zůstawowali na wůli králowě, co se přestěhowání jich týkalo; kladli pak žádost, aby osoby z kraje Boleslawského a jiné na záwazky wzaté hned bez meškání z nich propuštěny byly; konečně ukládalo se poslům, aby králi předstawili nebezpečenstwí od Turků prý hrozící, pro které by litowati bylo wálky w říši, a protož aby žádali krále za prostřednictwí při císaři, aby co sobě za stížnost klade proti kurfirstowi saskému a jiným knížatům, jim prominul a od wálky s nimi upustil, aby wšecka síla křesťanstwa proti nepříteli wíry mohla býti obrácena, we kterémžto případě také by stawowé ochotni byli pomáhati. S tím srownáwaly se také žádosti, které měli poslowé přednésti císaři, s omluwením přitom, co se týkalo dowážení špíže k jeho wojsku, žeby z toho nedostatek w obilí w zemi a snad jiné škodliwé následky powstati mohly. 1547

Dříw než poselstwo toto odjelo, stal se wšak rozhodný obrat we wálce w říši německé. Po opanowání Voigtlandu wojsko císařowo i králowo a knížete Mauritia spojené w jedno rychlými pochody zaměřilo proti kurfirstowu postawení na Labi u *Míšně*. Když byla zmařena naděje, žeby se wojsko stawů českých se saským spojilo, kurfirst příliš pozdě nařídil oddílu *Thumshirnowu* a druhých heitmanů držícímu se blíž pomezí českého, aby se k hlawnímu wojsku jeho nawrátili. Dříw než se to mohlo státi, přinucen byl přiblížením se wojska císařowa opustiti Míšeň a přewésti wojsko přes Labe (22 Dubna), na jehož břehu prawem cauwal zpět se směrem k Wittenberku. Císařští se města Míšně hned zmocnili, a táhli na lewé straně Labe až proti Mühlberku. Král Ferdinand nacházel se w noci na den 24 Dubna w poli u *Ragwic* nedaleko Ošace, odkudž we dwě hodiny po půlnoci psal kommissarům sněmowním do Prahy, dáwaje jim zpráwu o posawadních pokrocích i také, že téhož dne spolu s císařem na nepřítele doraziti míní. Také skutečně přišlo toho dne k rozhodnému boji. Dobyloť sobě wojsko císařské u *Mühlberka* přechodu přes Labe, a swedlo bitwu, we které u přítomnosti císaře i krále i obau arciknížat, Maximiliana při císaři a

*

1547 Ferdinanda při králi, porazilo wojsko nepřátelské na hlawu. Kurfirst Hanuš Fridrich sám na útěku upadl w zajetí.

Den před bitwau tauto (23 Dub.) zřízené osoby stawů českých w Praze, welmi zle zprawení o stawu wěcí w poli, byli psali Kašparowi *Pluhowi*, aby kurfirsta neb heitmanů jeho polních žádal, by nedopauštěli žádných nátisků w Čechách od wojska swého, poněwadž by strana druhá mezi stawy stížnost nad tím wedla; a také oznamowali mu žádost stawů, aby dal zhotowiti seznam wšechněch, kdož dle snešení stawů lid swůj a w jakém počtu do pole wyprawili, aby od těch, kteří dosti neučinili, náprawa wymožena býti mohla. K širšímu rozmluwení o tom jest k němu wyprawen co posel saused Staroměstský Petr Hlawsa z Liboslawě. Kašpar Pluh, nedostáwaje posud peněz ku placení wojska a zůstáwaje proto posud na swém zámku w Bečowě, dne 24 Dubna, tedy w den bitwy, psal zřízeným osobám stížně, uslyšew, že u nich nařčen jest, jako by s peněźi obdrženými nesprávně k swému zisku nakládal, žádaje proto, aby swého wýběrčího poslali, který by lid platil. Dříw než jich toto jeho psaní došlo, zaslali mu dne 25 Dubna nařízení w těch okolnostech zbytečné, aby s lidem wálečným na ten čas z místa, we kterém bylo položeno, nehýbal až do dalšího oznámení. To bylo w den po bitwě u Mühlberka, o které stawowé ani Kašpar Pluh dotud newěděli. Prwní zpráwu o ní přinesl do Prahy dne 27 Dubna pan Zdeněk *Berka* z Dubé, jenž přijel s wěřicím listem od krále k nejwyšším úředníkům zemským. W prwním okamžení nikdo nechtěl zlé nowině wěřiti, až ráno nazejtří (28 Dub.), když se stawowé opět sešli w kolleji Karlowě, uslyšeli zwonění wšemi zwony na hradě Pražském, kdež kanowníci následkem zpráwy o wítězstwí králowě konali slawné Te Deum laudamus. Když se stawowé potom odebrali na hrad, učinil jim Zdeněk Berka zpráwu širší o bitwě i o zajetí kurfirsta saského, a čten jest jim také dopis králůw o témž ku kommissarům sněmowním daný dne 25 Dubna z ležení wojenského.

Zpráwy tyto spůsobily mezi shromážděnými stawy hned zmatek weliký. Někteří hned rozjížděli se k swým domowům; jiní nechtěli posud zpráwě o porážce kurfirsta wěřiti, wyslo-

wujíce domnění, že snad král zpráwau lichau chce stawy w roztržku přiwésti; ti, kteří teprw nedáwno se dali uhroziti, že se k zápisu jednoty přiznali, nabyli znowa srdce, a účinek toho byl, že stawowé ještě téhož dne sněm skončili, tak sice že setrwali přitom, aby poslowé již zwolení wyprawení byli ku králi se žádostmi, jak byly obsaženy w instrukcí již powěděné, ale zárowen usnesli se, aby lid wyprawený do pole nyní hned rozpuštěn byl a domů se nawrátil, toliko aby nicméně wšichni obywatelé země hotowost drželi a proti každému, kdož by jim aneb swobodám země mimo pořád práwa škoditi chtěl, spolu za jedno stáli. Se zřetelem k tomu, že mnozí dle předešlých usnešení o wyprawení lidu do pole se nezachowali a také nařízenau berni po kopě z jednoho tisíce neodwedli, uzawřeno mimo to, aby berně tato ode wšech do dne 15 Kwětna osobám k tomu zwoleným na radnici Staroměstskau byla odwedena, w příčině pak zachowání rownosti we wyprawení do pole aby na příštím sněmě, totiž po odročení do nanebewstaupení páně, předewším jiným nařízení se stalo. O rozpuštění lidu z pole učiněn jest také dodatek k instrukcí poslů k císaři a ku králi, tak aby o tom zpráwu učinili, že stawowé již potřebu hotowosti k obraně země nemají, jakož také že následkem wzdálení wojska císařowa i kurfirstowa od hranic země dowoz špíže wolný propauštějí. 1547

Když se o těchto uzawřeních sněmu rozhlášení stalo w lidu Pražském, jmenowitě že lid z pole měl býti propuštěn, spůsobilo to welké pohnutí. W den prwní potom (29 Dub.) sběhlo se na dwě stě lidí do domu kancléře Staroměstského Sixta z *Ottersdorfu* na trhu Swatohawelském proti postřihačům (č. 508), jakožto jednomu z poslů zwolených, kteří mu domlauwali, aby nikam nejezdil, že chtí prwé schůzi míti w kolleji Karlowě; když pak jim prawil, že se dle uzawření stawů musí zachowati, dali zwoniti w Týně i na radnici, a ššedše se w kolleji, mluwili o nebezpečenstwí, které by z propuštění wojenského lidu musilo přijíti; dali se wšak konečně upokojiti panem Wilémem Křineckým, který jim prawil, že lid nemá z pole se nawrátiti, pokud by se poslowé od krále a od císaře zase nenawrátili. Nazejtří

1547 pak, w sobotu, dne 30 Dubna, poslowé z Prahy wyjeli w hodinu desátau, to jest nynější sedmau ranní.

Jako prwé po sjezdě o středopostí, tak také nyní po odročení sněmu byly od stawů některé osoby zřízeny, aby w Praze zůstanauce w dorozumění s Pražany co potřeba řídili. Na ně zůstáwal odkázán také Kašpar *Pluh* jakožto nejwyšší heitman polní, kterýž w postawení tomto octl se w nesnázích čím dále tím wětších. W sobotu dne 30 Dubna, když z nahodilých příčin ze sídla swého na Bečowě přijel do ležení, překwapen byl wida, že wšechen lid branný wzhůru byl a wšichni strojili se nawrátiti se k domowům. Když se tázal, proč se to děje, powěděno mu, že jest kurfirst saský na hlawu poražen a zajat; také pak hrabě Albin *Šlik* nacházeje se tu oznamowal, že jest wůle stawů, aby lid do pole wypraweny bez meškání domů se nawrátil. Spatřuje w tom zlehčení sebe, že jemu jakožto wůdci žádné oznámení od stawů samých se nestalo, w rozhorlení psal zřízeným osobam (1 Kw.), žádaje wěděti, jak se wěc má a jaké další opatření jeho i jich se týkající učinili.[20]) Zřízené osoby byli mu dwa dni předtím psali (29 Dub.), zwěděwše že mnozí ze tří stawů hned, jak přišla zpráwa o bitwě u Mühlberka do Prahy, lid swůj z ležení u Bečowa odwoláwali, aby toho tak na kwap nedopauštěl, nýbrž dříwe popis čili mustrunk držeti dal, tak aby heitmani krajů seznamy lidu učinili, kolik kdo do pole wyprawil, by na základě tom na příštím sněmě o wyrownání jednáno býti mohlo, potom pak teprw aby lid wálečný rozpustil, ubezpečujíce jej přitom, že uzawřením sněmu jak sebe tak jeho opatřili, aby se ničeho strachowati nemusil. K tomu Kašpar Pluh psaním smutným odpowěděl (2 Kw.), wyslowuje pochybnost, zdali opatření to, jehož spůsob posud neznal, postačowati bude. Zatím zřízené osoby dne 3 Kwětna dali mu obšírnější

[20]) Dopis Kašpara Pluha toho se týkající, jak jej Sixt z Ottersdorfa přepsal do swého díla, datowán jest w neděli po sw. Filippu a Jakubu což by bylo 8 Kwětna. Nesrownáwá se to wšak nikterak s jinými jeho dopisy toho času a s celým během wěcí; pročež za nepochybné pokládám, že rozuměti se má w neděli den sw. Filippa a Jakuba čili 1 Kwětna.

zpráwu o posledním usnešení sněmu, o wyprawení poslů ku 1547
králi a k císaři a o odročení sněmu; w příčině pak peněz, o které žádal k zaplacení lidu, zamítali wšeliké podezření proti němu, na které byl prwé stěžowal, a oznamowali uzawření o berni, která se před opětným zasednutím sněmu sjíti měla. Odkládání toto bylo Kašparowi Pluhowi wždy trapnější. Z uložení stawů byl něco branného lidu najal a posud držel, zwláště k osazení zámku swého *Kynžwartu* w blízkém sausedstwí. Žoldnéři, když dlauho nebyli placeni, wždy prudčeji na něj naléhali, a již také poddaným jeho na panstwí Bečowském welké škody činili. Psal opět (9 Kw.) a po poslu zwláštním žádal, aby mu určitá summa peněz k tomu potřebná byla zaslána. Odpowěděno mu od zřízených osob, kterých se jen málo w Praze zdržowalo, společně s Pražany (13 Kw.) opět jen odkladem k sněmu, žeť již za týden sejíti se má, a raděno, aby k němu přijel.

Mezitím byli poslowé stawů wykonali cestu swau ku králi a k císaři, kteříž po wítězstwí swém u Mühlberka byli táhli odtamtud dále k Torgowu a k *Wittenberku*. *Torgow* se wzdal. Wittenberk wšak opatřený silnau posádkau musil dele býti obléhán. S posly zároweň byli wyjeli Jiří Žabka místokancléř jakožto jeden z kommissarů králowských při sněmě a doktor Seld kommissar císařský. Prwní noclch konali w *Lowosicích* (30 Dub.). Druhý den w neděli (1 Kw.) přejeli přes hranice zemské a dále dojeli až do *Perna*, třetí den do *Drážďan* (2 Kw.). W auterý dojeli přes Míšeň do *Strehly* (3 Kw.); we středu (4 Kw.) byli na oběd w *Torgowě* silně zdrancowaném, a na noc zůstali w městečku *Preči* tři míle od Wittenberka, odkudž poslali napřed do ležení císařského, aby jim nějaké místo k pobytu bylo připraweno; když pak se to stalo, následujícího dne tam dojeli teprw po poledni (5 Kw.). W krajině okolní wšude widěli strašliwé spausty spůsobené od wojska drancowáním a wypálením wsí a městeček, kteréž následkem toho byly liduprázdné. Hned prwní den po swém příjezdu (6 Kw.) odebrali se ku králi, jejž spatřili procházejícího se mezi stany a říkajícího obwykle modlitby. Uhlídaw je, s twáří prý newelmi ochotnau ruky jim podal a oznámil, že je po mši asi za hodinu slyšeti míní. Bylo

1547 k tomu určeno místo w jedné wsi nezcela půl míle od Wittenberka w straně k Magdeburku ležící, we které král w jedné a císař we druhé chalaupce blízko sebe bydlili a noclehowali. Král wyslyšel posly sedě za stolem pod zelenými máji postaweným, powolaw k tomu wedlé sebe dwa syny swé Maximiliana a Ferdinanda i některé osoby z panstwa a rytířstwa českého, kteří se při něm we wojště nacházeli. Od poslů mluwil nejwyšší purkrabí česky, což Jiří Žabka králi latině wykládal. Odpowěd králowa byla, že si dá instrukcí poslů přeložiti a po uwážení jí že odpowí. Když potom poslowé žádali, aby jim král také k císaři přístup zjednal, wstaw došel sám k císaři a poslowé za ním. Ale měl císař tu chwíli rozmlauwání s dwěma osobami stawu duchowního, jakýmsi prý křížowníkem a jiným mnichem. Wyšel nicméně ze swé malé swětničky na práh, a podal ruky wšechněm poslům jednomu po druhém; ale pro rozmlauwání ono, jehož se potom také král účastnil, když se w tom prodlilo, odloženo jest slyšení poslů na zejtřek. Toho dne tedy (7 Kw.) měli slyšení, při kterém doktor Seld císaři tlumočil; nebylo wšak powědění jiné než jako od krále, že totiž odpowěd bude jim dána po přeložení a uwážení jejich instrukcí.

Nastaly nyní poslům dni trapného čekání we stanech, we kterých byli ubytowáni, když konečná odpowěd byla déle nadání jejich odkládána. Při králi w jeho ležení bylo mnoho osob, s kterými se nenáwiděli nawzájem, pánů totiž a zemanů českých, kteří králi wojensky slaužili a s chowáním stawů w Praze owšem nebyli srozuměni. Byli mezi nimi Ladislaw Popel z Lobkowic, Karel z Žerotína, Kříž a Jan z Weitmile, Mikuláš Jablonský, Petr Bechyně z Lažan a někteří nám méně známí. O těch měli poslowé mínění, že je i jejich saudruhy wšelijak u krále osočowali. Přitom každého dne byli swědky wšelijakého laupení, pálení wsí i také strašliwých ukrutností konaných od wojska císařowa, zwláště od Wlachů, Španělů i husarů. Tak uplynul celý týden, než opět byli obesláni před císaře i potom před krále dne 14 Kwětna. Jak císař tak král k tomu jim přimlauwali, aby se stawowé propustili ze swých záwazků a poslowé aby se o to u nich přičinili. Císař učinil to s dodat-

kem, že kdyby se tak nestalo, on by bratra swého w tom nikterak opustiti nemohl. Hned nazejtří potom (15 Kw.) poslowé 1547
dali se na cestu zpátky, kterau w pěti dnech wykonali. Byli první den na noc w *Torgowě,* potom w *Míšni* (16 Kw.), třetí den w *Gottlaubě* ještě w Míšensku (17 Kw.), dne 18 Kwětna w *Litoměřicích,* a we čtwrtek den wstaupení páně (19 Kw.) dojeli do Prahy, s nimi pak zároweň poslowé od krále i od císaře wyprawení k sněmu, který se měl započíti nazejtří po jich příjezdu, dne 20 Kwětna, od krále nejwyšší maršálek pán morawský Pertolt z *Lipého* a místokancléř Jiří *Žabka,* od císaře Walentin biskup *Hildesheimský.*

Instrukcí poslům těmto dané dne 15 Kwětna a za nimi zaslané, tak že se jim do rukau dostaly den po jich příjezdu (20 Kw.), obsahowaly obšírněji než předešlé promluwení ústní odpowěd jak krále tak císaře na předložení poslů stawů českých w ležení u Wittenberka učiněné. Král těžce nesl twrzení stawů, žeby za jeho panowání řád a práwo w zemi bylo porušeno, a popíral, žeby zápis jednoty jejich k obnowení toho čelel, co před shořením desk zemských platnost mělo; neb že on hned po shoření desk o to péči měl, aby wšecko, co prwé w nich bylo obsaženo, bez wšelikého skrácení starodáwných swobod země nowě obnoweno bylo; ale naopak před oči jim stawěl obšírným wyložením, jak welice práw jeho králowských se dotkli swými záwazky mezi sebau, swým sjezdem o středopostí a artikuli, o které se na něm snesli, přinucením jiných, že se k zápisu jejich přiznati musili, nařízením weřejné hotowosti a wyprawením wojska do pole, překážkami jemu činěnými w tažení jeho, aby se spojil s císařem, nadržowáním nepříteli jeho a spolčowáním se s ním, zastawowáním jemu posudného i cel pomezních, a posledně také odročením sněmu bez powolení králowského, poněwadž jen králi práwo k tomu náleží. Protož měli poslowé králowští jménem jeho stawům přísně přikázati, aby se ze záwazků swých propustili, a osobám wšem, kteří se k nim přiznali, pečeti jejich nawrátili; pakli by toho neučinili, žeby král nemohl mezi ně přijíti a s nimi o potřeby země jednati, nýbrž žeby musil na ty cesty mysliti, aby wrchnost a

1547 moc jeho králowská k dobrému jeho a země byla zachowána. Když by k žádosti králowě swolili, měli poslowé stawům oznámiti, že hned sněm k určitému dni položí a osobně na něm s nimi jednati bude, aby wše co dokáží, že předešle w deskách bylo, zase bylo wloženo a utwrzeno. Srownale s tím instrukcí poslu císařskému daná zněla, přimlauwajíc stawům, aby žádost králowu splnili, ubezpečujíc je o dobré wůli císařowě, ale dokládajíc také, žeby sice bratra opustiti nemohl, se zmínkau též o wálce s Hanušem Fridrichem, že císař spolčením jeho nepřátelským s jinými w říši k ní byl přinucen.

W určitý den w pátek po nanebewstaupení (20 Kw.) *sněm* se započal, a učinili nejprw poslowé stawů zpráwu o swém slyšeni u císaře i u krále; potom slyšen jest posel císařský, po něm poslowé čili kommissaři królowi. Přimluwiwše stawům, jak jim bylo uloženo, dali instrukcí swé také w celém znění přečísti. Přirozeně byl dojem z toho na shromážděné stawy weliký; byla to chwíle rozhodná, we které se patrně jednalo o mír neb o wálku. Tomu hned dal wýraz pan Wilém *Křinecký* z Ronowa wyzwáním dle zwyku jednoty bratrské, aby wšichni na kolena poklekli a Bohu se pomodlili, neb že se jedná o wěci weliké, nad kteréž wětší býti nemůže. Učinili tak stawowé, ač prý mnozí ne w tom duchu zbožném, nýbrž s tajeným úsměchem. Další jednání jest přes sobotu a neděli odloženo, aby do pondělka wšichni náležitě rozmysliti se mohli. Stalo se tak k náwrhu nejwyššího purkrabí Wolfa staršího z *Krajku,* který byw w čele poselstwa ku králi a k císaři, ač byl s ostatními úředníky zemskými mimowolně k zápisu jednoty přistaupil, o stawu wěcí měl mínění, které se s wětšinau stawů owšem nesrownáwalo.

Když se w pondělí potom (23 Kw.) stawowé u wětším počtu než předešle sešli, promluwil předewším opět nejwyšší purkrabí. Radil, aby se stawowé dle žádosti králowy zachowali, představuje welikost nebezpečenstwí, w které by se sic wydali; neb že dle toho, co w ležení císařském u Wittenberka spatřowati mohl, král i císař wálku proti nim zdwihnau; k té že se stawům nedostáwá prawé podstaty (mělť na mysli, jak se hotowost

u Bečowa bídně zdařila), císař i král že mají mnohé spojence, 1547
stawowé odnikud žádných, ani stawů slezských a morawských, ku kterým se darmo byli o pomoc obraceli, naproti tomu nepřátely se wšech stran, kteří jako na příklad kníže Mauritius po mstě dychtí. Zmínil se také o ukrutnosti wojenskeho lidu císařského, jak ji poslowé na swé oči widěli; žoldnéři ti že se těší, jak by se co začalo, podobně w Čechách řáditi. K řeči te s pochwalau přiswědčil nejwyšší komorník pan Jaroslaw z *Šellenberka* a jiní při něm blízko sedící. Naproti tomu chopil se potom slowa pan Jan z *Pernšteina,* který nijak dopustiti nechtěl, žeby stawowé zápisem swým byli co na škodu králi nebo proti práwům jeho učinili. Twrdil, že mandatem králowým swobody stawů byly porušeny, a proti tomu že zápisem swým hájiti se musili; že pak zápisem tím nic nowého newzali předse, dokazowal starším příkladem jednoty Zelenohorské proti králi Jiřímu roku 1465, jejíž zápis čísti dal. Jiní uwodili také podobné příklady odporů proti králům Wácslawowi, Sigmundowi a Wladislawowi; na základě tom pak pan Jan z Pernšteina byl proti tomu, aby se měli stawowé ze záwazků swých propustiti, neb že by se tím za winné dali we wšem tom, co jim král w instrukcí swé wytýká. Mínění jeho bylo, aby králi ještě jednau příčiny spolčení stawů k hájení swobod jejich obšírně byly wyloženy. Mnohem prudčeji po něm promluwil Wilem *Křinecký,* dotýkaje se wšelijak krále i císaře, žeť stawowé onoho z milosti a lásky za krále a pána sobě zwolili, bratru jeho pak, poněwadž králowstwí české předním kurfirstwím jest, k císařstwí dopomohli; za to že se takowé odplaty od nich nenadáli, jaké se jim dostáwá. Wytýkalť králi rušení swobod stawů, a odmítal wšeliké obwiňowání obsažené w instrukci poslům králowským dané, naopak králi dáwal winu, že mandatem swým příčinu zawdal, pro kterau stawowé musili na obranu swau mysliti; propuštění se ze záwazků pak z těch příčin rozhodně zamítal.

Následowalo wíce jiných řečí z jedné i z druhé strany; nebylot jednomyslnosti mezi stawy, a snažil se o to král, aby sobě zachowal wěrnost těch, kteří se od jiných jen přinutiti

1547 dali. Byloť nepochybně již došlo nejwyšších úředníků psaní od něho dne 16 Kwětna z ležení u Wittenberka zaslané, kterým ubezpečowal swau milostí je i jiné, kteří byli k zápisu přistaupili s wyhražením od nejwyššího purkrabí dne 22 Dubna oznámeným, že to činí jen, pokud se nic proti králi nebo proti řádu a práwu w zemi nezamýšlí. Strana králi protiwná byla owšem wětšinau, a protož usnešení konečné stalo se we smyslu pana Jana z Pernšteina a Wiléma Křineckého, aby se stawowé ze záwazků na ten čas nepropauštěli, nýbrž nowé poselstwí ku králi i k císaři wypravili s důkladnějším než prwé osprawedlněním swého chowání. Za posly jsau ustanoweni ze stawu panského Adam ze Šternberka na Zelené hoře purkrabí Karlšteinský a Joachim z Hradce, ze stawu zemanského Wácslaw Žehušický z Nestajowa a Jan Wrabský na Dřewčicích, ze stawu městského Wácslaw Stříbrský z Rowin a Jan Pamphilus od zlatého lwa, obadwa z Pražan, k sepsání pak instrukcí pro ně wedlé několika jiných osob opět Sixt z Ottersdorfa. Prwé než instrukcí tato byla dohotowena, učiněn jest od některých ze stawů náwrh, aby wšecky listy přiznáwací k zápisu mezi stawy, kterých bylo do počtu 1830, na zámek ke dskám byly přeneseny a tam chowány; nacházelyť se dotud uloženy na radnici Staroměstské pod opatrowáním dílem kancléře městského Sixta z Ottersdorfa, dílem dwau ze zřízených osob, Wácslawa Pětipeského z Krásného dwora a Melichara Rora z Rorowa. Spůsobilo to podezření u některých, ano i rozbroj w lidu Pražském, tak že nechtěli přenesení dopustiti; ale ku přimlauwání Wiléma Křineckého odpor přestal, a stalo se přenesení a uschowání pod pečetí při dskách dne 26 Kwětna; tu pak se stawowé také usnesli wložiti do instrukcí poslům, že hotowi jsau, až by král na sněmě oznámeném s nimi o swobody země se smluwil a dskami je stwrdil, ze zápisu pečetmi jejich opatřeného a při dskách chowaného se propustiti.

Když o tomto úmyslu stawů zwěděl posel císařůw biskup Hildesheimský, wyžádal sobě téhož dne 26 Kwětna w dorozumění s posly králowskými promluwení s nimi, we kterém předstawil jim, že císař ani král tím spůsobem k jednání ne-

swolí, aby sněm od krále prwé swolán býti měl, než by se ze 1547
záwazků propustili, a přimlauwal jim austně i také dopisem zwláštním téhož dne, aby wůli královu splnili. Stawowé wšak w opětné rozprawě s ním i s posly králowskými nazejtří potom (27 Kw.) odpowěděli, že jim to možné není, a tím wyjednáwání s nimi konec wzalo. Instrukcí poslům nowým daná (26 Kw.) obsahowala hlawně ještě zase obšírnější odůwodnění, že přátelské snešení stawů nebylo proti zřízení zemskému ani wěcí nowau; odwoláwalit se stawowé dle předešlého náwodu pana Jana z Pernšteina na starší spolčení za krále Jiřího, krále Wladislawa i krále Ludwíka, jakoby staré nezákonné skutky práwo k nowým dáwaly. Přitom odkládali, co se posudného a cel pomezních i jiných wěcí týkalo, k budaucímu sněmu, žádajíce, aby jej král jak nejdříwe možná položil a k němu přijel, oznamujíce zároweň, že sjezd nynější odložili do dne sw. Wíta nejprwé příštího (15 Čerwna), kdyby pak král k tomu dni přijeti mohl, žeby to jako za položeni sněmu k tomu dni pokládali.

Dne 27 Kwětna sněm se skončil, a dne 30 Kwětna poslowé s instrukcími se dali na cestu ku králi a k císaři.[21]) Již týden předtím byla wálka w Sasích wzala konec wzdáním se *Wittenberka* císaři (23 Kw.), když již o čtyry dni dříwe (19 Kw.) Hanuš Fridrich byl podepsal smlauwu, kterau se wzdal kurfirststwí i wětší části země swé a nicméně podržen na ten čas w zajetí. Musilo o tom w Praze před wyjetím poslů býti známo: neb byl král Ferdinand o wzdání Wittenberka hned

[21]) W Sněmích českých II 283 nachází se wytištěn dopis pana Jana z Pernšteina, datowaný w Pardubicích w sobotu po sw. Trojici 1547, což by bylo dne 11 Čerwna, kterým dáwá příteli swému pánu ze Šwamberka zpráwu o sněmě w pondělí po božím wstaupení, z něhož, jak píše, nawrátil se do Pardubic w pondělí předtím, tedy dne 6 Čerwna. Tato data se wšak nesrownáwají s udaji zde uwedenými, jmenowitě že se pan Jan z Pernšteina (jak Sixt z Ottersdorfa udáwá) nacházel již před 9 Čerwnem u krále w Litoměřicích. Saudím proto, že má místo w sobotu po sw. Trojici datum prwní k pánu ze Šwamberka zníti w sobotu před sw. Trojicí, tedy dne 4 Čerwna, a že tedy pan Jan z Pernšteina ze sněmu se wrátil do Pardubic již 30 Kwětna, což bylo čtyry dni po skončení sněmu.

1547 týž den psal kommissarům swým k sněmu a po nich nejwyšším úředníkům zemským; ale stawowé proto nezměnili swého usnešení. Naproti tomu král nyní bez meškání nastaupil na rozhodné kroky ku potlačení jejich odporu. Mínil k tomu užiti prostředků jak nejmírnějších možná, ale které by wedly k cíli nejjistěji a s prospěchem trwalým. Úmysl jeho byl potrestati hlawní winníky, jiných šetřiti, a šťastného pro sebe obratu užiti k značnému sesílení moci králowské, kterého pro naprawení řádu w zemi dáwno bylo potřeba. Jen asi třetí nebo čtwrtý den po wzdání Wittenberka dal se z ležení tamějšího na cestu do Čech, maje při sobě wojsko swé a něco wojska, kterého mu císař poskytl ku pomoci. Dne 31 Kwětna byl w *Drážďanech.* Odtamtud zaslal listy k jednotliwým úředníkům zemským a jiným osobám stawů panského a zemanského, kterými jim nařizowal, aby beze wšeho meškání u něho se dali nalézti w Litoměřicích, kdež by jim příčinu toho oznámiti mínil. Byli to ti, o kterých wěděl, že newolně k zápisu stawů přistaupili, w počtu, pokud nám jména jsau známa, 63. Prwního dne potom (1 Čw.) byl král w *Perně,* a tam téhož dne dojeli poslowé čeští, tak že se s ním we městě tom setkali. Wyslyšel je dne následujícího (2 Čw.), ale ani sobě instrukcí jejich nedaw předložiti, když oznámili, že také k císaři posláni jsau, napřed k němu je wyprawil, přidaw jim trubače až k wojsku u Wittenberka, s nařízením, až by od císaře měli odpowěd, aby se k němu, kdež by pak koliwěk byl, nawrátili.

Nechtěje, aby se před časem rozhlásilo, jak welký byl počet jeho wojska, nedal mu táhnauti wšemu pohromadě, nýbrž po wíce rozličných cestách ke hranicům českým a potom we směru k Litoměřicům, sám táhna přes *Austí.* Nebyl jeho úmysl míti wojsko příliš četné, aby ušetřil zemi škod, ale přál si, aby se myslilo, že táhne s welkau silau, doufaje tím protiwnau stranu ustrašiti. W takowém mínění byl sobě od kurfirsta Joachima brandenburského za obcowání s ním w ležení u Wittenberka wyžádal pomoci 300 jízdnými, když by toho potřebowal, doufaje tehdáž ještě, že nebude musiti zbraně užiti; teprw z Perna žádost tu k němu písemně opětowal (1 Čw.). Téhož dne

psal biskupu Passowskému, žádaje ne o pomoc, ale jen aby se 1547
na oko tak strojil, jako by mu mínil pomoci poskytnauti. Z Austí dne 2 Čerwna poslal k Wilémowi wéwodowi bawor-skému o pomoc 500 jízdnými, wždy ještě ne hned, než až by bylo jistě potřeba, a podobně k Fridrichowi kurfirstu falckému, s žádostí připojenau k oběma knížatům, aby zdání spůsobili, jako by mu pomocí mnohem wětší chtěli přispěti. Téhož dne 2 Čerwna upomínal knížete čili již kurfirsta Mauritia o pomoc prwé již slíbenau; arcibiskupa pak Salzburského po poslu žádal o půjčku peněžitau 50.000 zlatých Rýnských.

Dne 2 Čerwna přijeli od krále furyrowé k zjednání bytů do *Litoměřic*. Tázáni od purkmistra, w jakém počtu král se swými přijede, nezmínili se nic o wojsku, než toliko o králi a dworu jeho, že zejtřejšího dne přijeti a přes noc zůstati míní. Skutečně wšak druhý den (3 Čerwna) již časně z rána něco jízdy zbrojné wjelo do města, král pak okolo poledne teprw se synem swým Ferdinandem a četným průwodem i jízdným lidem k městu se přiblížil. Konšelé wyšli proti němu přes most ku přiwítání, chtíce dle obyčeje klíče města mu odewzdati; král wšak po Jiřím Žabkowi místokancléři, jenž se byl mezitím z Prahy k němu nawrátil, dal jim oznámiti, že na ten čas uwítání toto přijmauti nemůže pro welké horko toho dne, a že posud neobědowal a protož zdržeti se dlauho před městem nemíní. Nawrátili se tedy dle wůle králowy do města; on pak se swými wjel a w radním domě se ubytowal; za ním hned brzy přitáhly čtyry praporce žoldnéřů pěších a přitaženo dwa-náct kusů střelby nabité, kteréž postaweny na rynku před rad-nicí obrácené w stranu k hoře Radobýlu, a tak tu státi zůstaly. Mezitím ostatní wojsko králowo táhnaucí za ním, zwláště husaři, rozložili se za mostem na druhé straně Labe a po wesnicích okolních, Kopistech českých a německých, Baušowicích a dílem i dále až ku klášteru Doksanskému. Po obědě okolo hodiny dewatenácté, to jest asi we tři hodiny odpoledne, předpuštěni jsau teprw konšele k uwítání krále na radnici, kdež při něm se nacházeli syn jeho arcikníže Ferdinand, nejwyšší kancléř Henrych z Plawna, nejwyšší hofmistr Zdislaw Berka z Dube,

1547 maršálek dworský Ladislaw Popel z Lobkowic a místokancléř Jiří Žabka. Král wlídně přijaw uwítání, které učinili řečí latinskau, uložil konšelům, aby mu wšecky klíče od bran městských odewzdali, i chowány jsau odtud po čas pobytu králowa od maršálka Ladislawa z Lobkowic, kterýž s dwěma osobami k sobě přidanými dáwal je ráno otwírati a na noc zawírati.

Hned téhož dne, jak do Litoměřic přijel (3 Čw.), král mandaty odtud wydanými do wšech krajů weřejně oznámil swůj úmysl, jak se dále k stawům zachowati mínil. Oznamowal, že k žádosti naň wícekrát od nich wznešené míní sněm swolati a na něm swobody zemské opatřiti w tom spůsobu, aby wše, co we dskách zemských před shořením jich bylo, zase k obnowení w nich přišlo. Wyložil opět wšechny winy, kterých se půwodowé spolčení stawowského proti němu dopustili, držením sjezdu a sněmu bez jeho swolení, jako by krále w zemi nebylo, nařízením weřejné hotowosti, obrácením jí proti němu, když zemí táhl k spojení se s císařem, nadržowáním naproti tomu nepřátelům, když wpád do země učinili, a wstupowáním s nimi we spolek. Činil wšak rozdíl mezi půwodci a těmi, kteří z neporozumění a s wymíněním, že nic proti králi nemínili, k zápisu přistaupili, a wyzýwal je opět, aby se záwazků odřekli, a jemu o tom bez meškání jedenkaždý psanau neb austní odpowěd dali. Když by tak učinili, ubezpečowal je swým odpuštěním; ale wyjímal ty, kteří na důstojenstwí a mocnost králowskau sáhli a proti němu skutečně přečinili neb kteří by wedlé nich i dále státi a jim pomáhati chtěli. Přitom, co se týkalo odročení sjezdu od stawů ke dni sw. Wíta, přikazowal, aby se k tomu nesjížděli, nýbrž swolání sněmu od něho wyčkali.

Rozeslání mandatů těchto po krajích král teprw dne 6 Čerwna poručil psaním do Prahy Florianowi Griespekowi jakožto sekretáři komory králowské. Měltě dnem i nocí wyprawiti posly s nimi do jednotliwých krajů, Pražanům jeden list dáti přečísti a dwa potom přepsané a pečetí králowskau malau opatřené dáti přibiti na hradě Pražském a na radním domě Starého města, potom pak teprw dáti jich wytisknauti tři tisíce a rozeslati jednak též ku přibití po městech Pražských a jiných,

jednak k rozdání znamenitějším osobám ku přečtení, aby tak 1547
jak nejwíce možná w obecnau známost wešly.

Účinek tohoto rozhlášení byl takowý, že z něho byla zřetedlna sypkost základů, na kterých spočíwalo tehdejší z počátku tak wzpurné předsewzetí stawů. Bylit se lehce w ně dali, ale mužné odwahy k skutkům rozhodným se welké wětšině jich naskrze nedostáwalo. Hned jich welký počet pospíchal ku králi do Litoměřic, nejen oněch, které král zejména byl obsílal, nýbrž také druhých, kteří se k zápisu znali a nyní nemeškali hlásiti se za takowé, o kterých král prawil, že tak jen z neporozumění činili, pročež jim odpuštění podáwal; mnozí také písemně k témuž se přihlašowali. Jeden z nejpřednějších, kteří se tak králi podáwali, byl pan Jan z *Pernšteina*. Král ho byl neobeslal zmíněným listem z Drážďan dne 31 Května, protože mu chowání jeho na posledním sněmě nemohlo býti nepowědomo; ale znaje powahu jeho wiklawau, psal mu z Litoměřic dne 7 Června, že jej pro nedostatek zdrawí jeho šetřiti chtěl, že wšak o wěrnosti jeho nepochybuje a proto dle smyslu mandatu od něho přiznání se písemné k tomu očekáwá. Pan Jan z Pernšteina nemeškal toho uposlechnauti, a dostawil se osobně w Litoměřicích; jeho příklad pak, jak byl nepochybně úmysl králůw, na jiné silně působil. Čítaloť se brzy na 200 osob stawu panskeho a zemanského, kteří osobně přijeli, a také po šesti osobách ke zwláštnímu wyzwání od krále (6 Čw.) wyprawených od měst *Plzně* a *Budějowic* dílem z konšelů, dílem z obcí.

Nowiny o tom, co se dálo w Litoměřicích a zwlášť o panu Janowi z Pernšteina, že tam též odjel, spůsobily některé pobauření w lidu Pražském, tak že se o to jednalo, aby hrad byl osazen, prwé než by král přijel, i také Strahow, Bílá hora a jiná místa příhodná. I konšelé radili se o to s rozličnými osobami, ale nikdo k tomu raditi nechtěl; pročež odhodlali se i oni poslati do Litoměřic mistra Tomaše z Jawořice, mistra Wacslawa Medka z Krymlowa a Jiříka z Ploskowic, neprawí se wšak s jakau instrukcí. Přijeli do Litoměřic w den Božího těla (9 Čw.), kteréhožto dne král welkau processí slawil; ale nemohli se po několik dní dožádati žadného slyšení. Zatím král

1547 jednal s přítomnými stawy o splnění swých žádostí, jak již wícekrát předtím a posledně w mandatech dne 3 Čerwna byly wysloweny. Stawowé dali písemnau odpowěd k tomu dne 13 Čerwna, we které oswědčowali se, že přiznání k zápisu od krále zamítanému pro nic jiného neučinili než pro dobré krále a zachowání swobod zemských; aby se co toho jinak před se bralo, o tom že žádné wědomosti neměli ani powolení nikdy k tomu nedali a také jinak že se ku králi chowati nemíní, než jak se na wěrné poddané sluší; nicméně wšak že na ten čas propustiti se ze spolčení swého w moci jejich není, než na budaucím sněmě že chtí o to mluwiti a toho žádati, aby jim pečeti jejich nawráceny byly; slibowali také, že na sjezd ohlášený ke dni sw. Wíta nepůjdau, kdyby pak do té doby kdo co nenáležitého před se bral, že krále w tom opustiti nemíní. Oswědčení toto král powděčně přijal, a žádal na stawích, aby se zaznamenáním dle jmen k němu přiznali, což bez odporu ode wšech učiněno. Král dosáhl tím swého úmyslu, aby stawowé mezi sebau na dwě strany byly rozděleny.

Dwa dni potom bylo *sw. Wíta* (15 Čw.), den, ku kterému odročen byl sjezd čili sněm dle předešlého usnešení stawů. K němu obrácena byla ještě poslední naděje heitmana stawowské hotowosti Kašpara *Pluha* w příčině peněz na zaplacení najatého wojenskeho lidu, jemuž byl dlužen mzdu za půl třetího měsíce. Upomínaw prwé darmo, byl psal dne 8 Čerwna ještě jednau zřízeným osobám a Pražanům, ohražuje se, že nestane-li se mu ani tentokráte zadost, k nim pořádem práwa bude musiti přikročiti. Sotwa psaní toto byl odeslal, došla ho téhož dne známost o mandatu králowě wydaném z Litoměřic, we kterém i o něm zwláštní zmínka učiněna byla hroziwě se ho dotýkající. Psal následkem toho hned nazejtří (9 Čw.), žádaje míti zpráwu, zdali sněm položený k sw. Wítu jistě bude držán, a jak se páni, rytíři a města w záwazcích stojící zachowati míní. K tomu dostala se jemu odpowěd toliko od Pražanů, protože zřízených osob druhých dwau stawů nebylo w Praze. Byla to pauhá omluwa, že mu w těch okolnostech samotni od sebe nic jistého psáti nemohau a tedy ke shledání stawů od-

ložiti toho musí, newědauce také nic jistého o úmyslu stawů 1547
w příčině sjezdu (11 Čw.). Skutečně ze sjezdu nic nebylo; jen něco málo osob sešlo se k ustanowenému dni w Praze; druzí již, jak powěděno, u welkém počtu se nacházeli w Litoměřicích, a mnoho jiných později příkladu jejich následowalo. Pan Jan z Pernšteina byl jeden z nejpřednějších, kteří za tamějšího pobytu králi slíbili k tomu dle wší možnosti swé působiti. Když se z Litoměřic wracel přes Prahu ke hlawnímu bydlu swému do Pardubic, král psal za ním ještě obzwlášť (17 Čw.), aby se w Praze nezdržel a nic s těmi tam přítomnými nejednal, kteří jeho příchodu očekáwali. Jan z Pernšteina se dle toho zachowal, a jak se zdá, z Prahy samé psal králi o sjezdu, který někteří ze stawů z krajů Hradeckého, Kauřimského, Čáslawského a Chrudimského chtěli míti dne 22 Čerwna u něho w *Pardubicích.* Král ke sjezdu tomu swolil (20 Čw.), žádaje, aby pán dle slibu swého stawy na něm přítomné k tomu wedl, aby se dle mandatu jeho a dle odpowědi dané od stawů w Litoměřicích dne 13 Čerwna zachowali, což také stalo se.

Zůstáwal následkem toho wždy menší počet těch, kteří posud w odporu proti králi setrwáwali. K těm však náleželi na předním místě Pražané, ku kterým co ke hlawě hleděla skoro wšecka jiná města králowská. Dle předešlého nařízení králowa byl mandat Litoměřický konšelům nejprwé toliko w rychlosti přečten písařem komory králowské Kašparem Gránowským z Gránowa, což stalo se teprw dne 20 Čerwna, a teprw o dwa dni později dostal se jim do ruky tištěný exemplář, z něhož prý wůli králowě lépe porozuměli. Zatím byli jim dříwe již poslowé jejich z Litoměřic dali zpráwu o tamějším shromáždění stawů a odpowědi z něho králi dané, s pobádáním, aby i oni také králi úmysl swůj oznámili. Psali tedy králi dne 22 Čerwna, wšak nikoli, žeby se též jako jiní stawowé dle mandatu zachowati chtěli, nýbrž wyslowujíce toliko lítost z toho, že se jim posud ani po poslích prwé poslaných k císaři i ku králi, ani po těch, které do Litoměřic wyprawili, žádné odpowědi nedostalo; při čemž ohražowali se, že poněwadž prý mandat ke wšem stawům králowstwí českého se wztahuje, nenáleží jim

1547 samým bez přítomnosti stawů odpowěd dáwati, a žádali, aby král wšeho toho do budaucího sněmu odložil.

Za pobytu králowa w Litoměřicích, který se protáhl do wíce než čtyr neděl, nacházeli se poslowé wyprawení od stawů ku králi i k císaři ještě posud na cestách po cizině. Po odjezdu od krále z Perna byli dne 5 Čerwna přijeli do wojska císařowa u *Wittenberka*. Ale tu chwíli byl se obrátil císař s wojenskau mocí swau proti *landhrabí hesskému*, když s ním do té doby marně bylo wyjednáwáno, aby se poddal. Poslowé jeli tedy za císařem až do města *Hainichen* (7 Čw.), kdež měli slyšení u něho, ale odpowěd byla jim odložena. Jeli tedy dále za císařem přes *Bitterfeld* (9 Čw.) až do *Halle* (9 Čw.), ale wždy bez pořízení. Bylo to dle přání krále Ferdinanda, který byl z Litoměřic brzy po příjezdu swém císaře žádal, aby je zdržel u sebe tak dlauho, až by minul aspoň den sw. Wíta, ku kterému se stawowé byli odročili. Tu se w Halle dočkali konečného pokoření landhrabí Filippa, kterémuž císař, když se poddal, zanechal sice jeho země, ale podržel ho na čas w zajetí (19 Čw.). Teprw potom císař posly propustil (24 Čw.), ale wždy bez odpowědi, sám obrátiw se z Halle do jižního Německa. Poslowé, jak jim prwé od krále bylo uloženo, odebrali se k němu do Litoměřic, kdež zároweň meškali také poslowé Pražanů, též dosud bez pořízení, a taktéž poslowé četných jiných měst králowských, kteří zatím dle příkladu Pražanů rowněž do Litoměřic byli posláni.

Ačkoli král Ferdinand jednáním swým posawadním hlawního úmyslu dosáhl, že se wětšina stawů odporu proti němu wzdala, předce zůstáwal posud značný počet nerozhodných, na které musil zřetel míti, když se mu jednalo o potrestání hlawních winníků, aby mu w prawau chwíli překážku w tom nečinili. Protož u wětší míře než ještě krátce předtím uznáwal potřebu sesílení wojenské moci swé ku konečnému užití důrazu. Wyjednáwal tudy z Litoměřic dále se spojenci zahraničními, kteří mu wojenské pomoci slíbili, aby mu jich skutečně poskytli. Již dne 8 Čerwna byl opět psal Jáchimowi kurfirstu brandenburskému a Mauritiowi saskému, a brzy dostal od nich

odpowědi ochotné, též od Wiléma wéwody baworského. Pomoc 1547
od knížete Mauritia měla záležeti w 500 jízdných a sedmi praporcích lidu pěšího, které měl přiwésti bratr knížete markrabí August. Smluweno po poslích od krále k němu wyprawených do Drážďan (21 Čw.), že odtamtud do 26 Června přitáhnau do Chabařowic mezi Teplicí a Děčínem ku připojení se k wojsku králowu. Tauž asi cestau mělo přitáhnauti slíbených 300 jízdných od kurfirsta brandenburského; od wéwody pak baworského Wiléma bylo slíbeno 500 jízdných a čtyry praporce pěších, kteří měli přes hranice české přejíti po cestě od Waldmünchen k Týnu Horšowu. Také wšak od císaře byla zatím slíbena králi některá wětší pomoc mimo prwé již poskytnutau, i wyžádal si k tomu něco wojska jízdného španělského. Císař wyprawil jich osm praporců wedením Marignana, wšak teprw dne 25 Června od Kahly blíž Jeny w Durynsku z cesty swé od Halle do jižního Německa. Mimo to dostaly se králi pomoci od stawů slezských, lužických a morawských, ku kterým se předtím stawowé čeští darmo o ně utíkali, zejmena též od biskupů Wratislawského a Olomauckého.

Teprw když tím spůsobem král měl jakauž takauž wojenskau moc pohromadě, dal poslům Pražským krátkau odpowěd dne 30 Června, nejinau, než že psaní jejich porozuměl, a poněwadž w brzkých dnech, ano již w sobotu příští (2 Čwce.) k sídlu swému na hrad Pražský přijeti míní, že tam teprw odpowěd jim dá, pokud uzná zapotřebí, při čemž ukládal, aby lidu jeho služebnému dowoz špíže a jiných potřeb za slušnau cenu byl opatřen. Podobně poslům jiných měst w Litoměřicích meškajícím, kterých bylo z měst dewatenácti, [22]) dostala se téhož dne odpowěd rowněž tak krátká, totiž že se dle mandatu wyšlého do krajů dne 3 Června budau wěděti jak zachowati. Bylť úmysl králůw především proti městům Pražským jakožto hlawnímu středu odporu wojenskau moc swau obrátiti.

[22]) Byla to města Launy, Litoměřice, Kauřim, Austí, Mělník, Jaroměř, Domažlice, Brod, Mýto, Slaný, Nimburk, Hradec, Dwůr, Polička, Střibro, Kolín, Klatowy, Tábor a Žatec.

1547 Již nazejtří po těchto odpowědech, dne 1 Července, wytáhl z Litoměřic se wším wojskem swým, ku kterému byl již také dotáhl kníže *August* bratr Mauritiůw s lidem jízdným w počtu asi 1000 mužů. Krom něho nacházel se při králi arcikníže Ferdinand, obadwa biskupowé Wratislawský a Olomaucký, též Wácslaw kníže Těšinské a wíce jiných osob znamenitějších. Na noc toho dne zůstal we *Welwařích;* ale před sebau napřed wyprawil něco lidu jízdného i pěšiho, kteří táhnauce spěšněji dorazili okolo půlnoci ku Praze a zcela podtají osadili hrad. Uwedl je do něho přes zánowní most od Brusky wýše zmíněný písař komory králowské Kašpar Gránowský z Gránowa, Pražský rodič, syn totiž Jakuba kožišníka z domu u zlaté mříže w ulici Celetné (č. 569). Bylo welké překwapení ráno w Praze, když lidé na hrad přicházející spatřili brány osazené lidem cizím, který wcházení překážel. Toho dne měl wšak také král přitáhnauti s ostatním wojskem, a dal to Pražanům dopisem z Welwar k nejwyššímu purkrabí oznámiti tím spůsobem, měli-li by w úmyslu jej dle obyčeje uwítati, aby toho (jako předtím Litoměřičtí) zanechali pro welké horko, a aby tím král na cestě swé příliš zdržen nebyl, s uložením přitom, aby lidu jeho, kdež by se z nařízení heitmanů položiti měl, žádné překážky nečinili, tak aby mu piwa, chleb, maso a jiná špíže na Malau stranu, na Hradčany a na zámek za dostatečnau záplatu wožena býti mohla; dále, aby Staroměstští klíče od bran Malostranských, které se od dlauhého již času w moci jejich nacházely, k rukaum králowým wydali z té příčiny, aby lid ten wojenský pod jeho opatrowáním času nočního z města wycházeti a lidem w okolí škoditi nemohl. Nejwyšší purkrabí we čtrnáctau hodinu čili dle nynějšího počtu desátau hodinu ranní osobám ze wšech tří měst po služebníku swém k tomu swolaným oznámení o tom učinil, a konšelé neodwážili se tomu odporowati. Aby se obecný lid tím nepobauřil, obecně wěc tak se předstawowala, jakoby při králi byli toliko husaři a jiný wojenský lid, který byl w podzim předešlého roku Prahau táhl k tažení do Sas, a nyní pospolu do Uher, zejména na Komárno se na-

wrací, w Praze pak že jen pět neb šest dní, nanejdéle týden, 1547
pobudau.

Skutečně owšem král přitáhl s celau wojenskau mocí swau. Okolo hodiny dewatenácté, totiž asi we tři hodiny odpoledne, sám s některým počtem lidu wjel do hradu, a tauž chwíli oddíl jiný, německé totiž wojsko od císaře jemu poskytnuté, osm praporců, wtáhlo od Strahowa Auwozem dolů k Malé straně, kdež rychle opanowali rynk Menšího města, odtud pak obrátili se k Aujezdu a ubytowali se po domích s welkými nátisky na obywatelstwo. Po některé chwíli asi po půlhodině zmocnili se wšak také brány mostské wedlé Saského domu, a wytáhli několik děl na most namířených proti bráně Staroměstské na protější straně, a silně mnohými žoldnéři se zbraní střelnau a jinau téměř polowici mostu osadili. Za nimi husaři přitáhše, položili se u kláštera Břewnowského; lid pak knížete Mauritia, jízdný i pěší, wedený knížetem Augustem rozložil se dále odtud w okolí města na Letné po wrších, i w Bubnech a w Holešowicích, dílem také w Owenci. Tu ještě toho dne strhly se nepokoje w obecném lidu Pražském. Když totiž mnozí ze zwědawosti díwali se z břehu za špitálem křížownickým a za židowským městem na žoldnéře německé na druhé straně řeky na tak zwaném Písku, kdež oni na zahradách tamějších wšelijaké škody činili, žoldnéři pak někteří přes řeku z ručnic na diwáky stříleti začali, sběhl se lid tím pobauřený na Starém i brzy také na Nowém městě k radním domům, a seřadil se k útoku na žoldnéře, kteří byli most opanowali. Wtrhše branau Staroměstskau na most, nenadálým udeřením připrawili žoldnéře we zmatek, tak že od děl a jiného nářadí swého na útěk se dali a po Malé straně w domích ukrýwati se musili. Již chtěl lid wzbauřený děl na mostě postawených zmocniti se a do Starého města je odwesti. Tu wložili se do toho někteří wážnější mužowé, mezi nimi také heitman morawský Wácslaw z Ludanic, předstawujíce nebezpečenstwí, kdyby král přinucen byl ku potlačení bauře wší moci swé užiti; i podařilo se lid ukrotiti, tak že od předsewzetí swého upustil. Nyní ještě k wečeru konšelé wyslali tři osoby ze swého prostředka ku králi

1547 na hrad k odewzdání jemu klíčů od bran, jak byl žádal, při čemž měli užiti příležitosti ku promluwení o tom, co se dálo. Král přijal je newrle, a odepřel obyčejného podání jim ruky; když pak mu stěžowali na chowání žoldnéřů a žádali, aby pro zachowání pokoje děla z mostu jinam odwésti kázal, we hněwu odpowěděl jim, aby jejich nezačínali, že on nic nezačne, ale začnau-li oni, že budau widěti zlý konec; w další pak řeči konšely napomínal, aby se při obywatelstwu o zachowání pokoje starali, že pak i on při swých bude o to pečowati. Ještě pak potom wyslal kancléře a heitmana hradu Pražského ku konšelům s napomenutím, že o zachowání pokoje k nim hleděti bude.

Již z Litoměřic, w den samý před odjezdem králowým odtamtud, totiž dne 1 Čerwence, byla wydána od krále *obsílka* na wšecky tři obce Starého, Nowého i Menšího měst Pražských spisem, we kterém obšírně wyprawowáno jest wšecko, čím se ode dne odjezdu králowa z Prahy dne 5 Unora toho roku wedlé jiných stawů a jmenowitě tak zwaných zřízených osob prowinili, a kladen jim den 6 Čerwence k stání před králem a raddami jeho na hradě Pražském w jedenáctau hodinu na celém orloji, aby se z win těch proti mocnosti a důstojenství králowskému sprawili. Měli se osobně stawiti primasowé, purkmistři a konšelé i wšichni starší obecní, mimo to pak sto přednějších sausedů ze Starého, tolikéž z Nowého a 40 z Menšího města, k tomu wybraných. Obsílka tato byla teprw nazejtří po příjezdu králowu (3 Čwce.) Pražanům přiwedena k wědomosti. Přinesli ji ráno toho dne w neděli dwa komorníci od desk zemských, nemajíce ji nikomu jinému odewzdati než samým třem purkmistrům u přítomnosti wšech konšelů a starších obecních; i učinili to teprw když po službách Božích w Týně swolání wšech na radnici Staroměstskau se stalo. Wyrozuměwše obsahu spisu, purkmistři a konšelé hledíce k tomu, že byl den swáteční a obáwajíce se náhlého pozdwižení lidu, odložili úplné čtení na zejtřek. W pondělí ráno (4 Čwce.) tedy čten jest spis w plném shromáždění, a uzawřeno předně wyprawiti ku králi dwě osoby s žádostí o promluwení s ním i také aby jej přiwítati

mohli dle obyčeje. když to předešle státi se nemohlo, mistra 1547
Tomáše z Jawořice konšela a Sixta z Ottersdorfa kancléře Staroměstskeho. Král wyslyšew je jen welmi krátce, ustanowil ku promluwení takowému den zítřejší w 11 hodin na celem orloji, tedy sedmau hodinu ranní.

Zatím již téhož dne w pondělí počali na hradě Pražském we dwoře před saudnau swětnicí tesaři dělati wywýšené místo z prken, na kterém míinil saud předsewzíti. Bylo kolem do kola ohraženo a na něm stolice postaweny pro krále a jiné osoby, kteří měli saudu příseděti. Téhož pak dne (4 Čwce.) wyšel otewřený mandat do krajů, kterým král oznamowal, že i jiné wšecky, kteří se pod záminkau hájení swobod zemských proti němu prowinili, obeslati a podlé sprawedliwosti k nim se zachowati míní, opakuje zárowen dle předešlého mandatu Litoměřického odpuštění wšechněm, kteří jemu dobrý úmysl swůj buď austně w Litoměřicích buď písemně oznámili.

Dle toho jak poslowé Pražanům byli od krále wyřídili, že je zejtřejšího dne slyšeti míní, purkmistři a konšele wšech tří měst w auterý dne 5 Čerwence wšichni pospolu odebrali se na hrad; ale když se strojili jíti ku králi do jeho pokojů, wyšel proti nim heitman hradu Wolf z Wřesowic, a oznámil z poručení králowa, aby w zeleném pokoji posečkali; tam pak asi po hodině wzkázáno jim od krále po zemském heitmanu morawském a několika jiných morawských pánech, že se nepamatuje, aby jim byl jakau hodinu k uwítání ustanowil, a poněwadž se uwítání dříwe nestalo, že toho na ten čas zanechá́wá až do pátka nejprw příštího a také stání jejich ustanowene na středu dne 6 Čerwence, jak byli žádali, k tomu dni odkládá. Stalo-li se to z nějakého nedorozumění čili z úmyslu králowa, jest nám těžko sauditi. Sixt z Ottersdorfa co jeden z předešlých dwau poslů hned tomu odpíral, žeby byl se přeslechl, a purkmistři a konšelé tu jsaucí žádali pánů morawských, aby žádost jich o slyšeni ještě jednau králi přednesli: on wšak při tom zůstal, že jinak se nepamatuje, a zůstawil při odkladě jak prwé. Úmysl Pražanů byl, w rozprawě s králem ještě jednau se ohraditi, že oni w tom, co se jim za winu dá-

1547 walo, byli s jinými stawy za jedno, a že tedy proto jim nenáleží, aby k obsilce samotni státi měli; což wšak w okolnostech, w jakých se již nacházeli, sotwa by jim co bylo prospělo.

Ještě téhož dne strhlo se nowé pobauření w Praze, větší než předešle. Přese wšecku péči králowu, aby wojsko jeho nedělalo zbytečných škod obywatelstwu, nebylo lze toho dosíci při obwyklé laupežné powaze tehdejšího žoldnéřstwa. Jak we městě samém, totiž na Malé straně, tak také w blízkém okolí trpělo obywatelstwo mnoho swízelů. Řečeného dne stalo se, že hospodář čili nájemník mlýna někdy Kartauského na nynějším Smíchowě (říkali mu tehdáž mlýn Spálený), náležejícího od roku 1525 obci Menšího města, žoldnéřům císařským ubytowaným na Aujezdě, když mu škodu dělali, wzepřel se s čeládkau swau a zawřel se, oni pak mlýn wybíjeti a naň stříleti počali. Mlynář dal se na útěk sám druhý na malé loďce přes řeku, i ač za ním dále stříleli z břehu, šťastně se dostal na druhau stranu w Podskalí, kdež lidu, který se z míst těch sběhl, o swém a jiných utrpení wyprawowal. Obywatelé Podskalí a okolních ulic, tím popuzeni, jali se dělati zákopy na winnici při starém hrádku na Zderaze, postawili na ně několik kusů polních, a stříleli z nich odtud přes řeku na řečený mlýn, němečtí žoldnéři pak zas na ně, při čemž žoldnéřů několik jest zabito. Z toho se wšak wzbauření rozšířilo po celém městě. Počalo se okolo hodiny šestnácté, to jest o polednách, zwoniti na poplach při rozličných kostelích farních, následkem čehož lid uchopiw zbraně sbíhal se k radním domům, osazowal brány a jal se děla zasazowati jednak při bráně mostské blíž špitálu křížownického a při celnici u mosta, jednak doleji na břehu za sw. Walentinem; odkudž počala se také střelba přes řeku na žoldnéře na břehu protějším Malostranském, s mnohými přitom řečmi o zlých úmyslích králowých.

Již prwé byli z Prahy, ač dle wšeho bez wůle konšelů, w tajnosti wyjeli poslowé na rozličné strany, aby wenkowský lid pobauřili, a následkem toho když byl poplach w Praze, počalo se zwoniti k témuž nejprwé w okolních, potom také

we wzdálenějších wesnicích. Tu se na tisíce lidu sedlského 1547
přihnalo do Nowého a do Starého města Pražanům ku pomoci, kteříž ozbrojili je železnými cepy i také hakownicemi k střelbě. Král byl jak k opatření sebe tak k ohrožení lidu dal postawiti těžká děla okolo zámku namířená proti městům; ale úmysl jeho dokonce nebyl střelby k záhubám skutečně užiti. Když se bauře poważliwě zmohla, wyslal wíce osob po sobě do měst, aby lid krotili, i přiwedl konečně k wečeru k tomu, že od Pražanů slíbeno střelbu zastawiti, ač ještě potom w noci několik ran od nich padlo. Aby wšak další náwal lidu wenkowského ku Praze zamezil, wyprawil husary a něco jízdných knížete Augusta saského, kteříž u Libně přešli přes Wltawu a měli rozjeti se dále na rozličné strany, aby lidu sbírání se ku Praze dle možnosti překazili. Wůdcem byl přitom Karel z Žerotína, jemuž uloženo bylo, pokud nejwíce možná mírného přimlauwání užíwati. Zároweň král téhož dne rozeslal listy k četným pánům a zemanům po krajích, ku kterým měl důwěru, se zpráwau o tom, co se w Praze dálo, a se žádostí, aby pohotowě byli, a kdyby lid z wesnic nebo i z měst chtěl Pražanům na pomoc táhnauti, toho nedopauštěli. Mezi pány, na které se král o to obracel, byl také Jan z Pernšteina, mimo to z měst Budějowice a Plzeň. Poněwadž se nebylo bezpečiti i w noci potom na zachowání pokoje, zůstal král s některými přednějšími osobami wždy připrawen, majíce koně osedlané, a wzal nocleh wenku z hradu w nowé oboře tak zwané, to jest w nowé zahradě zámecké za Bruskau.

Druhého dne potom (6 Čwce.) w den mistra Jana Husi ráno Pražané proti husarům, kteří harcowali před městem na Špitálském poli, osadili brány Špitálskau a Horskau branným lidem, a také několik děl na nich postawili, čímž husaři přinuceni byli dále od bran se držeti. Tauž chwíli něměctí žoldnéři s druhé strany řeky u Buben, ssedše k břehu zapálili obecní prachownu při mlýně na Kamenném, a chtěli se zmocniti welkého ostrowa ke mlýnu tomu náležejícího. Pražané wšak na ostrow wyprawili welký počet lidu zbrojného, který to zabránil. Přišlo toliko k střelbě přes řeku s jedné i druhé strany

1547 po celý ten den, při které lid Pražský kryt byl topoly na ostrowě hustě stojícími. Žoldneři němečtí, kterých dosti mnoho bylo postříleno, musili konečně ustaupiti. Mezitím bylo něco branného lidu z Čáslawě a z těch stran Pražanům na pomoc přitáhlo až k Malešicům, kdež se s husary a německými jezdci od Libně wyprawenými potkali. Karel z Žerotína jakožto heitman napomínal je, aby zpátky odtáhli; když wšak uposlechnauti nechtěli, dal se w boj s nimi. O tom dostala se zpráwa do Prahy zemanem jakýmsi Krupým, který z té strany ku Praze jeda sám druhý boj ten widěl. Oznamowal přitom, že jest počet husarů a druhých jízdných skrowný, sotwa přes sto lidí, poněwadž jiní jinam se obrátili. Tím lid Pražský i sedlský do Prahy přibylý osmělili se, a wyrazili branami Špitálskau a Horskau wen, chtíce spojencům táhnauti na pomoc; měli k obraně také 50 jízdných. Když wšak přišlo k sražení, ukázala se přesila na straně wojska králowského, kteréž nad lidem od Čáslawě i od Prahy zwítězilo. Proti Pražanům a sedlskému lidu s nimi táhnaucímu obrátili se husaři ze záloh, čímž nejprwé jezdci překwapeni dali se na útěk. Lid pěší od nich opuštěný jest nyní stihán w největším zmatku až ke branám města, při čemž asi 70 jest zabito, mnozí pak od husarů zajati, z čehož se potom penězi wykaupiti musili. Wšech w boji zahynulých počítalo se na 300. Mezi jízdau utíkající nacházel se také Krupý. Toho práwem nebo nepráwem pokládali za zrádce, zwláště když saudruh jeho na útěku utekl se mezi husary. Tu blíž města někteří srazili jej s koně a na kusy jej rozsekali. Z podobného podezření. wšak zcela nedůwodného w rozlícení tom zabit jest jakýsi Ewan, prý dobrý člowěk, že měl na sobě šat jakýs po husarsku, a z neznámé příčiny potom na Nowém městě syn doktora Jana Kopa z Raumentála, jinak nám neznámého. Hned potom obecný lid sbíhal se opět na břehu Wltawy při Starém městě, kdež byla děla bořicí proti hradu namířena, naléhal na puškáře, aby je zapalowal.[23])

[23]) Wyprawowání Sixta z Ottersdorfa o příbězích toho dne nabýwá potřebného wyswětlení z paměti rektorů university Pražské (Monum. univ. Prag. Tom. III 134) a ze zpráwy krále Ferdinanda rozeslané

Z toho se rozumnější báli wětšího nebezpečenstwí pro město. 1547
Podařilo se jim předce konečně lid od toho zdržeti, i wyprawili konšelé opět Sixta z Ottersdorfa, Tomáše z Jawořice a několik jiných ku králi, aby s ním o obnowení pokoje jednali. Král dal jim slyšení u přítomnosti arciknížete Ferdinanda, biskupů Olomauckého a Wratislawského, knížete Těšinského, pánů morawských, slezských a lužických, kteří se nacházeli při jeho dwoře, nejwyššího purkrabí Pražského a nejwyššího kancléře i jiných pánů některých. Po řeči pohnutliwé, kterau we jmenu druhých oslowil krále Sixt z Ottersdorfa, král řečí latinskau přísně wytýkal, co se po wčerejší pokojné rozprawě s posly Pražanů we městě přihodilo, jakých wýstupků proti němu obywatelstwo se dopustilo; kdyby byl chtěl užiti swého práwa a swé moci, žeby byl mohl na města oheň pustiti, wojákům swým w plen je dáti; ale že on jako kníže křesťanské toho činiti nechce, že on swé w pokoji držeti míní, ale aby oni zbraň složili, děla z břehu wzdálili a lid ku pokoji měli; w pátek pak aby dle obsílky na hradě před ním stáli. Napominul určitě, aby žádný z obeslaných nescházel, ubezpečuje jich, že se žádnému z nich křiwda ani násilí žádné nestane. Poslowé, uslyšewše tuto řeč od krále, žádali, aby k wětšímu posílení jich několik osob z raddy swé k nim přidal, aby jim od lidu spíše uwěřeno bylo; i swolil k tomu král, a wyprawil s nimi Jiřího Žabku místokancleře, Přemka z Wíckowa podkomoří morawského a dwě osoby jiné, jednoho ze Slezska a druhého z Morawy. Ti se s nimi odebrali na radnici Staroměstskau, a dali swolati wšechen lid, který we zbrani okolo radnice stál. K těm wšechněm promluwil opět Sixt z Ottersdorfa, dáwaje zprawu, co od krále bylo powěděno; což poslowé králowi po něm dotwrdili.

Poslowé jedni ani druzí newěděli, co se zatím w městě bylo přihodilo. Co oni byli na hradě, stalo se opětné shluknutí lidu pobauřeného posud následkem porážky tolo dne utrpené

do jiných zemí dne 12 Čerwence 1547, wytištěné we Sněmích zemských II 331—334, kteréž jsem se pokusil dle možnosti s ním we srownalost uwésti.

1547 od husarů. Sběhlo se totiž množství lidu k radnici, a přinutili konšely w radní síni shromážděné i purkmistra toho času Ondřeje Klatowského z Dalmenhorsta, že musili we jménu purkmistrů a radd i obcí Starého a Nowého měst Pražských učiniti rozepsání po krajích se žádostí k stawům wšem o pomoc proti wálečnému lidu králowu. Po wyřízení poselstwa od krále posláni jsau hned na wšecky strany, kam byly listy již wyprawený, poslowé jízdní, aby je zpět přejali; což na mnoha místech se podařilo; nicméně zwěděl o tom král, když list do kraje Kauřimskeho dodán byl panu Adamowi z Říčan co heitmanu krajskému, od něho pak ještě téhož dne králi zaslán. Mezitím okolo hodiny nešporní, to jest asi we 4 nebo 5 hodin odpoledne wzrušeno jest obywatelstwo Pražské znowa zpráwau o wypálení wsi *Buben* od žoldnéřů králowých a jinau neprawau, že pan Arnošt *Krajíř* z Krajku, táhna prý Pražanům na pomoc, obehnán a jat byl od husarů. Skutečně byl pan Arnošt Krajíř na cestě do Prahy (nepochybně ze sídla swého Brandýsa), ale za jinau příčinau, totiž chtěje se králi z chowání swého omluwiti, při čemž měl mu pan *Jan z Pernšteina* co šwakr jeho býti pomocen a proto i také pro jistau práwní záležitost knížete Těšinského se týkající též jel do Prahy i byl již na cestě od Brodu českého; obadwa pánowé wšak, když slyšeli, co se dálo toho dne w Praze, wrátili se k domowům.[24]) Na zpráwy ony wzešly bauřliwé řeči proti králi, aby se newěřilo déle žádnému lahodnému jeho přiříkání; žeť jest od jeho lidu wálka w zemi zdwižena, a že musí na obranu býti nastaupeno. Když král o tom zwěděl, poslal hned opět do města nejwyššího purkrabi a Jiřího Žabku s oznámením, že se wypálení Buben stalo proti wůli jeho, že dal pilně wyšetřowati, od koho se to stalo, a že půwody přísně, i na hrdle trestati míní, lidem pak škodu ohněm spůsobenau nahraditi. Když tak poslowé králowští s mnohým ujišťowáním o dobré wůli králowě powěděli, obecný lid opět se dal upokojiti, a wšichni wečír se nawrátili k swým domowům.

[24]) Swědčí o tom dopis pana Jana z Pernšteina ku Pražanům práwě z Brodu českého, daný „po sw. Prokopu“, rozuměj we středu, jejž pojal Sixt z Ottersdorfa do swého díla.

We čtwrtek den následující (7 Čwce.) byly po polích a zahradách w okolí města sbírány mrtwoly padlých dne wčerejšího, wětším dílem lidu sedlského, a pochowáwány při kostelích sw. Jindřicha, sw. Petra na Poříčí a jiných některých; mezitím pak konány porady na radnici Staroměstské o zachowání se w příčině obsílky králowské na zejtřek. Byla mínění rozdílná. Ještě posud mnozí na tom stáli, aby se w nic nedáwali bez wědomí druhých stawů; ale jiní neslibowali si z toho již žádného prospěchu, a k náwrhu jich uzawřeno poraditi se s nejwyšším purkrabím, s nejwyšším kancléřem a s místopísařem zemským Oldřichem Humpolcem z Prostiboře, jakožto osobami důwěrnými, o spůsob, kterým by se králi měli podwoliti. Mistr Oldřich z Prostiboře sepsal jim náwrh odpowědi ku králi, kterau by se měli we wšem, co jim za winu kladl, dáti na milost a na nemilost. Slowo „na nemilost“ spůsobilo odpor; ale když Oldřich z Prostiboře w příčině té tázán, promluwiw ještě jednau s nejwyšším purkrabím a kancléřem, od nich oznámil, žeby jinak býti nemohlo, wšichni konečně přiwolili. Toho dne dostalo se králi nowého sesílení moci jeho wojenské; přitáhlť konečně také markrabí *Marignano* s jízdným lidem španělským, který byl císař jemu poslal na pomoc, i wloženo jest wojsko toto wedlé jiného do Malé strany Pražské. Také pak musilo w Praze již býti známo o schůzi pánů a rytířů na *Zelenéhoře* z okolních krajů, konané dne 3 Července, na které asi 250 jich zachowalo se dle posledních mandatů králowých o propuštění se ze záwazků, což swědčilo o osamotnělosti Pražanů a jiných čím dále tím wětší w odporu proti králi. 1547

W pátek dne 8 Července, když se konšelé a jiní, na něž se obsílka wztahowala, shromáždili na radnici Staroměstské, aby se pospolu odebrali na hrad, nejwyšší purkrabí z poručení od krále psal mistru Tomášowi z Jawořice wzkázání, aby tu chwíli, až půjdau, nikdo jiný na zámek ani take přes most nechodil, též aby nikdo zbraně při sobě neměl; od lidí králowých na mostě a jinde že se jim pak žádná překážka díti nebude. W tom spůsobu tedy odebrali se na hrad, nekteří stárím sklíčení jeli. Jakž udeřila jednáctá hodina, totiž asi sedmá

1547 ranní, král odebral se z pokojů swých k ohraženému powýšenému místu we dwoře, kdež mělo zasednuto býti na saud, a zaujal w plném majestátu místo swé, wedlé něho po prawé ruce syn jeho arcikníže Ferdinand a dále heitman morawský Wáeslaw z Ludanic, nejwyšší maršálek zemský Bertold z Lipého a jiní dwa páni a tři stawu rytířského z Morawy, jeden stawu panského a čtyři z rytířstwa z horní Lužice, po lewé pak straně Wáeslaw kníže Těšinské a pět osob stawu panského, šest stawu rytířského ze Slezska a dwě osoby z Lužice dolní, mimo to oba biskupowé Olomaucký a Wratislawský doleji pod arciknížetem Ferdinandem. Před králem stoje držel meč maršálek dworský Ladislaw Popel z Lobkowic. Hned jak se tudíž Pražané před králem postawili, osazeny jsau wšecky brány hradu wojenským lidem a zámek tím na wšech stranách uzamčen. Nyní pak král s twáří prý škaredau na Pražany hledě dal se jich nejprwé heitmanem morawským tázati, zdali wšichni obeslaní se dostawili. Odpowěděno k tomu, že wšechněm jest se obeslání stalo, a wšichni se dle toho zachowali krom několika nemocných a některých, kteří pro potřeby swé odjeli a doma nejsau, mezi nimiž také primas Starého města Jakub Fikar z Wratu. Potom oznámeno jim rowněž heitmanem morawským, že čtena bude obsílka na ně, a budau-li chtít k ní odpowídati k swé obraně, že je král slyšeti míní.

Obsílka tato wydaná z Litoměřic obsahowala, jak na swém místě powěděno, obšírné wyčtení wšeho, čím se Pražané do oné doby byli proti králi prowinili. Po přečtení jí přednesl odpowěď Pražanů kancleř Sixt z Ottersdorfa, čta spis dle rady nejwyššího kancléře a nejwyššího purkrabí Oldřichem z Prostiboře složený, kterým se pro wšecko to králi na milost i na nemilost poddáwali a za prominutí žádali, slibujíce na budaucí časy we wšem wěrně a poddaně se chowati. Žádali přitom za přímluwu arciknížete Ferdinanda a druhých přísedících i také knížete Augusta saského a nejwyššího hofmistra i jiných některých úředníků zemských, kteří na blízku po straně byli přítomni. Také před králem, jemuž mezitím místokancléř Jiří Žabka, co bylo česky čteno po článcích latinsky wykládal, poklekli na

kolena. Král, kázaw jim powstati, dal říci heitmanem morawským, žeby raději byl widěl, aby swau newinu byli hleděli dokazowati, wšak že ještě jiné předložení jim učiniti míní. Nedbaje na prosbu učiněnau ústně Sixtem z Ottersdorfa, aby od toho upustil, dal ještě přečísti wlastní obžalobu proti Pražanům, která opakujíc wšecko to, co w obsílce bylo obsaženo, ještě také uwodila, čím po wydání obsílky po příjezdu králowě od Litoměřic do Prahy chowáním swým wzpurným se byli prowinili. Opět odpowěděli k tomu skrz Sixta z Ottersdorfa, že se s králem w žádný saud dáwati nemíní, nýbrž na milost i nemilost se dáwají, a opětowali žádost za přímluwu k týmž osobám jak předešle, kteréž se jim od nich ode wšech také dostalo. Následkem toho král dal sestaupiti se wšem přísedícím saudu okolo něho, a po rozprawě s nimi, we které sám welmi žiwě se účastnil, dal k obeslaným opět promluwiti zemským heitmanem morawským, že žádost jejich i přímluwy za ně činěné uwážiti míní; aby zatím do saudné swětnice poodstaupili, že jim potom wůli swau oznámí. Když tak učinili, odebral se do swých pokojů, swětnici saudnau pak dal strážnými čili harcíři hlídati. 1547

Hned potom, dříw ještě než Pražanům jaké oznámení učinil, král dal stihati dwa z měšťanů obeslaných, kteří se nebyli dostawili, sauseda Staroměstského Jana Tatausa z Wraného a primasa Jakuba Fikara z Wratu. Tataus, obáwaje se trestu pro nějakau zwláštní winu, byl w poslední chwíli, když se druzí již ubírali na hrad, utekl, přeplawiw se kdesi přes Wltawu. Primas Jakub *Fikar,* jsa hofrychtéřem měst králowských, byl se z Prahy wzdálil ještě před příjezdem králowým pod příčinau úřadu toho, nacházeje se při králowském podkomoří, jenž sázel konšely w rozličných městech. W Klatowích došlo ho psaní konšelů Staroměstských, kterým mu oznamowali obsílku jich došlau dne 3 Července a žádali, aby se k nim k společne poradě o tom nawrátil. Odpowěděl jim psaním dne 5 Července, kterým se na powinnosti úřední wymlauwal, slibuje wrátiti se do 13 Července. Musily býti zwláštní příčiny, pro které král wýmluwě této nedal místa, nýbrž hned po skončeném stání druhých obeslaných dal psáti podkomořímu, aby se Jakubem

1547 Fikarem ujistil a na hrad Pražský odwezti jej dal. Rowněž po Tatausowi dal se ptáti, a z rozkazu králowa heitman hradu Pražského Wolf z Wřesowic poslal Jiřího Komedku konšela a wojenského heitmana Staroměstského do města, aby po něm na wšecky strany pátráno bylo. Tatausowi se wšak podařilo utéci ze země.

Teprw po tomto opatření král swé konečné rozhodnutí oznámil obeslaným osobám, wyprawiw k nim do saudné swětnice zemského heitmana morawského se sedmi jinými osobami, z nichž jeden doktor Sigmund Held sekretář kanceláře české přečetl jim spis králem zaslaný. Obsahowal slib odpuštění wšech win pod následujícími wýminkami. Předně měli se Pražané odříci zápisu s druhými stawy učiněného takowým spůsobem, aby se hned zapsali, že na příštím sněmě oni prwní wyžádají sobě pečeti wšech tří měst, aby od zápisu odňaty byly. Za druhé měli králi wydati wšecky listiny a dopisy mezi nimi a jinými stawy, kteří s nimi byli w záwazcích stáli, jakož také dopisy s někdejším kurfirstem saským a se stawy neb osobami druhých zemí králowých. Za třetí měli králi wydati wšecka privilegia swá od předešlých císařů a králů i od něho samého obdržená a spokojiti se těmi z nich, která by jim král nawrátil, jakož také s řádem nowým, který by jim na místě jich ustanowil. Týmž spůsobem měli swá privilegia wydati také wšichni cechowé Pražští. Za čtwrté žádal král, aby hned wydali jemu wšecku střelbu swau, totiž swá děla se wším příslušenstwím, jednotliwí pak měšťané a jiní obywatelé aby wšecky ručnice a jiné zbraně swé krom mečů a menší zbroje odwedli na radnice každého města, kde kdo byl bytem, až do dalšího nařízení. Následowal pátý artikul žádající postaupení králi wšech statků zemských obcem náležejících, buď dědičných buď zápisných se wšemi zápisy na ně swědčícími, i také cel wšechněch, kterých obce požíwaly, a šestý, aby se Pražané na wšecky budaucí časy podwolili odwádění posudného po jednom groši bílém s každého sudu piwa wařeného a s každého korce sladu z města wen prodaného. Dále král si wyhražowal přes odpuštění obecné trestati jednotliwé osoby, které se něčím obzwláštním

byli prowinili. Obzwláštní článek poslední týkal se pozůstalosti 1547
bohatého kupce Štěpána Arnoldowa, rodilého z Normberka, držitele domu u tří oslů (č. 461) na Starém městě w ulici Kunšowě, který byl zemřel w měsíci Unoru toho roku. Poněwadž nezůstawil dědice ani poslední wůle, připadala pozůstalost ta, záležející nejwíce w hotowých penězích a klenotech w ceně asi 40.000 zlatých, dle privilegia krále Wladislawa (r. 1499) obci Stareho města co odúmrt. Raddowé komory králowské, kteří by owšem rádi ji byli získali ku prospěchu důchodů králowých, hledíce k tomu, že dle doslechu jmění to bylo nabyto wětším dílem spůsobem lichwářským ano i zapowězeným odwážením stříbra ze země, které podléhalo pokutě, i také že se w něm nacházely wěci jiných lidí u Štěpána Arnoldowa zastawene, upozornili na to krále dopisem dne 21 Unora, následkem čehož z Austí, kdež se tehdáž nacházel na pochodě do Sas, psal konšelům (22 Un.), aby pozůstalost náležitě opatřiti a spečetiti dali. Konšelé byli již dříwe wšecky peníze, klenoty a jiné mowité wěci na dwau wozích odwezli na radnici, a oznámili králi práwo swé na odúmrt se žádostí, aby při něm zachowáni byli (25 Un.); k čemuž král z Perna dne 28 Unora nicméně nařídil jim, aby wše zapečetěné zůstawili až do jeho příjezdu, žeť se w tom dle sprawedliwosti zachowati míní. Nyní, když se jednalo o wýminky odpuštění win Pražanů, král položil také za wýminku, aby mu celá pozůstalost Štěpána Arnoldowa wydána byla.

Oznámením těchto wýminek král Ferdinand dal zřejmě na jewo, jakým spůsobem mínil užiti šťastneho pro něj obratu w událostech bauřliweho toho roku. Starých králů českých moc zakládala se hlawně na welkém korunním jmění, které se jim dostalo z dáwných časů. Když se ho již we 13 století značná část dostala do rukau stawu panského, uměli si zjednati náhradu krom jiných prostředků zřízením stawu městského, který rozkwétaje pod ochrannau rukau kralů byl jim pramenem nowých hojných důchodů. Když welkau změnau, která se stala náboženskau wálkau po smrti krále Waclawa IV, korunní jmění ještě u mnohem wětši míře uchwáceno bylo wyšší šlechtau a

1547 zároweň také welká část jmění duchowenstwa, tak že se moc její stala králowské moci nebezpečnau, ještě wždy staw městský, zmohutněw též zmocněním se části statků duchowních, hodil se za wýdatnau podporu moci králowské, jakž dowedl jí užiti zwláště statečný král Jiří Poděbradský. W pozdějších časích poměr ten na škodu koruny se změnil, když nejprwé král Wladislaw II w rozepřích mezi stawem městským s jedné strany a panským a rytířským s druhé neuměl zachowati postawení pewného, nýbrž ze slabosti šlechtě nadržowal a města od sebe odwrátil, pokusy pak pozdější o naprawení toho se nezdařily. Následek toho byl, že koruna úplně schudla a w potřebách netoliko swých, nýbrž i zemských odkázána byla na dobrau wůli stawů k powolowání berní na sněmích; té dobré wůle wšak málo bylo, a již nejen staw panský a rytířský, nýbrž také staw městský užíwali příležitosti k šíření moci swé na ujmu moci králowské, při čemž nebylo možné zachowati zemi w řádu a w pokoji. W takowém stawu nacházely se wěci při nastaupení w panstwí krále Ferdinanda, kterýž pokládaje za powinnost swau obnowení řádu, po celý posawadní čas zápasil s těžkostmi z toho pocházejícími. I on hleděl přiwinauti k sobě staw městský, a učinil dobrý krok k tomu podwrácením násilného panstwí Paškowa a ujmutím se strany pro náboženstwí od něho utiskowané; ale práwě nowé různice náboženské odwracely zase staw městský od něho, až pro domnělau obranu prawého náboženstwí Praha napřed a druhá králowská města za ní dali se we spiknutí s nespokojenau stranau w druhých dwau stawích, kteří we chwíli jak se jim zdálo přízniwé, nechawše náboženstwí stranau, dali se w nowý útok na práwa králowská a w pokus o nowé rozšíření swobod swých řádu w zemi nebezpečných. Když se štěstí zbraní obrátilo k jeho prospěchu, král Ferdinand newáhal se užiti moci ku prowedení toho, čeho dotud prostředky mírnými dosáhnauti nemohl, uwedení sobě totiž stawu městského w přísnější poslušnost, rozmnožení důchodů korunních hlawně s jeho škodau a zjednání sobě tím protiwáhy proti druhým dwěma stawům, kterých pokud potřeba bylo šetřil, aby sobě od nich nespůsobil wětších nesnází. K tomu

směřowaly wýminky podané Pražanům a hned potom také dru- 1547
hým městům králowským.

Obeslaní nacházející se w saudné swětnici, jimž wýminky tyto po řečených poslích byly oznámeny, žádali nejprw o prodlení, aby se o ně s ostatním měšťanstwem dorozuměti mohli, což wšak krátce jest odepřeno. Musili, aby se uchránili horšího, sami ku přijetí jich swoliti. Žádali toliko, aby král od jedné z nich upustil, kterau totiž wyhražowal si potrestání některých obzwláštních osob; ani toho wšak neobdrželi. Nyní již w jedenadwadcátau hodinu, to jest asi w 5 hodin odpoledne, z nařízení králowa jest jich asi padesát propuštěno, ač na záwazek cti a wíry, aby se do měst odebrali a artikule wýminek na obce wznesli i hned také wykonání jich opatřili; mělo se to státi do zejtřka do hodiny osmnácté, tedy druhé odpoledne; sice měli se na hrad zase wrátiti. Ostatní wšichni, jichž bylo přes 500, musili zůstati na hradě přes noc, rozděleni bywše na dwa díly; jedni odwedeni do sklepů, to jest klenutých místností pod palácem, we kterých jindy ženské služebnictwo králowny přebýwalo, druzí zůstaweni w saudné swětnici a místnostech jiných na blízku.

Druhého dne, w sobotu dne 9 Července, obce swolané, zbawené nejpřednějších spoluměšťanů, poddaly se wýminkám, a přikročilo se nejprw ke splnění jedné z nich, totiž co se týkalo odwedení wší welké střelby králi. Byla jí tak welká zásoba, jak děl tak kulí a prachů, zwláště na Starém městě, na mnoze tajená, že obecné podiwení wzbudila. Několik set koní od krále do města wyslaných počalo ji hned toho dne odwážeti na hrad, ale několik dní trwalo, než se odwážení skončilo. Wětší těžkosti naskytly se w plnění jiných wýminek, jakož shledání privilegií a písemností, které měly králi býti wydány. Byl písemnosti ty, které se wztahowaly k minulému spiknutí, chowal co kancléř Staroměstský Sixt z Ottersdorfa, kterému wšak král newěřil a protož jej ze zatčení nechtěl propustiti. Když tedy uplynula lhůta do osmnácté hodiny, musily osoby předešlého dne propuštěné zase na hrad se wrátiti. Wečír wšak král k zatčeným poslal místokancléře Jiřího Žabku, a několik

1547 jiných osob, kteří jmenowali opět jistý počet obeslaných, aby se pod záwazkem k domowům swým we městech odebrati směli. Byl mezi nimi prwní jmenowán Kašpar Strnad. Ostatní wšak, poněwadž posud wšemu za dost učiněno nebylo, musili přes neděli i pondělí (10, 11 Čwce.) we swém wězení zůstati, kteréž při směstnání tak welkého počtu lidí w místnostech těsných s welkau trýzní spojeno bylo, když nikdo ani za tělesnau potřebau wycházeti nesměl, z čehož zápach tím hnusnější a zdrawí škodliwější pocházel, čím wětší horko práwě ty dni bylo nastalo. Teprw w auterý dne 12 Čerwence zhotoweny byly zápisy a ke dskám zemským doneseny, jeden, kterým se Pražané wšech tří měst podwolili práwně wšem wýminkám odpuštění wýše uwedeným, a druhý, kterým se stalo postaupení králi wšech statků zemských obcem dotud náležejících. Když se to stalo, propuštěni jsau teprw toho dne ti, kteří dotud byli zatčeni, s wyminěním wšak wíce než 40 osob, které král obzwlášť trestati mínil. Mezi nimi nacházel se zatím již také primas Staroměstský Jakub Fikar z Wratu, kterého král téhož dne kázal wsaditi do wězení w Bílé wěži.

Pražané wšech tří měst nazejtří potom, dne 13 Čerwence, obrátili se společným zadáním písemným k arcikníželi Ferdinandowi s žádostí za přímluwu u krále jednak o těchto zajatých, aby i jim bylo odpuštěno, jednak w příčině rozličných těžkostí, které na obce přišly z postaupení statků zemských králi, co se totiž týkalo dluhů a jiných powinností na nich i mowitého přísluženstwí, k tomu pak také o nawrácení zbraní, které jednotliwí měšťané odwedli na radnici, a o propuštění obeslaných ze záwazků, dle kterých do wůle králowy neměli z Prahy se wzdalowati. Nedostalo se jim wšak na to hned odpowědi, ano raddowé komory králowské z náwodu nejwíce Floriana Griespeka, jak se myslilo, jali se wykládati wýminky, co se postaupení statků týkalo tak, že wymáhali také postaupení rozličných důchodů obcí, jakož z mlýnů, z mostu, z příwozů a jiných; z čehož k dalším nesnázím přišlo. Když dle wýminek přijatých odwedena byla také pozůstalost Štěpána Arnoldowa w penězích, klenotech, nádobách drahých a jiných

wěcech, shledalo se, že byli Pražané Staroměstští 2000 zlatých 1547
uherských z ní wydali na wojenský lid swůj wyprawený proti králi, i musili summu tuto nahraditi sbírkau na sebe uloženau.

Hned po wyřčení pokuty na Pražany král byl mezitím nastaupil na saudní stihání také jiných měst králowských i osob stawů panského a rytířského, které mandaty Litoměřickými z obecného odpuštění wymíněny byly. Již dne 8 Čerwence wyšla obsílka obšírně odůwodněná jako prwé na města Pražská na hlawního řečníka wzbauřených stawů *Wiléma Křineckého* a nepochybně též na ostatních sedm pánů a rytířů, kteří spolu s ním co zřízené osoby byli hlawními wůdci stawů, nazejtří pak potom (9 Čwce.) též na polního heitmana jejich *Kašpara Pluha* z Rabšteina a na čtyry z pánů *Šliků,* Kašpara, Jindřicha, Albina a Mauritia. Onino měli před králem a jeho raddami státi dne 20, Kašpar Pluh a Šlikowé dne 23 Čerwence. Dne 12 Čerwence jsau pak obesláni *Žatečtí* k 21 Čerwenci a zároweň s nimi nepochybně *Litoměřičtí, Táborští, Hradečtí* a *Klatowští.* Z jednohokaždého tohoto města měli se stawiti primas, purkmistr, konšelé, starší obecní a 50 osob ze sausedstwa. W ustanowený den 20 Čerwence král zasedl na saud skládajíci se z týchž osob jak předešle proti Pražanům, a woláno jest nejprwé na Wiléma Křineckeho, potom dle pořadu na ostatní tak zwané zřízené osoby, Arnošta Krajíře, Diwiše Slawatu z Chlumu, Bořiwoje purkrabí z Donína, Zdislawa Wrabského, Bernarta Barchance, Hynka Krabici z Weitmile a Melichara Rora. Wilém Křinecký a Melichar Ror nedostawili se, a učiněna proti nim wýpowěd, kterau prohlášeni jsau za propadlé w ztrátu cti, hrdel i statků. Ostatních šest učinili jako předtím Pražané, ohlašujíce, že se s králem w žádný saud dáwati nemíní, nýbrž poddáwají se na milost i na nemilost. Král přijal od nich psané omluwy, kterých tudíž podali, a kázal jim do rozhodnutí jeho zůstati we wazbě na hradě Pražskem. Podobně učinili následujícího dne (21 Čerwence) purkmistři, konšelé a starší i druzí obeslaní z pěti řečených měst. Poddawše se rowněž na milost i na nemilost, podrženi jsau we wazbě jako předtím Pražané až do wykonání wěcí, které jim král uložil za wýminky odpuštění. Měli totiž

1547 rowněž postaupiti králi wšech statků zemských, které měly obce, též cel a mýt, wydati privilegia swá k přehlédnutí, odwesti děla a zásoby kulí a prachů i podwoliti se posudnému z piwa a sladů na wšecky budaucí časy, mimo to také jisté peněžité pokutě na každé město dle zámožnosti jeho uložené. Hned nazejtří potom (22 Čwce.) posláni jsau kommissaři králowští do jednotliwých těchto měst, aby splnění těchto wýminek ke skutku přiwedli. Do Žatce byl poslán pan Bohuslaw Felix z Lobkowic, do Tábora Adam Řepický ze Sudoměře a Petr Bechyně z Lažan, podobně po dwau osobách nejwíce stawu rytířského do Hradce Králowé, Klatow a do Litoměřic.

Dne 23 Července došlo na Kašpara Pluha, na Šliky wýše řečené a mimo to na zemana Hendrycha Widpacha z Kralup a na pana Adama z Wartenberka, kteří k témuž dni byli obesláni. Kašpar a Jindřich Šlik postawili se k saudu, a přijati jsau jako jiní předešle na milost a na nemilost s uložením, aby z hradu neodcházeli, nýbrž zůstali, kde jim heitmanem zámeckým bude ukázáno. Když bylo woláno na Kašpara Pluha, kterýž se nedostawil, přimlauwal se zaň nejwyšší hofmistr s několika jinými přátely, aby mu lhůta byla prodlaužena, poněwadž by ho obsílka pozdě byla došla, i swolil král k odložení do šesti dní, totiž do 29 Července, a tak též druhým dwěma Šlikům, Albinowi a Mauritiowi. Naproti tomu Hendrych Widpach, který nestál, odsauzen jest cti, hrdla i statků. Adam z Wartenberka, jenž se dostawil, přijat jest na milost a na nemilost, a kázáno mu rowněž jako dwěma Šlikům zůstati w témž místě s nimi. Již nazejtří potom (24 Čwce.) wyšly mandaty králowské do wšech krajů i také do druhých zemí korunních, kterými se nařízowalo o Wilémowi Křineckém, Melicharowi Borowi a Hendrychowi z Widpacha, aby od nikoho nikdež nebyli přechowáwáni, nýbrž kdež by byli postiženi, aby byli zajati a králi o tom oznámení učiněno.

Mezitím bylo již mimo 5 králowských měst wýše uwedených ještě dwadcet jiných obesláno před saud ke dni 26 Července, z nichž mimo purkmistry, konšely a starší obecní mělo se stawěti po 30 neb po 20 neb po 10 předních sausedech, ne-

pochybně dle znamenitosti jednohokaždého města, po třideeti 1547
z *Kauřimě*, z *Brodu Českého*, z *Laun*, z *Kadaně*, z *Domažlic*, z *Píska*, z *Kolína*, z *Čáslawě*, z *Nimburku*, z *Chrudimě*, z *Jaroměře*, z *Wysokého Mýta*; po dwadceti ze *Slaného*, ze *Stříbra*, z *Berauna*, z *Mělníka*, z *Dwora Králowé*; po desíti z *Wodňan*, ze *Sušice* a z *Poličky*. Určitého dne wšichni se dostawili kromě Beraunských, kterým zatím byla dána lhůta z příčiny, že zrowna tehdy wojsko mělo táhnauti jejich městem. Když nejprwé woláno bylo na Kauřimské, ohlásil se co řečník jejich i hned také wšech druhých měst Jan Žatecký z Weikersdorfa, onen někdejší měšťan a konšel Pražský, který byl roku 1514 pro swé pikle proti straně knížete Bartoloměje Minsterberského musil utéci z města. Z rozkazu králowa čteno jest obeslání na Kauřimské; poněwadž wšak stejně znělo také o prowinění druhých měst, král dopustil, aby Jan Žatecký we jménu jich wšechněch pospolu wyslowil poddání se na milost i na nemilost i žádost za přímluwu wšech přísedících. Naloženo pak s nimi tak jako s předešlými pěti městy, tak že jim oznámeny jsau tytéž wýminky jako jim, a musili do splnění jich zůstati we wazbě na hradě Pražském; tak též potom Beraunští, kteří před saudem stáli dne 29 Čerwence. Pokuta penéžitá na wšechna odsauzená města uložená činila auhrnkem 76.400 kop grošů.[25])

Toho dne (29 Čwce.) došla také lhůta daná předešle Kašparowi Pluhowi, Albinowi a Mauritiowi Šlikowi, i také zněla k témuž dni obsílka wydaná mezitím dne 22 Čerwence na Wáclawa *Pětipeského*, který byl we wojště Pluhowě jeho příručím čili laitingarem a po příjezdu králowu do Prahy z Litoměřic mnoho se byl účastnil w pobauření lidu Pražského. Kašpar Pluh nedostawil se, nýbrž po služebníku swém dal králi doručiti list, kterým žádal o gleit, což wšak král odmítl. Row-

[25]) Uloženo bylo totiž po 8000 na Žatec, Tábor a Hradec Králowé, po 6000 na Litoměřice a Klatowy, 4000 na Písek, po 3000 na Launy, Kadaň a Domažlice, 2500 na Čáslaw, po 2000 na Kauřim, Brod český, Stříbro, Beraun, Jaroměř, Wysoké Mýto a Mělník, po 1500 na Kolin, Sušici a Králowé Dwůr, po 1000 na Wodňany, Chrudim a Poličku, 400 kop na Nimburk.

1547 něž nedostawil se Albin Šlik co jeden z hlawních winníků. Mauritius Šlik dostawiw se žádal za milost pro swé mládí, a dowoláwal se také zásluh swého otce Štěpána, který byl o žiwot přišel w bitwě u Muháče wedlé krále Ludwíka. Též se dostawil Wácslaw Pětipeský; jeden i druhý musili jako ostatní, kteří prwé přijati byli na milost i na nemilost, zůstati na hradě do dalšího rozhodnutí králowa. Proti Kašparowi Pluhowi a Albinowi Šlikowi wyšly hned tehož dne otewřené listy do krajů a do druhých zemí králowých, kterými prohlášeni jsau za odsauzené cti, hrdel i statků; nad to pak za Kašpara Pluha slíbena odměna 5000 kop míšenských, kdož by ho dodal buď žiwého buď mrtwého. O dwa dni později, dne 31 Července jsau také ustanoweni dwa kommissaři, Ladislaw Popel z Lobkowic a Melichar Hubecký, kteří se měli hned odebrati na statky obau odsauzených, předně na Bečow a Kynžwart, a uwázati se w ně co w zabawené k rukaum krále.

Mezitím stáli k saudu dne 30 Července pan Bohuše *Kostka* z Postupic a dwa stawu rytířského, Jiřík *Wchynský* a Jan *Čejka* z Olbramowic, na něž byla obsílka wyšla dne 23 Července, a wšichni tři poddali se na milost a na nemilost. Následowalo pak dne 3 Srpna zasednutí na saud proti jiným osmi pánům a dewíti rytířům obeslaným dne 20 Července. Z nich jeden se nedostawil, Petr Welemický, a odsauzen jest cti, statků i hrdla, jiný Wácslaw Daupowec ohlášen byl co nemocný; ostatní rowněž jako jiní před nimi wzdali se na milost i na nemilost, odewzdawše písemně swé wýmluwy. Byli to ze stawu panského Šebestian Hasišteinský z Lobkowic, Jindřich jinak Mikuláš Hasišteinský z Lobkowic, Wolf mladší z Krajku, Wilém z Waldšteina na Rychmburce, Jiří z Waldšteina, Arnošt Jilemnický, Wácslaw z Wartenberka na Lipém a Krupce a Dětřich Špetle z Janowic; ze stawu rytířského Jan Wrabský, Wácslaw Walkaun z Adlara, Petr Malowec z Chýnowa, Dawid Boryně ze Lhoty, Wácslaw Žehušický z Nestajowa, Sigmund Anděl z Ronowce a Jindřich Haugwic.

W pokutowání osob stawů panského a rytířského, které tímto spůsobem byly saudně stíhány, král Ferdinand tak jako

při stawu městském hleděl hlawně k trwalému rozmnožení 1547
důchodů korunních. Těm, kteří, jak uwedeno, odsauzeni byli cti, hrdel i statků, odňato jest wšecko jejich nemowité jmění, a přiwtěleno ku koruně. Při druhých, kteří se byli poddali na milost i na nemilost, král učinil rozdíl mezi wíce a méně winnými. Jedni musili ku koruně postaupiti dwau třetin statků swých a s ostatním dílem třetím přiznati se k manstwí. Na některé uloženy jsau také jako na města wětší neb menší pokuty peněžité; wšichni pak musili se podrobiti jisté wazbě, tak totiž že zůstaweni jsau při swých rodinách, ale neměli opaušťěti swých zámků neb jiných bydlišť na statcích swých. Ke wšemu tomu musili se zawázati zápisy wydanými králi, prwé než propuštěni jsau ze zajetí swého posawadního na hradě Pražském. Učinili to wšichni během asi prwní polowice měsíce Srpna, wyjma jediného Šebestiana Hasišteinského, kterýž maje postaupiti nějakých hor stříbrných, zpěčowal se toho z příčiny, že na nich byly dluhy některých jeho wěřitelů, kteří by byli tím utrpěli škodu. Král mu w tom powolil.

Přísněji než s jinými bylo naloženo jen s několika z přijatých na milost i na nemilost, kterým král zwláštní welká prowinění přičítal. Byl to předně přírućí čili leitingar Kašpara Pluha Wácslaw *Pětipeský* z Krásného dwora, který wedlé představeného swého wíce než kdo jiný byl spoluúčastníkem wšech piklů s kurfirstem saským a dwa jiní zemané, kteří se pokládali za zwláště horliwé staupence téhož směru, Bernart *Barchanec* z Barchowa a Hynek *Krabice* z Weitmile, někdy místopísař zemský, z městskeho pak stawu *Jakub Fikar* z Wratu, po tak dlauhá léta primas Starého města Pražskeho, požíwawši důwěry a milosti králowské, za kterauž w rozhodné chwíli králi se neodwděčil, wzdáliw se z Prahy, čímž podezření zrady na sebe uwalil, též z Nowého města saused *Wácslaw z Jelenílo* saukenník, který byl jedním z hlawních popuzowačů lidu Pražského. Král proti wšem těmto pěti osobám dal průchod práwu autrpnému, tak že mučeni jsau a wyslýcháni o úmyslu jich a jiných, který se jim přičítal, aby krále a syny jeho wypudili ze země a na jeho místo kurfirsta neb syna jeho za krále

1547 zwolili. Byltʼ nejprwé dne 1 Srpna zmučen Wácslaw Pětipeský we hlubokém sklepě pod palácem na hradě Pražském, we kterém se wína chowala, dne 2 Srpna tamže Bernart z Barchowa a Hynek Krabice, dne 4 Srpna Wácslaw z Jeleního a opět Bernart z Barchowa podruhé dne 5 Srpna. Později teprw dne 20 Srpna došlo také na Jakuba Fikara, na němž prý přitom nejwíce zwídáno o peněžitých pokladech Pražanů, zdali by jaké ukryté měli. Podezřelým byl králi také *Sixt z Ottersdorfu* kancléř Staroměstský, jehož úřad s sebau nesl, že musil znáti mnohé tajnosti w tehdejším běhu wěcí, a z příčiny té, jak zmíněno, král ho nepropustil zároweň s jinými měšťany z wazby na hradě Pražském, ano dne 22 Čerwence dal jej wsaditi do Černé wěže do sklípka pro smrad nezdrawého. Ku přímluwám některých pánů morawských swolil teprw k wečeru toho dne, aby byl přeweden do malé swětničky w domě nejwyššího písaře zemského Petra Bechyně z Lažan na hradě Pražském, kdež we dne w noci desíti neb dwanácti strážnými hlídán byl Když jej tu mnozí přátelé nawštěwowali, král po třech dnech opět jej dal wsaditi do Černé wěže (25 Čwce.), kdež přes noc a nazejtří celý den w té bídě chowán byl, až předce zase král se dal uprositi a jej opět do oné swětničky přewésti (26 Čwce.). Odtamtud weden byl dne 4 Srpna do onoho sklepa pod palácem, kdež toho dne měl mučen býti Wácslaw z Jeleního, tak že wida přípravy k tomu učiněné, sám že mučen bude obáwati se musil; ale na čas wýslechu a mučení Wácslawowa wzdálen jest odtud do místnosti jiné o čtyry schody wýše ležící, odtud pak asi po čtyřech hodinách, co muky trwaly, zase jest do oné swětničky w domě nejwyššího písaře odweden bez ublížení. Zdá se, že jej král jen strachem mínil pokárati.

Dne 31 Čerwence, dříwe ještě než bylo skončeno zasedání na saudě proti obeslaným, byl král dle připowědi dané stawům w Litoměřicích ohlásil swolání *sněmu* ku pondělí před sw. Bartolomějem čili k 22 dni měsíce Srpna. Dřìw než čas ten přišel, odtáhlo od Prahy dne 7 Srpna wojsko knížete Mauritia, majíc cestu k domowu wykázanau přes Welwary, přes Lowosice a Chabařowice. Na jeho místo wšak asi o tři dni později

přitáhl wojenský lid Wiléma wéwody baworského, překročiw 1547
hranice české za Klatowy a za Domažlici a konaw další pochod přes Beraun. Jím byla zawdána příčina, pro kterau Beraunským byla prodlaužena lhůta stání k obsílce místo 26 ke dni 28 Čerwence, jak wýše o tom zmíněno.

Teprw když se čas sněmu již přiblížil, rozhodl král o těch, kteří byli zmučeni, aby nad čtyrmi z nich wykonán byl trest smrti; toliko jednomu, totiž Hynkowi Krabicowi z Weitmile, učinil milost. Wykonání *popraucy* stalo se hned druhý den po zmučení Jakuba Fikara, totiž 22 Srpna, ku kterému práwě sněm byl položen, ač tak, že se k němu stawowé toho dne měli do Prahy sjeti a nazejtří teprw měl sněm skutečně býti zahájen. Bylo několik dní předtím postaweno prkenné lešení na Hradčanech, to jest nepochybně na rynku Hradčanském, ku kterému wedeni jsau okolo čtrnácté hodiny, to jest asi w 9 hodin ráno dle nynějšího počtu dwa a dwa wedlé sebe, napřed Wácslaw Pětipeský a Bernart Barchanec, za nimi pak Jakub Fikar a Wácslaw z Jeleního, wšichni majíce ruce napřed swázané. Dwa praporce branneho lidu činily průwod okolo nich uprostřed četného lidu, který se k tomu sešel. Biřic prowoláwal winu jednohokaždého, pro kterau byli odsauzeni, a bubenníci a pištci pečowali, aby nebyly slyšány řeči odsauzených, kterými popírali winu swau, a tím spůsobem přikročilo se k stětí nejprw Wácslawa Pětipeského, po něm Bernarta Barchance, potom Jakuba Fikara muže sedmdesátiletého a konečně Wácslawa z Jeleního. První dwa pochowáni jsau na hřbitowě u kostela sw. Apollinaříše, Wácslaw z Jeleního u sw. Štěpána na Nowém městě; tělo pak Jakuba Fikara wydáno jest manželce jeho, kteráž s dětmi a přátely swými nazejtří ráno dowezla je do wsi Howorčewsi w krajině za Libní, kdež náležel mu dwůr swobodný, ku pochowání we farním kostele tamějším.

Swolání sněmu bylo se od krále stalo s wyminěním, že prwé než se k jakémukoli jednání na něm přistaupi, stawowé propustí se ze záwazků sweho spolčení, jak bylo umluweno s těmi, kteří se byli posledně w Litoměřicích dostawili aneb

1547 písemně se oswědčili. Srownale s tím král we přednesení swém při zahájení sněmu dne 23 Srpna přede wším jiným žádal, aby se zápisy jednoty zawřené mezi stawy zrušily, jakož také aby usnešení posledního sněmu bez wůle králowy držaného z desk zemských wymazána byla. Ku předložení tomu ujal se slowa we jménu stawů panského a rytířského nejwyšší purkrabí Wolf starší z Krajku, a s omluwau, že stawowé zápisy swými nic zlého nezamýšleli, wyslowil přiwolení jich k žádosti králowě. W témž smyslu také někteří jiní se ozwali, mezi nimiž také Gabriel Klenowský omlauwal se z někdejší řeči swé ku králi w Litoměřicích w měsíci Unoru, jakoby k ní byl býwal přinucen od Pražanů, obáwaje se sic nějaké pomsty. Následkem toho zwoleno jest několik osob, kterým uloženo jest skutečné zničení zápisu, totiž předně morawský heitman zemský a několik jiných z druhých zemí koruny české, k tomu pak nejwyšší purkrabí a Joachim z Hradce ze stawu panského, podkomoří Jiří z Geršторfa a Sigmund Rabenhaupt z rytířstwa. Ti se hned odebrali ke dskám zemským, kdež přiznáwací listy k zápisu jednoty byly schowány, a jali se odtrhowati pečeti od nich s mnohými prý úsměsky zwláště na města, když přiznáwací listy jich dostaly se jim do rukau.

Zdá se, že staw městský prwního tohoto sezení sněmu se neúčastnil, ano i práwo třetího hlasu na sněmích od wíce než ode sta let od něho užíwané bylo některau chwílí w pochybnost uwedeno. Teprw nazejtří potom, dne 24 Srpna, poslowé měst w Praze shromáždění powoláni jsau od nejwyššího kancléře, a oznámeno jim, že ač prý o hlas swůj přišli, král zůstawuje města při něm za tohoto sněmu i dále do wůle swé, následkem čehož aby se dne zejtřejšího dali na sněmě nalézti. Když tak učinili, oznámeno jest jim z rozkazu králowa, že napotom w sezeních sněmu hned po purkmistřích nebo primasích Starého a Nowého města Pražského poslowé měst *Plzně, Budějowic* a *Austí* pro zwláštní wěrnost těmito třemi městy prokázanau přede wšemi jinými prwní místa w hlasowání míti mají. Přednost tato jest pak řečeným třem městům stwrzena listem králowským (25 Srpna).

W sezení tomto dne 25 Srpna král učinil předložení druhé 1547
k stawům, kterým se teprw na wlastní jednání sněmu nastaupilo. Hlawním obsahem swým wztahowalo se předložení toto k artikulům tak zwaného přátelského snešení stawů odbojných sepsaného a přijatého od nich we schůzích w minulém měsíci Březnu. Král oswědčuje úmysl swůj hájení a šetření swobod stawů, wyslowil se rozhodně proti žádostem w artikulích těch obsaženým, které čelely k obmezení moci králowske, a žádal od stawů nowého utwrzení práw swých, která by žádostmi oněmi mohla býti w pochybnost uwedena; nepotkal se pak w tom se žádným podstatným odporem. *Usnešení sněmowní*, jehož se docílilo jednáním asi osmidenním, stanowilo na prwním místě powinnost krále i wšech tří stawů k obhajowání práwa cestau saudní dle starého řádu w zemi, a se wzhledem k tomu zakazowalo se jim napotom wšeliké postranní spolčowání neb zapisowání se proti králi a řádu i práwu pod ztracením hrdla. Určitě uznáwalo se wýhradné práwo králowo k swoláwání sněmů zemských a sjezdů krajských jakož i k osazowání nejwyšších úřadů a saudů toliko s raddau auředníků a saudců zemských; též o wstupowání do wojenské služby wen ze země zůstawowalo se při starém zřízení. Proti pokusům o uwedení dědičnosti trůnu w pochybnost přiznali se stawowé znowu k platnosti zlaté bully císaře Karla IV toho se týkající i reversu králowa posledně roku 1545 wydaného. Též dal sobě král potwrditi předešlé swolení posudného od stawů panského a rytířského, jehož wybírání bylo mu zastaweno, a wymohl od stawů konečné schwálení dědičné jednoty zawřene s Mauritiem jakožto již kurfirstem saským. Mimo to jednalo se o některé wěci obecné důležitosti již za předešlých let předsewzaté, jakož o registrowání privilegií a srownání starých zřízení s nowějšími, k čehož dokonání opět zwoleny jsau kommissí aneb doplněny; též pak pořízeny některé záležitosti saukromých osob; došel jmenowitě zadostučinení Florian Griespek za kriwdu, která se mu byla stala obwiněním ze zlého naložení s privilegii zemskými; uznánoť weřejně sněmem i králem za zcela nedůwodné.

1547 Při zawření sněmu, kteréž se stalo dne 3 Září, stawowé učinili přímluwu ku králi za osoby, které dotud byly držány w zajetí na hradě Pražském, aby jim wšeliké winy jejich prominul a na swobodu je propustil. Král nedal se k tomu nakloniti, než pokud se týkalo osob stawů panského a rytířského s wyminěním přitom některých služebníků Kašpara Pluha z Rabšteina. Proti zajatým stawu městského wšak ještě nastaupil na další trestání některých pro zwláštní wětší prowinění. Nejpřísněji naložil s osmi měšťany dílem Starého, dílem Nowého města Pražského, kterým dáwána byla wina co zwláště zlým pobuřowatelům lidu. Ti dne 23 Září wywedeni jsau z wězení na hradě od katů po stupních k Malé straně a metlami mrskáni nejprw na rynku Malostranském, potom na Starém městě před šatlawau w radním domě a potřetí na Nowém městě před branau Horskau, při čemž biřici pokaždé rozhlašowali jejich winu. Za branau čtena jest jim přísaha rychtářem Hradčanským, který je doprowázel, jíž zawázati se musili w desíti dnech na nejdéle opustiti jak zemi českau tak jiné wšecky země králowské. Rozžehnawše se s manželkami a dítkami, obrátili se do Polska. Byl nejznamenitější mezi nimi Wácslaw *Rozwoda* konšel Nowoměstský, který w auřadě konšelském byl po wšechen čas téměř od počátku panowání krále Ferdinanda.[26])

Dne hned potom následujícího (24 Září) wypowěděno jest bez podobné hanby pět jiných znamenitých měšťanů Pražských, Ondřej *Klatowský* z Dalmenhorsta, onen, jenž co purkmistr Staroměstský byl se dal od wzbauřeného lidu přinutiti k rozeslání listů do krajů wyzýwajících ku pomoci proti wojsku králowu, Kašpar *Strnad* z Tryskowic, jenž byl w poselstwí od zřízených osob jednal se stawy morawskými o spolek, Wácslaw *Pelhřimowský*, Wít *Had* a Jan *Lepený*. Propuštěni heitmanem hradským Wolfem z Wřesowic z wazby musili podobnau přísahau jako oni

[26]) Jména ostatních, jak je uwodí Sixt z Ottersdorfu, byla: Bartoloměj Dlask krejčí (měl dům na Starém městě w ulici nožířské č. 160), Jiřík Farkaš kožišník (též na Starém městě, w ulici k Starému uhelnému trhu č. 919), Adam Šonowec, Jan Poledne kowář, Hawel Měřilauka, Viktorin Člowíček nožíř, Matěj Pecka kraječ suken.

předešlí zawázati se k wystěhowání ze zemí králowých do dwau 1547
neděl, aniž jim jaká určitá wina jest ohlášena.[27]) Wácslawowi Pelhřimowskému jest wšak potom dopuštěno wyplatiti se z pokuty wypowězení 200 kopami grošů, a Ondřejowi Klatowskému i Janowi Lepenému powolil král, aby se w markrabství morawském směli usaditi. O několik dní později (30 Září) jest ještě také zmučen a potom wypowěděn (4 Říj.) saused Nowoměstský Ondřej Skalský jinak Klíba pro hanliwé řeči, které wedl w den poprawy čtyr osob na Hradčanech dne 22 Srpna, což o něm pastorkem jeho bylo prozrazeno. W den wypowědění posledně řečených pěti měšťanů, totiž dne 24 Září, byli konečně ostatní wězňowé Pražští, kteří ještě na hradě zůstali, propuštěni na swobodu, někteří pod rukojemstwím, jiní na swau wíru. Nacházel se mezi nimi také primas Nowoměstský Jan *Srna* z Karlowy hory, předtím podobně jako Jakub Fikar králi milý, nyní wšak w nemilost upadlý. Král zůstawil jej na záwazku, že neměl ani potom nikam z domu swého wycházeti. Mimo to jsau wšak mezitím mnozí měšťané, a zwláště konšelé a starší obecní, pokutowáni na penězích dle wětšího neb menšího jmění swého, a dne 10 Září dal král také wšecky ručnice a jinau zbraň, předešle ode wšech měšťanů na radnice odwedenau, odwezti odtud na hrad Pražský. Bylo jí množství weliké, tak že jen z radnice Staroměstské odwezena jest na 30 wozích. Král nejlepší část jí dal odwezti do Wídně k potřebám swým wálečným.

Po wykonání toho král počal rozpauštěti wojsko od Prahy, jak cizí, kteréž se nawrátilo w rozličné strany k swým domowům, tak konečně také husary uherské. Zároweň přikročil k ustanowení nowého řádu we městech Pražských jakož i we wšech jiných městech králowských, kterým staw městský měl obmezen býti we swé posawadní moci a samostatnosti a uweden býti w přísnější poslušenstwí ku králi. We směru k tomu byl král uložil městům wydati jemu w moc wšecka privilegia swá ku přehlídnutí a k obnowení jich toliko dle wůle swé. Následkem

[27]) Když se po příčině tázali, řekl prý jim heitman, „žeby je k tomu jejich tlachání přiwésti mělo“. Tak totiž wyprawuje Sixt z Ottersdorfa, wyprawowatel o wšem tom welmi strannický.

1547 toho wydal wšem třem městům Pražským dne 24 Září stwrzení wšechněch psaných privilegií jejich, která měla od předešlých králů českých až do jeho času, wšak s dodatkem, kterým jsau ku prospěchu moci králowské u welké míře obmezena. Ustanoweno jím předně zřízení noweho úřadu tak zwaného králowského *heitmana městského* w jednom každém ze tří měst, který měl býti stálým dohližitelem nad konšely, aby nic králi protimyslneho předsewzíti nesměli. Bez něho neb jeho wědomí neměli míti žádných schůzí, a bez powolení jeho neměli swoláwati žádného shromáždění obce. Zadruhé král odňal konšelům wšech tří měst práwo k dosazowání *rychtářů,* kterého od předešlého století užíwali, a wyhradil je sobě dle někdejšího staršího spůsobu, čímž rychtář wyňat byl také z podřízenosti ku konšelům, a zároweň také pokuty peněžité z wětších zločinů, které se dotud konšelům dostáwaly, měly napotom odwáděny býti králi, ač s podotčením, jestližeby z nich časem swým nemínil něco dáwati k dobrému obce. Týmž spůsobem král odňal konšelům Starého města práwo ke jmenowání *perkmistra* hor winničných, ač s wyhražením, že král k úřadu tomu jmenowati bude wždy sauseda Staroměstského. Dále zrušil král celkem posawadní odwoláwání se z jiných měst ku práwu Staroměstskému, tak aby odwolání budaucně ze wšech měst šlo ku králi a ke zwláštní *raddě nad appellacími,* která měla býti zřízena na hradě Pražském. Obcím wšech tří měst odňal práwo na odúmrti, tak aby se dostáwaly komoře králowské. Konečně zrušil také zwyklost dáwnau na Starém a na Nowém městě, dle které konšelé neměli od nikoho jiného býti sázeni než od krále osobně, tak aby napotom král práwo toto wykonáwal raddami swými, které by kdy k tomu ustanowil.

Jiným listem daným o dwa dni později (26 Září) we stejném znění Staremu a Nowému městu i snad také Malostranským wyřkl král odpuštění jim wšech win, kterých se proti němu doposud dopustili, hledě k tomu, že winní byli již potrestáni, jiní pak prý mnozí z nedorozumění a někteří z přihrození a z přinucení proti králi nawésti se dali. Opět pak po dwau dnech (28 Září) král wydal list platný Pražanům a wšech-

něm jiným městům králowským, kterým stawu městskemu při- 1547
znal čili obnowil práwo *třetího hlasu* na sněmích we wšech
wěcech, we kterých ho do té doby byli požíwali wedlé stawu
panského a rytířskeho, owšem s podotčením, že do wule krá-
lowy a proti slibu, že se napotom žádným jiným nemají a ne-
budau sprawowati než králem a jeho dědici co komora jeho.
Neměl dle toho staw městský budaucně na sněmích w ničem
se protiwiti králowské moci, nýbrž spíše býti podporau proti
druhým dwěma stawům. We wšech těchto listech wydaných
jak Pražanům tak stawu městskému sauborem podotýkalo se,
že král prokazowal se jimi milostiwým, hledě ku přímluwám
syna swého arciknížete Ferdinanda, biskupů Olomauckého a
Wratislawského a jiných knížat, úředníků a radd swých z krá-
lowstwí českého, z markrabstwí morawského, knížetstwí slez-
skeho, horního a dolního markrabstwí lužickeho na ten čas
u něho přítomných.

Dne 8 Října *sazeni* jsau *konšelé* na Starém a na Nowém
městě dle nowého řádu, totiž bez osobního účastenstwí krále
pauze raddami jeho. Jsau totiž k tomu wyprawени na radnice
obau měst Jaroslaw z Šelnberka nejwyšší komorník a Adam
ze Šternberka na Zelenehoře purkrabí Karlšteinský stawu pan-
ského a Wolf z Wresowic na Daubrawske hoře nejwyšší písař
zemský a Bernart Žehušický z Nestajowa purkrabí kraje Hra-
deckeho z rytířstwa. Z osmnácti tehdejších konšelu na Starem
městě zůstaweno jest jen sedm znowa w auřadě, jedenáct bylo
nowých; naopak na Nowém městě zustalo předešlých jedenáct,
a sedm jmenowáno nowě. Primasem na Starém městě místo
popraweneho Jakuba Fikara z Wratu stal se Duchoslaw Chmelř
ze Semechowa apotekář, na Nowem městě místo Duchka Srny
Duchek Weliký kožišník, oba w auřadě konšelském zkušení
z předešlých wíce let. Po přísaze w nowem poněkud znění od
konšelů učiněné kommissaři králowští oznámili hned take jmena
heitmanů a rychtářů dle nowého rádu od krále jmenowaných,
kteří rowněž wykonali přísahy. Heitmanem na Starem městě
stal se Adam Řepický ze Sudoměře, stawu rytířskeho, na Ne-
wém městě Ludwík Bezdružický z Kolowrat stawu panského;

1547 rychtářem na Starem městě Jiřík Komedka z Rowni, často od nás jmenowaný, na Nowém městě Matauš Loměj, oba owšem usedlí měšťané Pražští. Heitmanům i rychtářům byly téhož dne wydány instrukcí, dle kterých se měli sprawowati w nowých swých úřadech. Buď téhož dne nebo o málo později stalo se také obnowení raddy w Menším městě a jmenowání heitmana Jindřicha Plánského z Žeberka.

Ačkoli w tak zwaném přátelském snešení odbojných stawů hned prwní artikul wztahowal se k náboženstwí we směru příznivém nowotám Lutheranů i bratří českých, w předložení králowském na sněmě o sw. Bartoloměji nečinila se práwě o tom artikuli žádná zmínka, a na sněmě také o náboženstwí nikterak se nejednalo. Poněwadž wšak celé powstání stawů proti králi práwě z náboženstwí bralo sobě záminku, nedalo se jinak očekáwati, nežli že král po wítězstwí obdrženém také we wěcech náboženstwí bude hledět užiti příležitosti we směru ku potlačení nowot, kterým dotud pro nesnáze předešlých let byl howěti musil. Od něho prý powzbuzeni [28]) administratoři duchowenstwa strany pod jednau i pod obojí, srozuměwše se spolu i také s částí měšťanů Starého i Nowého města, totiž těch kteří se přídrželi starého řádu dle kompaktat, dne 18 Září, když král přicházel z kostela, předstaupiwše před něj přednesli mu stížnosti jednak na útisky, které se dály staupencům jejich řádů, jednak na zmáhání se bludů Pikartských. Útisky dály se zwláště kněžím strany pod obojí dosazeným k farám od administratora a konsistoře, jestliže se protiwili nowotám proti wůli patronů přídržících se jednoty bratrské nebo Lutheranstwí. Nechtělit jich připustiti ku kostelům, odjímali jim domy farní, a zadržowali jim desátky neb jiné poplatky. Následkem toho král dne 5 Října roku 1547 wydal dwa rozkazy čili *mandaty* do wšech krajů. Jedním, kterým se připomínal mandat tak zwaný krále Wladislawa proti *bratřím českým* co sektě pikartské, nařízowalo se wšem, na jejichž statcích se nacházely kostely neosazené čili zawřené, aby ku kostelům těm dosadili kněží řádně jmenowané

[28]) Twrdí tak Sixt z Ottersdorfa.

od administratorů strany pod jednau nebo pod oboji, jak kde 1547
od starodáwna w obyčeji bylo, i aby poddané swé k tomu
wedli, aby „od sekty pikartské neb bratrské“ odstaupili, ne-
dopauštějíce žádných schůzí po domích ku kázáním bludných
kněží. Král oswědčowal přitom jako wždy předtím úmysl swůj
k hájení jednostejnému strany pod jednau i pod oboji dle kom-
paktat a přísahy swé učiněné při korunowání, a obnowowal slib
swůj posledně přede dwěma lety stawům daný, že se pilně při-
činí jednáním se stolicí papežskau o dosazení biskupa w zemi,
který by swětil kněži obau stran, a že jej z komory králowské
opatří dostatečným důchodem. Nařízením druhým zakazowalo
se wšeliké skracowání kněží řádně dosazených we příjmech a
požitcích jejich.

Jednota bratrská byla pokutowáním nejpřednějších pánů,
kteří se k ní znali, zbawena mocných ochránců; i přišly z toho
zwláště welké nesnáze na kněze Jana Augustu w Litomyšli.
Když totiž mezi jinými pohnán byl před saud také pan Bohu-
slaw Kostka, držitel panstwí Litomyšlského, Jan Augusta, obá-
waje se pronásledowání, již napřed utekl odtud a skrýwal se,
čímž wzbuditi musil podezření na sebe, že se účastnil spiknutí.
I stalo se na něj udání kommissarům králowským, kteří se
dne 26 Srpna uwázali w Litomyšl panu Kostkowi odňatau.
Následkem toho wyšel proti němu dne 10 Října podobně jako
dwě léta předtím od krále list zatykací, aby do wězení wzat
byl, kdež by koli byl postižen. Zaslán byl nejwyšším úředni-
kům zemským w markrabstwí morawském, protože se wědělo,
že se na Morawě ukrýwal.

Bylo to druhého dne po sazení konšelů we městech Praž-
ských, a ještě téhož dne král Ferdinand odjel z Prahy do
Augsburka, kdež byl císař Karel w prwních dnech měsíce Září
zahájil sněm říšský k uprawení wěcí w Německu na základě
změn způsobených swým wítězstwím nad knížaty a městy od-
bojnými. Na čas wzdálení swého ze země zůstawil w Praze
syna swého *arcikníže Ferdinanda* za místodržícího.

Dodatek.

Nedlauho před dokonáním tisku tohoto dílu upozorněn jsem byl na listinu týkající se příběhů roku 1547, získanau teprw nedáwno pro archiv zemský králowstwí českého w přepise z archivu Mantuanského. Jest to dopis Ottavia Vivaldini dwořana jakéhos knížete Karla Mantuanského, otce Františka tehdáž ženicha Kateřiny dcery krále Ferdinanda I, který se nacházel při wojště císaře Karla V w Němcích a podáwal ke dworu Mantuanskému zpráwy o tehdejším běhu wěcí. Dopis má datum z „Tilfzecha" dne 2 Dubna 1547. Jest to dle okolností saudíc jméno chybně psané některého místa w krajině mezi Normberkem a Chebem, kudy tehdáž wojsko císařowo táhlo. Vivaldini sám dle jiného dopisu swého přijel dne 7 Dubna do Chba.

W řečeném dopise dne 2 Dubna prawí se, že po smrti králowny Anny Čechowé spiklí psali arciknížeti Maximilianowi, nejstaršímu synu Ferdinandowu, aby přijel do swého králowstwí, neb že nechtí míti jiného za krále než jeho, a to že byla tehdy příčina náhlého odjezdu jeho z Ulma (kdež se tehdáž nacházel při císaři), ač prý z jeho ust nic o tom newyšlo, než že jel, aby se zase dostawil we wálce w Sasích, zatajuje swé styky s oněmi lidmi.

Nelze mysliti, žeby nabídka o nastaupení na trůn na místě otce swého (rozuměti jest co domněle prawý dědic matky swé práwě zemřelé) byla Maximilianowi učiněna od stawů ze shromáždění jejich na základě společného uzawření; neb by se pak nebyla zachowala w tajnosti, a byla by zawdala příčinu k we-

řejnému jednání; byla-li tedy jaká, musil to býti jen nějaký saukromý dopis, kterým se stala od někoho neb několika, kteří snad chtěli mladého arciknížete získati, znajíce naklonnost jeho jakausi k nowým učením. Žeby wšak arcikníže následkem toho byl wstaupil w nějaké dorozumění proti swému otci, a žeby to bylo býwalo příčinau náhleho odjezdu jeho od císaře z Ulma, aby se snad se stawy spojil, jest k wíře welice nepodobné, ač jak dopis ukazuje, bylo nějaké toho domnění. Příčina mohla býti zrowna i opačná, aby snad w powážliwem stawu wěcí byl otci swému k ruce. Brzy snad si zase wec jinak rozmyslil, a pohnútku swau tajil k ušetření osob, kterým mohly z toho nastati zlé následky. Skutečně se Maximilian předtím i potom do posledka účastnil wálky we wojště císařowě *)

*) Podstatná část dopisu Vivaldina zní následowně: „Nelli spazzi precedenti delli giorni passati son stato assai scarso ne scriver avisi de Sassonia e de Boemia, sapendo che le conte de Hambª era per quelli camini e gia sara tornato a Mantova; che li hauera datto pieno ragnaglio del mutino particularmente delli Boemi doppo la morte della regina, per la quale se intende, che certamente haveano fatto avisare il principe Maxn' che andasse al suo regno, che non uoleuano altro re che lui, e che questa fu la causa della sua fugita de Vlma, come a quel tempo scrissi, ben che non si habbia mai potuto cauar di bocca a S. Serta altro se non che partiva per ritrovarsi a quella guerra de Sassonia per iscusarsi e coprire saviamente il suo negotio e la intelligentia, che havea con li homini de quel regno . . . Slowo *fugita* neznamená wždycky útěk, nybrž také jen náhlý odjezd, ač snad některau chwíli wykládal se arciknížeti za útěk. O něco wíce swětla bychom snad měli o té wěci, kdyby se byl zachowal také dopis prwnější Vivaldinůw, o kterém se w dopise tomto zmiňuje.

- - -

Popis

úředníků a důstojníků

swětských i duchowních.

I.

Úředníci a služebníci dworští a zemští.

1. Na saudě zemském.

a) **Nejwyšši komorník:**

Jaroslaw z Šelnberka na Kosti a Hrádku nad Sázawau 1525 1549.

Místokomorník:

Burian Medek z Waldeka 1528 1544

Měřič zemský:

Jan z Jelče 1534—1544.

Řečník zemský:

Jakub 1537—1542.

Versuchar zemský:

Jaroslaw Sekerka ze Sedčic 1541—1546.

b) **Nejwyšší sudí:**

Zdislaw Berka z Dubé 1523—1534.

Jindřich Berka z Dube a na Dřewenicích 1534—1541.

Jan Popel z Lobkowic 1541—1554.

Místosudí:

Jiřík Osowský z Adlaru 1533—1534

Jan Kauč z Kauče 1534—1537.

Jan Hodějowský z Hodějowa 1537—1550.

c) **Nejwyšší písař:**

Radslaw Beřkowský z Šebířowa 1525—1537.

Jan Bechyně z Lažan 1538—1547.

Wolf z Wřesowic na Daubrawské hoře 1547—1569.

Místopisař:

Wácslaw Robnhop ze Suché 1528—1530.

Jan z Písnice 1530—1537
Hynek Krabice z Weitmile 1537—1543.
mistr Oldřich Humpolec z Prostiboře 1545—1552

Písař menších desk zemských:

Ambrož z Prošowic 1529.
Kašpar z Prošowic 1547

Ingrossator:

Wácslaw z Prošowic 1528—1536.
Kašpar Ze'endr z Prošowic, desk menších 1538—1547.
Jiřík Welik z Šonowa, desk wětších 1541—1553.
Pawel z Lowěe, desk menších 1516—1547
Mikuláš z Wopřetic 1547—155 .
Martin Hložek z Wopřetic 1547—1554.

d) Úředník králowé na menším saudě zemském:

Sigmund Audrěský z Audrče 1537—1542.
Jakub Audrěský z Audrče 1546.

e) Nejwyšší purkrabí Pražský:

Zdeněk Lew z Rožmitála 1525—1530.
Jan z Wartenberka 1530—1541.
Wolf z Krajku na Nowé Bystřici 1542—1554.

Purkrabí hradu Pražského (purkrabí menší):

Hanuš Byšický 1530—1555.

Písař při úřadě purkrabském:

Wácslaw Trčka z Witence 1534 (†).
Jiřík z Ploskowic 1534
Jiřík Welik z Šonowa 1535.
Pawel z Lowěe 1541

Holomci hradu Pražského:

Petr 1535.
Martin Paustka kožišník 1539.

Heitman hradu Pražského:

Delfin z Haugwic 1519—1534.
Jiří z Gersdorfa 1534—1558
Jiřík Wachtl z Pantenowa 1539—1541.
Wolf z Wřesowic na Daubrawské hoře 1543—1547
Jindřich Plánský z Žeberka 1544.
Piram Kapaun 1545.
(Dwa posledně uwedeni byli snad toliko náměstkowé Wolfa z Wřesowic, jenž zastáwal zárowen také úřad podkomořího králowé.)

Purkrabí Wyšehradský:

Wácslaw Bezdružický z Kolowrat 1521—1532.

Purkrabí kraje Hradeckého:

Jan Litoborský 1530—1542.
Jan Chwalkowský z Hustiřan 1543
Bernart Žehušický z Nestajowa 1545—1561.

Purkrabí Karlšteinští:

aa) Stawu panského:

Jan ze Sternberka na Bechyni 1527—1529.
Wilém z Risenberka na Šwihowě 1530—1546.
Adam ze Sternberka na Zelenéhoře 1546—154 .

bb) Stawu rytířského:

Jan Bechyně z Lažan 1529—153
Šebestian Markwart z Nekmíře 153 —1558.

2. Nejwyšší sudí dworský:

Wácslaw Bezdružický z Kolowrat na Košátkách 1512—1534.
Jan ze Šwamberka 1534.
Jan Popel z Lobkowic od roku 1538—1542.
Hendrych ze Šwamberka na Zwíkowě 1544—1549.

Místosudí dworský:

Jan Kolský z Kolowsi 1542—1545

Písař desk dworských:

Jiřík z Jelče 1539

Prokurator králowský:

Jan Boryně ze Lhoty 1528—1538.
Petr Wencelík z Wrchowišť 1538—1541.
Wilém Přech z Čestic 1542.
Petr Chotek z Wojnína 1543—1558.

3. Podkomoří králowský:

Wolfhart Planknar z Kynšperka 1529—1539.
Jiřík Gersdorf z Gersdorfa 1539—1558.

4. Hofrychtéř měst králowských:

Jan z Wyskytné 1529—1533.
Petr Osowský z Adlaru 1536—1538.
Jakub Fikar z Wratu 1538—1547.

5. Nejwyšší mincmistr na Horách Kutnách:

Jindřich Tunkl z Brníčka 1525—1527.
Jan starší z Wartenberka 1527—1533.
Albrecht z Gutšteina 1533—1542.
Šebestian z Weitmile 1542—1544.
Jan z Wítence na Tochowicích 1545—1553.

Mincmistr hor zlatých:

Jan starši z Wartenberka na Ploskowicích 1529—1532

Mincmistr w Praze:

Konrad Sauerman z Wratislawě od r. 1537.

6. Nejwyšší lowčí:

(Nejmenuje se.)

7. Mistr komory králowské:

Radslaw Beřkowský z Šebířowa 1522—1523.
Jan Bezdružický z Kolowrat 1525.
Albrecht Šlik hrabě z Pasauna 1527—1553.

Raddowé komory králowské (jichž bylo wždy sedm):

Jan z Wartenberka přední čili nejwyšší 1527—1528.
Šebestian z Weitmile 1527—1528
Jindřich Hložek ze Žampacha 1527—1528.

Wolf Planknar z Kynšperka 1527—1530.
Krištof z Gendorfa 1527—1530.
Mikuláš Hizrle z Chudů, co wýběrči 1527—1529.
Jiří Žabka z Limberka, co tajemník 1527.
Albrecht z Gutšteina 1530.
Oldřich hrabě z Hardeka co nejwyšší 1530—1535.
Jan Goč z Kynasta, co wýběrči 1530—1531.
Florian Gryspek z Gryspachu, co tajemník 1536—1541, 1551 co nejwyšší čili praesident komory.
Kašpar Granowský z Granowa, co tajemník 1544—1560.
Pawel Sibenburger, co wýběrči 1544—1550.

Knihowní při komoře (puchhalter):

Michal Meichsner 1527.

8. Nejwyšší kancléř:

Adam z Hradce 1523—1531.
Jan Pluh z Rabšteina 1533—1537.
Wolf z Krajku na Nowé Bystřici 1538—1542.
Hendrych z Plawna 1542—1554.

Místokancléř:

Jiřík Žabka z Limberka 1532—1551.

Sekretář při kanceláři:

Jiřík Žabka z Limberka 1522—1532.
Sigmund Held z Kementa 1540—1541.

Písař w kanceláři:

Hans Paumgartner 1543

9. Nejwyšší hofmistr:

Karel kníže Minsterberský 1523—1526.
Jan z Wartenberka 1527.
Wojtěch z Pernšteina 1529—1534.
Zdislaw Berka z Dubé 1534—1554.

Hofmistr dworu králowského:

Wilém z Risenberka na Švihowě 1526—1547.

Písař saudu komorního:

Jan Žatecký z Písnice 1526.
Oldřich Humpolec z Prostiboře 1534.
mistr Brikci z Licka 1536.

Taxator saudu komorního:

Jiřík z Jelče 1540.

Služebník saudu komorního:

Jan Wyskočil 1526.

Komorníci králowští:

Otto z Neydeka (radda a komorník) 1553.

Praeceptor synů a dcer králowých:

Jan Horák jinak Hasenburger z Milešowky, probošt Litoměřický 1544—1549.

Hlídač pokojů (zimmerwarter):

Linhart Rainer 1538.

Ponocný:

Kašpar Kastl 1545.

Topič a meteč:

Jiří Zistersdorfer 1541—1544.

Umělci a řemeslníci při dwoře králowském:

a) **Hwozdář**
(nejmenuje se).

b) **Trubači:**

Pawel Riedl 1537.

c) **Stawitelé:**

Beneš Ried Launský, nejwyšší werkmistr a spráwce kamennický 1509—1534.
Pawel della Stella de Mileto 1538—1542.
Jan de Spatio mistr zednický do r. 1539.
Jan Maria mistr zednický 1539—1541.
Urban mistr zednický 1539.
Anton de Corona kamenník 1540.

Písař nad stawením:

Jan Fragnar 1541.

d) **Skalníci**
(nejmenují se).

e) **Kowář:**

Martin 1526.

f) **Krejčí**
(nejmenuje se).

g) **Apotekář:**

Claudi Tripet 1517.

h) **Zahradník:**

Mistr František 1538—1539.
Hugo Vennius doktor práw 1539.

i) **Winničníci**
(nejmenují se).

k) **Sladownik**
(nejmenuje se).

l) **Malíř:**

Jakub Seisenecker 1531.

m) **Truhlář:**

Jiří měšťan Staroměstský od r. 1545.

n) **Warhanník:**

Mikuláš Lescalier 1545.

10. Nejwyšší maršálek:
(úřad dědičný)

Jan z Lipého 1522—1541.
Pertolt z Lipého 1541—1562.

Maršálek dworu králowského:

Hanuš Pluh z Rabšteina 1527—1530.
Petr Rašín z Risenberka 1537.
Ladislaw Popel z Lobkowic 1542—1571.

Štolmeister (štablmistr):

Hanuš Welcer 1546

11. Nejwyšší truksas:
(úřad dědičný)

Jan Zajíc z Hasenburka na Budyni 1527—1553.

Truksas:

Jindřich Trčka z Lipy 1544.

Nejwyšší kraječ:
(úřad dědičný)

Jan Sezima z Austí a na Auštku 1522—1529.
Jiřík z Austí Sezimowa 1547—1571.

Mistr kuchyně králowské:

Jan Kozelka před rokem 1529.
Hanuš Welcer (zárowéň štablmistr) 1546.

12. Nejwyšší číšník
(nejmenuje se)

Sklepník:

Krištof Grünwald 1514—1546

13. Nejwyšší lowčí
(nejmenuje se).

Lesní (forstmistr):

Jan Opit jinak Peřina z Maličina 1531.
Wácslaw Štilfrid z Rašina 1534

Nejwyšší sokolčí:

Alfons z Mercada 1545—1546.

Oborník (w Owenci):

Říha 1531.

14. Úředníci a služebníci dworu králowé:

a) Hofmistr:

Josef z Lamberka 1546.

Wrátný:

Wolfgang Lokner 1546.

Fortnéř komorní:

Jeronym Šrankl 1531.

Krajíř:

Sebestian z Šenaichu 1546.

b) Podkomoří:

Petr Rašín z Risenburka 1523—1537.
Jan Litoborský z Chlumu 1537—1542.
Wolf z Wřesowic na Daubrawské hoře 1543—1547.

c) Maršálek
(nejmenuje se).

Štalmistr:

Joachim z Talheima 1543.

II.

Úředníci městští.

A. Na Starém a na Nowém městě za času jednoty:

1. Konšelé:

Od 3 Června 1527 do 9 Září 1528, sazení králem Ferdinandem:
Jan z Wratu *prwní purkmistr.*
Sigmund Waníčkowic *pkm.* 3 Čwec.
Mikuláš Cacerda
Jan Karban konwář
Jiřík Ježíšek
Martin Helm
Jan Kozel z Pokšteina *pkm.* 23 Říj.
Martin Smil řezník, *pkm.* 18 Listop.
Jakub Fikar z Wratu, od kos.
Burian Haléř z Olšan.
Jan Klatowský, jinak Nejedlý, konwář, *pkm.* 1528 10 Břez.
Matěj Myslík *pkm.* 1528 16 Dub.
Jakub kožišník z Celetné ulice, *pkm* 1528 4 Kw.
Martin Šalomaun

Šimon Třeštík
Wácslaw Rozwodí
Martin Mládek illuminator
Pawel Běchowský.

2. Rychtář:

a) Staroměstský:

Jiří Komedka 1523—1528.

b) Nowoměstský:

Jan Dryzna 1526—1528.

Písař rychtářůw:

Wácslaw 1527.

3. Písaři městští:

a) Kancléř:

Oldřich 1526.

b) Písař radní Starého města:

Jakub Fikar 1519—1527.

c) Písař radní Nowého města:

Jan z Písnice 1528.

d) Z jiných písařů:

Potentian z Trníče bakalář (w kanceláři dolejší) 1524–1528.

e) Hospodář domu radního:

Jan před r. 1527.

f) Služebník panský:

Jan prwé hospodář domu radního, 1527.

g) Trubač hořejšího rathauzu:

Jan 1528

B. Na Starém městě po rozdělení jednoty.

1. Konšelé:

Od 9 Září 1528 do 19 Února 1530, sazení králem.

Jakub Fikar z Wratu, *prwní purkmistr.*
Wácslaw mydlář ze Chwal *pkm.* 15, 30 Říj.
Jiřík Ježíšek, *pkm.* 12 Listop.
Jan Kozel z Pokšteina, *pkm.* 16 Pros., opět 1529 8 Pros.
Brikcí Řehák (Řeháček) z Kwětnice, *pkm.* 1529 4 Led., opět 14 Pros. a 1530 4 Ledna.
Jiřík Boreš z Bernarečka, *pkm.* 1529 4 Led., opět 14 Pros. a 1530 4 Led.
Jan Opice z Třebska. *pkm* 1529 2 Břez., 1530 19 Un.
Wácslaw Sowa z Liboslawě, *pkm.* 1529 6 Dub., 14 Dub.
Jan Jeníček kožišník, *pkm.* 1529 26 Dub.
Silvester sladowník, *pkm.* 1529 28 Kw.
Ondřej Tatek z Kuřího, *pkm.* 1529 23 Čw.
Jan medař, *pkm.* 1529 27 Čwce.
Wácslaw od okřínů
Šimon z Tišňowa
Ondřej Wůz
Wácslaw Břekowec
Štěpán Fukáček
Matěj Řepík.

Od 19 Února 1530 do 8 Června 1532, sazení králem.

Jakub Fikar z Wratu, *prwní purkmistr*, též 1532 27 Un., 18 Břez.
Jiřík Ježíšek, *pkm.* 22 Břez., opět 1531 5 Srp. místo Wáclawa Sowy z Liboslawě, a opět 1532 8 Dub., 22 Kw.
Jan Kozel z Pokšteina, *pkm* 26 Dub., opět 1531 6 Kw., 1532 24 Dub.
Brikci Řehák z Kwětnice
Jan Opice z Třebska
Wáclaw Sowa z Liboslawě
Jan Jeníček, *pkm.* 8 Srp., též 1531 22 Srp.
Ondřej Tatek z Kuřího, *pkm* 1531 10 Říj.
Wáclaw Okřín
Štěpán Fukáček
Matěj Řepík
Modest z Pokšteina
Šimon Třeštík z Hyršowa, *pkm.* 1532 2 Led.
Beneš Roh z Wlkanowa, *pkm.* 29 Listop, též 1531 7 Pros.
Kliment zlatník z Liboslawě, *pkm.* 7 List., též 1531 8 List.
Martin Smil
Jindřich Prefat z Wlkanowa, *pkm* 1532 7 Un.
Petr Weliký saukenník.

Od 8 Června 1532 do 19 Srpna 1534, sazení králem.

Jan Kozel z Pokšteina, *prwní purkmistr*, opět 1533 26 Čw., 2? Srp.
Jakub Fikar z Wratu, *pkm.* 11 Čw
Jiřík Ježíšek, *pkm.* 5 Srp.
Jan Jeníček, *pkm* 3 Září
Martin Smil, *pkm.* 2 Říj.
Ondřej Tatek z Kuřího, *pkm* 5 List.
Beneš Roh z Wlkanowa, *pkm.* 26 List.
mistr Jeronym Hrobčický z Hrobčice, *pkm.* 30 Pros.
Šimon Třeštík z Hyršowa, *pkm.* 1533 27 Ledna
Kliment z Liboslawě, *pkm* 1533 27 Un.
Martin z Wlkanowa od zlatého kříže, *pkm.* 1533 17 Břez.
Šimon z Tišňowa, *pkm.* 1533 23 Dub.
Wáclaw Jaroš z Kapihory, *pkm* 1533 5 Čw.
Wit z Dlauhé třídy
Sigmund Pytel
Wáclaw Břekowec
Jiřík Komedka
Petr z ulice Platnéřské.

Od 19 Srpna 1534 do 31 Srpna 1537, sazení králem.

Jakub Fikar z Wratu, *prwní purkmistr*, též 1535 17 Srp., 1536 28 Čw., 1537 2 Kw.
Jan Kozel z Pokšteina, *pkm.* 30 Září.
Jan Pikart, *pkm.* 21 Říj.
Martin Smil, *pkm.* 12 Listop., též 1535 29 Pros., 1535 27 Čwce, 1537 1 Čw. (Náměstkem purkmistra místo Jakuba Fikara 1536 30 Čwce.)
Šimon z Tišňowa, *pkm.* 1535 5 Led., též 2 Říj.
Ondřej Tatek z Kuřího, *pkm.* 1535 13 Led, též 21 Listop. a 1536 11 Září
Wáclaw Jaroš z Kapihory, *pkm* 1535 9 Břez, 1536 3 Led, též 18 Říj a 1537 20 Srp.
Martin z Wlkanowa, *pkm.* 1535 13 Un., 1536 26 Led., 14 Listop., 1537 9 Un.
Petr Weliký saukenník, *pkm.* 1535 6 Dub., 1536 21 Un, 12 Pros., 1537 2 Ledna.
Sigmund Pytel, *pkm.* 1535 8 Kw., 1536 13 Břez., 1537 9 Ledna
Jiřík Komedka, *pkm* 1535 10 Kw., 1536 4 Dub.
Pawel Sewerin z Kapihory, *pkm* 1535 3 Čwce., 1536 27 Dub., 1537 16 Břez
Wáclaw Duha z Častrowa, *pkm.* 1536 29 Kw., 1537 10 Dub.

Jakub kožišník
Matěj Řepík
Řehoř z Wodolic
Wácslaw Motayl
Martin Farkaš.

Od 31 Srpna 1537 do 19 Kwětna 1539, sazení králem.

Wácslaw Jaroš z Kapihory, *primas*, opět *pkm.* 1538 9 Srp.
Jakub Fikar z Wratu, *pkm.* 1538 1 Říj.
Šimon Třeštík z Hyršowa, *pkm.* 1538 30 Říj.
Šimon z Tišňowa, *pkm.* 1538 26 Listop.
Wácslaw Sowa z Liboslawě, *pkm.* 1539 21 Dub.
Martin z Wlkanowa, *pkm.* 1538 27 Listop.
Petr Weliký, *pkm.* 1539 18 Un.
Wácslaw Duha z Castrowa, *pkm.* 1538 8 Čwce.
Modest z Pokšteina
Sigmund Pytel, *pkm.* 1539 18 Břez.
Jiřík Komedka
Martin Smil, *pkm.* 1538 2 Led., též 30 Pros.
Beneš Roh z Wlkanowa, *pkm.* 1538 28 Čw.
Jindřich Prefat z Wlkanowa, *pkm.* 1538 24 Kw.
Jan Wacek
Ladislaw Humpolec z Prostiboře
Jiřík Boreš z Bernarečka
Matauš konwář.

Od 19 Kwětna 1539 do 16 Ledna 1542, sazení králem.

Wácslaw Jaroš z Kapihory, *primas*, opět *pkm.* 1541 24 Kw.
Martin Smil ze Stoješic, *pkm.* 17 Čw., opět 1540 13 Kw., 1541 20 Čw., 1542 14 Led.
Martin z Wlkanowa, *pkm.* 14 Čwce., 1540 19 Čwce., 1541 18 Čwce.
Petr Weliký, *pkm.* 18 Čw., 1540 7 Září, 1541 22 Září
Sigmund Pytel, *pkm.* 7 Říj., 1540 8 Říj., 1541 27 Říj.
Jiří Komedka, *pkm.* 31 Říj., 1540 2 Listop., 1541 3 Listop.
Wácslaw Duha z Častrowa, *pkm.* 2 Pros., 1540 13 Pros.
Modest z Pokšteina, *pkm.* 1540 7 Led., opět 30 Pros., opět 1542 2 Led.
Jan Wacek, *pkm.* 1540 9 Břez., 1541 28 Led.
Jan Jeníček, *pkm.* 1540 12 Srp.
Duchek ze Semechowa apotekář, *pkm.* 1540 2 Dub., 1541 26 Břez
Jiřík Koník
Martin Farkaš, *pkm.* 1540 9 Un., 1541 23 Un.
Sigmund Frayskut
Jan Kropáček
Jan Zwůnek
Wácslaw Rauš z Wlkanowa.

Od 16 Ledna 1542 do 17 Čerwence 1543, sazení čtyrmi wyššími úředníky na místě krále z příčiny moru.

Šimon z Tišňowa, *primas*, opět *pkm.* 1543 14 Un., s auřadu ssazen 1543.
Wácslaw Jaroš z Kapihory, *pkm.* 18 Břez., 1543 2 Led., ssazen s auřadu 1543.
Martin Smil ze Stoješic, *pkm.* 3 Dub., 1543 20 Čwce. místo Jak. Fikara.
Petr Weliký, *pkm.* 1543 18 Dubna, ssazen s auřadu 1543.
Jiří Komedka, *pkm.* 3 Čwce., 1543 6 Čw.
Wácslaw Duha z Častrowa, *pkm.* 20 Listop.
Jan Zwůnek (Campanus) z Ottersdorfa, *pkm.* 24 Říj.
Jan Kropáček z Krymlowa, *pkm.* 1543 8 Led.
Wácslaw Sowa z Liboslawě, *pkm.* 26 Čw.

Martin z Wlkanowa, *pkm.* 14 Čw., opět 28 Srpna místo Jindřicha Prefáta a opět 1543 5 Kw.
Wawřinec Kunštat
Beneš Roh z Wlkanowa, *pkm.* 4 Srp.
Jindřich Prefát z Wlkanowa
Prokop Záworka
Wácslaw Trubka
Bartoloměj Hošek z Proseče († 1543 3 Říj.).
Jan Řeháček z Kwětnice
Sixt z Ottersdorfa, *pkm.* 12 Říj., ssazen s auřadu 1543.

Od 17 Čerwence 1543 do 19 Září 1545, sazení králem.

Jakub Fikar z Wratu, *primas, pkm.* 1544 18 Srp.
Martin Smil ze Stoješic, *pkm.* 19 Čwce. místo Fikara z Wratu, opět *pkm.* 1544 17 Čwce., 1545 17 Cw.
Martin z Wlkanowa, *pkm.* 13 Srp., 1544 12 Září, 1545 21 Září
Jiří Komedka, *pkm.* 26 Listop., 1544 8 Říj.
Sigmund Pytel, *pkm.* 18 Září
Modest z Pokšteina, *pkm.* 11 Říj., 1544 8 Listop.
Duchoslaw Duchek ze Semechowa, *pkm.* 31 Pros., 1544 11 Pros.
Wácslaw Duha z Castrowa, *pkm.* 1545 3 Led.
Jindřich Prefát z Wlkanowa, *pkm.* 1544 5 Břez.
Jan Řeháček z Kwětnice, *pkm.* 1544 23 Un.
Jan Kropáček z Krymlowa, *pkm.* 1544 22 Dub., 1545 6 Un.
mistr Jan Chocenský († 19 Dub. 1545)
Wawřinec Kunštat, *pkm.* 1544 16 Cw., 1545 6 Dub.
Jan Legat
Martin Farkaš
Jan Chochol ze Semechowa
Štěpán Fukáček
Petr Hlawsa z Liboslawě.

Od 19 Září 1545 do 8 Října 1547, sazení králem.

Jakub Fikar *primas, pkm.* 1546 Září (sťat 22 Srpna 1547)
Martin Smil ze Stoješic, *pkm.* 25 Září, opět 1546 19 Říj., 1547 26 Srp.
Martin z Wlkanowa, *pkm.* 19 Listop., opět 1547 22 Září
Modest z Pokšteina
Jiří Komedka z Rowin, *pkm.* 1546 28 Led., 1547 12 Led., 5 Kw.
Sixt z Ottersdorfa *pkm.* 1546 11 Unora.
mistr Tomáš z Jawořice, *pkm.* 1546 8 Břez., 1547 8 Un.
Jan Mikeš z Hrobčic, *pkm.* 1545 7 Dub., 1547 30 Čwce.
Wácslaw Duha z Častrowa, *pkm.* 1546 3 Kw.
Jan Kropáč z Krymlowa, *pkm.* 1546 1 Čw.. 1547 20 Dub.
Petr Hlawsa z Liboslawě, *pkm.* 1546 28 Čw.
Martin Farkaš, *pkm.* 1546 27 Čwce. 1547 1 Cw.
Ondřej Klatowský z Dalmenhorsta, *pkm.* 1546 27 Srp.
Wácslaw Motayl
Jan medař
Jan z Wodolic
Wácslaw Wůz z Rowin
doktor Bernard od stříbrné růže.

2. Rychtář:

Jan Wýwoda 1529—1530.
Jan Nos z Wojkowic 1530.
Jan Chochol 1530—1531.
Jan Wýwoda 1531—1532.
Jan Handl 1532—1534.
Jindřich Lužický 1534—1535.
Jiřík mincíř z Warty 1536—1538.

Jan Wýwoda 1538—1539.
Jan Horský 1540.
Jiřík minciř z Warty 1540—1542.
MataUš zlatník 1542—1545.
Wácslaw Raubal 1545—1547.

3. Písaři městští:

a) **Kancléř:**

Mistr Tomáš z Jawořice 1536—1540.
Jakub Wršowský z Kapíhory 1542—1546.
Sixt z Ottersdorfa 1546—1547.

b) **Písař radní:**

Wácslaw Hradecký 1530.
Sixt z Ottersdorfa 1536.
Matiáš Orinus 1544.

c) **Písař úřadu Šestipanského:**

Jiřík před r. 1536
Jan bakalář 1538.

Služebník úřadu Šestipanského:

Duchek 1542.

d) **Písař úřadu mostského**
(nejmenuje se).

Služebník úřadu mostského:

Jan z celnice 1541.

e) **Ingrossator knih městských:**

Jan 1536.
Martin Kuthen bakalář 1537—1541.

f) **Jiní písaři kanceláře městské:**

Jaroš 1536—1538
Jakub před r. 1547.

4. Maršálek:

Jan Dětský z Liboslawě 1531—1542.
Ladislaw Humpolec z Prostiboře 1542.
Jan z Wodolic 1543.

Sluhowé a poslowé panští

Mikuláš 1532
Hawel 1535
Jan mečíř 1535.

5. W ungeltě w Týně:

a) **Úředník králowský** (spráwce):

doktor Racek z Daubrawy 1528—1541.

b) **Wážný:**

Wácslaw 1534
Jan 1541.

6. Porybný

(nejmenuje se).

Písař porybný:

Martin 1540.

C. Na Nowém městě.

1. Konšelé:

Od 9 Září 1528 do 19 Února 1530, sazeni králem

Mikuláš Cacerda, *primas*
Mikuláš Pankrác
Wácslaw Léwa
Mikuláš Běchowský
Matěj Myslík
Matiáš ze Smolowa
Martin Mládek
Wácslaw Rozwoda
Ambrož Zelenohorský
Jan pernikář
Wácslaw Muchta řezník
Jiřík Charaus (oběsil se)
Jiřík Selik
Ondřej Zaubek
Sigmund nožíř
Jan Kneysl
Mikuláš Karas.

Od 19 Února 1530 do 8 Červena 1532, sazeni králem.

Jakub Strnad z Tryskowic, *primas*
Mikuláš pernikář
Matiáš ze Smolowa
Wácslaw Léwa
Wácslaw Rozwoda
Wácslaw Muchta
Jan Náwara
Ondřej Zaubek
Mikuláš Karas
Jan Srna nožíř
Beneš ručníkář
Hektor Ventris (Ventusius de Nova villa), *pkm.* 1532 11 Ún.
Sigmund Stráboch
Hawel Rathauský
Jan Wacek
Bartoš od růže
Matěj Rytíř
Simon Žlutický

Od 8 Červena 1532 do 19 Srpna 1534 sazeni králem.

Mikuláš pernikář, *primas*
Matiáš ze Smolowa
Mikuláš Sorf ze Styřowa
Wácslaw Léwa
Matěj Myslík z Hyršowa
Jan Srna
Burian Holec z Olšowa
Wácslaw Rozwoda
Hektor z Nowé wsi (Ventusius de Nova villa)
Ondřej Zaubek
Hawel Podkotecký
Wácslaw Plichta
Sigmund Stráboch z Pernšterfa
Pawel Běchowský
Jiřík Farář
Jan Moraus Baum
Martin Marek z Tišňowa
Jiřík Tůnský.

Od 19 Srpna 1534 do 1 Září 1537, sazeni králem.

Jan Srna, *primas*
Mikuláš pernikář
Matiáš ze Smolowa
Wácslaw Léwa
Hektor Ventusius z Nowé wsi
Wácslaw Rozwoda
Jan Náwara
Hawel Podkotecký
Martin Mládek
Jiřík Tůnský
Matiáš Tust
Beneš ručníkář
Jiřík Selik z Podskalí
Jiřík bakalář z Křižalowy ulice
Jan Janák
Duchek Weliký

Matiáš Raudnický
Tomáš Penížek mydlář.

Od 1 Září 1537 do 19 Kwětna 1539, sazení králem.

Jan Srna, *primas*
Matiáš ze Smolowa
Mikuláš Sorf ze Styřiny
Jan Ruchan
Wácslaw Rozwoda
Tomáš Zachlubil
Jan Náwara
Martin Mládek
Hawel Podkotecký
Jiřík Tůnský
Jan Janák
Duchek Weliký
mistr Wácslaw Medek
Pawel Běchowský
Martin Diwišowský
Jiřík Bach Ředčický
Wácslaw Mikulanda
Jan Žlutický.

Od 19 Kwětna 1539 do 17 Ledna 1542, sazení králem.

Matiáš ze Šmolowa, *primas*
Jan Srna z Karlowy hory
Mikuláš Šorf ze Štyřiny
Jan Karban
Tomáš Zachlubil
Martin Mládek
mistr Wácslaw Medek
Jiřík Tůnský
Jan Janák
Beneš ručnikář
Martin Marek z Tišňowa
Ondřej Kwětenský
Simon Špryncl
Jan bakalář z Beneškowa domu
Wít bakalář z Řeřábowa domu
Jindřich Podkowa
Jakub Táborský kožišník
Jiřík Běchowský.

Od 17 Ledna 1542 do 17 Čerwence 1543, sazení čtyrmi wyššími úředníky na místě krále z příčiny moru.

Jan Srna z Karlowy hory, *primas*
Matiáš ze Šmolowa
Tomáš Zachlubil
Jiřík Tůnský z Písnice
Martin Marek z Tišňowa
Wácslaw Rozwoda, *pt. m.* 28 Čw.
Jiřík Swik
Jan Náwara
Duchek Weliký kožišník
Martin Diwišowský z Prošowic
Jiřík Běchowský
Jan Pamphilius Bauer
Jindřich Podkowa
Šimon Žlutický
Jakub Táborský kožišník
Jan Charaus z Písnice
Jan Talawaška
Burian kotlář.

Od 17 Čerwence 1543 do 18 Září 1545, sazení králem.

Jan Srna z Karlowy hory, *primas*
Tomáš Zachlubil
Wácslaw Rozwoda
Jan Náwara
Martin Diwišowský z Prošowic
mistr Wácslaw Medek z Krymlowa
Jiřík Šwik
Martin Mládek z Písnice
Duchek Weliký
Jan Pamfilus od zlatého lwa
Jiřík Běchowský
Jan Janák
Jan Charaus z Písnice
Wácslaw Mikulanda
Jan Talawaška
Burian kotlář
Adam Myslík z Hyršowa
Jan Klatowský.

Od 18 Září 1545 do 8 Října 1547, sazení králem.

Jan Srna z Karlowy hory, *primas*
Wácslaw Rozwoda

Martin Diwišowský z Prošowic
mistr Wáclaw Medek z Krymlowa
Jiřík Swik
Jan Pamphilus
Jiřík Tůnský
Duchek Weliký
Ondřej Zaubek
Jan Janák
Jindřich Podkowa
Wáclaw Mikulanda
Burian kotlář
Adam Myslík z Hyršowa
Wáclaw Běchowský
Mikuláš od černé růže
Mikuláš zlatník
Pawel Malowec konwář.

2. Rychtář:

Matěj Boršík 1528.

3. Písaři:

a) Nejwyšší písař:

Jindřich z Chocemic 1528—1537.
Wáclaw Lucinus (?) 1544.

b) Písař radní:

Jan bakalář 1534—1545
Jan Lukeš 1547.

4. We službě obecní:

Šlachtmistr:

Hanuš Wolf 1537.

D. W Menším městě Pražském.

1. Konšelé:

Od 13 Března 1526 do 8 Dubna 1529.

Duchek Přeštický, *prwní purkmistr*, opět *pkm.* 1527 1 Říj. (nepochybně také hned od 8 Března) až do 8 Dubna 1529
Bartoš nožíř
Matauš řezník
Tomáš tkadlec, *pkm.* 12 Cw.
Jan Hrách, *pkm.* 12 Cwce.
Jiřík kožišník, *pkm.* 7 Srp.
Jiřík Kautský sladownik, *pkm.* 25 Září
Martin zlatník
Prokop Tondrayz
Jan Sediwek, *pkm* (4 Pros.)
Jiřík od fortny, krejčí, *pkm* 1527 15 Led.
Jiřík mydlář.

Od 8 Dubna 1529 do 11 Čerwence 1530, sazení od heitmanů zemských.

Duchek Přeštický
Tomáš tkadlec
Prokop z Ostrowačic
Jiřík z Kauta
Jan kowář
Jan Sediwek
Matauš bečwář
Prokop Tondrayz
Martin zlatník
Matauš zlatník
Wit mečíř
Tomáš krejčí

Od 11 Čerwence 1530 do 1[illegible] Března 1532, sazení od heitmanů zemských.

Prokop z Ostrowačic
Duchek Přeštický

Jan kowář
Jiřík Kautský
Mates zlatník
Wít mečíř
Jan Krosek
Kunc krejčí
Jan kožišník
Wojtěch Petržilka
Jan Bílek
Štefan šmukýř.

Od 13 Března 1532, sazení nejwyšším purkrabím.

Duchek Přeštický, *pkm.* 21 Břez., též 1534 10 Un. až 25 Srpna
Jan kowář, *pkm.* 16 Dub., též 1533 1 Dubna
Tomáš tkadlec, *pkm.* 14 Kw., též 1533 22 Dub.
Matauš bečwář, *pkm.* 11 Čw., 1533 13 Kw.
Jiří z Kauta (Kautský), *pkm.* 9 Čwce., 1533 17 Čw.
Mates zlatník, *pkm.* 1533 15 Čwce.
Wácslaw Fabian z Ostrowišť, *pkm.* 10 Září, 1533 5 Srp.
Kunc krejčí, *pkm.* 26 Září, 1533 28 Srp.
Wojtěch Petržilka, *pkm.* 5 Listop.
Jakub prowazník, *pkm.* 18 Listop., 1533 23 Říj.
Jakub apotekář, *pkm.* 1533 16 Led.
Wít krejčí, *pkm.* 1533 2 Led., a opět 18 Pros.

(Odtud nezachowaly se po delší řadu let auplné seznamy konšelů, jak kdy auřad byl obnowowán, než toliko zmínky nahodilé a tudy neúplné o purkmistřích, kdy který toho neb onoho dne úřadowal, wšak ne kterého dne se úřadowání jeho počínalo a zase končilo. Ze sestawení zmínek těch jewí se, že se prwní obnowení raddy w té době stalo asi w Září roku 1534, druhé asi w Lednu roku 1536, třetí asi w Čerwenci 1537. Dle toho kladau se zde ještě dwě řady konšelů ač neauplné, dále wšak jen jména purkmistrů, jak se z kterého roku zachowala:)

Od roku 1534 asi od Září až asi do Ledna 1536.

Matauš bečwář, *prwní purkmistr*, opět 1535 17 Srpna i až do 2 Prosince.
Wácslaw Fabian, *pkm.* 20 Říj.
Jan písař starý, *pkm.* 10 Listop.
Jan kowář, *pkm.* 26 Listop.
Jiří Kautský, *pkm.* 1535 14 Led.
Melchisedech z Ostrowačic, *pkm.* 1535 4 Un.
Jakub prowazník, *pkm.* 1535 18 Un.
Simon pekař, *pkm.* 1535 18 Břez.
Simon Remiáš (Jeremiáš), *pkm.* 1535 4 Čw.
Wácslaw Zák řezník, *pkm.* 1535 22 Čw.
Fabian Grumper, *pkm.* 1535 3 Srp.
(Jedno jméno schází.)

Asi od Ledna roku 1536 do Čerwence 1537.

Melchisedech z Ostrowačic, *pkm.* 13 Ledna, opět 9 Listop. i až do 5 Čw. 1537.
Duchek Přeštický, *pkm.* 17 Un.
Jiřík Kautský (Georgius in angulo), *pkm.* 15 Dub.
Kunc krejčí, *pkm.* 18 Kw.
Martin Koš zlatník, *pkm.* 20 Čw.
Wácslaw Žák, *pkm.* 8 Srp.
Jan Wojsko nožíř, *pkm.* 5 Září
Matauš bečwář, *pkm.* 14 Září
Hron sladowník, *pkm.* 12 Říj.
(Tři jména scházejí.)

Purkmistři:

1537 Duchek Přeštický 10 Čwce.
Simon Remiáš 9 Srp.

1537 Melchisedech z Ostrowačic 25 Říj.
Prokop Tonraiz 11 Pros.
1538 Kunc krejčí 29 Led.
Matauš Saumar 19 Un.
Simon krejčí 28 Un.
Wácslaw Žák 2 Dub.
Matauš Rus zlatník 23 Kw.
Wit Kuneš 16 Čwce.
Jan Gorinus 18 Čwce.
Matauš bečwář 3 Září
Melchisedech z Ostrowačic 19 Září
Matauš bečwář 15 Říj.
Simon Remiáš 14 Listop.
Prokop Tonraiz 17 Pros.
1539 Kunc krejčí 2 Led.
Matauš Saumar 25 Un.
Wácslaw Žák řezník 17 Dub.
Prokop Tonraiz 10 Čwce.
Matauš bečwář 24 Čwce.
Melchisedech z Ostrowačic 4 Září
Duchek Přeštický 23 Říj.
Saumar 27 Listop.
Wojtěch Petružilka 11 Pros.
1540 Jiří Kautský 9 Led.
Jiří z Ploskowic 12 Un.
Wit Skála 16 Břez
Dětřich kowář 6 Dub.
Wácslaw Jawůrek 25 Kw.
Prokop pekař 1 Čwce.
Matauš bečwář 26 Srp.
Prokop Tonraiz 28 Září
Melchisedech z Ostrowačic 12 Říj.
Simon Jeremiáš 2 Listop.
Jan kowář 16 Pros.
1541 Matauš Saumar 11 Led.
Wácslaw Fabian 25 Led.
Wit Kuneš Skála 24 Kw.
Matauš bečwář 17 Čwce.
Prokop Tonraiz 18 Srp.
Melchisedech z Ostrowačic 20 Září
Simon Jeremiáš 27 Září
1541 Jan kowář 1 Pros.
Jiřík z Ploskowic 26 Pros.
1542 Konrad Dyring 31 Led.
Wojtěch Petržilka 28 Un.
Prokop Frank 18 Dub.
Hron 16 Kw.
Burian 13 Čw.
Wojtěch Petržilka 31 Čwce.
Melchisedech z Ostrowačic 9 Srp.
Konrad Dyrink 31 Říj.
1543 Melchisedech z Ostrowačic 9 Led.
Prokop Tonraiz z Tonreyza 30 Led.
Matauš bečwář 27 Un.
Jiří z Ploskowic 19 Dub.
Hron 27 Dub.
Prokop Frank 29 Kw.
Wojtěch Petržilka 21 Čw.
Barta řezník 23 Srp.
Jan krejčí 13 Září
Jan Wojsko 13 Říj.
Jan starši písař 8 Listop.
1544 Jan starši písař 8 Led., opět 4 Pros. a potom ještě 1545 19 Un.
Prokop Tonreiz z Tonreiza 7 Un.
Matauš bečwář 27 Un.
Jiří z Ploskowic 4 Břez.
Bartoloměj Nepomucký 23 Dub.
Melchisedech z Ostrowačic 24 Dub.
Wojtěch Petržilka 10 Čw.
Konrad Dyrink 26 Čw.
Wácslaw Žák 19 Čwce.
Wit Kuneš 19 Srp.
Jan Garinus 18 Září
Blažej z Weleně 21 Říj.
Jan Srna 6 Listop. *)

*) W listině dané dne 13 Ledna roku 1544 zachowala se jména desíti konšelů tehdáž úřadujících, jak následují:

Jan starý písař
Melchisedech
Prokop Tonrays
Wojtěch Petržilka
Prokop pekař
Hron sladowník
Jiřík Feitl
Dytrych kowář
Barta řezník
Jan Kulhánek.

Z porownání s jmény purkmistrů toho roku jewí se, že to byli konšelé před rokem 1514 sazení.

1545 Bartoloměj Netolický 10 Břez.
Konrad Dyrink z Rotenberka 28 Břez.
Wojtěch Petržilka 4 Kw.
Jiří z Ploskowic 21 Kw.
Pawel skalník 18 Cw.
Prokop Frank pekař 25 Srp.
Mikuláš Prachenský 27 Říj.
Bonaventura mečíř 24 Listop.
Kašpar Roth 14 Pros.

1546 Bartoloměj Netolický 7 Led., opět 23 Un. a ještě 6 Dub.
Jan Šimůnek 14 Led.
Konrad Dyrink z Rotenberka 11 Kw.
Jiří Strakonický z Ploskowic 27 Kw.
Pawel skalník 27 Cwce.
Jan Garinus z Kodreys 17 Srp
Hron 9 Září
Kuneš 9 Listop.
Blažej z Welené 9 Pros.

1547 Jan Kulhánek (Johannes Claudius) 11 Led.
Bartoloměj Netolický 1 Břez., též 10 Kw.
Mikuláš Prachenský 16 Srp.
Wácslaw Zák řezník 4 Říj.
Dětřich kowář 13 Říj.

Mimo tyto jmenují se co konšelé roku 1547 dne 12 Čwce.:
Jiřík z Ploskowic
Jan Šimůnek
Prokop pekař.

2. Rychtář:

Tomáš 1541.
Jiří Král 1541—1542.

3. Písař městský (radní):

Bartoš 1541.
Jan Racek 1541—1548.

4. Služebník při úřadu purkmistra:

Jiřík Jošt Kauřimský 1542.

E. Na Hradčanech.

(Nedostáwá se pamětí.)

F. Na Wyšehradě.

Konšelé:

1532 Hron šwec, *pkm.*

1536 Jakub Bernartowic
Sigmund řezník, *pkm.* 19 Srp.
Ondřej Wápennický
Wácslaw kožišník

1537 Jan Patera
Wácslaw kožišník

1539 2 Cwce.:
Jan truhlář
Hron šwec.

1539 8 Listopadu:
Ondřej Wápennický
Wácslaw Rakownický
Wácslaw kožišník
1542 22 Cwce.:
Wácslaw Wápennický
Mikuláš Pěkný
1542 13 Listop.:
Jan Patera
Mataouš kowář
1545 Jan Patera
Kašpar klobaučník
1546 Jan Patera
Jiřík Porazil.

G. Na Aujezdě.

Rychtář:

Wácslaw mydlář 1539.

H. Úřad hor winničných.

1. Perkmistr:

Sylvester z Lauže od 21 Března 1524 do 17 Března 1525.

Mikuláš Konáč z Hodištkowa od 17 Března 1525 do 4 Dubna 1526.

Jan Legat od 4 Dubna 1526 do 14 Čerwna 1527.

Tomáš Zachlubil od 24 Čerwna 1527 do 20 Dubna 1528.

Jan Legat od 20 Dubna 1528 do 4 Března 1530.

Jan Hlawsa z Liboslawě od 4 Března 1530 do 9 Března 1532.

Jan Žába z Wlkanowa od 9 Března do 28 Čerwna 1532.

Jan Legat od 28 Čerwna 1532 do 1 Března 1535.

Šimon Třeštík z Hyršowa od 1 Března 1535 do 7 Září 1537.

Jan Jeníček kožišník od 7 Září 1537 do roku 1539.

Jan Žába z Wlkanowa (od žáby) od roku 1539 do 27 Ledna 1542.

Wácslaw Motýl bakalář od 27 Ledna 1542 do 17 Srpna 1543.

Tomáš z Jawořice mistr učení Pražského od 17 Srpna 1543 do 23 Září 1545.

Duchek chmeléř ze Semechowa od 23 Září 1545 do 25 Unora 1547.

Benjamin z Wlkanowa od 25 Unora do 24 Listopadu 1547

2. Konšelé:

Od 21 Března 1524:

Řehoř Tlačiswět
Jan Legat
Jan Síp ze Stradonic
Beneš ručnikář.

Od 17 Března 1525

Jiří Ježíšek
Jan Legat

Beneš ručnikář
Jan mlynář od sw. Petra.

Od 4 Dubna 1526:

Petr od orla
Beneš ručnikář
Jan swícník z Písnice
Bartoš od černé růže z Hradiště.

Od 14 Června 1527:

Sylvester
Beneš ručnikář
Jan medař
Jiří Hurt.

Od 20 Dubna 1528:

Simon Třeštík
Bohuslaw kožišník
Modest z Pokšteina
Bohuslaw ze Sukorad.

Od 4 Března 1530:

Sigmund Waníčkowic
Jan Klatowský konwář
Martin z Wlkanowa
Pawel Lancman.

Od 9 Března 1532:

Sylvester
Jan Klatowský konwář
Jan medař
Martin z Wlkanowa od zlatého kříže.

Od 28 Června 1532:

Jan Klatowský konwář
Kliment pasíř
Wácslaw Trubka
Martin Farkaš.

Od 1 Března 1535:

Jan Legat
Mistr Jan Kulata
Wácslaw Trubka
Jan Wacek.

Od 7 Září 1537:

Martin Farkaš kožišník
Jan Kulata mistr swobodných umění
Wácslaw Trubka
Jiří Pikart.

Od roku 1539:

Beneš Roh z Wlkanowa
Matěj konwář
Jiří Pikart
Matěj Pecka.

Od 27 Ledna 1542:

Sigmund Pytel
Matauš konwář
Matěj Pecka
Jan Šmerhowský.

Od 17 Srpna 1543:

Jan Mikšůw z Hrobčice
Jan Waywoda mečíř
Jan Šmerhowský, wážný
Jiřík pergamenník od mosta.

Od 23 Září 1545:

Jan Legat
Jiřík Koník od Hrdinů
Jan Šmerhowský, wážný
Wácslaw Brunewík.

Od 25 Února 1547:

Jan Legat
Jiřík Koník z domu Hrdinowa
Jan Šmerhowský z Rosic
Wácslaw Trubka od měny.

3. Písař:

Jiřík Welík z Šonowa 1522—1532.
Jakub Lwík z Telče 1532—1537.
Wácslaw 1538—1541.
Petr Kostelák z Tuchoraze 1544.

4. Měřič přísežný:

Matěj 1525.

III.

Duchowenstwo.

1. Administratoři arcibiskupstwí:

a) Strany pod jednau:

Arnošt ze Šleinic probošt kostela Pražského 1525—1542.
Walentin Han ze Stříbra, scholastikus a kněz Jan z Pauchowa 1543—1555, od roku 1545 probošt Mělnický.

b) Strany pod oboji:

Mistr Wawřinec Třeboňský kazatel kaple Betlemské a Wácslaw Unhoštský děkan sw. Apollinaříše 1529—1531.
Wácslaw Unhoštský děkan sw. Apollinaříše 1531—1539.
Mistr Martin Klatowský kazatel kaple Betlemské 1539—1541
Jan Mystopol farář sw. Mikuláše 1542—1556.

Členowé konsistoře:

Dne 18 Čwce. 1526:

Mistr Wawřinec Třeboňský kazatel kaple Betlemské.
Jan Marek farář p. Marie w Týně.
Ondřej farář sw. Wojtěcha w jirchářích.
Jan farář sw. Jindřicha.
Mikuláš farář Matky boží na Lauži.
Mikuláš farář sw. Klimenta.
Jiří farář sw. Štěpána.
Jiří Halířek farář sw. Petra.
Jan farář sw. Martina.
Jeronym farář sw. Hawla.

Od roku 1526, sazeni od Pražanů:

Mistr Wawřinec Třeboňský kazatel kaple Betlemské
Mistr Tomáš Wlašimský.
Jan Marek farář Týnský.
Jan farář sw. Jindřicha.
Ondřej farář sw. Wojtěcha w jirchářích.

Mikuláš farář Matky boží na Lauži.
Mikuláš farář sw. Klimenta.
Jiří Halířek farář sw. Petra.
Jeronym farář sw. Hawla.
Jan farář sw. Martina.

Od 22 Kwětna 1528, sazeni od Pražanů:

Mistr Wawřinec Třeboňský kazatel kaple Betlemské.
Mistr Tomáš Wlašimský.
Mistr Jan Chocenský.
Jan farář Týnský.
Mikuláš Táborský farář Matky boží na Lauži.
Ondřej farář sw. Wojtěcha w jircháříeh.
Jan farář sw. Jiljí.
Jan farář sw. Štěpána.
Jan Černý farář sw. Michala.
Jiří farář sw. Wácslawa na Zderaze.
Jan farář sw. Hawla.

Z vikářů:

kněz Bartoloměj od sw. Jindřicha
kněz Jan Jičinský z Týna
kněz Pawel od sw. Jiljí
kněz Jiří Malowec od sw. Hawla.

Od 15 Srpna 1529, sazeni od stawů: prozatimně:

Mistr Jan Chocenský.
Viktorin farář kostela Týnského.
Mikuláš farář Matky boží na Lauži.
Ondřej farář sw. Wojtěcha w jirchářích.
Jan farář sw. Jiljí.
Jan farář sw. Hawla.
Ondřej farář sw. Linharta.
Jan farář sw. Michala na Starém městě.
Jan farář sw. Štěpána.
Wácslaw farář sw. Jindřicha.
Jan farář sw. Wácslawa na Zderaze.

Od 3 Října 1529, sazeni od stawů konečně:

Mistr Jan Přeštický, toho času rektor university.
Mistr Jan Chocenský, toho času místorektor university.
Mistr Jiří Plzenský.
Mikuláš farář Matky boží na Lauži.
Ondřej farář sw. Wojtěcha w jirchářích.
Jan farář sw. Jiljí.
Jan farář Týnský.
Wácslaw farář sw. Jindřicha.
Jan farář sw. Štěpána.
Ondřej farář sw. Linharta.

Od 7 Čwce. 1531, sazeni od Pražanů:

Mistr Jan Kulata Přeštický.
Mistr Jiří Plzenský.
Mistr Jan Chocenský.
Mistr Martin Klatowský.
Jan kazatel kaple Betlemské.
Jan farář Týnský.
Mikuláš farář Matky boží na Lauži.
Pawel farář sw. Jiljí.
Ondřej farář sw. Wojtěcha w jirchářích.
Petr farář sw. Klimenta.
Jan farář sw. Petra.
Wácslaw farář sw. Michala w Opatowicích.
Mikuláš farář sw. Štěpána.

Od 11 Září 1534, sazeni od Pražanů:

Mistr Jiří Plzenský.
Mistr Martin Zábřežský.
Jan kazatel kaple Betlemské a farář sw. Jiljí.
Jan farář Týnský.
Bohuslaw farář sw. Michala na Starem městě.
Ondřej farář sw. Michala w Opatowicích.
Jan farář sw. Jindřicha.
Jiří farář sw. Hawla.
Jakub farář sw. Štěpána.
Jan farář sw. Wácslawa na Zderaze.

Od 11 Května 1539, sazeni od Pražanů:

Mistr Jan Hortensius.
Mistr Jindřich Dworský (Curius) z Helfenberka.
Mistr Jan Kolinský.
Mikuláš farář Matky boží na Lauži.
Jiří Tábor farář sw. Michala w Opatowicích.
Bohuslaw farář sw. Linharta.
Jan Mystopol farář sw. Mikulaše.
Jan Šatný farář Týnský.
Pawel farář sw. Michala.
Martin farář sw. Štěpána.
Michal farář sw. Petra.

Od 1 Května 1542, sazeni od Pražanů:

Mistr Martin Klatowský děkan sw. Apollinaříše a kazatel kaple Betlemské, toho času rektor university.
Mistr Jindřich Dworský (Curius) z Helfenberka, místorektor.
Doktor Jiří Orinus z Chocemic.
Doktor Wácslaw (Mitmánek) kazatel w kostele Týnském.
Jan farář sw. Jiljí.
Diwiš bakalář, farář sw. Michala na Starém městě.
Jan farář Týnský.
Wácslaw farář sw. Štěpána.
Matěj bakalář, farář sw. Wácslawa na Zderaze.
Krištof bakalář, farář sw. Michala w Opatowicích.
Jan Hošťálek farář sw. Wojtěcha w jirchářích.
Duchek farář sw. Klimenta na Poříčí.

Od 6 Listopadu 1543, sazeni od Pražanů:

Mistr Martin Klatowský kazatel kaple Betlemské.
Mistr Jindřich Dworský, toho času rektor university.
Mistr Jan Kunštat.
Mistr Jakub Philetus Rokycanský.
Jan farář sw. Jiljí.
Wácslaw Subule farář Týnský.
Wácslaw farář sw. Jindřicha.
Krištof farář sw. Štěpána.
Jan Černý farář sw. Michala na Starém městě.

Petr farář sw. Wáclawa na Zderaze.
Hawel farář sw. Martina

Na místa předposledních tří zde uwedených nastaupili později

Wáceslaw Hrozen farář sw. Štěpána.
Jan farář sw. Walentina.
Wít farář Zderazský.

2. **Duchowenstwo kostela Pražského** (strany pod jednau):

a) **Probošt:**

Arnošt ze Šleinic 1526—1548.

b) **Děkan:**

Šimon Chrt z Plzně 1526.
Wáceslaw (Picetinus) 1527—1546.

c) **Scholastikus:**

Walentin Han ze Střibra 1533—1545.
Šimon Fagel (Villaticus) 1546.

d) **Kanowníci:**

Šimon Villaticus 1528—1546.
Walentin Han ze Stříbra 1533—1545.
Kašpar 1537 (†)
Mistr Haidr 1539.
Lukáš 1543.

3. **Duchowenstwo kostela Wyšehradského** (strany pod jednau):

a) **Probošt:**

Jiřík z Jelče (stawu swětského) 1528—1538.
Petr Bechyně z Lažan (stawu swětského) 1538—1546.

b) **Děkan:**

Jiří Přimda 1519—1530.
Šimon Villaticus 1530.

c) **Kustos:**

Mistr Jiří Plánský 1527.
Martin 1534—1536.
Wawřinec 1545—1553.

d) **Kanowníci**

Jan Žák 1519—1527.
František z Tachowa 1519—1527.
Jan z Austí 1519—1527.
Řehoř ze Střenic 1529—1533.

e) **Kaplan:**

Řehoř 1537 (†).

4. Duchowenstwo ostatních kostelů kollegiatních:

Wšech swatých na hradě Pražském (strany pod jednau):

a) **Probošt:**

Šimon Villaticus, kanowník Pražský 1531—1539.

b) **Děkan:**
(Nejmenuje se.)

c) **Kanowník:**

Mistr Jan Haidr od r. 1539.

Sw. Apollinaříše:

a) **Probošt:**
(Nejmenuje se.)

b) **Děkan** (ze strany pod obojí):

Wácslaw Unhoštský 1527—1540.
Jan Mystopol 1545—1568.

5. Duchowenstwo kostelů farních:

a) Sw. Benedikta na Hradčanech:
(Nejmenuje se.)

b) Betlem (strany pod obojí):

Kazatelé (jinak faráři):

Mistr Jiří Klučowský 1526.
Mistr Wawřinec Třeboňský 1526—1529.
Wácslaw Subule farář sw. Jindřicha 1531.
Jan Pipa farář sw. Jiljí 1534—1537.
Mistr Martin Klatowský 1537—1549.

c) Sw. Haštala (strany pod obojí):

Faráři:

Jan Chramosta 1526.
Ondřej 1534.
Hawel 1539—1541.

Střídník:

kněz Matěj 1526.

d) Sw. Hawla (strany pod obojí):

Farář:

Jeronym 1526.
Jan 1526—1529.
Jiří 1534.
Pawel Smetana Bydžowský 1536—1559.

Střídníci:

Daniel 1526
Jiří Malowec 1528
Jan Tchoř z Ledče 1540—1541
Wít z Píska 1540
Jan z Mělníka 1541
Jindřich z Benešowa 1542
Bartoloměj z Boleslawě 1545
Pawel Sušický 1546.

Kaplani:

Jiří 1526
Jan 1540
Jan Tchoř z Ledče.

e) Sw. Jakuba na Újezdě (nyní Smiclowě):

(Faráři neznámi.)

f) Sw. Jana w Oboře (strany pod obojí):

Farář:

Jan 1527.

g) Sw. Jana Křtitele na Újezdě:

(Faráři neznámi.)

h) Sw. Jana na Zábradlí:

(Faráři neznámi.)

i) Sw. Jiljí (strany pod obojí):

Farář:

Jan 1526—1529.
Pawel z Domažlic 1531—1533.
Jan 1534—1537.
Jan z Chwatlin 1540—1553.

Střídníci:

Pawel 1526—1528
Řehoř 1526—1528
Jan 1532
Mikuláš 1533
Jan Bofan z Prostějowa 1539
Sigmund z Hradce Králowé 1540.
Simon z Kauřimě 1541
Jan Brambu chins z Prahy 1546.

Kaplani:

Jan 1541.

k) Sw. Jindřicha (strany pod oboji):

Farář:

Jan Stařec (Senex) 1526—1528.
Wácslaw Subule 1529—1531.
Jan 1534—1540.
Wácslaw Larcicius 1543.

Střídníci:

Jan 1526
Jan 1526—1532
Bartoloměj Baus 1528
Jiřík Starý, prwé farář w Tuklatech 1533
Bartoš 1539
Viktorin 1539
Wácslaw 1539—1540.

Kaplan:

Jan z Chotěboře 1540.

l) Sw. Klimenta na Poříčí (strany pod obojí):

Farář:

Mikuláš 1526.
Petr 1531.
Bohuslaw 1541.
Duchek 1542.

Střídník:

Jan (frater potentiarii) 1526.

m) Sw. Kříže wětšího (strany pod oboji):

Farař:

Wácslaw 1526.
Hawel 1534.

n) Sw. Linharta (strany pod obojí):

Farář:

Martin 1526.
Ondřej Starý (senex) 1526—1529.
Bohuslaw 1539—1541.

Střídník:

Jan 1536.

o) Panny Marie na Lauži (strany pod oboji):

Farář:

Mikuláš Táborský 1526—1541 (†).
Jiří 1545.

Spráwce školy:

Jiřík 1533.

p) Panny Marie před Týnem (strany pod obojí):

Farář:

Jan Marek (Macer) 1526—1528.
Viktorin 1529.
Jan 1529—1532.
Jan Nožička z Třebíče 1532—1535.
Wojtěch 1536—1539.
Jan Šťastný 1539.
Jan z Radotína 1540—1542.
Wácslaw Subule 1543—1553.

Střídníci:

Jan starší z Jičína 1526—1528
Pawel 1526
Jan mladší 15.6
Jan 1533
Cyprian 1539

Mikuláš 1539
Jan Lukwin 1539
Martin z Mělnika, syn Jana wačkáře 1540
Jan 1540
Jan mladý 1540
Jan syn Krysostoma warhanníka z Prahy 1541
Jakub Polák 1546.

Kaplani:

Jan 1537 – 1539
Jan Curius z Králowé Dwora 1547.

Kazatel:

Doktor Wácslaw Mitmánek 1540—1543.

Spráwce školy:

Šimon Načeracký 1533 –1536.

Kantor:

Bartoloměj 1541.

Succentor:

Jan Brodský 1541.

Zwoník:

Tomáš 1541.

q) Sw. Martina we zdi (strany pod obojí):

Farář:

Jan Grubach 1526.
Wácslaw 1526 – 1528.
Hawel 1543.

Střidníci:

Pawel 1526
Jan 1541.

Kaplan:

Matěj 1540.

Zwoník:

Martin 1527.

r) Sw. Michala na Starém městě (strany pod obojí):

Farář:

Jan Černý 1526—1529.
Bohuslaw 1534.
Pawel 1539.
Matěj bakalář 1540—1541.
Diwiš bakalář 1542.
Pawel 1545.

Střidníci:

Jiří 1526
Tomáš 1526
Petr z Chodžowa 1526
Wácslaw z Mladé Boleslawě 15[illegible]

Kaplan:

Jan 1528.

s) Sw. Michala w Opatowicích (strany pod obojí):

Farář:

Jan 1528.
Wácslaw 1531.
Ondřej 1534.
Jiří Tábor 1539 – 1541.
Jan Škola 1541.
Krištof bakalář 1542.
Wácslaw Smohel 1545—1546

Střidníci:

Jan 1526
Matěj 1526
Adam 1539.

t) **Sw. Mikuláše na Starém městě** (strany pod obojí):

Farář:

Wáeslaw Subule 1526—1528.
Jakub 1534.
Jan Mystopol 1537—1542.

Střídníci:

Jan Kozelka 1526
Jan 1526
Řehoř 1533
Jan Škola 1534
Petr Braum 1539—1540
Jiřik Třebenický (? Trzebensis) 1544.

Spráwce školy:

Tomáš 1537.

Kantor:

Mikuláš 1533—1540.

u) **Sw. Mikuláše na Malé straně** (strany pod obojí):

Farář:

Martin 1533.
Jan 1539—1540.
Řehoř 1540.
Wácslaw Klacába 1541.
Mikuláš 1547.

Střídníci:

Wácslaw od Růže 1526
Tomáš z Prahy 1532
Jan 1533
Wít 1535
Martin syn Ondřeje z Habru 1547.

v) **Sw. Mikuláše w Podskalí** (strany pod obojí):

(Faráři neznámi.)

w) **Sw. Petra na Poříčí** (strany pod obojí):

Farář:

Jiří Halířek 1526.
Petr 1528.
Wácslaw Mocen 1536.
Michal 1540.
Řehoř 1540.
Viktorin Křemenec 1544.
Pawel Chotěbořský 1546.

Střídníci:

Jiří Haboř 1526
Jan Kostek 1526
Matěj 1526
Jan 1540
Wácslaw z Německého Brodu 1546.

x) **Sw. Štěpána we zdi** (strany pod obojí):

(Nejmenují se.)

y) **Sw. Štěpána (Welikého) na Nowém městě** (strany pod obojí):

Farář:

Jiří Aulehle 1526.
Jan 1528—1529.
Mikuláš 1531.
Jakub 1534—1538.
Martin 1539.
Wácslaw 1540—1542.
Krištof 1543.

Střídníci:

Jakub 1526
Pawel 1526—1527
Jíra 1539
Felix Trojan z Chlumce bakalář 1540
Šimon z Čáslawě 1541
Pawel ze Stříbra 1542
Matauš Jeptiška 1544.

Kaplan:

Jan z Ledce 1540.

Spráwce školy:

Wácslaw bakalář 1546.

z) Sw. Trojice w Podskalí:

(Nejmenují se.)

aa) Sw. Wácslawa na Zderaze (strany pod obojí):

Farář:

Jiří 1526.
Jan 1529—1540.
Wácslaw Klacába 1540.
Wácslaw Hrozen 1541.
Matěj bakalář 1542.
Petr 1543.
Wít 1546.

Střídníci:

Martin 1526
Wawřinec 1526
Matauš 1541
Severin 1543.

Kaplan:

Jan Momus 1540
Michal 1546.

Spráwce školy:

Jiří bakalář 1530.

bb) Sw. Walentina (strany pod obojí):

Farář:

Jan Dork 1526.
Jan 1540—1541.

Střídník:

Matěj bakalář 1540.

cc) Sw. Wawřince na Újezdě:

(Nejmenují se.)

dd) Sw. Wojtěcha w Podskalí (strany pod obojí):

(Nejmenují se).

ee) Sw. Wojtěcha w Jirchářích (strany pod obojí):

Farář:

Ondřej 1526—1528.
Pawel 1540.
Petr Utrayšek 1540—1541.
Jan Hošťálek 1541—1542.

Střídník:

Wácslaw Hrozen 1540.

9. Duchowenstwo při kaplích a špitálích:

a) Špitál sw. Lazara:

Kaplan:

Wácslaw 1526
Bohuslaw 1534.

b) Špitál sw. Pawla:

Kaplan:

Viktorin 1533.

(Jiní se nepřipomínají.)

B. Duchowenstwo řeholní.

a) Kláštery mužské.

1. Klášter Břewnowský řádu sw. Benedikta (strany pod jednau):

Opat:

Jakub 1537.
Matěj 1537—1553.

2. Klášter Strahowský řádu Praemonstratského (strany pod jednau):

Opat:

Jan 1530—1544.

Kanownik:

Jan Kirn 1540.

3. Klášter Matky Boží konec mosta zákona sw. Jana Jerusalemského (Johannitů) (strany pod jednau):

Přewor obecný neboli mistr přeworstwí českého, slezského ɔc. (Sídlo w Strakonicích):

Jan z Wartenberka 1533—1537.
Zbyněk Berka z Dubé 1544—1554.

Přewor Pražský:

Wácslaw Náwara 1544—1551.

4. Klášter Zderazský křížowníků Božího hrobu (strany pod jednau):

Mistryně:

Dorota z Daupowa přewořiše kláštera Swěteckého 1535—1564.

5. Klášter sw. Klimenta řádu Dominikánů (strany pod jednau):

Provincial:

Wácslaw Nigri 1545.

Přewor:

Donat 154?.

Starši lektor:

Theobald.

Kazatelé:

Wolfgang (německý?) 1545
Wácslaw (český) 1545.

6. Klášter sw. Jakuba menších bratří (strany pod jednau):

Guardian:

Jakub (Jodok) Rauš 1541—1548.

Přewor:

Donat před rokem 1545
Gabriel (nástupce Donatůw) † 1545.

7 Klášter sw. Benedikta rytířů německých:

(Opuštěn.)

8. Klášter sw. Františka menších bratří (strany pod jednau):

(Guardiani nepřipomínají se.)

9. Špitál sw. Františka křížowníku s čerwenau hwězdau (strany pod jednau):

Weliký mistr:

Wáceslaw z Hradešína 1510—1540.
Antonin z Mohelnice 1540—1580.

10. Klášter sw. Tomáše paustewníků řádu sw. Augustina (strany pod jednau):

(Přeworowé nejmenují se.)

11. Klášter Slowanský řádu sw. Benedikta (strany pod obojí):

Opat:

Jan z Wratu před rokem 1528.
Mistr Matěj Korambus 1526—1535.
Jan 1535—1545.

Kněži:

Jan 1526
Hawel 1526
Wáceslaw 1529—1539
Adam Levunculus 1540.

12. Klášter panny Marie Sněžné Karmelitanů (strany pod jednau):

(Žádné zmínky.)

13. Klášter sw. Karla kanowníků řeholných řádu sw. Augustina (strany pod jednau):

Opat:

Melichar 1539—1540 (ssazen).
Kašpar před r. 1544.
Mikuláš 1544—1545.

Kněz:

Albrecht Fremberk 1544.

14. Klášter sw. Ambrože řádu menších bratří sw. Františka:

(Žádné zmínky.)

15. Klášter Servitu p. Marie na Botiči:

(Žádné zmínky.)

b) Kláštery panenské.

1. Sw. Jiří na hradě Pražském řádu sw. Benedikta:

Abatyše:

Barbora z Šellenberka 1523—1546.

2. Klášter sw. Františka řádu sw. Kláry:

(Žádné zmínky.)

3. Klášter sw. Anny jinak sw. Wawřince řádu sw. Dominika:

Přewořiše:

Anna 1530.

4. Klášter sw. Ducha řádu sw. Benedikta:

(Žádné zmínky.)

5. Klášter sw. Kateřiny řádu paustewníků sw. Augustina:

Přewořiše:

(Nejmenují se.)

IV.

Obecné učení Pražské.

a) Rektor:

Tomáš Rakownický 1527
Jan Přeštický od r. 1528
opět od roku 1529
Wawřinec Třeboňský od 16 Řijna 1530
Jan z Jawořice od r. 1531
Jiří Písecký od r. 1532
Jan Chocenský od r. 1533
opět od roku 1534
Jiří Písecký od r. 1535
Jan Hortensius Pražský od r. 1536
Martin Klatowský od r. 1538
Jan Hortensius od r. 1539 (Zahrádka)
Jiří Písecký od 16 Řijna 1540
Martin Klatowský od r. 1541
Jindřich Dworský (Curius) z Helfenberka od 17 Řijna 1542
opět od r. 1543
opět od r. 1544
Jan Hortensius od 17 Řijna 1545
Řehoř Orinus z Chocenic od 17 Řijna 1546
opět od 17 Řijna 1547.

b) Děkanowé fakulty artistské:

Martin Klatowský od 9 Řijna 1527
Jan Karlůw Žlutický od 9 Řij. 1528
Martin Klatowský od Řijna 1529
Wácslaw Medulanus z Prahy od 10 Řijna 1530
opět od Řijna 1531
Jan Hortensius od Řijna 1532
Jindřich Curius od 9 Řijna 1533
Jiří Písecký 24 Cerwna 1534
Jan Hortensius od Řijna 1534
Martin Zábřežský od Řijna 1535
Bartoloměj Pacowský od Řijna 1536
opět od Řijna 1537
Jindřich Curius od 9 Řijna 1538
opět od Řijna 1539
Sigmund Antochůw z Helfenberka od Řijna 1540
opět od Řijna 1541
Řehoř Orinus z Chocemic od Řijna 1542
Sigmund Antochůw z Helfenberka od Řijna 1543 (jen dwa měsíce)
Řehoř Orinus ostatní čas do Řijna 1544
Wácslaw Krušina Wysokomýtský z Dalmenhorsta od Řijna 1545
Jan Kunštat z Paumberka od 9 Řij. 1546
Jan Šentigar z Chotěřiny od 10 Řij. 1547.

c) Mistři swobodných umění

w pořádku dle času promocí nebo wstaupení do fakulty:

Od roku 1530:

Jan Zahrádka (Hortensius) z Prahy
Stěpán Visovinus
Jindřich Dworský (Curius) z Helfenberka
Wácslaw Pražský.

Od roku 1534:

Martin Zábřežský
Bartoloměj Pacowský
Sigmund Antochůw z Helfenberka
Jan Kolinský
Bernard z Prahy.

Od roku 1538:

Řehoř Orinus z Chocemic, doktor university Ferrarské.

Od roku 1541:

Ondřej Philo z Prahy.
Jan Chyba z Kauřimě.
Felix Chlumecký, kněz
Wáclaw Wysokomýtský z Dalmenhorsta
Jan Orpheus Žatecký
Jakub Hradecký
Jakub Rokycanský
Jan Kunštat z Prahy.

Od roku 1542:

Matauš Kolinský z Chotěřiny, z university Wittenberské
Wáclaw Arpinus z Dorndorfa, z university Wittenberské.

Od roku 1543:

Jan od bílého orla, z university Wittenberské.

Od roku 1545:

Šebestian Aerichalcus Přeštický, z university Wittenberské
Matěj Curius Dapsilis
Matěj Štěpánůw z Bydžowa
Hawel Gelastus z Wodňan
Jan Artophidius z Týna Horšowa
Wáclaw Wodňanský
Jan Záhrobský
Nikodem Chotěbořský
Gabriel Succhinus z Paumberka
Victorin Rhombus z Piska.

Od roku 1546:

Adam Wodička Žatecký, z university Wittenberské.

Dodatek

k dodatku položenému na stránce 406.

Následkem wyslowení mého mínění, žeby obsah dopisu Vivaldinowa daného dne 2 Dubna roku 1547 nabyl snad více swětla, kdybychom znali předešlý dopis jeho o též wěci, na který on se odwoláwá, byl zemský archivář pan Dworský tak laskaw, že se obrátil ke správě archivu Mantuanského se žádostí o nahlédnutí, zdali se dopis takowý tam nachází, i došla ho odtamtud u welmi krátkém čase zásilka přepisů jiných šestnácti listů Vivaldinowých ze času od 5 Unora do 29 Března r. 1547, datowaných až do dne 27 Unora z Ulma, od 7 do 20 Března z Nördlingen, poslední dne 29 Března z Normberka. Z nich toliko dwa z Ulma dne 5 a dne 7 Unora týkají se arciknížete Maximiliana. Dle prwního z nich přišla řečeného dne 5 Unora ráno zpráwa ke dworu císařowu w Ulmu o úmrtí králowny Anny, kteráž spůsobila srdcelomný pláč arciknížete Maximiliana, tehda již od předešleho roku stále při císaři se nacházejícího. Dopis druhý dne 7 Unora jest ten, na který se onen pozdější dopis dne 2 Dubna odwoláwá, i poskytuje skutečně swětla o wěci, jíž se týče, jak jsem se domníwal.

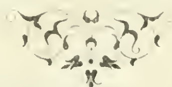
Dle dopisu tohoto byl spěšný odjezd arciknížete Maximiliana z Ulma skutečným útěkem; ale pohnútkau k němu nemohlo býti žádné wyzwání od stawů českých, aby se následkem úmrtí matky swé Anny jakožto jediný prawý dědic její uwázal w králowstwí

české, již z te příčiny, že na něj arcikníže nastaupil již dne 6 Unora, tedy hned nazejtří po obdržení zprávy o úmrtí králowny. Vivaldini wyprawuje w dopise tom, že arcikníže již prwe wyslowil císaři přání, aby když mu dotud we wálce w Německu slaužil, nyní když jest wítězstwí w ní dosaženo, a naproti tomu král Ferdinand otec jeho má před sebau wýprawu proti knížeti saskému, dopustil jemu zase teto wálky se účastniti; což wšak jest mu od císaře odepřeno; tu tedy že pojal úmysl podtají ujeti. Vivaldini wypisuje zcela podrobně spůsob, kterým k tomu učinil wšecky přípravy již během jednoho týhodne předtím, tedy owšem ještě za žiwota králowny Anny, potom pak w noci dne 6 Unora pomocí jednoho sluhy nespozorowán opustil obydlí a o třech koních odjel. Projewilo se to brzy, a byl arcikníže stihán šesti osobami jízdnými i také dohoněn. Zpěčowal se z počátku nawrátiti se, ale dal se předce dost brzy pohnauti, když mu ukázán písemný rozkaz císařůw, zaslaný po španělskem šlechtici jednom, který za druhými stihači jeho dojel.

Vivaldini dodáwá k tomu, že mladý arcikníže těžce nesl, že musil w tehdejších wojenských skutcích sprawowati se rozkazy wéwody Alby, co zatím mladší jeho bratr arcikníže Ferdinand we wojště, které se chystalo w Čechách ku pochodu do Sas, zaujímal místo čestnější, ustanowen jsa po případě za náměstka otcowa we wůdcowstwí. To prý zjewně udáwal za příčinu, pro kterau mínil ujeti a odebrati se ku králi swému otci. Wedle toho zmiňuje se Vivaldini o jakési cedulce, kterau Maximilian zůstawil před swým útěkem služebníkům swým stawu šlechtického i jiným, které měl při dwoře císařowě, již žádal jich, aby si nestěžowali pro tento jeho odjezd, neb že na nejdele do dwau let dosáhne takowého postawení, že se jim bude moci odwděčiti. Cedule ta, prawí, že zawdala příčinu k rozličným řečem; jedni prý hádali, že chtěl ujeti do Francauz, jiní k Turku, aby prý jej učinil králem uherským, jiní wšak prostě, že mínil k otci do Čech, což jistě s prawdau se srownáwalo.

Po tomto wyswětlení nelze než diwiti se dopisu Vivaldina pozdějšímu dne 2 Dubna, o němž promluweno w předešlém do-

datku. Twrdí w něm, že jistě stawowé čeští po smrti králowny Anny podáwali nástupnictwí Maximilianowi, a to že byla příčina útěku jeho z Ulma, jak prý tehdáž psal. Skutečně wšak, jak widěti, tehdáž tak nepsal; a jestliže bylo jaké tajné jednání některých z nich o tom s arciknížetem, musilo býti pozdějšího půwodu, a nemělo patrně žádného účinku. Vivaldini za ten čas od 7 Unora do 2 Dubna patrně zapomněl, co byl o wěci té psal prwotně.

REGISTŘÍK.

„Popis úředníků a důstojníků“ není do registříku pojat, oba dodatky wšak ano.

